Hi 9583

UNIVERS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO M DC LXXXVI
publicata,
ac
SERENISSIMO FRATRUM PARI,
DN. JOHANNI
GEORGIO IV,
Electoratus Saxonici Hæredi,
&
DN. FRIDERICO
AUGUSTO,
Ducibus Saxoniæ &c. &c. &c.
PRINCIPIBUS JUVENTUTIS
dicata.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Potentisſimi Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,
Proſtant apud J. GROSSIUM & J. F. GLETITSCHIUM.
Typis CHRISTOPHORI GUNTHERI.
Anno M DC LXXXVI.

b.

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS
AC DOMINIS,

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, Landgraviis Thuringiæ, Marchionibus Miſniæ, Superioris item ac Inferioris Luſatiæ, Comitibus Principalibus Hennebergicis, Comitibus Marcæ, Ravensbergi & Barbiæ, Dynaſtis in Ravenſtein &c.

DOMINIS NOSTRIS CLEMENTISSIMIS.

Digitized by Google

QUintum Operis, quo Acta Eruditi orbis recenſemus, annum Celſisſimis manibus Veſtris, SERENISSIMI PRINCIPES, DOMINI CLEMENTISSIMI, **offerimus, aut ad pedes** potius Veſtros humillimo cultu deponimus; idque eo tempore, quo & omnis Germania, & hæ cumprimis Saxonici Electoratus provinciæ, communi publicaq; lætitia perfunduntur, feſtisque acclamationibus omnia perſonant, ac fauſto adeo, quod auguramur, omine. Nunquam ſane rem Chriſtianam benignius reſpexiſſe Divinum videtur Numen, aut promoviſſe efficacius, quam hoc anno, quem expugnata feliciter, tandemq; Turcarum unguibus, INVICTISSIMI CÆSARIS LEOPOLDI auſpiciis, erepta Buda, & latius quam vel ſperari potuerat, protenſum per Hungariam Auſtriaci nominis imperium, nec minus SERENISSIMÆ VENETORUM REIPUBLICÆ illuſtres in Peloponneſo victoriæ & incrementa, memorandum omni poſteritati reddiderunt: adeo nimirum collapſis jam & proſtratis barbaræ, ſed mire olim formidatæ gentis rebus, ut niſi alienis, vel ipſorum etiam, quod a tam ſancto tamen nomine abſit longisſime, Chriſtianorum opibus ſuffulta, reſurgere non poſſe videatur, aut caput unquam erigere. Cujus felicitatis ut Germania univerſa, imo totus quaqua patet Chriſtianus orbis, particeps cenſeri debet: ſic eo teneriori ejusdem ſenſu nos capimur, majorisq; gaudii ducimus argumentum, quod POTENTISSIMI PARENTIS VESTRI, SAXONIÆ ELECTORIS, DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI **auxiliares copiæ ad res, & in Græcia, & per Hungariam**

præ-

præclare geſtas, momentum inſigne attulerunt: ut adeo, quoties admirandos Chriſtianorũ adverſus Turcas progreſſus hoc factos anno memoria recolent, qui nunc vitam agunt, aut ex Annalibus repetent poſteri, non poſſint non & JOHANNIS GEORGII III, SAXONICI HEROIS, Nomen & illuſtria in rem Chriſtianam merita, gratisſima mente venerari. Sed hanc lætitiæ materiam communem nobis videmus eſſe cum aliis, quorum Principes ſeu ſuismet auſpiciis, ſeu milite Cæſari aut opibus etiam ſubminiſtratis, gloriæ illius partem non minimam occuparunt tenentq; ex merito: propriam TU nuper admodum, JOHANNES GEORGI IV. ELECTORATUS SAXONICI HÆRES SERENISSIME, Saxonicis hisce terris peperiſti, poſtquam TE, confecto moleſtiarum periculorumq; per Germaniã, Galliam, Angliam, plenisſimo itinere, SERENISSIMIS PARENTIBUS, *patriæque dulcisſimæ, quin & anxiis hactenus pro ſalute Tua ſubditis, ſalvum ac incolumem, & annis majorem, & magnæ prudentiæ atque invictæ virtutis florentem laude, Divini Numinis gratia reddidit. Ecquid enim lætius accidere nobis omnibus potuiſſet, quam deſideratisſimum Principem, qui ſpem hactenus publicam inſita ſibi, & per ſanctisſimam educationem promota vehementer Heroica indole aluerat, imo vicerat; ulterioris cultus capiendi cauſa longinquum iter ad exteros ingreſſum, ubi omnia ex voto confeciſſet: poſt* POTENTISSIMOS FRANCIÆ, MAGNÆ BRITANNIÆ, DANIÆ REGES, *nec non Serenisſimos ad Rhenum S. R. Imperii* ELECTORES, *Principesq; alios ſalutatos & familiarius cognitos: poſt amplisſimas regio-*

nes

nes magno cum fructu luſtratas, & ea quidem felicitate, ut cum pauci ex illuſtri comitatu non hinc inde minus propitiam hygeiam ſenſerint, ſolus propemodum inoffenſa nulloque morbi genere tentata uſus fuerit valetudine: poſt excultam ſic peregrinando mentem, ut quicquid in exterorum ſeu moribus elegans & politum, ſeu ingenio perfectum & acutum, ſeu eloquentia exquiſitum & decorum eſt, id omne Germano ſuo candori ac pietati junxerit: eum, inquam, Principem nunc reducem ſalvumque intueri coram ac venerari? De qua felicitate ut Celsissimis Parentibus, *ut Tibi,* Serenissime Princeps, *Ipſi, ut Patriæ, nobisque & Muſis noſtris, quæ ad exoptatiſſimæ Tuæ lucis radios, quos hauriunt iterum, recipiunt veluti ſpiritum ac erigunt ſe, pectore devoto gratulamur: ita non poſſumus non ſimul admirari Perilluſtris* Knochii *Tui prudentiam, dexteritatem, curamque indefeſſam, cui poſt Dei gratiam hæc gaudia debemus, Eidemque hanc divinitus adjunctam fortunam, quod tantum Depoſitum fidei ſuæ concreditum Paternis amplexibus ſalvum reddiderit, gratulari. Faxit Divina Clementia, ut hæc nobis omnibus gaudia certa ſint & perpetua, nec ullius calamitatis unquam turbentur interventu: Faxit, ut* TU *quoque,* Serenissime Princeps, Auguste Friderice, *qui & Ipſe diceris ad regiones exteras iter meditari, pari cum fructu ac felicitate ineas idipſum & abſolvas, novæque adeo lætitiæ ſubinde nobis naſcatur argumentum. Favete vero,* Clementissimi Domini, *porro Uterque inſtituto noſtro, quod complexi per integrum hoc quinquennium gratioſe eſtis, & quod exhibemus nunc volumen ſerena fronte excipite; quo laborem hunc proſequi ulterius ex rei literariæ uſu ac commodo valeamus.*

Dabamus Calendis Decembris A. 1686.

SERENISSIMARUM CELSITUDINUM
VESTRARUM

Subjectiſſimi

Actorum Collectores.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

N. I.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii Anno M DC LXXXVI.

ISBRANDI DE DIEMERBROECK in Academia Ultrajectina Med. & Anat. P. Opera omnia Anatomica & Medica.

Ultrajecti, apud M. a Dreunen, & Gu. a Valgeren, A. 1685. Fol.

QUinque ſunt ſcripta, quæ ſub hocce Operum omnium Anatomicorum ac Medicorum titulo a Filio Auctoris *Timmanno de Diemerbroeck* Med. Doctore ac Reipublicæ Ultrajectinæ Poliatro, erudito ſiſtuntur orbi. Primum ex ipſis *Anatome eſt corporis humani*, opus jam ante aliquot annos typis exſcriptum, nunc vero variis in locis emendatum ac auctum. Cum enim poſt primam editionem, ipſimet Auctori adhuc viventi plurima nova, tum ſua, tum aliorum celebriorum Anatomicorum occurrerent inventa, cœpit ille non pauca, quæ tum temporis tanquam veritati admodum conſentanea ſcripſerat, ipſe iterum immutare, rationibus & experimentis magis ſuffultas opiniones in locum illorum ſubſtituens. Et quidem non ſparſim, ſed variis in locis correctum nunc & auctum deprehenditur hoc anatomicum opus; inprimis vero emendationem hanc in primo libro de infimo ventre notare licet, utpote ubi tota capita reformat Auctor. Cæterum tribus etiam in locis figuræ novæ æneæ ex Aquapendente, Caſparo Bartholino, & Regnero de Graeff inſertæ conſpiciuntur. Quanquam vero Anatome Diemerbroeckii creverit non ſolum majorem in molem, ſed novis figuris ac experimentis novis exornata novam pene faciem aſſumſerit, non tamen cuncta modernorum Anatomicorum & Auctoris inventa & obſervata inibi

leguntur; noluit enim Editor ſcripto huic aliquid (certas, prout in præfatione commemorat, ob cauſas) adjungere, quod in Parentis Manuſcripto non repererit, pollicetur tamen opportuno tempore omiſſas genitoris obſervationes publici juris ſe facturum.

Secundum in ordine ſcriptum agit *de Peſte*, quod itidem antehac excuſum eſt, attamen in præſenti editione variis tam ipſius Auctoris, quam aliorum clariſſimorum Medicorum rationibus, opinionibus ac remediis auctum conſpicitur.

Tertio loco tractatus cernitur *de variolis ac morbillis*. Vidit hic nunc primo lucem publicam, ac ex decem & tribus componitur capitibus, quibus ſubjunguntur viginti hiſtoriæ rariores ab auctore in Praxi obſervatæ.

Excipit hunc tractatum quarto *Obſervationum centuria*, exhibens hiſtorias & curationes variorum morborum, quæ Auctori in praxi ſua occurrerunt. Nullus hic obſervatur ordo, ſed promiſcue proponuntur morbi diverſarum partium, ſemper tamen accurate hiſtoria uniuscujusque affectus recenſetur una cum methodo medendi. Sæpius etiam annotationes ſubnexæ ſunt obſervationibus, in quibus ex aliis Practicis exempla ſelectiſſima ad comprobationem obſervationis & explicationem curæ facientia leguntur.

Tandem quintum & ultimum locum occupant *diſputationes practicæ* in tres claſſes diviſæ. Prima continet XXV. hiſtorias de morbis capitis, olim publice diſputatas. Altera X de morbis thoracis, & tertia tres de morbis infimi ventris Proponunt vero ſingulæ ſingulis diſputationibus primo hiſtoriam affectus cum omnibus circumſtantiis, tam ratione temperamenti ægrotantis, quam ratione cauſarum externarum ac antecedentium, ac denique principia morborum, progreſſus ac ſtatus. Abſolutaque hac enarratione, in notis ſubnexis latius diſſerit de ſubjecto cujusvis morbi, definitione, cauſis ac cura pharmaceutica juxta ac chirurgica & diætetica.

A. LEVVENHOECK ANATOMIA Muci inteſtinorum, ac de uſu ejusdem.

Tranſlata ex Tranſact. Anglic. M. Jun. 1684. num. 160. pag. 587. ſeqq.

Dum

Diudum deſideravi examinare materiam illam viſcidam, interiora inteſtinorum veſtientem; ac tanto quidem magis, quod eadem vulgo creditur portio ſuperflua, quæque commode amoveri queat: cum tamen econtra mihi pars videatur inſtrumentalis & ad uſus inteſtinorum neceſſaria. Sumta itaque ſubſtantia illa lanuginoſa, eademque ab excrementis, quantum pote, mundata, ingentem reperi numerum tenuiſſimorum vaſorum ſanguiferorum ramos emittentium, & adeo quidem confertim ſitorum, ut nec ſpatium ſemidiametri unius pili inter ramos iſtos interjaceret vacuum. Præter hæc ſanguinea, alia etiam ibidem vaſa dabantur, nullo diſtincto colore conſpicua, quæ ſuſpicatus ſum eſſe lymphatica aut lactea. Haut potui cernere ullam membranam hæcce ambientem, ſed circumcirca jacebat limus glutinoſus ac pellucidus, exiguis obſitus globulis; quæ utraque quidem primum excrementa eſſe putavi inteſtinis adhærentia: aſt cum tentarem limum iſtum leniter abradere, animadverti me inſimul non lædere tantum, ſed & avellere ac lacerare vaſa ſanguifera æque ac alia complura. Sanguinea hæc vaſa ramos ſuos non undiquaque porrigunt, quemadmodum ea, quæ in reliquis corporis partibus deprehenduntur: ſed ſicut in arcum flexa jacent, omnes ſuos ramos introrſum mittunt, extrorſum nullos. Tam arcte quoque ad invicem ſita ſunt, ut eorum decem millia intra ſpatium pollicis quadrati numerari poſſe exiſtimem. Delineavi circumferentiam unius ex hiſce vaſculis in *Fig. 3. A. B. C. D. E. F. G.* quæ ipſa circumferentia major non eſt, quam quæ uno arenæ grano tegi poſſit: craſſities ſive diameter æquat circiter partem viceſimam quintam unius ex meis capillis. Ab interiori circumferentiæ parte pluſcula vaſa exigua prodeunt, ac quaſi coaleſcunt invicem: ſed ex hiſce ſaltem quatuor hic expreſſa fuere, ut in *Fig. 3. B. L. E. & C. L. F.* *Fig. 4.* H. L. K. ſimile eſt vaſculum, ac tametſi in id aliquali diſtantia a priori illo collocaverim; nihilominus ex parte ab iſto regebatur, ſicut in reliquis etiam frequentiſſimum eſt, ut unum ab altero operiatur. Arcus etiam eorum omnes eundem in jacendo ſitum habent, curvati ſcilicet verſus exitum excrementorum ex inteſtinis. Ultra *A. G. & H K* haud uſquam potui inveſtigando progredi, eo quod extremitates hæ ſeipſas abſconderent intra alias partes ſubſtantiæ lanuginoſæ. TAB. I.

Ex præcedenti hac obſervatione conjectare cœpi, an non hoc in loco arteriæ ac venæ invicem conjungantur; ſcilicet an non *A* ſit arteria, & *G* vena: nam omnia inter experimenta, quæ de vaſis ſanguiferis habui, nullibi tantam anaſtamoſeos alicujus probabilitatem deprehendi. Etenim aliis in locis & arteriæ varie diſſeminantur ad partium nutritionem, & venæ pariter, ad revehendum rurſus ſanguinem verſus cor: at vero hic, ubi arteriæ non ulterius procurrunt, quam ipſa cavitas inteſtinorum, non aliud videntur negotii habere, quam ut ſemet venas evacuent.

Hæ quoque obſervationes faciunt, ut magis quam unquam rejiciam opinionem iſtam, quod extremitates vaſorum lacteorum ac lymphaticorum orificia & aperturas habeant, quorum ope recipiant & adſumant chylum ex inteſtinis. Perſuaſus etenim ſum, extremitates lacteorum in inteſtinis æque bene hoc in loco tunica ſeu membrana ſua tectas eſſe, ac in ulla alia corporis parte: id ipſum tamen neutiquam obſtare, quo minus alimenta illuc pertranſeant ex inteſtinis. Nimirum ſi ſit *in Fig. 5. A. B. C. D.* E. radix arboris ejusdem; nutrimentum, quod radix hæc ex terra recipit, haud facilius intrabit per extremitates A & E quam per ullum alium locum circa *D* aut *C*, qui æqualis ſit denſitatis. Exempli cauſa, vidi radiculas vitis, centuplo tenuiores pilo mei capitis; extremæ earum oræ A & E ſpatium occupant partis milleſimæ granuli arenæ. Jam ſi locus non ſit amplior iſto, certe humiditas ac alimentum arboris æque commode tranſibit per quamlibet partem corticis aut ligni radicis, quam per loca A, E, ut adeo radix tenuis ac capillaris nutrimentum pariter recipere valeat in quavis alia ſui parte, ac in extremitate. Atque quemadmodum arteriæ, quarum tunicæ conſtant ex ſubſtantia fibroſa ſeu filoſa, percolare per easdem poſſunt ſanguinem, uti antehac dixi: ſic ſuccus etiam nutritivus tranſire valet per tunicas fibroſas vaſorum ſanguineorum, lymphaticorum & lacteorum: ac ſimilem in modum venarum ramuſculi ſubſtantiæ aliquid adſumere queunt ex inteſtinis & ad cor devehere. Minus hoc mirum videbitur conſideranti, quod ſi vaſa lactea lymphatica aut ſanguinea dentur millecuplo tenuiora capillis, oporteat neceſſario tunicas earum perquam raras eſſe, & tenuiora adhuc filamenta, ex quibus tunicæ hæ conſtant. Quam facile jam humor pene-

Digitized by Google

penetrare poterit latera talium vaſorum; maxime ſi materia, quæ intrare debet, rarior ſit illa, quæ jamjam in iis continetur?

Objectum fuit, ſi tranſitus in vaſa prædicta adeo patens ſit, multum etiam aeris aut flatuum ſeſe intra eadem inſinuare poſſe. Quo ergo appareat, quomodo humor ex inteſtinis tranſire valeat in venas, ventus autem non item, ſequens inſtitui experimentum. Sumſi veſicam bovinam, & eandem inflatam ſiccari feci, uti exhibet *Fig. 6. A. B.C.D.* Tum cepi ſegmentum inteſtini porcini mundati, longitudine circiter ſpithamæ, idque colligavi prope E, & aquam infudi, donec quarta circiter inteſtini pars impleretur. Poſtmodum amplius inſarſi tres quartas aeris, atque ſic inteſtinum valide conſtrictum prope *F* feci ut jaceret ſuper veſica, uti monſtrat E. *F.* His ita in camino, ubi modicus ſaltem ignis excitabatur, ſuſpenſis, deprehendi aquam in inteſtino comprehenſam non ſolum humectare veſicam, qua parte eam contingebat, ſed & duobus rivulis defluere ad latus veſicæ: ſpatio ſedecim horarum omnis inteſtini liquor effluxerat, absque minimo aere; quin potius inteſtinum apparebat æque turgidum ac cum primum inflaretur. Comparemus jam inteſtina iſti veſicæ, ac chylum & ventum inteſtinorum vento & aquæ in inteſtino porcino; tum utique patebit, inteſtina tranſitum per ſemet concedere liquori, non autem aeri.

Inter prædicta ſanguifera aliaque vaſa in inteſtinis ſita, conſpicatus ſum materiam, quæ primo intuitu ex globulis conſiſtere videbatur: poſtmodum ſimilis apparebat exiguis inteſtinis intra majora illa contentis: denique compertum eſt, eſſe filamenta brevia, quorum altera extremitas tegebatur ex parte prædictis vaſis, altera vera annexa erat cuti aut membranæ cuidam; eidem probabiliter, quæ anatomicis vocatur intima inteſtinorum tunica.

In Fig. 7. A, B, C, ſunt extremitates ſubſtantiæ hujus filoſæ, quæ alias mucoſa aut lanuginoſa ſubſtantia audit, quamque nunc appellabo intimum muſculum inteſtinorum: conſpectus earum (ſi vaſa ſanguinea removeantur,) eſt qualem *figura* exhibet: fila iſta interiorem inteſtinorum muſculum conſtituentia, ſi ex uno latere adſpiciantur, ſunt velut *A. D.* E. *C.* Craſſities eorum minor eſt capillo mei capitis, ſuntque perquam tenera & ad minimum tactum rumpuntur. Cogitavi quandoque, quodlibet horum filamentorum conſiſtere

ſtere ex diverſis filis invicem junctis, aut ſingula hæc fila habere membranam quandam; univerſa enim admodum arcte conſerta apparent.

Subſtantiam hanc lanoſam, (quam modo deſcripſi,) haud exigui uſus eſſe exiſtimo: oportet enim fila eſſe longiora & inter ſe compactiora, liquoris etiam interfuſi parum habere, dum inteſtinum vacuum eſt & corrugatum: at vero cum idem plenum eſt cibisque diſtentum, neceſſe eſt filamenta fieri breviora, nec tam arcte ad invicem compreſſa jacere, quam cum inteſtinum eſt contractum; qua ratione vaſa ſanguinea, lactea & lymphatica expeditius intra ſe recipere queunt liquores debitos.

Exempli cauſa concipiamus *in Fig. 8. A. B. C.* eſſe inteſtinum transverſim ſectum, uti eſt inane & corrugatum: *A. D.* vero eſſe fila, intrinſecum inteſtini muſculum conſtituentia. Jam ſi hoc impleatur ac diſtendatur ad amplitudinem *E. F. G.* filamenta *A. D.* contrahentur uti *E. H,* non ſaltem quod preſſe compacta invicem ſunt, prout inter ſe jacent; ſed & quia vaſa ſanguinea aliaque inter ea tranſcurrentia, tenent ea quaſi alligata. Etenim ſi ſeparatiora a ſe invicem eſſent, tum craſſiores excrementorum partes iis ſemet interponerent, quoties inteſtina extenderentur. Dum vero fila non adeo arcte compinguntur, cum expanſa ſunt inteſtina, chylus intrat facilius in vaſa iis interjecta; ac poſtmodum ad quamlibet contractionem inteſtinorum (quia tum fila invicem comprimuntur) intra corpus propellitur.

Dixi antea filamenta, interiorem muſculum facientia, altera ſui extremitate jacere intra cavum inteſtinorum, quæ ipſa maximam partem operitur vaſis ſanguiferis aliisque. Altera eorum extremitas annexa eſt cuti ſeu membranæ, quam probabiliter Anatomici ſumunt pro intima inteſtinorum tunica, prout videri poteſt in linea *D.* E. *fig. 7.* In hac membrana detexi plures globulos pinguedinis, jacentes alicubi ſpiſſe & compacte inter ſe, ac proinde variis figuris apparentes. Aliis in locis jacebant quædam particulæ pingues in aliquali a reliquis diſtantia, hæ omnes ad figuram ovalem accedebant, ut monſtrat *Fig. 9.* Alio rurſus loco parum ab illo diſtanti ſitæ erant particulæ ovales in linea recta, prout *Fig. 10.* exhibet. Alibi denique eædem tam ſpiſſo jacebant agmine, ut altera alteram premeret, ceu apparet in *Fig. 11.*

TOUTES

TOUTES LES OEUVRES DE MADAmoiſelle Antoinette Bourignon &c.

id eſt:

Antoniæ Burignoniæ Opera omnia, novendecim voluminibus comprehenſa.

Proſtant Amſtelodami apud Henricum Wetſtein, 1686 in 8.

DUbitavimus non parum, an librorum horum commemorationi locum in Actis noſtris daremus, idque non una de cauſa. Nam primum libri a Fœmina iſta, intra viginti aut plures annos ſcripti, & antehac Gallica & Belgica, quidam etiam noſtra lingua ſeorſim excuſi, tempus Actorum noſtrorum præcurrunt; nobis autem ſat magnus labor eſt, recenſendis, qui intra noſtri temporis metam eduntur. Deinde quod materiam librorum attinet, quanquam multa præ ſe ferant, ad morum innocentiam & Chriſtianæ charitatis, nimium quantum ubique terrarum frigeſcentis, inſtaurationem facientia, & naturali quadam facundia populares præſertim mentes capientia; immixta tamen habent plurima, quæ ad ſcopum illum non modo nihil præſtant, ſed & ita *proponuntur*, ut etiam illos articulos fidei Chriſtianæ in dubium adducant, in quibus diviſæ licet per ſchiſmata proh dolor! Eccleſiæ huc usque tamen conſenſerunt; ut jam de acerbitate, qua Theologi omnes paſſim tractantur, nihil dicamus. Accedebat, quod haud multi ex libris iſtis, & ad pauciſſimos in has regiones pervenerant, & ſpes erat morte ſcribentis, & ſtudioſe eos divulgantis, memoriam eorum obliteratum iri; ſicut tota illius ſive œconomia ſive ſecta periiſſe videbatur. Aſt poſtquam omnia Burignoniæ, quæ colligi potuerunt, ſcripta novendecim voluminibus comprehenſa, in celebri bibliopolio Amſtelodamenſi venum denuo exponi vidimus, inventusque præterea fuit, qui in Præfatione prolixiſſima, quam Apologeticam vocat, ac in continuata vitæ ejus Hiſtoria, cuncta mulieris iſtius, quanquam ut ipſa ubique faſſa eſt, & hyperaſpiſtes multoties inculcat, ſacrarum & bonarum omnium

literarum rudis & indoctæ, non dicta ſaltem & ſcripta, ſed & facta, pro divinis & ſanctiſſimis defendere & extollere non dubitarit; diſſimulari a nobis aut intacta plane prætermitti Burignoniana illa opera non debuerunt.

Ante omnia vero, qui Apologiam ſupra memoratam & Hiſtoriam vitæ legent, magnam perſuaſionem, qua miſere præventus & occupatus eſt Autor, obſervabunt. Is enim Fœminam hanc Spiritu DEI præter omne exemplum illuminatam & actam, imo ſponſam Chriſti ſingularem, & ad ultimi Evangelii prædicationem, renovandamque vitam ei convenientem, ex omni genere hominum delectam, & in Apocalypſi Johannæa præfiguratam credere ſe profitetur; itaque dicta ejus pro oraculis & pro nova Scriptura Sacra, veterem vel firmante vel explicante, vel corrigente, tanta cum religione veneratur, ut & ſolœciſmos ejus & in ſtylo errata dictamini divino tribuat. Hæc enim atque ſimilia aut majora, de ſe ipſa per annos plus quam quadraginta jactaverat Fœmella iſta, & plenam fidem apud apologeten hunc invenit, licet nec miracula, quibus ea probentur, quanquam id tentet, invenire poſſit, & infeliciſſimo eventu omnia concidiſſe & in fumum abiiſſe ipſe deploret, ad quæ deſtinatam, & juſſis ac reſponſis divinis quotidie inſtructam ſeſe ferebat, & quæ per omne fere vitæ tempus molita fuerat. Hoc præjudicio captus & conſtrictus, ad exemplum magiſtræ ſuæ, in omnium cœtuum Chriſtianorum antiſtites & doctores atrociter invehitur, in illos etiam quos Burignonia pro patribus ſpiritualibus coluerat, univerſum nempe clerum Romanum, Jeſuitas maxime, ſed non mitius in Proteſtantes; adeo ut denique omnibus & ſingulis, qui Eccleſiis præſunt, Antichriſti perſonam aſſignet, infallibilis ſcilicet Sibyllæ ſuæ carminibus & effatis pleniſſime fidens, omnesque, non niſi Gamaliele aut Nicodemo uno alterove exceptis, ut Diaboli ſynagogam, emiſſarios & mancipia, execrans & orco damnans. Auguſtanæ autem confeſſionis doctores & eccleſiaſtas præ aliis omnibus, quosdam etiam nominatim, immani cum petulantia perſequitur; quod quidam ex illis Burignoniam, in Holſatia & Hamburgi agentem, librosque ex domeſtica, quam habebat, typographia diſtribuentem, & ſocietatem fraternæ cujusdam & communis vitæ, adſcitis quos allicere poterat hominibus, colentem, apud magiſtratum detuliſſent,

&

& calamum contra eam ſtrinxiſſent. Miſeranda vero eſt Eccleſiæ ultimorum temporum conditio, in qua ut in Rebuspublicis duobus contrariis vitiis, luxuria & avaritia, ita nunc oppoſitis interſe & diverſis malis, ſuperſtitione & impietate extreme laboratur; nec finis fiet, niſi quem ipſe Servator noſter adventu ſuo ad judicium univerſale glorioſo ſtatuet. Ut vero non improbandi ſunt, imo debiti & laudandi eorum conatus, qui nihilominus fulcra quædam labenti religioni & pietati ſupponere, pro ſua quisque, qua valet, induſtria & autoritate, & eo quo fas eſt modo anniuntur, ita non medicinam afferunt, ſed morbum aggravant, qui idem extra præſcriptam aut conceſſam a Deo rationem tentant. Fore autem talium varii generis medicaſtrorum bene multos, non paſſus eſt nos ignorare Dominus, cum Apoſtolos ſuos de cavendis, *etſi prodigia & magna ſigna dederint*, monuit, qui dicent: *Ego ſum Chriſtus: Ecce in deſerto eſt; ecce in penetralibus*, Matth. XXIV. 5. 24. 26. Noti ſunt etiam, quos Apoſtoli pſeudoprophetis aſſignaverunt characteres. Ad quos cum jam examinaverint Theologi, etiam noſtrates, Burignoniæ dogmata & vitam, horum ſcripta conſulant, ſi lubet, qui in libros hos incident, & in iis invenient, quæ ſanæ doctrinæ repugnant, aut quæ viris in munere publico conſtitutis per calumniam objectantur. Satisfactum inſtituto noſtro fore exiſtimamus, ſi titulis tantum operum, quæ edidit, exhibitis, de doctrina & geſtis Fœminæ aliquid tradamus, vitatis, quæ taceri præſtat.

Et tituli quidem librorum volumine tertio & ſequentibus contentorum (de prioribus enim duobus paulo poſt dicemus) hi ſunt: *Vocatio Dei, & hominum recuſatio: Tractatus de vita ſolitaria: Ultima miſericordia Dei: Lumen natum in tenebris: Sepulchrum falſæ Theologiæ: Lumen mundi: Academia eruditorum Theologorum: Confuſio operariorum Babeliticorum: Tractatus de ſolida virtute: Admonitio contra ſectam Tremulantium: Perſecutiones juſti: Teſtimonium veritatis: Farrago teſtimoniorum pro Antonia Burignonia: Innocentia agnita, & detecta veritas: Lapis Lydius: Stella matutina: Antichriſtus detectus: Sanctum ſpeculare* (viſiere:) *Renovatio ſpiritus Evangelici: Novum cœlum & terra nova: Lapides novæ Jeruſalem: Admonitiones & Inſtructiones ſalutares.*

 Vitam

Vitam vero & doctrinam ejus quod attinet, ſciendum eſt, ipſam de vita ſua libros duos, qui *primum* operum volumen faciunt, compoſuiſſe, ex quibus ingens illa de divina & unica veritatis notitia, quam ſibi contigiſſe putabat, præſumtio, ſatis ſuperque apparet. Repletus enim eſt liber primus, cui titulum dedit *Verbum Dei*, ſive *Vita interior*, ut & alter, qui *vitam exteriorem* ex parte deſcripſit, innumeris reſponſis & revelationibus Dei. Neque enim quidquam tam magnum aut parvum fuit, de quo per omnia divinationum genera, ſive per viſiones, ſive per auditas voces, ſive per inſomnia, frequentiſſime autem in interiori animæ, ut loquitur, fundo, ab illuſione omni ut exiſtimabat, immuni, divinam voluntatem non intelligeret, & hoc illudve credere aut agere juberetur aut vetaretur. Nata fuit a. 1616. in urbe Flandriæ, quæ Inſularum nomen habet, vulgo Lille, patre Italo mercatore, cujus delatam ad ſe ex parte hæreditatem, inſtitutis illis ſuis infauſto ubique cum ſucceſſu conſumſit, aut aliis caſibus amiſit. Narrat autem ipſa, & in continuatione Biographiæ, quæ *alterum operum volumen eſt*, verboſe exaggerat Anonymus, quomodo ab infantiæ tempore decrementa vitæ Chriſtianæ obſervaverit, & ſæpe parentes aliosque rogaverit, ut ad Chriſtianos duceretur; nam plane alios illos eſſe aliterque vivere debere dicebat, qui Chriſtum (cujus vitam & mortem narrari audiverat & pingi cernebat) ducem ſequerentur, quam nunc fieret ab illis, qui eum ore profiterentur. Sed deriſa, & jam adultior, ad ſeculi mores ſequendos invitata & permota, cum vanitatis mundanæ magna cum pœnitudine mox pertæſa eſſet, divino inſtinctu, imo aperta (ut quidem ipſa refert) viſione, in deſertum concedere monita fuit. Id ita intellexit, ac ſi Eremitarum more vivere deberet. Rejecta vero a Carmelitis, quibus ſociari cupiebat, quod pecuniam pro dote monaſterii, reluctante & vitam ejus monaſticam minime probante patre, afferre non poſſet, profugit domo, & in milites incidens, vix vitam & pudicitiam, a ſene quodam, pagi (qui Blatton dicitur) ſacerdote adjuta, ſervavit. Is *Georgius* ab *Inſula* vocabatur, miræ ſanctitatis, quam & ipſa prædicat, & continuator hiſtoriæ in immenſum extollit, ut certum & compertum inter alia memorans, quod caſtigandi coercendique corporis cauſa ſeptem totis annis omni potu, etiam aquæ, abſti-

abſtinuerit. Hujus conſilio ædiculæ incluſa, tota Deo, ut ait, vacabat. Speraverat autem Archiepiſcopi Mechlinienſis, cujus favorem Parochi illius commendatione adquiſiviſſe ſibi videbatur, auxilio impetraturam ſe eſſe, ut conventum quendam devotarum mulierum, quæ vitam Evangelicam (ad hunc enim jam ſcopum ex Dei liquidiori revelatione, quam jactabat, tendere incipiebat) inſtaurarent, inſtitueret. Sed mutato per Jeſuitas, ut queritur, Præſulis animo, a propoſito deſtitit, & Parentis qui fugientem & latentem filiam indagaverat, precibus & juſſis cedens, Inſulas regreſſa eſt, per annos novem in hoſpitali quodam educandis puellis præfecta. Sed poſtea comperit, aut temere credidit, puellas illas omnes Sathanicis pactionibus devinctas, fœda & horrenda nocthu & in ſaltationibus ſagarum perpetrare, & vitæ ſuæ periculum porrecto veneno ſtruere. Imo ex divinis reſponſis didiciſſe ſibi viſa eſt, maximam humani generis partem, dodrantem puta, eodem crimine infectam eſſe, & hanc corruptionem usque ad finem mundi manſuram, imo augmenta ſumpturam eſſe. Quæ peſſima ſuſpicio (a defenſore ejus anonymo multis, ut putat, argumentis ex Bodino, cui plurimam defert, collectis, confirmata) magni illi conſtitit. Odium enim multorum incurrit, & res ſuas ita conturbavit, ut tandem patriam altera vice deſerere eam oportuerit. Mechliniæ amicum ſibi fecerat obſequentiſſim m, & fere unicum, *Chriſtianum de Cort*, *Superiorem* quem vocant *Presbyterorum Oratorii.* Hic Janſeniſtarum partes ſecutus, cum de receptu quodam, ubi a perſecutionibus tuti degere poſſent, cum aliis cogitaret, in ora Holſatiæ regiunculam, quæ *Nortſtrand* vocatur, magno ſuo & aliorum, inter quos etiam *Antonius Arnaldus* & *Ludovicus Sanctamorius* Janſenianorum doctorum in Gallia eo tempore præcipui memorantur, pecuniam corrogantium ſumtu, ſiccatam & aggeribus munitam adquiſiverat & poſſidebat. Huc itaque Cortius ad inſtituendam vitæ Evangelicæ renovationem invitavit Burignoniam, quæ exagitata a Clero Belgico Amſtelodami tunc latitabat, & libros edere inceperat. Sed Cortium etiam perſequebantur ſodales ſui, & ob æs alienum Amſtelodami carceri includi fecerant: Inde ægre evadens, veneno per æmulorum inſidias, ut anonymus refert, ſublatus eſt. Moriens Burignoniam hæredem

 ſcripſit,

Digitized by Google

ſcripſit, nullo hujus commodo; ære enim alieno & litibus innumeris implicata hæreditas erat, nec unquam ad ejus perceptionem pervenire Burignonia potuit. Dedit autem ea res occaſionem, ut in Holſatiam proficiſceretur, Huſumi, Sleſvici & alibi, clam plerumque, rarius palam conſidens, & familiam ſuo more alens; maxime vero libris ſcribendis, imprimendis, ſpargendisque intenta. Sed his ut ſorex prodita, Eccleſiarum miniſtros & tandem Magiſtratus in ſe concitavit, ut nullibi tutum receptaculum aut ſtabilem ſedem habuerit, & ſic per totam vitam exul & vaga, multaque gravia perpeſſa, & ad extremum ab omnibus fere deſerta, miſerrime tandem, cum ex Friſia orientali profuga denuo Belgium peteret, ſub finem Octobris menſis anni 1680 deceſſerit; cum vitam eamque cœlibem ultra annum ſexageſimum quartum, tenui licet & plurimis morbis infeſtata valetudine produxiſſet.

Jam de doctrina & diſciplina pauca, & quatenus expedire videtur, ſubjungemus, non ex libris ipſis, quos excerpere nec operæ pretium, nec laboris noſtri duximus, ſed ex ipſius & Apologiſtæ hiſtoriis *volumine primo & ſecundo* comprehenſis. Educata fuit Antonia in religione Romano-Catholica, neque dogmata ejus, tot novarum licet opinionum architecta, omnino videtur improbaſſe. Sane de purgatorio ſi non eadem, at analoga, conſtanter credidit, apparitionibus etiam, ut exiſtimabat, amicorum demortuorum firmata. Sacras literas, uti ipſa ſcribit, non niſi adulta, indulgente ut mos eſt, ſacerdote legere cœpit: jactat tamen ſibi antea eadem immediata Dei revelatione innotuiſſe, quæ poſtea in illis invenerit: libris vero a ſe ſcriptis eandem autoritatem a Deo attributam eſſe confidenter aſſeverat. Lectionem itaque Biblicam, cum quotidie colloquia cum DEO habere ſe, novique Evangelii nunciam eſſe crederet, neque ipſa magnifecit, & ſimplicioribus quam perfectis magis commendabat. Libros apocryphos non pares ſaltem Canonicis, ſed & præferendos eſſe ſtatuebat, imprimis *quartum*, qui dicitur, *Eſdræ*, cujus viſiones ſibi applicabat. *Quackerorum* tamen ſectæ inimicam ſe ferebat, ſcripto etiam adverſus eam libello rumorem depellens, quo ejusdem cum illis profeſſionis eſſe differebatur. Anabaptiſtas, Mennonis diſcipulos, admiſſos primum, repulit tandem, & oſores habuit, ſicut & Labadiſtas, ſocie-

tatem

Digitized by Google

tatem licet ab initio offerentes. Carteſianam Philoſophiam & quidquid ex ea ad Theologiam transfertur, ſumme improbabat, ut Atheiſmo obſtetricantem. Lutherum æque ut alios religionis reformatores ita abominata eſt, ut omni Spiritus divini impulſu & auxilio caruiſſe eos aſſerat. Inde nulli fere magis quam, uti diximus, Eccleſiæ Aug. Confeſſionis ipſiusque miniſtris inſultat; ſicut & Scriptor vitæ ejus eodem ſpiritu inflatus, convitiis adverſus eos proterve indulget. Interim Romano-Catholicis quoque, quorum alumna erat, *apoſtaſiam* a vero Chriſtianiſmo ſtrenue objicit, omnemque eorum cultum, diſciplinam & ſanctimoniam, novas etiam ordinum religioſorum reformationes, pro nihilo habet. Ex myſticis, quos vocant, poſt *Suſonem*, *Taulerum* & alios, ſacram virginem *Tereſiam* & ejus paraſtaten *Johannem* a *Cruce*, laudat; *Joh. Engelberti* & *Jacobi Bohemi* viſiones & dogmata Spiritui ſancto tribuit; ita tamen, ut ſe illis omnibus præferat, cui ſoli plenum lumen Deus offuderit. Idem deprædicat omni ſtudio Scriptor hic vitæ, & ante eum is quem diximus, Cortius, in præfatione libri Gallici ab Antonia A. 1679 editi, qui *Sepulchrum falſæ Theologiæ* inſcribitur, & alibi. At quæ ex illuminatione hac ſua populo Chriſtiano propinavit dogmata, religioni nobis eſt in Actis hiſce prolixe recenſere. Et quis ſine horrore & indignatione legat, quæ de Adami promiſcuo ſexu, & genito ex illo, ante creatam Evam, Chriſto, ut ſumma myſteria & revelata ſibi a Deo tradere non eſt verita? De merito & ſatisfactione Chriſti non multum a Socinianorum ſententia diverſa docet, nec magno ardore ſuo & multis verborum involucris Scriptor vitæ effecerit, ut orthodoxa credantur, quæ in præfatione de hoc articulo commentatur. Interceſſionem Chriſti pro ſalute hominum eo valuiſſe putat Antonia & Apologiſta ejus, ut gentiles etiam, quibus Evangelium de Chriſto non prædicatur, virtute ſua ſalvari poſſint, non obſtante dicto Apoſtoli Act. IV. 12. Sed plus fere quam volebamus, retulimus. Quæ contra Trinitatem, & quod eodem recidit, contra Deitatem Chriſti & Spiritus Sancti, ſcripſiſſe incuſata fuit, cum non ipſa tantum, edita Slesvici anno 1673 confeſſione, ſed & Apologiſta vehementer rejiciant, & ex aliis clarioribus locis ſequius aut obſcurius dicta utcunque explicare velint, expendendum iis relinquimus, quibus

libros

libros ipſos legere & examinare vacaverit. Eo etiam remittimus, quæ de Prophetiæ dono & revelatis ſibi cogitationibus hominum & ipſa gloriatur, & Apologiſta magnifice extollit; ut & ea quibus defectum miraculorum, & quod deſtinata non effecerit, operoſe excuſare annixus eſt. Sed de dogmatibus & quæ circa ea ſunt, controverſiis, non magnus adverſus Anatoniam ejusque propugnatores labor ſuſcipi debet, cum inter principia novi hujus Evangelii vel maximum ſit, abſtinere ab omni diſputatione, nullique cœtui aut ſectæ nomen dare, ſed ſoli charitati & diſciplinæ, quam a DEO edocta hæc ſcilicet Chriſtianiſmi inſtauratrix propoſuit, ſeſe addicere. Recepit itaque ipſa, nullo religionis diſcrimine, quotquot pro matre ſpirituali eam agnoſcere, & ad pacti, quod præſcripſerat, formulam obligare ſe voluerunt, ne repulſis quidem, qui deſertis uxoribus ad eam accederent; imo deſeri, ſi ſequi nollent, conjuges juſſit, quod Apologiſta ex Chriſti præcepto defendi poſſe non dubitat. Ipſa vero Antonia nulla re magis quam nuptiarum oblatione offendebatur; eaque de cauſa, cum in patria eſſet, in magnum periculum ob proci cujusdam fanatici aut incantatoris impudentiam incidiſſe narratur. Cæterum formulam pactorum, de quibus diximus, Scriptor vitæ continuatæ *cap. XXIII* retulit *Harlemi*, anno 1671 compoſitam. Summa eſt: *Promittere receptos in Spiritualium liberorum Antoniæ numerum, & animæ corporisque curam ab ea ſtipulatos; velle ſe DEUM creatorem toto vitæ tempore amare & colere; omnia quæ habeant, ad gloriam ejus impendere, animum & corpus pro ſacrificio offerentes, ſecundum voluntatem divinam, ab Antonia Burignonia ſibi, ut credunt, aperiendam: huic ad mortem usque obedituros, nec quidquam pro bonis mundanis laboraturos; his enim ſe prorſus renunciare; ut Chriſtum imitentur ejusque diſcipulos, qui non fuerint de hoc mundo; hujus ſub ſignis renovata promiſſione in Baptiſmo facta, militaturos, ut æternum cum Patre cœleſti vivere aliquando poſſent.* Hæc pro omni religionis & fidei confeſſione ſufficere ipſi viſa ſunt. Externa vitæ forma in communi labore & victu conſiſtebat, ſub imperioſa & ſtricta antiſtitis fœminæ gubernatione: regulæ etiam quædam generales ad ordinem melius tenendum dictatæ a Deo prætendebantur, quas legere licet *cap. XXVIII*; in quibus tamen nihil de exercitiis ſacris, de concionibus, precibus, uſu

Sacra-

Digitized by Google

Sacramentorum, reperias. Verum enim vero infelix in adoptandis *liberis* mater fuit, ſua aut illorum culpa. Nam plerique diſciplinæ hujus mox pertæſi, fraternitatem non tantum deſerebant, ſed & in matrem valde ingrati multis eam poſtmodum moleſtiis affecerunt: imo ſi illi & panegyrici ſcriptori credas, in ſagarum conſortia conceſſerunt. In querelas tamen & preces effuſus Encomiaſtes non deſperat fore, ut inſtitutum ejus adhuc locum inveniat, quemadmodum in poſteris Abrahami impletum dicit eſſe, quod ipſi non *minus* promiſſum videbatur. At ſi quid ominandum eſt, *eam* nos omnibus precibus & votis a Deo Eccleſiæ formam *optamus*, in qua ceſſante novarum revelationum falſa oſtentatione, ad ductum verbi divini, cum puritate doctrinæ & ſanctimonia vitæ, omnes legitimi hominum ſtatus & ordines imperturbati ſerventur: neque opus ſit, ut pii ad ergaſtula confugiant, ſub ferula pædagogi, aut quod extremum ſervitutis genus eſt, ſub imperioſæ mulieris dictatura aut ſcutica in officio continendi. Sed exemplum & ſucceſſum muliebris inſtituti, de quo huc usque diximus, conſiderantibus, metuenda forte ejus imitatio minus videtur, quam damna, quæ Eccleſiæ & ab interna corruptione, & ab externa violentia imminere non ſine cauſa timemus, quorumque remedia a Deo, noſcente & ſervante ſuos, expetimus.

VETERUM ANALECTORUM TOmus IV, complectens Iter Germanicum Domni Johannis Mabillon, & Domni Michaelis Germain e Congregatione ſancti Mauri, cum monumentis in eo repertis.

Lutetiæ Pariſiorum apud viduam Edmundi Martin, & Joh. Boudot A. 1685. in 8.

SUb *Veterum Analectorum* nomine tomi hactenus tres a *Johanne Mabillonio*, viro doctiſſimo, & antiquitatum Eccleſiaſticarum ſtudioſiſſimo, Lutetiæ Pariſiorum ſunt evulgati, & primus quidem A. 1675, ſecundus 1676, tertius 1682. Quid titulo iſthoc indigitetur, in Actis anni 1684 p. 65, cum Tomum III recenſeremus,

 jam

Digitized by Google

jam expoſuimus, epiſtolæ videlicet, præfationes, ſupplementa, fragmenta, verſus, aliaque id genus monumenta, neglecta quidem ab aliis vel prætervíſa, at hiſtoriam tamen Eccleſiaſticam non parum illuſtrantia. Talia enim pleraque ſunt omnia, quæ in tribus Tomis antegreſſis a diligentiſſimo Autore comprehenduntur. Sed iſta ex Francicis Belgicisque Bibliothecis hinc inde erant conquiſita. In quarto hoc Tomo jam illa exhibet Mabillonius, quæ in itinere Germanico, Chriſtianiſſimi Regis ſui & auſpiciis & ſumptibus, literarum cauſa ſuſcepto & confecto, in Bibliothecis Germanicis, Sancti-Gallenſi inprimis, Augienſi, Auguſtanis duabus, Bibliotheca nempe S. Udalrici & publica, Ratisponenſi S. Emmerammi & Tegernſenſi in Bojoaria, excuſſerat; utque illud quoque orbi literario innoteſcat, quid locorum ac monumentorum in Helvetia, Suevia & Bavaria (nam ad has tantum Germaniæ regiones iter inſtituerat) cum ſocio ſuo *Michaele Germano* perluſtrarit, itineris Germanici ſui deſcriptionem Tomo huic præmittit; dumque in eo refert, quæ monaſteria adierit, quæque in illis monumenta antiqua vel manuſcripta repererit, non urbes tantum & loca alia deſcribit, ſed & ritus varios, inſcriptiones, epitaphia, aliaque ἀξιομνημόνευτα connotat. Enarrato itinere, quod anno 1683, die ultima Junii ingreſſus erat, & menſe Octobri feliciter confecerat, primo loco ſubjungit *Acta Mammarii Martyris* hactenus plane incognita, & quia Mabillonio conducere ad hiſtoriam Africanam ſunt viſa, nunc primum edita; quanquam nec diſſimulat, quo candore eſt, editor, ſe ea omni ex parte ſincera præſtare haut poſſe. Neque enim ipſi placet Anulini Proconſulis mortis genus (de quo ſic in Actis: *Anulinus in ipſo momento turbationis diaboli exſpiravit, & corpus ejus a volucribus comeſtum eſt;*) non tempus, quia Acta hæc geſta dicuntur ſub Anulino Proconſule anno Chriſti CCCIV, cum Anulinus Proconſul ſub annum CCCXI, Miltiade Pontifice, cauſam Cæciliani Epiſcopi Carthaginenſis ad Conſtantinum Imperatorem detulerit; non *pagani* nomen ab ipſis etiam paganis ſenſu noſtro uſurpatum, non denique ſententiæ in Martyres prolatæ ſumma, quæ hæc fuit: *Qui Imperatorum præcepta contemſerunt, gladio animas eorum interfici placet.* Mammarii Acta excipit *Paſſio Benedicti Martyris Marculi.* Retinuit enim hunc titulum ex veteri Codice, ſed alium

Digitized by Google

alium ſubſtituit in præfatione Mabillonius, nempe de *Marculo Donatiſta*, ne verus Martyr primo intuitu videri poſſit: addidit etiam *Macrobii Donatiſtæ epiſtolam de nece Maximiani & Iſaaci* ejusdem ſectæ Donatiſticæ hominum, ad illuſtrandam, ut loquitur, illius temporis hiſtoriam Africanam, non ad affingendam ejusmodi Actis omnimodam auctoritatem. Sequuntur quæ & lectu digniora cenſet editor, *Acta Theodoriti Martyris, & Philippi* Hadrianopoleos in Thracia Epiſcopi, quæ quidem & ipſa (Philippi puta) manu medica quibusdam in locis indigere editori videntur, ſubſidio videlicet, ut ipſemet exponit, alterius codicis paulo emendatioris. Anectuntur his *varia opuſcula & monumenta*, & primo quidem *Fragmentum Candidi Arriani ad Marium Victorinum, & Reſponſio Marii Victorini Rhetoris urbis Romæ ad Candidum Arrianum*: dein *Diligentia Beatorum Monachorum Armenii*, ſive ut legendum Mabillonius cenſet, *Ammonii & Honorii de libris Canonicis veteris & novi Teſtamenti, & Confesſio Fidei Catholicæ, quam breviter viro inluſtri Theophilo direxerunt*, quæ confeſſio fere integra ſub nomine Ambroſii reperitur apud Vigilium Tapſenſem in lib. 2. contra Palladium cap. 6; *Epiſtola Aviti Presbyteri ad Papam Palconium*, qui in excuſis *Falconius* appellatur. Porro *Vita ſancti Hieronymi Presbyteri*, auctore (ut Mabillonio videtur) Gennadio; & *Vita beati Aridii Lemodicini Abbatis*, quam Gregorio Turonenſi Epiſcopo tribui in veterrimo Monaſterii S. Galli Codice dicit editor, qui tamen & hoc non diffitetur, locutiones quasdam a Gregorio Magno & S. Benedicto acceptas in eo reperiri. Succedunt veteres *Formulæ Andegavenſes* principatu Childeberti I (uti editor arbitratur) in unum corpus digeſtæ; *Alcuini* item *epiſtolæ* numero viginti ſex, aliæque aliorum auctorum; quas inter ſunt *Caroli M.* epiſtola una *de gratia ſeptiformis ſpiritus*, & altera de *Baptiſmo*, cum *Odilberti Archiepiſcopi ad eundem Carolum M. reſponſione; duæ* item *epiſtolæ* contra *Berengarii* doctrinam, altera *Gozechini Scholaſtici* ad Valcherium Scholaſticum, altera *Deoduini* Epiſcopi Leodicenſis ad Henricum Francorum Regem; & poſt aliqua brevis narratio de *translatione corporis S. P. Benedicti in Galliam*; ut & *antiquæ conſuetudines monaſteriorum Ordinis S. Benedicti;* & poſt *diplomata* quædam Imperatorum pro cœnobiis, poſtque breves *Annales Ratiſponenſes*,

nenſes, Weingartenſes & Einſiedlenſes, Antiqua veterum Inſcriptionum Romanarum Collectio cum *Analectis, & appendice*, in qua eſt *paſſio S. Maximiliani, libellus Abbatis Pirminii Paraneticus, & Vulfadi Archiepiſcopi Bituricenſis epiſtola paſtoralis ad parochos & parochianos ſuos, & Auxilii libellus de negotio Formoſi Papæ.* De cætero uti omnibus ſingulisque his analectis obſervationes longe doctiſſimas addidit Mabillonius, ita in fine quoque varias obſervationes ex MSS. codicibus Germanicis corollarii velut loco ſubjecit. Optaremus autem, ut in itinere iſto Germanico ex Bavaria per Franconiam in Miſniam perrexiſſet cum Socio editor, & Academiæ noſtræ Bibliothecam, quæ Paulina dicitur, non inſalutatam reliquiſſet. Nam in ea, quod profiſcini dixerimus, aliquot millia Tractatuum Manuſcriptorum, partim membranaceorum, partim papyraceorum aſſervantur, nec ſcripta tantum, qualia in Analectis ſuis jam edidit Mabillonius, ſed alia plurima nondum edita, ut bene multi ejusmodi Analectorum Tomi exinde poſſint concinnari; inter quæ & libri MSS. extant de Regula & Conſuetudinibus Ordinis S. Benedicti, aliorumque ordinum Monachalium; Vitæ item Sanctorum, quales & Mabillonius in Germania obſervavit, quam plurimæ, verſusque & rythmi innumeri; bona fide id aſſeverante Bibliothecario *Cl. L. Joachimo Fellero*, qui & propediem Catalogum MSStorum Paulinorum in publicum evulgabit. Sed ſat abunde MSStorum ineditorum inveniet in Bibliothecis Italiæ, in quibus excutiendis nunc occupatur, doctiſſimus editor, unde non pauca ejusmodi Analecta poſſit conficere.

DE LITURGIA GALLICANA LIBRI III. Opera & ſtudio Domini Johannis Mabillon &c.

Pariſiis apud Viduam E. Martini & J. Boudot, 1685. 4.

Auctor tot in orbem litterarium meritis celeberrimus hos quoque libros ad inſigne ejus emolumentum editos hodierno Remorum Archiepiſcopo dicavit, quoniam *in ea regione lucis uſuram acceperit, & in Academiæ Remenſis ſeminario prima literarum elementa didicerit*, ut in epiſtola Dedicatoria fatetur. Initio Præfationis ad

ad Lectorem ſcribit, apud omnes in confeſſo eſſe, Liturgiam Gallicanam principio a Romana fuiſſe diverſam ejusque mutationem ante annum Chriſti octingenteſimum contigiſſe Caroli M. principatu. Cauſſam hujus mutationis in ambiguo relinquit, laudatoque Pontificum Romanorum in conformitate rituum procuranda ſtudio, Caroli Calvi principatu miſſæ Gallicanæ notitiam penitus obliteratam eſſe probat, & poſthac nemini de ea amplius eſſe quæſitum, donec *Matthias* Flacius Illyricus Miſſam veterem Argentinæ ederet, eamque ſuſpicaretur apud Gallos & Germanos in uſu fuiſſe ante Romanam. Cujus ſententiam a Guillelmo Peyrato & Carolo Cointio approbatam, ſed a Cardinali Bona ad examen revocatam dicit in opere rerum Liturgicarum, qui Liturgiæ Gallicanæ quatuor aſſignarit indicia, & Miſſalia duo a Joſepho Thomaſio nuper edita pro genuinis Gallicanis habenda eſſe putarit. Se denique in monaſterio Luxovienſi antiquiſſimum Lectionarium reperiſſe, idque pro veteri Gallicano agnoviſſe, & amicorum conſultu ſingularem tractatum *tribus libris* condidiſſe, quorum argumenta in eadem Præfatione ediſſerit a nobis breviter recenſenda. *In prima*, poſtquam de variis Eccleſiæ Latinæ Liturgiis breviter actum eſt, Gallicanæ indicia veræque notæ afferuntur, expenduntur, & probantur. Deinde facta ejusdem Liturgiæ cum Mozarabica comparatione, tota ejus ſeries ex Gregorio Turonenſi Epiſcopo aliisque priſcis monumentis eruitur & illuſtratur. Quibus *abſolutis*, vetus ſacræ ſupellectilis apud Gallos, Eccleſiarumque forma & apparatus deſcribitur. Porro in exordio & fine libri exponere conatur Mabillonius, qualis fuerit veterum Gallorum per id tempus de Euchariſtia fides & perſuaſio. *Secundus liber* ipſum *Lectionarium Gallicanum* exhibet, præmiſſis nonnullis de Adventu Domini feſtisque apud Gallos antiquitus receptis, quæ prolixius in notis ad Lectionarium explicat. Illius autem antiquitatem ex feſtis in eo recenſitis, quorum pauca, nullumque natali Genovefæ recentius, & ex characterum forma colligit, quorum ſpecimen æri inciſum exhibet, idque Merovingicam referre ſcripturam adſerit, quam libro quinto de re Diplomatica expoſuerit. *Tertium librum* conſtituunt Miſſalia tria, quorum primam editionem Joſephus Maria Thomaſius cum Sacramentario Gelaſiano Romanis typis curavit

anno CIↃ IↃC LXXX. Primum eſt *Gothicum* ſeu *Gothico-Gallicanum*, quo utebantur Galli Veſigothorum imperio ſubjecti. Secundum vocatur *Francorum*, quod poſt Gregorium Magnum ſcriptum exiſtimat. Tertium dicitur *Gallicanum*, cui imperitus nonnemo *Miſſæ Romanæ* titulum adfinxerat. Plura de his tribus Miſſalibus initio libri tertii diſputat Mabillonius, ſubjicitque *Diſquiſitionem de Curſu Gallicano*, id eſt de divinorum officiorum origine & progreſſu in Eccleſiis Gallicanis: cui duplicem junxit Appendicem, alteram *Probationum quarundam Liturgiæ Gallicanæ & Curſus Callicani*, quæ duas Miſſas ex Miſſali Mozarabum, Epiſtolam Auguſtini ad Bibianum (quam tamen ſuppoſititiam cenſet pag. 100.) Sermonem in Vigilia Epiphaniæ, Teſtamentum illuſtris matronæ Ermentrudis, Fragmenta Cæremonialium, & Paſſionem Martyrum Cantianorum complectitur: alteram *variantium Scripturæ ſacræ lectionum præcipuarum, ex Lectionario Gallicano*, cujus lectiones ex Scriptura petitas nec multum recedere a Vulgata, nec omnino cum illa convenire fatetur.

Hoc eſt argumentum ſummariumque totius operis, quod multa continet Theologorum animadverſione digna. Quamvis enim lib. I. cap. I & IX adverſus Reformatos, quos *fratres averſos* nuncupat, de veritate carnis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia diſputaverit, id tamen fecit ſenſu Pontificio; unde in Præfatione num. IX vocabulum *Transformationis* in tribus Miſſalibus occurrens, de *Tranſſubſtantiatione* accipit, & quæ ibidem de ſacrificio Chriſti leguntur, num. X ad ſacrificium Miſſæ trahit. Porro num. XI primatum Pontificis ex Miſſali Gothico probare vult, & adverſus nuperam Cypriani in Anglia Editionem (Calendis Februarii anno 1683, p. 41 a nobis recenſitam) verba libri de Unitate Eccleſiæ, ibi pro ſpuriis habita, *Primatus Petro datur*, defendere ſatagit ex Pelagii Papæ II epiſtola VI, quo nullum codicem antiquiorem Anglos proferre poſſe ſibi perſuaſum habet. Plura autem obſervanda reperient Antiquitatum Eccleſiaſticarum ſcrutatores. Cujusmodi eſt, quod lib. 1. cap. 6. n. 3. *Miſſam* pro feſto apud veteres inoleviſſe ſtatuit, & cap. 7 ſacram ſuppellectilem eos uno vocabulo *miniſterium eccleſiæ* appellaſſe. Elegans etiam eſt deſcriptio formæ ac diſpoſitionis Eccleſiarum ſeu Baſilicarum cap. 8. comprehenſa

Digitized by Google

henſa. Cap. 9. de columbarum argentearum aurearumve in Baptiſteriis & altarium uſu prolixe diſputat. Initio libri ſecundi num. 3. ait, ante annos mille *Adventus* nomen rariuſculum fuiſſe, tametſi res ipſa erat in uſu, ſcilicet præparatio quædam in Eccleſia ſolennis ad Natalem Domini rite præveniendum. Verum non ita ratum ubique ac definitum, ut nunc, Dominicarum numerum fuiſſe, ſed in Ordine Gelaſiano quinque, in Mozarabico & Ambroſiano ſex, in Gallicano Miſſali duas tantum Miſſas adſignari. Præterea in obſervationibus ad Lectionarium plurima occurrunt ad criticam ritusque ſpectantia, quorum aliquot exempla adferemus. Pag. 114 confert Acta Genovefæ recens edita cum illis, quæ apud Bollandum exſtant. Iſta dicit *interpolata*, auctoremque vixiſſe poſt ſcriptam a Gregorio M. Benedicti vitam; Bollandiana *ſinceriora* cenſet. Pag. 117 obſervat, Evangelium pro feſto Epiphaniæ ex tribus Evangeliſtis contextum eſſe, triplicemque Chriſti manifeſtationem tunc etiam celebratam, nempe adorationem per Magos, ejusdem baptismum, & primum miraculum in nuptiis apud Canam Galilææm. Pag. 123 ait, ſingulare eſſe, quod in Lectionario notentur *tres Dominicæ poſt Cathedram Petri*, quas hodie Septuageſimam, Sexageſimam, Quinquageſimam vocant, idq; propterea factum, quia in Conciliis Aurelianenſibus, primo & quarto, Sexageſima & Quinquageſima ante Paſcha prohibeantur. Pag 141, 142 diſputat de hymno Prudentii, quem alii *ad incenſum lucernæ*, alii *ad incenſum cerei paſchalis* inſcribunt: Illis accedere Sirmondum, Menardum & Nicolaum Heinſium, & de quotidianis veſperis explicare, quibus & ipſe Mabillonius ſubſcribit, ſed Heinſii rationem rejicit, quia Ennodius Ticinenſis ante annum DXX Epiſcopus geminam cerei paſchalis benedictionem ſcripſerit. Pag. 149 Lectiones exſtant, quæ olim in triduo ſolennium Rogationum ante feſtum Adſcenſionis in uſu erant, quas in ritu Ambroſiano illuſtrat Mabillonius. Hæc ſpeciminis loco ſufficiant. Cætera Lectorum diligentiæ committimus.

CONVERSATIONS CHRETIENNES *par l'Auteur de la Recherche de la verité.*

Digitized by Google

i. e.

CONVERSATIONES CHRISTIANÆ, per quas aſſeritur veritas Religionis & Diſciplinæ Chriſtianæ, compoſita ab Autore Libri de indaganda Veritate. Editio nova, correcta & aucta.

Roterodami apud Rein. Leers. 1685. 12.

VIR celeberrimus, multoties a nobis nominatus, Malebranchius, ut Syſtema ſententiæ ſuæ *de veritate*, in libro notiſſimo propoſitum, varia forma veluti indutum, acceptabilius & utilius redderet, jam ante aliquot annos libellum hunc conſcripſit, quem nunc correctum & auctum *Typographus Roterodamenſis* exhibet. Quemadmodum vero in alio ejusdem autoris, ſed diverſi ſcopi opere, quod *Meditationum Chriſtianarum* titulum habet, *homo* interrogans & *Chriſtus* reſpondens, ita in hoc collocutores tres introducuntur, quorum unus, qui *Theodorus* vocatur, docentis ſive autoris ipſius perſonam gerit, alter qui nomen *Ariſtarchi* ſumſit, & literis vitæque politioris moribus excultus ſiſtitur, opponentis & dubitantis loco eſt, ita tamen, ut cedat rationibus Theodori, & amicum alium abſentem, relatione colloquii, ab atheiſmo liberet. Tertius *Eraſtes*, ſub juvenis nec docti, nec in mundo multum verſati, ſed ingenio præditi charactere, & ut non præoccupatus, producitur, qui vim argumentorum per ratiocinationem aſſequatur. *Dialogi* ſive capita ſunt *decem*, quorum ſumma eo tendit, *Deum exiſtere & in nobis omnia & perpetuo operari, ſed cum propter ſe ipſum agat, neminem felicem eſſe poſſe, qui ejus voluntati reſiſtit, nec infelicem qui ei obedit.* Monſtratur porro, *quomodo Deus cognoſcatur & ametur, & quomodo ei reſiſtatur, & in eum peccetur, ob naturæ corruptionem, & qua ratione per Redemtorem & Mediatorem huic malo ſuccurratur. Qualis ſit ille Redemtor & quibus remediis cæcitas & malitia mentis noſtræ corrigatur, per præcepta nempe Evangelica & per gratiam Jeſu Chriſti, qui factus nobis eſt ſapientia, juſtitia, ſanctificatio & redemtio &c. 1. Cor. 1. 30.* *Dialogo* itaque *primo* de operatione DEI in nobis, ex principiis Autoris tractatur, ſumta ab igne, cui aſſident Dialogiſtæ,

& de

& de ſpina pungenti occaſione. Eraſtes vero auditis dubiis & reſponſionibus ratiocinatur: *Id quod nobis dolorem ſenſibilem facit, non eſt anima, neque eſt ſpina, quæ pungit, ſed eſt facultas alia ſuperior, quæ ſe ipſam cognoſcit, & ex ſua voluntate agit, qua creavit & movet ſpinam, eſtque ſimul infinitæ potentiæ, ut ſpinam creare poſſit. Eſt ergo Deus, & niſi eſſet Deus, neque pungerer, neque quidquam ſentirem, viderem aut cognoſcerem.* *Dialogo* II occurritur objectioni, quæ religioni adverſatur. *Si Deus in nobis ſenſum doloris vel voluptatis operatur, ſequi a Deo nos impelli ad amorem non minus corporalium & ſenſibilium, quam ſpiritualium bonorum.* Reſpondetur nimirum, Deum operari per rationem: ratione vero non ferri hominem ad amorem, ſed ad uſum corporalium; amorem vero corporalium corruptæ rationi ſive inſtinctui imputandum. Idem eſſe ait de concupiſcentia, cum aliqua tamen diſtinctione: Replicatæ vero oppoſitioni, cur Deus peccati præſcius id non impediverit, ſilentio, ait, ſatisfieri poſſe, quo indicetur, conſilia Dei nobis occulta eſſe, & claris interim revelationibus ſtandum; vel ita, ut dicatur, Deum libertatem homini ad peccandum ideo reliquiſſe, ſine prævenienti ad bonum determinatione, ut tanto majorem gloriam ex reſtitutione hominis per Chriſtum haberet, allegans illud: *O felix culpa, quæ talem ac tantum habuit redemtorem.* Hæc tamen in libris de *Natura & Gratia & in Meditationibus Chriſtianis* poſt primam hujus tractatus editionem ſcriptis, uberius explicata a ſe eſſe monet. *Dialogo* III Carteſianum illud axioma *de non inquirendo in cauſas finales* declaratur, quod in Phyſicis utile ſit, ſed minime in Theologicis. Agitur itaque de ordine naturæ in creatione, & quomodo eſſentiam Dei in rebus creatis videamus; & quod ſpiritus noſter nihil videat quam Deum, ſive ut Dial. IV p. 103 ſcribitur: *mundum intelligibilem propriam eſſe Dei ſubſtantiam;* idque pluribus explicatur. Idea omnium rerum ſtatuitur eſſe in Deo, ſenſus in nobis, ſed Deum ſolum veram ſenſus cauſam eſſe. Adduntur alia de inveſtigatione cauſarum generalium & particularium, & de amore quo bona particularia perſequimur, adverſus ordinem naturæ, cum ad Deum referre affectum amoris debeamus, ſive ad bonum univerſale; inde fit, ut peccemus, quoties ad particularia deflectimus, & propterea pœni-

Digitized by Google

tentia neceſſario opus habeamus. *Dialogo* IV in cauſam peccati inquiritur, ſive in culpam originalem, qua fit, ut Deum non videamus nec ſentiamus in omnibus rebus, ſive quod non percipiamus ejus præſentiam; hoc enim ſi poſſemus, nihil aliud quam Deum vel timeremus vel amaremus. Adamum vero, licet DEUM in omnibus rebus clare videret ſive cognoſceret, quoniam tamen ſentire eum non poſſet, quomodo ſentiebat creaturas, ſenſibus nimium tribuentem, a Deo averſum fuiſſe. Deſcribitur inde transmiſſio peccati, quod fiat propter unionem partus cum matre, cum qua easdem cerebri impreſſiones, & emotiones ſpirituum habet a ſenſibus effectas, & tendentes ad ſenſualia; at non æque communicari notiones de Deo, quas mater habet, quia Deus non eſt ſenſibilis. De concupiſcentia ita diſſerit, ut præciſe nihil ſit, quam defectus poteſtatis, quam anima in corpus habere debet, ſed peccato Adami amiſit. Putat tamen, in piis adultis illam non eſſe peccatum, quia amorem voluntarium ſive electionis habent erga Deum, nec regnare patiuntur concupiſcentiam: at in infantibus concupiſcentiam regnare, amore quippe voluntario deſtitutis, & ideo eſſe filios iræ & damnari, quanquam ob eundem voluntariæ electionis defectum *pœnam* tantum, quæ vocatur *damni*, paſſuros, quia juſtitia Dei non permittat, ut non voluntarie peccantes æternis cruciatibus puniantur. Agnoſcit autem Autor, opinionem ſuam de transmiſſione peccati per matres, non quidem contrariam eſſe ſententiæ Patrum eccleſiaſticorum, imo analogum aliquid apud Auguſtinum reperiri, ſed qui ante eum vixerunt, materiam hanc non ea ſubtilitate tractaſſe, quia fide ſimplici myſteria divina tunc credebantur, non deſideratis demonſtrationibus probabilibus. *Dialogo* V præmittitur admonitio de peccati contagione inter homines, per quam affectus defectusque ſuos communicant, & quod neceſſe non ſit modum inveſtigare & ſcire, quomodo peccatum originale in nos transmittatur, ſed ſufficere, ſi agnoſcamus, quod peccatores naſcamur. Inde de remediis mali tractat: ea vero neque ex Philoſophia pagana, neque ex Deiſtarum aut Mahometi doctrina, imo ne quidem ex lege Moyſis, niſi quatenus Chriſtum præfiguravit, peti poſſe, ſed mediatore opus eſſe, Domino ſcilicet noſtro JESU CHRISTO, DEO & homine. Satisfactionis

etiam

Digitized by Google

etiam neceſſitatem adverſus Socinianos adſtruit ex juſtitia Dei: nec ab exemplo hominum, qui offenſas gratis remittere poſſunt, argumentum procedere; hos enim injuſtos eſſe & ulciſcendo & remittendo, nec modum, quo Deus utitur, tenere. Quod ſi Deus creaturam tam ſanctam & perfectam creaſſet, quæ æque ac Chriſtus pro nobis ſatisfacere potuiſſet: hanc creaturam Deo æqualem fuiſſe futuram, cum gloriæ ejus diſpendio. Standum itaque eſſe doctrina Chriſtiana de *ſatisfactione*, per Chriſtum Deum & hominem; ad *conciliationem* generis humani cum Deo, præſtita, cum nulla *religio* quidquam aliud oſtendere aut probare poſſit, quod eundem effectum præſtet. Nec obſtare, quod Deus præviderit peccatum, & impedire potuerit; ſufficere enim nobis debere, quod ſciamus, illum peccatum pro ſapientia ſua permiſiſſe, ejusque reparationem per filium ab æterno ordinaſſe, majoremque gloriam ex hujus filii ſui obedientia & ſatisfactione ſibi paraſſe, quam ex hominibus non peccantibus adquiſiviſſet. Ex hac ipſa œconomia Dei, de ſatisfactione Deo per Deum præſtanda, pluralitatem perſonarum neceſſario ſequi & demonſtrari: denique Chriſto etiam deberi exiſtimat, quod damnati non penitus annihilentur, nec pœnas meritis ſuis & infinitæ majeſtati divinæ examuſſim pares patiantur, dum etiam gradus in his ſentiant, atque ita Chriſtum, quia Salvatorem noluerunt, ut juſtum tamen judicem patiantur. Fatetur ſe quædam ſcribere, quæ nova videantur, illis nempe qui Chriſtum non ſatis cognoſcunt, licet in ſinu Eccleſiæ vivant; neque enim Chriſtum, ait, amant, nec Scripturas ſcrutantur, nec alia de cauſa religionem Chriſtianam profitentur, quam quod eam a parentibus acceperint. Sanctos autem legere Scripturas ea mente, ut Chriſtum in ea inveniant, & invenire. *Dialogo* VI ad atheorum impudentem dubitationem, annon Moyſis miracula conficta eſſe poſſint, nec majoris ponderis ſint habendi ejus libri, quam Alcoranus Mahometi, multa reſpondet. Inter alia docet, impoſſibile eſſe, ut toti Judæorum populo, per fabulas, tam dura lex, & tam incommodus & fœdus ritus, qualis videbatur circumciſio, perſuaderi potuiſſet. Niſi igitur teſtimonio majorum ſuorum convicti fuiſſent, de veritate geſtorum a Moyſe, nunquam ſub diſciplinam illam fuiſſent redacti. Quæ vero Mahometo aſſignantur

Digitized by Google

miracula, ludicra eſſe & nugatoria, ſi cum Moyſaicis conferantur. Quod ſi dicatur, beatitudinem a Moyſe promiſſam temporalem ſaltem eſſe, cum nihil loquatur de reſurrectione mortuorum & vita æterna, atque ita Mahometis doctrinæ non abſimilem, in qua voluptates carnales in Paradiſo fruendæ pro ultimo fine commendantur: reſpondendum eſſe; veros, fideles & ſpirituales Judæos fuiſſe, qui promiſſiones temporales, pro typis ſpiritualium habuerint, atque ſic cum Chriſtianis eadem crediderint. Summo inde ſtudio ad lectionem ſacrarum literarum Chriſtianos exhortatur: nec deterreri quenquam debere propter loca obſcuriora: hæc enim veneranda eſſe, ſed ſtandum claris & liquidis: neminem autem ſalutariter lecturum eſſe ſacras literas, niſi Chriſtum amet aut amare velit: at iis qui ſenſibus dediti ſunt, obſcuras & clauſas manſuras eſſe, non minus quam Judæis carnalibus. Tangit per occaſionem, & ſtabilire vult opinionem Carteſianam, qua anima brutorum negatur. *Dialogo* VII rationabilitatem diſciplinæ ſive Ethicæ Chriſtianæ explicaturus, repetit ex libro de Inquir. ver. dogma, de unione noſtra cum Deo, abſtracta a ſenſibus, per quam ſolam ad perfectionem pervenire poſſimus: dein monſtrat, ad eam tendentibus neceſſariam eſſe fugam ab objectis ſenſilibus eorumque actionibus, quibus turbamur & impedimur, quo minus per intellectus & contemplationis puritatem, ſive per cognitionem veritatis, Deo uniamur. Evangelica vero præcepta de fugiendis voluptatibus, & coercendo corpore, ad eundem finem tendere, nec vere ſapientes eſſe, aut ad perfectionem intelligentiæ pervenire, qui multa licet doctrina inſtructi, & phantaſia & memoria valentes, a ſenſuum tamen turbamentis ſive affectuum intemperie non ſint puri. Exemplum Carteſii proponit, qui per annos XXV in ſeceſſu vivens, errores ſenſuum animadverterit, & plura meditando quam legendo, ad unionem intellectus cum Deo arctiorem pervenerit; unde in Geometria, Phyſica, aliisque diſciplinis tantos fecerit progreſſus: At quod non æque in Metaphyſicis profecerit, in cauſa eſſe, quod non plane a rebus mundi ſeparatus fuerit. Addit non ſufficere, ſi quis libros optimos, v. g. *Carteſii* legat, intelligat, aliis explicet; hæc enim omnia ab imaginatione & memoria eſſe: ſed ad perfectionem ſpiritus ſeceſſum atque mortificationem ſenſuum & affectuum requiri; neque

neque Chriſti doctrinam eo tendere, ut Matheſin vel Philoſophiam aut alias veritates ad ſalutem non neceſſarias diſcamus. *Dialogo* VIII explicat iſta fuſius, & ſcopum Evangelicæ doctrinæ inculcat, ut a rebus corporalibus & peccatis abſtracti, & Chriſto uniti, ad cœlum evehamur. Perfectionem igitur illam urget, non quæ ſpeculative cognoſcat veritates, ſed quæ conſiſtat in amore veri boni, in charitate æternum duratura, & æternitatem, ut ait, merente. Ut vero abſtractioni ſeu renuntiationi & abnegationi a Chriſto præceptæ locus fiat, fugienda eſſe omnia, quæ per ſenſus & imaginationes cerebro noſtro ſtigmata quaſi & veſtigia aut orbitas imprimunt, & ad voluptatum uſum alliciunt. Agnoſcit quidem, quosdam experimento & ſatietate voluptatum corrigi, ſed id rarius eſſe & periculoſum. Examinat inde problema ex hypotheſi ſuæ philoſophiæ, quod *omnis dolor & omnis voluptas a Deo cauſam habeat*; unde videri poſſit, nos ſine peccato voluptatibus uſuros, ſi ad Deum cauſam referamus, eumque propterea amemus. Docet autem, talem amorem proprium potius eſſe noſtri, quam Dei. Itaque conſilia & præcepta Chriſti, de fugiendis & dimittendis bonis apparentibus & perituris, utcunque gratis & delectantibus, optima, & admiratione digniſſima eſſe, utut dura & difficilia videantur: ideis tamen Platonicæ Reipublicæ comparari non debere, quia Chriſtus vires ſubminiſtret, ut præſtare poſſimus, quæ juſſit. Itaque *Dialogo* IX de auxilio gratiæ ejusque neceſſitate agitur, cum in ſtatu noſtro *corrupto* non ſufficiat, ut voluptatibus ſolum nos privemus; licet *illa privatio*, ſi motu ſancti Spiritus fiat, optima ſit ad gratiam accipiendam præparatio. Declarat hoc ſimilitudine bilancis. De efficacia vero gratiæ ita diſſerit, ut dicat, omnem gratiam per ſe & abſolute *conſideratam* efficacem eſſe, ſed non ſemper, ſi relative conſideretur. Gratiam vero ex ſuis principiis deſcribit, quod conſiſtat in illuminatione & in delectatione prævenienti, quam comitetur gaudium apud perfectiores. Addit alia de gratia majori ad vincendas tentationes. Magnum vero & cogitationum de Deo, & precum impedimentum oriri a delectationibus mundanis, ideoque fugiendas has eſſe, ſi amorem Dei in nobis excitare velimus. Ab hac fuga ſeu privatione voluptatum incipi debere, nec extraordinaria gratiæ ſubſidia expectanda eſſe. Specimen nobis datum eſſe per

Johannem Baptiſtam, qui voluptatum & delitiarum abſtinentia in adventum Domini ſe præparaverit; diverſi longe inſtituti eſſe heroes noſtros, quos vocat, ſive elegantes illos & generoſos homines, ad ſeculi mores compoſitos, qui in media voluptatum & delectationum perceptione, gratiæ nihilominus auxilia ſibi promittant, aut expectent. Quamvis vero exemplum Johannis imitandum omnibus non ſit, isque auſterius vitæ genus ideo elegerit, quia gratiam ad quam ſe præparabat, ipſe dare non poterat; imitandum tamen eſſe Chriſtum, qui & gratiæ diſpenſator ſit, & rectum & moderatum uſum temporalium rerum nos docuerit, ut in mundo vivere poſſimus, neque tamen mundi ſimus mancipia, ſed in libertate, quam per gratiam adipiſcimur, conſervari queamus. Concludit, ſocietatem civilem minime averſandam eſſe Chriſtianis, imo laborandum, ut talis colatur, quæ poſt mortem quoque duret, & amicos veros in cœlo olim jungat. *Dialogo* X ex collocutoribus adoleſcens ille *Eraſtes* non comparet, ſed relicta epiſtola ſignificat, ſe ad ſolitariam vitam inſtituendam inſalutata matre & amicis diſceſſiſſe, convictum ſcilicet, quod hæc via ordinaria & tutiſſima ſit ad Deum; neque ſe ab illecebrarum vinculis aliter expedire potuiſſe. Referuntur ultima ejus verba, cum alterum amicorum *Ariſtarchum* poſtremum conveniſſet, quibus periculum commercii cum hominibus, ſeculi more viventibus exponitur, & ex diſſipatione affectuum in objecta ſenſibus præſentata, periculum commonſtratur. Itaque ad hujus exemplum etiam *Ariſtarchus* ſeceſſum meditatur, ſtudio ſacræ Scripturæ ſeſe totum午diturus, approbante, qui magiſtri perſonam gerit *Theodoro*. Adjiciuntur in fine meditationes octo de humilitate & de pœnitentia, cum totidem elevationibus ad Deum ex meditatione præcedenti elicitis. Conſideratur autem homo in quatuor prioribus meditationibus, ut *per ſe nihil*, & qui omnia habet a Deo, dein meditatione *V & VI* ut *filius peccatoris*, & meditatione *VII* ut *ipſe peccans*. In hac, quod obiter notamus, Autor ita exaggerat ſtatum peccatoris, ut majori odio dignus ſit, quam damnati & dæmones. Damnatos enim, etiam in malitia ſua honorem Deo ſuppliciorum paſſione exhibere, accedente conſideratione ſatisfactionis Chriſti, ſupplentis, quæ damnatis deficiunt ad plenariam pœnarum exſolutionem. *Meditatione*

denique

Digitized by Google

denique VIII pœnitentiæ, qua voluptatibus renuntiamus, neceſſitas oſtenditur. Quamvis vero quædam etiam in his Dialogis & meditationibus ex noto ſyſtemate Autoris derivata, aut paradoxa repetiantur, quæ examen & cenſuram fortaſſe non effugient, multa tamen ſunt, quæ inſigni acumine, & raræ elocutionis efficacia, animos legentium ad ſinceræ pietatis ſtudium movere poterunt.

CONRADI PEUTINGERI SERMONES CONVIVALES, de finibus Germaniæ contra Gallos. Accedit ejuſdem de inclinatione Imperii fragmentum, itemque Beati Rhenani origines Gothicæ, Hermanni Nuenarii origines Francicæ, Abrahami Ortelii antiquitates Gallo-Belgicæ.

Jenæ apud Tob. Oertling, 1684, in 8.

QUum ſingularia ſtudiorum argumenta non adeo cathedras occupaſſent, magni ac de republica egregie meriti homines, in aulis atque præclaris urbibus, ingenia ſolebant intendere eo, ne quid contra veritatem, bonarum artium decus, pacem & utilitem publicam admitterétur. Tales libelli poſt literas meliores reſtitutas, prodierunt ſane plures atque eximii; cum tempore vero ſe nobis rurſum ſubducturi, niſi collectores fuiſſent quaſi pereuntium tabularum, quibus provida harum deberetur conſervatio. Inter præcipuas juxta reputamus *Sim. Schardium* & *Melch. Goldaſtum*, qui plenis voluminibus inſtruxere bibliothecas, dum ſparſa paſſim opuſcula, jamque fugacia, tanquam membra in ſolidum corpus redegerunt, profuturum adprime poſteris. Uterque exhibet *CONRADI PEUTINGERI Sermones convivales;* ille quidem tomo primo Rerum Germanicarum, hic vero parte viceſima Politicorum Imperialium; de admirandis Germaniæ antiquitatibus, contra quosdam ſui ævi doctos, qui ut ſaperent aliis rectius, florentiſſimas patriæ terras Gallis adſcripſerant. Hic tamen qua erat præditus interiore memoriarum vetuſtiſſimarum notitia, in Senatu præterea Maximiliani I Imp. non infimo loco conſtitutus, amore nativi ſoli repreſſit furorem inique ſentientium, ex monumen-

numentis incorruptæ fidei, argumentatione inverſa demonſtrans, provincias trans Rhenum, ſupremis maxime temporibus, Galliam Belgicam, Lotharingiam, Burgundiam, atque vicinam Alſatiam, cum reliquis in proximo ſitis civitatibus, Imperio ſemper paruiſſe. Occaſionem viro majeſtatis patriæ amantiſſimo præbuit convivium, a Matthæo, metropolitanæ Salisburgenſis coadjutore, poſtmodum Romanæ S. Angeli diacono, & Cardinale Gurcenſi Ratisbonæ inſtitutum; in quo libera & ingenua collocutione de plurimis, non quotidie obviis, ſermocinabantur; unde nomen quoque libello inditum. Quod autem hic in manibus foret paucorum, a multis etiam negligeretur, ea cumprimis ætate, qua facies rerum immutata eſt, ut præter alias cauſſas ederetur ſeorſim, non ultima viſa fuit clariſſimo & de elegantioribus ſtudiis præclare merenti *Georgio Schubarto*, noſtrorum oculis ingerere denuo, quæ majorum virtus, inque finibus patriæ tuendis animus fuerit acerrimus. Aliorum ſcripta, quæ titulus exhibet, non tam in cumulum accedere voluit Editor, quam ut brevitate ſua cultoribus antiquitatum ſtimulos addant, majori induſtria de republica optime merendi.

GEORGII STIERNHIELMII ANTICLUVERIUS, ſive Scriptum breve Johanni Cluverio Dantiſco-Boruſſo oppoſitum; Gentis Gothicæ originem & antiquiſſimam in Scandia vel Scandinavia ſedem vindicans, ut & ejusdem de Hyperboreis diſſertatio brevis: opuſcula poſthuma.

Holmiæ, typis Henrici Keyſers typogr. Reg. anno 1685, in 8.

QUod qui gentium origines eruere moliuntur, ſæpius aut partium ſtudio abrepti, aut audacia ducti, fabulas pro hiſtoriis venditent, novo exemplo *Philippi* (perperam enim in titulo & præfatione *Johannes* ponitur,) *Cluverii Dantiſco-Boruſſi*, Autor libri hujus nobiliſſimus docet. Nam is non tantum contra Jornandis Gothorum Epiſcopi & hiſtorici, verum etiam exterorum ex Italia Hi-

Hiſpania, Gallia & Anglia Scriptorum fidem, nec non monumenta antiquiſſimis literis Runicis, rupibus prægrandibus & columnis ſaxeis inciſis, expreſſa & hodieque in Suecorum terris videnda, in libro de *Antiqua Germania*, Gothorum nomen & ſedes antiquo loco (*Scandiam* ſive *Scandinaviam* puta,) motas in Boruſſiam ſuam tranſtulit. Quod videns, dum viveret, Stiernhielmius, indignatus eſt, Cluverium auſu temerario Gothorum primordia in latebris & receſſibus Boruſſiæ & Caſſubiæ quæſiviſſe. Quapropter ſententiam hujus primum recenſet & confutat; dein vero teſtimoniis & variis argumentis confirmat, ſedem & patriam, a primis usque temporibus & Noachidarum ex Aſia migrationibus, *Gothorum* antiquiſſimam & hereditariam eſſe *Gothiam*, quam hodie etiamnum incolunt, in immenſa illa peninſula, gentium vagina, *Scandia* ſitam, intra fines nempe regni *Sueciæ*, quod ex duobus diverſorum nominum, unius vero originis & linguæ populis, *Sueonibus* & *Gothis*, jam olim coaluerit; ubi duabus itidem, a regionum inter ſe ſitu mutuo appellationibus, in *Oſtrogothiam* & *Weſtrogothiam* diſtinguatur. In *ſecunda diſſertatione*, huic primæ ſubjuncta, disquirit: *an Gothi & Sueones Scythæ vel Celtæ fuerint?* Ubi quidem Gothos a quibusdam Scythas appellatos eſſe admittit; at *Gallos* a Romanis & Græcis *Celtas* dictos eſſe pag. 107 ſeq. concludit. In *tertia diſſertatione* negat Scandiam Germaniæ partem eſſe, vel recte eidem accenſeri poſſe. Tandem appendicis loco additur ejusdem Autoris *diſſertatio de Hyperboreis*, qua Græcorum de his commenta & fabulas refellit, oſtendens fuiſſe illos Boreales populos & Suecos, quibus cum Græcis antiquiſſimum fuerit commercium. Qua occaſione p. 151 ſeq. de origine *feſti Juli*, quod ethnici in Suecia eodem tempore celebrabant, quo feſtum nativitatis Chriſti Chriſtiani, exponit. Hoc nempe ab *Haquino Adelſtein*, tertio Norwegorum Monarcha, circa annum Chriſti 936 inſtitutum, hodie quoque pro Natalitiis Domini a Suecis celebratur. Menſis nempe December, quo feſtus ille dies antiquis Gothis ac Suecis ſolennis fuit, *Jule-Giule-Hiule mänat*, hoc eſt, menſis tropicus vocatus eſt, quod in illo fieret converſio anni: vox enim illa rotam & converſionem denotat. Unde feſtum illud *Hiule-hatiit*, hodie *Jule-Högtiid*, idem eſt ac feſtum converſionis anni, quo maxima illis erat cauſa lætitiæ.

MATTHIÆ WASMUTH, S. THEOLOGIÆ DOctoris & Prof. ordinarii in Acad. Holſat. Chriſtian-Albertina, Annalium cœli & temporum reſtitutorum, ſive Operis Aſtrochronologici, cum novis Tabulis motuum perpetuis, & organo revolutionum harmonico ab origine mundi, Sciagraphia rerum & ordinis &c. ad ſummos Mecœnates orbis eruditi.

Kiloni, anno 1684. in fol.

QUid laboris ſibi celeberrimus hic Autor in reconcinnandis cœli temporumque annalibus, ab annis plus minus ſedecim abhinc ſumſerit, & qua demum ratione, poſt fruſtra conſumta tot tantorumque mathematicorum ſtudia, difficultatibus ſuis Chronologiam, cum præcipua Aſtronomiæ parte, exuendam eſſe contendat, *literæ* ejusdem, *Transactionibus Anglicanis anni 1674* inſertæ, Operique ſuo novo velut idea quædam præmiſſæ, Orbi erudito tum primum explicuere. Viſum eſt deinceps Autori anno 1678 (quo ipſo & Legatis Regum Principumque, conficiendo tum pacis negotio Noviomagi incumbentibus, notitiam hujus rei brevi transmiſſo ſcripto fecit) eas recuſas, & experimento mathematice demonſtratorum, diluvialis anni dierumque in S. Literis expreſſorum, comprobatas, jungere Kiliæ tunc prodeunti *Matheſi Moſaicæ* clariſſimi Profeſſoris Kilonienſis *Samuelis Reiheri*; cujus Viri μαθηματικωτάτε, inſuperq; teſtis oculati, accedens honorificum elogium, & ſuffragatio eximia pro hypotheſi Waſmuthiana, tanto eruditis ſalivam movit copioſius, quanto, quæ de eadem eousque innotuerant, difficiliorem invenerant fidem apud Aſtronomos celebriores, quibus laudatus Autor aliqua privatim Operis ſui præmetia, velut in prægustum indulſerat.

Tollendis ergo præjudiciis iſtis, quibus urgeri promiſſa ſua, tantum non pro impoſſibilibus paſſim habita, Autor animadvertit, conciliandisque ſummorum magnatum animis, ut fœtui in lucem publicam nitenti obſtetricantes manus munifice admoverent, Sciagraphiam hanc Operis Aſtrochronologici pleniorem publico adorna-

Digitized by Google

ornavit, novo inſuper ſpecimine apodictico inſtructam; computo ſcilicet eclipſium Solis & Lunæ, ab ipſa creationis fixa radice, citra calculum trigonometricum inſtituto, & in exemplum deliquia Luminarium anni 1684 tum ineuntis, exhibente. Nihilque adeo jam ſupereſt, niſi ut ipſa Operis editio, (cujus ſumtus, interpellatione & conſilio excellentiſſimi Olivenkranzii, glorioſa omnino & ad poſteritatis memoriam duratura munificentia, in ſe ſuſcepiſſe Sereniſſimam Suecorum Reginam CHRISTINAM, dum hoc ſcribimus, certo ipſius clariſſimi Autoris nuncio accepimus) propediem ſubſequatur, ſpemque de ſe præbitam, apud eruditos promiſcue, ad eximiam ſeculi noſtri felicitatem impleat.

Ex Sciagraphia interim, quæ annum præ ſe fert editionis 1684, ad nos tamen adulto demum anno 1685, nec niſi clariſſimi Autoris liberalitate, pervenit, ſeriem & argumenta Operis in ſeptem libros digeſti prælibare, non ingratiis ut ſperamus, B. Lectoris, conſtituimus. Aget vero dictorum librorum

Imus, in genere de tempore, & motu cœleſti, (1) de illius quidem partibus & ſpeciebus, cyclis item & revolutionibus, naturalibus (ſabbaticis hebdomadum & annorum) & fictitiis, Juliana & ſimilibus periodis &c. (2) de diverſis anni formis & calendariis: (3) de motuum cœleſtium modis & ordinibus, pro varietate ſyſtematum mundi, poſthac otioſa; ſublatis hoc opere, quod Autor ſpondet, e voto magnorum pridem mathematicorum, cum calculo trigonometrico, hypotheſium cæterarum difficultatibus.

IIdus, in ſpecie de tempore & motu Solari, baſi reliquorum: (1) annuo, communi civili, olim Ægyptiaco; tropico, tam medio technico (ſuppoſita ecliptica circulariter in ſe reducta verſus æquatorem) quam vero (in ecliptica ſpirali penes ſeſe verſus occaſum reducta) utrolibet tamen ſemper præciſe citra ullam anomaliam æquinoctiorum (naſum cereum anno tropico affictum) æquabili, cum juſta retroceſſione æquinoctii; Juliano, ejusque juſto ſupra utrumque tropicum exceſſu; ſidereo, cum ſuo etiam exceſſu aſtronomico, adductis ubique vulgatæ aſtronomiæ adverſis ſententiis: (2) intra annali, ſemeſtrium, quadrantum, menſium, & motus

Digitized by Google

Solaris in iis juſta quantitate, & hujus tam medii quam veri æquabiliſſime inæqualis per proſtaphæreſes ſumme proportionales, ſemperque ad eosdem cardines cœli præciſe excurrentes, cum juſta æquatione dierum naturalium æqualiter inæquali; adeo ut ex tabulis Operis pro quovis tempore in promtu ſit motus Solis ei conveniens, & viciſſim, vel ſine calculo, vel levi ſaltem additione aut ſubtractione: (3) de novæ reſtitutionis hujus fundamento cyclico, nullibi usquam variabili, harmonicarum revolutionum, omnium continue tendentium ad apocataſtaſin tandem abſolutam, circulo quodam æternitatis æmulo, ſed jam apodictico (e natura) temporis initio, certo Atheorum exitio: dum præcipue (4) res chronologicæ inſigniores, ab initio mundi hucusque ſigillatim per annos aſtronomico-Julianos veros perpetuo nexu in tabulis chronologicis ita ob oculos ponuntur, ut in tempore geſta fidem etiam ſemper faciant temporibus omni exceptione majorem, conſenſu hiſtoriæ ſacræ & profanæ, motuumque cœli perpetuo.

IIItius, de tempore & motu Lunari omnivario (ſed invariabili ſemper uniuscujusque horum quantitate præciſa in minutis usque) medio & vero, hoc inæquali, ſed itidem æquabiliſſime per proſtaphæreſes ſumme proportionales, periodicas, annuas, ſynodicas (pro triplici inæqualitate, Noviluniorum collectorum, Novilunii ſinguli, Phaſium Lunæ) ſimiliter ſemper recurrentes ad parem iterum Lunaris ſpiræ a terra altitudinem, certa periodo anomaliſtica ſe reſtituentem: independentem adeo ab omni parallaxi, refractione, diſtantiis aut diametris Luminarium: iisque omnibus, ex eodem fundamento cyclico & apocataſtatico, & eadem fixa radice, vernali ſcilicet ſimulque Noviluniali exorſu mundi, in meridie paradiſiaco, adeoque meridiano primo, ad alios, ceu ſubſequens Sciagraphiam ſpecimen eclipſium oſtendit, reducto: deſtructa hoc pacto Solaris & Lunaris motus incommenſurabilitate, tantopere ab Aſtronomis hucusque credita aut propugnata.

IVtus, de Luni Solari computo, Politico & Eccleſiaſtico: (1) Juliano & Gregoriano, utroque erroneo, ſemperque variabili, quod fuſe in ipſo Opere Autor oſtenſum iri pollicetur: (2) noviſſime reſtituto, continua nempe & uniformi in Tabulis expanſis, (per omnes & ſingulos mundi annos præteritos & futuros) recenſione

vera

vera omnium characterum aſtrochronologicorum, quo nempe die menſis, & quoto die mundi, feria hebdomadum, hora, minuto omnes & ſinguli facti & futuri ſint; item Novi-& Pleniluniorum Paſchalium, nec non omnium motuum Lunæ, ejusque Apogei & Nodi, adjecta etiam progreſſione fixarum præciſa, nec non motu Apogei, rectius (juxta Autorem) exceſſu anni Juliani ſupra tropicum. Quorum omnium ſynchroniſtica deductio in Tabulis independenter fiet ab omni Epocha aſtronomica, dum hæc omnia continue ab eadem cardinali Zodiaci ſectione prima, aque primo primæ diei momento creationis mundi procedunt. Non temere (3) ſumta cum aliis Chronologis & Aſtronomis libertate, undecunque auſpicandi epocham mundi, retrogrediendo ſcilicet cum præſumta annui temporis aut motus quantitate, abhinc ad initium mundi, incerti variique ſigni zodiacalis, menſis, quadrantis, anni, feriæ hebdomadicæ, diei, horæ; vel totis annorumcentenariis, quin millenariis hic deſperate controverſis: nullo adjumento famoſæ periodi Julianæ, mere poſtulatitiæ (*jamque a Ricciolo in Alm. l. 4. c. 19, & Chronologia reformata parvi penſæ*) & arbitrariæ. Ex quibus (4) Autori conſequitur methodus calculi ecliptici longe rectior faciliorque; & (5) uſus geographicus inveniendæ veræ longitudinis locorum, per juſtas & præciſas differentias meridianorum, rectius ac unquam dignoſcendas ex juſto tempore Solari tum æquali medio, conſervato ſemper penes abeuntes de loco, per novum chronometron hydrargyrocylindricum invariabile; tum vero inæquali, conſtante mox per Tabulam juſtæ æquationis dierum naturalium, eoque tunc conferendo cum tempore viſo loci, in quo (per ſciathericum) ut ex data differentia temporis (loci in & a quo) haberi poſſit longitudinum differentia.

Vtus, de Epochis temporum ſacris: omnibus & ſingulis evidenter ſecundum S. codicem Hebræum nunc expoſitis & demonſtratis, ſolutisque earum nodis omnibus, per tempora mundi continua aſtronomice veriſſima. Qui codex juxta Autorem, expreſſis aliquot feriis hebdomadum ſeptenis, & indictivis Paſchatum terminis talia continue nectit tempora mundi, quæ motibus ſiderum exacte conformia, & ſic unice vera demonſtrari poſſunt: iisque adeo fundamenta ſua prima, etiam prædictionibus naturalibus

bus æquinoctiorum, neomeniarum, eclipſium, epactarum &c. ſuppeditet; & hoc ſuæ divinitatis charactere præ omnibus aliis totius mundi libris notabilis: funditus ſubruendis tum bibliomaſtigibus atheis, chronologiæ ſacræ ſugillatoribus; tum Voſſii, Waltoni & ſequacium molitionibus, in extollenda ſupra Hebræum textum verſionis LXX viralis autoritate & chronologia, extenſa plus juſto mundi, totis 14 vel 15 ſeculis, ætate. Reſtituetur autem hac apodixi aſtrochronologica & ætas mundi, a probatioribus chronologis, Scaligero, Calviſio, Alſtedio, Helvico &c. infeliciter totis 192 annis truncata; juxta Autorem ad æram Chriſti nati, annorum completorum 4141.

VItus, de æris exoticis, hiſtoriæ profanæ familiaribus, Nabonaſſari, Olympiadum &c: quomodo nempe illarum anni Ægyptiaci recte connectantur cum annis aſtronomico-Julianis mundi & Chriſti, ſinguli cum quolibet, & omnes inter ſe: tum etiam quomodo intra annaliter illarum menſes & dies menſibus & diebus Juliani anni reſpondeant: intelligendis veterum chronologiæ & obſervationibus, quibus familiares illi fuerunt. Quem labyrinthum inextricabilem, ſenſu principum inter Aſtronomos virorum, ita plane & evidenter in Tabulis, per mille fere annos, in quibus Ægyptiacus ille ſtylus in uſu apud veteres reperitur, explicatum Autor pronunciat, ut nunc demum antiquiſſima obſervata cum hodiernis pro elicienda apodixi chronologica conferri poſſint.

VIImus, de Emendatione temporum Calendariographica ſeu reunione legitima ſtyli Juliani & Gregoriani, e præmiſſis velut pandectis ſcripturæ & naturæ chronologicis canonica & irrefragabili. Ad qualem non ſufficere Autor oſtendet media ab aliis hactenus propoſita; ſive calculi aſtronomici in ſubſidium advocandi, depromendique ex Tabulis, utut ſubinde melioribus atque melioribus, nunquam tamen (ſi ſuetis hucusque modis inſtiterint earum conditores) vel anni Solaris tropici, vel Lunationum debita quantitate (utraque hic unice fundamenti loco ſubſternenda) cœlo usquequaque conſonaturis; ſive tertia aliqua e Juliana & Gregoriana conflata cyclica calendariorum ratione, utroque illo computo hactenus recepto precario & vitioſo periodi Julianæ nitente fundamento

mento, plurimiſque, quod alii claris dudum evicerint argumentis, falſis laborante hypotheſibus, ſumme intricato, inque proprios canones impingente: Requiri vero ex ipſa natura genuinum computum cyclicum, juxta quem nunquam aliter hic loquamur, ac cœli nobiscum loquantur, (1) juſta æquinoctii fixione; (2) intraannali menſium, juxta ſigna Zodiaci, forma ac quantitate nativa, uſui etiam politico accommodatiſſima; (3) Paſchatos juſta & vera ordinatione cyclica per juſtam quantitatem menſium Lunæ ſynodicorum, indeque pendentes Epactas genuinas, & veros Terminos paſchales, juxta naturam ſimul & canones eccleſiæ; ut tandem (quod ſua propoſita reſtitutione, omnibus pridem recte captis obſervationibus ex aſſe in Tabulis vere perpetuis ſatisfaciente futurum ſpondet Autor) facta tam momentoſa correctio nulla deinceps in omne ævum egeat recorrectione.

In ſpecimen porro Operis apodicticum, Sciagraphiæ ſubjunctus eſt computus cyclicus Eclipſium Solis & Lunæ anni Chriſti 1684, mundi 5825, ſine omni calculo trigonometrico, aut ſchemate, aſtronomorumve epochis & Tabulis erroneis; deductus continue ab ipſa creationis Epocha vernali, principio ♈ exorſo in meridiano paradiſi (orientaliori circiter Dantiſcano H. 2, 28′; Romano & Francofortano, H. 2, 48′; Uraniburgico & fere Veneto, Lipſienſi, Bononienſi, H. 2, 54′; Hamburgenſi H 3; Pariſienſi, H. 3, 44′; Londinenſi H. 3, 53′; corrigendis poſthac dubiis his longitudinibus, ex collatione Tabularum Autoris & obſervationum) cœpto tunc primo die naturali primi menſis verni Abib ſeu Niſan, primaque feria Solis; civilis vero diei initio tunc 6 horis poſt facto, ipſo exorſu lucis primævæ in horizonte paradiſi occidentali, primo hodie meridiano geographorum ſuper inſulas Azores; ſideribus quarto poſt die ita a Deo in Ecliptica locatis, quaſi cum ipſo mundi exordio Sol, Luna & omnes a meridie Paradiſi proceſſerint; idque in harmoniam perpetuam temporum & motuum: non ficta aliqua hypotheſi, ſed realiſſima, e natura & Scriptura ſimul ſuggeſta theſi, comprobante eam calculi experientia, hac ſolum ratione phænomenis cœli conformis.

Duæ hujus Speciminis ſunt ſectiones: Prima *Theorica*, novam exhibens theoriam motuum, & vera ac naturalia principia computi novi cyclici eclipſium; quæ ſunt

I. Ex-

I Exorſus communis omnium temporum & motuum, ſive Epocha creationis, nunc maxime certa: deductum abinde calculum unice conformem ſiſtens tum obſervationibus, tum feriis hebdomadicis, in hiſtoria ſacra profanaque paſſim adnotatis ad certos dies, certorum menſium annorumque: cujus exempla Autor ex S. S. ſtrictim indicat.

II Annui Solis motus & tempora, computati ex apocataſtaſi Solari ſecundum

(1) Annos ſingulos continue mundi & Chriſti Hebræos (*Ægyptiacos*) tropicos medios & veros, Julianos civiles, ſidereos. Hos vero omnes mutuo nexu commenſuratos ſiſtit tum Tabula collecta; tum expanſa pro ſingulis annis unius periodi 112 annorum; tum aliæ novem expanſæ: omnibus & ſingulis annis allegatis, ad hiſtorica eventa illuſtriora totius mundi, & ad certos characteres cœleſtes.

(2) Sabbathiſmos, (ſeptennia annorum, quæ ſemper incidunt in ſabbatha terræ Moſaica, annis feriiſque ſabbathicis, legis & naturæ ſemper iisdem) ſolos & ſemper naturaliter ſive tropice in præciſe plenam horam, o′, o″, o‴, &c. & horum porro quaterniones, ſeu quatuor ſeptenniorum cyclos Solares, alterne in præciſum quadrantem aut ſemiſſem diei; horumque porro quaternionum quaterniones ſive periodos, in ſolidum præciſe diem biſſextilem; denique ſeptenarum harum periodorum (28 cyclorum, 112 ſeptenniorum, 784 annorum) revolutiones magnas, in ſolidam & præciſe completam hebdomadem mundi, feriam Saturni, Hor. o. o′. o″. o‴ &c. exeuntes. Teſte perpetua ſeculorum experientia, per obſervationes cum Tabulis collatis manifeſta, & organo peculiari revolutionum rotatili amplo, abſolutas eſſe anno 1684 ab origine mundi præciſe ſeptem revolutiones magnas, cum tribus periodis.

(3) Chronologicos exceſſus continuos mediorum annorum & motuum ſupra veros (ſive per juſta exemtilia de mediis temporibus & motibus) in quo cardo conſiſtit rei aſtrochronologicæ; hosque (*a*) naturales annorum tropicorum mediorum ſupra tropicos veros, quorum utrorumque rationem Autor, adjecto etiam Schemate tradit; tum (*b*) civiles anni Juliani, *quibus ſupra tropicos veros alterum tantum conficitur, quam ſupra tropicos medios; utrum-*

utcunque hoc grande paradoxon videatur primo, & inauditum in orbe aſtronomico: idipſum evidenter evincente motu apogei Solaris, ſed alio juxta Autorem modo, quam hactenus recepto; quo cœlum turbetur, abſurdiſſima illa ἀσυμμετρία, juxta quam olim motus Solis diurni medii in extremis tropicorum circulis longiſſimi, vero breviſſimi facti eſſent ſub æquinoctiali, ſeu media plaga cœli.

(4) Integras naturaliter conflatas maſſas ſeu ſummas temporum & motuum, annorum, cyclorum, periodorum, revolutionum quibus a primordiis mundi ad anni 1684 æquinoctium vernum, ingreſſum d. 9 Martii, feria Solis completa, fluxere ſeptem revolutiones magnæ & tres periodi: nulla arte eo pertracto feriarum calculo, ut ejus ſimili alio in hunc temporum conſenſum aliter pertrahi poſſit, quædam laxando, demendo, addendo, aut ab alio termino incipiendo; nec fortuito ſic coincidente, ob recurrentem facile eandem feriam, ſepteno quovis alio die mundi (quod communiter objectum ſibi Autor memorat) cum impoſſibile ſit, per univerſi prout nunc eſt naturam, ut alius quicunque dies mundi, præter nonum Martii anni 1684 computatum, ſit ſimul (1) dies 9 Martii in Calendario mundano: (2) iſque completus præciſe æquinoctialis dies biſſextilis in meridiano primo mundi, (3) ſimul concordans cum ſabbathiſmis naturæ & ſcripturæ, cyclis Solis & Lunæ, Epactisque continuis Mundi; & (4) cum Lunæ variis abinde motibus; (5) cum Solis loco iſto præciſe abinde; (6) cum nexu vero hiſtorico rerum geſtarum, ſimulque (7) conſenſu motuum & temporum in quævis præterita & futura extenſo. Pari ratione omnium aliorum mundi dierum, ut ſolummodo ſuo quæque tempore omnia exacte reſpondeant; nunquam vero eadem omnia, ne quidem pleraque, ſic ullibi recurrant, ob perpetuas harmoniarum vices inſolubiles, in Tabulis Autoris evidentiſſimas, iisque propterea ſolis ipſi naturæ examuſſim paribus, eademque, qua cœli & ſidera, tanquam continuum eorum quoddam Protocollum, firmitudine nitentibus.

(5) Aſtronomicos exceſſus continuos anni ſiderei ſupra tropicum, itidem duplicis, medii & veri. Hic loci etiam manifeſto tenore naturæ harmonico: promotis intra ſeptenos quosque cyclos Solares fixis, præciſe tres gradus; intra quater ſeptenos, hoc eſt

revolutionem magnam, duodecim; & intra 30 revolutiones magnas (apocataſtaſin 23520 annorum tropicorum verorum, qua complentur Autori 23519 anni ſiderei veri) duodecies 30, hoc eſt integro Zodiaco. Cujus apocataſtaſeos annis proxime abhinc 56, quadrans primus juxta Autorem abſolvetur. Reſtituto ſic tandem exacte motu fixarum, totius ſideralis ſcientiæ fundamento.

Cæterum circa antegreſſa Autor hic triplicem animadvertit errorem præcipuorum etiam Aſtronomorum, (1) quantitatis anni tropici duobus fere minutis juſto majoris; qui exceſſus ab annis Chriſti hucusque continuatus ad biduum usque excreverit, diſſidiumque a collatis obſervationibus priſcis in ecliptica pepererit duorum circiter graduum: cujus ignorantia poſtea conficta ſit anomalia æquinoctiorum. (2) inconvenientis initii, ſeu termini a quo, in computo aſtronomico uſurpati; ſumti ſcilicet tum a primo Januarii die, termino civili quidem immutabili, minime vero nativo pro computiſtico motuum initio; utpote tempore intraannali, nullo in cardine cœli fixo, nec apto verificari ipſa ſtatim præceſſione ſola, ſeu exemtilibus præciſe annuis, ſed indigenti proſtaphæreſibus intraannalibus, ad tempus verum e medio reducendum: tum a ſuo cujusvis Aſtronomi meridiano; cum conveniat ad meridianum mundi primum inſtituere computum annuum, intraannalia vero omnia ab eo tantum meridiano vere & naturaliter ineant, qui cuique anno proprius & nativus ſit, intra periodum quamque Solarem 112 annorum præciſe recurrens. (3) anni tropici (Autoris) medii habiti pro vero, & exceſſus 11′ circiter habiti pro exceſſu Juliani anni ſupra cœleſtem verum: ex quo a tempore Julii Cæſaris pro genuinis diebus exemtilibus triginta, Aſtronomis ſolum accipiantur 13 (aut ſi error num. 1. corrigatur, 15) *Cum vel ipſa praxis computiſtica Aſtronomorum teſtetur, quod localis exceſſus annuus non ſimplus 31′ (reſpondens exceſſui temporali 11′) ſed duplus, 1′. 2″ vel 1′. 3″, (ſub nomine motus apogei Solaris, utut ficti) reapſe eximatur ab Aſtronomis de motu annuo Juliano, ad conſequendum verum cœleſtem; ex quo ipſis etiam neceſſario fatendum ſit, duplum temporalem exceſſum, de Juliani anni quantitate temporali eximi debere.*

III vera & genuina intraannalis temporum & motuum Solarium ratio; conſtructa in Tabulis, pro diebus ſingulis, a proprio

cujus-

cujusq; anni meridiano æquinoctiali, ibidem ſemper appoſito, naturaliter ineuntibus, pro inveſtigandis motibus mediis ſive æqualibus, & inde veris & realibus intraannalibus, ſemper inæqualibus, per proſtaphæreſes perpetua proportione inæquales, & præciſe in alio quovis anno, ejusque ab æquinoctio tempore eodem, ſemper recurrentes, & vere atque ex natura ita ſe habentes, tum qua quantitatem, tum qua nativum terminum ſuum a quo & ad quem: ſuffragantibus pro iisdem, tum concordia calculi Autoris cum obſervatis paſſim apud ſcriptores veris locis Solaribus; tum æqualitate inter medios Solis motus quadrantales & ſemeſtrales, proſtaphæreſibus Authoris coæquatos, & inter veros inæquales Solis motus quadrantales & ſemeſtrales, itidem tropice finitos: Ex inæqualitate autem motus Solaris veri, per ſolidos ſemper anni dies continuata, ſubnata inæqualitas dierum naturalium, cum proſtaphæreſibus ſuis æquabiliſſimæ proportionis in Tabulis Autoris digeruntur; ipſaque declinatio Solaris longe accuratior proportionabili inæqualitate, quam apud alios, in Tabulis conſtructa Autori perhibetur a principio quodam novo aſtronomico, nulli variationi obliquitatis eclipticæ obnoxio.

IV Lunæ motus medii ſemper æquales: deducti ex apocataſtaſi 23520 annorum tropicorum verorum; & computati ſecundum (1) ſolidos mundi dies, denos, centenos, millenos, obſervationibus ſemper conformes; (2) Lunares menſes omniformes, denos, centenos, ſynodicos, periodicos, anomaliſticos, Draconticos, (3) annos & cyclos Luniſolares epactales omnes & ſingulos mundi, cum ſuis emboliſmis, aureo numero, terminis paſchalibus, litera dominicali, nec non motibus Lunæ longitudinis, latitudinis, altitudinis, diſtributos in 24 Tabulis per cyclos Metonis, Calippicos, Victorianos; (4) anticipationes Lunæ cyclicas geminas: paſſivam tropicam, qua a cyclo 19 annorum tropicorum Solarium verorum, 6 horis proxime anticipatur cyclus Lunationum ſynodicarum 235; activam Julianam, qua ſemper cyclum quemque annorum Julianorum anticipat duabus circiter horis idem cyclus 235 Lunationum Synodicarum, utrinque correſpondente ſemper ſumma omnium illorum temporum & motuum præciſa, tam inter ſe quam cum aliis præmemoratis omnibus, invicto certæ apodixeos argumento;

 (5)per-

(5) periodos proſtaphæreticas Lunæ, numero bis ſeptenarum Lunationum ſynodicarum conſtantes, quibus omnis Lunæ varia a terra altitudo (teſte etiam diametrorum Lunarium differentia ſenſibus manifeſta) reſtituitur: (6) maſſas ſeu ſummas temporum & motuum Lunæ minores, majores & maximas.

Notat vero Autor & hic primarios quosdam errorum fontes doctrinæ communis aſtrochronologicæ. (1) difformitatem a fundamentalibus legibus & principiis, quibus Autor ſuum inædificavit opus. (2) deductionem temporum verorum & mediorum e motibus obſervatis, variis aberrandi occaſionibus obnoxiis, dum ipſo judice hos ex illis tanquam menſurata e menſuris, & cauſas ex effectibus notioribus inveſtigare & demonſtrare oportuiſſet. (3) difficultatem notionum & variorum terminorum, quibus involutæ ſunt theoriæ motuum cœleſtium; horumque crebram revocationem ad figuras trigonometricas, pro diverſis ſyſtematibus inſuper diverſas. (4) ſummam incertitudinem motuum cœleſtium, & mutuam aſtronomorum contradictionem, quam exemplis & aſſertis eorundem Autor confirmat. (5) praxin calculi motuum, & computum eccleſiaſticum, perperam inſtitutos. Illam quidem metis calculi, ſive capitalibus terminis minime ſtatis, ſed a radice mere precaria deſcendentibus. Hunc vero ſuperſtructum quidem dictis characteribus cœleſtibus; at non tam de cœlo, quam e variarum hypotheſium ruinoſo fundamento aſſumtis: unde erronei deinde aurei numeri, literæ dominicales & plenilunia paſchalia (accedente præterea incommoda & præpoſtera intercalatione ad diem 24 aut 29 Februarii; hujusq; menſis indigniſſima, e gentili olim ſuperſtitione, curtatione, præter naturæ genium: quæ ingreſſu Solis in ſigna menſtruo, Februario æque atque conterminis huic menſibus, 30 dies tribuat) totusque adeo computus Julianus, Gregorianus aut quicunque alii, ſimilibus incedentes veſtigiis, deſperatæ omnino frugis, revictique adeo axiomate, pro cœlo & tempore univerſali & perpetuo elenchtico: *Quicquid in aſtrochronologicis non eſt a puncto creationis continuo nexu demonſtrabile in omne ævum, id vanum & nullum eſto.*

V veri motus Lunæ inæquales varii generis, eorumque vera tempora, facta e mediis per certas proſtaphæreſes triplicis generis,

neris; pro triplici Lunæ anomalia, periodica, annua & ſynodica: quarum rationes Autor diffuſe explicat.

VI Convenientia perpetua ac conſtans conſenſus omnium hactenus aſtrochronologicorum apodictice demonſtratorum, cum epochis temporum ſacris in codice Hebræo expreſſis. Cujus deductionem Autor in Opere ipſo latiſſimam pollicetur; interea vero duo palmaria argumenta chronologica, hactenus dubia, at jam certitudini ſuæ reſtituta, in *ſpecimen* proponit.

Primum eſt circa intervallum inter exitum Iſraelitarum ex Ægypto & ſtructuram templi Salomonei: quod diſerte 1 Reg. VI, 1, 480 annorum exprimitur, nulla tamen hactenus ratione ſatis conciliari potuit cum libro Judicum, in quo enumerantur 339 anni regiminis florentioris, inſuperque 111 anni afflictionum & ſervitutum, in ſumma 450 anni, quot etiam D. Paulus in Actis cap. XII, 20 nominat; quibus ſi porro annumerentur anni 40 in deſerto, 17 Joſuæ, 8 *ἀναρχίας* ſeniorum, 40 Samuelis & Sauli, totidem Davidis, & 4 Salomonis, omnes indubitati, intervallum illud faciunt 599 annorum, quod prius illud totis 119 annis excedit.

Alterum eſt circa LXX hebdomadum Danieliticarum intervallum præcipue primum, 7 hebdomadum ſive 49 annorum, à dimiſſioſione e captivitate ad ſtructuram templi ſecundi, abſolutam 6 anno Darii Nothi, numerandorum: quo tamen intervallo 125 anni comprehenduntur, plenius oſtenſi ex Eſra & Nehemia (concordantibus cum Canone Ptolemaico, ceu pretioſiſſimo antiquitatatis theſauro) ab Autore, *in diatriba peculiari inſerta vindiciis hebraiſmi*.

Dubiorum autem horum ſolutio generatim ab Autore in intercalari ponitur computo; quo Sacræ Scripturæ ſuetum ſit aliquando ſolum regiminis & florentioris ſucceſſus annos ſummatim colligere & enunciare, afflictionum annis intermediis ſuppreſſis ſive non computatis. Non quaſi hi non facti ſint realiter; ſed quod in collectione ſummaria annorum varii fati, a potiori ſeu plurima parte fiat ibi numeratio, reliquis nonnihili, ſed intercalariter habitis.

In ſpecie quoad *primum*: 1 Reg. VI, 1, indicari ſolum annos 480 potioris ſtatus florentis, annis 119 intercalarium ſervitutum & 8 *ἀναρχίας* ſeniorum preſſis, non negatis. Integram enim ſummam

599 prorſus exigere totum aſtrochronologicum mundi ſyſtema: nec alia ratione cum hiſtoria Judicum convenire 300 illos annos expoſtulationis Jephtæ cum Ammonitis, ineuntes a morte Joſuæ & Seniorum, & continuatos ad Ammoniticam usque ſervitutem Jairo mortuo cœptam. Talem vero intercalandi rationem firmari pluribus S. S. exemplis, nec ei quicquam officere ſeram liberorum progeniem tunc ſupponendam, generationum ſolummodo quinque per 600 annos a Nahaſſon ad Davidem, per Salma, Boas, Obed & Iſai: peculiari exiſtente charactere ſingularis benedictionis divinæ in majoribus Davidis & Chriſti, quod ſenes admodum genuerint; Abrahami, Boaſi, & Iſai exemplis e ſacris literis ſatis evidenti.

Quoad *ſecundum*: totum illum computum Danieliticum, aperte eſſe hebdomatico ſabbathicum, adeoque myſticum potius quam hiſtoricum; incipientem a ſabbathico captivitatis anno ultimo, mundi 3612, continueque pergentem per 70 ſabbathiſmos libertatis, oppoſitos præteritis annis captivitatis: quorum primum intervallum 7 hebdomadum angelus conſolator Danieli, ejus unice avido & ſolicito, numeret per ſepties ſeptem annos ſtatus florentioris & reædificationis templi; 3 ſub Cyro, 36 ſub Dario Hyſtaſpide, 6 Xerxis ſeu Ahaſveri extremo regimine, tum 4 ſub Dario Notho (a ſecundo ejus ad ſextum) lapſos. Jam templum ſecundum extructum eſſe annis 46, tanquam publice notorium Joh. II, 10 memorari, eos tamen continuo temporum tractu proceſſiſſe, nullam ferre hiſtoriam: intercalaribus ergo annis id factum, teſte etiam Eſdræ libro; hoc eſt permixtis ſupra memoratis 49, cum aliis 76 prohibitionum annis, revera inter illos priores interceptis.

Secundi porro intervalli 62 hebdomades, ex monumentis ſacris & profanis, per regum Perſarum & Græcorum ætates exacte ſibi conſtantes, exeunt Autori anno mundi 4171, cujus menſe ſeptimo Salvator, baptizatus & cœleſtis Patris voce inauguratus, ſimul intervallum tertium 70 Hebdomadis, & miniſterium ſuum publice exorſus eſt. Ubi Autor & hanc admirabilem συνκυρίαν anni baptiſmalis Chriſti cum anno diluviali mundi prodit, quod utrobique pariter ſit intervallum 1656 annorum $6\frac{1}{2}$ menſium; illic a con-

condito ad deletum diluvio mundum; hic a tranſitu Iſraelitarum per mare rubrum (typico Iſraelitarum baptiſmate, 1 Cor. X, 2) ad baptiſmum Chriſti, alterum ſalutare diluvium orbi reparando. Hujus porro hebdomadis uti medium abolitione & ceſſatione ſacrificiorum, Danieli inſignitum, oblato in ara crucis Meſſia, & exciſo Chriſto, tanquam conſummatorio uno omnium ſacrificio; ſic finem, 3½ poſt mortem Chriſti annis, firmato multis fœdere novi teſtamenti, publica profeſſione nominis Chriſtiani, & inſerta eccleſia gentium in locum defractæ *Judaicæ*, contigiſſe Autor pronunciat; inſecuta deinceps poſt *ſpirituale* excidium, corporali quoque urbis & templi *πανωλεθρία*, *annis* 35 a fine 70 hebdomadum.

VII Perpetuus conſenſus & conſtans harmonia eorundem omnium, cum æris exoticis hiſtoricorum profanorum, cumque obſervationibus priſcis (quin & recentioribus) quovis tempore inſtitutis, recteque adnotatis, ſtylo olim Ægyptiacorum annorum, menſium, dierum; quorum comparationem tum cum Juliano, tum tropico vero, hactenus inſuperabilis difficultatis æſtimatam, in peculiaribus 9 Tabellis ſummæ facilitatis & evidentiæ reſtitutam Autor commemorat.

Ultimo loco ſectionis primæ Autor monet, monſtratam a ſe harmonicam motuum & temporis ſucceſſionem, nec ſtatione Solis & Lunæ, Joſ. X, nec retroceſſione Solari in ſciatherico Ahas, Jeſ. XXXVIII, turbari. Cum ibi tantum ceſſaverit motus Solis & Lunæ primus, ob quem non neceſſe fuerit ceſſare motus ſecundos, in quibus *conſiſtant momenta* aſtronomica: hic vero reſtitutio facta ſit ordinarii motus Solis, quovis modo Deo poſſibili (nobis non neceſſario determinabili) ne ſcilicet inutiliter perirent tam admirandi ordines perpetui cœleſtes, & chronici, ſemper invicem pares; quos alias, quod tamen non ſit, omnes ex æquo 10 horis & uno ſolido die aberrare a *φαινομένων* experientia oporteret.

Sectio ſecunda *practica* in exemplum methodi computiſticæ, Eclipſium quarumvis a puncto creationis, proponit Eclipſes anni 1684 æræ Dionyſianæ, membris tribus, in Tabellas diſpoſitis. Quorum I ſiſtit radicem annuam Luniſolarem illius anni, cum characteribus aſtrochronologicis, a puncto creationis deductam. II motus & tempora Noviluniorum 12, conſequentium Novilunium, in

radice

radice membri primi propoſitum, toto currente ab æquinoctio anno 1684: horis hic numeratis a meridie Paradiſiaco; ex quibus deinde oſtendit duo tantum eſſe ecliptica, die ſc. completo $\frac{2}{12}$ Julii hora 4, 28′; & 25 Dec. (4 Jan.) Hora 18, 31′; & porro membro, III duo tantum plenilunia ecliptica $\frac{16}{26}$ Junii Hora 10, 1′, & $\frac{11}{21}$ Dec. Hora 14. 11′.

OSSERVAZIONI DI FRANCESCO REDI intorno agli animali viventi, che ſi trovano negli animali viventi.

id eſt:

Obſervationes Franciſci Redi circa animalia viventia, quæ reperiuntur in animalibus viventibus.

Florentiæ apud P. Batini 1684, in 4.

CUm clariſſimo Autori ſerpentem bicipitem vivum ſuperiori anno Piſani obtuliſſent, eundemque examini phyſico ſubjicere placuiſſet, contigit in luſtratione viſcerum obſervari ab ipſo magnam verminum multitudinem, qui inteſtina & hepar alterum e duobus incolebant. Eorum diligens ac repetita conſideratio tractatum, in quo commemorando nunc verſamur, peperit, cum meminiſſet Vir clariſſimus, ſibi antehac in variis animalium generibus ſimile quid obveniſſe. Miſcentur autem cum argumento principali paſſim multæ res aliæ ad naturalem hiſtoriam pertinentes eandemque inſigniter illuſtrantes. Principio deſcribitur ſerpentis bicipitis interna ſtructura, prout eam invenit Autor, exhibentem duplicata omnia viſcera, exceptis inteſtinis & membris genitalibus, quæ non quatuor, ſed duo tantum erant, quo ſcilicet univerſum viſcerum & ſerpentum genus obtinet. Ejus carnem & particulas viperarum minutas aliquot diebus a ſectione refert Autor luce exigua in tenebris coruſcaſſe, qualem fere piſcium marinorum pinguedines oſtendunt, ſed qualem in alio viperini generis animali conſpicere hactenus non licuit. Hinc digreditur ad vulnerationem venenatam, quæ fit per dentes ſerpentis mortui in carnem cujusvis corporis impreſ-

ſos,

Digitized by Google

ſos, eamque aliquoties a ſe tentatam memorat, poſtquam ſerpens jam ante centum viginti ſex horas vivere deſiiſſet. Reverſus ad vermes in ſerpente bicipite repertos, primum eos deſcribit, deinde longa ſerie narrat, in quibus animalibus e claſſe quadrupedum ſimiles viderit. Cùm lumbricos fuiſſe dixiſſet, eos poſtmodum lumbricis in terra degentibus comparat, & internarum partium ordinem ac diſpoſitionem exponit, quarum potiſſimæ ſunt duo canales; alter alimentorum coloris fuſci, alter generationi ſerviens candidus; ſed circa poſteriorem eſt levis inter lumbricos humanos & brutinos, quos ita vocare liceat, differentia, quamvis ſint aliqui humani, qui quà formam internam ab omnibus fere aliis diſtant. Cæterum in lumbricis talibus nullam ſexus diſtinctionem obſervare potuit Autor, quos ideo confert cum limacibus, in quibus perinde duplicis ſexus vaſa fatetur diſcernere ſe nequiviſſe. Qua occaſione, dum de his quædam memoratu digna diſſerit, libri illius, quem de conchyliis *Philo Bonannius* ſcripſit, mentionem facit, & adverſus eum, negantem in limacibus cor quærendum eſſe, diſputat, affirmans, illud membrum ut in aliis omnibus viventibus, ſic in teſtaceis quoque inveniri, & in inſectis tam iis, quæ in mari, quam quæ in terra moveantur. Meminit eo loco animalculi cujusdam marini, cujus univerſa fabrica cum plane ſit admiranda, nec ab alio ſcriptore delineata, non abs re fuerit eam ex Autore verbis, quam licet, pauciſſimis una cum icone exhibere. Si conſideretur externa hujus animalculi forma, partem refert durioris ſcopuli concreti ex congerie ſaxorum, coralliorum, aliarumque marinarum congelationum, quæ dum in montes ac colles diverſæ magnitudinis ex una parte aſſurgunt, valles & campos efficiunt ex altera, in quibus vegetant herbæ & arbuſculi, ſpeciem ſylvarum pratorumque efformantes. Inter gramina arborumque dumeta habitant conchylia, & animalcula alia minutiora, ſcolopendræ, lumbrici & vermiculi, quorum unumquodque ſuæ teſtæ ac domicilio ineſt, non fortuito facto, ſed naturali induſtria ab ipſo ædificato. Figura animalis oblonga eſt & bifurca, apparetque ex utraque parte furcæ foramen rotundum, in membrana, quæ intra ſaxum latet, apertum. Per ea duo foramina, quæ pro lubitu animalis aperiuntur & coeunt, aquam haurit, & ſi diutius manibus tangatur, eandem exſpuit. Per omnem internam cavita- TAB. II.

vitatem hujus microcoſmi marini animati expanduntur tenellæ membranæ, quæ loco cutis ipſi ſunt, & viſcera continent, canalem videlicet alimentorum, canalem fluidorum, hepar & cor. Ut redeamus ad inſtitutum, ex quo Autor ſemel Bonannium refutandum ſumſit, pergit adverſus eundem, poſt controverſiam de corde limacum, ſententiam ſuam de generatione æquivoca tueri, cumque ad experimenta e floribus comminutis parata ille provocaſſet, Autor ea non ſatis caute peracta reſpondet, & quamplurima Bonannio a ſe diligenter facta opponit. E longiori digreſſione reverſus in viam, cum ſuperius internas lumbricorum in animalibus habitantium partes deſcripſiſſet, nunc lumbricorum in terra viventium vaſa & organa examinat, quod antehac *Williſius* in libro de anima brutorum fecit, ſed ut ex iis conſtat, quæ Autor differit, imperfecte. Ubi de alimento horum vermium agit, quod e terra capiunt, evagatur ad opinionem *Joh. Alph. Borelli*, qua ille credidit fieri poſſe, ut animalia quædam e ſola terra arenoſa nutriantur. Negat Autor, aves convertere in chylum lapillos, quos deglutiunt, & ea in re experimenta varie tentata recenſet, quibus compertum habeat, gallinas utut per complures dies famem tolerent, & fame tandem intereant, lapillos tamen in ventriculum ingeſtos nunquam digerere. Annectit nonnulla de diuturna quorundam animalium inedia, ejusque cauſis. Repetens denuo viam, narrat, quid egerit, ut experiretur, qua potiſſimum re accelerare lumbricorum terreſtrium mortem quis poſſit; unde colligere deinde liceat, quæ ſint adverſus vermes, quibus infantes infeſtantur, efficaciſſima remedia. Invenit ergo, nec oleum nec theriacam nec aloen adeo eis eſſe funeſta, ut vulgo credatur, ſed potius, contra communem ſententiam, piperis & mellis majorem & omnino ſummam eſſe adverſus lumbricos virtutem. Divertit poſthæc iterum ad alia, & memorat, ſe aliquoties e capite teſtudinum cerebrum exemiſſe, quæ tamen ad ſex menſes vitam produxerint, claudente ipſa natura novo carnis tegumento foramen cranii, omnemque motum ſibi naturalem peregerint, amiſſa ſolum videndi facultate, cum oculos illico clauſiſſent, poſt ablatam ſubſtantiam cerebri. Quibusdam ex eo genere animalibus ſe amputaſſe caput ſcribit, & verum comperiſſe, quod vulgo fertur, vivere teſtudines ſine capite ad plurium dierum

Digitized by Google

Digitized by Google

rum tempus. In ultima parte libri vermes in avibus & piſcibus repertos ab illis, qui quadrupedum corpora incolunt, non leviter quandoque differentes commemorat, eique relationi de utraque claſſe animalium plurima inſpergit, quibus Zootomica ſcientia non parum profertur. Diſſerit de veſica piſcium, qua natatum ipſorum facilem natura reddidit. Et primo quidem in quibus piſcibus ea veſica quærenda ſit, in quibus nulla occurrat, exponit. Poſtea ſtructuram veſicæ delineat: in aliquibus piſcibus ait unum eſſe ac continuum ipſius corpus, in aliis diſtinctum in duas tresve cavitates; in novi cujusdam & incogniti generis piſce, quem aureum a colore nominat, quatuor hujusmodi cavitates & veluti ventriculos ſibi viſos teſtatur. Refellit porro aſſertionem Waltheri Needham, Medici Angli, qui piſces dentatos veſicam unius cavitatis, dentibus carentes duplicis habere exiſtimavit, & utrumque non una inſtantia labefactat. Dum vermes in delphino repertos depingit, piſcis ſimul illius cum partes alias, tum cerebrum deſcribit, illudque ſe aliquando quinquaginta & octo unciarum inveniſſe affirmat in delphino, cujus univerſa moles non exceſſerit trecentarum & octoginta librarum pondus. Quod notari ideo meruit, quoniam piſcibus vulgo modica admodum cerebri portio eſt; quemadmodum, ut alia nunc taceamus, de thunno quodam Autor refert, eum exenteratum trecentas & quadraginta libras ſuperaſſe, cerebri quantitatem vix æquaſſe octavam partem unciæ. Exhibet ultimo in variis piſcibus ſtructuram renum, quæ in teſtudine marina plane ſingularis eſt. Atque hæc de elegantiſſimo opere dixiſſe ſufficiat, cujus alteram partem Autor ſub finem libri hujus pollicetur, in qua procul dubio in cauſas generationis vermium intra corpora animalium inquiret, & univerſum hoc argumentum prolixius tractabit. Subjungimus figurarum in Tab. II. explicationem.

Fig. 1. Microcoſmus marinus.

Fig. 2. Canalis alimentorum cum quatuor inteſtinis cœcis microcoſmi marini.

Fig. 3. Cor & ramificatio vaſorum ſanguineorum microcoſmi marini.

Fig. 4. Vermes marini, qui cavitatibus quibusdam incluſi ſuperiorem Microcoſmi marini partem inhabitant, vi-

vam magnitudinem excedentes; a ſcriptoribus dicuntur *vermes in tabulis.*

Fig. 5. Aliud vermium dictorum genus. CCCC, duodecim pedes vermium membranæ adhærentes.

LUNÆ ECLIPSIS TOTALIS A. 1685, d. 10 Dec. ſt. n. Romæ ſub latitud. 41°, 50′ obſervata,

a

FRANCISCO BLANCHINO, VERONENSI.

Quanquam nobis vel maxime in votis fuit, ut cœlo abblandiente phænomeni hujus momenta & phaſes hic loci capere, cumque alibi notatis conferre liceret: deſtituit tamen ſpem noſtram nebula ſub veſperam diei dictæ ſenſim ſeſe attollens, quæ quidem primo non omnem intercepit obſervandi occaſionem, ita ut & agoniæ Lunaris initium, & obſcurationis totalis aliquid oculis uſurpare contigerit; tandem tamen ita Lunæ diſcum obvolvit, ut velut denſiſſimis nubibus circumſepta, ex conſpectu noſtro penitus abierit. Quod autem ingreſſum Lunæ immerſionisque in umbram initium attinet, earum inſuper limites craſſiſſima penumbra ſic confudit, ut certi nihil de momentis hiſce prodere audeamus; utcunque ex obſervatione Romana jam certi ſimus, tempora phaſium iſtarum recte a nobis adnotata fuiſſe. Hanc vero B. L. tanto promtius communicare voluimus, quod ex literis Clariſſimi Obſervatoris, Roma XII Cal. Januarii ad nos humaniſſime ſcriptis, nobis planiſſime conſtet, eam & ſummo ſtudio, & circumſpectione accurata, concordique opera & labore Virorum illuſtriſſimorum Johannis Antonii Daviæ, Comitis Johannis Antonii Baldini, Franciſci Brunaccii, *& quem in fronte nuncupavimus* Abbatis Franciſci Blanchini *peractam eſſe. Notabit autem B. L. horas adnotatas eſſe primi mobilis, quarum 24 æquant revolutionem æquatoris, non vero Solis, ſive diem naturalem; correctasque tum per tranſitum Solis per planum meridiani, tum per altitudines ſtellarum magno ſextante exceptas.*

Die

Die X. Dec. Hor. ′ ″	*Obſervatio Lunaris Eclipſeos, celebratæ n. ſt. die 10 Dec. 1685, Romæ habita.*	Dig. Ecl.
5. 33. 0	Diameter Lunæ repetitis vicibus obſervata, inſumit inter fluendum per fila micrometri diſpoſita in ſitu ſuo, diurno motui parallelo 2′, 13″. Habita proportione paralleli diurni ☽ ad circulum maximum, & detracto motu ☽ proprio, juxta ſignorum ordinem huic tempori competente, elicitur ☽ diameter in gr. circuli maximi 29′, 32″.	
9. 7. 0	Penumbra terræ, levis tamen, in Lunæ diſco apparet.	
21. 0	Penumbra fit evidentior.	
24. 30	Umbra vera attingit limbum Lunæ orientalem.	
29. 30	Pars ☽ latens implet partes micrometri $1\frac{2}{3}$ qualium tota Lunæ diameter erat $9\frac{2}{3}$. Teguntur itaque ab umbra digiti	2.
39. 10	Terreſtris umbræ limbus tranſit per S. Petro & Inſ. Lea (maculæ ſunt juxta Hevelianam Selenographiam)	
44. 20	Fere tres partes micrometri implet portio Lunæ latens.	
45. 23	Tres micrometri partes jam teguntur, h. e. dig.	$3\frac{2}{7}$
46. 20	M. Ætna, & S. Sirbonis occupantur ab umbra.	
51. 20	Fere 4 partes micrometri latent, h. e. digiti	$4\frac{3}{4}$
59. 20	Quinque partes microm. ab umbra inficiuntur.	$6\frac{1}{4}$
10. 13. 20	Vix tres partes microm. manent immunes ab umbra.	$8\frac{5}{12}$
18. 15	Pars ☽ lucens vix æquat in micrometro partes $2\frac{1}{2}$.	9. 0
	Limbus umbræ tranſit per L. Corocandam & M. Herculis.	
21. 15	Duæ tantum partes microm. lucent. Umbra per M. Coracem tranſit.	$9\frac{3}{5}$
25. 15	Pars unica extra umbram eſt. Umbra per limbum externum palud. Mæotidis.	$10\frac{4}{5}$

Digitized by Google

Hor. ′ ″		Dig.
10.32.0	Tota Luna jam incipit latere; tenui tamen lumine, ſeu colore ſubrufo-pallido leviter tingitur. Obſcurior eſt color in parte Lunaris diſci, quæ primo immerſa fuit: Deinde rubeſcit ſatis æqualiter quaquaverſum. Durante eclipſi ſemper hunc colorem obtinet. Nulla in aere nubes; flante enim Aquilone adeo pura eſt cœli facies, ut ſtellæ perexiguæ prope limbum Lunæ conſpiciantur in teleſcopio.	12.0
12.1.45	Lunæ limbus occidentalis, ſeu præcedens in revolutione diurna eſt in linea recta ducta per utrumque cornu Tauri.	
12.7.15	Diſtantia limbi auſtralis Lunæ a vertice per ſextantem explorata eſt 19°, 22′, 30″. Luna erat in meridiano 6′ ante: quare nunc depreſſior erit circiter 5′. In merid. itaque diſtantia viſa limbi Auſtralis ☽ a vertice fuerit 19°, 17′, 30″. (deri.	
12.20.15	Circa montem Audum lumen perſpicue incipit vi-	12.0
12.23.15	Palus Mareotis lumine imbuitur.	
28.15	Umbræ extremum tranſit per M. Climacem, & M. Porphyriten.	
31.15	Portio quæ lumini eſt reſtituta implet partes micrometri 2.	$9\frac{3}{4}$
35.10	Circulus umbræ attingit Atlantem majorem, I. Coſyram & M. Pharan.	
40.22	Idem tranſit per M. Chalcidicos, & Hyperboreos.	
45.56	Portio, cui lumen redditum æquat partes Micr. 4.	$7\frac{1}{4}$
50. 4.	Lumen recipiunt M. Sinai, L. Traſimenus & M. Pangæus.	
54. 2.	Partes $4\frac{2}{3}$ micrometri jam ſunt luce affectæ.	$6\frac{1}{4}$
56.44	Umbræ circumferentia tranſit per I. Besbicum, M. Chalcaſtan & M. Peuce.	
13.0.50	Latent in umbra partes microm. tantum $3\frac{2}{3}$.	$4\frac{3}{4}$
2. 50	Umbra per M. Dalanguer.	
4. 52	Portio latens eſt p. microm. $2\frac{2}{3}$.	$3\frac{1}{2}$

Umbra

Hor. ′ ″		Dig.
13. 11. 20	Umbra p. M. Herculis & Paropamiſum.	
20. 10	Occupatur ab umbra pars unica microm.	1¼
	Tranſit limbus umbræ per I. Minor. M. Neroſum & M. Alaunum.	
22. 17	Umbræ extremum per petram Sogdianam & Pal. Amaras.	
24. 44	Idem per Hippocc. M. a quibus exit.	
25. 16	Finis eclipſeos, ſive umbræ veræ.	0. 0
30. 10	Diſtantia Humeri dextri Orionis a vertice per ſext. explorata eſt 37°, 25′.	
43. 40	Omne penumbræ veſtigium jam evanuit.	

Obſervationes habitæ diebus ante, & poſt Eclipſin, ad inquirenda loca ☉ & ☽ in Zodiaco.

Die 8 Decemb. In tangente horizontali quæ declinat a meridie verſus occaſum gradu fere integro, & propterea modo exhibet Solem depreſſiorem circiter 50″, Tangens horizontalis limbi inferioris una cum penumbra foraminis, per quod lumen Solare trajicitur, fuit p. 21480 }
Tangens limbi ſuperioris p. 20905 } qualium radius 10000.
Ergo declinatio centri ☉ ab æquin. eſt 22°, 53′, 40″; eſtque ☉ in 17°, 12′ ♐.

Nocte ſeq. diem 9 Decemb. limbus ☽ in diurna revolutione antecedens attingit circulum meridianum, hora 11, 19′, 23″, poſtquam limbus antecedens Solis eundem circulum attigerat meridie præcedenti. Dum centrum ☽ degit in M. C. diſtantia limbi auſtralis ☽ a vertice per ſextantem explorata eſt 21°, 49′. Demta parallaxi, & ſemidiametro, elicitur declinatio centri ☽ 30°, 28′ Bor. cum aſc. recta 65°, 56′. Eſt igitur ☽ in ♊ 7°, 33′, cum lat. 1°, 2′ M.

Dic 10 Decemb. Tangens horizontalis limbi ſuperioris ☉ una cum
penumb. 21070 64°, 36′, 36.
limbi inferioris &c. 21660.
ſeu 65, 13, 5.

Declinatio centri ☉ 23°, 4′ & ☉ in ♐ 19°, 14′.

Die

Die 11 Tangens limbi ſuperioris cum penumbra 21155 ſeu 64°, 42′, 0″. limbi inferioris cum penumbra 21739 ſeu 65, 17, 50.

Decl. ☉ 23°, 8′, 40″; quæ competit 20°, 15′ ♐.

Nocte ſequenti diem eandem 11, ☽ centrum ad M. C. fertur horis 12, 51′, 36″, poſt tranſitum centri Solaris. Diſt. limbi auſtralis ☽ a vertice per ſext. viſa fuit 17°, 43′. Ex his aſc. rect. ☽ eſt 92°, 17′, cum decl. Bor. 24°, 37′: Lunæ vero locus in 2°, 5′ ♋ cum latit. Bor. 1°, 6′.

Tempore itaque ſummæ Eclipſeos, cujus initium, ſeu ingreſſus primus

Locus ☉ 19°. 44 ♐	☽ in umbram, incidit in hor. p. m. 9. 24, 30
Locus ☽ 19. 44 ♊	Obſcuratio totalis h. 10. 32. 0
Locus ☊ 19. 20 ♊	Medium eclipſeos h. 11. 25. 30
Semidiameter umbræ terreſtris 39′, 40″.	Initium recuperationis luminis h. 12. 20. 15.
Semidiameter ☽ 14′, 46″.	Exitus tot. ab umb. h. 13. 25′. 15″.

Diſtantia ☽ a centro terræ ſemidiam. terr. 62.

Parallaxis horizontalis ☽ 55′. 40″.

Longitudo coni umbroſi ſemid. terr. 215.

L. B. S.

Cum in tanta librorum, qui undique affluunt copia, fieri non poſſit, ut omnium recenſus mature ſatis inſtituatur, ſed quamplurimi etiam ex præſtantiſſimis de menſe in menſem, imo de anno in annum rejiciendi ſubinde ſint; viſum nobis fuit, deinceps ſub finem cujusq; menſis (quemadmodum & in Diurnis Eruditorum Pariſienſibus, nec non in Novellis Reipublicæ Literariæ Batavicis fieri conſuevit) novorum librorum, ſi qui ad nos pervenerint, titulos ſubjungere; ut eorum qualicunq; notitia Benevolus Lector fruatur, antequam juſta de iis relatio exhiberi poſſit. Sequuntur itaque LIBRI NOVI.

D. Emanuelis a Schelſtrate Tractatus de ſenſu & auctoritate Decretorum Conſtantienſis Concilii ſeſſione quarta & quinta circa poteſtatem Eccleſiaſticam editorum. Romæ. 1686. in 4.

Jacobi Gaillardi Melchiſedecus Chriſtus unus Rex juſtitiæ, Rex pacis. Lugd. Bat. 1686 in 8.

Antonii Nuck de Ductu Salivali novo, Saliva, Ductibus oculorum aquoſis & Humore oculi aqueo. Lugd. Bat. 1686. in 12.

Eſſais d'Anatomie. a Leyde 1686. in 12.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ.

Calendis Februarii Anno M DC LXXXVI.

ACTA SANCTORUM ORDINIS S.BENEDICTI in ſeculorum claſſes diſtributa. Seculum V, quod ab anno Chriſti CM ad M. colligere cœpit Domnus Lucas de Achery, Cong. S. Mauri Monachus; D. Johannes Mabillon ejusdem Congreg. abſolvit, illuſtravit, ediditque cum Indicibus neceſſariis.

Lutetiæ Pariſiorum apud viduam Edmundi Martin 1685. in fol.

UT Benedictini Ordinis, cujus de congregatione S. Mauri ſacraneum ſe profitetur, Hiſtoriam Eccleſiaſticam conderet, omnibusque ejus alumnis majorum exempla tanquam ſtatuam Mercurialem ob oculos poneret *Johannes Mabillonius*, indefeſſus antiquitatum eccleſiaſticarum excuſſor ac propalator, cum *Luca Acherio*, viro reconditæ antiquitatis & ipſo ſtudioſiſſimo, Vitas Benedictinorum hinc inde conquiſivit, conquiſitasque edidit ac notis, obſervationibus, indicibusque neceſſariis illuſtravit, idque auſpiciis Præpoſiti Congregationis S. Mauri Generalis, *Bernardi Audeberti*, qui anteceſſoris ſui *Gregorii Tarisſii* veſtigiis inſiſtens, id omnium maxime curavit, ut Benedictinorum patrum vitæ, Bibliothecis quaquaverſum perluſtratis colligerentur. Putes paria eum velle cum Jeſuitis Antvverpienſibus *Johanne Bollando* & *Godefrido Henſchenio* facere, ut qui opus illud immenſum de Sanctorum omnium, quos memorant, geſtis, quod hodie pari induſtria ab ejusdem ordinis ſocio *Daniele Papebrochio* continuatur, inchoarunt. At vero Mabillonius non generales rerum veterum annales, ſed peculiares, Benedictini Ordinis hi-

ſtorias condere aggreſſus eſt, aliaque plane ab authorum illorum propoſito ratione inſtitutum ſuum perſequitur. Nam illi menſium faſtos, hic ſeculorum ordinem obſervat; illi natales Sanctorum, quos putant, dies juxta Kalendarium referunt, hic natales eorundem annos juxta ſingulorum ætatem diſtinguit. Primum autem ſeculum Benedictinum compoſuit cum Chriſti concepti ſeculo VI. quod ab æræ Chriſtianæ anno D ad DC excurrit, eo quod S. Benedictus, qui anno Domini CCCC LXXX natus creditur, anno circiter D XLIII diem ſupremum expleverit. Poſt Benedicti vitam principe loco recenſitam, in diſponendis ſubſequentium Benedictinorum Actis hunc tenet ordinem, ut quo quisque anno obiiſſe exiſtimantur, eorum vitæ ſingulatim referantur: neque enim alia notior illuſtriorque epocha viſa eſt collectori. Acta autem Sanctorum ipſa, ſi edita jam fuere, cum ſcriptis codicibus contulit Mabillonius; ſi nondum edita, e vetuſtis membranis eruit: ſtylum etiam primigenium, utut rudem & impolitum, retinuit immutatum, ne fidem ſcriptoribus detraheret, & quia cenſeret, meliorem eſſe ſimplicem ruſticitatem, quam fucatam & ſuſpectam eloquentiam. Et quia nonnunquam contigit, ut Sanctorum quorundam vitæ, ob defectum ſcriptorum, vel temporum injuriam, reperiri haut potuerint, eas vel ex veterum Auctorum dictis ſparſim excerptis contexuit, quas *Elogia Hiſtorica* appellat, vel ex recentioribus, qui de iis ſcripſerunt, expreſſit. Vitis Sanctorum addidit etiam miracula & translationes, easque in propria ſecula, ut propoſitæ ſibi chronologiæ ordinem ſequeretur, rejectas. Et quoniam in primo ſeculo Sancti nonnulli, quos ad Benedictinæ regulæ præſcriptum non vixiſſe conſtat, ſunt admiſſi, eos retinuit quidem, at proprios & germanos, quos arbitratus eſt, v. g. Scholaſticam, Placidum, Maurum, Gregorium M. majori charactere, dubios & adſcriptitios, quos putavit, diſtinctionis ergo minoribus donavit typis; ſuppoſuit etiam margini paginæ inferiori annotatiunculas, inque illis aut loca repugnantia conciliavit, aut difficilia complanavit, aut barbaras voces explicuit; & quia ad vitæ alicujus elucidationem præmittendum identidem quid fuit, id in obſervationibus, quas vocat, præviis abunde præſtitit. His omnibus quatuor adjecit indices. Primus in ipſo limine locatus Sanctorum

ctorum nomina, qui in unoquoque ſeculo, quo de agitur, vixerunt, comprehendit; ubi & Sanctorum prætermiſſorum rationes afferuntur, & Auctorum, qui de Sanctis ſcripſere, notitia præſtruitur. Secundus index eſt de rebus hiſtoricis, tertius de moralibus, quartus de vocibus exoticis & barbaris, in operis calce appoſiti. Brevis inſuper chronologia ſingulis præmiſſa eſt ſeculis, in qua Sanctorum, ſummorum Pontificum, Regumque nomina & ætates, monaſteriorum conſtructiones, aliaque id genus breviter commemorantur. Quin & doctiſſima prolixiſſimaque cuilibet ſeculo præmiſſa eſt præfatio, eaque ad Ordinem Benedictinum *illuſtrandum* faciens, variasque ſemper obſervationes Eccleſiaſticas ſubnectens.

Prodiit autem primum Benedictinum Seculum Lutetiæ Pariſiorum anno 1668. Seculum II anno 1669. Seculi III pars I & II A. 1672. Seculi IV pars prima A. 1677. pars II A. 1680. & ſeculum V anno 1685, quibus & reliqua ſecula haud dubie ſubmittentur. In præfatione, quæ huic Tomo præmittitur, a Mabillonio primum exponitur, qualis ſeculo X Eccleſiæ ſtatus, tum in Gallia, tum in aliis Europæ partibus extiterit; dein quænam ſeculo X de fide controverſiæ fuerint, quis diſciplinæ *Eccleſiaſticæ ſtatus*, & unde utriusque traditio; porro quis rei monaſticæ ſtatus ſeculo X in Gallia fuerit, ubi etiam de Cluniacenſium congregatione, ritibus, habitu & propagatione diſſeritur. Poſt hæc Eccleſiarum & monaſteriorum ſtatus in Anglia & inſulis adjacentibus deſcribitur; adduntur que tandem pro more Editoris Obſervationes Eccleſiaſticæ & Hiſtoricæ, & hic quidem de Canonizatione Sanctorum, de Indulgentiis, de Salutationis Angelicæ origine & progreſſu, ac de precandi illo modo ad numerum compoſito, qui *Corona* vel *Roſarium* B. Mariæ appellatur; ut & de Hugonis filiique ejus Rotberti aliorumque Galliæ Regum in Benedictinum Ordinem meritis.

De cætero, cum ſub finem præfationum antegreſſarum Lectorem non ſemel roget Mabillonius, ut, ſi quid forte ineditum de Ordine Benedictino norit, id detegere ſibi ne intermittat, diſſimulare hoc loco non poſſumus, in bibliotheca Paulina noſtra non paucos de Ordine Benedictino ejusque Regulis codices manuſcri-

ſcriptos, præter vitas Sanctorum quamplurimas, aſſervari. E quibus ille potiſſimum commemorari nunc meretur, qui a Fratre *Petro* quodam congeſtus, & *Johanni* Abbati inſcriptus, nunquam, quod nos quidem ſciamus, præla ſubiit. In illo primum agitur de variis ordinibus, S. Pauli puta, Antonii, Baſilii, Pachomii, Hieronymi, Auguſtini, Carthuſienſium, Templariorum, Johannitarum, Præmonſtratenſium, Teutonicorum, Cruciferorum, Prædicatorum, Minorum, Servorum Mariæ, novorum Militum, Brigittæ ſeu Salvatoris, Injoſuatorum, aliorum; deinde ſpeciatim & ex profeſſo de Ordine Benedictino, & exinde prognatis ſurculis, Ordine ſcilicet Cluniacenſi, Camaldulenſi, Vallis umbroſæ, Ciſtercienſi, Grandimontenſi, Humiliatorum, Cœleſtinorum, Montis Oliveti, Juſtinienſi. His præmiſſis ſequuntur non uni, ut Autor vocat, Tituli; & I quidem de ſummis Pontificibus ex Ordine Benedictino; II de Monachis ejuſdem Ordinis, qui pro fide & morientes (verba Autoris retinemus) martyrii coronam meruerunt; III de Benedictinis, qui ad Patriarchatus & Archiepiſcopatus (iterum cum Autore loquimur) aſſumti ſunt; IV de Benedictinis, qui ad Cardinalatum aſſumti ſunt; V de Monachis Benedictinis, qui Legati ſeu apoſtolici nuncii atque prædicatores propter converſionem infidelium, ſeu aliquam Eccleſiæ utilitatem a DEO vel a ſummis Pontificibus miſſi ſunt; VI de Benedictinis, qui ad diverſos Epiſcopatus miſſi ſunt; VII de Benedictinis, qui in divinis & humanis ſcientiis velut ſidera in firmamento, uti Autoris verba habent, fulgentes varios libros ſcripſerunt. VIII de iis, qui de ſublimitatibus ad Ordinem S. Benedicti venerunt, Imperatoribus nempe, Regibus, Ducibus & Principibus, Comitibus & aliis Nobilibus; IX de Abbatibus ſanctis, ſeu, qui alias illuſtres fuerunt in Ordine Benedictino præter eos, de quibus in ſuperioribus titulis; X de Monachis ſanctis, ſeu qui in aliis quibusque rebus excelluerunt, præter eos, de quibus in ſuperioribus titulis; XI de Abbatiſſis & Monialibus Illuſtribus ex Ordine Benedictino, quorum aliquæ Imperatrices, Reginæ, aliæ fuere. Sunt & alii in eadem Bibliotheca Academica codices manuſcripti inſtituto doctiſſimi Mabillonii inſervientes. Sed iſta indicaſſe jam ſufficiat.

Dis-

DISSERTATIONES CYPRIANICÆ AUT. Henrico Dodvvello A.M. Dublinienſi.

Oxoniæ e theatro Sheldoniano 1684. in 8.

NOndum biennium integrum elapſum eſt, cum in Actis noſtris Cl. *Dodvvellum*, ut ſuas ad Cyprianum obſervationes, quarum ſpem *Oxonienſis* Epiſcopus nobis fecerat, propediem ederet, comuni nomine rogavimus. Ejus voti tam liberaliter compotes nos fecit, ut obſervationum vice meras fere diſſertationes dederit.

Et prima quidem *Rigaltio* oppoſita de voce Cleri agit, quam *Autor* non plebi communem, ſed ſacro ordini ab ipſis eccleſiæ primordiis fuiſſe propriam contendit, præſupponens quod contraria opinio non ſolum laicis contra Miniſterii poteſtatem inſurgentibus arma ſuppeditet, verum etiam atheos quemvis prætextum avide arripientes, ſpreto ſacro ordine ad ipſius religionis contemptum allicere quodammodo videatur. Hinc ad firmandam ſuam ſententiam progreſſus, ad utriusque *Clementis* autoritatem provocat, *Romani* puta atque *Alexandrini*, quorum poſterior in libro τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος Johannem Apoſtolum homines quosdam divinitus deſignatos in Clerum ſepoſuiſſe refert. Ex quo colligit, ſi Cleri titulum miniſtrorum ambitio ad ſe rapuerit, neceſſe eſſe, ut non Tertulliani demum aut Cypriani ævo, ſed ipſis Apoſtolis adhuc viventibus, & quod abſurdum, faſtum hunc approbantibus id contigerit.

Ad locum Petri compresbyteros ſuos a dominatu τῶν κλήρων dehortantis, ex quo Rigaltius apoſtolico ævo univerſam plebem ſub Cleri nomine veniſſe argumentatus fuerat, reſpondet, ſi de perſonis Apoſtolus egiſſet, veriſimile videri, quod ſacrum potius ordinem, quam plebem eo nomine denotaverit. Quod ne fruſtra dixiſſe videatur, notat epiſtolam Petri fuiſſe encyclicam & in plures eccleſias diſtribuendam, & Apoſtolum plurali τῶν κλήρων voce veriſimiliter non ad cœtum laicorum ubique ſibi ſimilem, ſed ad ſacri ordinis collegia in ſingulis urbibus diſtincta reſpexiſſe; eos vero, ad quos apoſtolicum interdictum ſpectat, non

eſſe presbyteros vulgares, ſed apoſtolorum compresbyteros ſeu presbyteriorum præſides, quibus Apoſtolus non τὸ κυριεύειν ſeu dominium, ſed τὸ καταχυριεύειν ſeu dominii abuſum interdixerit. Rectius tamen τῶν κλήρων nomine non perſonas, ſed hæreditates eccleſiæ dicatas, ſeu bona eccleſiaſtica intelligi arbitratur. Cum enim optimi Autores ea voce ſic utantur, vix ullum commodiorem ſenſum Petrinæ illius dehortationis excogitari poſſe cenſet, quam ſi dicatur, Apoſtolum compresbyteros ſuos ſerio monere, ut publicas eleemoſynas rite adminiſtrent. μὴ καταχυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, h. e. hæreditatibus eccleſiæ non tanquam propriis utentes, ſed incorruptæ fidei exemplum aliis præbentes, cum ex iis inprimis rebus, in quibus frequentiſſime peccatur, bonæ malæve fidei experimentum capi ſoleat.

Quamvis autem Cleri nomen plebi quoque tribui poſſe concedat, id tamen præcipuo quodam jure ſacro ordini convenire ſtatuit, &, ut a primis usque originibus rem totam arceſſat, exemplum populi Iſraelitici adducit, qui DEO quaſi ſortito obtigit, & in veteris inſtrumenti verſione non infrequenter κλῆρος & κληρονομία appellatur. Hunc populum ait Dei hæreditatem ac peculium fuiſſe, ejusque reſpectu cæteras gentes omnes profanas habitas; at in ipſo populo Iſraelitico nova quadam ſortitione facta ſolam tribum Leviticam a cæteris ſecretam, & iterum in tribu Levitica ſacerdotalem familiam a Deo peculiariter electam, ideoque Koram & cæteros rebelles a ſanctitate totius populi perperam ratiocinatos, quaſi Aaron faſtu minime tolerando Pontificatum ad ſe rapuerit. Populi enim ſanctitatem, quantacunque fuerit, non fuiſſe cum ſanctitate ſacerdotum conferendam, cum inferior ſanctitatis gradus ſuperioris reſpectu quodammodo pro communi reputari debeat.

Illuſtrat hoc ſimili terræ Iſraeliticæ, quæ univerſa quidem, ſed ita tamen ſancta fuit, ut longe ſanctius templum fuerit, & in ipſo templo intima illa adyta, quæ ſanctum ſanctorum appellantur, atrium gentium & ſacerdotum majori ſanctitatis gradu ſuperaverint; nec non ſimili primitiarum, quarum reſpectu cæteræ fruges profanæ cenſeri potuerunt, etſi ex primitiarum oblatione univerſæ ſanctæ redditæ fuerint. Ap-

Digitized by Google

Applicat hunc Iſraelitici populi ſtatum ad eccleſiam tanquam myſticum Iſraelem, & contendit, omnes quidem Chriſtianos Sacerdotes eſſe, & populum Deo ſumme propinquum, interim tamen hæc non obſtare, quo minus tantum inter ſacrum ordinem & profanum vulgus diſcrimen maneat, quantum eſt inter Chriſtianos & gentes a Dei peculio remotas. Inſuper vel ob eam cauſam præcipuo quodam jure ſacro ordini Cleri titulum competere arbitratur, quod in primitiva eccleſia conſulto per ſortes Numine miniſtri in ſacrum ordinem aſciti fuerint. Qua occaſione de antiquo *ſortium* extra & intra eccleſiam uſu nonnulla diſſerit.

Cæteræ diſſertationes agunt de literarum eccleſiaſticarum *characteribus*, de flagitio mulierum cum Clericis concumbentium & *συνεισάκτων*, de viſionibus, & qua ratione veteres earum fidem comprobaverint, de diptychis eccleſiæ & nominum recitatione in Euchariſtia, de presbyteris doctoribus, doctore audientium & legationibus eccleſiaſticis, de epiſcopo unitatis principio & Petri in apoſtolos primatu unitatis exemplari, de prærogativa, indulgentiæ privilegio & privilegio ſocietatis ex ſententia legum Romanarum, de poteſtate presbyterii ſede epiſcopali vacante, de ordine epiſcoporum presbyterorumque e Cypriani veterumque ſententia ab invicem diſtinguendo, de martyrum commemoratione, eaque occaſione de paucitate martyrum in primævis Chriſtianonorum perſecutionibus, deque fide actorum & martyrologiorum, *de primorum* martyrum fortitudine ejusque cauſis, & de ſecundo martyrii baptiſmo. In quibus etſi multa occurrant, quæ vel ob utilitatem vel ob jucundam lectoribus novitatem, ut hic tranſcriberentur, non indigna forent, nimia tamen materiarum copia & aliena ab inſtituto noſtro prolixitas id minime permittunt. Quamobrem tantum e tribus poſtremis, quæ ad Martyres ſpectant, nonnulla delibabimus.

Ac primum quidem longe pauciorem in primitiva eccleſia martyrum numerum fuiſſe ſtatuit, quam in vulgaribus martyrologiis, aliisque ſequiorum temporum monumentis tot martyrum millia comminiſcentibus habetur. Cum enim ex antiquitate conſtet, quam diligenter & accurate martyrum natales, etiam laicorum,

Digitized by Google

rum, fœminarum, puerorum & ſervorum ratione non inſuper habita, notati fuerint, fieri vix potuiſſe aſſerit, ut ſi tot martyrum millia fuiſſent, nomina eorum non amplius ſuperſint. *Euſebium* duas martyrum collectiones, unam de antiquioribus, & alteram de Palæſtinis ſui temporis martyribus conſignaſſe monet, & quamvis prior temporum injuria interciderit, ex hiſtoria tamen eccleſiaſtica non difficulter colligi poſſe, quod martyrum ibi collectorum numerus haud adeo magnus fuerit, nec adeo multos ſupereſſe, quorum memoriam quarto ſeculo celebratam conſtat, ſi præſertim genuinæ illius ævi homiliæ & orationes de tempore a ſuppoſitis diſcernantur. *Calendarium Bucherianum* ſub Liberio, ut videtur, concinnatum, Latinos non Italiæ modo, ſed aliarum quoque provinciarum, at pauciſſimos tamen martyres recenſere, nec adeo multos *Prudentium* in ſuis περὶ στεφάνων hymnis decantare; e martyrologiis vero quanto quodq; ſimplicius, tanto antiquius & ſincerius merito haberi. *Origenem* præterea primævarū perſecutionum, quarū pars ipſe fuit, optime gnarum, non ad ſingulos dies aliquot martyrum millia cum *Pſeudo-Hieronymo* confingere, ſed lib. 3. contra Celſum expreſſe teſtari, quod pauci per intervalla & facile numerabiles pro religione Chriſtiana mortui fuerint, Deo fidelibus proſpiciente, ut neque Imperatorum, neque Præſidum, neque populi furor pro lubitu Chriſtianum ſanguinem hauriret. Paucos Imperatorum inter perſecutores referre *Tertullianum*, *Melitonem*, & *Lactantium*; cæteros fere Chriſtiano nomini faventes, vel ſaltem miti ingenio præditos & humani ſanguinis minus avidos, haud raro Anteceſſorum ſuorum edicta contra Chriſtianos contrariis edictis ſuſtuliſſe, & Præſidum non minus quam promiſcuæ plebis licentiam coercuiſſe. Ad hæc ſolos in provinciis Præſides jus gladii habuiſſe, & vix alibi quam in civitatibus metropolitanis ſupplicio extremo Chriſtianos affeciſſe memorat, & cum inſuper ex conſuetudine & moribus Romanorum pauci dies & in his illi maxime, quibus ob ludorum & Circenſium munerum ſolennitates frequentiſſimi provinciarum conventus habiti, ſuppliciis quotannis aſſignati fuerint, ludos vero adeo multos ob immenſam ſumtuum gravitatem ferre provinciæ non potuerint, ex eo dijudicandum relinquit, quid de vulgari martyrum multitudine cenſendum videatur. Confirmat ſuam

Digitized by Google

ſuam ſententiam ex eo, quod *Euſebius* Maximinum, qui una die 39 confeſſores trucidari juſſit, magna crudelitatis infamia oneret, & alio loco tanquam rem ſingularis & inuſitati exempli referat, quod in Thebaide ſingulis diebus deni vel viceni, nonnunquam triginta aut ſexaginta, quandoque & centeni capitali ſupplicio e vita ſublati fuerint. Neque martyrum paucitatem Chriſtianorum gloriæ quicquam obeſſe cenſet, cum ipſa martyrum conſtantia perſecutorum ferociam fregerit, ipſisque pudorem incuſſerit, ſiquidem ſibi tot innocentium hominum laniena graviſſimum odium conflari, & penes Chriſtianos ipſa morte triumphantes, & immortalem nominis ſui memoriam aſſequentes, victoriam ſtare animadverterent.

Ut clarius hæc conſtent, ſingulas perſecutiones primitivæ eccleſiæ recenſet. Neronianam eos tantum Chriſtianos tetigiſſe cenſet, qui Romæ verſati incenſæ urbis rei agi potuere. Perſecutionem ſub Domitiano ſtatim extinctam ex *Lactantio* probat, eandemque ne ad cruciatus quidem, nedum ad cædem progresſam ex *Tertulliani* apologetico arguit; quamvis idem ſub Domitiano Johannem ferventi oleo immerſum, & nihil damni inde paſſum memoret, ex quo *Dodvvellus* colligit, quod forte hoc miraculo tyrannus abſterritus fuerit, ne pro ingenio ſuo adverſus innocentes amplius ſæviret. Perſecutionem proximam Trajani potius tempore, quam ejus juſſu extitiſſe, & tantum abeſſe, ut edictis in Chriſtianos ſævierit, ut Neronis & Domitiani edicta ex parte potius fruſtratus fuerit. Paſſum illo tempore Ignatium, ſed non plures quam Zoſimum & Rufum comites habuiſſe. Paſſum quoque Simeonem Cleopæ, cum Præfectus paci publicæ ſe conſulturum exiſtimaverit, ſi Judæis novas res molientibus, Davidicam ſtirpem, e qua Simeon oriundus erat, delendam in ſe ſuſciperet. Epiſtolam *Tiberiani* ad Trajanum, qua ſe in Chriſtianis interficiendis fatigatum ſcribit, ab *Uſſerio* editam, non uno nomine eſſe ſuſpectam. Edictum Imperatoris, quod in ſuis epiſtolis *Plinius* allegat, agapas tantum ſpectaſſe, & obſequentibus Chriſtianis, ne prætextum quidem adverſus Chriſtianos ſæviendi Imperatorem amplius habuiſſe. Falli *Euſebium*, qui plurimos a Plinio interfectos aſſerit, cum *Plinius* nihil amplius dicat, quam quod perſeverantes

duci paſſus fuerit, nec addat pauci ne an multi fuerint, ſed tantum periclitantium maximum fuiſſe numerum affirmet. Eodem tempore in Aſia proconſulari Arrium Antoninum Chriſtianos perſecutum, ſed *Tertulliano* ad Scapulam teſte paucos duci juſſos. Trajani ſucceſſorem Adrianum inter Imperatores Chriſtianis infeſtos *Severum* quidem retuliſſe *Sulpitium*, at *Juſtinum* Martyrem Severo antiquiorem in apologia ad Antoninum pro pace Chriſtianis impetranda Adriani nomine uſurum non fuiſſe, ſi Chriſtianæ religioni iniquior fuiſſet. *Quadrati* & *Ariſtidis* apologias, ſi Euſebium audiamus, non quanta perſecutio ſub Adriano, ſed quanti malevolorum conatus fuerint, probare, & apud Euſebium aliosque probatos Autores vix ullum deprehendi, qui ſub Adriani imperio pro Chriſtiana religione ſanguinem fuderit. Quid de reliquis eccleſiæ primitivæ perſecutionibus notaverit, narrare ſuperſedemus, ut etiam de martyrum fortitudine nonnihil adjicere valeamus.

Enimvero quamlibet in excogitandis ſæviſſimis tormentis & horrendis mortium generibus valde ingenioſa fuerit perſecutorum crudelitas, invictam tamen martyrum, etiam fœminarum & puerorum in ferendis doloribus patientiam fuiſſe conſtat, nec ipſi gentiles qui præcipuum in theatris locum habuerunt, negare audent, quæ toties palam ac in publico omnium conſpectu geſta ſunt. Quamvis autem admiranda illa martyrum conſtantia humanæ opis minime fuerit, humanas tamen rationes, de cauſis illius fortitudinis dicturus Autor, non prorſus negligendas arbitratur. Quocirca Galilæorum mores & obſtinatum ad mortem animum exemplo ad Chriſtianos derivatum cenſet, idque tanto magis, cum rigor Chriſtianæ diſciplinæ, & tot vigiliæ, jejunia, humicubationes, aliaque corporis exercitia, quibus etiam vulgus Chriſtianorum ſpretis voluptatibus asſuetum fuit, mentes eorum adverſus quasvis miſerias obduraverint. Aliquem etiam, etſi non omnem hic locum gloriæ ſtudium & honeſtam æmulationem habuiſſe prolixe probat, cum martyres non ſolum vivi in maxima autoritate apud omnes verſati, ſed etiam mortui annua commemoratione aliisque honoribus ab eccleſia, cujus judicium futuri præjudicium crediderunt, affecti fuerint. Ac cum vitæ innocentia eos etiam, quibus de futuris

turis præmiis nihil certi conſtitit, ad mortem fortiter ferendam animaverit, minime dubitat, martyres de futuris præmiis certiſſimos ab intaminata vitæ integritate, & cauſæ juſtitia ad dolores ſuſtinendos animi nonnihil accepiſſe. Neque hic ſpem immortalitatis ſilentio prætermittendam exiſtimat, qua totas gentes etiam barbaras ad mortis contemptum incitatas ex *Appiano*, *Lucano* aliisque Scriptoribus memorat. Sed cum martyres cæteris Chriſtianis, cum quibus ſpem immortalitatis communem habuerunt, animoſiores fuerint, & Felicitas longe fortius martyrium quam partus dolores tulerit, multique Cypriani ætate luem tum temporis graſſatam abhorruerint, ad mortem pro Chriſti gloria obeundam paratiſſimi, altiores quasdam & martyribus proprias fortitudinis cauſas inveſtigandas ſtatuit.

Dicit igitur eccleſiam primitivam credidiſſe, martyres defunctos recta Deum petere, nec in exteriori atrio aut vulgari animarum receptaculo diem judicii cum reliquis expectare, eorundemque precibus conceſſum, ut & perſecutionis tempora contraherentur, quod ex Matth. XXIV, v. 22, & Apoc. VI, 10. probare nititur, & juſtorum præmia in millenni Chriſti regno accelerarentur. Sicut enim *Plato* in nova rerum omnium ἀποκαταστάσει λόγον mundi gubernaculo præficiendum, & bona omnia ejus præfecturæ tribuenda credidit: ita etiam Chriſtianos Chriſtum futuri ſeculi principem credidiſſe. In eo Chriſti regno primam reſurrectionem ex Veterum ſententia præcipue ad martyres ſpectaſſe, & tam propinquam creditam, ut eam non minus ac mundi finem ſua ætate expectaverint, quod *Clementis Romani*, *Ignatii*, *Hermæ*, *Tertulliani*, *Cypriani* aliorumque teſtimoniis comprobatur; neceſſe autem eſſe, ut qui mundi finem inſtare crediderint, etiam præſentiſſima lapſis & in perſecutione deficientibus ſupplicia quibusvis tormentis graviora impendere crediderint. Statuiſſe præterea veteres in conflagratione mundi, reliquorum hominum animas expurgatura, cujus expiationis dolores quovis martyrio acerbiores æſtimaverint, martyres immunes & illæſos fore, cum eorum peccata jam martyrio expiata fuerint. Majorem quoque martyribus in cœlis repoſitum eſſe gloriæ gradum, qui vulgarium juſtorum præmia tantum ſuperet, quantum fructus centupli trigeſimum ſuperant. Porro martyrium medio-

Digitized by Google

rum iſtorum omnium, quibus homines Deo grati reddi poſſunt, vicem ita ſuſtinere; ut eadem beneficia longe præſtantiori gradu conferat. Hinc Veteres omnes baptiſmi & euchariſtiæ fructus martyrio tribuere, v.g. remiſſionem peccatorum, non qualis eſſet pœnitentium, certis gradibus conſummandam, ſed qualis eſt recens baptizatorum, & arctiſſimam non ſolum cum fratribus, verum etiam cum Chriſto unionem, quæ fecerit, ut & paſſiones & merita cum Chriſto communia habuerint, adeoque non durum videri debere; ſi dicatur, martyrum ſanguine non ſolum propria ſed aliena quoque peccata expiari. Ac velut unio conjugalis efficit, ut uxor jus habeat in bona mariti, ejusq; magna ſit apud maritum ad quidvis impetrandum autoritas, etſi absque mariti conſenſu bona ejus in alios transferre nequeat: ita quoque martyres Chriſti amicos bonorumque ejus omnium participes, & futuros in extremo judicio aſſeſſores facile quidvis a Deo impetrare. Et hæc quidem inter externas cauſas numerat, quæ martyres ad inſignem fortitudinem & dolorum patientiam impellant. Pro interna cauſa præſentiſſimum Dei auxilium agnoſcit, qui martyres, ut nihil fortuiti ſe paſſuros intelligerent, peculiaribus ſignis præmonuerit, eosdem ſingulari gaudio perfuderit, in ipſo agone aut ſenſibili quodam ſigno aut interno afflatu confirmaverit, nonnunquam per miracula impediverit, ne beſtiæ aliaque inſtrumenta martyribus nocerent, & doloris ſenſum non modo minuerit, ſed etiam in voluptatem commutaverit.

Quæ de comparatione martyrii cum baptiſmo dixerat, pecuculiari diſſertatione fuſius explicat. Chriſtum, ait, non ſolum ſuas, ſed diſcipulorum etiam paſſiones baptiſmum appellare, & ex perfoſſo ejus latere non ſolum aquam ſed & ſanguinem profluxiſſe, & Johannem expreſſe teſtari, Chriſti adventum non ſolum per aquam, ſed etiam per ſanguinem fieri. Recte igitur veteres baptiſmi fructus etiam martyrio tribuiſſe, & ſtatuiſſe per baptiſmum ſanguinis non minus ac per baptiſmum aquæ antegreſſa peccata expiari. Et tanto nobiliorem eſſe ſanguinis baptiſmum, quod eo ſuſcepto nullus amplius peccati metus reliquus maneat, ejusque auxilio homo ſtatim ad plenariam Dei fruitionem perducatur, quam aqua baptizati e longinquo tantum expectant. Dicta Scripturæ de Chriſti ſan-

ſanguine peccata purgante, non de perſonali tantum Chriſti ſanguine, ſed de myſtico quoque Chriſti corpore ejusque ſanguine explicanda eſſe. Tam in luſtrationibus, quam in pactis, apud Judæos pariter & gentiles, & aquæ uſum & ſanguinis fuiſſe, & quamvis beſtiarum ſanguis humani vicarius fuerit, humano tamen ſanguini majorem efficaciam tributam. In eo autem verſari univerſam N. T. argumentationem, ut omnia Judæorum & gentilium privilegia, de quibus gloriari poſſent, potiori jure Chriſtianis convenire declarentur. Cætera ejus argumenta repetere ſuperſedemus, quibus ut *pondus* addat, Theologiam myſticam & ſymbolicam magnopere commendat. Prudentis lectoris erit omnia probare, & *quod* bonum eſt tenere.

Tredecim his diſſertationibus breves nonnullæ obſervationes interſertæ ſunt, quarum indicem, cum non adeo multæ ſint, hic attexere placuit. Occurrit igitur p. 15. obſervatio de voce Clydomeni, pro qua *Pamelius* & *Rigaltius* clinomeni, *Oxonienſis epiſcopus* thlibomeni; *Dodwellus* autem noſter clydonizomeni, id eſt energumeni ſeu maniaci legendum exiſtimat; p. 16 de catechumenis deceptis, id eſt exceptis; p. 99 de forma a Cypriano data; p. 100 de libello a martyribus accepto, & origine phraſeos: invidiam facere; p. 104 de martyribus coronatis & trianfactis, qua voce ad Græcorum δρύφακτα ſeu δρυφάκτους, hoc eſt tribunalium cancellos & ſepta alludi exiſtimat; p. 191 de phraſi: amabunt hoc ipſum, & p. 215 de voce dedicandi.

In appendice diſſertationum præter Autoris prolegomena habentur I Canon Regum aſtronomicus, partim cum MSC. editisque collatus, partim e MSC. nunc primum editus. II Faſti Græci priores *Theonis* forſitan *Alexandrini*, ex archivis ſacerdotum Heliopolitanorum nunc primum editi, juxta MSC. Savilianum. III Fragmentum *Theonis* in προχείρους Ptolemæi canones e MSC. Barocciano. IV Faſti Græci poſteriores, forte Imperatoris *Heraclii*, ex apographo Voſſiano. V Fragmentum *Heraclii* Imperatoris in προχείρους Ptolemæi canones e MSC. eodem Barocciano. VI Faſti Latini e MSC. Collegii corporis Chriſti Oxonienſis. Hæc omnia enim ipſe appendicis titulus promittit, quamvis faſti Latini, quos Autor in prolegomenis Oxonienſi epiſcopo ſe debere profitetur, in exemplaribus ad nos tranſmiſſis nondum compareant.

VARIA

Digitized by Google

VARIA SACRA, SEU SYLLOGE VARIORUM Opuſculorum Græcorum ad rem Eccleſiaſticam ſpectantium, cura & ſtudio Stephani le Moyne, Theologi Leydenſis.

TOMUS PRIMUS.

Lugd. Batavor. apud Danielem a Gaesbeck. 1685, in 4.

EX quo antiquitatum Chriſtianarum ſtudia in Europa effloreſcere ac magis magisque excoli cœperunt, laudabilem operam inſumſiſſe merito putantur, qui veterum Doctorum ſcripta breviora collegerunt, ac uno alteroq; volumine comprehenderunt. Ut enim ſuperioris ætatis non faciamus mentionem, nec eos commemoremus qui noſtro ævo in Latinorum ſcriptorum opuſculis conjunctim edendis deſudarunt; illis ſane laudes debentur maximæ, qui Græcorum Patrum epiſtolas aliaq; monumenta aut prorſus ἀνέκδοτα hactenus a ſitu tenebrisq; vindicarunt, aut interpolata imperfectiusq; proſtantia in priſtinum nitorem adſerere collaborarunt. Eo faciunt PETRI HALLOIX *Scriptorum Eccleſiæ Orientalis Vitæ ac Documenta*, quorum *primum Sæculum* prodiit Duaci an. 1633, *ſecundum anno 1636.* Poſtea LEO ALLATIUS varia Græcorum ſcripta cum Latina ſua interpretatione miſit ad Nihuſium, qui ea ſub *Symmictorum* titulo Coloniæ Agripp. publicavit; ut alia Allatii Collectanea de Spiritus S. proceſſione, ſimiliaq; ex Græcis auctoribus ab eo adornata taceamus. Horum exemplum ſequutus JO. BAPTISTA COTELERIUS *Opera Patrum qui temporibus Apoſtolicis floruerunt*, Pariſiis caſtigatiſſime elegantiſſimeq; edidit an. 1672. idemq; *Monumenta Eccleſiæ Græcæ* eruere cœpit, emiſſo *primo tomo* an. 1677, *ſecundo* autem anno 1681, quem nos in Actis anni octogeſimi ſecundi menſe Majo recenſuimus. Similem operam Scriptoribus aſceticis impendit PETRUS POSSINUS, cujus *Theſaurum Aſceticum* menſe Nov. ſuperioris anni deſcripſimus. Quibus merito adnumeramus Cl. MOYNIUM, rationem conſilii ſui ſtatim exponentem in Prolegomenis Tomi primi. Poſtquam enim prolixe dixerat de laboribus, novæ Joſephi editioni, poſt fruſtraneas Scaligeri, Cunæi, Petiti,

Digitized by Google

Petiti, Boſiique operas, a ſe impenſis, remoraque iis injecta ex nunciato ſimili Anglorum in Flavium ſtudio, quod CL. Bernardum inprimis exercere novimus; ſe iterum ſcribit erectum eſſe novo rumore de integra *Polycarpi epiſtola*, quæ editis duplici parte auctior ſit & longior, ex Florentinâ Bibliotheca adlata a D. Rullæo, qui a ſacris fuerat illuſtri Patio, Legato pro Ordinibus fœderatis ad Hiſpanos. Quamobrem ſe animum addidiſſe Rullæo, ut tantum theſaurum cum orbe erudito communicaret: eo autem fatis functo vix a fratre impetraſſe autographum, addito promiſſo, ut cum honorifica Rullæi memoria publicæ id luci exponeret; ſed ſtatim deprehendiſſe, omne illud augmentum ex epiſtola Barnabæ depromptum eſſe, Rullæumque deceptum continua utriusq; epiſtolæ ſerie, qua in codice Florentino altera alteri jungitur ſine omni diſtinctione. Enimvero ſuſcepto ſemel Rullæani codicis publicandi munere, alia potius adjungenda ſe conſultum duxiſſe, præcipue adjutum codice manu Sarravii ex libro Antonii Eparchi, qui tempore proſtrati Imperii Conſtantinopolitani vixit, deſcripto. Inde eruit *Tractatum de ſex Conciliis Oecumenicis*, quem Germani Patriarchæ CPtani eſſe, ex codice Oxonienſi deprehendit, idque latius poſteriori Obſervationum parte probatum dabit. Huic ex eodem plerumque Sarraviano codice ſubjecit *Enarrationem Orationis Dominicæ*, alium *Tractatum de ſeptem Synodis Oecumenicis*, *Brevem elucidationem Fidei Chriſtianæ*, *Brevem Inſtructionem quomodo credere debeamus*, itemque *Expoſitionem fidei Baſilio M.* tributam. Porro ex Bibliotheca Voſſiana adjunxit *Euthymii Zygabeni Præfationem in Pſalmos* Græce & Latine, cum ejus Commentarius antea ex Latina tantum Sauli verſione exſtitiſſet. Addidit *Nili Doxopatrii Notitiam Patriarcharum & Bartholomei Edeſſeni Diſputationem contra Saracenos* ex Bibliotheca Leydenſi, & in eadem reperit *Apologiam Manuelis M. Rhetoris Conſtantinop.* cui ob argumenti ſimilitudinem adjecit *Eccleſiæ Conſtantinop. Epiſtolam ad Bohemos*. Bartholomæi autem Edeſſeni Codd. Manuſcriptis ait nonnulla *addita* fuiſſe, quæ *Mahumetem ipſum & annos Mahumetanorum ſpectarent*, eaque in editione ſua deſiderari noluit, jungens ex codice Sarraviano *laterculum rationis annorum, qui olim apud Græcos, Ægyptios, Syro-Macedonas*, aliosque in uſu erant. Inſeruit quoque *excerpta varia de ponderibus*

deribus & menſuris, ac *Epiphanii Tractatum* de eadem materia, *cum antiquisſima verſione*. Atque hæc quidem initio Prolegomenorum recenſet ipſe Moynius; ordinem vero in editione ſervatum ſecunda ſtatim operis pagina aperit, cui & alia videmus innexa, quæ in Prolegomenis citato loco diſerte non commemorantur. Etenim *Hippolyti ſermo* περὶ τοῦ πάσχα ſtatim poſt Epiſtolas Polycarpi Barnabæque conſpicitur, *Laterculum autem, in quo Operum illius lemmata continentur*, fruſtra ibi quæras; inſertus enim eſt Tomo II. pag. 946. Porro poſt citata de menſuris ac ponderibus fragmenta legitur *Index Legati Antonii Eparchi*, in quo varia opuſcula ſacri profanique argumenti recenſentur, uno volumine comprehenſa, quod Galliarum Regi dono olim dederat Antonius. Claudit denique primum tomum *Epiſtola Chryſoſtomi ad Cæſarium monachum*, tot hactenus votis ab eruditis deſiderata, de qua plura in Notis nos edocebit Moynius, quas ad calcem Prolegomenorum promiſit.

Cæterum *tres Diſſertationes* Prolegomenis inſeruit, quarum prima Polycarpi, ſecunda Barnabæ, tertia Hippolyti res complectitur. *Polycarpum* in vicinia Antiochiæ natum cenſet, idque præſertim agere videtur, ut vitam ejus a Bollando editam cum aliis ſciptoribus conciliet. Rejicit jocularem Kirſtenii errorem, qui vitas Evangeliſtarum ex Arabico in Latinum ſermonem transfundens, *Pholipharium Sumariæ Epiſcopum* pro *Polycarpo Smyrnæ* confinxit. Tum diſquirit Moynius, qua ratione *Princeps Aſiæ* dicatur Polycarpus in Romano Martyrologio, putatque id inde eſſe, quod Chriſtianorum ſacrorum in Aſia ſummus moderator fuerit. Illuſtrat etiam difficilem Irenæi locum, quod Anicetus Polycarpo παρεχώρησεν τὴν εὐχαριστίαν, rejectaque Valeſii interpretatione nihil aliud innui putat, quam *concesſiſſe Anicetum Polycarpo jus communicandi Sacra Euchariſtiæ*. Præterea prolixe diſputat de tempore martyrii Polycarpi, & quum noſſet *magni Sabbati* characterem in epiſtola Smyrnæorum crucem figere eruditis, poſt tot aliorum conjecturas, duas inſuper adjicit, & vel *ultimum Sabbatum anni*, vel *primum Niſan* intelligendum arbitratur. Porro Lucianum in Peregrino ſuo Polycarpi etiam martyrio illuſiſſe autumat, diſceditque a Petro Petito, qui apud Themiſtium, Empedoclem juniorem

in

Digitized by Google

in Miſcellaneis ſuis de Peregrino acceperat, quem dum refutat Moynius, Themiſtium putat ad Polycarpum noſtrum reſpexiſſe. Inde ad ſcripta Polycarpi progreditur, & quia in omnibus codicibus (ut in Florentino illo) Barnabæ epiſtolam ſine ulla diſtinctione cum Polycarpiana conjungi ſibi perſuaſum habet, non caſu id, ſed certo conſilio factum eſſe exiſtimat, vel quod Barnabæ epiſtolam omnes Polycarpi epiſtolæ appendicem & acceſſionem maximam exiſtimarent, vel quod iſtam Barnabæ epiſtolam Polycarpo tanquam genuino auctori tribuendam apud ſe reputarent. Et poſtquam de aliis etiam ſcriptis Polycarpo tributis disquiſiviſſet, ad celebrem illam ad Philippenſes iterum relabitur, & adverſus Dallæum contendit, eam in dubium vocari non poſſe, cui tamen ultima epiſtolæ verba de epiſtolis Ignatii ſuſpecta habenti haud obſcure accedit.

In altera *Exercitatiuncula de Barnaba* multa de ejus nomine, prædicatione, ſepulcro in Cypro (unde ejus *αὐτοκεφαλία*) repertoque ibi Matthæi Evangelio congerit, & epiſtolam ſub nomine Barnabæ editam pro ſpuria habet, quod non ſit relata inter ſcripturas Canonicas, & ſcripta poſt excidium Hieroſolymitanum, adeoque poſt fata Barnabæ, & propter derivata ex Apocryphis & lacunis Judaicis, minusque apte allegatas ſcripturas, Apoſtolo videatur indigna. Tribuit autem eam, *ſalvo meliori judicio*, Polycarpo, ſuis ductus conjecturis, quarum præcipua eſt immediatus utriusque epiſtolæ in Codd. Manuſcriptis nexus, de quo antea diximus.

In tertia denique *de Hippolyto* plura occurrunt notatu digna, inter quæ præcipua eſt diſputatio de Philippi Arabis Imperatoris Chriſtianiſmo, ad quem adſerendum non vult adhiberi nummum Apamenſium, in honorem Philippi cuſum, & in quo Falconerius atque Kircherus *Noæ* diluviique memoriam reperiſſe voluerunt. Oſtendit autem Moynius, literas ΝΩΕ, quæ Falconerium alios que deceperunt, non ſeparatim legendas, ſed jungendas cum ΑΛΕΞΑΝΔΡ. unde emergit ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, adeoque iſto numo ΟΜΟΝΟΙΑ ΑΠΑΜΕΩΝ & ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ deſcribitur. Ipſum vero Hippolytum gente Arabem fuiſſe æmulumque non ἐργοδιώκτην Origenis, evincit contra Photium, ſed ubi Epiſcopus

Digitized by Google

fuerit, non determinat, quanquam varias & ſuas & aliorum eruditorum conjecturas producit. Porro in γνησιότητα ſcriptorum Hippolyto tributorum inquirit, & fragmenta ab Anaſtaſio Bibliothecario collecta ac a Sirmondo edita, ſibi admodum ſuſpecta videri innuit. Tum de monumento Hippolyti marmoreo, anno ſuperioris ſæculi LI Romæ eruto, brevem inſtituit diſcurſum, idque in æde ſacra collocatum & conſervatum fuiſſe cenſet.

Poſthac nova Prolegomena partis poſterioris obſervationum brevi proditura promittit. Priorem enim Tomo ſecundo edidit, quem ſequenti menſe recenſebimus. Nunc id ſaltem adjicientes, quod paullo ante Diſſertationem de Polycarpo commemorat Moynius: *Pergant Romani decem volumina ἀνεκδότων Allatii publicare, in quibus varia talia Symmicta ac Analecta, ut conſtat ex Allatii ipſius catalogo, quo uſi ſumus.* Quod votum & noſtrum & omnium eruditorum eſt.

M. TULLII CICERONIS ORATIONES, interpretatione & notis illuſtravit P. Carolus de Merouville, Societatis Jeſu, juſſu Chriſtianiſſimi Regis ad uſum Sereniſſimi Delphini.

Pariſiis, apud Dion. Thierry & Sim. Benardi viduam, 1684. in 4.

QUam rationem in edendis auctoribus pluribus tenuerunt, qui ad uſum Delphini eos accommodarunt, auſpiciis Illuſtriſſimi Ducis Montauſerii, Jac. Benigni Boſſueti, & Petri Danielis Huetii ſtudium hoc aggreſſi; eam ſecutus eſt in orationibus Tullii illuſtrandis Merovillius. Nempe textum Ciceronis, optimas editiones adhibens, exprimendum duxit; nec in eo tamen quicquam emendavit; brevique ac facili commentario, qui interpretatione difficiliorum verborum & notis ad obſcuriora loca abſolvitur,

tur,

Digitized by Google

tur, juventuti potisſimum, quæ Tullianam eloquentiam addiſcere ſtudet, conſuluit. Vitam Ciceronis per annos conſulares digeſtam univerſo operi, argumentum autem & hiſtoriam actionis cuivis orationi præmiſit; ut & perſonæ, de quibus in ea agitur, & tempus, quo quælibet habita eſt, aliaque ad eam ſpectantia cognoſcantur. Utque ſtudioſorum eloquentiæ commodis tanto magis inſerviret, amplificationum, figurarum & ſchematum indicem cuivis tomo (quorum tribus incluſit omnes, quæ ſuperſunt orationes Ciceronis) ſubjecit; verborum elencho, qualis plerisque aliis in hunc modum adornatis auctoribus ſubjungitur, omiſſo; forte quod nimis copioſum & ipſius operis moli parem eum futurum animadverteret.

DESCRIPTION NOUVELLE DE CE QU'IL y a de plus remarquable dans la ville de Paris, par M. B.

ſive,

Nova deſcriptio eorum, quæ in urbe Pariſiorum notatu digniora habentur, per Dn. B.

Tomi duo.

Pariſiis, apud Viduam Audineti 1684. & Hagæ Com. apud Abr. Arondeum 1685, in 12.

QUod de Roma ſua quondam prædicavit poetarum princeps Virgilius, eam tantum alias inter urbes caput extuliſſe,

Quantum lenta ſolent inter viburna cupresſi;

id de hodierna Lutetia ſi quis aſſerat, neutiquam a vero aberrabit. Certe enim vix dabitur hodie civitas, quæ in tantam ſui admirationem ſpectatores paſſim rapiat, uti hæc; prout abunde teſtatur ingens exterorum caterva, ad contemplandũ ejus nitorem quotidie certatim advolantium. His ipſis vero cum in tam vaſta urbe facile ſit plurima, viſu licet dignisſima, inadſpecta prætermittere, experto præſertim viæ duce deſtitutis; hinc in gratiam eorundem Autor libellum hunc concinnandũ ſuſcepit, quo tanquam filo Ariadnæo in

in perluſtrando hoc elegantiarum labyrintho uti poſſent. Id vero ut commodius expediret, non alium ſibi ordinem tenendum putavit, ac qualem ipſa platearum atque locorum ſeries aut contigua vicinitas ſuppeditare viſa eſt: viarum enim compendia ubivis peregrinis commonſtrare ſategit, quo ſic uno itinere plura ſimul ſpectatu digna colluſtrare valerent, nec inani labore eadem ſpatia ſæpius remetiri neceſſe haberent, quod locorum inexpertis alias plerumque contingit. Succincte itaque enarrat, quænam ſingulis in locis occurrant memoratu digna, quæque curioſum oculum oblectare queant, habita inprimis architecturæ ratione; cujus ut & ſculpturæ picturæque artifices plerumque nominatim allegare ſtuduit. Non omiſit etiam in tranſitu brevibus annotare, quæ ad hiſtoriam cujusvis loci facere viſa ſunt. Epitaphia & inſcriptiones alias ſimiles rarius adpoſuit, quod inſtituto ſuo minus convenire crederet; aliquas tamen lectori tradidit, uti v. g. quæ equeſtrem ſtatuam Henrico IV. in ponte novo erectam condecorant, *pag. 288.* ubi etiam ſimul tenorem ſcripturæ communicat, quæ in pergameno exarata, ac thecæ plumbeæ, pulvere carbonum, ad arcendam humiditatem repletæ, indita & in cavo ventris equi iſtius ænei recondita fuit ad conſervandam temporum iſtorum memoriam. Cæterum ipſe fatetur, exactam urbis deſcriptionem a ſe ſuſceptam non eſſe; quin potius eum laborem aliis ſemet inſtructioribus relictum, quos etiam ſuo forte exemplo inſtigatos non defuturos confidit.

PARIS ANCIEN ET NOUVEAU, par M. le Maire.
ſive
Caroli le Maire Lutetia vetus & nova.
Tomi tres.
Pariſiis apud Theodorum Girardum, 1685, in 8.

HAud vanam fuiſſe ſpem Autoris, quem modo retulimus, extiturum ſc. qui Lutetiam plenius deſcriberet, præſens hic liber ſatis

ſatis evincit, ſolidiorem quippe urbis Pariſienſis hiſtoriam exhibens, nec modernæ ſaltem ornamenta, ſed & antiquæ ſimul monumenta curate recenſita continens. Videlicet Autor non contentus ea recenſuiſſe, quæ in ſingulis templis, cœnobiis, collegiis, palatiis, ædibus denique aliis extantioribus oculos feriunt aut ſpectatu digna occurrunt; inſuper in origines ac fundationem tam urbis, quam partium ejus principaliorum inquirere, easque ex authenticis, ubi opus fuit, ſcripturis atque documentis deducere ſategit. Et in primo quidem tomo & parte ſecundi de templis ac cœnobiis tractat, quidque ſingula curioſi aut rari contineant ſtudioſe edocet, ac ſpeciatim quænam ubivis ſanctorum reliquiæ asſerventur, enarrat: originem cujuslibet, quantum fieri potuit, evolvit, commemoratis etiam nonnunquam ſolennitatibus, quæ in ponendo primo unius aut alterius ædis lapide adhibitæ fuerunt. Nec omiſit in plerisque monaſteriis habitum Religioſorum, aliaque ad eum ordinem ejusve hiſtoriam facientia deſcribere. Licet vero hic ordine Alphabetico proceſſerit, nihilominus ob eminentiam, qua pollent, præmiſit Abbatias Regias S. Genovefæ & S. Germani Pratenſis, ut & imprimis Eccleſiam B. Mariæ, *de nôtre Dame;* ad cujus præſtantiam demonſtrandam prolixum exhibet catalogum eorum, qui ex illius Canonicis ad dignitatem Pontificiam, Cardinalitiam, Archiepiſcopalem ac Epiſcopalem evecti fuerunt. Cæterum epitaphia notabiliora ubivis commemorat, ut quorum inſpectionem peregrinis ſummopere commendat, per epitomen ſcilicet exhibentium vitam & actiones hominum in quolibet vitæ genere præſtantiorum. Reliquum tomi ſecundi abſumunt Collegia & ſcholæ, quæ itidem ſerie alphabetica enumerantur, exhibitis per compendium cujuslibet inſtitutis: ubi de Univerſitate Pariſienſi ejusque origine ac œconomia brevibus, ſed perſpicue tractatur. Tomus tertius Parlamenti hiſtoriam ſiſtit, ejusque tum fundationem, tum partitionem, membra, ritus, & ſimilia recenſet, ut & alia judicia ac tribunalia in hac civitate vigentia. Denique & reliqua, quæ ad demonſtrandam urbis magnificentiam faciunt, uti palatia, portæ, pontes, aliaque loca tam publica quam privata, nitore aut ornamentis extantioribus ſeſe commendantia, accurate non minus, quam jucunde deſcribuntur. Subnectitur

Digitized by Google

in fine deſcriptio Templi S. Dionyſii non procul a Lutetia disſiti, & ad ſepulturam familiæ regum Galliæ dicati; ubi non tantum ſepulcra ſingula cum ſuis inſcriptionibus commemorantur, ſed & theſaurus Regius, quo inſuper locus iſte maximopere per orbem celebratur, ſingulatim & ſecundum partes ſuas curioſe deſcriptus exhibetur.

GUALTERI CHARLETONIS INQUISITIO Phyſica de cauſis catameniorum ex uteri rheumatiſmo.

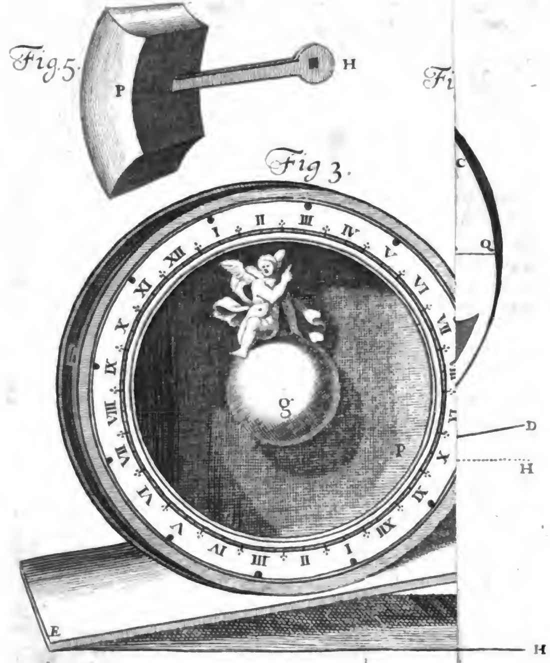
Londini, apud Gu. Kettilby, 1685. in 8.

SUb duriſſima fatorum lege vivere fœmellas, ſive perfruantur, ſive careant virorum conſortio, comprobat ſufficientiſſime morborum atrociorum phalanx, quos peculiares, ſexuique noſtro ignotos, miſellæ ſæpius perferre coguntur. Contemplando igitur hanc illarum miſerrimam conditionem, duos morbos, quos omnium reperit frequentisſimos ac curatu difficillimos, examinandos in utriusque ſexus gratiam aſſumſit Autor; ſcilicet Catamenia & uteri Rheumatismum. Ne vero quid omiſſum videatur, exordium laboris facit ab expoſitione nominum, tam Græcis quam Latinis utero impoſitorum, annectendo brevibus hiſtoriam uteri anatomicam, dum ſcilicet locum in corpore ab utero occupatum, una cum differentiis ejus ratione magnitudinis in virgunculis, marito maturis, vetulis, prægnantibus ac partum ſæpius expertis; & denique ſubſtantiam ejus, vaſa, ac partes, quibuscum connectitur, deſcribit. Poſtmodum inquirit in cauſam finalem catameniorum, ubi antiquorum, Democriti puta, Ariſtotelis ac Galeni ſententias diluens, incidenter, ſatis tamen prolixe contra nutritionem fœtus per vaſa umbilicalia diſputat, potiusque per os embryonem nutriri, cum Entio defendens, cujus etiam opinionem de cauſa finali catameniorum amplectitur, nimirum eſſe ipſam materiæ ſeroſæ ac ſuperfluæ ſucci alibilis, alias ſtagnandi varia producentis mala expurgationem. His abſolutis, ulterius in falſitatem cauſæ efficientis juxta antiquos, Lunam videlicet, & re-

Digitized by Google

TAB. III

Digitized by Google

& recentiores, fermentationem potius ſanguinis accuſantes, inquirit, falſitatem utriusque validisſimis argumentis demonſtrans. Denique ſuam opinionem pari prolixitate & argumentorum accumulatione ſtabilire conatur; pro cauſa venditans ſuccum nutritium in uteri tubulis collectum ac tandem prorumpentem. Finitis ſpeculationibus de Catameniis, ad Rheumatismum uteri progreditur. Hunc vero diſtinctisſimum dicit ab illo fluxu, qui alias practicis albus audit, & ſubjectum inhæſionis agnoſcit glandulas proſtatas, per uteri vaginam extenſas, ipſumque fundum uteri occupare refert, cujus tubuli multis modis læſi & relaxati ſuccum ejusmodi limpidum ſtillarunt, quod aſſertum variis rationibus ac experimentis probare adnititur. Tandem integrum tractatulum claudit aliquo epiphonemate, in quo rationes exponit, ob quas curam dictorum affectuum non addiderit. Præſupponit ſiquidem, rei Medicæ expertis illam jam eſſe notam; a vera autem eruditione ac ſcientia Medica alienis, ſacram hanc curam eſſe debere putat.

AUTOMATON NOVUM, PER DESCENſum ſuper plano declivi horas indicans, inventore Mauritio Wheelero M. A. & Rectore Sibbertoftenſi in Comitatu Northamtoniæ.

Excerptum ex Transact. Philoſ. Anglic. Menſ. Julii, 1684. num. 161. pag. 647. ſeqq.

VUlgaris neutiquam fabricæ eſt horologium, quod a ſe primum excogitatum Societati Philoſophicæ Oxonienſi, haud ita pridem ſtabilitæ, exhibuit, ejus denique cenſuræ ſubjecit *Wheelerus*. Non diffitetur quidem, machinas huic quodammodo affines jam antea ab uno alterove inventas perhiberi: cum tamen & ſtructura & ratio motus earundem hactenus in occulto manſerint, ſecretius quippe ab autoribus habitæ; certum eſt, ipſas novitati præſentis εὑρήματος nil quidquam derogare poſſe. Ipſum vero hoc automaton aut potius exteriorem ejus faciem exhibet *Fig. 3.* ubi videre eſt corpus quoddam circulare, conſtans ex duabus lami- TAB. III.

nis

nis rotundis æqualis diametri, trium nempe cum dimidio pollicum; compactis invicem parallelo ſitu ope circuli *b*, unum circiter pollicem lati. Anterior lamina, quæ circa limbum inſcriptam habet horarum unius diei diviſionem, in medio concava eſt ad dimidium fere pollicem, ejusque centrum acum habet occulte prominentem, cui laxe affigitur hemiſphærium *g*, ex ære aut argento excavatum; & inferior quidem ejus medietas plumbo repleta eſt, ſuperior vero vacua; cui inſidet homunculus exerto digito indicis horarii munere defungens. Quod ſi cui ſimplicior machinæ fabrica magis probetur, poteſt loco laminæ horariæ concavæ planam ſubſtituere, indicem etiam adhibere vulgaris figuræ, qualem v.g. exhibet *Fig. 4.* dummodo axis intra ejus foramen H libero & non impedito motu volvi queat, ac inſuper inferior pars H L tantum præponderet ſuperiori H P, ut index ſemper pendulus cuſpide ſua ad horam verticalem dirigatur. Singulare enim in hac horologii ſpecie eſt, quod hic non index ad horas, ſed horæ ad indicem accedunt; culminantes ſcilicet ſucceſſive ſupra ejus cuſpidem, dum ipſe ſitum continuo perpendicularem ſervat. Collocatur automaton ita deſcriptum ſuper aſſere S E *in Fig. 3.* declivi, plano tamen & levigato, & ejus quidem craſſitiei, ut plena ejus ſuperficies nec a tempeſtatum viciſſitudine, nec ab incumbente machinulæ pondere ullam mutationem pati queat. Per hanc ergo tabulæ declivitatem automaton noſtrum tam lento deſcendit gradu, ut non niſi intra viginti quatuor horas unam abſolvat revolutionem. Hæc ipſa vero quo tanto commodius procedat, expedit, ut oræ laminarum iſtarum circularium octava pollicis parte extra circulum *b* eas compingentem, undique promineant, leviter quoque inſuper dentatæ ſeu crenatæ; ut nempe machina dum deſcendit, volvi ſaltem, non autem ob lubricam lævitatem deorſum labi valeat. Atque hæc quidem externam horologii noſtri figuram ſatis oſtendunt.

Ad interioris ſtructuræ explicationem melius expediendam, in anteceſſum ex principiis Staticis ſciendum, qua ratione circulare corpus quieſcere, aut quod idem eſt, tam imperceptibili motu progredi poſſit in plano inclinato, id quod forte mirum cuiquam

quam videri poſſet. Hæc proinde difficultas ſequenti modo eximitur.

1. Sit in *Fig. 2.* LODN, corpus quoddam circulare, cujus centrum tam gravitatis, quam magnitudinis coincidat in M. Hocce corpus ſi collocetur ſuper plano aliquo horizontali GG, evidens eſt angulum contactus *a* fore etiam punctum ejus librationis, & conſequenter id ibidem neceſſario quieſcere: *quia momentum & impedimentum ſunt æqualia.*

2. Si DE ſit planum declive, angulum contactus cum circulari iſto corpore faciens prope *b*, manifeſtum eſt; id conſiſtere non poſſe; dum linea directionis *ra* (quæ antea in horizontali ſitu dividebat corpus per centra magnitudinis & gravitatis in partes æqualis ponderis,) nunc remota eſt verſus LD, quæ ipſa linea LD, dum cadit extra centrum *M*, evidenter deſtruit æquilibrium partium ejus corporis, facitque ut deorſum ruat verſus E: hic enim *momentum impedimento majus.* Cujus rei ratio cum ſita ſit in exceſſu ponderis partium LND, ſuper reliquam ſectionem LDO, neceſſum eſt ut ſequatur,

3. Quod ſi pondus aliquod, æquale exceſſui partis LND ſuper LOD, affigatur limbo quadrantis *Oa*, ex. gr. prope *P*, tum circulare corpus quieſcet tam ſedate in *b*, ac antea faciebat in *a*: quia jam LDO + P = LND, i.e. *impedimentum æquatur momento.* Quinimo corpus hoc circulare fortiori jam impulſui reſiſtet, ac pertinacius ſervabit ſuum punctum librationis *b*, in declivitate *DE*, quam antea potuit, dum quieſcebat ſuper puncto *a* in horizontali plano GG. Ratio evidens eſt, quia, dum quadranti O*a* additum eſt æquilibrium P, centrum gravitatis magis deorſum cadit in linea directionis LD, promotumque eſt ab M ad C, h. e. propius ad punctum librationis *b*; & conſequenter conſtantius conſervabit corpus circulare in præſenti ſitu ſuo. Unde ſi 7 aut 8 gradibus quadrantis ſurſum aut deorſum volutum removeatur a puncto librationis *b*; acriter ſe vibrabit, usquedum rurſus adipiſcatur punctum ſuum quietis: cum e diverſo globus eadem habens centra magnitudinis & gravitatis, ac horizontali plano incitens, ut leviſſimo impulſu volvitur, ita quamprimum motus

ejus circularis ceſſat, ne minimum quidem vibrat, ſed immediate quieſcit.

Et hactenus quidem dicta ad retardationem deſcenſus corporis in declivitate ſpectarunt. Ex ſequentibus tamen apparebit, eadem principia, quæ hactenus cauſa quietis in automato noſtro fuerunt, eſſe etiam cauſam motionis ejusdem. Hoc ut melius percipiatur, in *Fig. 1.* interior machinæ ſtructura nudis ſaltem lineis indigitata eſt. Hic ſcilicet numeri 1, 2, 3, 4 repræſentant ſyſtema quoddam operis rotarii, materialiter haud differens ab iis, quæ in vulgatis horologiis deprehenduntur: dummodo numerus dentium ſive crenarum in rotis & axiculis ſtriatis talis ineatur, ut motio totius operis reſpondeat aſſignatæ revolutioni corporis automati, ſemel ſcilicet intra 24. horas abſolvendæ. Expediret etiam, pinnam reſilientem ſpiralem appilcari ejus libramento, prout in recentioribus horologiis fieri ſuevit. Fuſo vero hic neutiquam opus eſt; converſiones enim corporis horologii, dum ſuper pegmate ſuo deſcendit, explent omnes intentiones, quas alias chorda ſive catena habet: atque obniſus ponderis P, ſupplentis exceſſum LED ſuper LQD, inſervit loco perpetui Elateris, nec ad perennem motum efficiendum hic aliud deſideratur, niſi continuus deſcenſus ſeu declivitas perpetua. Præterea licet rotarum maxima in ordinariis horologiis collocari ſoleat ad marginem laminæ rotas ſuſtinentis *ff*, quam proxime fieri poteſt: hic tamen eadem (cum axe ſuo M) occupare debet centrum automati; eo quod rota hæc deſtinata eſt ad ſuſtinendum pondus ſive potentiam P, ope vectis MP; quodque pondus hoc P ſemper ſervare oportet æqualem diſtantiam a centro automati: ut dum corpus machinæ revolutionem ſuam perficit, dictum pondus P, & major illa rota, cui id affixum eſt, permanere queant in eodem, aut prope, ſitu, in quo nunc ſunt. Priusquam tamen vectis modo dictus axi applicetur, opus eſt, ut machinæ æquilibrium reſtituatur, quod per inſertionem rotarum quodammodo fuit deſtructum: horologio enim poſito in plano quodam horizontali HH, apparebit, illud in ſuo puncto contactus T quieſcere non poſſe, prout tamen oportebat, dum prædictæ rotæ 2, 3, 4, proprio ſuo pondere removent centrum gravitatis, ab M verſus E. Huic ergo incommodo ut ſuccurratur, curan

curandum, ut in parte rotis his oppoſita circiter C Q interius latus circuli, capſæ laminas combinantis, pauxillo plumbi muniatur, ac in tantum oneretur, quo totum horologii corpus cum omnibus ſui partibus (excepto ſolum pondere P, cum ſuo vecte) in quolibet circumferentiæ ſuæ puncto in linea horizontali indifferenter quieſcere valeat. Reducto ſic ad M gravitatis centro, ſæpe dictum pondus P (quod majoris evidentiæ ergo juxta ſoliditatis ſuæ dimenſionem repræſentatur *Fig.5.*) mediante vectis ſui voramine H affigendum eſt axi *rotæ* centralis M; & tum corpore automati collocato in *declivitate* DE, ac ſuppoſito (uti *ſupra num.3.* oſtenſum eſt,) P+*LQD* = = LDE, neceſſe eſt machinam ibi quieſcere: aſt *quia* pondus P nunc non, ut *in Fig.2.* affixum eſt ulli parti *Quadrantis* OD, ſed incumbit ſyrmati rotarum 1, 2, 3, 4, evidens eſt, ſi ejus potentia prævaleat reſiſtentiæ rotularum ſibimet mutuo implicatarum, totum machinæ corpus neceſſario deſcendere verſus E *in Fig.3.* Duo ergo ſunt officia ponderis P: unum quidem, ut æquiponderet exceſſui gravitatis LED, ſuper LOD (uti *num.3.* dictum;) alterum, ut ſufficientem vim habeat impellendi rotulas ad talem motum, qui exacte reſpondeat tempori, ad revolutionem totius automati deſtinato. Ut adeo, ſi una adhuc in conſtruendo noſtro horologio difficultas ſit reſidua, tota conſiſtat in attemperando & commenſurando tam exacte pondere P, quo utrique huic intentioni deſervire queat. Quam facile autem hoc ſit, apparebit ex ſequentibus Propoſitionibus.

1. Quantacunque ſit intrinſeca gravitas in P (ſupponamus autem eſſe quatuor unciarum) tamen potentia hujus ponderis augebitur aut diminuetur pro ratione graduum ejus elevationis in quadrante TQ. Sic conſiderando PM tanquam vectem, ejus hypomochlium eſt M, punctum vero, ubi exerit vim ſuam in rotarum ſeriem, eſt in V. Qualemcunque jam potentiam habeat in puncto V, in præſenti ſua elevatione graduum 45, utique majorem adquiret, ſi ſuſtollatur ad 50, 55, &c. & maximam omnium ad 90. gradus prope Q. At e contrario, ſi demittatur ad 40, 35. &c. ejus virtus in puncto V continuo decreſcet, in tantum ut in T omnino extinguatur, nec intuitu motus rotulis imprimendi, quicquam maneat niſi pondus iners. Quod ſi ergo P competenti conſtet pondere, (id eſt, non

enormiter leve ſit) ad impellendum aliqualiter rotarum ſyſtema, utique movere illud poterit aut in hoc, aut in alio gradu elevationis ſuæ in quadrante Q T.

2. Quemadmodum pondus P, dum per vectem M P ſuſpenditur, non minus aptum eſt ad inducendum machinæ corpori æquilibrium, quam ſi firmiter foret affixum in eadem automati parte: ita officio hoc ſuo defungi poteſt, quocunque in quadrantis puncto conſtitutum cieat motum compagis rotularum. Hoc vero quo evidentius evadat, tenendum eſt,

1. Quod in quocunque puncto Circuli L E T Q, *Fig. 1*, linea declivitatis D D, facit angulum contactus, in idem punctum cadat diameter S D ad angulos rectos cum D D.

2. Quod linea directionis L D ſemper incidat in punctum contactus D, angulum faciens cum diametro, S D L.

3. Quod angulus S D L, ſemper æqualis eſt angulo D E H, in *Fig. 2*, i. e. quanta eſt elevatio lineæ declivitatis D E ſupra horizontalem E H, tantus erit angulus diſtantiæ inter diametrum S D, ac lineam directionis L D. Hoc ut clarius evadat, horizonti E H, ducatur parallela *e b*, ac lineæ declivitatis E D, parallela *b d*. Eritque angulus *d* M *b* æqualis angulo D E H; ac *e* M *b* æqualis *d* M *b*, & quia S M *b* ac *r* M *e* ſunt anguli recti, idcirco S M *r* æqualis eſt *e* M *b*; ac dum *r a* parallela eſt ipſi L D, angulum S D L oportet eſſe æqualem angulo (S M *r* = *e* M *b* = *d* M *b*, i.e. =) D E H. Atque hinc ſequitur,

4. Quod quo major eſt angulus declivitatis, eo minor ſit ſectio L Q D, in *Fig. 1*; ac e contrario, quo minor eſt angulus, eo major ſectio: Ac inde

5. Exceſſum ponderis L E D, ſuper L Q D, etiam oportere eſſe majorem, ſi tabula automaton ſuſtinens magis elevetur mediante cochlea S, in *Fig. 3*: minorem vero, ſi ejusdem cochleæ ope demittatur.

6. Quo levior eſt pars corporis machinæ, repræſentata per ſectionem L Q D, eo gravius oportere eſſe libramentum P, idque vel ratione ponderis ejus intrinſeci (in unciis aut unciarum partibus;) vel ponderis potentialis, per altiorem ejus elevationem in quadrante Q T.

7. Al-

7. Altiorem erectionem pegmatis automati, factam mediante prædicta cochlea S, ſublimius elevare æquilibrium in quadrante QT, per *Prop.3* ; idque adeo potentialiter gravius reddere. Atque hinc jam apparet, tum ratio rite commenſurandi motus rotularum ad exactam horarum dimenſionem ; tum quantum debeat eſſe pondus P, a quo ſcilicet motus ille dependet, quodque hic adſtricti non ſimus ad ſcrupulos aut grana, ſed tam notabilis latitudo nobis ſit indulta, in qua non ita facile errare queamus.

Cæterum quo commodius directo automati ejusque curſus fiat, *ita* procedi poteſt. Suſtollatur aſſer mediante cochlea S *ad elevationem* graduum circiter 10 ; huic imponatur noſtrum horologium, tenteturque quantum pondus, in extremitate vectis MP ſuſpenſum, impellere ad motum valeat compagem rotarum ; interim automaton ſuſtineatur manu in tali poſitione, in qua vectis angulum faciat graduum quaſi 30. cum perpendiculari MT: tum liberæ undulationi in aſſere relinquatur machina, ejusque vibratione ceſſante obſervetur, ad quem gradum quadrantis dirigatur vectis, atque inſimul attendatur ad pulſus libramenti. Atque ſic ſi appareat, pondus eſſe aliquantiſper demiſſum (e. g. intra 25 & 35 gradum quadrantis) pulſus etiam libramenti videantur non multum diſcrepare a debito ſuo tempore, pondus P reputari poterit ſat bonam proportionem nactum: hic enim, uti dictum, latitudini aliquali locus eſt. Quod ſi contingat pondus eſſe gravius, quam abſolute neceſſarium eſt, exceſſui huic moderatio accedere poterit, depresſiorem ſitum reddendo aſſeri machinam portanti: ac e diverſo, ſi levitate, non enormi tamen, peccet pondus, defectus compenſari poteſt, ſurſum magis urgendo tabulam ope cochleæ S. E duobus vero his extremis prius potius eligatur : quo paucioribus enim gradibus P aſcendit in quadrante, ultra id quod abſolute neceſſum eſt, tanto id, ob rationes perquam obvias, erit melius.

Hoc ergo eſt automaton recens a *VVeblero* excogitatum, cujus præter ea, quæ hactenus dicta ſunt, haud leves commoditates ac prærogativæ præ vulgatis horologiis recenſentur. Quod v. g. ubi in his quotidiana revolutione ſeu retractione opus eſt ad re-

Digitized by Google

ſtaurandum eorum curſum, noſtrum nil aliud exigat, quam ut in ſummitate tabulæ ſuæ de novo reponatur, poſtquam ad imum devolutum eſt; id quod non niſi ſemel per ſeptimanam fieri debebit, modo aſſer ſex pedes longus ſit: ſimiliter correctio hic facillima eſt, ſi deprehendatur horas non juſte ſatis indicare. Etenim ſi ipſa horarum dimenſio vitioſa, ſcilicet aut tarda nimis, aut nimis feſtina, remedium in promtu eſt, ſi aſſeris elevatio ope cochleæ aut augeatur, aut minuatur. Quod ſi autem horarum proportione quidem recte ſe habente, index ſaltem non ſatis reſpondeat horæ diurnæ ſeu Solari; tum vel minimo digiti tactu, machinam aut dextrorſum aut ſiniſtrorſum magis inclinante, corrigi valet: id quod facilius adhuc expedietur, ſi ſingulis horarum punctis claviculus capite prominulo infigatur, ut in *Fig.3.* videre eſt. Denique confidit inventor, automaton hoc, ſi capacior ei fabrica & ulterior elaboratio accedat, reddi poſſe tale, quod cum nobilisſimis machinis rotariis pari paſſu ambulare; quin & earum plurimas, præſertim repræſentando felicius, & imitatione magis naturali, integro cœli ſyſtemate, vincere valeat.

GEORGII A TURRE PATAVINI, IN PATRIO Gymnaſio olim rei Herbariæ, nunc praxis ordinariæ interpretis, Hortique publici præfecti, Hiſtoria plantarum.

Patavii apud Petrum Mariam Frambottum 1685. in fol.

CUm Autor hujusce operis, quod *& Dryadum, Hamadryadum, Chloridisq; Triumphus* inſcribitur, vere quolibet amœniſſimam Vegetabilium ſeriem perluſtrare neceſſe habuerit, hac ipſa occaſione, quænam intimæ plantarum ſint virtutes, & affectiones, ut vocat, & quibus de cauſis valetudinem hominis aut conſervent, aut amiſſam reſtituant, fuit perſcrutatus; & quamvis in grandi ſenio, prout ipſemet fatetur, jam ſit conſtitutus, continere tamen ſe non potuit, quin, quam ſibi per tot annos comparaverat, notitiam plantarum monumentis literarum traderet, perque typos publicos cum Botanophilis qui-

quibusque communicaret. Elegit autem, uti ipſemet indicat, in cauſarum perveſtigatione Theophraſtum Ereſium ſibi ducem, in effectuum explicatione Dioſcoridem; cumque effectus plantarum duplicis originis eſſe obſervaret, in primo Hiſtoriæ ſuæ libro facultates percenſet a forma vel entelechia, ut loquitur, proficiſcentes, easque nullo certo temperamenti gradu definitas, quales ſint admirabiles illæ vires determinatos ſuccos purgandi, certas partes roborandi, quibusdamque venenis reſiſtendi. In II libro effectus plantarum excutit, qui materiæ ſive elementorum concurſum ſequuntur, qualitatesque ſenſibus externis perceptibiles, tactuique adeo, oculis, naribus linguæque ſubjectas. His duobus libris uti indicem capitum plantarumque præmiſit Autor, ita indicem rerum memorabilium longe copioſisſimum ſubnexuit. Cæterum id voluminis qui percurrent, facile deprehendent, fortasſe & mirabuntur, Auctorem veterum tantum placitis inhæſitare, recentiorum vero Botanicorum, quos inter princeps *Moriſonius* eſt, libros aut non vidisſe, aut neglexiſſe.

HISTOIRE DE FRANCOIS PREMIER par Mr. Varillas.

i. e.

Anton. Varillaſii Hiſtoria Franciſci Primi Galliarum Regis.

Editio ſecunda.

Lutet. apud Cl. Barbin. A. 1685. Volumina 2 in 4. Voll. 4. in 12.

QUod in Actis noſtris anni ſuperioris *pag. 10.* primam hujus hiſtoriæ editionem Hagæ factam referentes, deſideravimus, ut ſecunda cura adhibita purgatior exiret, ejus voti non tantum compotes jam facti ſumus, ſed & cauſam, quæ nunc perſpici a nobis non potuit, nunc intelleximus, ob quam prior editio manca & mutila fuerit. Autor enim in præfatione hujus ſecundæ ſubtracta ſibi furto fragmenta operis eſſe queritur, & pro lubitu mutata ac interpolata, ſeque inſcio edita. Ita factum, ut non pauca, quæ indicat, memoratu digna in libris prioribus novem plane omiſſa, quædam vero corrupta fuerint, libri denique integri *decimus, unde-*

undecimus & *duodecimus* ab anno nempe 1543. usque ad finem Martii menſis Anno 1547, quo Franciſcus deceſſit, inediti manſerint. Hos nunc adjecit, & priores reparavit, ut jam perfectæ Hiſtoriæ formam hoc opere exhibeat, quod quindecim annorum laboribus ſibi refert conſtitiſſe. Reddit etiam rationem, cur manuſcripta, ex quibus neglecta ſupplevit, aut errata emendavit, allegare non potuerit, & objectionibus quisbusdam reſpondet, præſertim quod inſimuletur Franciſci Regis exiſtimationi detraxiſſe, ſcribendo, quæ minus recte ab eo geſta fuerint. Ad quæ inter alia regerit, ſcriptores exteros non alia mente Franciſcum ultra modum laudaſſe, quam ut orbi & Gallis ipſis perſuaderent, Galliam etiam ſub ſapientiſſimo & fortiſſimo Rege, imparem tamen Auſtriacis viribus eſſe, quod quidem, ut putat, hoc tempore eventus ipſe refutet, & tunc quoque refutaturus fuerit, ſi Franciſcus melioribus conſiliis ſemper obtemperaſſet. Excuſat etiam, quod Calvini hiſtoriam referens, ſingulares ejus dotes non reticuerit; præterquam enim quod veritati ubique locus eſſe debeat, in contumeliam Gallicæ nationis redundaturum fuiſſe exiſtimat, ſi ab homine plane mediocri ad tantas innovationes commota eſſe dicatur; majori tamen eundem elogio a Petro Maſſonio, viro non Catholico tantum ſed & Clerico, cohoneſtari. Addit, quibus Franciſci propenſionem ad fœderatos Smalcaldicos, & ſocietatem cum Turcis defendere conatur, majoreſque culpas Carolo Imperatori impingit.

LES ANECDOTES DE FLORENCE, OU L'Hiſtoire ſecrete de la Maiſon de Medicis, par Monſieur de Varillas.

i. e.

Anton. Varillaſii Anecdota Florentina, ſive Hiſtoria arcana Familiæ Mediceæ.

Hagæ Comit. apud Arnold. Leers 1685, in 12.

Anec-

ANecdota Procopii, quæ imitari libro hoc ſuo voluit Varillaſius, noſtro demum ſeculo integra ad cognitionem literatorum venerunt, cum ea *Nicolaus Alemannus* anno 1624 ex Vaticana bibliotheca, cui præfectus erat, producta Lugduni cum verſione Latina edidiſſet. Quo conſilio id fecerit, nempe ut odiis aulæ Pontificiæ adverſus memoriam Juſtiniani Imperatoris obſecundaret, & cur *ἀνέκδοτα* non *ineditam* aut *non-edendam*, ſed *arcanam* hiſtoriam vocaverit, ante annos triginta quinque, recuſa Helmſtadii Alemannica Procopii editione, diſputavit in præfatione ſatis prolixa, qua ingenii elegantiam & multiplicem eruditionem jam tum exeruit, Vir Ampliſſimus *D. Johannes Eichelius*, celeberrimi poſtea nominis Jure-Conſultus & Academiæ illius Anteceſſor primarius; animadverſiones etiam adjecit, nec multo poſt Thomæ Rivii Angli, advocati Regii, defenſionem Juſtiniani, aut potius invectivam adverſus Alemannum acerrimam, itidem recudi fecit. Horum ſententiam qui ſequi velit (ſtabilitur autem argumentis graviſſimis) Procopium pro homine nequiſſimo, pſeudo-Chriſtiano & mendaciſſimo, Anecdota vero ejus non pro hiſtoria, ſed pro ſatyra aut criminatione petulantiſſima turpiſſimaque habebit. Suidas certe, cui notitia libri & autoris primario debetur, judicium Eichelii non leviter confirmat. Cum enim de Procopio retuliſſet, quod hiſtoriam Romanorum ſcripſerit, hæc, veluti diſtinguens & opponens ſubjungit: *Scripſit & alium librum, qui Anecdota dicitur, de rebus Juſtiniani &c. in hoc vituperationes & inſectationes habet comicas* (ψόγους καὶ κωμῳδίας) *Juſtiniani & Theodoræ, ut & Beliſarii & uxoris.* Quibus conſideratis vix dignus erit Procopius, quem pro exemplo ſibi proponat Varillaſius. Sed bene eſt, quod præter titulum nihil aut parum ab eo ſumat, & novum hoc *Anecdota* ſcribendi genus iis conſtringat legibus, quibus a calumniarum & libelli famoſi malitia tutum præſtari poſſit. Facit autem id in præloquio hujus libelli magna cum diligentia, & primam ſummamque hiſtoriæ legem, ut non niſi vera & comperta ſcribantur, ante omnia præſupponit, eamque ab Anecdotorum ſcriptore tanto rigidius obſervari debere oſtendit, quanto minori cum applauſu & evidentiori cum periculo ſecretiora & minuta quædam ad mores hominum vitamque interio-

Digitized by Google

rem pertinentia in publicum producit; quibus ſuas ob cauſas hiſtorici alias prudenter abſtinere ſolent; hæc enim, ut egregie monet Marcellinus, *diſcurrere per negotiorum celſitudines debet, non humilium minutias indagare cauſarum*; abſtinere etiam a veris, niſi veriſimilia ſint. Itaque ſupplementi quædam ſpecies eſt aut ſpicilegii hæc, quam Varillaſius noviter introducit, Arcanorum ſcriptio, ea tamen cum cautela inſtituenda, ut vulgata jam & edita prætereantur, utque a convitiandi malignitate, & ab iis, quæ pudori gravia ſunt temperetur; in quo peccaſſe Procopium non negat Varillaſius, & ab illius inſtituto eatenus merito diſcedit. Suum vero exemplis quibusdam ex hac ipſa, quam tractat hiſtoria, explicat & tuetur, utque dictis fidem & autoritatem conciliet, libros & documenta, unde iſthæc compilaverit, in frontiſpicio uniuscujusque libri allegat. Majori ut ſperamus cum lectorum utilitate hæc annotamus, quam ſi narrata a Varillaſio in *libris* his *Anecdotorum ſeptem*, per compendium recitare voluerimus, relatu quidem digniſſima, ſed rectius faciliusque ex libris ipſis, qui breves terſisſimique ſunt, petenda. Incipit autem rerum expoſitarum ordo a *Coſmo Mediceo*, quem ſeniorem vocant, anno 1464. mortuo, cujus prudentia magnæque opes ab hiſtoricis illius temporis mire prædicantur, & finit in morte Johannis Medicei ſive Leonis X. Novitati autem Mediceorum, quam quidam ſugillant, ita occurrit Varillaſius, ut pro certo aſſerat, floruiſſe inter nobiliſſimas Florentiæ familias *Mediceam* jam ab eo tempore, quo urbs a *Rudolpho I.* Imp. libertatem redemerit. Mercaturam autem (nam & hæc objicitur) in Italia ſine labe nobilitatis, per inſtitores exerceri ſemper ſolitam fuiſſe, notum eſſe dicit. Memorabilia maxime ſunt, & Germaniæ res propius tangunt, quæ tradit de moribus & vita Leonis X, a Jovio, Guicciardino & Paulo Veneto, gravisſimis licet ſcriptoribus, ſed tanta cum diverſitate narrata, ut lectores incerti relinquantur, quid ſequi debeant. Multum tamen defert Veneto, tantoque confidentius, quia Cardin. Pallavicinus omnia adverſus eum conquirens, hac tamen in parte nihil ei oppoſuerit. Multa cum delectatione relatas in hunc libellum hiſtorias legere licet, de vita multorum, qui ejus, quod notavimus, temporis intervallo claruerunt, literatorum, quorum pleroſque Medicea juvit liberalitas. Inveniet, cui

cuilubet Libro IV, qui fuerint qualesque *Leonardus Aretinus*, *Puccius*, *Ambroſius Camaldulenſis*, *Antonius Beccarellus ſive de Panormo*, *Bononienſis*, *Laurentius Valla*, *Flavius Blondus*, *Candidus December*, *Alginous Venetus*, *Donatus Acciajolus*, *Franciſcus Phidelphus*, *Nicolaus Perrotius de Saxoferrato*, *Platina*, *Jacobus Cardinalis Papienſis*, *Domitius Calderinus*, *Antonius Campanus*, *Beſſarion Græcus ille Cardinalis*, *Georgius Trapezuntius*, *Theodorus Gaza*, *Marſilius Tarcaniſta*, *Demetrius Chalcondylas*, *Marcus Muſurus*, *Johannes Laſcaris*, *Rudolphus Agricola Groningenſis*, *Leander Albertus*, *Hermolaus Barbarus*, *Georgius Merula*, *Angelus Politianus*, (cujus infames mores & par exitus leguntur p.194.) *Johan. Picus Mirandulanus.* Hi ut & *Chriſtophorus Landinus*, & *Marullus Trachamarius* ad Coſmi & Laurentii Medicei tempora pertinent: ſuccedunt Libro VII recenſiti, *Pomponius Lætus*, *Hieronymus Savonarola*, *Marſilius Ficinus*, *Galeatius Martius*, *Eliſeus Calentius*, *Jovianus Pontanus*, *Marcus Antonius Sabellicus*, *Laurentianus*, *Antiochus Tibertus*, *Philippus Beroaldus ſenior & junior*, *Titus & Petrus Strozza*, *Bartholomæus Cocles* chiromanta clarus, ſed ob eandem infelix, *Johannes Cotta*, *Petrus Crinitus.* Ex his plurimos Leo X commendatos charosque habuit.

DN. BERNOULLI DUBIUM CIRCA Cauſam Gravitatis a Rotatione Vorticis Terreni petitam:

Communicatum in litteris Lipſiam miſſis ad - - -

CONſulebam antehac per literas Cl. Sturmium Prof. Altorfinum, ſuper quædam non exigui momenti dubia phyſica. Palmarium eorum, quod me ſemper torſerat, & torquet etiamnum, ſpectabat explicationem mechanicam cauſæ gravitatis a terreni vorticis gyratione petitam. Reſpondebat paulo poſt perhumaniter & ingenioſe Eruditus Vir, non ita tamen, ut pertinacius hærentem ſcrupulum prorſus exemerit. Quare ſecunda vice ejus laceſſivi oraculum alteris ad ipſum datis literis, quas, fruſtra expectato diu reſpon-

ſo, ad manus ejus perveniſſe ſubdubito. Ille interim, quæ privatim inter nos acta fuerant, impertivit publico, inſertis tum Dubio meo, tum ſua ad illud Reſponſione, paragrapho XXIII Epiſtolæ ſuæ ad Henricum Morum exaratæ, annexæque ſecundæ parti Collegii Curioſi, quod non ita pridem publicum aſpicere paſſus eſt. Id cum vidiſſem, judicabam haud ægre laturum Virum celeberrimum, ſi & Inſtantiam meam publici juris fieri paterer, ut ſi vel ille, vel quiſpiam alius nodum ſolveret, ei haberent omnes mecum naturæ Curioſi gratias. Dubium autem meum primitus propoſi-,,tum ſic habebat. Inter varias Doctorum opiniones illa mihi ma-,,xime videtur plauſibilis, quæ gravitatem corporum terreſtrium ,,derivat a gyratione materiæ terram ambientis, ejusque conatu ,,recedendi ab ejus centro. Vereor tamen, ne non & hæc cum Me-,,chanicæ legibus accurate ſatis conſpiret: Poſita enim hac hypo-,,theſi, certum eſſe puto, corpora gravia ſecundum illam lineam ,,detruſum iri, &c. (quæ ſequuntur, videri poſſunt loco citato.)

Ad quæ reſpondit ille ſequentia: Quod naturam ſpectat gravita-„tis, in eo primum inter nos convenit, quod non alia plauſibilior vi-„deatur aptiorque explicandæ rei difficillimæ hypotheſis ea, quæ „gravitatem corporum terreſtrium derivat a gyratione materiæ „terram ambientis, ejusque conatu recedendi *ab ejus centro*, quæ-„que, ſi verbis hiſce, quibus eam recte concepiſti, firmiter inhæreas, „ea quam deinceps adjungis difficultate nihil urgebitur, utpote quæ „ſupponit conatum recedendi non a centro terræ, ſed a centro circuli Æquatori paralleli, quo poſito &c. (reliqua ibidem videantur.) Hæc tum ille. Inſtantia vero, quam huic reſponſioni deinceps ,,oppoſui, his concepta erat verbis: Quoad quæſtionem de na-,,tura gravitatis, quam a gyratione materiæ terram ambientis, ,,ejusque conatu recedendi ab ejus centro probabiliſſime derivari ,,dixeram, luſum quæris in verbis, *ab ejus centro*; agnoſco non ,,ſatis circumſpecte me locutum, dicendumque fuiſſe, *a centro circuli Æquatori paralleli*: utut interim verum ſit, materiam illam

TAB.IV. ,,non poſſe ab iſto centro recedere in directum, quin ſimul a cen-,,tro Terræ recedat, quamvis oblique: ita dum punctum *c* (vi-,,de Fig. 1) recedit a *b*, in directum per lineam *cd*, recedit eadem ,,opera a centro Æquatoris *a* linea *ad*, exiſtente majore quam *ac*.

adeo

Digitized by Google

Digitized by Google

» adeo ut quamvis dixerim, ætherem habere recedendi *a centro* » *Terræ* conatum, ſubintellige *obliquum* ex *c* in *d*, eadem ta» men maneat difficultas, quare vid. æther repellat corpora gra» via verſus idem centrum via directa potius per lineam *d a*, quam » iterum obliqua per lineam *d c*. Ad tollendam hanc difficulta» tem, vorticum diſpoſitionem ais concipiendam eſſe talem, » quæ fini obtinendo poſſit eſſe apta, circulosque a ſingulis parti» culis deſcriptos ita ſtatuendos, ut omnes gyrationis ſuæ im» petum ab uno ſphæræ centro nactæ intelligantur. Veriſſime ſa» ne! atque id unicum eſt, quod concipi a me non poſſe conque» ror, nec poſſe a quovis alio puto, non magis atque concipere » poſſumus, ſingula puncta in ſphæræ convolutione deſcribere cir» culos maximos, quorum utrumq; Mechanicæ legibus æque adver» ſari judico: ſive enim vortices fingantur ſphærici, ſive cylindrici, » ſolidi ſive fluidi, nulla eorum concipi poterit poſſibilis rotatio alia, » quam quæ fiat circa axem immotum, cujus ſingula puncta ſint » centra totidem circulorum parallelorum in ſuperficie ſphæræ de» ſcriptorum, atque gyrationis impetum non a centro ſphæræ, ſed » a propriis centris nanciſcentium; uti patere poterit, granis arenæ » in globum velociſſime in gyrum actum conjectis, quorum unum» quodque reſiliet per planum ſui circuli. Ad exemplum Fundæ, » dubito illud cum ſucceſſu tentari poſſe, ut ſcribis; quin credide» rim potius, fruſtraneum fore conatum rotandi in manu, extra » planum circuli a lapide deſcribendi conſtituta; propterea quod » hoc caſu mihi perſuadeam, non tenſum fore funem, ſed remiſſum, » atque eo ipſo probaturum, nullum talem eſſe in lapide a manu re» cedendi niſum, cum ſi quis eſſet, is utique funem extenderet. » Pone vero funem extendi, ſentirique in manu lapidis conatum, » cui conſtabit conatum iſtum directe tendere a manu rotantis, non » ſecundario & oblique tantum, primario niſu facto per planum » circuli a lapide deſcripti? Sed demus æque fortiter recedere co» nari lapidem tum a manu rotantis, tum a centro gyri ſui; nul» la foret ratio tamen, cur ſi aliud repelleret corpus, id faceret » verſus manum potius, quam verſus gyri ſui centrum; uti ſuppo» nimus ab æthere repelli gravia verſus Terræ centrum duntaxat, » non verſus centrum circuli paralleli. Accipe, Clar. Vir, quæ mihi

Digitized by Google

„ inciderunt hac de re conjecturæ: Conſideravi duos in ſphæra circulos, in quodam puncto (quod locum habitationis noſtræ referat) ſeſe tangentes, alterum maximum, minorem alterum: quales depicti ſunt in ſphæra Tropicus & Ecliptica: deprehendique ſectionem mutuam planorum utriusque circuli incidere in lineam aliquam, quæ eſt communis utriusque circuli tangens: dum ergo punctum contactus rotari incipiens juxta ductum Tropici, conatum acquirit recedendi per Tangentem, hactenus æque æſtimari poterit recedere a centro Eclipticæ, atque a centro Tropici, cum eadem ſit utriusque Tangens. Deinde attendi, quamvis portio Ætheris in loco habitationis noſtræ conatum habeat recedendi per Tangentem, poſſe tamen fieri, ut actualis truſio communicetur non per Tangentem, quæ horizontalis eſt, ſed per perpendicularem, ductam a centro circuli maximi ad Zenith, uti globus *a* (vid. fig. 2.) veniens ex *d* conatum habet eundi in *b*, trudit tamen globulum *e*, quem oblique offendit, non juxta lineam *ab*, ſed juxta ſeriem *ac*. Interim non diſſimulandum, priſtinam hic redire difficultatem: nam 1. nulla eſt ratio, cur pulſio globulorum fiat in plano verticali potius, quam in plano circuli paralleli, aut quovis alio, cum Tangens illa, ſecundum quam recedere conatur globulus, infinitis planis ſit communis. 2. Neque cauſa manifeſta eſt, cur, ſi pulſio illa fit in plano verticali, fiat potius juxta lineam Tangenti *ab* perpendicularem, quam juxta quamvis aliam, eo quod globulus *a* undique circumdatus infinitis globulorum ſeriebus, ſubinde eos impelleret in alias & alias partes.

Forte non tædebit Lectorem, ſi hic ſubjungam quæſtionem alteram de propagatione radii viſivi, in eadem poſteriore Epiſtola Cl. Viro propoſitam, quoniam non parvam cauſarum latentium analogiam utrinque intercedere ſuſpicor. Quæſtio erat: *Cur viſio fiat in inſtanti, ſonus propagetur ſucceſſive? Cur item radius deferatur linea tantum recta, ſonus autem per quasvis etiam ambages aures feriat?* „ Cui diſcrimini (ſic habebant verba mea) aliter ſatisfieri poſſe non puto, quam ſi corpuſcula, quæ ſunt vehiculum luminis, ſupponantur immediate ſe tangere; quæ vero ſunt vehiculum ſoni, a ſe mutuo intervallulis ſeparata eſſe, quod ita concipio: Suppono, vehiculum ſoni, particulas ſcilicet aeris ſubtiliores *a. a. a.* vid. fig.

„fig. 3. vel ſingulas ſeorſim, vel plures conjunctim, per impetum aut
„ primigenium, aut a materia ſubtili ſibi communicatum, deſcribe-
„ re gyros quoſdam certæ ac natura præfinitæ magnitudinis 1,2,3,4,
„ ſitque corpus ſonum edens AB quod concuſſum tremulo motu
„ ſubinde accedat in CD; hoc igitur propellet omnes ſphærulas,
„ 1. in α. 2. in β. 3. in γ. 4. in δ. ubi manifeſtum eſt, ſi iſtæ ſphæru-
„ læ eandem ſervarent amplitudinem, neceſſum eſſet, ut eodem tem-
„ pore, quo AB fertur ad CD, *m* perveniret in *n*, ibique aurem
„ feriret: notandum ergo, cum particulæ aeriæ in circumferentia
„ ſphærulæ *i*, *rotatæ* a corpore AB percutiuntur, *illas* condenſari
„ primum, *ſphærulam*que anguſtari, qua coarctata particulæ debi-
„ tum ſuæ gyrationi ſpatium reoſcentes, propellunt particulas ſe-
„ quentis ſphærulæ 2, quæ iterum coarctatur, ſed non adeo valide
„ ac prior: coarctata propellit tertiam, hæc quartam, &c. Sic
„ ut præcipuum, quod in ſono fit, ſit aeris condenſatio, major e-
„ quidem circa corpus ſonorum, minor autem in ſpatio remotiori;
„ hinc enim planum fit, cur ſonus non deferatur in inſtanti ad au-
„ rem; cur fortior ſit prope corpus ſonorum, & tandem langue-
„ ſcat; cur item feratur oblique, ſiquidem ſphærulæ condenſatæ
„ ex omni parte ſeſe dilatent, atque omnes circumjacentes ſphæru-
„ las propellant. In viſu quidem etiam facile capio, cur lumen vi-
„ ciſſim deferatur in inſtanti; nam ſi globuli ſecundi Elementi EF
„ (vide fig. 4.) ſint ſoluti, ac ſeſe immediate contingant, condenſa-
„ ri neſcii, ſequitur ut quo momento primus globulus impellitur a
„ corpore luminoſo E, eodem ſentiatur impulſus ab oculo G. Sed
„ divinare nequeo, cur oculus conſtitutus in H, quo radii directi
„ propter corpus opacum K interjectum pertingere nequeunt, non
„ videat tamen lumen per radium EFH, ſiquidem globulus F non
„ poſſit pergere ad G, quin ſimul impellat ſeriem FH. Similis
„ fuit difficultas, ubi de deſcenſu gravium quæſivi, cur fiat ſecundum
„ lineam perpendicularem potius, quam ſecundum quamvis aliam;
„ atque dubito, annon eadem utriusque ratio ſit, quam profundo
„ ignoro.

Ejus-

Digitized by Google

EJUSDEM DN. BERNOULLI SOLUTIO Difficultatis contra Propoſitionem quandam Mechanicam, Authore I. F. V. Lucenſi propoſita,

inſertæque Actis Lipſienſibus, Menſe Novembri 1684.

Communicata itidem in literis ad - - -

PRopoſitum eſt huic Autori oſtendere, *Momentum totale gravis, ad momentum quod habet ſuper plano declivi, non eſſe, ut longitudinem plani declivis ad perpendiculum*, argumento petito a globo duobus planis declivibus normalibus innixo, cujus momenta partialia, quæ utrumque planum ſigillatim ſuſtinet, excedere deberent ſimul ſumpta momentum ejus totale; id quod Auctor judicat abſurdum.

Subjuncta eſt *loco citato* ad difficultatem hanc brevis Cl. cujuſdam Viri Reſponſio, qua recte quidem negat, abſurdum eſſe, momenta in ambobus planis ſimul ſumta excedere momentum globi abſolutum: at cum negationem deinceps ſuam conatur illuſtrare exemplo duorum planorum, inclinati XC, & verticalis AC; videtur negligere præcipuum objectionis nervum, qui in eo ſitus eſt, ut momentum globi ſuper utrolibet plano ſtatuatur ſuſtineri ab altero *totaliter & adæquate;* quod hic non fit: Cum enim Planum AC (vid. figura 5.) ſit obliquum ad lineam directionis IH, ſecundum quam globus exigit deſcendere ſuper XC; itemque ſit obliquum Planum XC ad lineam directionis IF, ſecundum quam globus exigit deſcendere ſuper AC: ſequi videtur, momenta deſcenſuum alterna alternis planis ſuſtineri non tota, ſed *imminuta*; unde quis colligeret, etiamſi tota excedant momentum globi abſolutum, imminuta tamen illi æquari poſſe; quod Auctorem objectionis in ſua potius opinione confirmaret.

Itaque plenius ſolvenda difficultas eſt, dicendo, confundi in illa pondus & momentum ponderis. Poteſt enim fieri, ut pondus maneat unum idemque, variet tamen ſubinde momentum, quod

Digitized by Google

quod exercet in premendo alio corpore, pro diverſitate applicationis utriusque, indeque natæ reſpectivæ celeritatis. Ita pondus applicatum longiori vectis brachio majus utique exerit momentum in obicem breviori applicatum, quam eſt momentum ſuum abſolutum, cujus menſura eſt ipſummet pondus. Quantum autem momentum exerceat quodcunque pondus in premendo obice, determinatu facile eſt, dummodo conſideretur, quid fieret, ſi deſcenderet pondus. Ita ſi globus I, (*vide figuram 6.*) plano horizontali K innixus, deſcenderet in L, ſpatio KL, ipſum planum eodem tempore per idem ſpatium KL ferri deberet; adeoque cum celeritates forent æquales, requiritur in plano, ad hoc ut globi deſcenſum impediat, tanta reſiſtendi vis, quantum eſt ipſum globi pondus, tantundemque proin æſtimatur momentum, quo globus in planum agere intelligitur; unde etiam vocatur momentum abſolutum. At ſi deinceps globus ſuſtentetur duobus planis, res ſecus ſe habebit; quod ut manifeſtum fiat: Sunto (in figura 7.) plana XC & ZC, æqualiter declivia, quorum igitur utrumlibet a ſuſtentati globi pondere dimidio premetur; ſed quanto momento, ſic explorabimus: Fingamus globum deſcendere ex I in L; quod dum facit, conatum premendi plana transmittit per rectas *IF & IH*, planis iſtis perpendiculares; quare globo exiſtente in L, reperientur iſta in QP & RP, ſitu priori parallelo, ſiquidem cujuslibet plani reſiſtentia ultra citraque globum æqualiter diffuſa ſupponatur. Eo ergo tempore, quo globus permeat rectam IL, æqualem CP; Planum XC non niſi tranſigit ſpatium CQ, breviſſimam vid. diſtantiam inter XC & QP; id eſt celeritas globi ad celeritatem plani eſt, ut CP, ad CQ. Unde ne loco moveatur planum XC, requiritur in illo tanta reſiſtendi vis, quæ ſit ad dimidium ponderis globi, quo urgetur; ut reciproce celeritas globi CP, ad celeritatem plani CQ. Cenſetur autem reſiſtendi vis cujusque obicis æquipollere momento, quod in illum exercetur. Quare etiam momentum globi ſuper plano XC, eſt ad dimidium ponderis ejusdem, ut CP, ad CQ. Simili ratione momentum ſuper plano ZC, eſt ad alteram ponderis medietatem, ut CP, ad CR; id eſt, CP, ad CQ. Adeoque etiam momentum globi ſuper utroque plano ſimul ſumptum eſt ad totum ejus pondus (ſeu momentum abſolutum) CP,

 ad

ad C Q. Eſt vero C P major C Q. Igitur Momentum &c. Q E D.

Concludimus, quo acutiorem angulum ambo plana invicem conſtituunt, eo magis; & quo obtuſiorem, eo minus momenta partialia exceſſura eſſe momentum totale, ratione rectæ CP ad CQ; illo caſu exiſtente majore, hoc minore: donec tandem apertura anguli tanta fiat, ut ambo plana coaleſcant in unum horizontale, quo facto coincident quoque rectæ C Q & C R cum C P, ſuſtinebitque planum non niſi ipſum momentum globi abſolutum. Patet etiam hinc, globum inter duo plana ita ſuſtentatum, non male referre cuneum, cujus vim ingentem in findendis corporibus multis vicibus ſuperare notum eſt abſolutum momentum virium, quibus adigitur.

VVISKONSTIGE BETOOGING VAN DE verdunning en verdikking der lugt.

h. e.

Mathematica demonſtratio rarefactionis & condenſationis aeris.

Dordraci apud Dit. Goris 1685. in 4.

AEris, qui terram circumfundit, hanc naturalem vim eſſe, ut modo explicari ac expandi, modo coire in exiguam molem & concreſcere poſſit, quotidiana experientia docemur. Cujus rei rationem veteris Philoſophiæ ſectatores vane reddunt, confugientibus nonnullis ad puncta inflata, plerisque vero ad vacua ſpatiola, quæ ſint minutioribus particulis aeris interſperſa. Sed horum æque ac aliorum ſententiis, quas memorare non vacat, exploſis atque rejectis, oppugnata imprimis doctrina de vacuo, Carteſius rareſieri ſcripſit aerem, quoties inter particulas tertii elementi, e quibus conſtat, globuli cœleſtes & materia ſubtilis majori copia, & velut facto agmine ſubintrant, condenſari vero, cum particulæ ejus inſtar mollium plumarum tenuiumque funiculorum complican-

plicantur, & ſic utriusque elementi materiam ſaltem non omnem excludunt. Quam aſſertionem uti hodie magna philoſophorum pars defendit, ita cumprimis eleganter illuſtrat & perſpicue explicat Autor ejus opuſculi, cujus titulum exhibuimus. Poſtquam enim propoſitionum quarundam veritatem antehac ab ipſo Carteſio ſatis demonſtratam ſuppoſuit, mathematica methodo probat, particulas tertii elementi aerem componentes in vortice terræ a ſe diſtare pro magnitudinis, figuræ, & ſoliditatis diverſitate. Ita particulas aeris, quarum eadem ſunt memorata accidentia, non poſſe non æquali ſpatio a ſe remotas eſſe docet; quoniam v. g. ſi inter tres una ab altera propius, a tertia longius abſit, materia ſubtilis in ſpatio anguſto per *interſtitia* globulorum cœleſtium majori cum impetu & rapi*dius*, quam in ſpatio ampliori deferenda, & ſic impulſura videatur extrema latera particulæ inter duas ſitæ, donec ipſa medium occupet, & utrinque eadem vis ſit idemque motus materiæ ſubtilis. (conf. fig. 8.) Viciſſim ſi duobus corpuſculis aeriis magnitudine æqualibus adveniat tertium minus, erit inter illa duo major diſtantia, quam inter hoc & illorum alterum, quia manifeſtum eſt ſpatio a duobus majoribus deſcripto contineri plures particulas reliquorum elementorum, quam in eo, quod majorum corpuſculorum unum & minus efficiunt, adeoque plus illic eſſe motus, majoremque conatum & impulſum in duo corpuſcula (conf. fig. 9.) Hæc ita late perſequitur, & oſtendit, qua ratione præter magnitudinem figura quoque & ſoliditas corporum cauſa ſit, cur unum ab altero plus minusve diſtet. Tandem concludit, rarefieri aerem, cum quæ propiora ſibi erant corpuſcula, longius recedunt, plusque relinquunt ſpatii; condenſari, cum magis coeunt; cui conſequens eſt, quoties rarefit aer, debilitatam eſſe & fractam vim ejus agendi; quoties condenſatur, ipſum fortius premere, transeunte cum impetu quodam materia cœleſti per ſpatium arctius juxta regulam generalem, ex qua res mota per anguſtias velocius fertur, quam cum libera motus via patet. Præmiſſæ Doctrinæ capita ad quosdam effectus, qui aeris extractionem artificioſam ſequuntur applicat, horumque rationem reddit, unde unicum exemplum afferemus, ac dicemus paucis, quid de duobus globis dimidiatis ita ſibi arcte per ſolam aeris extractionem,

TAB. IV.

Digitized by Google

vulgari experimento, commiſſis, ut ne ingenti quidem vi divelli queant, pronunciet. Particulæ aeris craſſiores intra globum tantum a ſe haud dubie diſtant, quantum eæ, quæ globi extimam ſuperficiem ambiunt; & hinc fit, ut hemisphæria duo, etiamſi cera aliave materia illita jungantur, manibus non difficulter ſeparari poſſint. Sed quamprimum applicatur antlia pneumatica, retractoque ſiphone ex ejus cavitate particulæ aeris ejiciuntur, conſentaneum eſt, ſuccedentibus per ordinem naturæ particulis quibusdam e globo in ſpatium vacuefactum, reliquas ex legibus prolixe demonſtratis diſſipari; particulas autem aeris exterioris advenientibus novis hoſpitibus coire, & locum anguſtiorem materiæ ſubtili relinquere, quæ proinde tanto celerius moveatur, tantoque vehementius craſſiores particulas verſus convexam faciem globi premat. Et ab hoc velociore motu, majoreque impetu materiæ ſubtilis venit ſtupenda hemiſphæriorum conjunctio, ſi ſcilicet aliquoties repetita ſit illa ſiphonis retractio. Accedit etiam, quod convexam globi faciem, ut ampliorem, major numerus particularum, quam concavam feriat. Id enim non parum momenti poſt aeris extractionem habet, licet ante eam manus globum divellentes, utriusque ſuperficiei hanc diverſitatem, exinde pendentem, inæqualem aeris impulſum non experiantur.

HISTOIRE CRITIQUE DU VIEUX TEſtament par le P. Richard Simon &c.

id eſt,

Hiſtoria Critica Veteris Teſtamenti, autore Richardo Simone, Congregationis Oratorii Presbytero.

Roterodami apud Regnerum Leers 1685. in 4.

SEptima, quæ nunc ſiſtitur, Simonianæ Criticæ, cujus ſummam in Actis anno 1682. pag. 94. ſeqq. exhibuimus, eaque variis acceſſionibus conſpicua editio, eundem cum quinta curatorem habet, Doctoris Proteſtantis utentem titulo. Quis ille ſit, ſcrutari velle inſti-

inſtituti noſtri non eſt: facile vero ex Præfatione patet, ſcopum ejus alium non eſſe, quam Apologiam Simonis parare, & oſtendere, ut pauci Proteſtantium (quos inter *Petrum Ambrunum* paulo poſt memorandum numerat) Simoni rite hactenus reſponderint; nedum ille, qui *Examen* inſtituit *Methodorum Cleri Gallici*, aut *Saldenus* in Otiis quæ vocat Theologicis, quos mitius non habet editor, quam *Lutherum*, *Bezam*, *Pariſienſes Reformatos*, & *Waſmuthum*, bilioſos, ut putat, verſionum ſuarum fontiumque & punctorum biblicorum defenſores. Eadem vero fata *Hiſtoriæ Criticæ* ominatur, quæ S. Hieronymus olim & Druſius, ac hodienum ſcriptores quidam habent, quorum prima odia ipſa temporis ſucceſſio majori tandem admiratione compenſarit. Plane enim ſe perſuaſum eſſe de magnificis utilitatibus, ſi in transferendo S. codice Simonis ſervetur methodus: nec videre ſe dicit, cur ſe Proteſtantes, ſui ſcilicet ſocii, adeo traditioni opponant, illi quidem, quam is ſtabilire hoc opere ſategit. Synodo quadam Belgica de ſupprimendo libro conſultatum ait fuiſſe, at prudentiores ſuaſiſſe contrarium; quicquid ſit de adverſo ſcopo Simonis, utpote qui eodem, quo nos Vulgatæ verſionis defectus notamus, jure, ſuæ eccleſiæ commodis incubuerit. Præfationem novam vetus excipit, eamque ipſa Hiſtoria Critica, ad exemplar Pariſienſe majori ſtudio, ut monet editor, exacta, quam Elzeviriana editio, & quæ ad hujus fidem ſuſcepta eſt a *Natali Alberto de Verſé*, nec non alia ab Anglo tentata interpretatio. Monentur tamen futuri emptores, ne credant mercem eſſe bonam, niſi cui Regnerum Leers ſua ipſius manu ac ſubſcriptione caviſſe cernunt. Et de ipſa quidem Hiſtoria Critica ut plura dicamus, neceſſe non eſt: quæ vero illi ſubjuncta ſunt in nova hac editione opuſcula, jam paucis memoranda erunt.

Primo exhibentur *Literæ* ad illuſtrem Boylium Fulhamo anno M DC LXXVIII ſcriptæ, autore Doctore Theologo *C. M. de Veil*, quem antehac in Academia Andegavenſi ſcholas aperuiſſe, & in Acta Apoſtolorum commentarium ſcripſiſſe conſtat. Hic ipſum Simoniani voluminis ſcopum petens, eam in Proteſtantium eccleſiis *traditionem* certiſſimam eſſe probat varie, ex ipſo quandoque adverſario, quod Scriptura in elementis fidei morumque clariſſima,

 unica

unica ſit Chriſtianæ religionis regula, ut ſi quis Moſen & Prophetas non audiat, neque crediturus ſit traditionibus. Quæcunque demum jam olim mutationes primogenio textui verſionibusque acciderint, nihil obſtitiſſe oſtendit, quo minus Chriſtus, Apoſtoli, Patres e ſola Scriptura firmamenta ſententiarum quæſiverint. Vane quoq; obtendi, quaſi ſummi hi magiſtri allata e vetere teſtamento teſtimonia explicationibus traditione perpetua receptis accommodaverint. Eadem infirmitate objici ſuis Socinianos, qui cum e communi principio alias a nobis doctrinas effingant, monſtrent exemplo ſuo, quam inſufficiens in definiendis controverſiis Scriptura cenſenda ſit. Ad finem epiſtolæ negat Veilius, ſemper extitiſſe in Eccleſia religionis quandam epitomen, a Scriptura, ut eſt Simonis ſtylus, independentem.

Eam Veilii Epiſtolam excipit Apologia adverſis ad eum literis eodem anno a *R. de l'Isle* (num perſonatus homo ſit, inquirant alii, quorum intereſt) Eccleſiæ Gallicanæ Presbytero ſcripta. Is vero Patres priorum ſeculorum Scripturam per ſe claram dixiſſe reſpondet contra eos, qui Philoſophiam Platonicam eo tempore Chriſtianæ fidei miſcuerint. Ut autem Veilio diſerte contradicant Irenæus & Tertullianus: ita nec Auguſtinum ab eo proferri in arenam debuiſſe, utpote qui pædo baptismum traditionis auctoritate communiverit. Quæ contra Synodorum Londinenſium auctoritatem Gallus regesſerit, alia occaſione, ſi Deus voluerit, memorabitur commodius. Id mirum forte multis videbitur, quod hypotheſin illam de allegationibus a Chriſto diſcipulisque traditioni accommodatis adeo tueatur, ut niſi huc recurratur, robur ſuum argumentationibus novi Teſtamenti multis conſtare neget, nec corporis reſurrectionem e veteri probari poſſe contendat. At idem plane eſt in defendendis reliquis capitibus, novo præter alia ſenſu explicans Patrum loca, quibus Symbola Scripturæ conformia fuiſſe leguntur, quatenus nempe hæc priſcæ traditionis pars & propago eſt.

Sequitur *Ezechielis Spanhemii ad amicum epiſtola* prolixior, quippe quæ præter ſtricturas miſcellaneas *novi*, ut vocat, *Esdræ* quoddam quaſi breviarium eſt. Mallet vir prudentisſimus, libros divinos a Criticis haberi benignius, quam vulgo profanis ſcriptis ac-

accidit; pluresque ſcrupulos a Simone exemptos, quam injectos fuiſſe. Huc refert, quod ejus Criticæ hypotheſes (ſcribæ character Samaritanus, vocalium novitas, ſuaque foliorum convolutio) tot dubitationibus & periculis ſunt obnoxiæ. Quid? quod ipſe *traditionem* deprimit, a Voſſio in agnoſcenda autoritate LXX. interpretum abiens, quos ab omni antiquitate Chriſtiana ad tempus usque Hieronymi prophetarum loco habitos fuiſſe fatetur. Hanc utique controverſiam Simone melius Voſſium noſſe Spanhemius exiſtimat, cujus fidem in curanda nova verſionis Septuagintaviralis editione Aquilaque detegendo liberari expetit. Cæterum in ferendis judiciis *nimis delicatus* Spanhemio Simon videtur, quod in commentariis *Calvini*, Bibliis Deſmareti & aliis notas quasdam homileticas *indignatur*, nihil commendans, niſi Critica. Druſium quoque nimis laudari ab eo cenſet Spanhemius, cum inter tot nomina *Coccejt* oblivisci potuerit. Multa alia his literis notata Lector reperiet, quæ cum ſparſa ſint, collecta hic ordinare non licet.

Subjungitur epiſtolæ illi *Reſponſum* ſequente anno 1679. editum, cujus Autor anonymus Theologus Pariſienſis id potiſſimum agit, ut multa Simoni perperam tributa fuiſſe intelligatur. Etſi vero maxima vindiciarum pars Simonis verbis conſumatur: e difficultatibus tamen, quibus hiſtoria Critica premitur, maximam eſſe agnoſcit, quod in ea Prophetis ſeu ſcribis publicis addendi actis & demendi arbitrium tribuitur. In aliis obſervari ordinarias Criticæ artis regulas ait, nec de traditionibus doceri alia, quam in Anglicana *eccleſia Romanæ* (quicquid videatur Spanhemio) valde vicina *Thorndicius* publice profeſſus ſit. *Diroyſii* judicio ſtandum non eſſe, qui approbatum prius Simonis librum, periculoſum poſtea exiſtimaverit: in Galliis enim non magis mutari veſtes, quam ſententias. Finito hoc reſponſo minuſculis literis legitur illa *admonitio*, quæ in Elzeviriana editione operi præmiſſa Lectorem cautum agere jubet, eamque excipit *Index* rerum, non ſimul ex hactenus enarratis acceſſionibus confectus, ut quis libri diſpoſitionem intuens opinari poſſet, ſed ex ſola Hiſtoria Critica Simonis.

Denique *Petri Ambruni*, illius Proteſtantis Theologi, quem novæ hujus editionis curator, Reformatus itidem (is enim videri vult)

vult) Doctor toties in titulo, admonitione, præfatione, commendat, *Reſponſum* ſolidiſſimum a reliquis partibus alio paginarum numero & indice disruptum exhibetur; quo id maxime probare velle videtur Ambrunus, vel quisquis ille eſt, non Reformatis magis, quam Romano-Catholicis Simoniana commenta officere. Unde credit, ipſos *Arnaldum* & *Amelotum* præcipuos ſuppreſſæ Pariſiis Criticæ autores extitiſſe. Quod ſi Simon cogitare ſuſtineat literas anno adhinc tertio ab Anglis *Antiquitatum Eccleſiæ Orientalis* titulo editas, quas ab ipſo eſſe credatur: ibi reperturum eum vindicias Proteſtantium. Eadem ratione Theologus hic contra Simonem argumentatur e *Monii Hiſtoria Critica de religione populorum orientalium*, cujus jam mentionem fecimus in Actis noſtris M DC LXXXIV. pag. 490. Ut prætereamus arcanarum rerum hiſtoriolas alias, quas a Simonis familiaribus didiciſſe Ambrunus creditur. De cætero fruſtra de perreptatis totius Orientis MSStis gloriari Simonem perhibet, referriq; ab eo aliqua, quæ nunquam fuerint; ut cum διὰ σημείων ſcriptum alicubi inveniſſet MAGD, pro Collegio Magdalenæ Oxonienſi Magdalenæ Oxonienſi Magdeburgenſe dedit. Tantum vero abeſt, ut cum Voſſio noſter faciat, quantum ad litem de LXX interpretibus pertinet, ut miretur potius, cur illius conatus Spanhemius approbaverit.

LETTRE DE Mr. C. M. de Veil D. A Mr. T. Maimbourg Ecuyer. &c.

h. e.

Epiſtola Domini de Veil Doct. ad Dominum T. Maimburgium, Equitem, Londini 1685. in 4.

Riſerat *R. de l'Isle* Eccleſiæ Gallicanæ Presbyter literis proxime recenſitis clariſſimum in Anglia Theologum D. Veilium, quod in quæſtione de unica regula fidei ejusque evidentia Proteſtantes inter & Romanenſes valde controverſa, Anglicanæ Eccleſiæ decreta Synodica anni 1552 & 1562 producere ſuſtinuerit. Quod enim

Digitized by Google

enim Patres olim Arianis fidei confeſſionem toties variantibus exprobrarant, *eos habere fidem annuam & menſtruam:* id ipſum dici poſſe de cœtu illo, cujus autoritate contra Simonis ſententiam ſe muniat. Ad reliqua quoque capita quid idem reſponderit, jam percepimus. Suum itaque Veilius putavit, primas ad Boylium literas, nova ad T. Maimburgium Equitem (qui & ipſe editis operibus Theologicis inſignis, & Ducis Richemontii, filii Regis naturalis, præfectus ſtudiis, & Veilio familiariter cognitus eſt) epiſtola vindicare fortiter. Ac ab initio quidem negat Vir doctisſimus, domeſtico ſe patrocinio diſputationem ſuam juvare voluiſſe, ſed expoſitis ſententiæ ſuæ cauſis, quam vera inde ſint ſuæ eccleſiæ decreta, jure ſubjunxiſſe. Nec eſſe, cur ſuis novitas objiciatur vel inconſtantia, cum antiquiores etiam Britanni, Beda & Anshelmus, eadem iisdem rationibus profeſſi ſint. Vocabulis deinde *traditionis dogmatumque* ambiguitate liberatis, copioſe probat Veilius, Adverſario Auguſtinum nec in aſſerendo baptiſmo infantum favere, nec in ſacramento initiationis a certis hæreticis adminiſtrato. Valde inſuper dolet, ſic affirmari Teſtamenti veteris accommodationes παραδοτικὰς, ut his luſiſſe videantur Chriſtus & Apoſtoli; vimque traditionis eo extendi, ut hac ſalva Chriſtus adorandus ſit, etſi Deum eum eſſe ex Scriptura non conſtet, contra hac abolita religionis fundamenta ſubvertantur. Equidem vel ideo noſtra fidei regula obſcuritatis arguitur, quod qui eam nobiſcum communem habent, Sociniani, alias quam nos concluſiones ex ea extruunt: at parata eſt Veilio reſponſio ex ipſo Simone, qui l. 3. c. 16. Hiſtoriæ Criticæ, *manifeſtum eſt*, inquit, *Socinianos præjudiciis agitari in explicatione Scripturæ.* Quam autem indigna ſit viro diſputatore hæc collectio, probat inter alia e Nicæno *de rebaptizandis Paulianiſtis* canone XIX, quo quantumvis clarisſimo Optatus & Baſilius, Hieronymus & Auguſtinus contraria plane ratione uſi ſint: illi, cum omnis generis; hi, cum non omnis generis hæreticos rebaptizandos eſſe, probare vellent. Poſtremo diſquiritur in hac epiſtola, an unquam in eccleſia extiterit catechiſmus vel *epitome* fidei a Scriptura, Simonis voce ſenſuque, *independens?* quidque fuerit *analogia fidei*, ſecundum quam judicatum a Patribus fuiſſe toties legimus? Reſpondet Autor, fuiſſe nihil aliud, quam ſyſtema dictorum Scripturæ, quæ omni-

O um

Digitized by Google

um apertiſſime docent dogmata ſcitu ad ſalutem neceſſaria. At unde confici potuit compendiaria ejusmodi norma, novi Teſtamenti libris nondum ſcriptis? E viva ait Apoſtolorum voce, relata poſtmodum in literas avertendæ corruptionis gratia. Ita ſi qui Proteſtantium Antitrinitariis analogiam fidei Patrum Conciliorumque autoritate illuſtratam opponunt: minime, ut poſt *Andream Duditbium* R. de *l' Isle* opinatur, renunciatur unico illi religionis principio, quod illi ipſi Patres in ſuis definitionibus ſunt ſecuti conſtantisſime.

RICHARDI SIMONIS OPUSCULA CRITICA adverſus Iſaacum Voſſium.

Hieronymi le Camus Judicium de nupera Iſaaci Voſſii ad iteratas P. Simonii objectiones reſponſione.

Edinburgi 1685 apud Johann. Caldervvood. in 4.

Lectorum pace conjungimus libros duos, diſtinctos quidem titulis & paginis & nominibus, ſed unius auſpiciis a typographo conjunctos, ſimillimique prorſus argumenti. Opuſcula Critica Simonis duo ſunt: *Caſtigationes ad opuſculum Iſaaci Voſſii de Sibyllinis oraculis & Reſponſionem ad objectiones nuperæ Criticæ ſacræ*, ac *Excerpta ex Diſquiſitionibus Criticis Simonis.* Caſtigationes quidem antehac annexæ fuere Diſquiſitionibus Criticis Londini anno 1684 editis; unde & quid velint iſtæ, in Actis ſuperioris anni p. 8. notatum meminimus: duo tamen hoc loco ſeorſim animadvertenda ſunt. Unum, quod hic Autoris nomen expreſſum legitur; alterum, quod præſens editio ad exemplar manu exaratum, idque excuſo caſtigatius adornata eſt. *Excerpta* vero tria ſunt. I. Judæos non depravaſſe chronologiam Meſſianam, nec intellexiſſe Voſſium, quo illi ſenſu Danielem Prophetarum numero excluſerint. Juſtinum vero Martyrem non poſſe ſibi objici, qui multa Judæis crimina objecerit temere. II. Voſſium minus feliciter inquiſiviſſe, cur & qua mente Patres LXX interpretes Spiritu S. afflatos fuiſſe dicant. Qua ipſa occaſione Hieronymi verſio cum illis contenditur. III. Statue-

tuerat Voſſius, Tetrapla Origenis & Hexapla dicta ſic eſſe non a quatuor aut ſex columellis, ſed quod quatuor ea aut ſex haberent verſiones: quæ ſententia refellitur hoc capite.

Sed nolumus excerpta ſcribere excerptorum; viſuri potius, quid *Hieronymi le Camus, Theologi Pariſienſis Judicium* Juliobona in Caletibus ad J.H. perſcriptum contineat. Et vero dicendum generatim, tum lineas in Voſſiana ad iteratas Simonii objectiones reſponſione deſignatas ſervari perpetuo, interſperſis etiam dicteriis; tum quæ diſceptantur, pleraque ad quæſtionem de LXX interpretum autoritate referri. Ut enim Maſorethas aliosque nimis a Voſſio deprimi Camus, vel quisquis ille eſt, conqueritur: ſic illos contra efferri ita ait, ut ſæpe in veritatem hiſtoricam impegiſſe videri poſſit. Quicquid ſentiatur de Aquila Pontico, Aquilam eum eſſe, quem ſacros codices κυριώτατα καὶ κατ' ἀκρίβειαν transtuliſſe conſtet, quem collaudaverit Origenes, quem Juſtinus Martyr fruſtra toties productus LXX interpretum verbis haud infrequenter conjunxerit; maligne vero Ariſteam & alios ætatis illius impoſtores cum Moſe & Prophetis comparari; nec eſſe, cur negetur lingua Helleniſtica, aut aſſeratur efficlis variis lectionibus LXX interpretum dignitas. Nec alio fine ab initio ſtatim *epiſtolæ* & in progreſſu disquiruntur varia, an ſtudio Judæi legem corruperint? an eorum δευτερώσεις ante Juſtiniani tempora ſermone duntaxat Græco concinnatæ fuerint, liberque Miſnæ e Græco in Ebræum ſermonem circa illud tempus converſus? an probari queat, credere Judæos Meſſiam, qui גר, peregrinus ſeu proſelytus futurus ſit? Oſtendere vero conatur Pariſienſis ille Theologus, vane in prima quæſtione provocari ad Julianum Pomerium Archiepiſcopum Toletanum, cujus ſententia cum Auguſtino conveniat, nedum ad Hieronymum a S. Fide, qui Petrus de Luna appellatus eſt, ac typographico haud dubie ſphalmate in omnium paginarum epigraphis legitur. Patrum adverſus Judæos incuſationes quod attinet, eos quidem *vafre* contra hos juxta ac gentiles diſputaſſe reſponſum fuerat: at e re ſive ſua ſive ſui Simonis futurum credidit Camus, ut vocabulum illud invidioſum *vafre* Eraſmo duce explicaret benignius. Nam & ipſo Hieronymo judice *aliud eſſe* γυμναστικῶς *ſcribere, aliud* δογματικῶς; *in priori va-*

Digitized by Google

gam eſſe diſputationem , & adverſario reſpondentem nunc hac nunc illa proponere ; argumentari ut libet ; aliud loqui, aliud agere. Habentur plura alia in hoc *Judicio:* at veremur, ut iis memorandis placeat labor noſter eruditis Simonianorum lectoribus, quibus reliqua vel divinare licet, vel meminiſſe.

RECREATIO MENTIS ET OCULI in Obſervatione Animalium Teſtaceorum, Italico ſermone primum propoſita, nunc Latine reddita & aucta a P. Philippo Bonano Societatis Jeſu.

Romæ e Typographia Vareſii 1684. in 4.

CUm in Animalium Teſtaceorum hiſtoria, quæ ſua quoque ac aliæ res naturales ſuavitate recreat animum, quam multa ſcitu digna deſiderentur; eo quod vel omnino falſa, vel incerta, vel tædio quodam legantur iconum defectu, in quibus animalia relata clare agnoſcantur: operæ pretium duxit diligentisſimus Vir oculis ſubjicere ad vivum expreſſas conchyliorum teſtas, quæ ipſi notabili figurarum aut colorum verietate, conſtanti lege in ſingulis concinnata, ad ſpecies diverſas referendæ viſæ ſunt; easque ex multiplici Oceani ſinu ad mentem ſuam privato ſtudio relaxandam acceptas, publicas in paginas retulit, ſibi non vane ſuadens multorum pariter mentibus oculisq; non ingratas futuras, dum in ſeipſis referunt mira *Naturæ* opera, indicantque novos ejusdem luſus a nemine hucusque relatos. *Quinquaginta* circiter *ſupra quadringentas* inter ſe diverſas *Italico ſermone* a. 1681. deſcripſerat; nova vero hac editione *cum centum aliis adjectis Latino* exhibet, dubia non indigna philoſopho annectit, ea omnia prætermittens, quæ circa teſtacea longis enarrationibus Autores expoſuerunt.

Utilem hanc Tractationem *quatuor in partes* dividit. In quarum *prima*, poſtquam ſapientem ac proficuam comprobaſſet Teſtaceorum indaginem, dividit ea cum Aldrovando in Univalvia & Bivalvia. Univalvia unica teſta circumtecta ſunt; Bivalvia binis valvis. Inter Univalvia aliqua veluti milites cataphracti teſta undi-

undique circumteguntur, ut Echini; alia ex tegumento unico, quo defenduntur, aliqua ſui corporis parte exeunt, frontemque oſtendunt, quaſi dimicatura, duobus aut quatuor corniculis armatam, eisque, quicquid progreſſum in via impedire poteſt, explorant. Hujusmodi ſunt Turbinata. Bivalvia vero ita binis valvis clauduntur, ut non ambæ ex omni parte arcte inter ſe conjungi poſſint, ſed in aliquibus ſunt perfecte cluſiles, in aliquibus ore aperto aliquantulum hiant, ut in *Balanis*, Tellinis, Dactylis, Pectunculis & his ſimilibus. Generari omnia diſputat *non ex ovis*, ut Steno, Redus, *Liſter* aliique perhibent, *ſed ſponte naturæ*, in limo cænoſo oſtreas, *in* arenoſo conchas, quemadmodum Ariſtoteles docuit. Argumentis partim a teſtimonio Ariſtotelis, Aldrovandi, *Kircheri*, partim ab experientia ſumptis, addit Autor experimentum a ſe pluries factum, ad quod menſe proximo pag. Act. 50, cum *Franciſci Redi* Obſervationes recenſeremus, digitum intendimus. Flores hyacinthinos aliquantum maceratos, & contuſos in vitreo vaſe clauſo detinuit: poſt aliquot hebdomadas innumeros vermiculos in putrida fœtidaque illa maſſa invenit, qui per vitrum huc illuc diſcurrebant, quo magis a fundi humiditate diſtantes, eo vividiores. Duorum fere dierum ſpatio ubi vixerunt, in aureliam transformati ſunt; ex hac papiliunculus colore cinereus, quatuor alis, & ſenis pedibus inſtructus evaſit. Si quis dicat, ſemen ſupra virentes flores fuiſſe a muſcis relictum, illum interrogat, quare a quolibet flore, immo a quavis re putreſcente ſemper vermes ejusdem ſpeciei, & non diverſi producantur, cum æque bene omnium vermium ſemina potuerint a muſcis ubique relinqui. *Materiam ex qua generentur* cochleæ atque lapides eandem putat, niſi quod in cochleis adveniens copioſior humor ad formationem viventis inſerviat. Cochleas quæ in terra inveniuntur, lapides eſſe terrigenas in quandam imaginem cochlearum figuratos docet, qualia etiam, quæ vulgo perhibeantur gigantum oſſa e terris eruta, opera naturæ ſint. Cæterum cenſet teſtas cum conchulis ſimul generari, ut partem conſtitutivam, ſicuti aliorum animalium oſſa, a quibus ſi divellantur, illico vitam amittant. Colorum in cochleis incredibilem varietatem memorat, & ex quibus cauſis oriantur, explicat, de geneſi illorum generatim quoque aliqua tradens. Proprietates quo-

Digitized by Google

quorundam Teſtaceorum referendo, in quibus elucet providentia divina, negat ipſa oculorum ſenſum habere contra Albertum M. Uſum eorundem multiplicem prædicat in medicina, in commerciis loco pecuniæ apud populos quosdam, in arte plaſtica ad Porcellana vaſa, in ornamentis mulierum, ædium, ſtatuarum, imaginum; in cibis aliisque ludicris etiam actionibus. Varia muſea recenſet, in quibus cochlearum & concharum teſtæ conſervantur.

In *ſecunda parte* deſcribuntur Teſtacea (1) *Univalvia* non turbinata; (2) *Bivalvia*, quæ enumerando initium facit a concha margaritifera, differens de unionum in una numero pluribus, magnitudine, maris in quibus generantur partibus, piſcandi eos modis. Altero loco Tellinas narrans, quam dubia ſint, quæ de avibus Britannicis, quæ Bernacles dicuntur, circumferuntur, meminit. (3) *Turbinata*, inter quæ purpurarum teſtas earumque fabricam diligentius deſcribit, refutatque Ariſtotelem & Plinium, ſcribentes earum vitam ſeptem annorum ſpatio contrahi, eamque patere per orbium ſpiras, quas totidem, quos annos illæ habeant.

In *tertia parte* triginta ſex problemata proponit, & ad ea reſponſiones ſubnectit. Docet margaritas erore non formari, ut ſibi & multis Plinius perſuaſit, neque concharum filias eſſe, ſed morboſam earundem luem. Rationes ſpeculatur, cur teſtacea oriantur potius in mari, quam in lacubus & fluminibus, & in mari potius quam in terra, nunquam in metallis? Cur in Orientalis vel Auſtralis Indiarum maribus generentur in majore copia & coloribus magis picturata? Cur aliqua teſtacea ſuper ligna facilius naſcantur, quam ſupra lapides? Cur ita teſtæ obdureſcant, cum ex molli aqua generentur? Cur vivant plurima immobiliter ſaxis infixa? Cur vix aliqua membrorum diverſitas in teſtaceis appareat? Cur careant oſſibus? Cur ſint corde orbata? Cur ſint edentula? Cur fel, jecur & lienem teſtaceis negaverit natura? Cur teſtacea quæ os non habent, tamen nutriantur? Cur multa turbinata ſint etiam cornibus munita? Cur vocem non edant? Cur careant auditu? Cur teſtæ animatæ nullo ſenſu ſint præditæ? Cur teſtacea diutius quam piſces extra aquas vivant? Cur marini erinacei dentes habeant, & ova numero quinario diſparia? Cur in pleniluniis ſint pinguiores conchæ? Cur pigra ſtolidaque animalia ſint teſtacea? Cur Balanus fulgore quodam ſplendeat?

An

Digitized by Google

An a Cochlea Venerea, quam Echeneidem ſeu Remoram dicunt, poſſit navium curſus retineri?

In Quarta demum *parte* ſupra quingentas teſtaceorum icones ponuntur in parte ſecunda deſcriptorum, & triplici claſſe diſtributorum. In prima exhibentur non turbinata; in ſecunda Bivalvia; in tertia Turbinata Univalvia. Quas figuras omnes paucis exceptis, ex ignorantia artis Typographicæ falſas eſſe animadvertit *Martinus Liſter* in appendice ad Hiſtoriam Animalium Angliæ, Gœdartio de Inſectis in methodum redacto ſubjuncta p. 42.

TRACTATUS DE FLUXU MENSTRUO *Nathanaelis Sprye, M. D.*

Patavii apud Mariam Frambottum 1685. in 8.

ANtequam hypotheſin ſuam de fluxu fœminarum menſtruo exponat Autor, id imprimis allaborat, ut monſtret aliorum opiniones eſſe omnino falſas, quas in fluxu illo producendo allegare aut cauſare ſolent communiter. Videlicet errant qui ad aſtra confugiunt, Lunamque exigere tributum illud menſtruum volunt, ita quidem ut habito reſpectu ad ætatem Luna vetus veteres purget, nova Luna puellas. Hoc ipſum autem ſicuti experientiæ manifeſte contrariatur, ita ex eo potiſſimum refellitur, quod eadem mulier, cui non præciſe elapſis 29 diebus menſes fluunt, ſed vel ordinarie anticipant aut poſtponuntur, nunc quidem in novilunio, poſt aliquot circuitus in plenilunio, iterum alio tempore in novilunio menſtrua patiatur.

Itaque caſu ſaltem accidit, ut in hoc ſubjecto circa novilunium, in alio circa plenilunium contingat ſanguinis fluxus.

Deinde eos quoque aggreditur, qui a ſingulari fermento cauſam illius hæmorrhagiæ deducunt; atque ut hos confundat, plura adhuc demonſtranda poſtulat, nempe quomodo hoc fermentum a ſanguine ſeparetur, ubinam aſſervetur, quænam ejus natura ſit & modus operandi, & quod omnium maximum eſt, petit ut juxta hanc doctrinam explicentur ſymptomata omnia & cura ad idem malum idonea.

His prælibatis propriam tradit opinionem, docetq; primo cauſam impulſivam nihil eſſe aliud quam auctum vigorē & quantitatem ſanguinis, uti ex ſymptomatibus fluxum illū vel præcedentibus vel concomitantibus, vel etiam ſi p.n. ſupprimatur ſubſequentibus conſtare putat.

putat. Secundo ut modum explicet, quem natura ſervet in concitando fluxu menſium, ſupponit uteri ſubſtantiam eſſe quaſi ſpongioſam, ita ut communio ſit inter poros tubulosque aut etiam veſiculas, quas ſibi imaginatur, uteri. Tum vero porro aſſerit, non e vagina ſed ipſa uteri cavitate prodire ſanguinem, prout non modo ex obſervatione Spigelii, ſed & Drelincurtii conſtare arbitratur.

Tertio ut declinet dubia, quæ forſan ipſi objici poſſent, monſtrat quomodo gravidæ etiam tentari nonnunquam hoc fluxu queant, item quamobrem viris tale quid non accidat.

Subnectit autem finaliter explicationem morborum, qui circa menſium fluxum contingunt, ſcilicet ſuppreſſionis & hæmorrhagiæ nimiæ. Obſtructionem deducit partim ex vitio uteri, partim vitio ſanguinis, traditque in cura hujus affectus uſum & V. S. & vomitorii & aperientium.

Nimium fluxum itidem vel in utero quærit, vel in ſanguine, atque tum etiam declarat, quomodo glutinantia & incraſſantia, terrea, alcalia & acida, imo & V. S. prodeſſe valeant, videlicet juxta cauſarum vel circumſtantiarum diverſam conditionem.

LIBRI NOVI.

PAuli Hachenbergi P. P. Germania media, in qua res mediorum ſeculorum, quæ a Trajano ad Maximilianum I. fluxere recenſentur, mores, ritus, leges, ſacræ profanæque ceremoniæ illuſtrantur &c. Jenæ ap. H. Ehrten. 1686. in 4.

Th. I. ab Almeloveen Opuſcula, ſive antiquitatum e ſacris profanarum ſpecimen, conjectanea, veterum Poetarum fragmenta, & plagiariorum ſyllabus. Amſtelod. 1686. in 8.

Le monde naiſſant, ou la creation de monde demonſtrée par des principes tres ſimples & tres conformes à l'Hiſtoire de Moyſe. a Utrecht pour la Compagnie des libraires 1686. in 8.

H. V. P. ad B. - - - de nuperis Angliæ motibus Epiſtola, in qua de diverſum a publica Religione circa Divina ſentientium diſſeritur tolerantia. Roterod. apud. Regn. Leers. 1686. in 4. & 12.

La vie du Pere I. Rigoleuc de la Compagnie de Jeſus, avec ſes Traitez de devotion & ſes lettres ſpirituelles, par le P. Pierre Champion de la même Compagnie. a Paris chez Eſt. Michallet. 1686. in 12.

Reſponſe au Livre intitulé *Sentiments de quelques Theologiens de Hollande* ſur l'Hiſtoire Critique du vieux Teſtament par le Prieur de Bolleville. Roterdam chez R. Leers 1686. in 4.

Phyſiologia nova Experimentalis, in qua generales notiones Ariſtotelis, Epicuri, & Carteſii ſupplentur, errores deteguntur & emendantur, Auctore D. de Stair. Lugduni Bat. apud C. *Boutenſtein* 1686. in 4.

Pag. 49. l. 16. pro *Philo*, lege *Philippus*.

(o)

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Martii Anno M DC LXXXVI.

DE LEGIBUS HEBRÆORUM RITUALIBUS ET earum rationibus libri tres, authore JOHANNE SPENCERO SS. Th. D. Eccleſiæ Elienſis Decano, & Colleg. Corp. Chriſti apud Cantabrig. Præfecto.

Cantabrigiæ apud R. Chisvvel 1685 fol.

PRobe meminimus, cum menſe Majo anni 1684 *Hermanni Witſii* de Ægyptiacorum Sacrorum cum Hebraicis collatione libros in Actis noſtris recenſeremus, admonitum a nobis Lectorem benevolum fuiſſe, nondum omni labore defunctum videri Auctorem clariſſimum, ſed novæ illi propediem induſtriæ præbitum iri materiam, quod ſub prælo jam eſſet juſtum *Spenceri* de legibus Moſaicis Opus, hypotheſin, quam graviter & docte Witſius oppugnaverat, majore argumentorum apparatu firmaturum. Neque nos exſpectatio fefellit. Prælo enim ſubductum tandem lucem publicam aſpexit Spencerianum illud Opus, vaſtum utique, & Auctoris variam profundamque eruditionem, ingenium in abdita quæque penetrare cupidum, acerrimumque judicium undique ſpirans, quodque non Witſii tantum, qui luculentum hoc & abſtruſum de legum Moſaicarum origine argumentum ita in *Ægyptiacis* illis ſuis excuſſit, ut, ſi quiſquam alius, par cenſeri debeat vocandis ſub examen & cenſuram Spenceri cogitatis; ſed aliorum quoque Theologorum, qui novas Spenceri opiniones paſſim obvias refellere muneris ſui arbitrabuntur, exercere vires poterit. Nos inſtituti me-

 mores,

mores, ſummam Operis qua fieri poterit brevitate, enarrabimus, judicium Lectori cordato relicturi.

In Prolegomenis id clariſſimus Auctor agit, ut comprobet, non ex mero Dei legiſlatoris arbitrio & αὐτοκρατορίας jure, ſed ex certis rationibus leges Moſaicas fuiſſe conditas: rationes vero illas, quatenus fert rei obſcuritas, indagare ac rimari velle, non eſſe illicitum; imo jucundum illud, & utile, honeſtumque & Viro Chriſtiano dignum, eoque magis laudandum eſſe, quanto pauciores hactenus argumentum illud pro dignitate & momento ſuo pertractaverint.

Opus univerſum in tres libros diviſum eſt, quorum primo *generales legum & rituum Judaicorum cauſæ* traduntur, earumque alia primaria, alia ſecundaria perhibetur. Et *primariam* quidem Spencerus cenſet, ut Iſraelitis idololatriæ peſte corruptis medela adferretur. Eos enim & in Ægypto, & recens ex Ægypto egreſſos, idolis fuiſſe addictiſſimos: ad peſtem vero illam depellendam nullum efficacius adhiberi remedium potuiſſe Ceremoniali Lege, velut perpetuo θεογνωσίας inſtrumento, & quo veluti gravi jugo rigidæ cervicis populi contumacia frangeretur. Octo autem mediis ſeu rationibus ad idololatriam amovendam valuiſſe legem oſtendit. 1. Mercedem & pœnam tantum temporalem diſerte proponendo. 2. Ritus quoſdam, circumciſionem inprimis & ſabbatum, veluti ſigna & notas ſtatuendo, quorum uſu Judæi, velut populus vero Numini devotus, a gentibus idololatris diſtingueretur. Ubi cum de *circumciſione* Spencerus agit, controverſiam proponit, num Ægyptii, quos itidem genitalia circumcidiſſe conſtat, ab Iſraelitis, ut communis fert opinio, an, quod in Canone Chronico *Johannes Marshamus* Eques Anglus cenſuerat, Iſraelitæ ab Ægyptiis circumciſionis illum ritum fuerint mutuati, ſuoque judicio ſuſpenſo utriusque ſententiæ momenta & rationes diligenti ſtudio expendit. De *Sabbato* vero ſic diſſerit, ut ejus cultum non univerſo generi humano, ſed ſolis Iſraelitis, nec alium in finem, quam ut creationis memoriam ſæpe renovarent, præſcriptum a Deo, præceptumque adeo Decalogi quartum ſolius œconomiæ Moſaicæ rationibus accommodatum fuiſſe, neque nos hodie ad ſabbatum Chriſtianum auctoritate mandati quarti obſtringi contendat. 3. Animalium & ciborum diſcrimen inſtituendo. 4. Sacra plurima certis quibusdam locis, perſonis ac temporibus aſtringendo.

Digitized by Google

gendo. 5. Modis omnibus cavendo, ut ſuus Deo & ſacris ejus honos conſtaret & reverentia. 6. Varias immunditiæ munditiæque ſpecies inducendo. 7. Zabiorum ritus, utpote idololatriæ ſigna vel cauſas, omnino prohibendo. 8. Ritus quosdam longo uſu receptos reformando, eosque ad cultum divinum transferendo. *Secundariam* vero Rituum Judaicorum, non omnium tamen, ſed quorundam cauſam agnoſcit Spencerus, ut myſteriis quibusdam adumbrandis inſervirent. Nempe 1. quædam ex inſtitutis Moſaicis rerum ait cœleſtium imaginem prætuliſſe. 2. Intra legis Moſaicæ receſſus arcana quædam Philoſophica latuiſſe. 3. Decreta legis ſimulacra exhibuiſſe myſteriorum Evangelicorum; quædam vero ſpectaſſe etiam ad rerum geſtarum hiſtoriam memoria recolendam. Quibus omnibus ſtudioſe explicatis, in Appendice ſubjuncta monet, extraordinaria quoque a Deo media ad idololatriam abolendam fuiſſe uſurpata; veluti dum in ſolitudinem Iſraelitas eduxit, ibique per annos quadraginta ſeorſim a gentium colluvie detinuit, eosque qui in Ægypto nati & Ægyptiacæ ſuperſtitionis peſte correpti erant, perdidit. Eodemque pertinuiſſe ait miracula a Deo in Ægypto & deſerto edita; capitis pœnam in idololatras conſtitutam; Cananæorum eo crimine infamium everſionem, miſſionemque Prophetarum lætos triſtesque eventus populo prænunciantium.

Atque hic jam *Diſſertatio* interſeritur *de Theocratia Judaica*, non naturali illa, quæ jure creationis & omnipotentiæ Deo convenit, ſed civili, quam inter Iſraelitas ſolennis pacti jure tenuit, velut poteſtatem vere regalem, ut Moſes adeo, ſecutique judices & magiſtratus alii, regimen non niſi vicarium exercuerint. De cujus origine, forma, & duratione cum late egiſſet, ad ea denique inſtituta Moſaica progreditur, quibus Theocratia occaſionem præbuerit. Spectaſſe autem ait alia quidem ad *Deum, ut Regem mere Politicum*, e.g. conſtructum tabernaculum, ut ſummo Regi palatii loco eſſet; inſtitutos ſacerdotes, ut Deo velut Regi Politico conſtanti miniſterio inſervirent; menſam cibo & potu inſtructam; oraculum in tabernaculi adytis conſtitutum ac reſponſa inde data: alia ad *Deum, ut Regem cœleſtem*, longeque ſupra vulgarem Regum conditionem poſitum; quo pleroſque tabernaculi ritus & inſtrumenta Auctor refert,

 ita

ita a Moſe adornata, ut Iſraelitæ non Deum tantum qua Regem ſuum, ſed & Regem qua Deum ſuſpicerent & adorarent. Hinc enim Tabernaculum unctum fuiſſe & Cherubinis decoratum, vaſa Tabernaculi victimis & libaminibus offerendis accommodata &c. alia denique ad *Deum ut Regem militantem* Dominumque exercituum; velut de populo in quatuor agmina partiendo; de caſtris ex lege rituque militari metandis; de Arca Cherubinis inſtructa, tanquam præcipuo caſtrenſi ſigno. Cui ſpeculationi inſiſtens ſpeciatim Tabernaculum, quatenus Palatium fuit, Deo ut Regi politico; quatenus Templum portatile, Eidem ut Regi cœleſti; quatenus Tentorium, ut Regi militanti conveniſſe memorat.

Libro II. de *Legibus Moſaicis*, quibus Zabiorum (quo nomine veteres idololatras omnes comprehendit) ritus occaſionem præbuiſſe autumat, *latis* videlicet *a Deo, ut a Zabiorum idololatria & ſuperſtitione populum ſuum avocaret*, prolixe diſſeritur. Primum enim, poſtquam de Zabiorum nomine, antiquitate, libris & ritibus quædam præfatus Auctor eſſet, generatim comprobat, Deum leges & ritus quamplurimos, non diverſos tantum a gentium inſtitutis, ſed iis prorſus adverſos & e diametro oppoſitos, Iſraelitis impoſuiſſe. Inde leges illas ſpeciatim recenſet ac dilucidare nititur, primoque loco legem de paſchate, ejusque circumſtantias exhibet, veluti quod agno maſculo ſolenniter mactato celebrandum fuerit; quod nihil ex eo crudum edi debuerit; quod comedendus fuerit non coctus aqua, ſed aſſus igne; quod agni capite, pedibus & inteſtinis veſci Iſraelitæ debuerint. Subjungit leges de Altari terreo aut e lapidibus impolitis extruendo, & ad quod gradibus non aſcendatur: Leges hœdi coctionem in lacte matris, mellis oblationem, tranſitum per ignem in honorem Molechi prohibentes: Statuta de non comedendo ſuper ſanguinem, de coma capitis in rotundum non attondenda, de carne ſuper mortuo non incidenda ſeu laceranda, de ſtigmatibus hominum corporibus non inurendis: Præceptum de juvenca rufa Deo immolanda (ubi ut ingenioſe multa dici & ex antiquitate erui non diffitemur, ita conferri cum ipſis juvabit eruditiſſimam de eodem argumento Diſſertationem a *Joh. Ben. Carpzovio* noſtro, Theologo graviſſimo, Lipſiæ anno 1675. editam) lignoque cedrino, hyſſopo & cocco bis tincto ſimul

ſimul cum ea comburendis, conficiendaque ex commixtis vitulæ combuſtæ cineribus purificationis aqua: Mandata lucos in altaris vicinia plantare, utriusque ſexus veſtes confundere & promiſcue uſurpare, vineam diverſo ſemine ſerere, bove & aſino ſimul arare, animalia diverſi generis commiſcere, veſtem e lana & lino contexere prohibentia: Legem item, quæ ſcorta maſcula & fœminea tolerari vetat; quæ ſtupri & canis pretium ſacris inferri prohibet; quæ poſt oblatas decimas & primitias triplicem profeſſionem, *non comedi ex eo in luctu meo, non abſtuli ex iis in qualibet immunditia, non dedi ex iis mortuo*, exigit; quæ ſacerdotes non radi ſed tonderi jubet. Hiſce nempe univerſis ſimilibusque id præcipue egiſſe Deum, ut a ſuperſtitioſis Zabiorum, & Ægyptiorum inprimis moribus Iſraelitas abſtraheret, fuſe Spencerus oſtendit, & ita quidem, ut traditas ab aliis legum illarum rationes magno ſimul ſtudio examinet ac refellat.

Subjungitur ſecundo quoque huic libro propter argumenti ſimilitudinem *Diſſertatio* peculiaris *in locum* illum vexatiſſimum *Act. XV*, *20*, quo Chriſtiani ex gentiliſmo converſi a circumciſione & legis jugo immunes, *abſtinere* tamen *a pollutis per idola, fornicatione, ſuffocato & ſanguine* jubentur. Ubi genuino decreti illius ſenſu expoſito, aliorum primum opiniones refellit, tum eorum qui decantata illa Noachidarum præcepta comprehendi decreto eo putarunt, tum qui datum id arbitrantur zelo, quo Moſaica omnia Judæi proſequebantur, hisque adeo quatuor ad lucrifaciendos Judæos interdictum gentilibus fuiſſe cenſent, donec parta per Chriſtum a legis jugo libertas clarius innoteſceret. Inde propriam profitetur & confirmare nititur ſententiam, non aliam nempe ob cauſam quatuor hæc prohibita canone illo Apoſtolico fuiſſe, quam quod idololatriæ cauſæ, comites ac ſigna eſſent, locumque præcipuum in gentium ritibus & inſtitutis obtinerent, a quibus proinde ex gentiliſmo ad Chriſtum converſis abſtinendum omnino fuerit.

Libro III *Diſſertationes* octo comprehendente *ritus* illos ſub examen Auctor vocat, *quos e gentium moribus & religioſa quadam ſeculi illius conſuetudine in legem Moſaicam translatos* exiſtimat. Hic enim demum palmariam illam theſin ſuam aggreditur: Deum, ut velut indirecte idololatriæ obviam iret, ritus non paucos multorum annorum & gentium profanarum uſu cohoneſtatos, quos ineptias

P 3 eſſe

eſſe ſciverit, ſed tolerabiles, aut ad myſterium aliquod adumbrandum aptas, in ſacrorum ſuorum numerum adoptaſſe. Eam vero & divinis humanisque teſtimoniis confirmare allaborat, & rationibus aliis exemplisque, quorum octo inprimis memorantur: cultus Deo mediante Tabernaculo præſtitus, Altaris cornua, veſtis linea ſacerdotum, conſecratio capillorum, ſacrificiale epulum, feſtorum ſolennium celebratio, oblatio primitiarum, & decimarum denique ſolutio. Hac hypotheſi *Diſſertatione prima* generatim pro virili asſerta, & a diſſentientium objectionibus vindicata; ad ſpecialiora deſcendit, ordinem dicendorum & velut fundamentum ex Chryſoſtomi illis ex Homilia ſexta in S. Matthæum verbis Latine expresſis mutuatus: *Ne opineris, Deo indignum eſſe, quod Magi per ſtellam vocentur. Ita enim Judæorum omnia, ſacrificia, purgationes, neomenias, arcam, templumque ipſum reprobabis. Siquidem hæc omnia a gentium profanarum ruditate originem habuerunt.* Itaque *ſecunda Diſſertatione* de Sacrificiis diſſerit, eaque in Moſaica & Patriarchalia diſtinguit. Et Moſaica quidem, ſive formaliter ſpectentur, quatenus munera fuerunt Deo oblata; ſive materialiter, quatenus tum ex animalibus, bove, ove, & capra, tum ex rebus inanimatis, pane, vino & ſale conſtabant; ſive finaliter, prout vel expiatoria, vel precatoria, vel pacifica, vel votiva, vel fœderalia fuerunt, ex ſeculi conſuetudine gentiumque ritu in legem Hebræorum fluxiſſe perſuaſum habet. Patriarchalia vero ſacrificia quod attinet (ut cum Abel, Noachus, Abraham, aliique Moſe vetuſtiores, victimas Deo obtulerunt) ea non a præcepto aliquo divino, ſed arbitrio humano profecta cenſet, affectus pietate & naturali aliqua ratione ſubnixo. *Diſſertatione tertia* de luſtrationibus & purificationibus Hebræorum agit, easque ſive fuerint ordinariæ, ſola aqua ad eluendas immunditias adhiberi ſolita, ſive extraordinariæ, victimis inſuper, jejuniis, aliisque ceremoniis peractæ, e gentium more rituque traductas fuiſſe contendit. *Quarta* de Neomeniis, tum communibus, quas ſub prima Lunæ naſcentis & menſis cujusvis ineuntis tempora; tum ſpecialibus annuisque, quas primo menſis ſeptimi die maxima cum ſolennitate celebrabant, agit, & eas quoque a gentibus acceptas comprobare ſatagit. *Quinta* Arcam ipſam (quod quidem mirum aut monſtri ſimile viſum nonnullis iri non abnuit) & Cherubinos e gentium

gentium moribus derivat: Arcam quidem a ciſtis quibusdam in cultu gentili frequentibus; Cherubinos vero, de quorum nomine & forma non perfunctorie agit, a ſimulacris & hieroglyphicis Ægyptiis. *Sexta* Templum, ſive quoad eſſentiam, ſive quoad magnificentiam, locum, oraculum, ſitum, aliaque ornamenta & accidentia ſpectetur, eidem origini, gentium nempe ruditati, & ſeculi conſuetudini tribuendum cenſet. *Septima* eaque prolixiſſima de Urim & Thummim (quod argumentum peculiari jam olim libro, cujus compendium laudatus ſupra *Carpzovius* noſter in notis ad *Wilhelmi Schickardi* Jus Regium Hebræorum pag. 32. ſqq. nervoſe & accurate exhibuit, illuſtraverat) diſſerit, perſuaſusque Urim & Thummim non eidem prorſus uſui inſerviviſſe, primum extra controverſiam poſitum agnoſcit, quod per Urim reſponſa Deus & oracula edere Iſraelitis conſueverit, ut lumen inde peterent, quoties rebus obſcuris & ancipiti cura torquerentur. Inde dum generatim naturam & originem Urim & Thummim explicare ſatagit, ea quidem diu ante cognita apprime fuiſſe contendit, quam in ornamentorum ſacerdotalium locum & ſanctitatem vocata a Deo fuere. Speciali vero disquiſitione, de Urim primum ſententiam ſuam aperit, ab aliis animo ſuſpenſo, ab aliis averſo & iniquo, ut ipſe iterum præſentit, accipiendam; tametſi, ut loco ſupra citato *Carpzovius* animadvertit, ante complures jam annos a *Chriſtophoro Caſtro* l. 3 de vera futuror. cognit. c. 3. in ſcenam productam; ſcilicet Urim in locum Teraphim (quas voces etiam cognatas & ejusdem ſignificationis fuiſſe putat) ſimulacrorum illorum fatidicorum, quæ in dubiis conſulere longe lateque gentes conſueverant, ſurrogata a Deo fuiſſe. Dein Thummim, memoratis & repudiatis aliorum opinionibus, ab Ægypti itidem moribus deducit, bullamque fuiſſe arbitratur, ἀγάλματι illi, quod Ægyptius Antiſtes de cervice pendens geſtare erat ſolitus, quodque ἀλήθεια (qua voce LXX Interpretes τὸ Thummim utplurimum reddunt) ſeu veritas dicebatur, reſpondentem, & poteſtatis judicialis, qua Summus Sacerdos (cui ſoli Urim & Thummim geſtare fas fuerit) pollebat, argumentum. *Octava* de Hirco emiſſario & præcipuis Expiationis Judaicæ ceremoniis agit Auctor, deque origine & ſignificatione vocabuli *Azazel*, qua Diabolum denotari nullus dubitat, pauca præfatus, tandem hoſce quoque

que expiatorios ritus, hircumque emiſſarium e gentilium uſu cultuque depromptos contendit.

Atque hæc ſumma eſt Spenceriani Operis, in quo ut multi abſtruſam eruditionem, & quorundam in myſticis inſtitutorum Moſaicorum rationibus aſſignandis repreſſam luxuriam ſuſpicient: ita alii neglectum fere, aut certe allegatum parce nimis uſum eorum typicum, quo futurorum ſpiritualium beneficiorum imago fuit adumbrata, fortaſſe indignabuntur. Illa certe de ſabbato ſententia, quam ſupra memoravimus, multis futura eſt offendiculo.

Cæterum uti nos cenſuram non ſumimus, ſed Lectori benevolo integram relinquimus: ita commiſſuri non ſumus, ut ſi vel laudatus initio Witſius, vel quicunque alius, Spenceri hypotheſin, ſeu generatim, ſeu per partes & exempla examinandam ſumpſerit (quod quidem fore nulli dubitamus) latere id Actorum noſtrorum Lectores ſinamus. Quemadmodum nec id diſſimulamus, Spencerum ſub finem Operis hujus, aliud novum *de ritibus Hebræorum in Scriptura plerumque Canonica vel Apocrypha memoratis, nullibi tamen, quod ſcimus, a Deo præſcriptis aut inſtitutis*, nec non Diſſertationem *de Judæorum Phylacteriis* polliceri.

THE WORKS OF JOHN LIGHTFOOT, D.D. late Maſter of Katherine Hall in Cambridge, &c.

ſive

Joh. Lightfoot, SS. Th. D. & Aulæ S. Catharinæ apud Cantabrigienſes quondam Præfecti Opera, tam quæ antehac in lucem emiſſa, quam quæ hactenus inedita manſere. Volumina II.

Londini, apud Rich. Chisvvell, 1684 in fol.

Junctim tandem in publicum prodierunt, quæ non niſi carptim antehac & diverſis temporibus erudito orbi communicata fuere Lightfooti opera, tanto magis merito æſtimanda, quo pauciores, in Talmudica maxime ac Rabbinica literatura, qua hæc paſſim ſcatent, ſibi

ſibi æquales habuit celeberrimus Autor. Tametſi enim ſerius paulo ad hæcce ſtudia animum applicuerit, utpote qui, cum ſacris jam ordinibus initiatus eſſet, vix tirocinium Hebraicæ linguæ ſuperarat, ſuccedente nihilominus tempore, inſtigante imprimis pudore, cum a viro generoſo & Hebraice doctiſſimo, *Rolando Cottono*, equite, quem patronum ac hoſpitem forte nactus fuerat, variis ſubinde quæſtionibus iſtud idioma concernentibus tentaretur; tanto ardore taliq; ſucceſſu iſti ſcientiæ incubuit, ut in ea brevi tantum non omnes ſui ſimiles poſt ſe reliquiſſe paſſim judicaretur; quamobrem etiam a viris clariſſimis, Briano Waltono, Edmundo Caſtello, Matthia Polo frequenter & anxie in conſilium adhibitus fuit, cum hic Criticorum ſynopſin, ille lexicon heptaglottum, iſte biblia polyglotta edere pararet. Non mirum vero, quod tam raros in arte ſua profectus fecerit Autor; nam & induſtriam ei plane ſingularem impendiſſe narratur; non ſomno ſaltem ſemet, dum libris inhiaret, multoties defraudare, ſed & eam maxime ob cauſam ſemel tantum in diem cibum capere ſolitus. Induſtriam hanc non parum aluit otium rurale, quod ipſi contigit, dum Rectoris officio in eccleſia Magnæ Mundoniæ in agro Hertfordienſi fungens, adeoque ab urbano ſtrepitu ſemotus ſibi magis & Muſis vivere potuit. Nec minus ejus inſtituto natura favit, dum, quæ rara fere in literatorum gente felicitas eſt, & robuſtum ac vegetum corporis habitum, & claram oculorum aciem ei indulſit, quam etiam ab ipſo ſenio, cum jam ſeptuagenario major eſſet, intemeratam retinuit ad mortem usque; quæ contigit vergente anno 1675, cum natus eſſet circa initium anni 1602. Cæterum quod Rabbinicis Talmudicisque ſtudiis tantopere ſemet impenderit Lichtfootus, neutiquam ex inani quadam curioſitate profectum eſt: quin potius prudenter judicavit, absque his adminiculis infinita Scripturæ loca, cujus exacte inveſtigandæ deſiderio flagrabat, vix ac ne vix quidem intelligi poſſe. Speciatim vero novum Teſtamentum hoc interpretandi genere multoties indigere exiſtimavit, utpote quod a Judæis, ad Judæos, ac inter Judæos ſcriptum, non poſſit non genium iſtius gentis ac linguæ paſſim ſapere: unde ſubinde inculcat Autor, infenſiſſimos hos evangelii hoſtes, planiſſimos ejusdem, ſi rite tractentur, interpretes evadere; nec minus congruum eſſe, ex horum ſcriptis novi Teſtamenti libros explicare, quam olim decorum fuerit

Digitized by Google

habitum, thuribulis Korahitarum ac ſpoliis hoſtium Davidis exornare ſanctuarium. Atque hoc ipſum etiam eſt, quod in omnibus ſuis ſcriptis Autor ſedulo penſi habuit; quæ ipſa nunc breviſſimis recenſebimus eo ordine, quo in nova hac editione exhibentur; qui quidem non talis ſervatus eſt, ut tempus primæ editionis cujuslibet ſcripti referat, ſed quem potius rei natura expoſcere viſa fuit editoribus. Univerſa autem in duo volumina diſpeſcuntur, quorum prius editorem habuit *Georg. Bright Th. D.* poſterius cura ac induſtria *Joh. Strypii M. A.* prodiit. Et primo quidem volumine ſequentia comprehenduntur: 1. Harmonia atque Chronica Veteris Teſtamenti; cujus libri ſcopus eſt, ſingula loca ſecundum convenientem temporum ſeriem diſponere, atque adeo congruam univerſorum conſonantiam demonſtrare: ne vero nuda temporum recenſio jejuna nimis aut tædioſa lectori videretur, adſperſit Autor obſervationes ſuccinctas, nec ubivis alias obvias. 2. Harmonia chronica novi Teſtamenti, quæ eandem ſervans methodum, non tantum textus, in quatuor evangeliis & actis apoſtolorum contentos, temporum ordini conſono reſtituit; ſed & epiſtolarum apoſtolicarum cuilibet annum ſuum adſignat; præterea & viſionum apocalypticarum figurata tempora indigitare, resque iis ſignificatas, cum id aliter fieri non poſſet, inſimul exponere hic aggreſſus eſt noſter, licet invitus quodammodo, cum metueret, ne a nonnullis hac occaſione novis rebus ſtudere argueretur. Subnectitur huic libro brevis diſcurſus de excidio Hieroſolymorum, & ſtatu ſubſequenti Judæorum in iſtis regionibus. 3. Harmonia quatuor Evangeliſtarum inter ſe ipſos & cum veteri Teſtamento: quo quidem ſcripto latius ea exequi paravit, quæ in præcedenti ſummo quaſi digito monſtraſſe contentus fuerat; unde & ſectio fere ſectioni reſpondet: textus enim ibi ſaltem per numeros ubivis indicati, hic plene & parallelo quidem conſpectu recenſentur: præterea rationes ordinis adſignati redduntur, difficultates ex linguis orientalibus vel per ſe vel interpretum vitio enatæ enodantur, ac ſenſus textuum ſecundum eorundem filum, maxime ubi obſcurior iſte videtur, explicatur. Ac dolendum eſt, quod opus hoc egregium ad umbilicum perducere non licuit autori: non enim de eo, cum quinque promiſſæ fuiſſent, niſi tres habemus partes; quarum prima ab initio evangelii uſque ad Chriſti

Digitized by Google

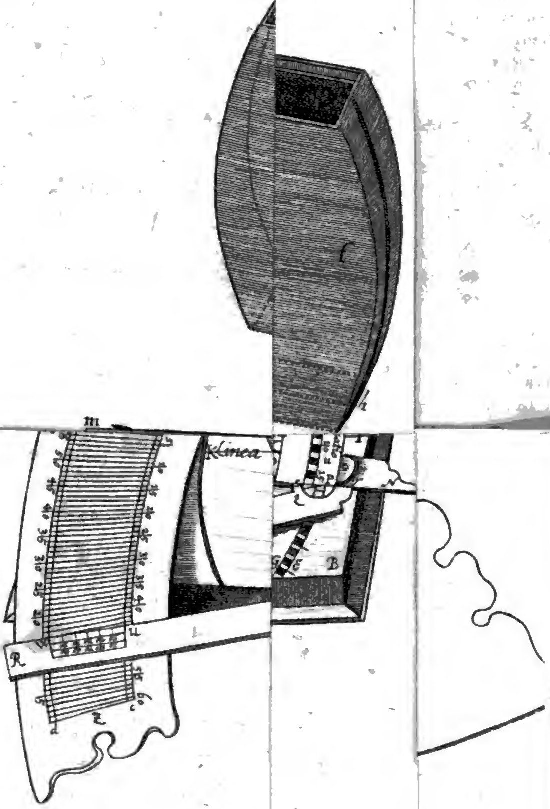
Chriſti baptiſmum ; altera ad proximum Paſcha ab ipſo celebratum ; tertia ad ſecundum Paſcha progreditur : reliqua deſunt, adeoque ex 92 ſectionibus, non niſi 24 latiori hac methodo perſequi datum fuit Autori. 4. Obſervationes breves ac novæ in Geneſin, & 5. Manipulus ſpicarum in Exodum. 6. Commentarius in Acta Apoſtolica chronologicus & criticus ; nec hic tamen integer, cum non niſi ad finem usque capitis undecimi progrediatur : ſubnectitur operi brevis conſpectus hiſtoriæ contemporaneæ, tam Judaicæ, quam Romanæ. 7. Liber de ſacro templi cultu, prout ſeſe tempore Salvatoris habuit. 8 *Erubbin* ſive Miſcellanea Chriſtiana & Judaica, *horis* ſubciſivis ab Autore perquam juvene conſcripta, partim critica, ex parte vero hiſtoriam ſacram concernentia. 9. Deſcriptio Templi, uti ſtetit diebus Servatoris; cui nunc accedit accurata ejusdem ſciagraphia, manu ipſius Autoris in membrana olim curioſe delineata, quæ in prima editione deeſt. Atque hæc quidem univerſa hactenus recenſita, Anglico idiomate ab Autore conſcripta ſunt.

Sequuntur nunc in Volumine II opera ejusdem Latine primum edita : nimirum Horæ Hebraicæ ac Talmudicæ in Matthæum, Marcum, Lucam, Johannem, Acta Apoſtolorum, partem aliquam epiſtolæ ad Romanos, & priorem ad Corinthios datam : de quibus vel ideo multa hic commemorare non erit opus, cum in plurium nunc manibus verſentur, poſtquam Horæ quidem in Evangeliſtas conſcriptæ anno 1675, reliquæ vero anno 1678, hic Lipſiæ curante maxime reverendo noſtro *Carpzovio* impreſſæ, atque ita, cum antea rarior earundem copia eſſet, largius eruditæ Germaniæ fuerunt communicatæ. Cæterum cum ſingulis Evangeliſtis præmittatur Tractatus Chorographici, varia ſacræ hiſtoriæ loca explicantes ; nunc accedunt tabulæ duæ æneæ, delineatæ ſecundum Autoris tradita & conjecturas, altera quidem Hieroſolymorum, altera terræ Canaan. Sed & ea Autoris ſcripta in hacce editione Anglicum idioma induere juſſa ſunt, ne ſc. Autoris conterranei atine neſcientes ulterius carerent egregiis hiſce operibus, utpote quæ *ἀκμὴν* quaſi, ac ultimam perfectionem exacti Autoris ſtudii in linguis orientalibus exhibent. Alteram Voluminis II partem faciunt Scripta nunc primum in lucem prodeuntia, nimirum quadraginta ſex

Digitized by Google

Sermones ſacri ab autore diverſis occaſionibus in eminentiora quædam Scripturæ loca habiti; quos ex ſchedis ejusdem, ab ipſius genero *Joh. Duckfeldio* communicatis, eruere laboravit editor *Strypius*. Atque hos ait ſupplementi loco eſſe quadantenus poſſe aliis Autoris ſcriptis, dum hic ſæpiuscule latius pertractantur, quæ ibi in arctum contrahere adactus fuerat, ob tenacitatem inprimis bibliopolarum ſpisſiora volumina reſpuentium: quæ etiam fere cauſa fuit, quod carptim adeo in lucem prodiere plurima ejus opera. Cum vero iidem ſermones pro memoria ſaltem juvanda plerumque raptim in chartam conjecti ab Autore fuerint, hinc eorum nonnulli obſcuritate aut imperfectione laborare deprehenduntur: quos tamen defectus tolerare, quam ſermonibus his omnino defraudare lectorem maluit editor. Sequitur ultimo loco Tractatus in Articulum Symboli Apoſtolici de deſcenſu Chriſti ad inferos, itidem antehac nondum in publicum prolatus. Præmiſſa operibus eſt deſcriptio ſatis ampla Vitæ Autoris, ubi inter alia recenſentur pluſcula ſcripta inter ſchedas Autoris reperta, partim Latino, partim Anglico idiomate, quæ omnia tamen imperfecta fuere ab ipſo relicta, præter unicum, Centuriam nempe de conſenſu quatuor evangeliſtarum, Anglica lingua conſcriptam. Inter cætera eminent tres aut quatuor tractatus, quibus Lichtfootus Verſionem LXX interpretum examinare, eorumque diſcrepantiam a textu Hebraico aliaque ſphalmata annotare, & in certa capita redigere fuerat aggreſſus. Concinnaverat etiam Autor Chorographiam Terræ Sanctæ; ſed cum ad finem fere perductam jam edere pararet, percepit ſe hac in re præventum a *Th. Fullero*, qui illo ipſo tempore librum ejusdem argumenti ſub titulo *Piſgah Sight*, ſive *Proſpectus Piſgæ* emiſerat, ac inde tametſi is admodum diverſa uſus eſſet methodo, in totum tamen laborem ſuum ſuppreſſit noſter: unde poſtmodum, quod merito dolendum, omnino perditus eſt; niſi quod aliquæ ejus particulæ in tractationibus Geographicis, quæ uti dictum, Horis Hebraicis præmittuntur, conſervatæ fuerunt. Subnectuntur præter Tabulam Chorographicam alphabeticam, ex univerſis autoris operibus ſtudio *Joh. VVilhelmi* collectam, quinque indices ſatis locupletes, nempe Scripturarum explanatarum, lectionum a communi diſcrepantium

Digitized by Google

linea

pantium, Autorum, Vocum exoticarum, ac rerum denique notabilium. De cætero meminit editor *Strypius*, extraneos (ſine tamen mentione certi loci,) jam in eo eſſe occupatos, ut univerſa Lichtfooti ſcripta non Gallicum ſaltem, ſed & Latinum in ſermonem verſa junctim typis exſcribant; quod ſi ita eſt, habebunt profecto de quo ſibi gratulentur vernacula Autoris lingua non imbuti: dudum enim eſt, quod verſionem ejusmodi anxiis votis exoptarunt.

M. GODOFREDI TEUBERI CIZENSIS, INSTRUmentum novum, variationem magnetis, h. e. declinationem, acclinationem, & inclinationem, minori acu ſecundum gradus, minuta prima & ſecunda exacte monſtrans.

Communicatum in Litteris ad ---

LOngiores acus, (præter difficultates alias a celeb. *Sturmio part. II. Coll. Curioſ. Tent. XIV. Phæn.* V annotatas) ſequitur plerumque motus tremulus, ut nunquam prorſus quieſcant; breviores vero non exacte ſatis indicare valent graduum minuta, cum ea parvis circulis inſcribi nequeant. Noſtra igitur acus determinatæ longitudinis e. gr. 4. pollicum pedis Romani tantum præſtat, ac alia quatuor perticarum fere, ſeu 384 pollicum longiorum. Ad id præſtandum, in plano quodam metallico A B C, *(Fig. I.)* deſcribantur duæ lineæ circulares, ſuperior D E, inferior F G, quæ ex centro H biſecentur linea Meridionali I H K; inſcribantur iis utrinque, more conſueto, diviſiones graduum. Huic plano imponatur regula N H O, in centro H, circa baſin ſtyli M L, (*Fig. II.*) perpendiculariter erecti, circulariter mobilis; in cujus puncto P, quod lineam D E deſcripſit, centrum ſit motus alterius regulæ Q R, quæ ad lubitum diduci poſſit: quod fiet, ſi in regula N H O circellus S T exſcindatur, in quo annulus Q S T regulæ Q R moveatur. Hac regula Q R, circa U & W deſcribuntur in plano XYZ, regulæ N H O cochleis *a b* affixo, duo arcus, propinquior *a c*, & remotior *b d*, ea divaricatione regularum, ut punctum concurſus P in initio gra- TAB. V.

 dus,

Digitized by Google

dus conſtituatur; (videatur *Fig. VII*) filum vero equinum centro P inſitum protenſumque ad Q. & indirectum perpetuo jacens Lineæ QR, in ✠ tranſeat per finem ejusdem gradus. Hac divaricatione contentum arcum in 60 partes dividi neceſſe eſt, quæ erunt minuta prima: connectantur *ac* & *bd* arcus transverſis lineis, prouti ſchema *Fig. I* monſtrat, & intercapedo illa U VV in regula QR, inter arcus *ac* & *bd*, dividatur in partes 60, quæ erunt minuta ſecunda. Ipſa jam ſtructura docet, eſſe Viri Excell. *VVeigelii Microgonium*, quod aptiſſime minutis declinationis magneticæ, imo ſecundis quoque adhiberi poteſt. (Nobile hoc inventum propediem, tanquam rei aſtronomicæ gratiſſimum, in publicum prodibit.) Deinde regulæ NHO inſiſtat ciſta *ef* (*Fig. III*) oblonga, anteriore & poſteriore parte rotunditatem, centro *i* deſcriptam, referens, crenamque *gh* habens perpendiculariter imminentem lineæ *kl*, regulæ NO. Ipſa acus magnetica *mn* (*Fig. IV*) eo artificio compoſita eſt, ut non obſtet acclinationi ſuæ, quod in omnibus vulgaribus neceſſario fieri norunt Statici: depreſſa enim una parte alteri elevatæ accedit inde aliquantum ponderis, quod graviorem reddit, & ad æquilibrium ſtatim reducit; hinc polos librationis ſuæ in medio *o* fecimus, quibus illa acus, in foraminula pileoli *p* inſerta, libere ab illa vi inclinatrice deprimi attollique poſſit, ut contrarium ferri pondus eam eludere non poſſit. Regula *qrſ* (*Fig. V*) index erit hujus acclinationis, quæ in latere ciſtæ, in puncto *r*, quod foramina pileoli *p* in cuſpide erecti ſtyli ML, pendentis determinabunt, (ipſa enim cuſpis ſtyli L centrum hujus acclinatorii motus non eſt,) infixa, circulariter mobilis eſt, cuſpide ſua *r* crenam *gh* accurate tangens, altera cuſpide, in plano *ux* (*Fig. VI*) perpendiculariter regulæ NO inſiſtente, & circularibus iisdem lineis eadem diſtantia HP & H✠ deſcriptis prædito, gradum, ſi horizontaliter quieverit, nullum; ſi elevata, acclinationis; depreſſa, inclinationis monſtrat: quæ diſtantia a linea horizontali *y* circino ſumpta, in planum declinatorium a linea meridionali IK, transportetur, ubi ope Microgonii, (ſi integris gradibus non conſtet) reſiduum in primis & ſecundis minutis inveniri poterit. *Figura VIII* compoſitum exhibet inſtrumentum.

Hæc

Hæc igitur tota conſtructio hujus inſtrumenti, quod facilitantæ obſervationi profutura ſit non deſpero. Rite obſervandi modus hic erit, ut impoſitum loco cuidam præciſe horizontali, cui exacte inſcripta linea meridiana, quæ lineæ merid. inſtrumenti IHK aut in directum ſit poſita, aut parallela, acus libere moveatur, ut tamen ſemper cuſpis ejus *n*, crenæ *g h*, quæ ſmalto (vulgo Frauen-Glaß) obducta ſit contra aeris injurias, exacte reſpondeat; regulæ vero *q r* cuſpis *r*, ad cuſpidem acus dirigatur, quæ directio omnes regulas in debitum locum poſitura eſt, ut & declinatio & ac vel inclinatio inveniri queant.

H. V. P. ad B. DE NUPERIS ANGLIÆ MOTIbus Epiſtola, in qua de diverſum a publica religione circa divina ſentientium differitur tolerantia.

Amſtelodami apud Regner. Leers in 4. 1686.

Sive ſtyli nitorem, ſive argumentationum acumen ſpectemus, non poſſumus non inſigni Epiſtolæ hujus autorem laude proſequi. Incipit ab encomio Regis, qui nunc Magnæ Britanniæ imperat, deque eo confidit, & deleturum ex animo memoriam injuriarum, quas ſibi Principi olim Eboracenſi illatas ſenſerit, & obſtrictam pro conſervando religionis in Anglia publice receptæ ſtatu fidem ſervaturum, votisque populorum reſponſurum eſſe. Prætuliſſe enim Romanam religionem in regno ſuo obſcuram & invidioſam, palam regnatrici, non ut vulgo fieri ſoleat, utilitatis, aut vitandi periculi cauſa, ſed dictamen ſuæ ſequentem conſcientiæ, & magno cum periculo; neque hanc magnanimitatem caruiſſe divino favore, extincto repente infeliciſſimo æmulo, cui ob natalium vitium nullum ad regnum jus fuerit. Oſtendit inde religionis diverſitate nec jus regium, nec privatorum tolli, & peſſime de religione ſentire, qui eam in ſola dogmatum propugnatione collocant, & cum ipſi ſe victimas Deo fidei & morum puritate offerre debeant, cruentas alias ex diſſentientibus ſacrificent, præpoſtere Chriſtum imitantes, qui ejecerit quidem divino zelo profanatores ex templo, ſed oves nunquam niſi

niſi blanda vi coegerit. Iſta violentia hypocritas & hiſtriones augeri, ſed veritatem non aſſeri, nec errorem expugnari. Labaſſe ex eo tempore rem Chriſtianorum, ex quo ſpiritualium armorum oleo carnalia arrepta fuerint, nec unquam verorum Chriſtianorum numerum anguſtius coarctatum, quam cum profeſſio Chriſtianismi per carceres, flagella & cruces dilatata fuerit. Pſeudopoliticos eſſe & experientia refutari, qui perniciosum putent Reipublicæ eſſe, ſi ſubditi a regnatrice religione diſſentiant; peſſime errare, qui ſtatuunt, eam religionem pro vera ſequendam eſſe, quam magiſtratus profiteantur & jubeant; ſic enim Diabolicam quoque recipiendam fore. Facile tolerari poſſe Chriſtianorum varias ſectas, quia non tota differant religione; prudentiam id ſolum exigere, ut coerceatur, quæ diſcipulos faciat imperantibus obſequium denegantes, quales non ita pridem repertos memorat, qui laqueo vitam finire maluerint, quam regi ſuo bene precari. At qui virtutem colunt, ad Auguſti exemplum, ut Philo refert, Judæos ob eam cauſam tolerantis, non eſſe aſpere tractandos. Illis vero Theologis, qui regnantibus curam de æterna ſalute ſubditorum commendant, cavendum eſſe ait, ne dogmati illi ſuo dira & crudelia ſuperſtruant. Regem quidem, *qua talem*, hujus vitæ commoda ſubditis procurare, *qua Chriſtianum*, etiam æternæ; ſed non aliis quam qui Chriſtianæ diſciplinæ conveniant modis, adminicula miniſterio publico præbendo, & ſpiritualibus armis pro religione pugnando, in quo bello victi ſemper triumphent; quod ſi ab infidelibus hoſtibus vis fiat, tum eis reſiſtendo, per indirectum pro religione bellum recte geri. Reſpondet objectioni, qua dicunt duriora remedia eatenus proficere, ut errantes veritati quam aſpernantur, benigniores præbeant aures. Remedia enim illa nocere potius ait, quam prodeſſe; neque inter contumaciam & perſeverantiam ſatis diſtingui humano judicio poſſe, nec errorem mentibus eximi, quem vel ſtupor foveat, vel educatio & præjudicium indiderit: evidentia vero tanta demonſtrari dogmata non poſſe, ut ea non permoti pro obſtinatis haberi & puniri debeant. Examinat præcipuum Romanæ religionis axioma, de autoritate Eccleſiæ ab omnibus agnoſcenda, monſtratque non ita liquidis rationibus & S.S. Literarum teſtimoniis niti, ut adverſantibus aſſenſus invitis extorqueri poſſit: neque de prætenſo hoc

hoc ſuo jure ipſam eccleſiam judicare poſſe, ſed alio ſuperiori judicio opus eſſe, quo dubitantes de aſſerto illo jure certi fiant. Ad miracula itaque recurrendum fore, quibus id indubitatum reddatur. At quæ ad ſalutem neceſſario credenda ſunt, per verba Evangelica miraculorum fide dudum confirmata tam clara eſſe, ut interpretatione ordinaria percipi poſſint. Circulum deinde ingenioſe explicat, quem faciunt, qui autoritatem Eccleſiæ per Scripturam, hujus vero viciſſim per Eccleſiam, demonſtrare velint, aut qui ex modulo humanæ politiæ, viſibile & externum aliquod judicium & faſtigium, in eccleſia agnoſcendum eſſe ratiocinantur: rejicit etiam notarum eccleſiæ, quas jactant, inexplicabiles tricas. Cum itaque in eccleſia Romana, licet externa pompa ſeſe oſtentet, autoritatis quam ſibi aſſerit fundamentum profunde lateat, obſtinationi Proteſtantium non eſſe imputandum, quod illud capere nequeant; laudandos potius eos, quod majorem ſuæ ſalutis rationem habeant, quam ut ignotum ſibi cum erroris periculo ducem ſequantur. Agnoſcit poſtea, ob externæ hujus autoritatis defectum multiplicari ſectas, nec earum diviſiones minui poſſe, niſi ad ſalutem creditu neceſſaria ad paucos redigantur articulos, illos nempe, qui ſub æternæ damnationis periculo accipiendi ſint: habere autem hos aliquam latitudinem, in qua plura inveſtiganda veniant doctis, quam indoctis. Hæc fere Epiſtolæ ipſius contenta ſunt, quæ data ſcribitur Londini $\frac{11}{1}$. Sept. A. 1685. In poſtſcripto iterum de Regis mente bene ſperare Auctor jubet, quem ob conſtantiam & generoſitatem extollit, & ob ſtudium conſcientiæ obtemperandi (licet errore non careat, religionem contaminatam profeſſus) præmium a Deo conſecuturum ominatur. Explicat quæ dixerat de remediis durioribus, quæ præparamenti loco adhibenda eſſe dicunt, qui convertendos homines vi adoriuntur, ſtatuens, etſi talibus modis pravis affectibus frenum injici poſſit, ad veritatis tamen ſtudium & agnitionem quiete opus eſſe, indeq; fieri, ut ne divinæ quidem caſtigationes a falſo cultu facile homines revocent, etſi morum corrigant inſolentiam. De controverſiis denique inter Proteſtantes agens, tanti eas non eſſe arbitratur, ut propterea ſeparari disjungique debeant. Quantillum eſt inquit, quod *Lutheranos* a *Reformatis* dividit? quæſtio propemodum ſola de præſentia corporis Chriſti in cœna Domini.

Quam exiguum, quod presbyterianos Anglos a publica illius regni Eccleſia disjungit? rituum & regiminis eccleſiaſtici differentia. Addit aliquid de agitatis inter Batavos litibus circa prædeſtinationem & gratiam, per Dordracena decreta minime finitis, ne ſopitis quidem. Sed difficiliorem & pene impoſſibilem Proteſtantium cum Catholicis reconciliationem agnoſcit, ſpemque omnem abjiciendam eſſe ait, ſi pergant Proteſtantibus ut victis leges præſcribere, & credenda injungere quæ credi nullo modo poſſint. Exemplum unum inſtar omnium de dogmate transſubſtantiationis proponit, ut Scripturæ non tantum contrarium, ſed &, ut ſcribit & argumentis quibusdam a natura ſive extenſione corporum probare vult, omni rationi & voluntati divinæ repugnans, quæ idem eodem tempore velle & nolle, corpus eſſe & non eſſe, non admittat. Poſt gravem obteſtationem, quam cum moderatioribus ex Romana Eccleſia communem ſibi eſſe credit, adverſus violentos converſionum modos, unicam ſupereſſe concludit conciliandæ pacis viam, *opinionum ſalutis fundamentum non convellentium tolerantiam*: ſed hanc obſtrui a Romano-Catholicis, quamdiu inter tolerabilia ſolum trahere velint, de quibus Eccleſia illorum nihil pronunciaverit, ſtandum vero iis putent, quæ deciderit, Tridenti præſertim, ubi nihil reliquerint indefinitum, quod ſeparationi cauſam dederit: ita ut dum illi ſe loco nolint movere, Proteſtantes vero ingens illud diſtantiæ ſpatium ſine ſalutis jactura ſe remetiri poſſe negent, fruſtra de reconciliatione ſermo inſtituatur.

LA VIE DU VICOMTE DE TURENNE PAR Mr. du Buiſſon. &c.

h. e.

Vita Henrici de Turre Arvrenorum, Vice-Comitis Turennii, Exercituum Regiorum Gallicorum Ducis ſeu Mareſcalli Generalis, Præfecti equitum levis armaturæ, & Lemovicenſis provinciæ Gubernatoris; Autore Dn. Du Buiſſon Centurione Primipilari ſive Majori Legionis Verdelinianæ.

Coloniæ apud Joh. de Clou 1685. in 12.

Notior

NOtior eſt, quam ut prolixius commendari debeat, veterum recentiumque caſuum memoria, Vice-Comes Turennius Germaniæ noſtræ. Hanc ſane in bello, quod Monaſterienſi & Oſnabrugenſi pacificatione A. 1648. finem accepit, florenti ætate & jam tum Gallicarum copiarum Dux, varia quidem fortuna, non tamen ſine virtutis & moderationis etiam apud hoſtes laude, aliquot annis pervaſit, nec una afflixit clade; dein civilibus Galliæ motibus implicitus, & Regiis partibus aliquandiu oppoſitus, easdem poſtea perpetua fide & induſtria ſecutus eſt; miniſtris non ſemper, ſed Regi ante omnes belli duces charus, & juveni militiæ veluti magiſter quidam & manuductor habitus. Honorandi ſane ejus gratia novus dignitatis titulus inventus eſt, *Mareſcalli copiarum Generalis*, quo Franciæ quos vocant *Mareſcallos* (quo titulo & ipſe antea decoratus fuit) antecederet: promiſſo etiam ſupremo illo & poſt *Franciſci Bonæ Lesdiguierii* mortem plusquam ſexaginta annis ſuppreſſo *Conneſtabilis* axiomate, ſi a reformata, quam profitebatur, religione deſciſcens eccleſiæ Romano-Catholicæ nomen daret. Sed neque ea illi conditio tum placuit, & cum poſtea jam ſenior, & a *Patribus Oratorii* tandem perſuaſus ceſſiſſet, ſatius habuit, oblatis abſtinere, quam in ſermones hominum incurrere, quaſi eo intuitu recuſatam antea mutationem admiſiſſet. Occubuit in expeditione, quam antea concluſam Neomagi pacem, adverſus Cæſareum exercitum ſub Monteeuculio duce in ripa Rheni ſuſceperat, haud procul Argentorato, tormenti majoris ictu ſubito a. 1675 exanimatus, natus annos 64. Editus autem fuerat a. 1611. patre *Sedani* & *Bullionii* Duce, familia maximis illuſtriſſimisque, in Gallia & Germania, affinitatibus innexa. Prole caruit, quanquam uxorem ex illuſtriſſima *Forceorum* gente ſui amantiſſimam & virtutis præclaræ haberet, quæ ante eum e vivis diſceſſit. Mortuum Rex ſerio luxit, & funus inſolitis honoribus coli, eique inter ſepulchra regia in fano S. Dionyſii locum dari juſſit. Scriptorem vitæ nactus eſt virum militarem, qui poſt quinquaginta annorum ſtipendia, ſine opiparo præmio ut refert, tranſacta, mortis propinquæ fiducia multa libertate nec paucis digreſſionibus uſus eſt, quibus bella deſcribuntur in Belgio, in Subalpinis & Inſubribus, tum in Hiſpaniæ finibus, maxime vero in Germania, nec non ipſa Gallia, factione quam *funditorum*

Digitized by Google

(la fronde) nomine appellabant, miſere ante annos triginta & plures quaſſata, & quæ in iis Turennii partes & geſta fuere, aulæ quoque ſecreta panduntur; ut mirum non ſit, quod liber intra Galliam editus non fuerit. Excerpere ex hoc aliunde nota non libuit, multo minus quæ reticeri præſtat. Characterem morum Turennii ſingularem & in militaribus ingeniis rarum, ut ab Autore prolixius traditur, nemine, ut putamus, improbante, imo non ſine emolumento legentium breviter referemus. Modeſtia in juvene excelſi generis, & in licentia militari a teneris educato, mire prædicatur; inſigne in obſervandis belli artibus ſtudium; temperantia pene incredibilis; patientia in ferendis ſuperiorum & parium ingeniis & defectibus, non dejecta quidem, ſed cauta; vigilantia ſumma; amor erga milites, & enixa in iis alendis conſervandisq; & merito præmio proſequendis voluntas, adeo ut patris loco ab iis haberetur. Diſciplinam non tam ſeveris pœnis, quam idoneis verbis (quorum tamen ob linguæ balbutiem quandam parciſſimus erat) facile tenebat. Oſtentationem & jactantiam, quæ tot alios, qui armorum gloria inclareſcunt, comitari ſolet, adeo vitavit, ut mallet egregie geſta cum exercitu & præfectis communicare, quam ſibi ſoli, etſi meritus, arrogare: ſciebat etiam errata diſſimulare, & emendationi locum dando, multos ad res melius gerendas excitare, quos rigor intempeſtivus perdidiſſet. Pecuniæ adeo non appetens erat, ut neceſſitatibus militum levandis, ultra vires patrimonii & ſtipendium quod a Rege accipiebat, ſubveniret, ita ut ſupellectilem argenteam non ſemel pignori etiam dederit, aliquando diſſectam in fruſta, dum nummi deeſſent, militibus diſtribuerit. Pleraque etiam quæ in duces redundare ſolent emolumenta, exercitibus & bene meritis tribunis legatisque relinquebat, denique pro amicis longe diligentius quam pro ſe laborabat. Fidem hæc & alia narranti autori, fama non impar, tum id etiam firmat, quod defectus quosdam non diſſimulavit: qui tamen ut in pulchro corpore leves nævi, heroicarum virtutum ingentes laudes obſcurare non poſſunt.

THE LIFE AND REIGN OF KING HENRY The Eighth.

i. e. Vi-

Digitized by Google

id eſt,

Vita Henrici VIII Angliæ Regis, auctore Edoardo Herberto Barone de Cherbury.

Londini apud Robertum Littlebury, Robertum Scotum, & Georgium VVells, 1683, in fol.

QUamvis hæc Hiſtoria jam anno 1649 evulgata, ſæpiusque deinde recuſa, initium collectionis noſtræ longe antevertat, ob Auctoris tamen celebritatem non indignam judicavimus, quæ per occaſionem nuperæ editionis nobis ante paucos demum menſes oblatæ, his Actis insereretur. Adeo enim, non modo apud Anglos ſuos, ſed exteras etiam gentes inclaruit *Herbertus*, ut ejus de *Veritate* libri, ſi *Lloydo in obſervationibus ad vitas Miniſtrorum Anglicorum p. 1017.* credimus, Bibliothecæ Vaticanæ ſummo cum honore illati fuerint, hæcque ipſa Henrici VIII Hiſtoria, *VVoodo in Hiſtoria Oxonienſi Lib. II. p. 65. affirmante*, in archivis Bibliothecæ Bodlejanæ manuſcripta, pretioſi alicujus cimelii inſtar, aſſervetur. Enimvero ſi, præter mirificam ſententiarum concinnitatem, ſingularem in judicando dexteritatem, ſummumque, quod ubique præ ſe fert, veritatis ſtudium ſpectemus, optimo ſane jure hunc ſcriptorem inter præſtantiſſimos ætatis noſtræ referemus. Orditur autem Annales ſuos ab anno 1491, quo lucem adſpexit Henricus, deſinitque in anno 1547, quo fato conceſſit Princeps ingentibus vitiis, quæ magnis virtutibus redemit, famoſus. Videtur vero argumentum tam nobile de induſtria elegiſſe Herbertus, in quo ſuam in dicendo vim exereret, cum non ſolum inſignis rerum Germanicarum, Gallicarum & Hiſpanicarum inclinatio, ſed religionis etiam per Angliam memorabilis mutatio illo tempore facta fuerit, quæ ex actis ſecretioribus ſumma cura perluſtratis, & Hiſtoricis ſeculi ſuperioris fide digniſſimis diligentisſime eruta, lectori in compendio quaſi ante oculos ponit. Inprimis autem annotari merentur elogia illuſtrium illius ætatis virorum, quale, præter ipſius *Henrici VIII*, quod *p. 632 --- 636* legitur, p. 13. *ſeqq. Thomæ Volſeji. p. 62 & 63. Ferdinandi Catholici. p. 83. Maximiliani I. p. 371. Thomæ Mori*, & denique *p. 524. Thomæ Cromvellii* occurrit. Nec minus obſervatu dignum cenſemus, quod

f. 66. narrat, Leonem X illo jam tempore Calendarii Juliani emendationem meditatum fuiſſe. Epiſtola inſuper Henrici VIII ad Volſejum, quæ *p. 164* habetur, & paradoxa ipſius Auctoris diſſertatio, de ſacrorum diſſidiorum compoſitione, lectu nobis non indignæ videntur. Rara quoque eſt *p. 18.* de titulo Chriſtianisſimi obſervatio, quem Julius II Pontifex Ludovico XII Gallorum Regi infenſus, ad Henricum VIII, qui eo deinceps ſemel aut iterum uſus fuit, transferre conabatur; cui gemellum plane eſt quod *p. 317.* tradit, Jacobum V Scotiæ Regem, Pontificis inſtinctu, titulum Defenſoris fidei Chriſtianæ ſibi arrogaſſe, ut ægre ſcilicet faceret Henrico VIII, quem Leo X ob librum contra Lutherum ſcriptum, defenſoris fidei elogio exornaverat. Quid vero ultima operis pulcherrimi verba, quibus innuere videtur Herbertus, *Henrico VIII terram non ſatis levem fuiſſe*, monſtri alant, omnium optime *Fullerus Libr. XI, Hiſt. Eccleſ. Angl. p. 238.* explicabit.

VVILH. A LOON ELEUTHERIA, SIVE DE Manumisſione Servorum apud Romanos Libri Quatuor.

Ultrajecti, apud Joh. Ribbium, 1685. in 12.

MAnumisſionum materia ex illis eſt, quas ob nullum aut exiguum in terris noſtris uſum, eliminatas ex Jure noſtro penitus mallent plurimi novarum in Jurisprudentia rerum ſtudioſi: quos ipſos quidem hic loci refellere nec vacat, nec ſi vacaret, foret opus; cum hac in re jam nobis otium fecerint tot viri celebres, qui Juſtinianeæ Jurisprudentiæ patrocinium adverſus novatores ejusmodi ſuſcipientes probatum dedere, ne minimum quidem a Juris Corpore membrum reſcindi poſſe, quin mox periculum immineat integrum mutilandi, concordemve totius harmoniam convellendi. Neutiquam proinde operam perdere credendi ſunt ii, qui iſtis quoque diſciplinæ hujus capitibus elucidandis ſemet impendunt, quæ longius ab uſu moderno recesſiſſe videntur; quandoquidem labor hic nec jucunditate caret, dum campus hac ratione aperitur varia eruditæ antiquitatis monumenta perveſtigandi; nec utilitate deſtituitur, occa-

occaſionem quippe præbens in varios juris textus inquirendi, eorumque ſenſa penitius explicandi. Atque hæ etiam dubio procul cauſæ fuere, quæ *Loonium* ad concinnandum hunc de Manumiſſione tractatum incitarunt, in quo quicquid aut in legibus noſtris, aut in optimis quibusque autoribus de hac materia traditum reperit, ſuccincte proponere ac ordine congruo exhibere ſategit. Et primo quidem libro juſtas ſive ſolennes manumiſſionis ſpecies exponit, quas inter eam, quæ per cenſum fiebat, antiquitate cæteras ſuperare probat, utpote quæ jam Servii Tullii temporibus cœperit, cum ea quæ per vindictam expediebatur, non niſi poſt exactos reges; per teſtamentum vero, poſt conditas demum duodecim tabularum leges, invaluerit. Libro ſecundo reliquos minusque ſolennes manumiſſionis modos pertractat, per epiſtolam puta, convivii adhibitionem, aut inter amicos; quibus ipſis videlicet libertas quidem etiam conferebatur, non tam plene tamen nec pingui adeo conditione, ut prioribus illis juſtis ac ſolennibus modis, donec tandem Juſtinianus omnium libertorum jura exæquata vellet. Tertius liber perſonas ad manumiſſionem tam expediendam quam patiendam aptas, ut & alias in ritu hoc occurrentes circumſtantias tradit, & ſpeciatim *cap. 5.* fuſius perſequitur, qua ratione ſervi quandoque a Dominis ſuis pro certo pretio libertatem paciſci fuerint ſoliti; id enim moris a nemine adhuc ſatis expoſitum ſe reperiſſe ait Autor. Ultimo libro enarrat, qui ſine manumiſſione ad libertatem pervenire potuerint, nomina item libertis tribui ſolita, aliaque ſigna noviter acquiſitæ libertatis; quæ inter etiam ſoleas recenſet; utpote quibus liberos homines duntaxat uſos probat, cum ſervi ſculponeis ſaltem, quas vocabant, uterentur. Cæterum ex ſcripto hoc, niſi præfamen id doceret, haud facile quis conjiceret, id a juvene, quique vix ante biennium ſacris Jurisprudentiæ initiatus fuerit, profectum eſſe; quin potius & multa lectio & adultum judicium, undique promicantia, haud vulgaria nobis de Autore cum tempore polliceri videntur.

Furſten-

FURSTENBERGIANA LEONHARDI Frizon S.I.

Burdigalæ apud viduam G. de la Court. A. 1684. in 8.

INter Mæcenates Poetarum hujus ſeculi, ſi non principem, certe proximum ab eo locum promeruit *FERDINANDUS L. B. de Furſtenberg*, Paderbornenſium ac Monaſterienſium Epiſcopus, qui in arce Neuhuſiana ad confluentes Luppiæ & Aliſonis d. VI Cal. Jul. A. 1683, ætatis 57, non ſine comploratione Muſarum omnium, diem ſuum obiit. Is enim uti tum in eruditione omni, tum in poetica potisſimum facultate principatum quaſi quendam obtinuerat, ita literatos omnes, poetasque inprimis felicioris venæ, non amabat tantum ſummopere, ſed & ſplendidisſimis ſubinde muneribus mactabat. Et hinc tot carmina euchariſtica & panegyrica in laudes ejusdem certatim & velut agmine facto hinc inde fuere decantata. Neque enim Marones deſunt, ubi Mæcenates ſunt, ac munifici Muſarum Evergetæ, ut non abſone quis dixerit, beneficentiam Mæcenatum eſſe ſpiritum illum poetarum, æthereis ſedibus venientem, vel furorem illum atque enthuſiaſmum, quo correpti Muſarum fores pulſent, & ad res præclarisſimas memoriæ hominum mandandas animum appellant. A Furſtenbergii certe principalibus muneribus ad carmina condenda ſtimulati e Batavis *Nicolaus Heinſius*, nulli veterum poetarum poſt Danielem parentem ſecundus, & qui hodieque totus Caſtaliis ſcatet laticibus, *Petrus Francius*, & ex Gallis de Societate Jeſu *Johannes Commirius*, *Carolus Ruæus*, & *Albertus Daugieres*; prout in Actis anni 1682 p. 259, ubi Francii jam laudati ad Furſtenbergium poemata recenſuimus, jam indicatum eſt. Sed trigæ huic Jeſuitarum Gallicorum adjungendus nunc venit *Leonbardus Frizon*. Poſteaquam enim & hic aureum Jovis illius Monaſterienſis imbrem in ſe deſcendentem non ſemel perſenſiſſet, munificentia hac incenſus veterum poetarum presſit veſtigia, & vulgi ſtribligine majus quippiam ad heroicas tanti Mæcenatis virtutes ex merito celebrandas tentavit. Et hinc *Furſtenbergiana* iſthæc enata. Præmiſit autem poematis Laudationem Furſtenbergii proſariam, in qua tum alia multa in eo, tum illud maxime tanquam Ponti-

Digitized by Google

Pontificius deprædicat, quod ſacras expeditiones XV, ſive miſſiones Jeſuitarum, magnis ſumtibus (nam ut Furſtenbergius ipſe in literis ad Jeſuitas Romæ congregatos profitetur, miſſiones illas, quas XXXVI Miſſionariis commendaverat, e mille ſeptingentis quadraginta ſupra centes mille daleris Imperialibus, proveniente ſeptem octoginta ac quinquies mille imperialium dalerorum annua penſione liberaliter dotavit ac perpetuo ſtabilivit) inſtituerit. Laudationi huic ſubjungit *obſervationes varias in Furſtenbergiana*, interque alia in illis valde id admiratur, quod Mæcenas, priſcus ille Muſarum patronus, deque Republica optime meritus, tam parce a clientibus ſuis Marone, Horatio ac Propertio fuerit commendatus, cum tamen præter beneficentiam, teſte Seneca, & grandi fuerit ingenio, & verſus diſertos ſcripſerit; quodque e tanta copia eruditorum, quos tam intime tamque benigne foverit, nemo nomen ipſius poſteritati certo prodiderit. Neque enim conſtare, Cilniusne an Cilnius, vel ſimile quid fuerit nominatus, cognomenque ſolum vulgo uſurpari; quanquam de hujus quoque orthographia Grammatici adhucdum certant. Obſervationes haſce excipit *Diſquiſitio in Criticos & antiquos & recentes*; in qua voces, quas illi tanquam ignobiles aut minime Ciceronianas ignominia affecerant, non paucas in honoris priſtino reponit ſtatu, utque eas haud ſpurias eſſe, nec plebejas evincat, ſuos ſingulis autores, ceu honeſtiſſimos parentes aſſignat; quin & locos, in quibus a Cicerone ipſo eædem dictiones ſuſceptæ ſint, uſuque firmatæ, indicat. Quod Furſtenbergiana ipſa attinet, ſunt eorum libri duo priores heroici, & Maronianum quid ubique ſpirantes, Furſtenbergii & Ludovici Magni encomia continentes; item Sotericon S. Luciæ (huic enim non minus, quam S. Xaverio, redditam ſibi valetudinem Furſtenbergius, quaſi Deus hic nihil feciſſet, acceptam tulit;) tertius liber partim elegiacus eſt, partim lyricus, isque & ipſe in Furſtenbergianis dotibus ac rebus deprædicandis potiſſimum occupatur; quartus epiſtolas oratione ſoluta exhibet, & quidem X Furſtenbergii ad Frizonem, & unam Frizonis ad Furſtenbergium nuncupatoriam, poematis antehac ſuis præmiſſam; & denique literas Furſtenbergii ad Patres Societatis Jeſu Romæ ad eligendum præpoſitum generalem congregatos; quibus & index præcipuarum rerum annectitur.

JOANNIS FRANCI CASTOROLOGIA.

Auguſtæ Vindel. 1685. in 8.

EQuidem tractatus hic teſte præfatione jam ante 40 annos conſcriptus autore D. Joanne Mario, Medico Ulmenſi, ac poſtea Auguſtano, ſervatus poſt ejus beatam mortem in Bibliotheca Joannis Maiori, nunc demum editus eſt atque in tantum auctus a Joanne Franco, ut nec in tituli frontiſpicio nomen ſuum præfigere dubitaverit. Contenta hujus ſcripti potiora hæc ſunt. Præmiſſa onomatologia caſtorem deſcribunt in adjecta figura depictum, & quicquid ad cognitionem hujus animalis naturalem pertinet, uti ſunt ejus victus, locus natalis, ætas &c. Inprimis autem id agitur, ut conſtet caſtorium non eſſe, uti vulgo creditur, teſticulos fibri, ſed ab his longe diverſiſſimum. Monſtrat enim autopſia, intra pedes poſteriores tam maris quam fœminæ reperiri binos ſacculos, ad magnitudinem ovi anſerini, materia ſubflava, reſinoſa vel oleaginoſa fœtente turgidos. Nulla autem occurrit communicatio inter hos ſacculos atque caſtoris genitalia; imo vero & in mare, quanquam externe nulli appareant teſticuli, nihilominus deliteſcere eosdem in cavo abdominis juxta ſpinam dorſi certiſſimum eſt. Cumque potiſſimum propter caſtorium expetatur fiber, breviter quidem de reliquarum partium uſu medico diſſeritur, de pelle puta, pinguedine, ſanguine, pilis, dentibusque; attamen potiora ſunt, quæ de caſtorei facultatibus leguntur. Itaque ad evitandam confuſionem viſum fuit morbos omnes quibus medetur, juxta ordinem alphabeti recenſere, annexis ubique obſervationibus partim propriis, partim mutuo ſumptis ex aliorũ practicorum imprimis feliciſſimorum, collectaneis manuſcriptis. Quod ſi licet in ſummam contrahere, quæ ſatis prolixe tradita ſunt, dixerim caſtorium eſſe præ cæteris inſigne nervinum, antepilepticum, antiſpasmodicum, antiparalyticum; hinc enim egregie confert ad promovendum partum; ad colicam, malum hypochondriacum, ſingultum, aſthma, paſſiones & ſuffocationes hyſtericas, ad omnes ſpasmos motusque convulſivos, epilepſiam, apoplexiam, paralyſin, procidentiam ani & uteri, tremorem artuum &c. His adde morbos ſpirituum, quos optime excitat caſtorium, uti ſunt lethargus cæteri-

que

que affectus ſoporoſi, vertigo, memoriæ imbecillitas &c. Præterea inter reſolventia & anodyna non ultimum eſt, atque ideo ſanguinem congrumatum reſolvit in caſu ab alto, menſes & lochia promovet, pleuritidem ſanat, epatiſque ac lienis duritiem, item in arthritide, cephalalgia, dolore aurium & dentium probatiſſimum eſt. Denique & expellit non modo variolas, morbillos & quicquid in peſte ipſa latet, ſed & vermes cujusque generis.

JOHANNES GOEDARTIUS DE INSECTIS IN methodum redactus, cum notularum additione, opera M. Liſter, e Regia Societate Londinenſi.

Londini apud S. Smith 1685. in 8.

JOhannes Goedartius pictor Medioburgenſis ad egregiam, qua pollebat in arte Miniculatoria peritiam exercendam, inſecta ſibi elegit. Quæ ut accuratius depingeret & deſcriberet, erucas, vermes, aliaque talia vitris incluſit, convenienti alimento ſuſtentavit, & antequam ſe ad transmutationes accingerent depinxit, etiam exacte annotavit tempus ac modum transmutationum, quæque ex iis prodierunt animalcula nova, ſuis coloribus delineavit. Nocte nonnunquam, accenſo lumine, quæſivit inſecta, quæ de die non apparent: aut terram fodiendo, ea quæ raro in conſpectum veniunt, ad ædes ſuas contulit, omnesque obſervationes ipſemet typis æneis expreſſit, ac propriis coloribus conſpiciendas propoſuit. Deſcriptiones ab ipſo factas Belgico ſermone in Latinum traduxerunt,& ediderunt anno 1662 & 1667, additis commentariis & notis nonnullis, Medioburgi *Johannes de Mey* & *Paulus Veezaerdt*. Dubitat autem *Liſterus*, an *Goedartius* unquam propoſitum habuerit ſuas obſervationes publici juris facere, quod deſcriptiones univerſas fere ex toto neglexerit, ad quas probe perficiendas ſufficiens occaſio & tempus fuerit; quod relationes plurimas coloribus accommodaverit, quos typis æneis exprimere non potuit; quod ordo adeo ſit tumultuarius, & profectus plus ſatis tenuis, poſt quotidianam ejus per annos 40 cum iſtis animalculis neceſſitudinem. Laudat autem accuratiſſimas obſervationes, quales ante

Digitized by Google

eum nemo habuit, easque diſperſas in ordinem redactas exhibet, juxta variam inſectorum in iis deſcriptorum indolem, ac omiſſis Interpretum commentariis ut alienis, notulas ſuas addit, quibus obſcuriora illuſtrat, & animadvertit, quod experientiæ ſuæ minus conſentaneum comperit. Quæ commentariola ad majorem ſaltem libri partem producta, ipſe ex tædio ſenectutis nec perficere, nec edere ſe voluiſſe ſcribit, amico autem poſtulanti & in lucem aſpectumque hominum ſe prolaturum promittenti, tandem conceſſiſſe. Iconiſmos quamplurimos ſumma opera ſtuduit ab artifice peritiſſimo ſculpi.

Appendix, in Hiſtoria Animalium Angliæ, quam anno 1678 edidit Liſterus, partim emendanda partim addenda complectitur.

In fine conſpiciuntur ſcarabæorum Anglicorum mutæ quædam Tabulæ.

ACTES DE L'ASSEMBLE'E GENERALE DU Clergé de France de 1685.

i. e.

Acta Congregationis Generalis Cleri Gallicani in cauſa religionis anno 1685, cum conſiderationibus

M. D. S. B.

A. 1685, in 12.

AD ſtupendam Reformatarum Eccleſiarũ in Gallia ruinam proximo anno peractam, ultimum impulſum vel dediſſe vel promoviſſe videtur hæc ipſa Congregationis Cleri Gallicani, adverſus calumnias, injurias & falſitates, quas a Reformatis in libris & concionibus ſuis quotidie adverſus doctrinam Eccleſiæ ſpargi dicebant, querela & actio, Regi exhibita d. 14 Jul. 1685.

Hanc ex editione Pariſienſi recuſam publicat Autor reflexionum, cujus nomen literis M. D. S. B. deſignatur. Clerus in ſupplici libello Regi porrecto queſtus, ut diximus, de miniſtrorum Reformatorum calumniis, quibus fiat, ut populus religionem Romano-Catholicam tanquam impiam & falſam abominetur; refert poſtea,

poſtea, effectu quidem non caruiſſe Epiſtolam Paſtoralem anno 1682 a Clero ad Reformatos datam; infinitum enim numerum converſionum ſecutum eſſe, ſed majorem fuiſſe futurum, niſi Miniſtri impediviſſent, quo minus Epiſtola ad manus auditorum veniret, aut non niſi malignis interpretamentis corrupta. Petunt itaque non tam revocationem Edictorum; quamvis illa, ut ajunt, per modum tantum proviſionis & pro tempore data ſint, & cum florentiſſimo præſentis regni ſtatu non ſubſiſtant; quam ut Rex, ſiquidem ei placeat religionis exercitium Reformatis non adimere, prohibere eos velit ab injuriarum & calumniarum adverſus religionem Romano-Catholicam divulgatione. Ad demonſtranda vero, de quibus queruntur, indicem ſive parallelismum exhibent *ſeptem capitum*, in quibus doctrinam Romano-Catholicam ex fidei profeſſione Concilio Tridentino annexa (quam integram præmittunt) & ex ipſius concilii decretis, diviſa in tres areolas pagina proponunt, quarum una Latinum Concilii textum habet, altera verſionem Gallicam, tertia imputationes Reformatorum, quas pro falſis & calumnioſis cenſet Clerus; deinde loca ex Reformatorum libris, quibus iſtæ imputationes confirmari videntur, ſubjiciuntur. Subſcriptus eſt libellus ab Archiepiſcopis & Epiſcopis triginta, pluribus etiam Prælatis aut Theologis. Primum caput eſt *de libris canonicis*. II de *ſacramentis*. III de *juſtificatione & merito operum*. IV. de *adoratione* J. C. *in eucbariſtia & de miſſa*. V. de *ſatiſfactione*, *purgatorio*, *& indulgentiis*. VI. de *cultu ſanctorum & imaginum*, VII. de *poteſtate eccleſiæ & Pontificis*.

Autor *conſiderationum* ſive *reflexionum*, in epiſtola ad amicum, colloquium cum duobus aliis recenſet, in quo de conſilio & machinationibus Cleri quædam præmittit; quomodo ſcilicet, (poſtquam epiſtola paſtorali, abſque Regiorum mandatorum ſeveritate, & militari vexatione, nihil aut parum ſe effeciſſe deprehenderint) jam callidiores facti etiam de calumniis dicam ſcripſerint Reformatis, tacentes quæ hi ad epiſtolam paſtoralem reſponderint; utque mutato ſtylo epiſtolæ paſtoralis, in qua ut fratres & filios tractaverant Reformatos, nunc eosdem pro calumniatoribus & blaſphemis, ab omni fide & honeſtate alienis traduxerint, ut Regis odium in illos jam ſatis afflictos incenderent,

derent, & ſine omni commiſeratione erga cives & populares procurarent, quæ ſecuta ſunt, exilia, mulctas, aliaque ipſa morte duriora. Poſt hæc indicatur, laboris majoris alteriusque temporis eſſe, ſi articuli ſupra relati ſingulatim ad examen vocandi ſint: nunc aliquas ſaltem obſervationes generaliores afferri viſum eſſe. (1) Loca autorum, quibus Clerus calumniæ convincere Reformatos velit, magna ex parte, non ex Gallorum, ſed exterorum Theologorum libris excerpta eſſe. (2) Pro calumniis injuſtiſſime haberi omnia, quæ Reformati adverſus dogmata Romanæ Eccleſiæ opponunt: cum tamen aliud ſit, diſſentire & contradicere, (præſupponendo etiam quod per errorem fiat) aliud calumniari: additur, nova non eſſe, quæ ex confeſſione & cathecheticis Reformatorum libris pro calumniis & contumeliis venditare voluit Clerus, ſed ante edicta regum pacificatoria dudum & manifeſte nota & vulgata, neque unquam modeſtius quam ſub hoc Rege controverſias a Reformatis tractatas fuiſſe. (3) Non ſufficere, quod Clerus capita fidei ſaltem ex confeſſione & decretis concilii Tridentini congeſſerit, quaſi nihil aliud habeant Reformati, quod in religione Romana averſentur; ſupereſſe enim alia concilia, ſupereſſe libros rituales, denique praxin cultus publicam, quam idololatriæ Reformati incuſent. (4) Pro calumniis male culpari, quæ Reformati in libris Theologorum Romano-Catholicorum reprehendunt, etſi non extent in decretis Tridentinis. (5) Multo minus calumniæ notam mereri, quæ ipſorum decretorum verbis & ſententiis opponuntur. (6) Quædam Reformatorum loca maligna interpretatione corrumpi. (7) Quædam etiam per impoſturam fingi, quæ illi nunquam ſcripſerint. Adducunt quædam de inquiſitione, etiam Hiſpanica ſeveriori, quæ adverſus libros Reformatorum inſtituta ſit in Gallia, ut jam nulla ſuperſit via ad apologiam, nec ad veritatem docendam, prohibitis etiam Bibliorum verſionibus. Cum vero in Reformatis non inveniantur, quæ tanta execratione & perſecutione digna ſint, (quod inductione quadam ex dogmatibus & moribus Reformatarum Eccleſiarum pathetice repræſentatur) unicam averſionis cauſam videri, quod Pontifici non obediant, & ob hanc Turcis & Judæis pejores haberi. Memorem eſſe Romam, quæ damna paſſa ſit a reformatoribus, jugum ejus ſuperiori ſeculo excutientibus; hunc vindictæ ſpiritum ex Pontifice

ve-

Digitized by Google

veluti capite in Clerum, ut membra, diffundi; quanquam id a Clero Gallicano, moderatius de poteſtate Pontificia ſentiente exſpectari non debuiſſet, adverſus cives regibus obſequentiſſimos & fideliſſimos. Concluditur tamen, veritatem etiam per ſe ſatis odioſam eſſe, & quoniam Reformati defectus in doctrina & moribus Cleri arguant, hi vero tenebras luci præferant, fieri non poſſe, quin eo nomine ab hoſtibus veritatis peſſime tractentur. Cum vero ad duo potiſſimum reducantur, quæ Clerus Reformatis nunc objicit, (1) quod nulla ad ſeparationem olim factam & hucusque continuatam ſufficiens cauſa allegari poſſit. (2) quod edicta regia pro libertate religionis reformatæ conceſſa temporalia tantum fuerint, atque adeo revocabilia; dilato primæ quæſtionis examine in alium tractatum, de altero diſſertatione ſpeciali agitur, quæ conſiderationibus his per appendicis modum adjuncta eſt, habetque titulum *Defenſionis libertatum Eccleſiarum Reformatarum in Gallia*, & conſtat capitibus XII.

In horum tribus prioribus brevis fit enarratio de prima religionis reformatæ in Gallia origine, ejusque perſecutionibus: dein edicta pro ejus libertate a regibus Galliæ condita recenſentur, quorum primum *menſe Januario* anno 1561 (ut tunc a Paſchali feſto numerari ſolebat, alias 1562) a Carolo IX promulgatum eſt, quod clauſulam habuit temporalem, ſive *proviſionis*, nec plus indulſit, quam ut extra muros civitatum exercitium religionis habere liceret. Sed ſecutis novis motibus eorumque compoſitione, menſe Martio A. 1562 aliud prodiit, permittens exercitium in plurimis regni civitatibus. Cum vero neque hoc ſervaretur, ſucceſſit tertium menſe Auguſto, quod *perpetuum & irrevocabile* vocabatur, & juramento præfectorum & judicum regiorum in provinciis & urbibus, & a magiſtratibus oppidanis confirmatum fuit. Iſto per lanienam Pariſienſem violato, & orto bello, ſecuta eſt conventio Rupellana, & edictum novum itidem *perpetuum & irrevocabile*, quo repetitum fuit prius, additumque, ut etiam honoratiores ex incolis civitatum jurejurando ad obſervationem illius adigerentur. Poſt hæc fœdus illud, *Ligæ* nomine famoſum, Galliam in deſperatum adduxit ſtatum. Conditum quidem eſt anno 1576 edictum, aliudque anno 1577, Regis ipſius, matrisque & fratris ejus, tum Regis *Navarræ* & *Principis Condei* juramentis ſtabilitum, utrumque *perpetui & irrevocabilis*.

Digitized by Google

cabilis titulo inſignitum ; ſed poſt novas turbas & conventiones iteratas, ad alia ventum eſt, eodem tenore eademque ſolennitate, anno 1579 & 1580 publicata. Ligæ nihilominus furores poſt Henrici III mortem, & Henrici IV ad regnum evectionem, eo usque continuati ſunt, donec Rex deſerta religionis Reformatæ profesſione, victisque hoſtibus & pace facta, per edictum Nannetenſe anno 1598, menſe Aprili, ſtatum religionis componeret, & Reformatis plenam quam deſiderabant, libertatem concederet. Hoc edictum, ut priora, *perpetuum & irrevocabile* nominatum, & juramento omnium magiſtratuum, tam regiorum quam oppidanorum, præcipuorum etiam ex civibus, & denique curiarum ſupremarum, quas Parlamenta vocant, regisque promiſſione, quæ juramento æquipollet, firmatum fuit. His ita narratis Autor c. IV. monet, Edicta iſta conventionibus & pactis, & juramentorum fide niti, legesque eſſe perpetuas & irrevocabiles. Dein c. V. principia obligationis indagat, docetque Regibus non ſolum licere cum ſubditis paciſci, ſed & pactis illis obligari, maxime juratis, iisque etiam, quæ anteceſſores iniverint. C. VI. exemplum Gabaonitarum proponitur, quibus etſi idololatris & qui pacem dolo impetraſſent, ſervari tamen promiſſa debuerunt, & eorum violatores divinitus puniti ſunt. Speciatim c. VII Edicti Nannetenſis forma examinatur, eaque maxime ſolennis & obligatoria ſtatuitur. Factum enim erat pacificatò jam regno, & prævio cum Reformatis tractatu, accedente juramento, uti dictum eſt, & licet ipſe Rex non juraverit, adſtrictus tamen erat vi juramenti, quo ut Rex Navarræ ſeſe obligaverat, & quo anteceſſor ejus tenebatur. C. VIII pluribus id adſtruitur rationibus, & novæ confirmationes Regum Ludovici XIII & XIV adducuntur. C. IX. ad objectiones quasdam ab anonymo Edictorum Regiorum editore propoſitas reſpondetur, aſſerendo, idem robur eſſe huic edicto, ac legi perpetuæ, qualis habetur Salica, nec tolerantiam ſolum religionis reformatæ Edictis datam, ſed perpetuam permiſſionem ſtabilitam eſſe, quamvis a Catholicis eatenus tolerata dici poſſit, quia eam pro vera non agnoverint. C. X. aliæ objectiones refelluntur ; monſtrat enim Autor, non officii juri Regio, ſed ejus ſupremam poteſtatem nihilominus conſiſtere, etſi pacta & juramenta ſubditis ſervet, multo minus

nus

Digitized by Google

nus jus infringendi edicta inde naſci, quod reformatæ religionis ſtatus debilitatus & imminutus ſit, aut quod per Edictum Nannetenſe priora revocata fuerint: id enim ad tollendas diſputationes, majoremque ſecuritatem Reformatorum factum eſſe, ultimæ huic ſanctioni ſatis tuto innitentium. C. XI opinionem Hug Grotii, qui edicta iſta pro fœderibus non habenda, ſed revocabilia eſſe, in aliquo tractatu, Autori non viſo, ſtatuiſſe dicitur, nullius autoritatis aut valoris eſſe oſtenditur. C. XII occurritur exceptionibus, quod hæreticis non ſit ſervanda fides, & quod bona intentio ad convertendos Reformatos directa, violentiam quæ in edictorum abolitionibus uſurpatur, corrigat.

IN VARIA SACRA NOTÆ ET OBSERVATIONES Stephani le Moyne Theologi Leydenſis. Tomus Secundus.

Lugduni Batavor. apud Danielem a Gaesbeck 1685. in 4.

STamus promiſſis ſuperiori menſe factis, & tomum alterum Variorum Sacrorum Moynii in manus ſumimus, præcipua ejus argumenta recenſituri. Etenim omnia notatu digna, quæ clariſſimus Auctor in prolixiſſimis *Notis ad Polycarpi & Barnabæ Epiſtolas*, & *Hippolyti Sermonem* hoc volumine comprehendit, exponere inſtituti noſtri ratio non patitur, nec nimia illorum multitudo tam brevi ſpatio includi poteſt. Quare nonnulla ſaltem notabimus, quæ vel apud alios non ſunt obvia, vel ad componendas eruditorum controverſias ex multiplicis eruditionis penu ab Auctore depromta. *Initio* ſtatim obſervat, titulum epiſtolæ Polycarpi non eſſe auctoris, nec tali honorifica ſtrue, ſicut nunc, ornatas olim literas, ſed a Perſis inanes iſtos titulos fluxiſſe videri. *Pag. 6.* Apoſtolos ad ſcribendas epiſtolas præcipue motos fuiſſe arbitratur Judæorum perfidis conatibus, quos in omnes terras ad traducendam Chriſti doctrinam literas miſiſſe, ex Juſtino Martyre & Euſebio probat. *Pag. 7.* Epiſtolas *formatas* veterum non a forma ſigilli Epiſcopalis, ut nonnulli eruditorum opinantur, ſed a forma vocum dictas adſerit, &

quia verbis conceptis exarabantur. *Pag. 17. & ſeq.* adverſus Salmaſium aliosque contendit, inſcriptionem Epiſtolæ Conſtantini ad Miltiadem Epiſcopum Romanum & Marcum, apud Euſebium Lib. X. cap. V. non eſſe ſollicitandam. *Pag. 22. & ſeq.* egregiis exemplis probat, multa ex uſu apud Synagogas recepto, nec vero ex moribus in templo Hieroſolymitano uſurpatis, in Eccleſias Chriſtianorum Apoſtolos derivaſſe: indeque elicit, ſæculo primo & ſecundo *Pontificis* & *Sacerdotis* nomen apud probos illarum ætatum auctores Chriſtianorum Doctoribus non attribui; ſed quum ſibi objici poſſe Lucianum animadverteret, qui Peregrinum cum *τοῖς ἱερεῦσι καὶ γραμματεῦσι* Chriſtianorum converſatum ſcribit, duplici ratione telum iſtud avertere conatur, ſive, ut Lucianus Chriſtianos cum Judæis confuderit, ſive ut verba illius in graviſſimo cubent mendo, eaque non de Peregrino, ſed de Chriſto accipiantur, & pro *ξυγγενόμενον* ſubſtituatur *ξυγγενομένου*. *Pag. 71.* de Judæorum proſeuchis diſputare incipit, ac quoniam eæ ad littus ſæpe conſtituebantur, difficili Martialis loco de verporum juramento per *Anchialum* inde quærit intellectum, ut legendum ſit *Aigialum*, quaſi *Deum littoralem* notans: adjungens aliam conjecturam, qua legatur *Hecalia, templum Dei.* Porro *pag. 128. & ſeq.* in nummis Cleopatræ nec ΟΚΑΝΣΩΤΗΡΑ cum Triſtano, nec *Αοσανσωτεῖρα* cum Scaligero, ſed ΘΕΑΝ ΣΩΤΗΡΑ legendum obſervat. *Pag. 137.* fidem Patrum Ante-Nicænorum vindicare aggreditur contra Arianos & Socinianos, ſed præſertim Sandium, cujus cauſa hanc operam ſuſceptam ait *pag. 273.* ejusdemque in Prolegomenis primi tomi mentionem fecerat, addens, exemplo clariſſimi Wittichii ſe eſſe incitatum, qui cauſam Spiritus Sancti adverſus eundem Sandium defenderat. Inde nos plurima notare poſſemus ab aliis non animadverſa; ſed unico exemplo erimus contenti ad celebrem *περὶ γνησιότητος* Epiſtolarum Ignatii controverſiam faciente. Etenim *pag. 162.* profert vexatum ex epiſtola Ignatii ad Magneſios locum, ubi Chriſtus dicitur λόγος ἀΐδιος, οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθών, & poſtquam breviter commemoraſſet, quemadmodum ex illis verbis ſuppoſitionis notam deſumſerint Salmaſius, Blondellus, Dallæus, & ex adverſo ad defendendam iſthanc epiſtolam Uſſerius, Hamundus, Voſſius, Pearſonus, Æonum Valentinianorum hic ſeries & *συζυγίας* texuerint; brevio-

viori via ſolvit ſcrupulum Moynius, quam verbis ejus *pag. 164.* deſcribere operæ putamus pretium: *Ignatius ergo more Apoſtolico, & more gentis locutus, Chriſtum verbum vocavit, ſed æternum, non natum in tempore & quod præcipue incæpiſſet temporibus Herodis, & quod Mariæ matri originem ſuam deberet, ut volebant Ebionitæ, contra quos hic diſputare videtur Ignatius, & addit illud eſſe ante ſæcula, ante mundum illud fuiſſe apud Patrem, & non a ſilentio fluxiſſe ut verba prolativa, quaſi ſilentium illud anteceſſerit, & fuerit aliquando, cum eſſet ſilentium, nondum vero eſſet verbum, ſed verbum eſſe æternum, quod omne ſilentium præceſſerit, & quod nunquam non fuit, ſed jam erat, cum primo Patris os æternum in verba ſolutum fuit.* Porro *pag. 282.* per ἐπιφάνειαν *gloriæ magni Dei* &c. quam Paulus Tit. 2. expectare jubet, ad ritus τῶν καβείρων eum alluſiſſe nullus dubitat, & in eorum ſacris deſcribendis admodum prolixus eſt. *Pag. 323. & ſeq.* ex Elidriſio aliisque Arabicis ſcriptoribus diſſerit de Nilometrio Ægyptiaco, idq; juſſu Conſtantini Magni ab Alexandro, Epiſcopo Alexandrino, exemplo Serapidis in Eccleſiam Chriſtianorum translatum fuiſſe ex Socrate & Sozomeno docet: inde Valeſii opinionem rejicit ac ſi idola quædam gentiliumque ſimulacra ſimul transportata fuiſſent, quum potius apud Sozomenum per σύμβολα contractus, leges & privilegia urbis innuantur. Addit acutam conjecturam, quod ex nomine illius Nilometrii Arabico, *micail*, orta ſit lepidiſſima fabula apud Eutychium Patricidem in originibus Alexandrinis & alios, de templo a Cleopatra Alexandriæ idolo *Micail* exſtructo, ſed ab Alexandro, Epiſcopo Alexandrino, in honorem *Michaelis* conſecrato, feſtoque idololatrico quotannis habito in Chriſtianum converſo. Equidem Abrahamum Ecchellenſem ſe conſuluiſſe ſcribit Moynius, quoniam talis idoli apud Ægyptios nulla ſibi occurriſſet mentio. Recitat quoque reſponſum Abrahami, ſed votis ſuis neutiquam ſatisfaciens, quippe quod præter nudam hiſtoriolæ Eutychianæ repetitionem nihil continet, quam *id eſſe Ægyptiorum notisſimum idolum.* Fruſtratus igitur ſpe ſua Moynius arbitratur, *apud Ægyptios nunquam tale extitiſſe idolum, nec talem idoli mutationem factam in honorem Archangeli Michaelis, ſed cum Nilometrium maxima cum pompa & feſtivitate ad Serapeum transferretur ſingulis annis, & vocaretur micail, quod menſuram ſignificat: hinc eſſe, quod*

idolum finxerint, mutatamque feſtivitatem in feſtum aliquod Archangelo Michaeli dicatum propter affinitatem nominis &c. Pag. 332 & ſeq. disquirit, an ex Joſephi Antiq. lib. X. cap. VI. probari poſſit, duos Ezechielis Prophetæ libros olim exſtitiſſe, numque ex altero deſumta ſint, quæ ut Ezechielis verba citant Tertullianus & alii Patres? cenſetque, eo non pertinere Ezechielem Tragœdum, a Clemente Alexandrino Euſebioque citatum, & ab Henrico Stephano editum, qui Joſepho poſterior ſit: ſed longiſſimum Ezechielis librum in duos fuiſſe diviſum, quorum prior uſque ad caput XL, poſterior inde usque ad finem pertigerit. Teſtimonium autem a Tertulliano & aliis citatum ex Judæorum פרקי אבות ſive *Capitulis Patrum* fuiſſe depromtum, unde & alia antiquos Chriſtianos petiiſſe credit præclara Patrum & Prophetarum dicta, quæ in iſtis capitulis conſervata fuerint. *Pag. 341. 342.* poſt Uſſerium de tertia Pauli ad Corinthios epiſtola diſſerit, quæ adhuc apud Armenos ſervari fingitur. *Pag. 422. & ſeq.* longiſſimum ſermonem inſtituit de templo Hieroſolymis in memoriam reſurrectionis & mortis Chriſti erecto, quod alii *Martyrium*, alii *Anaſtaſin* vocant, & virorum doctorum controverſias componere ſtudet, nummumque Paſqualini, ſuper quo omnes iſtæ lites exortæ fuerant, ita explicat, ut per ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ non reſurrectionem Domini noſtri, ſed templum iſtud intelligat, a quo poſtea conſuetudinem ortam exiſtimat, omnia Chriſtianorum templa *martyria* vocandi. *Pag. 488.* ad locum apud veteres celebrem, *Dominus regnavit a ligno*, dilabitur, & de ejus origine ſingularem proponit conjecturam, quam ipſis Auctoris verbis Lectoris judicio exhibebimus: *Si conjecturæ locus aliquis dandus foret, crederem ſæculo ſecundo multos codices ſcriptos fuiſſe Hebraice, ſed characteribus Græcis, & præcipue Librum Pſalmorum, qui ab omnibus vulgo terebatur. Cum vero in Pſalmis legeretur Hebraice* יהוה מלך מאז *Græca iſta ſcripta legebantur* Κύριος μάλαχ μεές. *Quæ cum Græce interpres vellet reddere, ea hunc ſenſum fundere exiſtimavit,* Κύριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ ξύλου. *Nam cum characteres Græcos tantum legeret, credidit* μεές *eſſe a* מעץ, *a ligno, non vero a* מאז *quod durationem infinitam, æternam, & interminabilem ſignificat.* &c. *Pag. 564.* de אבן שתיה *lapide fundamenti* apud Judæos ſuperſtitioſo cultu primis poſt templi excidium ſæculis

lis venerato multa adfert, *indeque exiſtimat fluxiſſe lapides & columnas Sethi, tanquam ex lapide Sethia ſive fundationis, lapide iſto qui fuerat in Bethel* &c. *Pag.598.* lepida narratione redarguit nimium Hammondi ſtudium, quod is impenderat ad probandum, Gnoſticorum hæreſin a Paulo ſæpe in epiſtolis notari; *unde olim Uſſerio & aliis doctis debebat ludibrium, qui illo accedente ſe vereri ludentes ſignificabant, ne illis aures obtunderet frequenti & importuna Gnoſticorum memoria.* Poſthæc *pag.607.* patriam Porphyrii, quæ viros eruditos torſit, *Baſan*, ſeu *Bataneam* eſſe definit, nec ſollicitandam lectionem vulgarem *Bataneotes*, quæ apud Hieronymum & Chryſoſtomum reperitur. *Pag.609. & ſeq.* anſam ſuppeditante R. Salom. Jarchio, qui mel a Jonathane guſtatum 2. Samuel.XVII, de ſaccharo interpretatus fuerit, prolixum de ſaccharo excurſum ſubjungit, contenditque, temporibus Jonathanis ſaccharum noſtrum prorſus ignotum fuiſſe, & morem illud condiendi tum non obtinuiſſe. Notas quidem fuiſſe quasdam arundines, unde ſuccus exprimebatur potu jucundiſſimus: morem vero iſtum ſuccum coquendi & condenſandi, ut illo tandem concreto, candidus & durus evaderet, fuiſſe adhuc ignotum, ævique recentioris eſſe. Et quanquam apud Herodotum mentio fiat arundinis, e qua exprimeretur ſuccus palato gratisſimus, eum tamen a ſaccharo noſtro longe differre: ſaccharum quoque concretum apud veteres commemoratum non aliud fuiſſe, quam ſaccharum Mambu & Tabaxir, quo tantum in medicamentis uti ſolebant myropolæ. Quæ porro a *pag.635. usque ad 775.* ad illuſtrandam Barnabæ epiſtolam de Hirco emiſſario, Vacca Rufa, cinerumque ejus adſperſione & Hyſſopo, item de Circumciſione, Pygmæis & Epiſpaſmo larga manu congeſſit, Lectoris curioſitati relinquimus, breviter recenſentes, quæ Barnabæ aliorumque veterum Chriſtianorum in trecentorum decem & octo ſervorum Abrahami numero myſteria quærentium ductu *pag. 786. & ſeq.* profert de modo numerandi per ſiphras, quem Iſaacus Voſſius (quum Moynius in Anglia eum inviſeret) apud Græcos & Latinos olim in uſu fuiſſe, indeque ad nos perveniſſe exiſtimaverat, adſtipulante Huetio cum in litteris ad Moynium, tum in Demonſtratione Evangelica Propoſ.IV, p. 252. Sed Moynius multis argumentis firmat vulgarem ſententiam, notas iſtas nu-

mericas hodie receptas ab Orientalibus nos accepiſſe. Jucunda lectu eſt iſta Moynii diſceptatio, & *ad paginam uſque 805.* pertingit, ubi ad illuſtrandum difficilem Epiphanii locum Hebr. XLII. alia additur de veterum modo per digitos numerandi. Inde rurſus Barnabam ſequutus multa de ſabbato, die dominica, duabus viis ad vitam inſtituendam, ſimilibusque argumentis ex omni antiquitate convehit, donec *pag. 930. notas & obſervationes ad Hippolyti ſermonem* orditur, de cujus auctore primum ſollicitus eſt, cumque nec Joſephum (cujus de Chriſto teſtimonium non plane quidem ſuppoſititium, ſed a Chriſtianis tamen interpolatum cenſet) nec Juſtinum Martyrem, nec Irenæum (ut veterum nonnulli opinati ſunt) nec in quem Photius propendit, Gaium Romanum Presbyterum (de cujus ſimul orthodoxia cæteriſque ſcriptis diſquirit) ſed Hippolytum eſſe judicat, quod ex ſtylo & diſputandi methodo, ac præcipue Canone Hippolyti Paſchali marmori inciſo pag. 945. probare vult, utpote in cujus altero laterculo, inter Hippolyti ſcripta numeretur etiam quoddam πρὸς Πλατῶνα ἢ καὶ περὶ τοῦ παντός. Inde relicto Hippolyti ſermone ad laterculos iſtos illuſtrandos progreditur, & Lectiones Paſchales in priori deſignatas exponens de Lectoribus etiam veteris Eccleſiæ nonnulla ſubjungit, ac contra Scaligerum & Caſaubonum de vero ſignificatu vocis ἀπονηστίζεσθαι, diſputat, eamque non *jejunium transferre*, ſed *terminare & dejejunare* notare contendit. Poſthæc *pag. 969. & ſeq.* uſque ad finem ſecundi Tomi laterculum poſteriorem explicandum ſuſcipit, variosque Hippolyti libros ibi indicatos eruit ac vindicat longiſſimis diſcurſibus, quos non ſine voluptate curioſi Lectores perlegent.

JACOBI GAILLARDI MELCHISEDECUS Chriſtus unus Rex Juſtitiæ, Rex Pacis.

Lugduni Batavorum, apud Felicem Lopez 1686, in 8.

Quam poſt *Ambroſium* lib. de iis, qui initiantur myſteriis, *cap. 78*, & veteres multos hoc nomine ab *Epiphanio Hereſ. 55.* notatos, *Clementem Alexand.* ad A. C. 192. Stromat. lib. *2. Cyrillum Hiero-*

Hieroſol. ad A. C. 354. cat. 10. *Carolum Drelincourtium* Eccleſiæ Pariſienſis Miniſtrum in Examine Replicæ Dn.de Bellay Sect. XI. §. 24. pag. 194. *Petrum Cunæum* de Republ.Hebræorum,& ex Hebræis poſt *R. Saadiam Gaon* Com. in Dan. VII. 13. *Moſen Haddarſcham* in Bereſcit Rabba & in Geneſ. *XIIX. 1. Medraſch Tehillim* in Pſalm. 11. & in Pſalm. CX,4. propugnaverat de Melchiſedeco ſententiam Tractatu peculiari Decadi ultimæ ſive X. Sermonum Gallice concinnatorum annexo, *Petrus Molinæus*, eandem prolixiori commentatione ac defenſione dignam reputavit Cl. Autor, qui ex *Tractatu de Filio hominis* orbi literario non ita pridem innotuit. Operæ videlicet pretium facturum ſe eſſe credidit, ſi Exercitationibus quibusdam tum opiniones diſcrepantes examinaret & confutaret, tum unam hanc præ aliis probaret. Exercitationes in univerſum ſunt duodecim. *Exercit. 1.* neceſſaria Melchiſedeci notitia pluribus rationibus confirmata, ὡς ἐν συνόψει circa hoc argumentum diſſentientes in claſſes duas tribuit, quarum una hominem merum, altera perſonam ſpiritualem humana ſpecie indutam credat, ita tamen, ut nec dum conſtet utrisque, quis veniat intelligendus. Explodit imprimis conjecturas eorum, qui putarunt per Melchiſedecum intelligi debere vel Angelum finitum, vel Spiritum ſanctum, vel virtutem cœleſtem Chriſto excellentiorem, ad cujus imaginem formatus fuerit Chriſtus DEI Filius; ſuffragatus ex adverſo iis, qui credunt, *Melchiſedecum fuiſſe ipſum Chriſtum DEI Filium incarnationi proludentem, qui cœlo delapſus, redeunti de ſtrage Abrahamo derepente apparuerit, feſſo panem & vinum immenſa virtute protulerit, quia Rex pacis, abundantia & munificentiæ Patriarchæ ſe obtulit, eique benedixit Sacerdos altisſimi DEI.* Hanc ſententiam reliquis præferendam eſſe aliquot argumentis inſtat, & momentoſa quædam bona inde provenientia recenſet, totumque negotium ſic ordinat, ut hypotheſes convellendas percenſeat, rationum momenta ad lancem ſanctuarii ponderet & judicio locorum Scripturæ *Geneſ. XIV. Pſ. CX.* ac *Hebr. VII.* cuncta dijudicet. *Exercit. II.* hanc hypotheſin: *Melchiſedek eſt nomen proprium meri hominis, Regis & Sacerdotis, qui munus regale & ſacerdotale obivit in urbe Salem*, proponit & rationibus, quibus nititur, enarratas diluit. Docet præſertim, quamvis hic ſtrictius, nullam fuiſſe urbem *Salem* Abrahami tempore; ſolum

ſolum in hiſtoria Moſis Abrahamo legi occurriſſe Melchiſedecum, & quidem nullo ſtipatum ſatellitio, præter morem Regum terrenorum. Porro productionem panis & vini immediatam fuiſſe eductionem arbitratur, & rationibus evincit, Melchiſedecum non fuisſe ſacerdotem terrenum & mortalem, quia Abrahamo major erat; cum tamen hunc quovis Rege & Sacerdote terreno longe majorem fuiſſe, non uno nomine adſtrui queat. *Exercit. III.* hypotheſin aliam: *Melchiſedek, qui Abrahamo obviam occurrit, typus & imago fuit Chriſti, Regis juſtitiæ & pacis, Deique Sacerdotis æterni*, & quæ ipſi favere videntur, eruit ac alia inter edicit, phraſin illam *ſecundum ordinem*, tum in Scripturis, tum apud Autores probatos *ſecundum rem & dignitatem* ſignificare. *Exercit. IV.* argumentum primarium pro Melchiſedeco typico ex verbis Apoſtoli: *aſſimilatus Filio DEI*, petitum diſcutit, & uti eundem ſibimetipſi aſſimilari posſe tum canon Scripturæ, tum ſcripta profana clare ſatis innuant, ita quoque Melchiſedecum Moſis Filio DEI, & hunc illi, nec alium alii aſſimilatum fuiſſe fuſe ediſſerit, ac ex typi natura curioſius indagata aſſertionem hanc firmat. *Exercit. V.* hypotheſin tertiam: *æternitatem Melchiſedeci Salemenſis Sacerdotis, alto ſuo ſilentio de patre & matre & genealogia ejus, de ortu & interitu, Scriptura repræſentavit, ut illo ſilentio fuerit ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, ſicuti Filius Dei Chriſtus, Hebr. VII. 3.* ſub examen vocat, & rationem, qua ſuffulcitur, confutat, rationibus & autoritatibus ex Antiquitate imprimis Rabbinica prolatis ad hypotheſin hanc convellendam. *Exercit. VI.* ex *Epiphanio* lib. II. Hæreſi LV. *Jacobo Capello* Obſervat. in cap. VII. ad Hebr. *Andrea Riveto* Comment. in Cap. XIV. Gen. *Moſe Amyraldo* Homil. I. in Cap. VII ad Hebr. aliisque rationes plures, quibus efficere non dubitant, Melchiſedecum qui Abrahamo obvius factus eſt, non fuiſſe Meſſiam, producit ac diluit. *Exercit. VII.* ſententiam de Melchiſedeco typico ulterius confutat ex *Gen. XIV. 18. 19. & 20.* Inſuper hæc tria prolixius dilucidanda ſumit, utpote ſententiam ejus quam maxime corroborantia: *I.* Melchiſedek non fuiſſe nomen proprium Sacerdotis, cum Paulus, qui reliqua Regum nomina Græca interpretatione non donavit, diſerte dixerit, ſignificare Regem juſtitiæ, quamvis Targumiſtæ, Interpretes & Judæi fere omnes contra-

contrarium aſſerant. (2) *Salem* non eſſe nomen proprium urbis; id quod ex ejusdem Pauli ceu interpretis infallibilis translatione, dum pacis Regem vocari dixit, evinci certiſſime autumat. (3) Modum, quo Melchiſedek panem & vinum Abrahamo eduxit, non fuiſſe mediatum, ſed immediatum & miraculoſum; id quod ex paralleliſmo Scripturæ V. T. probare ſatagit, cum nuſpiam mediata productio hoc vocabulo indigitetur, niſi ſtatim ſequatur על יד ſive per manum, hoc eſt, miniſterio & opera alterius. *Exercit. IIX.* ſententia de Melchiſedeco typico convellitur ex *Pſ. CX*, ita ut primum Pſalmum hunc de Meſſia conſcriptum eſſe, teſtimoniis Phariſæorum & Judæorum omnium, Jeſu in terris verſante viventium, ex *hiſtoria* Evangelica allatis demonſtret, ac conſentientes Rabbinos quamplurimos (quorum ſuffragia multis abhinc annis ſtudioſe congeſſit, partemque eorum aliquam publicæ luci expoſuit clariſſimus noſtri ævi philologus *Esdras Edzardus*) citat. Deinde ſigillatim oſtendit, omnia illa Pſalmo hoc enarrata nonniſi in unum Chriſtum collimare, & Chriſtum, quem Melchiſedeci Salemenſis prototypum perhibent, non potuiſſe ſecundum dignitatem ſui typi conſtitui, quia tota Scriptura reclamet, plurimæque rationes contrarium urgeant. *Exercit. IX.* ſententia de Melchiſedeco typico falſitatis arguitur ex *cap. VII. Epiſtolæ ad Hebr.* cum Apoſtoli ſcopus toto capite eo tendat, ut Melchiſedeci ſacerdotium ſacerdotio Levitico opponat, ac illud ſupra hoc evehat. Argumenta hanc in rem non pauca adducit, & quæ videntur obſtare, ſedulo removere ſtudet. *Exercit. X.* ad ſtabilienda ea, quæ Exercitatione præcedente affirmaverat, ſcopum Pauli in tota Epiſtola ad Hebræos propoſitum attingit, hocque nomine analyſin ejus usque ad cap. XI. inſtituit, eaque præmiſſa evidenter declarare laborat, nonniſi de uno Chriſto Melchiſedeco, omnium Prophetarum, Regum & Sacerdotum longe excellentiſſimo, Paulum diſſerere, ita ut ad evincendum hoc opus non fuerit Melchiſedecum Salemenſem typicum commendare. *Exercitationi XI.* rationes pro Melchiſedeco Salemenſi typico *J. Henr. Heideggeri* reſervavit expendendas pariter ac diſcutiendas: & tandem *Exercit. ultima* hiſtoriam quaſi Eccleſiaſticam opinionis de Melchiſedeco typico texit, originemque ejus & propagationem ſcrutatur, ac omnibus modis

excellentem illius opinionis perverſitatem, ut ipſe loquitur, ſubruere autoritatibus partim, partim rationibus diligenter annititur, ac ſimul abſurda & incommoda inde enata in medium profert.

JOH. EISENHARD, IN ACADEMIA JULIA Prof. Publ. Proceſſus Inſtantiæ Reſtitutionis in integrum.

Helmſtadii, apud Georg. Wolffgang. Hammium, 1685, in 8.

INter remedia, quibus per ſententiam judicis læſi jus ſuum ulterius vindicare queunt litigantes, haud poſtremum locum obtinere beneficium reſtitutionis in integrum, cuilibet notum eſt. Naturam hujus ac proceſſus ordinem poſtquam ante hos undecim annos diſputatione inaugurali Helmſtadii habita expoſuiſſet Autor, ac ſequenti tempore complura obſervaſſet, quæ labori iſti utiliter ſuperaddi poſſent, ad eum denuo recenſendum ac ſecundis hiſce curis adaugendum ſemet applicuit; atque hinc præſens ipſi tractatio enata eſt. In qua non tantum eleganti ordine ea exhibuit, quæ apud optimos quosque ſcriptores hac de materia reperiuntur, ſed & quam plurimis in locis communia decreta Spirenſis Cameræ, ac res ibidem tam olim quam nuper judicatas interſperſit. Illuſtris enim hujus curiæ ſtylum ac praxin in concinnando hoc opuſculo cumprimis ante oculos habuit Autor, cujus etiam Aſſeſſoribus amplisſimis laborem hunc voluit dedicatum, in quorum numero & ipſe, uti narrat, ſuum veneratur ſocerum. Cæterum de ipſius libri contentis, cum non adeo prolixus ſit, nil addimus; quin tamen ejus perveſtigatio abunde lectorem & inſtruere & delectare queat, nulli dubitamus.

TRAITEZ NOUVEAUX ET CURIEUX DU Caffe, du The, & du Chocolate: par Philippe Sylveſtre Du Four.

a la

A la Haye 1685, in 12.

Tractatus novi de potu Cafée, de Chinenſium The, & de Chocolata.

Pariſiis apud Petrum Muguet. 1685, in 12.

ETſi cujuslibet terræ, quæ ex ea naſcuntur, ſufficere poſſunt remedia incolis, ac domi natis indigeniſque herbis, etiam viliſſimis, vis ineſt longe copioſiſſima, quod præſtantiſſimi medici jampridem oſtenderunt; tamen, ut in cibis, ita quoque in remediis optima creduntur ea quæ accerſenda ſunt, & poſtquam peregrina veſtimenta, alimenta, condimenta placuerunt, etiam remedia foris quæſita ſunt, & a remotiſſimis oris medicamenta allata, faſtiditis quæ domi naſcuntur. Talia cenſentur, quæ ab exoticis herbis fruticibusque petita in hoc libello deſcribuntur. Cujus Auctor mercaturam faciens in Gallia Lugdunenſi, ea uſus eſt ad conſequendam exactiorem notitiam peregrinarum mercium, cumprimis aromaticarum, ex crebro quod ipſi intercedebat cum exteris commercio. Cumque potus *Cafe*, *The* & *Chocolata* ſuperioribus annis ex Oriente advectus apud Europæos recipi cœpiſſet, herbarum, ex quibus iſte coquitur, accuratam notitiam tradere præſenti opuſculo, quod ex Gallica non in Latinam tantum, ſed & Germanicam linguam Budiſſinæ hoc anno translatum eſt, inſtituit.

Café deſcriptionem decem abhinc annis ſe adornaſſe profitetur, ſed quam magis exactam nunc tradit. Arabiæ felicis e frutice eam largiſſimo proventu naſci, vimque ejus a Priore quodam caſu fuiſſe repertam, occaſione caprarum iſthac herba paſtarum, inſomnes noctes agentium & aſſidue ſubſultantium, narrat. Uſum ejus in Oriente inter Turcas longe ampliſſimum inter plebejos æque ac magnates eſſe affirmat: rationemque ſiccandæ & coquendæ ejus oſtendit, omnem efficaciam in vero ſiccandi, atterendi, & coquendi modo eſſe ſitam affirmans, quem ſi quis ignoret, nil eximii ab uſu ejus ſibi promittere poſſit. Poteſtates hujus leguminis capite 7 & 8 late explicat, ejusque qualitates chymiæ beneficio, opera Jacobi Sponii & Caſſarii junioris indagatas, indicat. Effectus porro ejusdem in eo conſiſtentes, ut ſtoma-

cho conducat, coctionem juvet, humores ſuperfluos & noxios exſiccet, obſtructiones diſſolvat, vapores in cerebrum aſcendentes retundat, ſomnum cohibeat, ſanguinem purget, dentium nitorem conſervet, ebrietatem diluat, fermenti in ventriculo nimium acorem obtundat cruditatesque abſorbeat, hypochondriacis inde & ſcorbuticis morbis medeatur, colicam, calculum, podagram, & hydropem arceat, fœminarum menſtrua promoveat, uteri obſtructiones tollat, tuſſim, aſthma, omnemque reſpirandi difficultatem levet, febrim ſanet, capitis dolores diſſipet, & alia mala tollat, capitibus 9. 10. 11 & 12 recenſet; capite autem 13 docet, quibus uſus *Cafe* minus conducat, nempe his qui temperamento bilioſo ſunt, ventriculo facile digerente & nimis calido gaudent, ſanguine item ſubtili & incitatius in circulum ſe agente præditi, ob idque macilenti ſunt, oſtendit: Simonis Pauli vero ſententiam, qui generationi minus idoneos reddi Cafe potores ex Oleario tradiderat, confutat.

Theam Sinenſium Japonenſiumque herbam eodem tempore, quo Cafe Europæis innotuiſſe, effectibus etiam ferme iisdem gaudere ait, & ex Nieuhofii, Rhodeſii, Tulpii aliorumque libris eam deſcribit, Simonis Pauli ſententia, qua chamæleagnum, aut myrtum Brabanticam Europæorum, eandem cum Sinenſium thea herbam eſſe contendit, rejecta. Quo recentior ſit & viridior, eo meliorem cenſendam affirmat, modumque præparandi ex ea potus oſtendit, tempus item quo ſalubris maxime ejus ſit uſus, & quam varia ratione is inſtituatur, quomodo vaſa ad eum idonea componantur, & alia apparentur, capite 1 & 2 docet. Capite 3. 4 & 5 facultates ejus ſomnum pellendi, viresque longis vigiliis diſſipatas reparandi, capitis doloribus medendi, ebrietatem abigendi, ſtomachum digeſtionemque juvandi, nephritidem, calculum, podagram, arthritidem prohibendi, & virtutes alias commendat; de lactis etiam hac herba ſaturatæ uſu quædam commemorat.

Sed cum Thea Europæis jam ſatis innotuerit, quod maxima ejus copia quotannis e Sinarum regno afferatur, unde familiaris & velut domeſtica nobis reddita eſt, plura de ea commemorare nil attinet. Originem iſtius, virtutes, utendi modos, & alia circa eam notatu digna quæ occurrunt, venuſtiſſimo poemate Latino, quod illu-

illuſtri viro Petro Danieli Huetio inſcripſit, ſuperiori anno Pariſiis expreſſit doctiſſimus *Petrus Petitus*, omnis philoſophiæ & veterum auctorum exacta cognitione, medicæque artis peritia æque ac carminis gloria celeberrimus. Græcis quoque ſuaviſſimis anacreonticis odis virtutes hujus herbæ decantarunt *Petrus Francius* in Amſtelodamenſi gymnaſio, & *Johannes Gothofredus Herrichen* in Lipſienſi noſtro ludo literario, doctores ſumme meriti. Horum carmina qui perleget, & iſtis clariſſimi Pechlini de Thea dialogum, *Theophili Bibaculi* nomine inſignitum, quem in Actis anni præterlapſi menſe Januar. pag. 45. recenſuimus, junget; amore in herbam incitatus, ſi minus valetudinis ob rationes, curioſitatis tamen exſaturandæ gratia, potum decoctæ ex ea aquæ exoptabit.

Chocolatam ex Cacao nuce & aliis aromaticis compoſitam paſtam, notam ſatis, & prius apud Europæos, quam Thea innotuit, receptam eſſe ait, palato, ſi aqua, vino, aut lacte diluatur gratam, & ſanitati perutilem: de qua in Hiſpania *Bartholomæus Marradonus* & *Antonius Colmenerus*, in Gallia *Renatus Moreau*, in Anglia *Thomas Gageus* prolixe jam commentati ſint, & omnia attulerint ad hanc rem pertinentia. Ex iis igitur, quæ optima viſa fuerint, ſe collegiſſe, & in tractatum hunc congeſſiſſe, ingenue profitetur. Materiam ex qua componatur, variam recenſet & eam enumerat: cacao nucem, quam Arbor profert Americanis *Cacabuaguahuitl* aut *Cacaotal* dicta, ſacharum, cinnamomum, chille ſeu piper Mexicanum, cariophylla, vanillas, achiotam ſuccum, amygdala, avellanas, mays ſive frumentum Indicum & milium, oreievalam florem, alium item reſinoſæ arboris florem & ſiliquam *Tlixochitl* dictam; de quarum ſingulis cap. 1. ſeorſim disſerit, & ex iis quaſdam ſpecies detrahi aut immutari pro lubitu & ingenio conficientium chocolatam monet; addens, in his regionibus compoſitam nimis inſipidam haberi Americanis, apud illos vero confectam nobis minus gratam eſſe, quod palatum nimium pungat; aptisſimam noſtro guſtui cenſendam quæ Gadibus conficitur. Rationem ejus componendæ, & quomodo ingredientia miſceantur, potus item præparetur, modoſque quibus bibatur, capite 2 tradit;

dit; in reliquis virtutes ejus exponens, & quibus medeatur morbis, indicans.

Gallica libri editio peculiarem tractatum *de compoſitione chocolatæ* annexum habet, quem omiſit Latinus æque ac Germanicus interpres: quod pleraque in eo allata jam dicta fuerint. Haud tamen neglexerunt iidem ſubjungere *dialogum de chocolata*, jam olim ex Hiſpanico Barthol. Marradoni anno 1618 Seviliæ evulgato, in Gallicam linguam, nunc in Latinam quoque & Germanicam converſum.

ANTONII NUCK DE DUCTU SALIVALI novo, ſaliva, ductibus aquoſis & humore aqueo oculorum.

Lugd. Bat. apud Petrum van der Aa. 1686, in 12.

PAtere naturam cuivis inquirenti, hactenus abunde monſtrarunt inventa nova Anatomicorum, & nunc idem teſtatur Auctor in præſenti tractatu. Poſtquam enim ille intra octennium ſexaginta & plura humana cadavera, præter innumerum brutorum animantium cœtum, diſſecuit, varia ipſi innotuerunt antehac nondum obſervata. Bigam tamen ipſorum ſolummodo, ductum nimirum ſalivalem novum, novaque vaſa humorem aqueum oculum verſus ducentia, hocce tractatu, duas in partes diviſo, exponere voluit. Parte igitur prima cap. I. de ductu ſalivali novo agens, veterum opinionem circa originem ſalivæ prius recenſet, commemorans deinde Warthoniana, Stenoniana, ac nuperrime a Bartholino depicta vaſa; poſtmodum novi ductus ſalivalis occaſionem inveniendi, ejusque originem, progreſſum ac terminum ſubjungit. *Oritur autem iſte ductus*, (utimur Auctoris verbis) *a glandula intra orbitam cranii (ubi pro oculis locum facit,) ſita, muſculum intra oculum abducentem & oſſis jugalis partem ſupremam, ubi ex hoc glanduloſo corpore plurimis ſurculis in unum truncum coit, & recta linea prope os maxillare externe deorſum tendit, oſculoque ſuo quamproxime circa ſecundum dentem molarem (a poſterioribus numerando) ſuperioris ſcilicet maxillæ, in ſuprema gingivæ parte, prope oſtiolum ductus Stenoniani*

V.

Digitized by Google

Digitized by Google

noniani, ſe manifeſtat. Clarius cuncta pateſcent ex adjecta I.& II. figura. Tandem in hoc capite plura etiam de magnitudine, figura, pondere ac vaſis glandulæ ex qua ductus hic novus exurgit, habentur, quæ brevitati ſtudentes, prolixe haud recenſebimus. Cap. II. tractat de ſalivæ ſecretionis modo, utilitate & tempore, ac ex his deinde aliquot quæſtiones elicit, cur ſcilicet ſal ſalivæ non impediat ſecretionem? cur copioſa in febribus quibusdam, melancholia, ſanguinis ſputo, & poſt mercurialia uſurpata, vel oſcitationem deprehendatur ſalivatio? cur ſaliva in certis affectibus cutaneis conducat? cur omnibus alimentis tanquam univerſale quoddam menſtruum conveniat? &c. TAB. V.

Cap. III. ubi de ductibus ſalivalibus male affectis diſſerit, ipſorum cognitionem Medicis ac Chirurgis admodum eſſe neceſſariam, variis exemplis, tam ex propria obſervatione, quam ex Galeno, Aquapendente, Hildano, Van der Wiel, Roenhuyſio aliisque congeſtis evincit.

Hæc de prima parte. Sequitur nunc altera, cujus caput I. *de ductibus oculorum aquoſis* inſcriptum, liquoris oculorum aquei originem & reſtitutionem quotidianam proponit. Tuetur vero Auctor adverſus omnes hactenus receptas opiniones, fluere hunc liquorem ad oculi inferiora per ductus duos huic negotio ſpeciatim dicatos, quorum alter ſub muſculo oculum abducente, alter autem in oppoſito latere ſub adducente latitat. Penetrat autem uterque tunicam ſclerotidem, & in corneam non longe a pupilla inſeritur, videatur Fig. III. Equidem recto tramite ductus hi ut plurimum feruntur, uſque ad terminum inſertionis (conferatur Fig. IV.) nihilominus nonnunquam prope ſclerotidis extremum, ubi nervum opticum attingunt, intorquentur & ductulos laterales de ſe dimittunt, prout in Fig. V. videre eſt. Originem quod ſpectat horum ductuum, fatetur Auctor ultra inſertionem nervi optici in oculum, nunquam ipſos ſe præparaſſe, adeoque principium illorum adhuc eſſe incognitum.

Capite II. hiſtorias ductuum aquoſorum male affectorum, eroſiones puta, ampliationes, ac vulnera, annexis obſervationibus & cautelis diverſis, circa reſtitutionem ſpontaneam humoris aquei oculorum in brutis æque ac homine recenſet.

Capi-

Digitized by Google

Capite III. & ultimo, inveſtigaturus naturam humoris aquei oculorum, diverſa adornat experimenta, admiſcendo huic humori non aquas ſolum deſtillatas, ſed ſuccos etiam plantarum, lac vaccinum, vinum album, ſpiritum ſalis armoniaci, aquam Reginæ Hungariæ, tincturam croci ac opii, oleum camphoræ, pulverem aloes, oleum tartari per deliquium, ſacharum Saturni, & plura alia: omnibus autem his commixtionibus ac deſtillationibus inſtitutis, id unice elicuit, conſtare dictum humorem ex aqueis, viſcidis, ſalinis, terreſtribus & ſpirituoſis particulis.

Sequitur denique appendix, vias hactenus ignotas ſanguinis arterioſi in venas capillares indicans, ipſarum tamen accuratam deſcriptionem non ſuppeditat, cum commodiori occaſione Inventor illam reſervatam velit.

Cæterum & hoc ex tractatu præſenti annotandum eſt, p. 8. & ſeq. memorari, quod ductus ſalivales a *Caſpare Bartholino* anno 1684 deſcripti a multis vindicentur ſympatriotæ noſtro D. *Auguſto Quirino Rivino*, qui ipſos jam anno 1670 d. 3. Octobr. in corollario primo Diſputationis de Dyſpepſia, accuratiſſime delineavit; quod binis ſaltim verbis, ne injurii in ipſum videamur, Lectori Benevolo indicare placuit.

Figurarum explicatio.

Fig. I.

Glandulæ ductusque novi ſitum naturalem exhibet.

A. glandula nova.

B. ductus novus.

C. oculus ſiniſter.

D. Ductus Stenonianus.

E. Glandulæ parotis.

Fig. II. labium utrumque abſciſſum, quo melius oſtium ductus novi conſpici poſſit, notat.

A. Oſtium ductus novi.

B. Stylus in oſtium immiſſus.

C. Dens molaris ſecundus.

Fig. III.

ductum novum oculi aquoſum ex Galeo piſce monſtrat.

A. oculus galei piſcis.

B. Nervus opticus.

C.C. ductus novus aquoſus.

D. Locus ubi corneam perforat.

E. Stylus ibidem immiſſus.

F. Styli exitus per læſam pupillam.

Fig. IV.

Fig. IV.
ductus oculi aquoſos in Cane delineat.
A.A. oculus ſiniſter.
B. Pupilla.
C. Nervus opticus.
D.D. Ductus novi aquoſi.
ee e. e. arteriolæ a carotidibus ortæ.

Fig. V.
ductus aquoſos ramos de ſe mittentes oſtendit.
A. oculus.
B. Ductus aquoſi.
C. ramificatio ductuum aquoſorum.

G. G. L. BREVIS DEMONSTRATIO ERRORIS memorabilis Carteſii & aliorum circa legem naturæ, ſecundum quam volunt a Deo eandem ſemper quantitatem motus conſervari; qua & in re mechanica abutuntur.

Communicata in litteris d. 6. Jan. 1686. datis.

COmplures Mathematici cum videant in quinque machinis vulgaribus celeritatem & molem inter ſe compenſari, generaliter vim motricem æſtimant a quantitate motus, ſive producto ex multiplicatione corporis in celeritatem ſuam. Vel ut magis geometrice loquar, vires duorum corporum (ejusdem ſpeciei) in motum concitatorum, ac ſua mole pariter ac motu agentium, eſſe dicunt in ratione compoſita corporum ſeu molium, & earum quas habent velocitatum. Itaque cum rationi conſentaneum ſit, eandem motricis potentiæ ſummam in natura conſervari: & neque imminui, quoniam videmus nullam vim ab uno corpore amitti, quin in aliud transferatur; neque augeri, quia vel ideo motus perpetuus mechanicus nuſpiam ſuccedit, quod nulla machina, ac proinde ne integer quidem mundus ſuam vim intendere poteſt ſine novo externo impulſu; inde factum eſt ut Carteſius, qui *vim motricem*, & *quantitatem motus* pro re æquivalente habebat, pronunciaverit eandem quantitatem motus a Deo in mundo conſervari.

Ego vero, ut oſtendam quantum inter hæc duo interſit, ſuppono, *primo* corpus cadens ex certa altitudine acquirere vim eous-

que rurſus aſſurgendi, ſi directio ejus ita ferat, nec quicquam externorum impediat: exempli cauſa, pendulum ad altitudinem ex qua dimiſſum eſt, præciſe rediturum eſſe, niſi aeris reſiſtentia ſimiliaque impedimenta exigua alia nonnihil de vi ejus abſorberent, a quibus nos quidem nunc animum abſtrahimus. Suppono item *ſecundo*, tanta vi opus eſſe ad elevandum corpus A unius libræ usque ad altitudinem CD quatuor ulnarum, quanta opus eſt ad elevandum corpus B quatuor librarum, usque ad altitudinem EF unius ulnæ.

Tab. VI. Fig. 6 & 7.

Omnia hæc a Carteſianis pariter ac cæteris Philoſophis & Mathematicis noſtri temporis conceduntur. Hinc ſequitur, corpus A delapſum ex altitudine CD, præciſe tantum acquiſiviſſe virium, quantum corpus B lapſum ex altitudine EF. Nam corpus (A) poſtquam lapſu ex C pervenit ad D, ibi habet vim reaſſurgendi uſque ad C, per *ſuppoſ. 1*, hoc eſt, vim elevandi corpus unius libræ (corpus ſcilicet proprium) ad altitudinem quatuor ulnarum. Et ſimiliter corpus (B) poſtquam lapſu ex E pervenit ad F, ibi habet vim reaſſurgendi usque ad E, *per ſuppoſ. 1*, hoc eſt vim elevandi corpus quatuor librarum (corpus ſcilicet proprium) ad altitudinem unius ulnæ. Ergo per *ſuppoſ. 2*, vis corporis (A) exiſtentis in D, & vis corporis (B) exiſtentis in F, ſunt æquales.

Videamus jam, an & quantitas motus utrobique eadem ſit. Verum ibi præter ſpem diſcrimen maximum reperietur. Quod ita oſtendo. Demonſtratum eſt a Galilæo, celeritatem acquiſitam lapſu CD, eſſe duplum celeritatis acquiſitæ lapſu EF. Multiplicemus ergo corpus A quod eſt ut 1, per celeritatem ſuam quæ eſt ut 2, productum ſeu quantitas motus erit ut 2; rurſus multiplicemus corpus B quod eſt ut 4, per ſuam celeritatem quæ eſt ut 1, productum ſeu quantitas motus erit ut 4. Ergo quantitas motus quæ eſt corporis (A) exiſtentis in D, eſt dimidia quantitatis motus quæ eſt corporis (B) exiſtentis in F, & tamen paulo ante vires utrobique inventæ ſunt æquales. Itaque magnum eſt diſcrimen inter vim motricem & quantitatem motus, ita ut unum per alterum æſtimari non poſſit, quod oſtendendum ſuſceperamus. Ex his apparet, quomodo vis æſtimanda ſit a quantitate effectus, quem producere poteſt, exempli gratia ab altitudine ad quam ipſa corpus grave datæ magnitudinis & ſpeciei poteſt elevare, non vero a celeritate quam corpori poteſt imprimere. Non enim

enim dupla ſed majore vi opus eſt ad duplam eidem corpori dandam celeritatem. Nemo vero miretur in vulgaribus machinis, vecte, axe in peritrochio, trochlea, cuneo, cochlea & ſimilibus æquilibrium eſſe, cum magnitudo unius corporis celeritate alterius, quæ ex diſpoſitione machinæ oritura eſſet, compenſatur; ſeu cum magnitudines (poſita eadem corporum ſpecie) ſunt reciproce ut celeritates; ſeu cum eadem alterutro modo prodiret quantitas motus. Ibi enim evenit etiam eandem utrobique futuram eſſe quantitatem effectus, ſeu altitudinem deſcenſus aut aſcenſus, in quodcunque æquilibrii latus motum fieri velis. Itaque per accidens ibi contingit, ut vis a motus quantitate poſſit æſtimari. Alii vero caſus dantur, qualis is eſt quem ſupra attulimus, ubi non coincidunt.

Cæterum cum nihil ſit probatione noſtra ſimplicius, mirum eſt vel Carteſio vel Carteſianis, viris doctiſſimis, in mentem non veniſſe. Sed illum quidem nimia fiducia ſui ingenii in transverſum egit, hos alieni. Nam Carteſius, ſolito magnis viris vitio, poſtremo factus eſt paulo præfidentior. Carteſiani autem non pauci vereor ne paulatim Peripateticos complures imitari incipiant, quos irrident, hoc eſt, ne pro recta ratione & natura rerum, conſulendis magiſtri libris aſſuefiant.

Dicendum eſt ergo, vires eſſe in compoſita ratione corporum (ejusdem gravitatis ſpecificæ ſeu ſoliditatis) & altitudinum celeritatis productricium, ex quibus ſcilicet labendo tales celeritates acquiri potuiſſent; vel generalius (quia interdum nulla adhuc celeritas producta eſt) altitudinum prodituraram: non vero generaliter ipſarum celeritatum, utcunque id plauſibile prima ſpecie videatur, & pleriſque ſit viſum; ex quo complures errores nati ſunt, qui in ſcriptis mathematico-mechanicis *RR. PP. Honorati Fabri* & *Claudii des Chales*, itemque *Joh. Alph. Borelli* & aliorum virorum, cæteroqui in his ſtudiis præſtantium, deprehenduntur. Quin & hinc factum puto, quod nuper Regula *Hugeniana* circa centrum oſcillationis pendulorum, quæ veriſſima eſt, a nonnullis viris doctis in dubium fuit vocata.

PRIMITIVE CHRISTIANITY: OR, THE RE-ligion of the Ancient Chriſtians in the firſt Ages of the Goſpel, by William Cave, D.D.

ſive,

VVilhelmi Cave, Th. D. Chriſtianiſmus Primitivus, ſeu de Religione priſcorum Chriſtianorum in primis Evangelii ſeculis.

Londini, apud Rich. Chiſvvel, 1682, in 8.

QUarta hæc libri, quem ſiſtimus, editio eſt, ante hos tredecim annos jamjam in lucem emiſſi: unde ſi ſola nobis temporis ratio habenda fuiſſet, facile eo commemorando in totum ſuperſedere potuiſſemus. Verum cum toties recuſus parum tamen noſtris quidem oris innotuerit hactenus (quemadmodum nec ad nos niſi doctiſſimi Autoris dono pervenit) & nihilominus lectu longe digniſſimus ſit, nonnulla de eo verba feciſſe haud pigebit. Ac primo quidem, ut de Autoris ſcopo quædam dicamus, animadvertens ille quantum hodierni Chriſtiani in vita & moribus a recto tramite paſſim deflexerint, ad hos quadantenus corrigendos ſecum ſtatuit, ſemitam a primævis Chriſti aſſeclis tritam penitius ſcrutari; rectiorem eam dubio procul tum fuiſſe judicans, quando, ut Hieronymus ait, Domini noſtri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in credentibus fides. Hinc ſedulo ſemet inveſtigationi antiquorum eccleſiæ monumentorum, Patrumque lectioni impendit, & ex floſculis inde delibatis huncce poſtmodum tractatum concinnavit. Laborem vero ſuum intra tria quatuorve prima Eccleſiæ ſecula compeſcuit, eo quod in ſequentibus nimis altas mox radices egiſſe corruptionem deprehenderet. Fatetur Autor ſe non primum eſſe, qui hac de materia ſcribere adgreſſus fuerit: allegat enim non tantum *Edw. Waterhouſii* Diſcurſum de pietate, charitate & politia antiquorum temporum & Chriſtianorum, Anglico idiomate conſcriptum & Londini anno 1655 editum; ſed & *Paganin. Gaudentium* de Vita Chriſtianorum ante tempora Conſtantini, Florentiæ anno 1639 excuſum: neutrum tamen horum ipſi ſatisfeciſſe apparet; teſtatur enim, ſe in priori quidem multa parum ad rem facientia, & pauca mediam

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ ætatem tranſcendentia reperiſſe; in poſteriori vero ſterilem plane meſſem, & vix quidquam præter exiguas gloſſas in loca quædam Tertulliani offendiſſe. *Frontonis* tamen, in Univerſitate Pariſienſi Cancellarii, Epiſtolam de vita & moribus Chriſtianorum Pariſiis A. 1660 emiſſam non improbat; licet exiſtimet eam, cum non niſi generales contineat indicationes, fundamenti ſaltem & prodromi loco ampliori cuidam operi fuiſſe deſtinatam, in quo tamen perficiendo ille poſt per mortem fuerit impeditus. Ordinem quod concernit in hoc libro obſervatum, diviſit eundem in tres partes, ſecundum tria illa ſumma capita, ex quibus officium veri Chriſtiani conſtat, quæ ſunt debitum erga Deum, erga ſe ipſum & erga proximum. In prima itaque parte poſtquam prioribus quatuor capitibus diſcuſſit criminationes, quibus tum temporis Chriſtiani ab ethnicis paſſim proſcindebantur, directas partim contra formam cultus, partim conditionem externam, partim vitam & mores ipſorum; de pietate eorundem erga Deum tractat, eoque nomine diſtinctis capitibus de locis cultui deſtinatis, de feſtis, de perſonis ſacrum cœtum conſtituentibus, de cultu ipſo tam publico quam privato, denique de adminiſtratione tum baptiſmi, tum cœnæ Dominicæ agit. In parte ſecunda deprædicat priſcorum Chriſtianorum humilitatem, contemtum rerum mundanarum, moderationem in habitu externo, abſtinentiam, caſtitatem, conſtantiam in profeſſione religionis, ac patientiam in afflictionibus demonſtratam. Ultima pars eorundem juſtitiam, charitatem, pacis ſtudium, obedientiam erga ſuperos, ac tandem pœnitentiam ac diſciplinam eccleſiaſticam vivis coloribus depingit. Tametſi autem, ut ex jam dictis liquet, primarius Autoris ſcopus ſaltem fuerit, vitam Chriſtianorum virtutesque ipſam commendantes deſcribere; plurima tamen paſſim data occaſione inſpergit ad hiſtoriam eccleſiaſticam facientia. Sic v. g. *pag. 46. ſeqq.* pluribus refutat vulgatam traditionem, quæ Imperatorem Philippum perhibet fuiſſe Chriſtianum, ac demonſtrat, ex quo fonte fabula hæc originem primum fuerit nacta: ſimiliter *pag. 119. ſeq.* eleganter oſtendit, unde occaſio nata ſit ethnicis comminiſcendi, quod Chriſtiani ſoleant aſini caput adorare. Speciatim vero hinc inde occupatus eſt in exponendis ritibus ac conſuetudinibus Eccleſiæ antiquis, ſuccincte tamen & habita ubi-

vis inſtituti ratione. Sic *P. 1.c. 7.* ubi de feſtis Chriſtianorum agit, pluribus perhibet, quanta cura in celebranda die Dominica fuerit adhibita, & quomodo ad demonſtrandam melius ejusdem lætitiam, interdictum fuerit tunc inter orandum in genua procumbere, aut jejunare: quod quidem tam ſtricte obſervatum fuiſſe probat, ut Ignatius alicubi ſcribere non fuerit veritus, eum qui die Solis jejunaret, pro occiſore Chriſti reputandum eſſe. Sabbathi tamen diem juxta non multum inferiori in honore primitus habitum oſtendit, in gratiam maxime Judæorum magno tum numero converſorum, ne durum nimis videretur, ſi Moſaicam legem mox in totum poſthabere juberentur: hinc pleraſque cultus divini partes etiam hac die peractas fuiſſe ait, & euchariſtiam celebratam; jejunium quoque pariter prohibitum, unico Saturni die per annum excepto, eo nempe, qui Paſcha immediate antecedit. De orientali tamen Eccleſia hæc tantum intellecta vult: in occidentali enim agnoſcit, diem ſabbathi fere pro perpetuo jejunii die habitum, nec eo Euchariſtiam adminiſtratam fuiſſe: ſed nec hic tamen uniformem hac de re obſervantiam obtinuiſſe fatetur, cum conſtet Mediolani, adeoque in ipſa Italia, adhuc Ambroſii tempore iſtum diem pro feſto habitum fuiſſe. Progreditur inde ad jejunia exponenda, tam hebdomadaria, quam annua: hebdomadaria quarta & ſexta feria, ſeu die Mercurii & Veneris peracta probat, in memoriam nempe tum proditionis, tum mortis noſtri Salvatoris; non tamen niſi ad tertiam usque pomeridianam tum jejunatum fuiſſe edocet. Annuum quadrageſimale jejunium primitus non tot diebus, ſed horis conſtitiſſe autumat, incipiens nempe circa horam duodecimam diei Veneris, ac durans usque ad mane diei Paſchatis, ad ſignandum videlicet ſpatium, quo Dominus noſter vinculis mortis detentus fuerit. Pergit hinc ad alia feſta, quorum tum non niſi tria viguiſſe oſtendit, Paſchatis nempe, Pentecoſtes, & Epiphaniæ: ſub hac tamen ſolennitatem nativitatis Dominicæ una comprehenſam fuiſſe, ejusque celebrationem non in Decembrem, ſed in Januarium incidiſſe, ac Chryſoſtomi demum ævo in diem 25. Decembris translatam. Præterea quotannis memoriam Martyrum, die qua mortem fuiſſent perpeſſi, quemque tum natalem ipſorum vocare ſoliti ſint, celebratam ſuo modo fuiſſe, ſepulcra eorum viſitando, cantatis ibidem hymnis ac erogatis eleemoſynis: narrat inſuper eodem

dem tempore collatis cibis ſympoſia charitativa fuiſſe habita; ad quæ commodius inſtruenda cum obſonia hinc inde comportarentur, factum inde credit, quod nundinæ primum certis Martyrum diebus haberi cœperint. In *cap.8.P.I.* ubi de perſonis cœtum conſtituentibus tractat, diligenter exponit ſtatum catechumenorum illius temporis triennio plerumque definitum, & quænam Chriſtianæ religionis dogmata eos primum celata fuerint, donec in numerum competentium, ſeu candidatorum baptiſmi adoptarentur; inprimis vero eo refert doctrinam de Trinitate, Unione hypoſtatica, ut & utroque Sacramento. Porro pœnitentium conditionem explicat, ac quinque diſtinctas eorundem claſſes enarrat. Hinc Cleri iſtorum temporum ordinem deſcribit, gradusque quibus alii ab aliis diſcernebantur, commemorat: inter alia etiam Diaconiſſarum mentionem facit, earumque officium in eo maxime conſtitiſſe dicit, ut mulierum ad baptiſmi actum accedentium nuditatem obvelarent, rudiores etiam fœminas in Chriſtianiſmo inſtruerent, ac ægrotas curarent. In *cap.10.* ejusdem partis, ubi de baptiſmo agitur, probat quam frequenter tum a laicis baptiſmus collatus fuerit; item quod martyres baptiſmo ad ſalutem indigere non fuerint crediti, ob baptiſmum nempe ſanguinis, quem perpetiendum habuiſſent. Porro quomodo baptiſmi tempus primitus indefinitum, poſtmodum ad certas anni partes reſtringi cœperit, tempus nempe Paſchatis ac Pentecoſtes, aut potius 50. illos dies inter utrumque hoc feſtum interjectos. Clinicorum baptiſmum per aſperſionem factum ſaltem pro minus perfecto aut ſolenni quadantenus habitum memorat, unde & hi, qui talem accepiſſent, pro incapacibus ad ſuſtinendum presbyterium fuerint reputati. Baptiſteriorum quoque formam deſcribit, ut & capacitatem eorundem ac parietem intergerinum, ad ſeparandos nempe viros ad baptiſmum capeſſendum accedentes a fœminis. Nec omittit mentionem facere abuſus, tum perquam frequentis, quo ſacramenti hujus perceptio ad mortem uſque, ex principio, ut putat, Novatiano differri ſolita fuerit. Ceremonias etiam in collatione baptiſmi adhibitas ordine recenſet, v. g. quod baptizandi facie Occidentem verſus ſpectare, manum deinde exſerere, quaſi principem tenebrarum ad pugnam provocaturi, fuerint juſſi: ne quid de ſolennibus interrogationibus, exorciſmo, inſufflatione, ſigno

cru..s

Digitized by Google

crucis in fronte facto, aliisque dicamus. Peracto baptiſmo adultos quidem brevi poſt tempore, infantes vero cum adoleviſſent, ad Epiſcopum reduci ſolitos ait, ut pactum baptiſmi denuo ratificarent ac confirmarent (quo in actu unctionem etiam additam memorat,) id enim ſi omiſſum, tales nondum plene pro Chriſtianis habitos, nec ad ſacram communionem admiſſos fuiſſe. *Caput 11.* quoque, ubi de cœnæ Dominicæ adminiſtratione agitur, plurima habet de ritibus in prima Eccleſia hac in re receptis: quorſum ſpectat, quod primitus quotidie, aut certe, quoties ad ſacrum cultum congregarentur, ſacramento hoc uſi fuerint; quod panis vulgatus, non habito reſpectu, an azymus foret, an fermentatus, adhibitus; quod generali conſuetudine ſacer calix aqua dilui ſolitus fuerit; quod nonnullis ob gravitatem criminis admiſſi euchariſtia denegata ſit, donec morti vicini eſſent; quodque, cum inde multos fato præveniri contingeret, panis benedictus quandoque mortuis datus fuerit, ad ſignificandum eos deceſſiſſe in communione fidelium; quod accipere euchariſtiam communicantes ſoliti ſint utraque manu, dextræ ſcilicet decuſſatim ſuppoſita ſiniſtra, ad efformandum quadantenus crucis ſignum: item quod, pro clinicis maxime & infantibus, qui ſcilicet nec ipſi tum arcebantur, panis calici benedicto intingi aliquando ſueverit; unde Autor credit anſam primum captam fuiſſe, ad introducendam communionem ſub una. Narrat quoque tum conſuetudinem obtinuiſſe, fruſta panis benedicti domum ſecum abſportandi, atque in loco decenti aſſervandi, ac poſt, cum amicos aut peregrinos haberent hoſpites, eadem ante reliqua fercula ipſis proponendi, quaſi certiſſimam teſſeram & vinculum genuinæ & infucatæ amicitiæ. Præterea perhibet alia panis fruſta præter euchariſtiam benedici ſolita, pro catechumenis aliisque, quibus jus communicandi non eſſet, ut loco ſacramenti ipſis inſervirent, atque hæc, Eulogias vulgo dictas, paſſim per vicos & pagos transmiſſa etiam fuiſſe, ad teſtificandam unionem & ſocietatem mutuam. Plura hujus generis afferre merito ſuperſedemus, veriti, ne forte recenſionis tarditatem prolixitate compenſare voluiſſe cuiquam videamur. Subnectitur libro index chronologicus ſcriptorum ab Autore adhibitorum, commemorata ubivis editione qua ipſe fuit uſus, quo ſic ſcriptorum evolutio facilior redderetur ei, qui ipſa autorum verba, quam Anglicam translationem ubivis hic adhibitam, cognoſcere mallet. JO-

JOANNIS CRAIGE METHODUS FIGURARUM LINEIS rectis & curvis comprehenſarum quadraturas determinandi. Londini apud Moſem Pitt, 1685, in 4.

TRactatum hunc, ſimul ac ad manus noſtras pervenit, Clariſſimis Viris, ad quos tum præfatio, tum ſubnexa tractatui animadverſio ſpectat, quorumque intereſſe exiſtimavimus, ut quamprimum copiam ejus nanciſcerentur, transmiſimus. Unde nihil jam de eo referre poſſumus, niſi quod ex fugitiva inſpectione animadvertimus, Auctorem præmiſſis tribus propoſitionibus, quadraturam circuli, parabolæ, hyperbolæ, ellipſeos, aliarumque quarundam figurarum; inventionem quadraturæ cujusvis figuræ; rectificationes linearum curvarum; curvarum aliquarum ſuperficierum dimenſiones, cum aliis quibusdam cognati argumenti tradere: quæ ſingula lector facili negotio pervolvet, cum libellus ſit paucorum foliorum. Quæ interea ad animadverſionem Auctoris ſcriptis huc literis nobiliſſimus Vir per eandem petitus regeſſerit, de voluntate illius publico impertiri voluimus.

EXCERPTUM EX LITTERIS DOMINI D. T. Lipſiam miſſis, d 20. Febr. anno 1686.

TRactatum Anglicum, cujus copiam mihi cum aliis quibusdam feciſti, adverſus me deſtinato conſcriptum eſſe, ut innuebas, comperi: & licet ſtudiis ab hoc argumento plane diverſis nunc diſtinear, imperare mihi tamen non potui, quin perlecto libello judicium meum e veſtigio reponerem. Hoc ut tanto dexterius intelligatur, notandum,

I Methodum, *(datæ figuræ &c. aut quadraturam, aut impoſſibilitatem ejusdem demonſtrandi)* quam menſe Oct. anni 1683 Acta Eruditorum Lipſiæ edita exhibent, non integram illam eſſe, ſed ejus ſolum Tractatus aliquod ſpecimen, quem peculiarem invento huic meo deſtinavi; ut aperte ſatis ibidem jam art. 6 p. 437 monui: hæc duo vero admodum ab Auctore hoc confundi, mox oſtendam.

II Ipſum etiam hoc ſpecimen non niſi peritis hujus artis me expoſuiſſe: adeoque tam de eo, quam methodo ipſa intelligendum fuiſſe citati loci monitum: *Verum hæc alii tempori reſervantur, ubi ad ſufficientiam (quam prævideo hic quoque a perſpicacioribus*

Digitized by Google

ingenii deſiderari poſſe) explicata erunt. Atque id etiam ab Auctore prædicto inſuper habitum.

III Ad publicatum hoc ſpecimen meum, anno 1684 menſe Majo in iisdem Actis Lipſienſibus, omnigenæ eruditionis virum Dn. G.G.L. quædam repoſuiſſe, quibus tum dubia ſua de methodi univerſalitate explicuit; tum etiam tale quid ſibi dudum innotuiſſe contendit. Reſpondi ad hoc (1) dubium mihi non eſſe, quin pro ſingulari ingenii ſui ſagacitate hæc talia ipſi perſpecta eſſe potuerint; quod tamen de eo mihi non conſtaret, pro jure quod in mea habeo, licuiſſe mihi propria inventa publici juris facere. 2. Specimen a me editum hoc ſolum præſtare, ut figuræ alicujus vel indefinitam quadraturam exhibeat, vel eandem non niſi ope curvæ mechanicæ quadrari poſſe clare oſtendat: & quia vulgo quadraturam quæ ſola curva mechanica exhiberi poteſt, pro abſolute impoſſibili judicent, me eadem hæc tum temporis diſtinguere voluiſſe; ut tamen ſciret Lector, me aliquid adhuc deſiderare, verba modo citata articulo 6to inſeruiſſe. 3. Abſolutam hujus rei methodum, prout titulus promittit, mihi notam eſſe, ob prolixitatem vero explicari tum non potuiſſe; adeoque ſpecimen tantum ejus aliquod ibidem exhiberi. Hæc privatim laudato Viro ſcripſi; quorum ipſe deinceps, Actorum ejusdem anni menſe Decembri pag. 865, literis nominis ſui initialibus ſchediaſmati præmiſſis, brevem mentionem lectori facere non dubitavit.

Præmittenda hæc neceſſario fuere, ut tanto magis incuriam Auctoris mireris, me, qui nomen meum in Actis conſtanter literis DT expreſſi, cum Domino G.G.L toties in tractatulo hoc confundentis. Opinor autem, ſtyli in utriusque ſchediaſmatibus diverſitatem, diſtinctas utrinque præfixas nominum DT & GGL notas, objectiones alteri ab altero factas, laudes denique, quas nemo ſanus ſibi ipſi tribuit, in methodi hujus editorem congeſtas, ne ſimpliciſſimo quidem permittere poſſe, ut unius ejusdemque Auctoris eadem eſſe ſibi perſuadeat. Relinquitur ergo, Auctorem tractatus ſponte ſibi aliisque imponere voluiſſe, tanquam ab uno eodemque Auctore diverſis ſub larvis hæc conficta ſint: in quo uti plurimum ſimplicitatis (ne gravius quid dicam) mihi tribuit, ſic longe maxime ſeipſum decepit.

Ad

Digitized by Google

Ad ipſam Animadverſionem in Methodum meam, ſub finem tractatus adjectam, hæc Auctori repono.

I Ad verba *methodum meam -- eſſe concluſerat :* me adhuc quoad methodum in ea eſſe ſententia; nullibi vero de ſpecimine edito, ita abſolute, ut Auctor refert, locutum eſſe: expreſſe enim ut ſupra dictum eſt, monui, a perſpicacioribus hic quædam adhuc poſſe deſiderari.

II Ad verba *poſtea vero -- ſine generali :* hæc me prorſus non attinere; ſunt enim juxta annot.3.verba alterius Auctoris, quo cum Auctor me confundit.

III Ad verba *in hoc tamen -- compendium adjungere :* Auctorem in hoc loco nihil probare; quantum vero hic hallucinatus fuerit, & quam clare oſtenderit, ſe ſpecimen meum, ſatis perſpicue a me expoſitum, non intellexiſſe, mox videbitur. Poſt hæc

IV methodum meam ſe recenſere putat: ſed refert tantum ſpecimen ejus ſæpius memoratum: quod autem in principio dicit, *adhibet æquationes -- exprimere exiſtimat ;* id ego quidem non ſolum exiſtimo, ſed vel tyroni in Algebraicis obvium eſt, rem ita ſe habere.

V Ad verba, *in eo tamen -- generalem requiſitam :* in his & ſequentibus omnibus tot fere eſſe errores, quot ſunt periodi. Hoc antequam dilucidius ob oculos ponam, ſcias me, quæ in hoc ſpecimine facilia ſunt, explicare neglexiſſe (uti nec ipſam demonſtrationem theorematis univerſalis, quod Auctoris verba p. 26, *ſed quomodo faciendum ſit nequaquam oſtendit*, perſtringere videntur, attexui) quod ejus eruditionis viris, quibus hæc ſolum ſcripſi, ea tradere noluerim, quæ vel tyroni in algebraicis hodie plana ſunt & obvia: eandemque ob cauſam non innuiſſe, qua ratione comparatio æquationum ſit inſtituenda, cum ea tantopere jam a Carteſio commendata ſit & inculcata. Quantum vero Autor in hoc negotio verſatus ſit, ex errore ab ipſo hic commiſſo, & a quo tanquam fonte complures alii promanant, facile deprehendes. Dixeram in ſpecimine: quando ordinatim applicata Z ad duas dimenſiones aſcendit, ſecundum theorema generale eſſe eligendum; ſi ad tres, tertium, atque ſic porro: hoc Autor hic adeo abſolute intellexit, ac ſi nullus juxta me reſpectus habendus eſſet ad regulas comparationum,

Digitized by Google

quas tamen expreſſe dixi eſſe adhibendas. Ut ſi exempli gratia ſit $ZZ = \frac{x^{10}}{a^{8}}$, cum præceperim, ſi ZZ ſit duarum dimenſionum, ſecundum meum theorema eſſe adhibendum (intellige, ſi regulæ comparationum hoc patiantur) & vero, quia hic habetur x^{10}, quod in dicto theoremate non adeſt, clare pateat, comparationem cum memorato theoremate inſtitui non poſſe; neutiquam exinde ullibi intuli (quod falſo mihi affingit) rem ideo impoſſibilem eſſe: hoc enim in caſu tertium theorema aſſumi debere concluderem, in quo neceſſario aliqui termini erunt, qui æquales dimenſiones cum quantitatibus Z & X obtineant, ut comparatione porro inter convenientes terminos inſtituta, ſi poſſibile quid proveniat, quadratura habeatur ope curvæ geometricæ; ſi impoſſibile, quadratura impetretur nonniſi mediante curva mechanica, id quod vulgo idem cum impoſſibili habetur. Hoc vero inventum, cui ſimile a nemine adhuc publicatum eſt, refellat Autor, ſi poteſt. Sequitur autem hinc

VI falſa eſſe verba, *in eo tamen latet -- dimenſiones aſcendit*. Non enim meum eſt hoc factum, ſed error Autoris; quippe qui non attendit leges comparationum ipſarum æquationum, quas adhibendas eſſe ſuppoſui, quibusque poſt Carteſium jam nihil notius.

VII integram pag. 41. vel aperte falſa, & nunquam a me (juxta annot. 5) aſſerta; vel me nihil attinentia, exhibere: toto vero contextu clare oſtendere, me Autori non intellectum eſſe. Conſequentia porro ejus, *ita ut caſu non arte incidimus in quadrandam generalem requiſitam*, falſiſſima eſt. Si enim in tertio theoremate habetur quantitas Z duarum dimenſionum & X decem, prout neceſſe eſt: comparatio inſtitui poterit inter hanc $ZZ = \frac{x^{10}}{a^{8}}$, & generale tertium theorema, ex qua ſive poſſibile quid proveniat, ſive impoſſibile, concluſio univerſaliter vera eſt, nec opus aſcenſu ad quartum aut quintum theorema; quo quidem idem ſemper inveniretur, at majori, uti clarum eſt, labore; atque adeo hæc res non caſu ſed arte certo determinatur. Unde conſtare poteſt Autori, nihil opus eſſe, ut viam mihi monſtret (quod ſub finem paginæ prætendit) quam ipſe ſcilicet non callet.

VIII ejusdem farinæ ſunt, quæ pag. 42. ingerit: ubi verba ſub finem, *non una tantum ſed infinitæ poſſunt inveniri figuræ indefinite quadrabiles* &c. falſo concludunt, ex falſo applicato meo ſpecimine.

IX tota

IX tota pag. 43 qua ſpecialiter explicantur, quæ p. 41. generaliter enunciaverat, paris fidei eſt & roboris. Erroneum autem ejus effatum, *unde abunde conſtat, hanc methodum omnes figuras indefinite quadrabiles non comprehendere*, ſi unquam mihi demonſtraverit, mihi magnus erit Apollo; hactenus enim non niſi meros paralogiſmos contexuit; quod enim ſubaddit, *infinitas poſſe inveniri, quarum areæ hoc modo non ſunt quadrabiles*, verum quidem eſt juxta falſam ipſius comparandi methodum, quæ nullibi publice proſtat; longe vero ſecus ſe res habet ſecundum methodum Carteſii ſatis notam, prout annotatione V ſatis evidenter oſtendi.

X Quam contemtim autem me habeat falſa illa ſua ſub finem invitatione, qua ſcilicet profitetur, *quod voluerit errores meos oſtendendo exſtimulare, ad publicanda illa, quibus Geometriam in immenſum ultra terminos a Vieta & Carteſio poſitos me promovere poſſe asſeruerim*, nemo eſt qui non intelligat. Sane ab eo, qui tam turpibus, ac mihi (ſed falſo) affinxit, erroribus ſe involvit, ejusmodi exſpectanda non ſunt. Poterat vero Autor, niſi neſcio qua libidine inſultare mihi voluiſſet, ſcire, non me, cui fruſtra hoc exprobrat, ſed Dominum G.G.L. in ſchediaſmate Actorum anni 1684 Decembri menſe exhibito, de ſuis id profeſſum eſſe; cujus Viri ſingulare acumen & eruditio ſi Autori perſpecta eſſent; aut ſi minimum ex præclaris ab ipſo jam editis ſpeciminibus tanquam ex ungue leonem agnoſcere voluiſſet; cauſam dubitandi is non haberet, quin, ubi ſua id aliquando permittent negotia, promiſſa ſua, cum applauſu totius orbis mathematici, ex aſſe ſit adimpleturus.

Doleo vero Autorem, de cujus ſtudiis alias publico non contemnenda inpoſterum expectanda præſumo, in hoc negotio adeo præcipitanter egiſſe. Si enim dubia ſua circa methodum meam vel paucis verbis per literas ſignificaſſet Actorum editoribus, & ipſe plenius de eadem edoceri, ſimulque tot errorum ipſius editio caveri potuiſſet. At cum ipſi viſum ſit via hac incedere, nec ſolum errores, ut putat, meos publice oſtendere, ſed & ſua inventa cum meo ſpecimine conferre placuerit; mihi viciſſim liberum erit de traditis ab Autore in hoc tractatu judicium, quod Tibi publicandum transmitto.

I Methodus Autoris, duobus primis problematibus explicata, quamque ſe ex D. Sluſii methodo Tangentium derivaſſe fatetur, admodum

Digitized by Google

modum particularis eſt; ut facile oſtenditur. Si enim linea PM ſupponatur hac ratione compoſita eſſe,

$$\frac{x_3yy + xy^4 + a^4x + b^4y + c^3xy}{a^3x + b^3y + abxyy + abyxx}$$

hoc eſt, ut x & y ſimul ejus compoſitionem ingrediantur; aut nullo modo res procedit, aut Autor ſaltem id non explicat, nec ejus ullum exemplum profert; quippe in omnibus ejus exemplis PM ex ſola y componitur. Fallitur ergo maxime, quando pag. 26. ait: *nec quicquam jam deeſt--niſi ut duas difficultates amoveam*; certe enim, præter duas quas ipſe recenſet, tertiam extricandam hic invenit. Circumſpectius egit p. 7, quando, *quod horum ope figurarum quadraturas ſe determinaturum* profeſſus, de omnibus univerſaliter figuris loqui non ſuſtinuit: nec enim, cum methodus ejus particulare tantum compendium ſit, præſtare hoc potuiſſet.

De ſpeciminis vero a me editi methodo vere aſſeverare poſſum, univerſaliſſimam eandem eſſe, & aut figuram curvarum, curva geometrica terminatarum, quadraturas omnes exhibere ope curvæ geometricæ; aut oſtendere, id niſi curvæ mechanicæ ope fieri non poſſe; nec ejus ſimile quid, unde eandem haurire potuiſſem, ullibi explicatum eſſe. Compendia autem ſpeciminis mei tradere tum conſulto omiſi: potuiſſem vero, ſi deſtinatum mihi fuiſſet paria cum Autore facere, ex methodo mea Tangentium, (quæ longe facilior & univerſalior eſt Sluſiana Autori uſurpata) Lipſiæ inter Acta menſis Decemb. anni 1682 edita, multo præſtantiora, quam Autoris ſunt, huc derivare: erit autem aliquando, ut methodi hujus non particularia, ſed abſolute univerſalia compendia referam; ejus inſuper facilitatis, ut Autor cauſam non ſit habiturus, cur prolixitatem ſpeciminis mei accuſet, meisque ſua præferat.

II. Quadratura circuli Domini G.G.L, dudum jam publico exhibita, longe antecellit eam, quam Autor hic nobis explicavit.

III De cætero nonniſi aliorum inventa recenſet Autor, ſuæque methodo applicat, explicatis quandoque iis, quæ vulgo etiam hujus eruditi ſeculi trita ſunt & obvia. Ad pag. 72 vero facile ipſi largior, methodum meam generalem, æquationum radices analytice determinandi, ad hoc quod deſiderat non ſufficere: ibidem enim tantum oſtendere ſuſcepi, tale quid nondum publicatum eſſe, & ſpecimen ejus

tamen

tamen aliquod ſimul exhibere, cætera vero ipſius methodi generalis publicationi, quæ Autoris oculis inexpectata multa objiciet, reſervare. Inſuperabilis porro calculi moleſtia non eſt a methodo; ſed rei ipſius difficultate, qua difficilius fere in tota analyſi aliud non eſt. Mihi tamen in promtu ſunt compendia, quæ credo paucis in mentem veniſſe; quorum ope, quod alii vix multo tempore, ego paucas intra horas abſolvo, iisque talia perficio, quæ nullus unquam per ordinariam analyſin conſequetur; quod ſuo tempore tam evidenter comprobabo, ut nullus dubitationi ſuperſit locus.

IV Quod effatum Autoris pag. 23 attinet: *adeoque non parum geometriam promoveret, qui methodum daret* &c. illi ſignificare poſſum, mihi jam ab aliquot annis ejusmodi methodum innotuiſſe. Equidem clariſſimi Neutonii methodum, curvæ quadraturam ad infinitam ſeriem reducendi, ingenium & acumen ſapere, fatendum eſt; genuinam tamen non eſſe ſuo loco clare oſtendã: meam vero tam univerſalẽ dabo, ut non ſolum curvæ alicujus prodita natura infinitas ſeries rationales exhibeat pro eadem quadranda, easque omnes Neutonianis ſeriebus ſimpliciores: eadem etiam omnium quæ dari poſſunt ſimpliciſſimas determinet.

V Inventa Domini *Barrovv* pag. 3. nimium quantum extollit: ad quæ ſequentia noto. *Primo*, generalia mea theoremata, quæ in ſpecimine publicavi, quorumque progreſſum infinitum ſcio, multo illis prævalere: dant enim non quorundam tantum, ſed abſolute omnium figurarum, curva geometrica terminatarum quadraturam, aut eam oſtendunt nonniſi ope curvæ mechanicæ exhiberi poſſe; quod nec Barrovviana, nec ulla hactenus publicata præſtant. *Secundo* methodum talia theoremata, qualia Barrovviana, formandi omnium primum Dominum *Heurat* nobis aperuiſſe: unde non ſemel dixi, methodum qua hic Vir curvas rectificare nos docuit (utut perquam ſingulare inventum) me non tanti æſtimare, quam methodum ſimilia generalia theoremata absque numero inveniendi; quam tam clare in demonſtratione theorematis, rectificandi curvas, aperuit, ut tyroni aditus ad ſimilia formanda omnino pateat: ſufficit enim ad hoc ſcire, triangula ſimilia eſſe proportionalia, & curvas eſſe polygona indefinitorum laterum. Atque hoc ipſum poſtea Dominus Barrovv quoque perfecit; *Heuratii* tamen mentionem nullibi fecit, quod miror: uti non ſemel etiam miratus ſum, *Jacobum Gregorium* in ſua Geometria univerſali lectorem adeo prolixis demonſtrationibus detinere, quæ methodo Heuratiana tribus lineis poſſunt explicari, & ex qua idem dubio procul theoremata illa primo deduxit. *Tertio* hæc quoque theoremata tanti non eſſe momenti, niſi quis duo probe ſciat, 1. Tangentium methodum univerſalem, qualem nemo adhuc publicavit: nam & a me olim publicata ſpecimen tantum eſt alterius, longe univerſalioris, de qua alibi. 2. neceſſe eſt, ut omnes curvas conceptibiles formare doceat, quæ in Geometriam recipiendæ

ſunt;

Digitized by Google

ſunt; quod nec a Carteſio, nec ullo alio publicatum. Quanti autem interſit hoc poſtremum ſcire, exemplo declarabo. Sit in Fig. 8. curva ACI, & FGH quadrans circuli: fiat jam ut FGH ad arcum GH, ſic AH ad HB; porro demiſſa perpendiculari GD fiat continue quadrans ED æqualis rectæ BC: patebitque curvam ACI eſſe mechanicam. Jam ſane per nullum theorema Barrovvianum ſpatii hujus ABC quadratura exhibebitur, niſi ſciatur quod modo n. 2. deſideravi; hoc vero cognito, ſtatim erit manifeſtum, tam totum ſpatium AHS, quam omnes ſuas partes abſolute eſſe quadrabiles: talis vero curva mechanica a nullo, quod ſciam, hactenus exhibita eſt; dantur autem infinitæ tales. *Quarto*, non obſcurum eſſe, Dominum Barrovv præcipue intendiſſe ſolutionem Problematis, *curvam exhibere, cujus tangens datam conditionem habeat.* At potuiſſet hic multo univerſaliora proferre: ut ex. gr. ſi ſit in Fig. 9 EDF curva quæcunque, AD ejus tangens, DC vero & DB perpendiculares ad AD & AC; proponaturque curva talis invenienda, ut lineæ AD, DB, DC, AB, BC quamcunque propoſitam compoſitionem inter ſe habeant; quod problema facillime ſolvo: quemadmodum & aliquando deſideranti, ut curvam determinarem, ubi quadratum BC in lineam BD ſemper æquale ſit cubo datæ lineæ, extemplo abſque calculo problematis ſolutionem dedi; imo hujus univerſalis, *curvam invenire, ubi quæcunque poteſtates linearum BL & BD inter ſe multiplicatæ, æquales ſint convenienti poteſtati lineæ datæ*; & hujus, *curvam invenire, ut productum ex tribus lineis AD, DB, BC ſemper æquale ſit cubo*, calculum tribus lineis abſolvi. *Quinto*, ſi Domino Barrovv hæc methodus probe introſpecta fuiſſet, non opus habiturum fuiſſe tanto theorematum numero, ac nobis exhibuit; idem enim tria quatuorve præſtare potuiſſent, quod ejus omnia. *Sexto*, omnibus his propoſitionibus illuſtriorem eſſe, *data aliqua curva geometrica aliam curvam geometricam exhibere, quæ poſſit rectificari*; id quod nobiliſſimus *Hugenius* præſtitit in pererudito tractatu, de Horologio Oſcillatorio: hoc enim non adeo facilis erat determinationis, ac illa theoremata; nec ejus generis vel a Domino Barrovv vel ab ullo alio tum temporis publicatum. Non abſimile Hugeniano Problemati eſt, anno 1682 Actis apud Vos editis publice a me expoſitum, in quo oſtendi, *Solis radios in curvam incidentes indeque reflexos, ſuis interſectionibus curvas efficere, rectis lineis æquales.* Hæc vero omnia a me non eo referri exiſtimabis, tanquam celeberrimi viri Domini Barrovv inventa parvi faciam; noſti enim magno in pretio mihi eadem ſemper habita, aliisque qui ad hæc ſtudia animum applicant, identidem commendata: ſed ut intelligas, quam Autor hic, qui eadem ita extollit, ac ſi ab aliis tradita aut effecta longe poſt ſe relinquant, decipiatur.

Tab. VI. Fig. 8.

Tab. VI. Fig. IX.

Pap. 159 in margine pro *Tab. V.* lege *Tab. VI.* Pag. 133. lin. 20. poſt verba, *inter præſtantiſſimos*, in parentheſi lege: *Hiſtoricos puta; libri enim ejus, de veritate*, de cauſis errorum, *aliique argumenti Theologici, quam parum probati Orthodoxis fuerint, graviſſimi noſtratium Theologorum paris*, Joh. Muſæi & Chriſtiani Kordholdi *ſcripta* Herberto *oppoſita docent.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis Anno MDC LXXXXVI.

GUILIELMI CAVE S.S. TH. PR. CANONICI Windeſorienſis Chartophylax Eccleſiaſticus.

Londini apud R. Chiſvvel, 1685. in 8.

TRia jam clariſſimi hujus & in antiquitate Eccleſiaſtica illuſtranda indefeſſi Theologi Angli ſcripta in Actis noſtris recenſuimus; & vaſtum quidem ejus *de Vitis Patrum primitivæ Eccleſiæ* opus ſuperioris anni menſe Februario, pag. 85: Diſſertationem *de Regimine Veteris Eccleſiæ*, ejusdem anni menſe Martio p. 117: nuperrime vero, menſe nempe Martio præſentis anni pag. 165, librum *de Chriſtianiſmo primitivo*, ſeu *de Religione priſcorum Chriſtianorum in primis Evangelii ſeculis*. Verum ea omnia nonniſi vernaculo ſermone compoſita ab eo fuere, popularium quidem Anglorum magno commodo, aſt non ſine plurimorum exterorum, quibus ob linguæ Anglicæ imperitiam doctisſimis illis lucubrationibus frui non licet, diſpendio. Eo magis vero acceptum litterato orbi futurum eſt, quod nunc ſiſtimus, recentiſſimum Auctoris opus (cujus tamen qualiscunque idea ſub Tabularum Eccleſiaſticarum titulo, Londini anno 1675 lucem jam aſpexerat, Hamburgi anno 1676 in uſum Gymnaſii recuſa) quia familiari doctis & veluti proprio, i. e. Latino idiomate conſcriptum, publico omnium eruditorum uſui patebit. Et mole quidem illud exiguum eſt, ſed utilitate, quam eccleſiaſticarum antiquitatum & ſtudioſis & doctoribus præbebit, plane eximium; ut veriſſime Auctor in præfatione ad Lectorem dixerit, *non pauca in hoc libello reperiri, quæ fruſtra alibi quæras; multa compendio & tribus quaſi verbis dicta, quæ alii per aliquot paginas diducere ſolent.* Scriptorum enim Eccleſiaſticorum

prope mille & quingentorum, qui a nato Chriſto ad annum uſque 1517 claruere, minorum & majorum, hæreticorum & orthodoxorum, notitia ita in eo panditur, ut ſingulorum nomen & cognomen, patria, ſecta, munera, ætas & obitus recenſeantur; nec præſtantiores tantum juſtorum quæ reliquerunt operum editiones, ſed opuſcula etiam ac fragmenta indicentur; ſcriptores dubii a certis, ſuppoſititii a genuinis, non extantes a ſuperſtitibus diſtinguantur; ac prioribus etiam ſeculis gentiles ſubjungantur ſcriptores, qui Chriſtianam olim religionem oppugnaverunt. Exhibentur vero Auctores juxta ſeriem ſeculorum, in quibus floruerunt, ſuis epithetis juvandæ memoriæ cauſa diſtinctorum; ita ut primum *Apoſtolicum*, alterum *Gnoſticum*, tertium *Novatianum*, quartum *Arianum*, quintum *Neſtorianum*, ſextum *Eutychianum*, ſeptimum *Monotheleticum*, octavum *Iconoclaſticum*, nonum *Photinianum*, decimum *Obſcurum*, undecimum *Hildebrandinum*, duodecimum *Waldenſe*, decimum tertium *Scholaſticum*, decimum quartum *Wiclevianum*, decimum quintum *Synodale*, pluribus nempe ſynodis illuſtre, decimum ſextum denique *Reformatum* vocetur. Unicuique ſeculo conſpectus, ſeu ſumma rerum in eo notabilium, præmittitur; univerſo autem operi, (poſt dedicatoriam ad Reverendiſſimum Angliæ Clerum epiſtolam, qua Anglicanam Eccleſiam ob antiquitatum ſacrarum ſtudium felicemque æmulationem eximie commendat, & præfationem ad lectorem de inſtituti ratione) elenchus Auctorum & ſcriptorum, ſelectiſſimorum ſane nec ubivis obviorum, quibus in condendo eo uſum ſe Auctor profitetur. Sub calcem vero operis ſcriptorum Eccleſiaſticorum, qui in eo recenſiti ſunt, index alphabetico-chronologicus ſubjungitur. Cæterum cum doctiſſimus Auctor fateatur, ſe uberiorem Scriptorum Eccleſiaſticorum Hiſtoriam litterariam molitum, inque ea concinnanda per aliquot jam ſecula progreſſum fuiſſe; ſpecimen etiam majoris illius operis in præſenti opuſculo pag. 31. ſeqq. ubi de Euſebio Cæſareenſi ejusque ſcriptis prolixe & accurate differitur, nemini non probandum exhibuerit: id reliquum eſt, ut & publico quaſi nomine rogemus eum, ne a tam utili labore ſe retrahat, & ad continuandum eum feliciterque abſolvendum, animi corporisque vires eidem apprecemur.

Re-

REPONSE A UNE DISSERTATION DE MR. Arnauld, contre un Eclairciſſement du Traité de la Nature & de la Grace;

Par le P. Malebranche, Prêtre de l'Oratoire.

i. e.

P. Malebranchii, Presbyteri Oratorii, ad Diſſertationem Antonii Arnaldi, explicationi ſive additamento cuidam tractatus de Natura & Gratia oppoſitam, Reſponſio, in qua principia ad intelligendum dictum tractatum neceſſaria ſtabiliuntur.

Roterodami apud R. Leers 1685, in 12.

POſt tot explicationes ſententiæ ſuæ in libris *de Inquirenda veritate* & *de Natura & Gratia*, nondum tamen ſibi tam felici eſſe licuiſſe queritur Malebranchius, ut ab iis, quibus ea refutanda viſa eſt, recte intelligatur. Expectaſſe ſe id vel maxime ab Arnaldo, imo doceri ab illo lubentiſſime voluiſſe, ſed deprehendere & dolere, quod non ſolum non capere velit aut poſſit dicta ſua, ſed & ſe, auctorem, modo ut ridiculum, modo ut impium depingat & exagitet. Sperare tamen ſe, eos ipſos Doctores, quorum approbatione diſſertationem ſuam Arnaldus muniverit, veritatis vi convictos aliter de ſe eſſe pronunciaturos. Hæc & alia, quæ ad utriusque auctoris mores, ingenium & ſtylum, objectasque hinc *Moliniſmi*, illinc *Janſeniſmi* ſectam pertinent, in præfatione, & capitibus hujus Reſponſionis *quinque* prioribus, tum alibi deprehenſa, prætermittimus. Caput controverſiæ conſiſtit in tribus principiis, quæ Malebranchius ſe in libris ſuis probaſſe arbitratur, & denuo probanda c. VII. ad X hujus tractatus ſuſcipit; nempe primo: *Deum omnia efficacia propria agere.* Secundo: *Deum poteſtatem ſuam cum creaturis non communicare, niſi conſtituendo eas cauſas occaſionales, vi legum generalium.* Tertio: *Deum non ſæpe agere debere voluntate particulari, niſi ordo ſive lex generalis id exigat aut permittat.* Hanc poſtremam limitationem quia neglexerit Arnaldus, & tradita a Malebranchio in additamento libri de Natura & Gra-

tia, contra mentem & verba Autoris calumnioſe propoſuerit, ac ſi Deum nunquam particulari voluntate agere concederet, fruſtra eum tota diſſertatione ſua in oppugnando illo additamento laboraſſe, & imputationes eliciendo autori injuriam feciſſe. Applicat inde *capite X* tria illa principia ad actiones Angelorum Vet. Teſt. adducitque adverſus Arnaldum, qui literam Scripturæ Sacræ urget, loca ex Auguſtino, ubi ſcribit: *Deum Scripturas ad infantium & lactantium capacitatem inclinaſſe;* item *vix inveniri aliquid, quod digne de Deo dici posſit; quia plurima & pene omnia de Deo dicantur, loquendi necesſitate, quæ magis homines ex hominibus metiantur,* & *a paucis ſpiritualibus ita intelligantur, ut intelligi debeant.* Injuſte igitur ſe reprehendi ab Arnaldo, tanquam contra Patrum doctrinam aliquid ſtatuentem; neminem enim ex Patribus rejeciſſe ſententiam Malebranchii, qua cauſis ſecundis efficaciam deneget, ſed locutos eſſe populariter, quemadmodum & Carteſiani non aliter loquantur, v. g. *de anima brutorum, de quiete terræ*, &c. niſi cum iis agant, quibuscum ex fundamento quæſtiones illæ tractari poſſunt. Sed quo rariores ſint Scripturæ phraſes, rerum naturam non populariter exprimentes, eo veriores eſſe, & ex his populares & anthropologicas explicari debere. Confirmat id aliquibus exemplis. Ex tribus igitur ſcholarum ſententiis, ſcilicet (1) *quod creaturæ agere posſint ſine Deo;* (2) *quod agant per concurſum divinum;* (3) *quod non posſint agere propria efficacia;* primam ait rejici etiam ab Arnaldo; alteram magis Chriſtianam, ſed nec intelligibilem, nec Scripturæ conformem eſſe, niſi ſecundum literam abſurde intellectæ. Aut igitur primam, aut tertiam amplectendam eſſe, cum doctrina de concurſu actionum nihil valeat, niſi ex præſuppoſitis philoſophiæ Ariſtotelicæ, & ut natura & lex naturæ ab efficacia voluntatis divinæ diſtinguatur. *Cap. XI.* applicat eadem principia ad theſin *tractatus de Natura & Gratia*, qua aſſerit: *Chriſtum eſſe cauſam occaſionalem omnis gratiæ;* nec terminum *occaſionalem* alio mutari poſſe ait, qui non æquivocus ſit. Objicienti vero Arnaldo, quod hac opinione providentia Dei tollatur, reſpondet, ſe nullam tollere, quam quæ ad humanum morem effingatur; agnoſcere vero illam, quæ divinis attributis conveniat, & quæ abſolvat Deum, tum a Pelagianiſmo, reſpectu meritorum, tum ab injuſta innocentium

tium

tium rejectione. *Cap. XII* ſecundum caput diſſertationis refutat, in quo affingi ſibi ſententiam illam oſtendit, ac ſi neget, unquam Deum aliquid particulariter velle aut determinare, aut quaſi unionem Chriſti perſonalem in dubium vocet. Ut tamen opinionem ſuam de voluntate Chriſti particulari aſſerat, humanitatem Chriſti, ſtante licet unione perſonali, limitatam eſſe ſtatuit p. 175. *Caput XIII* oppoſitum eſt diſſertationis *capiti III*, & reſponſio nititur eadem exceptione, quam non ſemel jam propoſuit, & quæ denuo ſtabilitur, regula de voluntate & lege generali, & nihil obeſſe dicitur ſapientiæ, potentiæ & juſtitiæ divinæ, licet homines lege illa ſeu efficacia Dei generali ad peccata abutantur. *Capite XV.* refutat diſſertationis caput IV, & quæ de *miniſterio* angelorum, & dæmonum actionibus ſtatuerat, ab imputationibus liberare, & ſecundum principia ſua explicare laborat. Dicit autem, licet Scriptura Deum deſcribat, ut angelis mandata particularia dantem, fieri id tamen per anthropopathiam ad morem regum accommodatam, qui cum ſcrutatores cordium non ſint, neque cogitata ſua aliter manifeſtare poſſint, ſpecialibus juſſis miniſtros inſtruunt. At angelos ordinem Dei immutabilem clare videre, & pro norma ſuæ voluntatis inviolabili habere, adeoque ſemper juſte agere. Concedit tamen, Gabrielem particulari Dei juſſu ad Mariam legatum veniſſe, idemque admittit in omnibus, quæ Chriſtum ſpectant, quippe qui angelorum voluntati non fuerit ſubditus. Cæterum in eo perſiſtit, ut providentiam divinam adverſus objectiones Atheorum defendi poſſe neget, ſi mala quæ in orbe fiunt, particulari voluntati Dei attribuantur. Negat tamen ſequi, quod Deus otioſus ſit, aut nihil agat; agere enim ſecundum ſuam legem generalem & per Filium. *Capite XVI* adverſus *caput diſſertationis* V. de eadem elenchi confuſione quæritur: ſe enim ſolum ſtatuiſſe, *quod ex miraculis Vet. Teſt. probari non poſſit, Deum ſæpe voluntate particulari* egiſſe. Hanc propoſitionem impugnandam fuiſſe ab Arnaldo, non vero fictam illam, ac ſi Autor ſtatuiſſet, Deum nunquam egiſſe in V.T. voluntate particulari. Admittit enim (v.g.) decalogum, quia dicitur digito Dei ſcriptus, particulari voluntate datum eſſe. Urget iterum angelorum ſingularem qualitatem in cognoſcenda, ut & particulariter applicanda & exequenda lege Dei generali, ſtabilitque præſuppoſitum ſuum generale, quod

 Deus

Deus agat via ſimplicisſima; unde ſequatur, non agere particulari voluntate, quæ agere posſit, vi legis generalis, per miniſteria Angelorum. Concedit Chriſtum in N. T. mutaſſe, quæ Angeli in V.T. ordinaverint, & ob hanc ipſam rationem novum Teſt. præferri veteri, ſicut Chriſtum angelis, Hebr. I. & præcepta legis *non bona* vocari ab Ezech. XX. 25. legem *infirmam* dici & *humilem*, Hebr. VII. 18. & *jugum inſupportabile*, Act. XV. 10. Intelligit tamen (ut plerique Rom. Eccleſiæ Doctores) hæc omnia de lege ceremoniali; ſanctam vero dicit perpetuo & proprie eſſe illam, quam Deus ipſe dedit, nempe decalogum, Rom. VII, 12. Ceremonialem bonam fuiſſe non negat, ſed in genere, & ad certum tempus & ſcopum, nec contra Dei voluntatem, quanquam nec juſſu particulari, ab Angelis ſub lege Dei generali liberrime agentibus promulgatam. Hoc melius convenire ſupremi Entis perfectæ gubernationi, quam id, quod hominum more vulgo fieri creditur, & Arnaldo probatur. *Cap. XVII* ad duo poſteriora Arnaldi capita quædam regerit, quæ ex prioribus dependent & imputationem elevant, ac ſi Deus a gubernatione populi Judaici & Eccleſiæ excluderetur, ſi ex autoris ſententia Angelorum miniſterio per legem generalem uſus eſſet. Salvam enim nihilominus eſſe majeſtatem & auctoritatem Dei; & ideo pro divinis habenda, quæ Angeli dixerint & ſtatuerint. Concludit, ſe poſthac nemini reſponſurum eſſe, a quo non intelligatur; audire ſe tria volumina ab Arnaldo adverſus Tractatum de Natura & Gratia parata eſſe; at cum diſſertatio ejus poſterior ſit illis voluminibus, neque tamen appareat, mentem ſuam ab Arnaldo intellectam fuiſſe, nihil forte opus eſſe, ut ad magnum illud opus reſpondeat: ſe enim principia ſua paucis paginis demonſtraſſe, nec pluribus opus eſſe ad illa refutanda, ſi quis ſolidas rationes regerendas habeat. Sibi propoſitum eſſe, non ut ſua defendat, ſed ut veritatem eruat. Si lectores judicent, non probata eſſe, quæ in Tractatu de Natura & Gratia c. 7. 8. 9. 10. 11. probanda ſumſerit, & Arnaldo victoriam adjudicent, ſe facile conſenſurum & quieturum eſſe: ab errore tamen, ſi quem habeat, cupere liberari, idque publice profeſſurum eſſe, majori cum voluptate & gloria, quam ſi ſua defenderit. Optare Arnaldum eodem modo animatum eſſe, utque agnoſcat, ſententiam ſuam *de gratia* ſuſtineri non poſſe, aut demonſtret, non recte illam a Malebranchio perceptam eſſe; imo ſi hoc ſal-

ſaltem dicat, etſi non probet, tamen litem finitam fore: ſe enim eum pro fratre & patre in Chriſto habere, & maxime dolere, quod ab eo ſibi imputentur, quæ non ſentiat, & Pelagianiſmi ſuſpecti habeantur, qui erroribus ejus adſtipulari non poſſint.

REFLEXIONS PHILOSOPHIQUES & THEologiques ſur le nouveau Syſteme de la Nature & de la Grace.

id eſt,

Reflexiones Philoſophicæ & Theologicæ ad novum Syſtema de Natura & Gratia.

Liber Primus

de ordine naturæ tractans.

Coloniæ apud Nicolaum Schouten 1685, in 12.

PRodit tandem aliqua ex parte, diu expectata *Ant. Arnaldi in Malebranchianum Syſtema de Natura & Gratia* Animadverſionum machina; *liber* nempe *primus*, cui *ſecundus* mox ſucceſſurus promittitur; non æque *tertius*, ob cauſas in præloquio adductas. Inter has eſt, quod Autor ex editis, & Actis noſtris anno 1685, menſe Septembr. pag. 416. inſertis tribus Malebranchii epiſtolis, cognoviſſe ſe dicat, quomodo ille accepturus ſit ſcripta ſua. Adſcribit judicium amici, Malebranchio admodum adverſum, de reſponſione ejus ad *diſſertationem Arnaldi de miraculis Vet. Teſt.* jam a nobis recenſita. Deum deinde, exemplo Auguſtini, teſtem advocat, ſe nequaquam odio aut indignatione moveri, neque etiam metuiſſe, ut ſuæ de gratia ſententiæ per *Tractatum de Natura & Gratia* noceatur; minime omnium ſubdole & verſute, ſed eo ſaltem intuitu ſcripſiſſe, quod terribiles, ut ait, conſequentias, & errores omni doctrinæ catholicæ contrarios, ex novi illius ſyſtematis publicatione orituros eſſe crederet. Veritatis itaque amore diſputaſſe, & ſibi præterea ſemper curæ fuiſſe affirmat, ut mentem Malebranchii non minus quam aliorum autorum, adverſus quos ſcriberet, ſatis perceptam haberet; tum ab omni artificio falſarum imputationum abſti-

abſtinuiſſe; Malebranchium denique pro eo viro æſtimaſſe, qui eccleſiæ utilem operam navare poſſet, ſi ſanctorum Patrum diſcipulus eſſe, quam ſcientiam rerum divinarum ex meditationibus Philoſophicis petere maluiſſet. Tandem excuſationem ejus acceptat, qua ſerio Deum teſtans, in epiſtola ſua priori profeſſus ſit, ſe illum pro impio habere, qui in Deo *extenſionem* formalem ſtatuat: licet Arnaldo viſum ſit, aſſerta quam vocat *extenſione intelligibili & infinita*, etiam *formalem* ſequi. Aequum igitur eſſe, ut iſtam explicationem admittentis aſſeverationi ac ſinceritatis profeſſioni credat, & poſthac omiſſis affectuum imputationibus res ipſas meliori ordine & perſpicuitate tractet. His ita præmonitis, in alia præfatione regulas Philoſophicas Malebranchii conſiderat, de non admittenda veriſimilitudine, ſed ut ſoli cedatur evidentiæ, conſulto interiore veritatis magiſtro, i.e. Deo, qui nunquam non veritatem deſiderantes doceat. Notat tamen inter alia Arnaldus, male factum eſſe, quod in *in Tractatu Meditationum Chriſtianarum*, quo ſententias *Libri de Natura & Gratia* uberius explicavit, ſemper inducat ipſum Chriſtum Philoſophice & ea reſpondentem, quæ non omnes pro veris & evidentibus poſſint agnoſcere. Majori reverentia & pietate *Thomam a Kempis*, proſopopœiam hanc uſurpaſſe, cum Chriſto loquenti ea ſaltem tribuat, quæ Evangelicæ veritatis axiomata eſſe clare apparet.

Liber ipſe habet *capita XXVI.* In *primo* Arnaldus Malebranchii argumentationem de operatione Dei in natura, ex qua ad operationem in gratia concludit, hoc modo concipit: *Cum ordo naturæ & ordo gratiæ ab uno Deo dependeat, credendum eſt, Deum eodem modo in utroque ordine agere. Atqui certum eſt*, (ita putat Malebranchius) *quod ſapientiæ Divinæ non conveniat alius agendi modus in ordine naturæ, quam ut operetur tanquam cauſa univerſalis, cujus voluntates generales determinantur ad particulares effectus per cauſas occaſionales. Ergo credendum eſt, eodem illum modo agere in ordine gratiæ.* Negat autem Arnaldus utramque propoſitionem; *majorem* ſcilicet, quia ordo gratiæ diverſiſſimus ſit ab ordine naturæ, nec ulla ratione Deus teneatur, ut illum in ordine gratiæ ſequatur, de quo tractaturum ſe eſſe dicit *Libro ſecundo*: negat etiam *minorem*, & cur id faciat, hoc *libro primo* oſtendendum ſumit. Indicat & evolvit ante

omnia

omnia quæ ambigua ſibi videntur in terminis ſive formulis Malebranchii, v. g. an recte opponantur, *Deum agere ſecundum leges generales, & agere voluntate particulari;* poſſe enim utrumque ſimul fieri: differre etiam *legem* & *voluntatem* generalem: obſcurum eſſe terminum *cauſæ occaſionalis*, nec ſufficienter explicatum: æquivocam etiam eſſe theſin, quod *cauſa univerſalis ſeu generalis non agat voluntate particulari:* nihil certi ſtatui poſſe de via ſimpliciſſima, quam Deus teneat, reſpectu (ut explicat ipſe Malebranchius) ſui finis; quia finis ipſe ſeu deſtinatio Dei lateat. Improbat problema Autoris, quod præſtet defectus in operationibus divinis admittere, quam dicere, quod via minus ſimplici utatur, licet meliores effectus ſequi poſſent ex via particulari & compoſita. Inde ad quatuor puncta ſeu capita reducit, quæ hoc libro traditurus eſt. (1) Regulam illam Malebranchii maximam, quod Deus agat in ordine naturæ, ut cauſa univerſalis, ſine voluntate particulari, negat pro principio poſſe agnoſci; quia nec in Scriptura, nec in traditione fundamentum habeat, nec in idea entis perfecti comprehendatur. (2) Negat, quod Deus in creatione mundi uſus ſit via ſimpliciſſima, cum innumera fecerit voluntate particulari. (3) Negat, quod Deus in conſervatione mundi temporalis & ſenſitivi quicquam faciat voluntate generali, quin ſemper idem faciat voluntate particulari. (4) Aſſerit contra hypotheſin Malebranchii, quod Deus etiam in ordine naturæ agat particulari voluntate, circa eventus humanos, non dependentes a gratia, ſed a cauſis liberis: ſi enim ſtatuatur, Dei voluntatem generalem determinari ad effectus particulares, per liberas hominum voluntates, contradici Scripturæ, & notioni de providentia divina, atque ſic in eadem inconvenientia præcipitari, quæ Malebranchius evitare voluit, auferendo omnem efficaciam cauſarum ſecundarum.

Quod igitur *primum illud punctum* attinet, etſi Arnaldus negativam tenens, probationes ab affirmante adverſario ex Scriptura & traditione poſtulare & expectare ſolum poſſet: progreditur tamen ad examen rationum quarundam ſpecialium, quibus thema ſuum Malebranchius fulcire ſolet. Oſtendit infirmitatem comparationis Dei cum homine artifice; quamquam neque hunc ſemper via ſimpliciſſima uti, vel ex Salomonis templum ædificantis exemplo pateat. Negat ex deſtructione aut mutatione

rerum creatarum vel conſtitutarum, ſemper argui creantis aut conſtituentis imprudentiam, aut defectum, ſed ſæpe deliberatum & ſapiens conſilium; & optime ait reſponderi ab *Auguſtino* & *Thoma*, Deum principaliter intendentem bonum univerſale, ſive ut proviſorem generalem, particularia, etſi nobis imperfecta aut incongrua videantur, ad finem tamen ſuum ſapienter dirigere. Diſtinguit voluntatem, quam Thomiſtæ vocant *antecedentem*, ſive *velleitatem*, a voluntate abſoluta, & objectionem toties repetitam, ab inutilitate quarundam operationum Dei, v.g. pluviæ in arenas aut mare cadentis, oriri dicit ab ignoratione omnium utilitatum, quas talia Dei opera habent. Hæc & alia *ſecundo capite* habentur. *Tertio* ad explicationem tertiam, tractatui de N. & G. adjectam, reſpondet, & methodum Geometricam, qua ad probationes utitur Malebranchius, rejicit.

Capite IV, V, VI occupatur in demonſtrando *puncto ſecundo*, quod nempe opera creationis ex particulari voluntate Dei proceſſerint; quod cum de quibusdam, & in ſpecie de corporibus omnibus, quæ organizata vocat, id eſt de animatis, concedat adverſarius, eum ſibi monſtrat contradicere, & argumentationes ſuas infirmare, easque pietati & reverentiæ, quam Deo debemus, minime convenire. Ad *tertium punctum* pertinet cap. VII & IIX, quibus refellit determinationem voluntatis divinæ generalis, per cauſas occaſionales in rebus pure corporeis. Miratur autem, quod adverſarius, qui ſe a Philoſophia illa, quæ ſtatuit Deum creaturis conſervationis & actionis facultatem ſimpliciter tribuiſſe, & poſt creationem veluti otioſum eſſe, alieniſſimum profiteatur, nihilominus novam hanc opinionem de determinatione per cauſas occaſionales invenerit, & tantopere defendat. Contradictionem enim manifeſtam his propoſitionibus ineſſe, *Deum agere omnia, etiam minutisſima, in creaturis*, & *agere* ſolum *ordinarie ut cauſam univerſalem*. Maxime vero improbat reſponſiones ejus, quibus loca Scripturæ clariſſima, pro cauſis ſecundis, & voluntate Dei particulari, ad anthropologias trahit, & ſuam ſententiam ex clarioribus Scripturæ locis ſtabiliri poſſe tradit, quæ tamen allegare non potuerit. Notat porro veras anthropologias, v.g. cum Deo oculi, manus, pedes tribuuntur, ab omnibus, qui ſacras literas legunt, pro talibus haberi, at neminem huc

huc usque repertum eſſe, qui pro anthropologiis & quaſi pro mendaciis officioſis habeat, quæ de voluntate Dei particulari in Scripturis traduntur. Paradoxum eſſe, quod Malebranchius Deum ἀνθρωποπαθῶς in Scriptura loqui ſtatuat, ut amabiliorem ſe hominibus reddat, majoremque ſuæ bonitatis ideam præbeat; ipſe tamen eodem fine, ſed contrario prorſus modo, amabiliorem Deum reddere velit, docendo, eum non niſi univerſaliter de hominibus cogitare. In errorem autem incidiſſe putat, quia vias Dei, quibus voluntatem ſuam exequitur, pro cauſis occaſionalibus habuerit, voluntatem ejus generalem determinantibus; cum hæ ipſæ cauſæ occaſionales voluntate Dei particulari dirigantur, adeo ut e. g. motus & concurſus corporum naturalium non fiat, niſi ex ipſius Dei determinatione. Si autem corpora illa, ut ipſe agnoſcit Malebranchius, mere paſſive ſeſe habent, non eſſe ut innumeræ cauſarum occaſionalium myriades excogitentur, per quas corpora agant, & voluntatem Dei determinent, cum ſufficiat ad voluntatem Dei omnia referre, nec ratio patiatur, nec Scriptura, ut unica illa cura generalis Deo aſſignetur *de motu corporum ad lineam rectam, & de communicatione motus ſecundum proportionem corporum concurrentium*, quæ problemata toties inculcat Malebranchius. Nihil enim minus veriſimile eſſe, quam Deum curare & digna ſe habere, quæ vult generaliter; & non curare, ſed indigna ſua cura æſtimare effecta ſpecialia, propter quæ vult quicquid vult generaliter, & quorum efficiendorum cauſa motum illum & concurſum corporum ordinavit: ita ſcilicet media prælaturum eſſe fini, quo nihil poſſit Deo indignius ſtatui. Reſpondet inde ad objectionem, quod Deus plus amet ſapientiam ſuam, quam opera ſua. Verum enim id eſſe, ſi ſapientia intelligatur ea, quæ in Deo eſt, aut potius Deus ipſe; ſed ſi ſumatur pro ſapientia, quam effudit ſuper omnia opera ſua, *Eccl. I. 10.* Deo etiam hanc placere, nec ſolum in modo agendi, ſive cauſa & lege illa generali, quam unice extollit Malebranchius, ſed & in effectis ipſis particularibus; id quod de creatis in opere hexaemero Malebranchius admittere cogatur, quia dictum eſt: *Vidit Deus cuncta, quæ fuerant, & erant valde bona.* Concludit itaque, & demonſtratum eſſe exiſtimat, Deum non ſolum probare & directe velle viam ſimplicem & generalem, ſed omnia opera ſua, quocunque modo producta.

 Reliqua,

Reliqua, & quidem maxima pars libri, ad *punctum quartum* pertinent, a *capite* nempe *IX ad XVI* ſive *ultimum*. Agitur nempe de aſſerta a Malebranchio determinatione voluntatis divinæ generalis ad effectus particulares, per voluntates hominum liberas, & quidem in ordine naturæ; & ſtatuitur, ſtante iſta ſententia (1) non poſſe ſenſum commodum attribui plurimis Scripturæ locis, quæ modum deſcribunt, quo Deus erga homines utitur in ordine naturæ. (2) neque vera fore, quæ fides & ratio de providentia Dei docent. (3) potisſima Malebranchii argumenta contra efficaciam cauſarum ſecundarum, & elicita inde inconvenientia, retorqueri adverſus ipſum poſſe. Ante omnia (cap.IX) autoris doctrinam de voluntate Dei generali ſincere proponendam ſumit, & hac ſimilitudine explicat, ut voluntatem Dei generalem comparet (ſecundum Malebranchii dogma) vento organi muſici fiſtulis in univerſum per folles immiſſo; at cauſam occaſionalem effectus determinantem, manui organiſtæ, (quem vocant,) in hanc vel illam fiſtulam ventum applicantis. Antequam vero hanc refutet, *cap. X* ſententiam doctorum Eccleſiæ, & inprimis Auguſtini adducit, ſtatuentis, hominum mentes per angelos, aut per dæmones, aut inſpiratione divina moveri, quorum nihil ſine voluntate aut permiſſione Dei particulari fieri poſſit: ea quidem miraculoſa ſatis eſſe, ſed miraculoſa non ſolere nominari, quia ſecreto fiunt & frequentisſime; miracula autem dici, quæ publice & raro fiant. Sic corruere putat, quæ Malebranchius *in prima Elucidatione Tr. de N. & G. n. 6.* a pluviæ, & lapidis caſu argumentatus eſt. Combinari nempe dicit voluntatem Dei particularem, cum lege quadam naturæ generali, v. g. gravitatem lapidis cadentis, cum cauſa, quæ voluntate Dei particulari lapidem impellit. Jam *cap. XI* ad alterum quod ſibi propoſuit accedens, oſtenſum it, quomodo opinio Malebranchii traditioni Patriarchali, qualem ex libro Jobi, ante legem Moſaicam (ut præſupponit) ſcripto exhibet, itemque Geneſi & conſonantibus veterum poetarum & hiſtoricorum dictis, repugnet, in quibus omnes eventus divinæ voluntati particulari attribuantur. *Cap. XII* teſtimonia Scripturæ poſt legem Moſaicam in eandem ſententiam affert, Auguſtinum ſecutus; inter alia dictum Pauli *Rom. I, 28.* de *traditione in ſenſum reprobum*, & alia *de induratione* applicans & explicans. *Cap. XIII* de providentia Dei tractat, qualem

fide

fide & ratione comprehendimus, illique adverſari ſyſtema Malebranchii docet; multa ex Rabbino Maimonide allegat, ab Ariſtotele diſſentiente; reſpondet etiam ad exceptionem, qua dicitur fidem de divina providentia ſatis conſervari, ſtatuendo, Deum eſſe cauſam univerſalem omnium eventuum; neque enim ſic evitari poſſe dogma Epicureum, licet ita temperatum, ut cum cauſa generali, quæ Deo adſcribitur, ſimul admittatur fortuitus eventus particularis. Perſequitur hæc presſius *cap. XIV*, & conſolationis Chriſtianæ argumentum præcipuum, quod a Dei voluntate ſumitur, interverti exiſtimat per ea, quæ Malebranchius docet. Addit & explicat adverſus ejus interpretamenta, exempla ex ſacris literis, ubi particularis providentia Dei (etiam non accedente miraculo evidenti) negari non posſit, v. gr. in venditione Joſephi, in naufragio S. Pauli, & maxime in deſtructione Hieroſolymæ. *Cap. XV* urget ſummam difficultatem ab omnibus, etiam a Carteſio, & ipſo Malebranchio obſervatam, quomodo nempe providentia Dei cum libertate hominum posſit conciliari. At hanc totam auferri, ſi ſyſtema Malebranchii de cauſa & voluntate generali locum haberet. Præfert itaque Auguſtini dictum lib. III confeſſ. c. 11: *Sic Deus curat unumquemque noſtrum, tamquam ſolum curet, & ſic omnes, tanquam ſingulos*, & alia eodem tendentia Scripturæ ſententiis firmata. Reſpondet ad *cap. VII. Meditat. Chriſtian.* a Malebranchio editarum, & rejicit explicationem providentiæ, qua paradoxo ſuo remedium quærere voluerit. Laudat *Epiſcopi Meldenſis* piam doctrinam ex *diſſertatione Hiſtoriæ univerſali annexa. Cap. XVI* prolixe examinat & refutat, quæ Malebranchius commentatus eſt de providentia Dei circa religiones populorum, & ſpeciatim de populi Judaici electione, quaſi ex conſequentia legum generalium facta eſſet, aut reſpectu ad merita quædam, cum Scriptura omnem divinationem ſuſtulerit, electionem Abrahami & poſteritatis ejus, gratuitæ Dei voluntati manifeſte asſignans. *Cap. XVII* pergit argumentari ex Scripturis, a promisſionibus nempe temporalis felicitatis & comminationibus pœnarum: has enim ſtare non poſſe, ſi bona & mala ſecundum legem Dei generalem eveniant. Explicat non ſolum promisſiones Veteris Teſtamenti, ſed & Novi, ex Matth. VI, v. 28. 29. 30. & c. X, 28. allatis Auguſtini commentationibus. Reſtat tertium, ut monſtret, ex ſyſtemate novo eadem

 & ma-

Digitized by Google

& majora inconvenientia ſequi, quam quæ ex doctrina recepta de cauſis ſecundis deducuntur. Itaque *cap. XIIX* primum illius incommodi a Malebranchio propoſiti membrum examinat, quo putavit, homines, pro naturali ſua ratione, ſi cauſis ſecundis efficacia benefaciendi attribuatur, ad harum amorem ferri: monſtrat enim Arnaldus idem fieri, ſi doceatur, per cauſas occaſionales (quæ nihil aliud ſunt, quam ſecundæ) determinari generalem voluntatem Dei, imo fore, ut eo magis amentur, cum majorem aut propiorem utilitatem ſecum ferant. Ita pluris putat æſtimatum iri beneficium regis, a quo tanquam cauſa occaſionali aliquis ad epiſcopatum nominetur, quam Papam, qui ut cauſa generalis ſive realis nominato illum confert. Denique affectari nimium rigorem dicit a Malebranchio, dum omnem amorem & gratitudinem erga cauſas ſecundas, intelligentes ſcilicet & voluntate agentes improbat, cum lege divina poſt Deum, & per modum ſubordinationis, hæ quoque amari (v.g. parentes & proximos) non permittantur ſolum, ſed & jubeantur. Idem oſtendit *cap. XIX* de altera objectionis parte, cum dicitur, Deum ſolum timeri non poſſe, ſi credamus a cauſis ſecundis malo aliquo nos affici. Reſpondet enim, Deum non prohibere, ne cauſas has ſecundas, v.g. peſtem, famem, hoſtes aut ſicarios metuamus, ſed ne ſolas, aut plus quam Deum, Luc. XII, 4: dein majorem cauſarum occaſionalium metum ex ſyſtemate novo oriri, quia Dei providentia, exceptis raris miraculorum caſibus, curſui legis generalis veluti ſubjicitur, & particularis ejus cura nobis aufertur. Addit alia adverſus ea, quæ de non metuendis malis, ad Stoicæ inſolentiæ imitationem a Malebranchio dicta videntur: urget etiam dictum Pauli metum magiſtratuum præcipientis, *ſi male feceris, time;* & quod adverſus malum a cauſis ſecundis metuendum, majori fiducia auxilium a Dei particulari directione ſperari poſſit, quam ex illa generalis legis fictione. *Capite XX* tertium illud eodem modo ſubruit, quod Malebranchius idololatriam ex recepta de cauſis ſecundis opinione defendi poſſe exiſtimavit. Poſt hæc alias quaſdam ejus ſententias ſub examen vocat, illam imprimis ſæpiſſime repetitam, quod ex voluptate ſenſuum actualis (licet non ſolida) felicitas ſequatur, & tamen fugienda ſit; nec amari debeant corpora, quæ voluptatem efficiunt, quia non ſint reales, ſed tantum occaſionales voluptatis cau-

ſæ, &

Digitized by Google

ſæ, & quod delectationis ſenſus ideo animæ impreſſus ſit, ut eam ad amorem Dei elevet, qui vera & realis delectationis cauſa eſt. Iſta omnia in quinque propoſitiones diſtributa, animadverſionibus non levibus perſequitur, a *cap. XXI usque ad finem cap. XXIV.* ita tamen, ut phraſes incommodas Autoris declaratione corrigi poſſe non abnuat. Conſiderari imprimis merentur, quæ dicto *cap. XXIV* ad dogma illud, quod voluptas ſive delectatio præſentiam Dei oſtendat, & ad amorem ejus moveat, commentatur, ut periculum hujus aſſerti, quo nec Scripturam, nec Patres uſos eſſe dicit, in apricum producat. Tandem *cap. XXV & XXVI* aggreditur nova argumenta, quæ Malebranchius in Reſponſione ad *librum Arnaldi de veris & falſis Ideis*, contra voluntatem Dei particularem, per deductionem ad abſurdum propoſuit, & ad ea diſſolvenda Arnaldum confidenter provocavit. Reſpondet autem eum in modum (dilatis quæ ad ordinem gratiæ pertinent) ut abſurdas ſequelas in adverſarium retorqueat, qui negando Dei voluntates particulares, providentiam ejus ſimul aperte tollat. Defendit contrarium ex Scripturæ & Patrum atq; Theologorum omnium ſententiis. Notat ejus jactantiam, qui opiniones ſuas novas licet faſſus, ſolidas tamen & Chriſtianas, imo ſolas Dei ſapientia & bonitate dignas ſua aſſeveratione deprædicet, cum ipſe Lib. 3. *de inquir. verit. p. II. c. 8.* agnoſcat, *novitatem in materia Theologica characterem erroris habere, & opiniones ob hoc ſolum contemni poſſe, ſi novæ ſint, & traditionis fundamento careant.* Exhibuimus bona fide, & qua in materia diffuſa & gravi licuit, perſpicuitate, libri hujus contenta; luculentius ob terminorum facilitatem id præſtituri, ſi ſermone Latino viris eruditiſſimis uti libuiſſet. In quam partem inclinet victoria, judicabit haud difficulter orbis eruditus; facilius tamen poſt intellectam, quæ absque dubio ſequetur, Malebranchii replicationem. Interim *par hoc bene compoſitum*, ingenii, doctrinæ & eloquentiæ laudem multis modis meretur; modeſtiæ etiam gloriam augebit, ſi ſtylus poſthac magis magisque ab inſectationibus, quæ ad cauſam non pertinent, purgetur.

LES COMPARAISONS DES GRANDS Hommes de l' Antiquitè. Tome premier.

hoc

hoc eſt:

Comparationes Magnorum Virorum ex Antiquitate. Tomus primus.

Pariſiis, apud Franc. Muguet, 1684 in 4.

NItidiſſimi operis Autor RENATUS RAPINUS, S. J. in Gallia Presbyter, poſtquam varia ſparſim edidit, quæ ob inſignia raræ eruditionis documenta applauſum ſeculi meruerunt & conſecuta ſunt, duobus ea collecta tomis denuo exhibere orbi literato non ita pridem voluit; fine non alio, quam ut politioris literaturæ laudem ſectantibus, adeundæ antiquitatis oſtenderetur neceſſitas. Ac adeo viam ipſe exemplis & regulis, autoritate & ratione præiturus, tantum abeſt, ut vulgarem Grammaticorum morem ſecutus ſit, ut potius ipſum eruditæ vetuſtatis nucleum quæſiverit. Ut enim quatuor prioris tomi voluminibus ſiſtit totidem veterum exemplorum paria, Ciceronem contendens cum Demoſthene, cum Homero Virgilium, cum Thucydide Livium, Platonem denique cum Ariſtotele: ita in poſteriore tomo *Conſiderationes* totidem ſuper Eloquentiæ ſtudio, Poeſi, Hiſtoria, & Philoſophia, ſuſceptis ante magnorum virorum *Comparationibus* jucundo juxta & accurato ordine reſpondent. Et ex his quidem nunc; ex Conſiderationibus proximo menſe quædam juvabit delibare.

Nobile itaque par Oratorum inter ſe committit ſecundum tria illa, quæ ad perſuadendi artem requiruntur ab Ariſtotele: dicentis puta meritum in probitate, apparatu, ac dicendi facultate poſitum; conditionem audientium; ipſamque tandem dicendi rationem. Oportebat enim utrumque probitatis opinione commendari maxime, qua præter cætera in patriam merita, uterque legitur, ſed aliquo cum diſcrimine, non parum profeciſſe. Demoſthenem ergo obſervat tum naturali morum ſeveritate, liberisque adverſus Philippum declamationibus, tum crebra deorum mentione, apud Athenienſes ſibi conciliaſſe fidem: Ciceronem vero conſtantiore integritatis gloria & exiſtimatione eminuiſſe, quod nunquam auro corruptus perhibeatur, nunquam in corruptionis ſuſpicionem cum quadam recti ſpecie vocatus. Nec dubium exiſtimat, quin hic a majore apparatu lau-

laudandus ſit, qui benigniore uſus ingenii & educationis ſorte, omnibus philoſophiæ & humanitatis partibus auditis, adhibitisque Ariſtotelis Rhetoricis, mentem ſuam pluribus, cum Gallo ut loquamur, imaginibus juſto tempore repleverat. Quo quidem teneræ ætatis cultu alterum privarit tum ſuæ ipſius indolis aſperior conditio, tum tutorum matrisque negligentia: qua etiam effectum credit, ut arctioribus ille ſpatiis curſum ſuum definiret. Porro æquali laude in cauſa quavis verſatum eſſe Ciceronem; in demonſtrativo autem dicendi genere minus præſtitiſſe Demoſthenem, ei facile conſtare poſſe, qui vel hujus contra Leptinum, cum illius oratione pro L. Manilia contulerit. Videtur tamen Rapino Latinum viciſſe Græcus *conatu & labore*, quo ſuperatis omnibus eloquentiæ obſtaculis, eo profecerit, ut non demum circa annum ætatis vigeſimum ſeptimum, quod illum Romæ legimus feciſſe, ſed decimum octavum Athenis loqueretur publice. Sane populo Romano dicere, res plena ſæpe fuit & laboris & periculi: aſt circumſpectius multo judicium requirebat Athenienſium concionum licentia & deſultoria levitas. Præterea integrum Tullio erat quibusvis uti oratorum artificiis: ſed Demoſtheni epilogos, procemia, aliaque movendarum mentium inſtrumenta Areopagus abſtulit, nec alia reddi poteſt ratio, cur idem, poſcente ſic more civitatis, parcior amplificationum digreſſionumve extiterit. Quantum vero a ſe invicem in ipſa dicendi ratione abeant, ad utriusque naturam Rapinus perſequitur. Fuiſſe ait Demoſthenem ſeverum, bilioſum, vehementem, vivido impetu; ac adeo dicendi charactere conciſo, preſſo, ſublimi, enthymematibus concitataque actione valido: inde in accuſatoriis & invectivis orationibus (nam nulla fere defenſoria ejusdem extat) præcelluiſſe. Ciceronem e diverſo, tametſi ſoliditate, vigore, & gravitate ab eo nil diſtaret, mitiore natura, fœcundioreque & amœniore ingenio præditum, pro re nata ſtylum & affectus vertere cujuscunque generis oratione valuiſſe. Longinus, per quem non minus ac per Plutarchum & Fabium ſe profeciſſe fatetur Autor, Demoſthenis eloquentiam a Tulliana non aliter differre dixit, quam fulmen ictu unico diſcutiens omnia, ab igne lentius paulo univerſa conſumente. Cæterum uter præferendus ſit alteri, Lectoris arbitrio definiendum reliquit Autoris modeſtia, ſic tamen ut unumquemque in ſuo genere

 con-

Digitized by Google

conſummatisſimum, ſi temporis, loci, aliarumve περιστάσεων æqua habeatur ratio, aperte ſatis agnoſcat. Quintiliano, qui Ciceronem eo nomine cedere Demoſtheni contendit, quod hic illo prior, illum quantus eſt, exemplo ſuo magna ex parte fecerit; reſpondet, longe difficilius judicari, utri major perſuaſionis gloria conveniat. Si qui magis perſuadet, eloquentior putandus ſit, in Romanum forte conſenſuros eſſe plurimos. Verum duplicem perſuaſionem facit, mentis unam, alteram voluntatis. Illam ipſi gignit argumentorum robur; hanc peritia gratiæ & voluptatis: illa Demoſthenem inquit, hac Ciceronem enituiſſe. Denuo expendendum igitur, utrum perſuadendi genus magis accedat ad eloquentiæ gloriam, aut ſtatuendum pro eo erit, qui valet in utroque. Hæc cum Rapinus ſedulo excuſſiſſet, ut quid ipſe ſentiat, divinare propemodum liceat, cauſam dicit, cur ſententiam hac de re, excerptis ex utroque oratore locis & exemplis juvari poſſe dubitaverit. Nempe non retinere vim ſuam locos extra compagem ſuam; difficilem eſſe ſelectum verſionemque. Si quis tamen voluntati ſuæ omnino cupiat ſatisfieri, huic vel conferendas eſſe utriusque Philippicas, vel adeundum Lipſium, Cauſinumve, a quibus id fuerit præſtitum.

Sequitur *Homeri & Virgilii Comparatio*, quam laudari denuo, non referri opus erit, poſtquam idipſum jam in Actis noſtris anno 1684. p. 559. ſeq. factum eſſe meminimus. Et optime profecto de re literaria merebitur, qui jam tum (cujus indicium habemus aliunde) diſſertationem hanc Rapinianam ſeorſim latinitate donavit, Cl. Henricus Chriſtianus Henninius, ſi & reliquis Galli voluminibus ſuam interpretis manum admoverit.

Tertium in ordine locum habet *Comparatio Thucydidis & Livii*, tanto ſtudio judicioque ſuſcepta, ut in noſcendo vere & capiendo Livio plus ſe præſtitiſſe J. F. Gronovio in editione Livii Operum, Amſtelodami adornata anno 1665, Rapinus ipſe perhibeat. Ac initio quidem utriusque hiſtorici examinata dexteritate, Græco palmam tribuit, qui Athenis relegatus, in hiſtoria Æginæ ſcribi cœpta, honeſtiſſime ſuorum hoſtium meminerit. Eſſe notat, qui Livium multis in locis æquius habiturum fuiſſe putent Annibalem, ſi ſumtus, quos in Laconum rebus pernoſcendis fecit Thucydides, hic impendiſſet Carthagini. Verum triumphat, Rapino judice, Patavinus argumenti am-

Digitized by Google

ti amplitudine, quo memoriæ principis terrarum populi conſuluerit, non ſolius belli Peloponneſiaci. Potuiſſe inſuper Thucydidem prolixiore particularis ſuæ hiſtoriæ ingreſſu abſtinere, conſtare ex utriusque Rapiniana epitome poteſt, qua ſine comparationis difficultas ſuperata haud fuiſſet. Plutarchus etiam in vita Periclis paulo plenius expoſuiſſe creditur veram belli ejus cauſam. Præterea pluribus e cenſuris, quibus Dionyſius Halicarnaſſenſis Herodoti civis ſui gloriæ velificaturus, adortus eſt Thucydidem, non poſtrema eſt, quod is legationem primam Athenienſium pacem offerentium nimis tenuiter deſcripſerit. Etſi vero in tam gravem e veteribus Criticum non incidit Livius: quosdam tamen alios Autor nominat, ratos, rerum quandoque circumſtantias ab eo neglectas, male contra toties memorata legi prodigia. Fatendum quoque, firmius iſto preſſiusque argumentari Thucydidem, quippe cujus e lectione vim ſuam enthymematicam hauſit Demoſthenes. Ita fit, ut eos quibuscum nec Herodotum, Xenophontem, aut Polybium ab una parte, nec ab altera Saluſtium, Cæſarem, Paterculum, Tacitum, aut Q. Curtium Rapini ſententia comparare licet, vincere vincive invicem advertas. Stylum Græci quod attinet, vivus is noſtro eſt, vehemens, & majeſtate plenus; poeticæ fere ſublimitatis ex Homero, Æſchylo, Pindaro, præter Gorgiam Leontinum, & Prodicum Coum formatæ; ſed citra figurarum luxum, conciſus, ut verborum prope numerum ſententiarum multitudine conſequatur, adeoque nonnunquam obſcurus & ſine tranſitionum vinculo. Latinus contra ut parcior ſublimitatum eſt, ſic juncta gravitati venuſtate, perpetuoque nexu, ac ordine præſtare cenſetur; adeo quidem, ut ipſi exuberantiam culpabilem fruſtra objecerint Caligula, Benius, & Bodinus. De interpoſitis Orationibus Thucydidis quid Trogus & Cicero: de Livii vero quid Scaliger & Benius judicaverint, prolixius in *Conſiderationum* ſeu Animadverſionum Tomo commemorat.

Quarto tandem eoque volumine quadripartito *Platonis & Ariſtotelis Comparatio* inſtituitur. Ac prima quidem parte, expoſita Philoſophiæ origine & utriusque vita, Platonem fatetur majori fuiſſe morum innocentia, pudore, & modeſtia; negat tamen vivente illo Lyceum ab Ariſtotele conditum. Naſcendi conditione & educatione prærogativam illi quandam fuiſſe datam; quod hic primo ætatis flore utro-

que orbatus parente, & diſſipata parte patrimonii miles factus, conſulto quidem oraculo Athenas conceſſerit, Philoſophiæ futurus auditor; ibidem tamen aliquamdiu medicina empyrica reque odoraria vitam ſervare ſit coactus: Platonis ingenium politius fœcundiusque fuiſſe; Ariſtotelis profundius & perſpicacius: illum ſcripſiſſe ſuavius ad legendum; hunc potentius ad perſuadendum: illum optimis quibusque oratoribus ac poetis; hunc philoſophis conciliaſſe altitudinem. Diffuſiorem illum, hunc breviorem eſſe, ut obſcura dictione fatigare lectorem nonnunquam voluiſſe videatur. Idem tamen non immerito de Platonis myſteriis Pythagoricis dixeris. Uter alterum diligentia præceſſerit, Autor non definit. Secunda parte methodum utriusque perſequitur, Platonem docuiſſe tradens quatuor rationibus potiſſimum, dialogis, definitionibus & diviſionibus, humanis per divina, ſenſibilibus per intelligibilia, particularibus per univerſales ideas illuſtratis, methodoque tandem ſymbolica: Ariſtotelem e contrario a cognitione particularium & ſenſibilium, ad immaterialia & univerſalia adſcendiſſe, & in Organo ſic dicto certæ demonſtrationis viam aperuiſſe. Tertia Logicam utriusque, Ethicam, Phyſicam, & Metaphyſicam committit. Omnium vero jucundiſſimam partem putes ultimam, quæ utriusque ſectæ varia ante & poſt natum Chriſtum fata recenſet. Platonem floruiſſe Romæ docet etiam ante Athenas a Sylla captas, cum Ariſtotelis nomen vix dum Auguſto imperante noſci cœpiſſet. Neque tamen ab eo tempore caput eum efferre valuiſſe præ Philoſophia Academica, quæ ſola fere ipſorum Imperatorum nutu, ſi interregnum a Domitiano ad Trajani usque tempora excipias, Romæ & Alexandriæ duobus ſeculis prioribus fuerit dominata. Ipſos Eccleſiæ Patres eam fidei Chriſtianæ commodiſſimam, minus certe noxiam credidiſſe, quod Juſtinus Martyr nulla ſe diſciplina alia, quam Platonica, ad veritatis agnitionem præparatum eſſe fateatur. Idem accidiſſe Tatiano Juſtini diſcipulo; ut alios ejusdem fautores, Quadratum Epiſcopum Athenienſem, Apollinarium Hierapolitanum, Melitonem, Ariſtidem, Apollonium, Athenagoram, Pantænum, Methodium, Bardeſanem, & Origenem ſolis memoremus nominibus. Alia vero primum ſenſiſſe Tertullianum, ſequentibus eum Hippolyto, Arnobio, Lactantio, Cyrillo, Epiphanio, Nazianzeno, Ambroſio, Chryſoſtomo, Hiero-

Digitized by Google

eronymo, Auguſtino cum ætate eſſet provectior, & aliis tertii, quartive ſeculi Doctoribus. Prodiiſſe quippe ex hac ſchola credebant Juſtini, Tatiani, Athenagoræ, Bardeſanis & Origenis errores; quin & Marcionitas, Manichæos, Encratitas, Sabellianos, Gnoſticos, & Valentinianos. Sub finem ſeculi V, Mamercum Viennenſem in Gallia Epiſcopum Platonem reducere conatum eſſe, ſed fruſtra. Perſtitiſſe hanc ejus fortunam ad octavum uſque ſeculum, accedente incurſione Gothorum in Italiam, Saracenorum bellis in Aſia, expugnatione Alexandriæ, Leonis Iſaurici in Philoſophos odio, Græcæque linguæ miſerabili interitu. At longe ſerius in orbe Chriſtiano admiſſum fuiſſe Ariſtotelem, quod is nimium ſenſui rationique videretur tribuere. *Anatolium* ſiquidem Epiſcopum Laodicenum primum Alexandriæ eum, finiente ſeculo tertio, docuiſſe magno cum Ægypti & Italiæ applauſu: quem ſecuti ſint præcipui Victorinus Afer Hieronymi præceptor, Iſagogesque Porphyrianæ metaphraſtes, Didymus Alexandrinus Theodoreto hoc nomine laudatisſimus, Prætextatus, qui Analytica latine reddidit, Boetius, qui omnia Ariſtotelis opera in linguam traduxit ſuam, & primus integram eorum notitiam occidentali dedit Eccleſiæ. Ab hoc usque ad octavi exitum ſeculi, neminem inclaruiſſe præter ſolum Johannem Damaſcenum Syrum. Benigniora octo fuiſſe poſteriora ſecula. Tametſi enim & in his præter nonnulla Ariſtotelicæ celebritatis intervalla, triumviri illi, Beſſarion, Gemiſtus Plethon, & Marſilius Ficinus multos effecere Platonicos, Johannem Cavalcantium, Politianum, Cardinalem Cuſanum, Picum Mirandulanum, Pomponatium, Fracaſtorem, Cardanum, Aretinum, & innumeros alios: oſtenſo tamen a viris doctiſſimis, quin & eventu ipſo comprobato ejus rei periculo, tutior per omnia judicata fuit ex Ariſtotele ſobrie philoſophandi ratio. In quo evincendo tam copioſus eſt Rapinus, ut ipſius tituli ambitum labor videatur exceſſiſſe. Præcipuum in hac hiſtoria eſt, quod quæ Pariſiis fata, quibusve de cauſis ſuſtinuerit Philoſophus, exponat, caſtigatis ſimul ejus contemtoribus. Quod vero Lutherum, Melanchthonem, aliosque reformatorum iniquos fuiſſe cenſet Ariſtoteli, cujus contra hæreſes uſum roburque advertiſſent, Auctoris profeſſioni putamus tribuendum.

Digitized by Google

GERARDI DE VRIES PROFESSORIS PHIloſophi Ultrajectini Exercitationes Rationales de Deo divinisque Perfectionibus &c.

Trajecti ad Rhenum apud Joan vande Water 1685, in 4.

CUm primum Academicæ juventutis exercendæ gratia has Exercitationes haberet, nihil minus cogitavit Præſes, quam de iis edendis. Poſtquam vero nonnulli, qui impetrare editionem ab eo non poterant, agitarent animo in unum collectas inſcio Autore typis excudere, ſtatuit is ſecum, antequam ſe volente prodirent in publicum, tumultuaria opera in chartam quondam conjectas recenſere, ac emendare diſparem nonnihil conceptuum, modo diffuſorum, modo magis contractorum ſeriem, atque non ubique ſimilem orationis & verborum texturam. Aſt dum prælum feſtinaret, temporis penuria non permiſit ipſi curis ſecundis opus perficere. Quare ſuccinctæ admodum ſunt cogitationes de Deo ejusque perfectionibus, ex Theologia Naturali depromptæ & repetitæ. Prolixiores leguntur ſubnexæ Diſſertationes Miſcellæ, de Infinito, Nullibitate ſpirituum, Homine automatico, Contradictoriis Deo poſſibilibus, Senſuum in philoſophando uſu, Cogitatione ipſa mente, Operationibus brutorum. Tam in prioribus vero, quam poſterioribus Diſputationibus, Carteſii philoſophia impugnatur.

CHRISTOPHORI VVITTICHII ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ *ſive Inveſtigatio Epiſtolæ Pauli ad Romanos.*

Lugdun. B. apud Cornelium Boutenſteyn, 1685. in 4.

QUa ratione factum ſit, ut poſt tot in hanc Epiſtolam commentarios, ſuum quoque ederet, in prolixa ad Lectorem præfatione ejus Auctor partim ediſſerit; partim de iniquis, quas paſſus ſit criminationibus ob dogmata quædam Theologica ſua, ex Cocceji ſcilicet ſcholis hauſta, fundamento fidei, ut dicit, innocua, & liberam philoſophiam ſuam, conqueſtus, D. Johannis Adami Oſiandri *Conſiderationes*

in

in dogmata Theologica Carteſianorum anno 1684 edita, in quibus crebèrrime ſe perſtringi legerat, ſtrictim refellere conatur.

Methodo liber iſta conſtat. Præmittitur ſingulis capitibus Epiſtolæ paraphraſis, ſenſum perſpicuis quidem verbis, ſed in locis maxime controverſis eum, quem alias Calviniani tenent, proferens; quam ſuadet a Lectore quoque prælegi, tanquam ſi propoſitionem aliquam Euclidis præmitteret ejus demonſtrationi. Paraphraſi Commentarium ſubjungit, tanquam iſtius propoſitionis demonſtrationem; ubi brevior eſt, ad magiſtrum Coccejum nos remittens.

LE MONDE NAISSANT, OU LA CREATION du Monde demonſtrée par des principes tres ſimples & tres conformes a l' hiſtorie de Moyſe.

h. e.

Mundus naſcens, ſive Creatio Mundi demonſtrata ex principiis ſimpliciſſimis & maxime conformibus hiſtoriæ Moſaicæ Geneſ. I. & II.

Ultrajecti, 1686. in 8.

RErum, quæ exiſtunt, univerſitatem non equidem difficulter humana ratio ab infinito aliquo Numine productam eſſe invenit; mundi tamen naſcentis primam faciem & ordinem divinæ creationis, niſi lumine revelationis illuſtrata percipere nullo pacto poteſt. Ea proinde cognitio e ſacrorum oraculorum penu unice petenda nobis eſt, maxime ex hiſtoria Moſis, quam ille a primo temporis natique orbis momento inchoavit, atque ita laudem meretur memorati jam tractatus Autor, quod in evolvendis mundi originibus ſacri ſcriptoris ductum ſequitur, & ex ipſius verbis rem omnem exponere allaborat. Quandoquidem vero Moſes pro inſtituti ratione ſuccincte admodum ſcripſit, atque adeo, ut videtur, Philoſophis reliquit, in quo ſe ingenii vis exerceat: hinc mirum non eſt, quod eum tam varie viri docti, ultra quam ille ducit, progredi conati, interpretentur, dum quisque annititur, verba divina ſuis cogitatis accommodare, &

illo-

Digitized by Google

iſtorum teſtimonio irrefragabili ea, quæ gratis plerumque aſſumunt, adſtruere. Quod ipſum tamen monere nos debet, ut veritatis cœleſtis celſitudinem ab humanarum opinionum lubricitate probe diſtinguamus, præeunte ipſo Autore noſtro, qui diſerte pronunciat, nolle ſe, ut quæ ad ſingulos verſus textus Moſaici in re hiſtorica annotavit, (hac enim methodo libellum diſpoſuit) pro omnimode certis & indubitatis habeantur. Elegit autem Carteſianæ philoſophiæ principia, & ita illico ad primum verſiculum capitis primi ſcribit, immenſum illud Chaos diviſum a Deo in particulas varii motus capaces fuiſſe; unde tria poſtmodum enata ſint elementa, quæ orbem noſtrum ad nutum divinum compoſuerint. Firmamenti vocem de vorticibus novis circa verticem terræ factis exponit, per quos ſeparatæ fuerint duplices aquæ, hoc eſt, redacta in ordinem materia ſubtilis, cui immerſus erat orbis, quæque & abyſſi & aquarum nomen merebatur, quod infinitis particulis diverſo motu agitatis conſtaret. Cæterum nonnunquam a Magiſtri ſui ſententia recedit, veluti cum orbem univerſum ille indefinitum dixit, quod Noſter falſum & erroneum eſſe oſtendit. Secunda operis pars (in tres autem ſectum eſt univerſum,) animalium generationem perſequitur, ubi de anima brutorum monet Autor, nihil quidem abſurdi ſtatui, ſi quis eam cognitionis capacem dicat; alteram tamen ſententiam negantem veri magis ſimilem eſſe; quod explicari nequeat, quale ſit illud principium cognoſcens, tum, quod actuum, quos bruta edunt, varietas ad accuratam proportionem, qua organa ipſorum cum objectis ſenſuum conveniunt, ad temperamentorum fibrarumque cerebri diverſitatem, & ſpirituum animalium naturam commode ſatis referatur. E parte tertia, quæ hominis creationem ſiſtit, illud ſolum memorare lubet, quod cum Carteſio ſentiat quidem Autor, in cogitatione ponendam eſſe animæ rationalis eſſentiam, per cogitationem vero illam intelligat ſenſum intimum, quem anima habet de ſe ipſa, & reliquas ejusdem operationes dicat nihil eſſe aliud, quam modos hujus cogitationis generales. Quæ ipſa ſententia perſuadet, ut Malebranchii cuidam diſcipulo, qui nomine tecto latere voluit, hunc librum nos debere credamus.

Obſer-

Digitized by Google

OBSERVATIONS SUR LA NOUVELLE Defenſe de la Verſion Françoiſe du Nouveau Teſtament imprimée à Mons.

hoc eſt:

Obſervationes in novellam defenſionem verſionis Gallicæ Novi Teſtamenti Montibus impreſſæ.

Rhotomagi apud Rich. Lallemand. 1684 in 8.

PEr duas annorum decades, & quod excurrit, *C. Janſenii* Yprenſis Epiſcopi doctrina de auxiliis gratiæ, Romanum orbem eccleſiaſticum, inque eo Gallias potiſſimum pervaſerat, cum ejus ſectatores verſionem Novi Teſtamenti Gallicam Montibus Hannoniæ edere auſi ſunt; impetrata utcunque *Caſparis Nemii* Archiepiſcopi & Ducis Cameracenſis approbatione, Regisque Hiſpaniæ *Caroli II* privilegio. At quod credebatur verſio ea Janſeniſmo quavis occaſione velificari, Vulgatæque fidem labefacere, Præſulum indignationem non exiguam paulo poſt experta eſt. Et primus quidem ei ſe oppoſuit Pariſienſium eo tempore Archiepiſcopus, duabus promulgatis ſanctionibus; cujus zelum ſex alii ejusdem gentis epiſcopi mox ſecuti ſunt. Acceſſit anno 1667 autoritas *Regii*, ut vocant, *Status Conſilii*, ac ſequenti proxime anno *Clementis IX* P. R. Quin & cum primam illam editionem, quæ circa annum 1665 ſuſcepta eſt (ut nihil jam dicamus de Lugdunenſi,) Bruxellenſis excepiſſet; credentibus ut refertur, Janſeniſtis, hanc cum nec Montibus, nec Lugduni excuſa eſſet, Pontificium anathema mutato typorum hoſpitio poſſe effugere: ipſam pariter hodiernus P.R. *Innocentius XI* præter multorum ſpem opinionemque a. 1679 damnavit. Neq; defuere, qui variis opuſculis verſionem Montenſem ubiubi excuſam perſequerentur ſtrenue; quos inter *Malletus*, diœceſeos Rhotomagenſis per triginta fere annos vicarius, & *Ludovicus Maimburgius* fama clari ſunt. Viciſſim Janſeniſtæ temperare ſibi non potuere, quin & ad cenſuras publicas, & ad privata ſcripta reſponderent, editis Gallice *Nullitatibus ordinationis Pariſinæ, Monitis ad Breve Clementinum*, quod Cabalæ Jeſuiticæ opus appellitant, *Literis ad conſiliarium, duobus dialogis*, aliisque *defenſionibus*

bus, quibus in piiſſimum inſtitutum durius fuiſſe conſultum queſti ſunt. Etſi enim e XL locis a Malleto notatis, aliquot verſionis locos in recentioribus editionibus mutare iis collibuit: a defendendo tamen opere integro nunquam abſtinuere calamum.

Quem cum in Malletum *Antonius Arnaldus*, a quo plus quadraginta annos infinitis libris de quinque Janſenii propoſitionibus diſputatum fuit, ſtrinxiſſet acerrime *in Novella verſionis Montenſis defenſione:* factum eſt, ut oppoſitæ huic obſervationes XXV, *Franciſco Harlæo* Pariſienſi hodie Archiepiſcopo haud imprudenter inſcriptæ,autore anonymo Rhotomagi prodirent in publicum. Eas vero non hoc fine prognatas videri vult Scriptor præſens, quaſi Malletum vindicare velit; quippe qui editis quibusdam novæ reſponſionis ſpeciminibus,ſatis jam oſtenderit, quantus ſui ipſe per omnia vindex futurus fuiſſet,ſi per fata vitam illi prorogare licuiſſet; ſed eo conſilio *obſervationes* ſe compoſuiſſe Gallus contendit, ut quam juſte Pontifices, Epiſcopi, & Rex (ſi retinere licet perſonarum ordinem, qualem invenimus) in damnanda verſione Montenſi, eaque contra eccleſiæ canones excuſa egerint, eluceſceret.

Unde Autor ſcopo huic intentus, Janſeniſtas læſæ obedientiæ erga ſedem quam vocant Apoſtolicam, ſuffragiique erroribus Calvinianis præbiti paſſim incuſat; quodque cum ſciverint decretum Tridentinum, *nullo* plane *prætextu* Vulgatam deſerendam eſſe, nihilominus ab ea & univerſali Patrum traditione multis in locis diſceſſerint, ſuſpectis vocabulis, ubi vetera retineri commode poterant, temere infauſteque ſurrogatis. Nam ſpectat huc prolixa anonymi noſtri tractatio de auctoritate Vulgatæ verſionis Latinæ, quæ præ hodierno textu Græco ita ſit *authentica*, ut nullo modo falſa, *neque data opera corrupta in quacunque parte, quantumvis minima & ad præcipuam rei ſententiam non ſpectante: neque unquam plane ex inconſiderantia ab archetypo difformis in iis, quæ rem conſtituunt*, cenſeri debeat. His enim Pallavicini verbis Pallavicinum explicat, quem, cum ſcripſiſſet, nihil velle Synodum Tridentinam aliud, quam errore Vulgatam carere in rebus *fidem* ſpectantibus (ſumpto cum Vega, Andradio, Salmerone, Cano, Morino, du Val aliisque *fidei* vocabulo laxius, pro quibuscunque rebus a Deo inſpiratis & revelatis) in ſuam ſententiam Arnaldus traxerat, res *fidei* proprie intelligens, quæ ad religionis ſalvaturæ pertinent ſubſtantiam. Neque

Neque id prætereundum eſt, quod in cujusvis obſervationis hermeneuticæ frontiſpicio verſiones Vulgata & Montenſis contenduntur, quin & libro exeunte e ſolis epiſtolis Apoſtolicis CCXL loci numerantur, quibus hæc ab illa differat, ne quis *præfationi* credat, qua tralatores iſti paucis quibusdam locis a Vulgata abiiſſe ſe profiteantur. Eapropter commendatur Janſeniſtis facillima declinandæ via invidiæ, ut illa loca omnia, quæ quinque Janſenii propoſitionum aliquam eminus cominusve inferunt, pari corrigant candore, quo jam quibusdam in locis, ut Matth. XI, 23. (reſtituto *peut-eſtre* forſitan) Rom. VI, 16. (legentes, *ſoit de l' obeiſſance pour y trouver la juſtice*, non *ſoit de la foy qui juſtifie ceux qui luy obeiſſent*) Jac. V, 14. (deleto *pour*, & ſubſtituto ad Vulgatæ exemplum *ſur*) recentiorum editionum curatores publico Malleti admonitu recte uſi ſint.

Cæterum quicquid ſit de primario præſentis libri ſcopo, cui quæ hactenus retulimus univerſa reſpondent: ipſe forſan Autor concesſerit lubens, maximam libri partem in defendendo Malleto, caſtigandoque Arnaldo ejusque in laudanda verſionis Montenſis fide pervicacia, conſumi. Quam uſitatum vero Janſeniſtis ſit, in vertendis Gallice ſcriptoribus indulgere affectibus, ex traductis eorum ſtylo Hymnis eccleſiaſticis, Auguſtini operibus, Chryſoſtomi in epiſtolam ad Romanos homiliis, plurimisque probari poſſe Auctor cenſet. Verſionem vero Novi Teſtamenti quod attinet, tantum abeſt, ut D. Pontani Lovanienſis, viri Catholicis diu ſuſpecti, teſtimonium editioni primæ præfixum quicquam valere patiatur, ut ne quidem cauſam ejus operis juvare putet Cameracenſis Archiepiſcopi permisſionem, a decrepito præſule Caſp. Nemi, abbatis cujusdam arte, invito Jacobo Polmanno cenſore archiepiſcopali, impetratam ſubreptitie, quam ab ejus morte generales illius ſedis vacantis Vicarii anno 1668 d. 4. Jan. revocarint ſolenniter. Cum vero Arnaldus in aſſerenda verſionum talium licentia ad Leonis X P. R. elogium, quo confectam ab Eraſmo novi teſtamenti verſionem ſalva Vulgatæ dignitate ornare ſuſtinuit, provocaſſet; reſpondet Auctor, quod & Paulus IV e cathedra poſtea definiverit aliud, & jam objici id non posſit, quod Leo, ut privatus doctor, *piusque pater dulcibus encomiis nutantem ovem allicere conatus*, ut verba habent indicis expurgatorii A. 1612 editi, diſſentiendi libertate nemini prærepta, ſenſiſſe viſus eſt. Illud porro argumentum, quod ex aliis Gallorum verſionibus vulgatæ non magis inſi-

Digitized by Google

inſiſtentibus, nec tamen unquam adeo exagitatis, nectere Arnaldo contra Malletum placuit, mole ſua laborare cenſet, ſeu, ut ſcholæ loquuntur, plus probare, quam probare debet. Inde enim ſequi, tum quod ab Arnaldo, obediente ſcilicet eccleſiæ filio, ad rationes reddendas vocetur mater eccleſia, tum quod Genevenſis etiam interpretatio tolerari a Pontificibus debeat. Enimvero multo plura ſunt, ſeu ipſarum obſervationum lectoribus merito relinquenda, ſeu novæ occaſioni reſervanda, ſi quando operis hujus ſupplementum, quod promitti aliquoties viſum eſt, ad nos pervenerit. Niſi forte paucis adhuc attingenda ſunt fata *Guilielmi Eſtii*, Duacenſis Academiæ olim Profeſſoris & Cancellarii, quem *Michaelis Baji* Doctoris Lovanienſis Janſeniſticis ante Janſenium opinionibus, jam a Pio V & Gregorio XIII damnatis abreptum, multa ſtatuit ſcripſiſſe anonymus, quibus Montenſes illi, & in interpretatione novi teſtamenti, & in notis additis plurimum, ac poſt Auguſtinum unice fere uſi ſint. Unde vapulantis Eſtii afferre lubet exemplum, quo ſimul tanquam ſpecimine obſervationis exegeticæ, (alicubi enim dogmatica, hiſtorica, aliaque mixti generis argumenta diſceptantur) uti lectores poterunt. Legitur Apoc. III, 20. *ecce, STO ad oſtium & PULSO* &c. Unde Catholicos tria concludere Anonymus affirmat. I. dari quandam Dei advenientis pulſantisque gratiam, cui ab homine porta cordis occluditur, quæque adeo eventu ipſo inefficax eſt. II. nihilominus penes nos eſſe gratiæ portam aperire, quodque adeo gratia ſit ſufficiens, ad mentem concilii Tridentini Seſſ. 6. cap. 5 & can. 4. III. hanc gratiam pulſatricem a nemine, dum vivit, Chriſtiano ſaltem, abſcedere penitus; adductis in ſubſidium locis parallelis Cantic. V, 2. Prov. XXIII, 26. Joh. XIV, 23. Montenſes contra concluſiones iſtas ad Pelagianiſmum & Moliniſmum pertinere rati, haud vertunt: *me voicy à la porte* &c. ſed in futuro: *je ſeray bien-toſt à la porte, & je frapperay*, h. e. *cito ad portam adero, & pulſabo.* Qua in re *Eſtii* magiſterio uſi fuiſſe dicuntur, utpote qui primus locum Apocalypticum in ſequentem inflexerit ſenſum: *vigilate, brevi ad portam futurus, vos morte ad particulare judicium meum vocaturus ſum;* conſtitutis locis parallelis Matth. XXV. 6. Marc. XIII. 34. Jac. V, 9. Arnaldus quidem hanc interpretationem ignoratæ Græcitatis (nam habetur in fontibus

bus ἰδὲ, ἕστηκα) aut novitatis liberaturus opprobrio, ſatis larga inductione locorum N. T. format regulam: ἰδὲ, ecce, *præſenti tempori* (aut quod ſubaudiendum in hoc exemplo, præterito, quod præſenti æquivalet Græca loquendi conſuetudine) *junctum, paulo poſt-futuri ſignificationem inferre;* advocato in auxilium textu Syro, *ecce, ſteti ad oſtium & pulſabo.* At reſpondetur, tria requiri ad rite ſequendam regulam, ſi qua illa ſit. I. ut certum ſit ex inſpectione ſubſtratæ materiæ, præſens, vel præteritum præſenti tempori æquivalens transferri poſſe per futurum. II. ut futurum illud excludat tempus præſens. III. ut eadem excluſio Apoc. III, 20. obtineat. Deinde ad Syrum interpretem ab Arnaldo in Eſtii aut Montenſium gratiam provocari non poſſe, tum quod ille τὸ ἕστηκα accurate expreſſerit, *ſteti*, tum quod in ea lingua non minus atque Arabica præſens & futurum eodem incedant habitu, adeoque Latinus Syri metaphraſtes, eodem hoc commate, *& pulſavi* rectisſime ſubſtituere potuerit, imo & debuerit. De fatis noſtræ Doctorum eccleſiæ, qui cum Calvini & Bezæ diſcipulis a Romanenſibus ſcriptoribus non raro confundi ſolent, & a præſentis quoque ſcripti auctore confunduntur, dicere hoc loco ſuperſedemus.

CONTRA HISTORIAM ARISTEÆ DE LXX Interpretibus Diſſertatio &c. per Humfredum Hody, A.M. &c.

Oxonii apud Sam. Smith 1685, in 8.

PRimitias juventutis editurus Auctor, in præfatione poſt Ariſteæ Hiſtoriam in compendium redactam commemorat, ſe *maturiore tyrocinio ad ſtudia ſacriora accinctum*, poſtquam verſionis Græcæ auctoritatem fere totam in libro hoc Ariſteæ niti comperiſſet, operæ pretium exiſtimaſſe, ut de eo diſquiſitionem methodo critica inſtitueret: tum ſe excuſat, quod eruditis viris, illuſtri præſertim Iſaaco Voſſio contraiverit, optatque, ut is *olim ad merita ſua priſtinam verſioni Græcæ puritatem reſtituendi atque redintegrandi gloriam adjiciat*. Præterea ſcribit Hodius, ſæpe in hoc libello Lectorem ſe amandare ad *ſyntagma* quoddam *Hiſtorico-Chronologicum de Ptolemæis Ægypti*

Digitized by Google

Regibus, ac paratos ſibi eſſe alios *tres de Græca verſione libros*, quæ omnia alio tempore luci publicæ promittit. In ipſo opuſculo *cap. I* adverſus Ludovicum Vivem, Leonem Caſtrium, Alphonſum Salmeronem, & Joannem Gregorium Anglum, diſputat, vulgatos Ariſteæ codices non eſſe ſpurios, aut ab antiquis, Joſepho & Euſebio viſis, diverſos, nec ad elevandam fidem miraculi LXX cellularum confictos. Cæterum non diffitetur, Epiphanio alium Ariſteæ codicem ad manus fuiſſe; quem tamen νοθείας accuſat, nec modernos a mendis librariorum immunes eſſe cenſet; denique ſententiam ſuam pag. 27 his verbis proponit: *Quantum vero ad ipſam Hiſtoriam ſpectat, quæ hodie recipitur, & a Joſepho Euſebioque & cæteris celebratur; credo illam non conditam fuiſſe ab Ethnico aliquo Philadelphi Aulico, ſed a Judæo quodam recentiore, ad augendam verſionis Græcæ auctoritatem, mala fide confictam.* Hinc *cap. II.* poſt citatos varios judicii & eruditionis nomine celeberrimos viros, qui Hiſtoriam Ariſteæ, Ægyptiaco Magnati mendaciter adfictam ſtatuunt, VValtonum contrarium ſentientem adgreditur; inde Judæum Alexandrinum in fabulas ex more gentis propenſum Hiſtoriam iſtam ſcripſiſſe iterum adſerit, nec obſtare ait, quod ad Diaria regis provocet, ſiquidem id fecerit, ut mendaciis ſuis fidem quæreret fucumque obtegeret. *Cap. III.* breviter Judæorum in figmenta pronitatem perſtringit, & Epiphanianum Ariſteæ codicem a Judæo conſcriptum fuiſſe aliquot argumentis demonſtrare conatur, primumque ad impugnandam univerſam Ariſteæ Hiſtoriam ſubjicit, *inde ductum, quod is tradit, Demetrium Phalereum S. Scripturæ vertendæ tempore Bibliothecæ Alexandrinæ præfuiſſe; quod fieri non potuiſſe Hermippi* apud Laertium in vita Demetrii *teſtimonio probat*, idque *cap. IV. V. VI. & VII.* a Serarii, Gretſeri, Uſſerii, Gerardi & Iſaaci Voſſiorum aliorumque exceptionibus pro virili defendere ſtudet, ac ſubinde varios antichroniſmos in Ariſtea oſtendit, & præſertim ex veterum teſtimoniis elicit, Ptolemæum Philadelphum extremis vitæ annis, adeoque poſt mortem Demetrii, (qui initio regni illius occubuerit) Bibliothecam condere cœpiſſe. Initio *capitis IIX* dubitat, an Eleazarus Pontifex Judæorum fuerit, quo tempore Bibliotheca Alexandrina a Ptol. Philadelpho inſtituta fuit, ſubnectitque aliud argumentum contra Hiſtoriam Ariſteæ, *exinde petitum quod,*

quam-

Digitized by Google

quamvis doceat interpretationem Scripturæ plurimis annis poſt initium regni Philadelphi ornatam fuiſſe; prodat tamen Menedemum Eretrienſem translatæ Scripturæ tempore in Ægypto fuiſſe. Quem Ptolemæo Lagi ſupervixiſſe non plus ſeptennio, demonſtrat, probabileque putat illum nunquam fuiſſe in Ægypto regnante Philadelpho. *Cap. IX* novum argumentum adverſus Ariſteam ſtruens obſervat, Demetrium Phalereum fuiſſe principem & legislatorem omnium ſui temporis ſapientiſſimum, & ſummo in honore apud Ptolemæum Lagi habitum; proinde Bibliothecarii officium indignum eo fuiſſe, quod apud antiquos in uſu fuerit, litteratos homines humilioris ſortis præficere Bibliothecis: ex quo elicit, *non eſſe veriſimile (quod ſcribit Ariſteas) Demetrium Phalereum fuiſſe Ptolemai Regis Bibliothecarium*, quando inprimis ex Suida conſtet, Zenodotum Bibliothecæ Alexandrinæ cuſtodem fuiſſe ſub Ptolemæo Lagi & ſub Philadelpho. *Cap. X* quum animadverteret, argumentis hactenus adlatis nihil magis, quàm Ariſtobuli auctoritatem, a Waltono præcipue & Stillingfleeto objici, variis modis conatur reſpondere, vel quod Ariſtobulus ſequutus ſit Ariſteam, ſuosque commentarios non Ptolemæo Philadelpho aut Philometori, ſed alicui ex poſtremis Ptolemæis inſcripſerit: vel quod Commentarii illi Ariſtobulo ſint ſuppoſiti ab aliquo poſt Chriſtum natum: vel quod Ariſtobuli teſtimonio, etiamſi verum eſſet, non poſſit defendi Ariſteas, qui nihilominus mendacii & impoſturæ reus foret. Denique contendit, non poſſe alium Demetrium Phalereum intelligi, ſive quod Phalerei nomine alius præter laudatum Demetrium celebris non fuerit, ſive quod cæteri Demetrii Phalerei, quos viri docti proferunt, Ptolemæo Philadelpho fuerint recentiores. Sed relicto tandem Demetrio *cap. XI* ad victoriam navalem pergit, quam Ariſteas tradit de Antigono reportatam fuiſſe a Ptol. Philadelpho, eamque contendit *non fuiſſe eandem cum illa victoria, quam de Antigono Magno conſecutus eſt Ptolemæus Lagi; vel ſi eadem fuerit, Ariſteam de illa inſigniter delirare*, dum commemoret navale prælium, quod (teſte Diodoro Siculo) nullum erat, & Philadelpho adſcribat, quæ a Patre ejus geſta ſunt, ipſo vix dum nato: nec poſſe cum Saliano aliud bellum Ptolemæi Philadelphi cum Antigono Gonata intelligi, quod in eo nihil præclari geſſerint Ptolemæi copiæ; & Ariſteam victo-

Digitized by Google

victoriam navalem Ptolemæi Ceranni ab Antigono Gonata reportatam fratri ejus Philadelpho adfinxiſſe. *Cap.XII* monſtrat Ariſteæ errorem, *Ptolemæum Lagi ducem fuiſſe illius expeditionis, qua centum millia Judæorum in Ægyptum ſunt captiva abducta*, quem non potuiſſet ſcriptor ille committere, ſi in palatio Philadelphi regis floruiſſet. Nec veritati ſatis congruere, quæ Ariſteas de captivitate Judæorum Ægyptiaca & manumiſſione tradat, *cap. XIII* animadvertit, & *cap.XIV* ſubjungit, *veriſimile non eſſe, Demetrium Phalereum Ptolemæum Philadelphum Regem adiiſſe per epiſtolam, ſicut ſcribit Ariſteas:* quippe cui ſemper præſens adfuerit. Dehinc *cap. XV. XVI. XVII & XIIX* plurimas adnotat ineptias & conſuetudines, quæ *Judæum*, non Ethnicum *ſcriptorem* referant. *Cap. IX* Lectoris judicio proponit quædam contra Ariſteam a Scaligero, Riveto, Chamiero, Valeſio, & aliis objecta, ſed ſibi non probata, pariterque *cap. XX* Valeſium & Gregorium refellit, qui ob *Heptaſtadii* (quod *iſthmus* fuit *ex jactis molibus conſtructus & ad 7 ſtadia ab Ægypti continenti ad Pharum inſulam pertenſus*) mentionem ab Ariſtea factam, librum ipſius rejiciunt, contenditque, illud *Ptolemæo Philadelpho regnante jam tum extitiſſe.* Poſtremo *cap. XXI* ſuſpicatur, gloſſema cujusdam Chriſtiani eſſe, quæ apud Ariſteam de benefaciendo inimicis leguntur, exacteque conveniunt cum modo loquendi a Chriſto eam in rem adhibito: ac tandem opinatur, librum Ariſteæ ab auctore Judæo paullo ante natum Chriſtum ſcriptum eſſe.

LES VERITABLES MOTIFS DE LA CONverſion de L' Abbé de la Trappe.

id eſt:

Veræ cauſæ Converſionis, ſive vitæ monaſticæ Abbatis Trappenſiis.

ſive

Dialogi Timocratis & Philandri de libro cui titulus, *de officiis vitæ monaſticæ.*

Coloniæ 1685, in 12.

SI nihil in tractatu hoc reperiretur, quam ſatyrica illa de Abbatis vita, olim aulica & negotioſa, poſtea vero monaſtica ſeu religioſa, & qua

& qua ſinceritate hanc colat, diſquiſitio, conſultius fuiſſet, nihil ex eo in Acta noſtra referre. Sed quoniam, quisquis eſt dialogorum autor, non vulgari judicio quædam monet, alia vero refert literatis nec inutilia nec ingrata, ut arbitramur, futura, ex his aliqua excerpere non inglorius nobis labor viſus eſt. Acris ab initio ſtatim libelli cenſura legitur autorum *quatuor dialogorum*, quos Actis anni 1685 p. 59 inſeruimus, iique non Chriſti, ſed *Carteſii* diſcipuli vocantur, & de providentia divina non alio fine philoſophari, aut de religione infirmis argumentationibus agere dicuntur, quam ut Abbatias & penſiones ſibi collatas narrent, & de ſe ipſis habeant quod dicant. Additur generalis querela, quod pauciſſimi gloriam Dei pro fine librorum, quos edunt habeant, plerique ſibi ipſis & aliis, quantum ingenio & eloquio valeant, oſtentatum eant. Applicantur hæc ab autore ad ſcriptores Janſenianos, & eorum quaſi coryphæum *Antonium Arnaldum*, qui irritatus Petavii Jeſuitæ refutatione libri ſui (omnium quidem quos ſcripſerit, optimi) de *frequenti communione*, Jeſuitarum Societatem eo usque florentisſimam & validiſſimam, innumeris fere ſcriptis, ſuis & amicorum, aggreſſus fuerit, nullo pietatis reſpectu, nullo fructu, magnoque potius, ut ait, cum ſcandalo; & nunc in eo verſari refert Arnaldum, ut ſex ingentia volumina (*in folio*) edat, in quæ omnes adverſus Jeſuitas libelli inſeri debeant. Iſtud vero ſcribendi propoſitum adeo non ex zelo divinæ gloriæ proficiſci, ut potius affectibus illicitis fœdisque attribui debeat. Tranſeunt inde collocutores ad ejusdem vitii reum *Abbatem Trappenſem*, qui aliud non egerit, in prolixis tomis de officiis vitæ monaſticæ (*des devoirs de la vie monaſtique*) Gallice editis, quam ut & Jeſuitas, & omnes monachorum ordines diffamaret, ſe vero ſuosque monachos ita extolleret, ac ſi ſoli legibus religioſorum plene ſatisfaciant. Examinant inde quædam ex libris illis, v. g. cum vitam monaſticam a Chriſto ipſo inſtitutam, ſed occaſione demum perſecutionum cœptam eſſe ſtatuitur: cum monachis, contra exemplum primorum ſeculorum, omnibus operibus charitatis ita interdicitur, ut etiam parentes negligere debeant. Porro, quod cæteros Chriſtianos dicitur Deo *ſervire*, monachos autem Deo *uniri*: illos *cognoſcere, amare & adorare* Deum poſſe; hos vero *in lumen ſapientiæ & intelligentiæ ejus penetrare, ut ipſum videant eoque fruantur.* Hoc

Digitized by Google

ex libris myſticorum, Hiſpanorum præcipue hauſtum eſſe, quibus hoc vitium quaſi innatum ſit, aut a conſuetudine cum Maurorum & Arabum gente reſiduum, qui nil niſi metaphoricum & hieroglyphicum cogitare ſoliti fuerint. Nimis etiam obedientiam erga ſuperiores ab Abbate extolli, & minus recte ei æquiparari, quæ DEO debetur: nec magis verum eſſe, quod Abbates reſpectu monachorum ſint vicarii Jeſu Chriſti. Adduntur quædam de differentia inter monachos antiquos, qui laici fuerint, & quales jam ſint ab annis quingentis, poſtquam ſacerdotia invaſerunt, & opibus creverunt. Notatur hypocriſis multorum, qui de fide & pietate ſcribunt ingenioſe & affectate potius, quam ex animo. Præferuntur illis, ipſique imprimis Abbati, ſimpliciſſimi ſcriptores; omnibus vero *Thomas de Kempis*, ſed ut ipſe ſcripſit, non ut verſus eſt a Janſeniſtis, ſtylo, ut ajunt, aulico. Commendant poſt Biblia, conciliorum & traditionum veterum & hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lectionem, unde exempla innocentiæ & ſanctitatis, ſeriæque pœnitentiæ peti poſſint. Præſtare hanc dicunt meditationibus ſolitariis, per quas fere relaxentur & diſtrahantur cogitationes, ſæpe etiam peccetur enormiter, & intellectus exhauriatur; cum ſatius ſit novas ideas ex lectione bonorum librorum ſuggerere. Imitabiles itaque non eſſe *Hilarionem*, *Antonium*, *Pachomium*; quanquam ſua laude dignos: hodie alias dotes ad curam & ædificationem animarum requiri, lectione & ſtudio parandas. Cum vero Abbatis libri celebrium Epiſcoporum approbatione commendentur, oſtendunt collocutores, quomodo ob plurimas Prælatorum occupationes, perfunctorie ſaltem legi ſoleant, qui cenſuræ eorum offeruntur libri, & quibusdam ex familiaribus nimis facile credatur eos laudantibus. Circa hiſtorias de vitis Sanctorum conqueruntur, quod jam Hieronymi tempore, qui ob id Rufinum culpat, multæ confictæ fuerint; nec neotericis parcunt, ſpeciatim notato *Craſſeto* Jeſuita, qui *Helyotæ* cujusdam ſanctitatem peculiari in tractatu de vita ejus Pariſiis anno 1683. edito, & in Actis ejusdem anni p. 556. a nobis memorato, in immenſum laudet; quam tamen fœminam hæredes, ut legatum ab illa Jeſuitis relictum intervertant, pro fatua habeant, nondum deciſa, quæ in tribunalibus ventilatur cauſa. Reprehenduntur prædicatores & ſcriptores, qui ex Patribus paradoxa potius, aut per occaſionem nulloque fructu dicta ſeligunt, & prætereunt, quæ pro notis & vulgaribus habent,

Digitized by Google

bent, licet veriora & utiliora. Commendant modeſtiam, qua quædam diu credita ſatius ſit intentata relinquere, ut proſint; quam curioſa inveſtigatione efficere, ut detecta contemtum & dubitationes pariant. Opinio Abbatis, quod Philo de ſolitariis ſui temporis loquens, non *Eſſenos*, ſed *Chriſtianorum monachos* intellexerit, refutatur. *Edmundi Richerii* fatum narratur, quem ob apologiam Gerſonis *Cardinalis Richelius* male tractaverit, libroſque ejus ut hæreticos aboleri juſſerit, ex quibus tamen ſubtracti quidam ab amicis, nunc in Gallia publicati fuerint, non ſine Romanæ ſedis offenſa: ita ſæpe fieri, ut gloria vivis denegata, mortuos ſequatur. Quod vero Abbas aliquo librorum ſuorum loco Prophetas aliquando ſine inſpiratione, in libris ſacris ſcripſiſſe ſtatuerit, pro periculoſo dogmate declaratur, ex abuſu *Richardi Simonis* Criticæ Veteris Teſtamenti, itemque ex Peirerio Præadamitarum inventore, & Spinoſa hauſto. His cenſoribus, ſive ſerio ſive ex compoſito, ſuus etiam ſupervenit cenſor, qui per epiſtolam tractatui annexam, quædam ab illis dicta corrigit, & Abbatem vel defendit vel excuſat, ita tamen ut haud magnam ab eo gratiam reportaturus eſſe videatur, quia eundem alicubi non minus ſalſe arguit. *Hiſtoria* etiam *Critica* apologiam quandam facit, notans, Eccleſiam ex principiis a Simone poſitis (quia nempe Scripturæ autoritatem a traditione potiſſimum petit) non minus lucrari, quam ex aliorum doctorum placitis,

RELATION D' UN VOYAGE DES INDES Orientales, par Mr. Dellon, *Docteur en Med.*

hoc eſt:

Relatio Itineris per Indiam Orientalem, autore Dn. Dellonio, Med. D.

Pariſiis apud vid. Bieſtkins 1685, in 12,

INnotuerunt equidem dudum per ſcriptores non paucos res utriusque Indiæ, nec amplius cum admiratione a nobis ſuſcipiuntur, quæ de illarum regionum genio peregrini ediſſerunt; peculiaris tamen delectationis ſenſum lectio hujusmodi relationum inſtillat, quoniam fere de rebus, ſi, ut dictum eſt, non penitus inauditis, ſaltem

Digitized by Google

rarioribus inſtruunt. Autor ejus, quem nunc memoramus, libri per decem annos integros in India orientali commoratus, eo rectius obſervare potuit, quæ ad illuſtrandam hiſtoriam naturalem pertinent, quod medicam artem profiteretur, & ſic in cauſas effectuum penetraret. Itaque vulgares errores aliquando notat, ab aliis prætermiſſa ſupplet, ſuccinctaque cæterum brevitate efficit, ut libellus magna cum voluptate pervolvatur. Commendandus eſt inprimis tractatus ad calcem libri adjectus, in quo de morbis partim in India graſſantibus, partim Europæos, dum illuc navigant, invadentibus agit, & exponit, quo medendi artificio Indi mala corporis profligare, & priſtinam valetudinem reſtituere conentur.

THEOLOGIA DIDACTICO-POLEMICA,
ſive
Syſtema Theologicum Joh. Andr. Quenſtedt, D. & P. P. in Academia Wittebergenſi.

Witteb. apud Joh. Ludolph. Quenſtedt & Schumacheri hæredes, anno 1685. in fol.

NOn eſt utilior, nec ad diſcendum aptior methodus, quam diffuſas doctrinæ partes in certa capita diſtribuere, connectere deinde illa, ſuoque proponere ordine atque explicare. Apud Theologos nomen ipſi proprium Syſtematis aut Locorum Theologicorum, quales inter noſtrates primus conſcripſit Melanchthon, quem, ſed cautius atque accuratius, ſecuti ſunt Theologi omnino maximi, Chemnitius, Hutterus, Brochmannus, Gerhardus, Calovius, Scherzerus, interque alios adhuc viventes Maxime Reverendus hujus Operis Autor. Occaſionem, quam ad colligendum illud per ſex & triginta Theologicæ Profeſſionis annos in exercitiis tam publicis quam privatis nactus eſt; Rationes itidem, quæ ad editionem ejus, apographa inprimis non abſque mendis paſſim divulgata atque multiplicata, ipſum permoverunt, in præfatione candide atque prolixe enarrat, imo οἰκονομίαν totius ſcripti clare atque accurate tum in præfatione, tum in titulo ipſo exprimit, eaque hæc eſt. Duæ nimirum ejus ſunt partes, ſive ſectiones, altera Didactica, altera Polemica. *In illa* omnes & ſinguli fidei Chriſtianæ Articuli, juxta cauſarum ſeriem, per-

perſpicue traduntur, neceſſariis notis explicantur, & dictis Scripturæ fundamentalibus, juſto commentario illuſtratis & explanatis, firmantur. *In hac*, in quavis controverſia (1) verus quæſtionis ſtatus, remotis falſis ſtatibus, rite formatur; (2) orthodoxa ſententia verbis ſimplicibus proponitur; (3) ſingula theſeos membra per breves & perſpicuas obſervationes & diſtinctiones uberius exponuntur; (4) Antitheſis omnium hæreticorum & heterodoxorum, cum veterum, tum recentiorum, verbis ipſorum adducitur; (5) dicta Scripturæ theſin probantia ex priori ſectione breviter repetuntur; (6) ab Adverſariorum exceptionibus & corruptelis vindicantur; (7) Argumenta contraria, ſi non omnia, tamen præcipua, ſolvuntur & refutantur; ac denique (8) Autores theſin orthodoxam oppugnantes & propugnantes ſubjiciuntur. Additi etiam ſunt indices locupletiſſimi capitum & quæſtionum; deinde dictorum Scripturæ explicatorum & vindicatorum; tandem ipſarum etiam rerum, nominum ac verborum.

RARIORA MAXIMI MODULI NUMISMATA ſelecta ex bibliotheca Caſparis Carpegnæ S.R.E. Cardinalis, & doctisſimis Joſephi Monterchii commentariis illuſtrata.

Amſtelodami apud Henr. Wetſtenium, 1685, in 12.

Quam inſignem elegantioribus literis ac univerſæ eruditioni utilitatem afferant antiqua numiſmata, poſt alios omnium elegantiſſime docuit vir illuſtris & non minus negotiorum publicorum, quæ Potentiſſimi Electoris Brandeburgici auctoritate in Chriſtianiſſimi Regis aula prudenter & ex dignitate gerit, quam omnis eruditionis reconditæ, quam vaſto ingenio complexus eſt, laude celeberrimus Ezechiel Spanhemius, doctiſſimis *de præſtantia & uſu numiſmatum antiquorum* diſſertationibus. In quibus præter alia id quoque obſervat, quod cum pleraque alia vetuſtatis monumenta pasſim privatorum ſtudiis excolantur; nummos tamen veteres ſupra iſtorum faſtigium vel ſors ſua vel dignitas evexerit, ut vix alibi quam in Cæſarum, Regum, Principum, illuſtrium Togatorum, & amplisſimi cujusque ordi-

Digitized by Google

nis Virorum contubernio agant, inque celebritate verſentur. Cujus rei fidem faciunt *quatuor & viginti* inſignia maximi moduli numiſmata e cimeliarchio Cardinalis *Caſp. Carpegna* depromta, & a Joſepho Monterchio commentationibus eruditis illuſtrata. Nam cum in armariis Purpurati iſtius plurima nummorum diverſæ magnitudinis, ex auro & argento conflatorum, aliaque antiquitatis monumenta aſſerventur, iſta autem majora numiſmata, in eum potiſſimum finem cuſa, ut Imperatorum rerumque ab iis geſtarum memoria conſervaretur & ad poſteros propagaretur, reliqua omnia dignitate & præſtantia ſuperent: publici juris facienda, & ſculpenda, ac obſervationibus explicanda, duxit Monterchius, haud exiguam gratiam ab antiquitatum harum elegantiarumque ſtudioſis meritus. Iſte libellus cum Italica lingua ſcriptus extiterit, in Latinam translatum, ut tanto plures eruditi eo fruerentur, evulgavit Henricus Wetſtenius, de literis earumque cultu præclare hodie merens apud Batavos bibliopola: qui ſelectos *duos Antoninianos nummos* primæ magnitudinis, ex bibliotheca Card. Camilli depromtos, atque a Joh. Petro Bellorio commentariolo illuſtratos, appendicis loco adjecit. Ad *priorem* nummum ratio exponitur, qua olim Kalendis Januarii, cum conſulatum auſpicarentur Imperatores aut alii deſignati conſules, & ab ipſis adeo novus annus aperiretur, lætis precationibus ac *ſolennibus votis* pro ipſorum incolumitate & felicitate nuncupatis, populus proſecutus eſt principes ſtrenasque obtulit: nec Kalendis tantum Januarii, ſed ſuſcepti imperii die quovis, in quem iſtud inciderit, vota a ſenatu & populo pro ſalute Imperatorum ſuſcepta fuiſſe, ſolennibusque ſacris & fauſtis apprecationibus celebratum eum fuiſſe pag. 13. annotatur: ſuſcepta autem in Decennium & Quinquennium, unde votorum decennalium & quinquennalium ſolennitas invaluerit, pag. 26. obſervatur. Ad *poſteriorem* de Antoninis diſſeritur, & num Pii, num Marci Aurelii filii Annius Verus & Commodus, qui in eo exhibentur, intelligendi ſint, diſquiritur.

C. VA-

C. VALERII CATULLI, ALBI TIBULLI, & Sexti Aurelii Propertii opera, interpretatione & notis illuſtravit Philippus Silvius T. E. C. P. juſſu Chriſtianiſſimi Regis in uſum Sereniſſimi Delphini.

Pariſiis, Anno 1685, in 4.

PRæſtantiſſimos Latinæ linguæ auctores in uſum Delphini Galliarum auſpiciis Regiis adhuc editos illuſtratosque, non ſemel memoravimus. Acceſſerunt eorum numero Poetarum & Amorum triumviri *Catullus, Tibullus, Propertius*, quos V. CL. Philippus Silvius eadem ratione ita exornavit, ut paginis ſingulis metaphraſin, deinde annotationes ad loca difficiliora: ſeorſum autem cuique horum poetarum abſolutiſſimum Indicem verborum ſubjecerit, præmiſſis illorum vitis, ex Alexandri Guarini, Petri Criniti, & Lilii Giraldi deſcriptione. Quod vero elegantes hi poetæ interdum laſciviores ſunt; reſecta clariſſimus Editor obſcœna voluit, ut ante ipſum in Martiale fecerat Vincentius Colleſtus. Ne quid autem deſideretur, typographus & illa ſeparatim, quanquam ex aliena interpretatione, ita reſtituit, ut ſejungi ac retrahi facillime poſſint, ſi moribus legentis inde periculum metuitur.

DAVIDIS ABERCROMBII M. D. DE VARIAtione Pulſus Obſervationes. Acceſſit ejusdem Autoris Nova medicina tum ſpeculativa, tum practica clavis.

Londini apud Sam. Schmit 1685, in 8.

INnotuit jamjam Abercrombius literario orbi ex *Tuta ac efficaci Luis Venereæ ſæpe absque Mercurio, ac ſemper absque ſalivatione mercuriali curandi methodo*; nunc vero magis ejus nomen inclareſcit ex duplici hoc novo, obſervatione ac experientia multifaria

ſaria referto ſcripto. Primum ex his de Variatione & Varietate Pulſus, duabus partibus conſtat, quarum prima variationem pulſus examinans in genere ordinarium motum arteriarum, quem pulſum dicimus, conjunctim ab arteriarum, muſculorum ac ſpirituum motu dependere, ſect. I. probat. In ſeptem autem inſequentibus ſectionibus, quomodo clima, tempus, temperamentum, ætas, diæta, paſsiones animi & morbus, inæqualem & inordinatum reddant arteriarum motum explicat. Altera pars varietates pulſuum ſiſtit cum ſignis prognoſticis. Initium facit ſect. I. a generali diviſione pulſus in æqualem ac inæqualem, inæqualem deinde rurſus dividens in celeriorem & pigriorem, fortiorem ac debiliorem. Sect. II. de pulſu agit continuo ac interrupto, ſect. III. de intenſo ac remiſſo, ſect. IV. de profundo ac ſuperficiali, & denique ſect. V. de ſaltatorio, tremulo ac erratico. Quod prognoſin ſingulorum attinet, docet Autor pulſum fortiorem ac debiliorem nunquam præſentaneo periculo carere; interruptum, deficientem, profundum, tremulum & erraticum vires jam attritas, brevique inſequentem mortem, vel ſaltim animi deliquia, apoplexiam & paralyſin indicare. Intenſum tamen pulſum ſolummodo intemperiem corporis calidam; ſuperficialem, ac ſubſultorium robur naturæ, humorum commotiones, aut partium obſtructiones ſignificare.

Sequitur Nova Medicinæ tum ſpeculativæ tum practicæ *clavis*, quo in ſcripto Auctor noſter unice occupatus eſt, ut vires materiæ medicæ hactenus non niſi ſummo labore ex medicorum obſervationibus vel propria experientia addiſcendas, compendioſiori via, ſcilicet ſolo guſtu inveſtigari poſſe demonſtret. Decem vero & octo propoſitionibus negotium hoc abſolvit, potisſimum in *illis* acerba, auſtera, acida, dulcia, ſalſa, amara, acria ac inſipida ad examen vocans, inque ſingulorum naturam & facultatem medicamentoſam ſtudioſe inquirens. Oſtendit inſuper de ſingulis ſaporibus, quomodo qualitates ſuas ſapidas organo guſtus imprimant. Acerbum namque tantum deſiccare ac contrahere linguam, ſed acidum præterea exaſperare, dulcia & pinguia inungere, ſalſa detergere & abluere, amara detergere, exaſperare & corrodere ipſam, acria denique mordicare ac caloris ſenſum ſimul communicare perhibet. Univerſus tamen hic labor ſuperſtruitur hypotheſi quatuor quali-

Digitized by Google

qualitatum primarum, ex quarum diverſa combinatione tum naturam ſaporum, tum operandi rationem poſtmodum eruit. Sic v. g. acerba, & quæ gradu ab his differre dicit, auſtera & acida, frigida pronunciat, adeoque vim adſtringendi, repellendi, æſtum compeſcendi, reliquosque frigiditatis effectus ipſis aſſignat. Amara econtra & acria pro calidis venditat, hincque contrarias virtutes de ipſis prædicat. Similiter explicat naturam dulcium, ſalſorum, pinguium & reliquorum ſapidorum; ſed recenſere iſta ſuperſedemus, cum ſcripti hujus exiguitas vix prolixiorem relationem requirat.

OBSERVATIONES DE ORTU AC VEGEtatione plantarum, cum novarum ſtirpium Hiſtoria, iconibus illuſtrata, autore Joh. Baptiſta Triumfetti Bononienſi, Phil. & Med. D. in Romana Sapientiæ Univerſitate Simplicium Medicinal. Lectore, nec non Horti Medici Præfecto.

Romæ, typis D. A. Herculis, 1685. in 4.

DUm illuſtratos Botanicorum ſcriptis Bononiæ, Patavii, Piſarum, pluresque extra Italiam hortos meditatur Autor, ſui quoque muneris eſſe intelligit, Romanæ Sapientiæ inſigne Viridarium, raris vegetabilibus dives, ſimili ratione notius reddi erudito orbi. His itaque impulſus Obſervationes circa plantarum ortum prima vice enititur, conatu æque ac partu laudabili. Inprimis veritati repugnare docet, quod vulgo nunc dicitur, omnia ex ovo eſſe, quandoquidem per experientiam conſtet, alias plantas quidem e ſemine naſci manifeſto, alias vero ex obſcuro & ſaltem analogo. Circa priorem naſcendi modum monet, perperam a nonnullis fructus ac ſemina quædam, e.g. uvarum Corinthiac. fragarum, mali Punici, haberi pro ſterilibus, cum tamen contrarium experientia propria edoctus ſit aliquoties. Curioſum autem eſt, ſemen hyppolapathi ab aeris Solisque acceſſu ſervatum, in vitreo vaſculo germinaſſe ac radices egiſſe, absque terræ vel aquæ admixtione; item ſemen aurantii intra pomum exſiccatum, & ſemen clypeiformis cucurbitæ intra hanc putrefactam germina produxiſſe illæſa. Præterea ut demonſtret, ideam ſeu prima rudimenta vegetabilium in ſemine actu non contineri

Digitized by Google

aut ſpectari, adducit nonnullorum mores, quæ prima folia a reliquis longe diverſiſſima emittere ſolent; & quod magis mirandum, eorum quædam plane degenerare, adeoque priſtinam figuram exuere teſtatur 'αὐτόπτης, dum non modo ſemen lolii in triticum, ſemen apii criſpi in vulgare apium, ſemen dauci ſec. Plin. Col. in paſtinacam ſylveſtrem, ſed & germinantes jam plantas, præcipue varias ſpecies ſiſymbrii in calaminthiam montanam commutari vidit. Plura hanc in rem obſervata promittit in peculiari tractatu, de plantarum metamorphoſi aliisque phænomenis, propediem edendo. Nec prætereundum eſt, quod porro circa ſemina annotavit, nimirum illud corculum, quod in ſemine obſervatur, & ab omnibus pro vero ſemine habetur, ſi eximatur e caſtanea nuce v. gr. aut amygdalis, vel cucurbita, non germinare, quanquam omni cura concredatur terræ; nihilominus negat contra Rajum, in foliis illis binis ſeminalibus primum e ſemine prodeuntibus elaborari ſuccum nutritium, iisque ſublatis plantulam emori; contrarium quippe expertus eſt in ſemine phaſeoli & catuputiæ majoris. Circa ea vero vegetabilia, quæ e manifeſto ſemine ortum non habent, docet quædam etiam ſponte ſua provenire, ut muſcos & fungos; alia naſci e ſeminis analogo, ſeu principio quodam activo, quod tamen non includatur ſemine ovo ſimili. Inter alia enim tentamina curioſa notavit, e minimis fruſtulis tithymali variarum ſpecierum enatas plantas tithymalum myrſinten, characiam & cypariſſiam.

Interea vegetabilia quædam hactenus nondum deſcripta accurate delineantur; Acetoſa ſcutata repens, Bellis minima annua, Buphthalmum Alpinum flore candido, Carduus humilis aculeatus Ptarmicæ Auſtriacæ foliis, Carduus picnopolycephalus paluſtris, Carduus picnopolycephalus ſylveſtris, Cyanus major alpinus foliis inciſis, Convolvulus ſerpens maritimus ſpicæfolius, Chryſanthemum corymbiferum Africanum, Horminum ſanguineum aſphodeli radice, Horminum verbenæ laciniis anguſtifolium, Jacea cinerea laciniata flore purpureo, Jacobæa ſupina maritima, Linaria annua anguſtifolia floſculis albis longius caudatis, Muſcus maximus ceratoides, Phaſeolus Indicus cochleato flore, Phyllitis minor, Ptarmica alpina matricariæ foliis, Succiſa alpina globulariæ foliis, Succiſa anguſtifolia paluſtris. Plura vel a ſe ipſo obſervata, vel communicata a fratre, *Lælio Trionfetti*, Profeſſore Botanices Bononienſi recenſet

Digitized by Google

Digitized by Google

recenſet, ſed ob defectum figurarum æri incidendarum nonniſi nominetenus afferre voluit. Ex iis autem, quas deſcribit plenius, nos invitavit præ cæteris elegantia Phaſeoli Indici cochleato flore, ut ejus figuram, prout pag. 93. habetur, hic loci apponeremus, reliquis tamen eo ipſo nihil detrahentes. TAB. VII.

CAROLI SIGONII DE REPUBLICA EBRÆorum libri VII, variis annotationibus in lucem editi a Johanne Nicolai.

Helmſtadii, apud Georg. Wolffgang. Hammium, 1686 in 4.

QUi libros in officinis non paſſim obvios, utiles tamen ſtudioſæ juventuti recudi curant, aut etiam notas adjiciunt, non minus bene de re litteraria mereri, ac illos, qui novos qualicunque ſtudio componunt, puto apud doctos nulla probatione indigere. Quam ob cauſam *Editor* libri hujus variis annotationibus aucti, operam ſane utilem inſumſiſſe cenſendus eſt, quod ex diverſis philologorum commentariis notas collegerit, quæ vel doctiſſimi Sigonii libris lucem fœnerantur, vel etiam quæ in illis breviter notata ſunt, fuſius exponunt. Id quod juvenibus S. philologiæ addictis non poteſt non gratiſſimum eſſe: præſertim cum nemo ſacros libros evolvere cum fructu queat, niſi Ebraicorum ſacrorum, ſacerdotum, conſiliorum, judiciorum, magiſtratuum & diſciplinæ Judaicæ peritiam qualemcunque habeat. Hæc vero ex laudatis Sigonii libris, quos grandis jam natu, maturo judicio & cura ſcripſit, adhibitis doctis editoris annotationibus, comparari poteſt. Summa illorum capita, cum eruditioribus dudum ſint nota, heic recenſere ſuperſedemus; indicem vero annotationum editor ipſe adjecit locupletiſſimum. Qua occaſione nec id ignorare lectorem benevolum ſinimus, *Octavii Ferrarii* non *libros* tantum ſeptem *de re veſtiaria*, doctorum manibus dudum tritos, quorum priores tres anno noſtri ſeculi quadrageſimo ſecundo, quatuor reliqui quinquageſimo quarto editi jam fuere, ſed & *Analecta de re veſtiaria* Alberto Rubenio oppoſita, quæ anno demum ſeptuageſimo lucem adſpexerunt, ſuperiore anno Patavii typis P. M. Frambotti denuo excuſa: *Ignatii* etiam *Bomplani* e Soc.

 Jeſu

Jeſu ſcripta, *Hiſtoriam nempe Pontificatus Gregorii XIII* Romæ olim anno 1664, & *Orationes* ibidem anno 1661 publicatas, quorum exempla in Germaniam pauca fuerunt perlata, Dilingæ ſuperiore itidem anno, ſed non ſine mendis recuſa eſſe, venumque apud Johannem Federle proſtare.

RELIGIO: CASTRAMETATIO: DISCIPLINA Militaris, & Balneæ veterum Romanorum. Auctore Guilielmo du Choul.

Amſtelodami, apud Janſſonio-Waesbergios 1685, in 4.

SAtis forte fuerat, & illa *Choulii*, perinde ac *Ferrarii* & *Bomplani* ſcripta, nominaſſe tantum, quia nova non ſunt, imo illis longe antiquiora. Aſt viſa tamen ſibi ſunt peculiarem articulum vindicare, quia novo ornata habitu in publicum prodeunt, & nunc demum Latinum in ſermonem translata orbi erudito exhibentur. Autor eorum *Guilielmus du Choul*, Nobilis Lugdunenſis, Conſiliarius Regius, & montanorum Delphinatus Prætor, opera hæc Lugduni primum Gallico ſermone anno 1556 edidit, primumque *de Romanorum veterum religione*, quod præcipuum eſt, Urſeo equiti, reliqua Henrico II Galliarum Regi dedicavit; id unum habens propoſitum, ut Romanas illas Antiquitates, ope veterum numiſmatum & lapidum, quo in ſtudio paucos illa ætate duces habuit, traderet & illuſtraret. Tanto vero cum applauſu ſcripta hæc variam & elegantem eruditionem præ ſe ferentia, & nummorum lapidumque iconiſmis exornata, excepta ab eruditis fuere, ut non Gallica ſolum eorum editio repetita aliquoties, noviſſime vero Veſaliæ anno 1672 fuerit, ſed & in Italicam tralata linguam Lugduni anno 1556, ac ibidem Hiſpanice anno 1579 prodierint, forte &, quod audiviſſe ſe *Patinus* in Hiſtoria Numiſmatum memorat, in Germanicam linguam translata. Eo vero & mirandum magis, quod tanto tempore nemo fuerit, qui Latinam eorum editionem adornandam ſuſceperit; & præclarius memoriæ doctiſſimi Viri, multorum etiam commodis conſuluere typographi Amſtelodamenſes, & quisquis novæ verſionis auctor extitit, dum Latine reddita Chouliana opera reſuſcitarunt quaſi, & plurium uſibus

bus patere voluerunt. De argumentis eorum ut dicamus, cum & titulus operum ea exprimat ſatis, & dudum doctis innotuerint, neceſſe non eſt. Cæterum ut glaciem velut Choulius fregit, poſteriſque viam qua in hoc ſtudiorum genere progrederentur præivit; ita ſi non ubique acu rem tetigit, *erit*, ut illud *Patini* p. 154 noſtrum faciamus, *mel legendum e floribus, cæteris poſthabitis*.

SUITE DU GENIE DE LA LANGUE Françoiſe.

ſive,

Genii linguæ Gallicæ continuata expoſitio.

Pariſiis, apud Laur. d' Houry, 1685 in 8.

CUm meminerimus, menſe Novembri anni præcedentis libellum a nobis indicatum eſſe, cui titulus erat: *Genius linguæ Gallicæ*; non potuimus quin & ejusdem continuationem, quæ nunc ad noſtras venit manus, vel tribus verbis lectori curioſo pariter notam faceremus. Scilicet diximus tum, tertiam operis partem ab autore promitti, de puritate & elegantia ſtyli tractaturam: fidem proinde jam non liberat tantum, ſed & adhuc præmittit ſupplementum ſecundæ partis, pronunciationem concernens, quæ nempe ejus idiomatis non ſatis gnaros nimium quantum vexat. In parte tertia agit de uſu ac ſignificatione genuina vocum per ſingulas orationis partes, phraſium item ac figurarum grammaticarum, aliisque, quæ ſtylum aut commendare aut deformem reddere creduntur. Methodum quoque eandem, quam in priori volumine, ſervat, ordine nimirum recitans annotationes a tribus illis Gallicæ linguæ criticis, quos tunc nominavimus, habitas, ſubnexo qui univerſas uno obtutu exhibeat, copioſo earum indice. Cæterum mirum eſt, quantum Varrones hi hinc inde ſuper vocularum phraſiumque bonitate diſcrepent, dum alter probam, alter penitus reprobatam aſſerere deprehenditur, cum tamen uterque, utpote in lingua moderna & vivente, uſum pro ſe alleget. Certe ſi uſus vocabulorum tyrannus dici meretur, conſequens eſt, rempublicam eloquentiæ Gallicanæ a

Digitized by Google

tyrannis diverſarum factionum diſtrahi. Diſcrepantia tamen iſta dubio procul maximam partem debetur frequentibus, quibus hoc idioma ſubjacet, mutationibus: quas ipſas vero mirabitur nemo, qui genium linguæ plerumque ex nationis genio aliquid trahere perpenderit.

GOTTFRIDI KIRCHII EPHEMERIDES MOtuum cœleſtium, ab anno 1681.

Lipſiæ apud Hæredes Lanckiſianos, in 4.

OCcupavit dicto anno 1681 laborem hunc ſupputandi Ephemerides ex Tabulis Rudolfinis induſtrius hic Aſtronomus, cum animadverteret neminem clariſſimo Heckero, qui easdem ad annum uſque 1680 produxerat, adhuc dum ſucceſſiſſe; e re tamen publica orbis eruditi arbitraretur, ejusmodi proſtare diaria, ad quæ tutus iis receptus foret, quibus cœli viciſſitudines conſulturis, vel moleſtum nimis eſſet, vel etiam minus promtum aut familiare, calculi aſtronomici exercitium. Cauſam ſibi tamen eſſe putavit, cur ſingulis tantum annis ſuas, hoc eſt ſingulas præmitteret: cui inſtituto etiam per hoc ſexennium conſtanter inhæſit, & porro, Deo vitam impertiente, inhærebit. Compenſat autem editionis hanc veluti moram, luculenta rerum aſtronomicarum appendice: ſiquidem præter ea, quæ Ephemeridibus ſunt propria, & Planetarum ortus atque occaſus, ſub altitudine 50 30′ ad dies ſingulos; & eorundem ſtellarumque fixarum inſigniorum occultationes a Luna, quotannis exhibet; præcipue vero ſelectiorum obſervationum a ſe cum cura habitarum varia mantiſſa, cœleſtem Eclipſium, occultationum ſideriarum, conjunctionum, macularum & facularum Solarium, pareliorum notabiliorum, Cometarum &c. hiſtoriam pro virili exornat.

Eſt vero ſingularis, & merito ſuo memoranda obſervatio, circa novam in collo ceti ſtellam, anno 1684 & 1685 iterato ſæpiſſime ſtudio Autoris frequentata, qua ſtellam hanc hucusque oculis identidem noſtris, etiam tubo quantumvis potenti armatis, imperveſtigabilem creditam, in maximo ſui decremento per tubum opticū quatuor pedum conſtanter, & citra ullam difficultatem conſpicuam habuit. Quod Phænomenon ut aliis, experimentum ejus capturis

ris

ſis tanto eſſet evidentius, ſtellulas alteri illi circumjacentes, ſed nudis oculis utplurimum inconſpicuas, certis literarum notis diſtinxit, ærique inciſas peculiari ſchemate, ſub finem Ephemeridis anni 1686, proxime lapſo anno publicatæ, in gratiam curioſi Lectoris exhibuit.

CATALOGUS CODICUM MANUSCRIptorum Bibliothecæ Paulinæ in Acad. Lipſienſi, concinnatus a L. Joachimo Fellero, Poeſ. PP. & Academ. Bibliothecario, cum ejusdem Oratione panegyrica in memoriam D. Caſparis Borneri, primi Acad. Bibliothecarii.

Lipſiæ, apud Joh. Frid. Gleditſchium 1686 in 12.

CUm ante decennium Bibliothecarii Academici ſpartam nactus fuiſſet CL. Fellerus noſter, temperare ſibi non potuit, quin Manuſcriptos Paulinæ Codices ex Catalogis priſcis (nam in illis Manuſcripti impreſſis permixti ſunt) excerperet, & una cum oratione, quam tanquam Bibliothecariatus auſpicatoriam de *ortu & incrementis Paulinæ* habuerat, in publicum evulgaret. Nam uti Bibliothecarum aliarum manuſcriptos codices jam dudum editos eſſe non ignorabat, ita nec Paulinos orbem litterarium diutius clam eſſe volebat. Poſteaquam autem manuſcripta Paulinæ omnia volvere ac revolvere cœpit ipſemet, tum longe majorem horum numerum deprehendit; plenioremque ideo ac magis accuratum Manuſcriptorum Paulinorum Catalogum adornare inſtituit, qui nunc luci publicæ exponitur.

De cætero quoniam *D. Caſpar Bornerius*, Theologiæ Profeſſor, id olim penes Sereniſſimum Saxoniæ Electorem MAURITIUM, glorioſiſſimæ memoriæ, effecerat, ut non monaſterium tantum Paulinum, quod Dominicanorum antehac habitaculum fuerat, Academiæ donatum, ſed & libri ex circumjacentibus Cœnobiis in Paulinam transvecti fuerint, orationem in memoriam ejus perennem a ſe ſcriptam, Catalogo Manuſcriptorum Paulinorum præmittere voluit. In dedicatione, qualem invenerit Bibliothecam, & quomodo eam reformarit, adornarit atque auxerit, Superioribus ſuis ex vero expoſuit. In præfatione ad Lectorem, quid rariorum librorum

in

in excuſſione Manuſcriptorum invenerit (quos inter nonnulli ſunt inediti, v. g. *Geneſius* Hiſtoriæ Byzantinæ ſcriptor, *Macarius* Alexandrinus de exitu animarum piorum & impiorum, *Johannis Tzeza* exegeſis in Homeri Iliada, *Suffridi* Miſenenſis presbyteri Compendium Hiſtoriarum, aliique plures) in veſtibulo quaſi indicavit: Et quia veritus eſt, ne lectores tot librorum lectione, & barbaris quorundam inſcriptionibus defatigarentur forte vel offenderentur, verſus monachorum ac librariorum Leoninos, in quos poſt tædioſam laborioſamque Manuſcriptorum codicum excuſſionem ſubinde inciderat, utut barbaros & in legem pediam ex parte injurios, tanquam corollaria non injucunda annexuit.

LIBRI NOVI.

S. P. Athanaſii Archiepiſcopi Alexandriæ Opera, quæ reperiuntur, omnia. Editio nova juxta Pariſinam anni 1626 adornata, editionibus aliis hactenus vulgatis locupletior. Coloniæ apud M. G. Weidman, 1686, in fol.

Baſilii Fabri Theſaurus Eruditionis Scholaſticæ per Auguſtum Buchnerum recenſitus, plurimisque aliorum doctiſſimorum virorum obſervationibus inſigniter auctus. Huic novæ editioni a plurimis mendis repurgatæ acceſſerunt, præter indicem Latinum rituum & antiquitatum, Germanicum item dictionum & phraſium; infinita pene vocum & exemplorum ſupplementa: eaque ſingula, ſicut & prius edita, Auctorum optimorum fide, uniuscujusque libro, capite, verſu adnotatis, diligentiſſime probata, cura & ſtudio Chriſtophori Cellarii. Lipſiæ apud J. F. Gleditſch, 1686, in fol.

D. J. Bohnii P. P. Circulus Anatomico-Phyſiologicus, ſeu Oeconomia Corporis animalis; h. e. Cogitata functionum animalium potiſſimarum formalitatem & cauſas concernentia. Lipſiæ apud eundem in 4, 1686.

Georg. Wolffg. Wedelii P. P. Pharmacia acroamatica. Jenæ apud Joh. Bielkium, 1686. in 4.

Ejusdem Exercitationum Medico-Philologicarum Decades duæ. Jenæ apud eundem 1686, in 4.

Joh. Frid. Rhetii Diſputationum ſelectarum ex utroque jure in Academia Electorali Francofurtana habitarum Volumen I. Francof. ad Viadrum apud J. Schrey & H. J. Meyern 1686, in 4.

Digitized by Google

N. V.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Maji A. M DC LXXXVI.

D. JOHANNIS BOHNII PROF. LIPS. CIRCUlus Anatomico-Phyſiologicus, ſeu Oeconomia Corporis Animalis, hoc eſt, Cogitata, Functionum Animalium potiſſimarum Formalitatem & Cauſas concernentia.

Lipſiæ ſumptibus Joh. Frid. Gleditſch. 1686, in 4.

Uti Circulus alias Mathematicis figurarum perfectisſima ſalutatur; ita & Circulum præſentem, cujus centrum profunda Mechanicæ Animalis deprehenditur cognitio, perfectionis gradu inter reliqua Phyſiologica hactenus quidem edita Syſtemata eminere, non immerito forſan pronunciaremus, niſi decantata Autoris celeberrimi modeſtia, cum ſolida ejus eruditione paria omnino faciens, mox in Præfatione ad Lectorem præconium hoc amoliri maluiſſet. Quanta nihilominus capacitate Circulus hic gaudeat, oppido e levi ſaltem XXX Progymnaſmatum, a quibus veluti radiis tota ipſius peripheria in totidem ſecatur partes, obtutu conſtabit. I. Progymnaſma, Generationis ac Conceptionis doctrinam exponens, materiale fœtus principium, quod ovulo incluſum, ac a ſemine maſculino, tanquam formali principio, per poroſam uteri ſubſtantiam ad ovarium delato fœcundandum declaratur, a ſola deducit fœmina, ac fundamenti loco accuratiorem ovorum ſupponit inſpectionem, qua conſtet, in ſubventanei æque ac fœcundati ovi cicatricula, ſacculum quendam cinereum cum incluſo corpuſculo albicante animadverti; ſub hac tantum diſparitate, quod pulli caput & carina diſtinctius in fœcundo, in hypenemio confuſius & inſtar molis informis appareat, illudque

 cir-

Digitized by Google

circulis diverſis circumvalletur, hoc vero appendices tantum reticulares magisque irregulares obtineat. In II Progymnaſmate, dum Fœtus Vita & Nutritio delineantur, humor tunicæ Amnii, præter quam & Chorion nulla Allantoides in homine agnoſcitur, potisſimum ab ipſius Fœtus derivatur mammillis, veluti quæ in infantibus recens natis, pueris non minus ac puellis, ſeroſo turgeant lacte, & quidem ita, ut, ſi hoc non tempeſtive rite exprimatur, eadem cum nutricibus a lacte coagulato pathemata, indurationem videlicet, inflammationem ac ſuppurationem, experiantur. III Progymnaſma, Partus tempus ſolenne, ejusque cauſas ſtimulantes & moventes, item ſubſequentia Lochia evolvendo, ſimul de *Harveano* diſquirit *Problemate: qui fiat, ut infans in lucem editus, membranis integris opertus & in aqua ſua etiamnum manens, per aliquot horas citra ſuffocationis periculum ſuperſtes ſit; idem ſecundis exutus, ſi ſemel reſpiret, poſtea ne momentum quidem temporis absque eo duret, ſed confeſtim moriatur?* hujusque ſolutionem evidenter ab aere extrinſecus ſuperveniente nectit, habitum fœtus externum mox ita comprimente, ut principium vitale intrinſecum, niſi ab aeris exterioris jugi influxu enutriatur ac perpetuetur, fatiſcere demum debeat. Interim an Experimentum hoc Harvei perpetuæ cenſendum ſit veritatis, ob binas hiſtorias, quæ ſtuporis plenæ recenſentur, pariter ambigitur. Progymnaſma IV Principium vitale non Ens quoddam Hypoſtaticum, ſed modum tantum ſanguinis eſſe ediſſerit, utrumque ſcilicet hujus motum, tam inteſtinum, quam progresſivum, quorum illum quidem vitæ primum ac radicativum, hunc vero communicativum appellitat principium. Inteſtinus ſanguinis motus, licet congenitus, perpetuandus tamen a motu ambientis fluidi oſtenditur; ab Aeris quippe particulis quibusdam, naturæ videlicet inter ſubtiliores ac crasſiores intermediæ, & crasſioribus ſanguinis moleculis, æqualiter invicem pugnantibus, omnem noſtram proficiſci vitam ſeu motum vitalem indigitatur; ipſa vero vita, quæ ſolidis partibus a ſanguine in progresſivo communicatur motu, inſtar ſtimuli concipitur, quo cunctæ partes ad motus vitales præſtandos continuo & intrinſece irritentur, licet movendi vim aliunde, nempe a cerebro & nervoſo petant genere. Hinc & ipſam Reſpirationem, quam neque hujus neglecto ſtimulo Progymn. V dilucidat, vitali

vitali principio immediate magis præeſſe colligitur. Progymnaſma VI Sanguinis proſequitur Circulationem, idemque experimentum, quod Venetiis in Academia Sarroti primum tentatum in Actis noſtris Menſ. Septembr. anno 1684 legitur, ab Autore pariter eodem ſucceſſu adornatum recenſet. In Progymnaſm. VII duplex Nutritionis neceſſitas, altera vitalis principii conſervatio, altera vero ſolidarum partium firmatio & augmentatio, evincitur; ipſa autem materia nutritium vindicatur ſerum. In IIX Progymnaſm. Appetitus Ventriculi exponitur, ac ſalivam ſæpius non tam a fame, quam a cauſa famem intendente, moveri juxtim innuitur, i. e. aquoſiorem, poſt nutritiarum molecularum depoſitionem, redditam lympham anguſtiora glandularum ſalivarium colatoria uberius permeare, & ad os deponi. Progymnaſma IX Alimentorum aſſumptionem edocet, rationemque, cur liquida difficilius nonnunquam ſolidis deglutiantur, a reſolutis pharyngis deſumit muſculis; quoniam tali in caſu nec ex ore quidem potulenta moveri poſſint, ita ut dictis muſculis neceſſario & eo usque collabaſcat principium gulæ, ut illi dilatando non niſi ſolidior bolus, inſtar cunei, adæquatus videatur. Progymnaſma X circa Chylificationis deſudat negotium, Chylum nihil aliud eſſe proponens, quam particulas alimentorum lacteſcentes & gelatinoſas, ab humiditate ventriculi & inteſtinorum ſolutas, evolutas huicque ita combinatas, ut homogeneum equidem fluidum videantur conſtituere, tale tamen quod ex globulis diaphanis per liquorem cryſtallinum agitatis microſcopio armatis oculis compareat. XI Progymnaſma ſicut de Chyli Depuratione motuque per inteſtina, ita XII Prog. de ejusdem Chyli per vaſa lactea agit motu, quem ad Meſenterii primo glandulas, imprimis maximam, Aſellii Pancreas appellatam, hominique falſo alias & repugnante autopſia denegatam, ideo inſtitui; ut pinguiores quædam ejus ibi ſecernantur particulæ, annotat. Has pingues namque Chyli moleculas, a venis abſorptas ac ſalinis quibusdam combinatas, tincturam ſanguinis conſtituere, in Progymnaſm. XIII aſſeritur, ceu quod plurima de ſanguine & ſero curioſe non minus atque accurate exhibet enucleata, præter alia ſanguificationem ipſam functionem eſſe ex ſimilari & organica compoſitam oſtendens, quatenus Chylus non tantum intra glandulas in partem gelatinoſam & oleoſam diſpeſcatur, aque ſero intra renes aliisve recrementis in reliquis colato-

riis liberetur, ſed & intra pulmonum veſiculas ultimam quaſi manum ab aereis experiatur particulis. Progymnaſma XIV Urinæ dum ſecretionem per renes, ac excretionem per veſicam absque aliis viis abſolvit, denuo experimenti Venetiani ſuperius citati injicit mentionem. Teſtantur ſcilicet Academiæ a Sarroto congregatæ obſervatores, Aquæ quæ in rene Recipienti indito per arteriam ipſamq; renis ſubſtantiam ad venas derivatur, ne guttulam quidem ex uretere deſtillare. Idem & hic obſervatur effectus; in alio nihilominus rene, per ureterem quaſi prætumidum & erectum aquam impetu notabili proſiliiſſe commemoratur, etiamſi ſecunda vice in eodem ſubjecto fruſtra hoc phænomenon fuerit expectatum. Progymnaſma XV de Transpiratione & Sudore tractans, vix aliud diſcrimen utramque excretionem intercedere indigitat, quam quod in ſudore ſerum intra glandulas ſubcutaneas ſecretum ſub guttularum denſitate promanet, in transpiratione vero idem ſerum ſecretum aut propter ſui paucitatem, aut propter aeris ambientis habitudinem determinatam in vaporem ſolvatur. In Progymnaſm. XVI in Menſtruam inquiritur Purgationem, hujusque cauſa ſola ſuperfluitas ſanguinis effertur, ordinarie ex vagina potius, quam uteri fundo juxta Autoris autopſiam effluentis; quippe qui in duabus diſſectis fœminis ſolam vaginam cruentam, cavum autem uteri omnis immunditiei expers vidit. Progymnaſma XVII de Epatis officio ſolicitum, bilis productionem ac motum exacte deſcribit, variasque alterationes, quas bilis ab admixtis diverſis, v. g. Spiritu vini, Aqua Cinam. Oleo baccarum junip. &c. paſſa fuit, coronidis loco ſubnectit. Progymnaſma XVIII Lienis rimatur uſum, talem hunc venditans, ut ſanguinem producat bilis generationi inſervientem; ſanguinem ſiquidem ſplenicum per venam refluum (1) nec texturam arterioſi, nec venoſi habere, ſed inter binas has mediam, (2) vero fluidum maxime eſſe & glutinoſitate potiſſima exutum, ex variis experimentis circa ſanguinem ſplenicum adornatis colligitur. In Progymnaſm. XIX de Spirituum Animalium diſputatur natura, quæ demum aerea judicatur; an vero involucri ſeu vehiculi loco ſucculentiam quandam habeat adjunctam, valde dubitatur. Unde præter activas alimentorum particulas cumprimis aeris inſpiratas partes multum ſpirituum materiæ conferre, in Progymnaſma-

Digitized by Google

naſmate XX de Spirituum Animalium Generatione, haud vana eſt ſuſpicio. Progymnaſma XXI eorundem Spirituum pandit Diſpenſationem per nervos, quorum ſoliditatem modo majorem, modo minorem, non tam ex uſu nervorum diverſo cum aliis ſcriptoribus, quam e ſubſtantiæ modo illo, quem dum medullam oblongatam elabuntur, aut retinent, aut demum ſuſcipiunt, eruit. Progymnaſma XXII Senſus externos, circa quorum delineationem in genere verſatur, non neceſſario tantum quinque eſſe demonſtrat. Progymnaſma XXIII Tactum attingit, ſolutionemque vexati illius Problematis: *Cur ægri interdum de membri amputati dolore conquerantur?* ſcite in ſtatu nervorum ab impreſſione priſtina relicto quærit. In Progymnaſmate XXIV Guſtatus enodandi ergo, e certo phænomeno, quod Sal commune, a quo Spiritus Nitri aliquoties cohobatus, exhibet, ſapidorum afficiendi aptitudinem non tantum a ſalium diverſa figura, ſed ab horum quoque inſimul varia magnitudine & motu emergere, elicitur. In Progymnaſmate XXV pro Olfactu exhauriendo, ipſa hominis olfaciendi hebetudo non primario ab inſtrumenti abuſu, ſed ab hujus potius conformatione, quæ in homine & brutis diverſa, derivatur. Auditus in Progymnaſm. XXVI dum inveſtigatur, ſub aquis etiam non adeo profunde hærentes motuum ſonorificorum externorum vim perſentiſcere, quatenus aer vehementiore ictu concuſſus aquam ſibi contiguam verberet, hujusque vibrationes tympanum ſimili modo ac aer liberior percellant, traditur. In Progymnaſmate XXVII Viſio luſtratur, cujus in animalibus nonnullis noctu magis, quam interdiu, peragendæ gratia, conformatio oculi diverſa, eaque quadruplex, omni luce intrinſeca rejecta evolvitur. Progymnaſma XXVIII Internos ſcrutatur Senſus, quorum numerum incertum ad unitatem revocat, ita ut unum eundemque ſenſum internum ſeu principem concipiat, a quo nihilominus diverſæ emanent functiones, uno in loco, i. e. in medullari cerebri ſubſtantia exerceri ſolitæ. Progymnaſma XXIX quo obſtruſam motus animalis ætiologiam conceptibus licet crudis, eruditis tamen, ſuggerat, cum aliis aſſerit, in fibra motrice rite contrahenda, ſanguinem pariter, ac ſpiritum animalem requiri: non tamen collidentes aut efferveſcentes, ſed ſeorſim, quam-

vis ſimul, agentes. Deinde in ſpiritibus animalibus potentem ſatis ſupponit elaſticitatem, qualicunque demum alias materiæ modo ſeu textura gaudeant, & talem quidem, quæ a preſſione externa intendatur & quaſi actuetur. Preſſionem autem hanc ipſis præſtari declaratur vel moderatam, a ſanguine canaliculis eorum fibroſis interfluo; vel impetuoſiorem, ab inſtinctu inſuper iisdem fibris ac nervis, dum hos modo appetitus impulſus, modo objecta externa, immediate magis laceſſunt, impreſſo: illam in muſculorum tendentia naturali ſeu motu reſtitutionis, hanc in agitationibus eorum violentioribus, ſive arbitrariis, ſive coactis. Cum vero preſſio, ſi continua fuerit, elateri impedimento ſit, talis ea hic concipitur, quæ non exacte continuo, ſed tremulo & oſcillatorio quaſi, (qualis in ſanguine duplex obſervatur,) niſu agat, adeoque momentula concedat elateris expanſioni ſeu activitati. Progymnaſma denique XXX, idque ultimum, Somni & Vigiliarum exhibet tractationem, ſomni inchoamentum non ſenſoriis externis, ſed cerebro in acceptis referens; quod vero ſenſoria nobis delaſſata primo appareant, ideo fieri, quod per ſubſidentiam illam ſpirituum intrinſecam, eorum emanationes ad exteriora inhibeantur, radiique hactenus in longum & latum exporrecti quaſi cohibeantur & retrahantur, adeoque in his, tanquam a centro remotioribus, primo ſtatim ſpirituum influxus interceptio compareat. Atque hypotheſes hæ, breviter a nobis ipſismet ſæpius Autoris verbis recenſitæ, dum in Progymnaſmatis ſingulis non ſolummodo prolixius deducuntur, ſed & ſententiarum adverſarum deſtructione magis illuſtrantur & roborantur; limatiſſimum Autoris Nobilisſimi judicium de Mechanica Animali nusquam non eluceſcit.

TRACTATUS DE LIBERTATIBUS ECCLESIÆ Gallicanæ, continens amplam diſcuſſionem declarationis facta ab illuſtriſſimis Archiepiſcopis & Epiſcopis Pariſiis mandato regio congregatis anno 1682.

Autore M. C. S. Theol. D.

Leodii apud Matthiam Hovium 1684, in 4.

Quid

QUid Clerus Gallicanus A. C. 1682 congregatus de eccleſiaſtica poteſtate ſtatuerit, ex ejusdem declaratione quatuor articulis comprehenſa nemini ignotum eſſe poteſt. Hanc declarationem etſi jam plures impugnaverint, non pœnitendam tamen operam ſe ſuſcepturum exiſtimavit præſentis tractatus autor, ſi propoſitiones iſtas in Pariſienſi conventu decretas, & regio edicto ſtabilitas nova methodo convelleret, & in libertates eccleſiæ Gallicanæ, quarum naturam a nemine hactenus rite inveſtigatam & expoſitam aſſerit, paulo accuratius inquireret, cum præſertim Antiſtites Gallicani libertatibus iſtis unice inniti videantur, famoſam ſuam declarationem ſic exorſi: *Eccleſiæ Gallicanæ decreta & libertates a Majoribus noſtris tanto ſtudio propugnatas* &c.

Iſtorum verborum occaſione, primo libro libertatum eccleſiæ Gallicæ naturam, originem & progreſſum explicat, ante omnia obſervans, multos libertatis prætextu ad rebellionem turpiter abuſos ſuavisſimum illud nomen ſuſpectum & exoſum reddidiſſe, neque parum ad nominis illius invidiam ex eo accedere, quod ipſi Galli in definiendis illis libertatibus admodum diſcrepent, & vix quisquam reperiatur, qui inter libertates eccleſiæ Gallicæ quamplurima capita non enumeret, definitionibus illis aut parum conſentanea, aut maxime adverſa. Communisſimam tamen libertatum iſtarum definitionem eſſe tradit, quæ eas in ſacroſancta antiquorum canonum cuſtodia & obſervantia reponit, quod *Renati Choppini*, *Petri Pithœi*, *Jacobi Leſchaſſerii*, *Chriſtophori Juſtelli*, *Petri de Marca* & aliorum teſtimoniis confirmat. Verum præterquam quod hæc definitio neque definito competat, neq; Eccleſiam Gallicanam a cæteris diſcernat, & novis decretis, quibus eccleſia urgente necesſitate carere non posſit, aditum præcludat, incertum & obſcurum eſſe regerit, qui ſint iſti canones, & quousque iſta antiquitas pertingat. Quod ut clarius oſtendat, de codice canonum eccleſiæ univerſalis, de codice Dionyſii Exigui, de canonibus Apoſtolorum, de decretis & canonibus a Dionyſio Exiguo prætermisſis, de epiſtolis decretalibus antiquorum Pontificum, de ſpeciali eccleſiæ Gallicanæ codice, ac deniq; de capitularibus Regũ Franciæ ſingillatim agit, & tandem concludit, vel nullos vel paucisſimos ſupereſſe veteris eccleſiæ canones, que-

Digitized by Google

quorum fideliori cuſtodia Francia præ aliis nationibus gloriari poſſit, imo potius multos in Gallia minus quam alibi vigere, & nonnullos ab ipſis libertatum vindicibus repudiari; ideoque *Petrum Puteanum* in duplici volumine de liberratibus eccleſiæ Gallicæ, rarisſime ad canones antiqui juris provocantem, Regum maxime decretis, Curiarum placitis, nec non Univerſitatum & Comitiorum actis libertates illas ſtabilire.

Rectius igitur fortaſſe libertates eccleſiæ Gallicæ definire poſſe cenſet, per oppresſionem jurisdictionis eccleſiaſticæ a laica, & depresſionem autoritatis Pontificis Romani a Clero Gallicano, & minus odioſe per arbitrium ex antiquis eccleſiæ decretis retinendi, aut ex novis admittendi, quæ videntur utilia. Qua definitione conſtituta in libertatum iſtarum originem, & quo tempore primum retinendorum vel rejiciendorum aut moderandorum canonum arbitrium Galli ſibi ſumpſerint, inquirit, & rejecta *Petri de Marca* ſententia, qui antiquum illius libertatis uſum ex concilio Turonico & Francofordienſi, nec non ex pragmatica S. Ludovici ſanctione comprobaverat, veram libertatum iſtarum originem ad horrendum illud ſchiſma refert, quod inter Avenionenſes & Romanos Pontifices exortum longo tempore duravit. Cum enim Pontifices ſibi mutuo adverſi ad tuendam ſuam dignitatem maximis ſumtibus indigerent, eoque nomine beneficiorum collationes ſibi reſervarent, aliaque onera eccleſiis imponerent, Gallos, in quorum animis jam a tempore Bonifacii VIII avita erga Pontifices obſervantia quodammodo refrixerit, ope ſecularis brachii de excutiendo jugo cogitaſſe, liberam beneficiorum collationem & diſpenſationem ſibi vindicaſſe, ab eoque tempore ad alia quoque, in quibus juſtitiæ minus fuerit, libertates iſtas paulatim extendiſſe ſcribit, conqueſtus, Galliã, quæ ipſa Pontifices in viciniam evocando immenſis exactionibus fores aperuerit, poſtea ut ſe contra eccleſiaſticam poteſtatem tueretur, dum ad laicam confugeret, in longe duriorem & miſerabiliorem ſervitutem incidiſſe.

Libro ſecundo ad juſtitiam libertatum eccleſiæ Gallicanæ pergit, ac primum quidem conſtantem antiquorum canonum uſum magnopere commendat, nec diſciplinam ſemel conſtitutam ad quorumvis hominum arbitrium refingendam eſſe cenſet. Nihilominus

Digitized by Google

minus tamen, ſi evidentiſſima utilitas aut maxima neceſsitas id poſtulare videatur, mutatis perſonarum,locorum & temporum circumſtantiis, ipſas quoque leges mutari poſſe, nec omnia decreta, quæ nova ſunt, ſolius novitatis prætextu repudiari debere judicat. Porro novas hujusmodi leges, antequam recipiantur, expendi, earumque executionem tantiſper differri poſſe concedit, donec Romanus Pontifex, ad quem præcipue legum eccleſiaſticarum curam ſpectare præſupponit, melius informetur, cum lumen Spiritus S. quod ipſi adeſſe putat, non perpetuo illi hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes & improborum mendacia detegat, nec ſemper adverſus ambitioſorum importunitatem, magnatum preces, & ſuſpecta officialium conſilia immotum præſtet, fierique poſſit, quod tamen ſine gravi fundamento ſuſpicari nefas exiſtimat, ut ſummus Pontifex aliquo ulciſcendæ injuriæ, congregandarũ opum, aliove pravo affectu impellatur ad præcipiendum aliquid, quod poteſtatis ſuæ limites tranſcendat, aut juſtitiæ repugnet. Negat tamen obligationem eccleſiaſticarum legum ab earundem acceptatione dependere, nec prius robur ſuum obtinere, quam populi conſenſu probatæ fuerint. Quam ſententiam congeſtis variis rationibus & teſtimoniis ita confirmat, ut ſimul contrariam *Petri de Marca* opinionem refutandam in ſe ſuſcipiat, & iis etiam legibus, quarum dubia eſt juſtitia, parendum potius, quam ſine evidenti ratione reluctandum eſſe judicet. Quibus ita poſitis, utrum nova eccleſiæ decreta in Gallia obligent, ſi prius examinata, & a curiis ſecularibus recepta non fuerint, an tuta ſit Judicum aliorumque in Gallia fidelium conſcientia, ſi Romanæ ſedis mandata circa res ſpirituales & eccleſiaſticas rejiciant, disquirit, tolerabile ratus, ſi Regis, aut Senatus regii conatus eo ſpectent, ne regno injuria fiat, aut edicta per obreptionem & ſurreptionem obtenta effectum ſortiantur. Eos vero qui hac occaſione ſe Romanæ ſedis judices conſtituunt, & ſine juſtiſſimis cauſis decretis ejus adverſantur, non libertates eccleſiæ Gallicæ defendere, ſed eccleſiam Romanam pariter & Gallicam in ſervitutem redigere, & ſe omnibus cenſuris contra illa ſacrilegia inflictis illaqueare pronunciat. Quod ut evincat, Pontifici Romano, adverſus quem libertates eccleſiæ Gallicæ præcipue converti queritur, condendarum pro univerſa eccleſia legum poteſtatem competere, idque jam a primis fidei in Gallia ſuſ-

Digitized by Google

ceptæ temporibus a Gallis creditum fuiſſe probare nititur. Tandem extremo hujus libri capite libertates eccleſiæ Gallicæ duplici fundamento niti aſſerit, nempe eccleſiæ conſenſu, ſive expreſſo ſive tacito, quantum ad leges juſtas, & jure naturali, quantum ad injuſtas, & hanc Gallicanæ a cæteris differentiam eſſe notat, quod cum cæteræ nationes ſummorum Pontificum conſtitutionibus ſe ſubjecerint, Gallia ſua etiamnum libertate perfruatur, & illis difficilius ſit impoſitum jugum excutere, quam Franciæ nunquam ſuſceptum recuſare.

Liber tertius de propugnatoribus libertatum eccleſiæ Gallicanæ agit, ad quos antequam pedem promoveat, ut poſſeſſionem ex jure, ita exempla ex regulis & legibus æſtimanda arbitratur. His præſuppoſitis primus inter iſtos libertatum defenſores occurrit *Gregorius Turonenſis*, quem autor noſter quandoque a canonibus receſſiſſe, imo & ipſam divinam legem violaſſe notat, cum Meroveo Chilperici filio apertiſſime indigno Euchariſtiam miniſtravit, quamvis in excuſationem ejus addat, quod non ex canonum contemptu, ſed nimio canonum ſtudio deliquerit. Succedit *Hincmarus Remenſis*, cujus dicta & geſta, inprimis vero contentiones cum clericis ab Ebbone ordinatis, Rothaldo Sueſſionenſi, Hincmaro Laudunenſi, & occaſione regni Lotharii ſuſceptas paulo prolixius expendit, in quibus non ita laudabiliter Hincmarum ſe geſſiſſe opinatur, ut eccleſiæ Gallicanæ gloriandum ſit, ſe talem libertatum ſuarum defenſorem habuiſſe, cum ejus doctrina in cavillationes, prudentia in aſtutiam, fortitudo in pertinaciam declinaverit. Hinc tranſit ad *epiſcopos Gallicanos*, qui nonnullos octavæ ſynodi canones averſati ſunt, quam repudiationem non libertatibus eccleſiæ Gallicæ, ſed aliis cauſis tribuendam aſſerit, cum canones generalium conciliorum rejicere licentiæ, quam libertati propius videatur. *Reges*, a quibus libertates eccleſiæ Gallicanæ propugnatæ perhibentur, libertatem regni, non eccleſiæ obtendiſſe ait, quoties jura ſua tuerentur, & libertates eccleſiæ potius adverſus Reges allegatas fuiſſe, nec propterea quod ſummis Pontificibus obſtitiſſent, Reges Franciæ in antiquis monumentis eccleſiæ protectores appellari. *Univerſitatem Pariſienſem*, cujus autoritatem magni ſemper habitam fatetur, extirpandi ſchiſmatis deſiderio Pontifices dubios œcumenico concilio ſubdidiſſe, poſtea longius progreſſam etiam legitimos Pontifices concilio poſtpoſuiſſe, & tan-

dem

Digitized by Google

dem plurimos ejus alumnos, contra antiquorum & multorum etiam ex recentioribus ſententiam, infallibile Pontificis judicium negaſſe, quod in gratiam potentisſimorum Principum factum aſſerit, ad quorum voluntatem Univerſitas iſta ſe nimis inflecti paſſa fuerit, proprii honoris & commodi valde ſtudioſa. In ſpecie de *Johanne Gerſone* ſcribit, quod primus ex Theologis catholicis Pontificem concilio generali inferiorem, & errori, etiam cum aliquid toti eccleſiæ fide divina credendum proponit, obnoxium ſtatuerit. Cauſas cur Gerſon ita tradiderit, & plures doctrinæ ſuæ diſcipulos nactus fuerit, eſſe tradit remiſſum a tempore disſidii inter Bonifacium VIII & Philippum Pulchrum, Romanæ ſedis cultum, impoſitum a vicinis Pontificibus durisſimum jugum, & alios ejus temporis abuſus, quorum emendandorum zelo longius, quam par fuerit, abreptum arbitratur; quo nomine etiam ab *Edmundo Richerio*, cum anno 1606 Gerſonis opera & vitam ederet, excuſatus fuerit. Poſt Gerſonem *Johannem Majorem*, *Jacobum Almainum* & alios eandem tibiam inflaſſe monet, diverſis tamen rationibus inductos. Nonnullos enim pacis turbandæ, aut injurias, quas ſibi illatas exiſtimaverint, ulciſcendi ſtudio, alios ingenii oſtentandi cauſa; ſeu quod gratum ſe Deo obſequium præſtare ſibi perſuaſiſſent, Gerſonis doctrinam amplexos memorat. Inter hos quos pravo affectu impulſos putat, nominat *Edmundum Richerium*, cujus libellus de eccleſiaſtica & politica poteſtate cum in concilio Senonenſi & Aquenſi, & poſtea Romæ quoque damnatus fuerit, ejus autoritate libertatum vindices parum conſulte gloriari cenſet. Richerio jungit *Johannem Launojum*, quem Romani cujusdam indicis cenſura irritatum, ſe totum ad imminuendam Pontificis autoritatem, & acri ſtylo inſectandos ejusdem defenſores, eorumque primipilos Bellarminum & Baronium contuliſſe tradit. Scripta de libertatibus Gallicanis a *Petro Puteano* collecta, vel ab officialibus regiis, vel a cauſidicis & aliis laicis ſcripta, & præterea pleraque tempore disſidiorum inter Romanam & Gallicam curiam compoſita eſſe monet. In altero vero probationum volumine non tam veras eccleſiæ libertates contineri ait, quam viam oſtendi, qua eccleſia in ſervitutem redigatur. *Petri de Marca* opus de concordia ſacerdotii & imperii tantam autoritatem apud clerum Gallicanum obtinere potuiſſe miratur, cum aulæ deſi-

Digitized by Google

deriis nimis indulgens bilancem in partem laicæ poteſtatis ſemper inclinet, &, quod ipſe alicubi fateatur, Præſidis potius, quam Epiſcopi partes impleverit. *Stephanum Baluzium*, qui libros illos auctiores edidit, ſecularibꝰ Poteſtatibus magis placuiſſe, quam navaſſe utilem eccleſiæ operam videri. De *Carolo Fevreto* ſcribit, quod diſciplinam canonicam Jurisprudentiæ ac Politiæ Francorum ſubjecerit, & in tractatu ſuo de abuſu autoritatibus eccleſiaſticis ſatisfeciſſe ſibi videatur, quoties illis ſenatusconſultum aliquod opponat. Maluiſſet autem Autor, *Clerum Gallicanum* in his aliisque hujusmodi libertatum defenſoribus refutandis tempus collocaſſe, quam in formandis decretis, quæ ad infringendam eccleſiæ Gallicanæ cum Romana neceſſitudinem, quam ad ſtabiliendam concordiam aptiora ſint. Ac cum olim Clerus Gallicanus libertates ſuas adverſus curiam Romanam nunquam, niſi cum ab ea ſe premi ſenſit, obtenderit, miratur quod Clerus Gallicanus hoc tempore, quo ſummus Pontifex eccleſias Gallicas a gravisſima Regaliæ ſervitute liberas ſervare contendat, libertates ſuas illi objiciat, eundemque odioſis ſuis propoſitionibus a gravisſimo Regaliæ negotio avertere moliatur: omnes prætextus a clero Gallicano in declarationis ſuæ præfatiuncula quæſitos vanos eſſe oſtendit, id unum verisſimum eſſe aſſerens, quod in dicta præfatiuncula antiſtites Gallicani profitentur, nempe *non deeſſe, qui libertatum obtentu primatum S. Petri ejusque ſucceſſorum Romanorum Pontificum a Chriſto inſtitutum, iisque debitam ab omnibus Chriſtianis obedientiam imminuere non vereantur.* Id enim ipſos antiſtites Gallicanos exemplo ſuo abunde dediſſe comprobatum affirmat. Vehementer autem dubitat, an congregatio illa legitima fuerit, cum Regis tantum mandato facta fuerit, ut cæteras rationes, quas a Vicario generali diœceſeos Apamienſis mutuatur, taceamus. Quod ſi vel maxime legitima illa congregatio fuiſſet, ea tamen, quæ cœtus Pariſienſis declaravit, longe altioris indaginis eſſe putat, quam quæ a comitiis cleri Gallicani determinari debuiſſent.

Quatuor proximis libris totidem cleri Gallicani propoſitiones ad examen vocat. Circa primam propoſitionem, quæ nullam eccleſiæ poteſtatem in Principum temporalia concedit, obſervat, eam ad libertates eccleſiæ Gallicanæ adeo non ſpectare, ut potius priſtinis eccleſiæ Gallicanæ libertatibus e diametro repugnet, & magis neceſſarium

rium videri, ut regia poteſtas, quam immediate a Deo proficiſci negat, ad limites ſuos revocetur, quam ut pontificia coarctetur. Inprimis vero multis argumentis probat, poteſtatem eccleſiæ in temporalia Principum non eſſe invidioſam, neque regibus gravem, ſed verbo Dei, conciliis, traditioni Patrum, Theologis etiam Gallis & in Gallia educatis, juris civilis & canonici doctoribus, & ipſi praxi conſonam, & ab ipſis Principibus agnitam, nec eidem ſanctorum exempla refragari.

Contra ſecundam propoſitionem, quæ Pontifices conciliis generalibus ſubmittit, animadvertit, eam ſecum ipſa pugnare, cum Apoſtolicæ ſedi plenam poteſtatem tribuat, & eandem tamen a conciliorum arbitrio ſuſpendat: ſecluſo Pontifice Romano generale concilium difficulter definiri poſſe, neque ſine aſſenſu Pontificis legitimum concilium congregari, aut robur aliquod obtinere poſſe; præterea in verbo Dei & Patrum ſcriptis Pontificis quam conciliorum autoritatem clarius exprimi, & ipſos Gallos autoritatem Romani Pontificis decretis conciliorum ſuperiorem agnoſcere, quoties diſpenſationes, a canonica conciliorum diſciplina exorbitantes ab eo poſtulent. Denique Papam concilio ſuperiorem eſſe, multis rationibus probare ſatagit, & ne quid deſit, prolixe ad decretum concilii Conſtantienſis & alias objectiones, præſertim a *Johanne Launojo* propoſitas reſpondet.

Ad tertiam propoſitionem de firmitate canonum reſpondet, ſe minime putare, quod Pontifex canones totius mundi reverentia conſecratos perfringere debeat, ſed optare ſe potius, ut alios quoque ad eorundem obſervationem adigat, maxime in Gallia, ubi vix alia in re autoritas Romani Pontificis, quam in concedenda prætermittendorum canonum venia vigeat. Poſtea cum clerus Gallicanus de violatis regni & eccleſiæ ſuæ legibus & privilegiis queri videatur, Pontificis autoritatem in eccleſiam Gallicam & univerſos eccleſiæ fideles, tam quoad forum internum, quam quoad jurisdictionem contentioſam magnifice extollit, & demonſtrare conatur, primum cauſarum majorum judicium non ad concilium provinciale, ſed ad Pontificem ſpectare, eumque non teneri, ut earum cognitionem delegatis in regno judicibus committat, aut ordinis judiciarii formulas præciſe ſequatur: hinc qualis citatio & probatio ſufficiat, & quantum

Digitized by Google

tum inter poteſtatem Pontificis univerſalem, & jurisdictionem Archiepiſcopi erga ſuffraganeorum ſuorum ſubditos diſcrimen vigeat; tandem vero quæ ſit Pontificis in bona eccleſiaſtica, in exigendis contra infideles ſubſidiis, & circa beneficia autoritas, exponit.

Quartam propoſitionem de fallibili Papæ in quæſtionibus fidei judicio Scripturæ, conciliorum, Patrum, quin & ipſius cleri Gallicani & Academiæ Pariſienſis teſtimoniis, aliisque rationibus impugnat, & ad rationes, a *Johanne Launojo* in contrarium adductas, reſpondet, nec ex eo Papæ judicium infallibile eſſe, quod ei conſenſus eccleſiæ accedat, ſed potius ob id ipſum, quod infallibile ſit, eccleſiæ conſenſum accedere aſſerit, cum alias inter Papæ & cujusvis e fidelium numero judicium nihil diſcriminis reliquum maneat, ut reliquas ejus rationes prætermittamus. Addit quoque nonnulla de autoritate Pontificis circa cenſuram librorum, quam nec Alpium jugo circumſcribi, nec quovis prætextu elevandam eſſe monet.

Cum vero clerus Gallicanus ad deprimendam Pontificis autoritatem Epiſcoporum jurisdictionem extulerit, nihilque frequentius in Gallia inculcetur, quam Epiſcoporum poteſtatem non a Pontifice, ſed immediate a Deo proficiſci, ut hanc ſententiam autor deſtruat, & contrariam confirmet, omnem movet lapidem, idque octavi libri argumentum eſt, in quo dignitatem eccleſiarum patriarchalium a Petro ejusve ſucceſſoribus ortam eſſe, & primates ac Metropolitanos etiam in Gallia ſuam autoritatem a ſummo Pontifice traxiſſe, multis argumentis perſuadere cupit; qua occaſione etiam de phantaſtico, ut vocat, Galliæ Patriarcha agit. Etſi enim ſuſpicionem creandi in Gallia Patriarchæ jampridem *Iſaacius Habertus* & *Petrus de Marca* exagitaverint, nihilominus tamen opinionem illam de affectato illo patriarchatu conceptam in plurium animis adhuc reſidere, & ſubobſcuris rumoribus quandoque renovari ſcribit, inter alia quærens: a quo Patriarcha hujusmodi creari & dignitatem ſuam accipere poſſit? & cui ab illo monſtro metuendum ſit? Ab epiſcopis autem ſub finem libri ad clericos epiſcopis inferiores tranſit, quorum jurisdictionem itidem a Deo immediate derivari negat.

Libro nono autor *Edmundi Richerii* de eccleſiaſtica & politica poteſtate libellum, ejusdemque vindicias paucis abhinc annis publicatas

Digitized by Google

blicatas, & tractatus iisdem comprehenſos confutare aggreditur, illudque opus declarationi cleri Gallicani plus obeſſe, quam prodeſſe credit.

Liber decimus oppoſitus eſt *Petro Puteano* ejusque alteri de libertatibus eccleſiæ Gallicæ volumini, quod probationum titulo inſignitum peculiaria illarum libertatum capita recenſet. Cum autem editis a Puteano voluminibus non Roma ſolum, ſed Gallia quoque commota, & *Petrus de Marca* doctrinam libris illis contentam quodammodo temperare juſſus fuerit, qua ratione demandatum ſibi munus perfecerit, undecimo libro enarratur, & præcipua ejus fundamenta convelluntur. Mæcenati ſuo jungitur *Stephanus Baluzius*, quem in amplificanda Principum poteſtate non ſegnem fuiſſe ex notis ad Lupum Ferrarienſem, & capitularibus regum Francorum adjectis cenſuris demonſtratur. Poſt Baluzium vero tangitur quoque *Petrus Pithœus*, qui in libello ſuo de libertatibus eccleſiæ Gallicæ duo principia conſtituit, quorum alterum Regum jurisdictionem in eccleſiam amplificat, alteram ſummi Pontificis in Galliam poteſtatem conſtringit.

Libro duodecimo eoque ultimo autor ad *Carolum Fevretum* pergit, qui appellationes tanquam ab abuſu, cum inter omnes libertatum eccleſiæ Gallicanæ articulos plurimum emineant, peculiari tractatu propugnat. Antequam autem ad hoc Fevreti opus accedit, de appellationibus iſtis in genere agit, & quæ *Petrus de Marca* in concordia ſacerdotii & imperii de eodem argumento diſſerit, refellit. Hæc ſummatim recenſuiſſe ſufficiat, ne juſto prolixiores videamur. Judicium de ſingulis penes Lectorem eſto.

THE LIFE OF WILLIAM BEDELL, D. D. BISHOP of Kilmore in Ireland,

ſive,

Vita Wilh. Bedelli, Th. D. & Epiſcopi Kilmoriæ in Hibernia.

Londini, apud Joh. Southby, 1685 in 8.

Cum fortiorem plerumque perſuadendi vim habere ſoleant argumenta a magnis exemplis petita, quam quæ meris nituntur ratio-

ratiociniis: hinc Autor, regiminis epiſcopalis præſtantiam & utilitatem adverſus eos, qui in Britanniæ regno id paſſim inſectantur, propugnaturus quodammodo, tela e penu exemplorum petere, quam rationibus, toties ſcilicet ab aliis in campum eductis, certare maluit. Quemadmodum vero & res nimis diſſitæ oculos debilius feriunt, & exempla longe nimium petita ſegnius irritant animos: ſic & Autor noſter conſummatam boni epiſcopi imaginem exhibiturus, noluit ejus archetypum ex primis Eccleſiæ ſeculis arceſſere, ne ſanctitas aureæ illius ætatis minus ad ferrea noſtra tempora quadrare diceretur; ſed ſatius duxit, ſi ex ipſiſſimo hoc ſeculo talem in ſcenam produceret, qui & viri, & Chriſtiani, & epiſcopi edecumati titulum tueri jure poſſet. Tametſi vero non diffiteatur, plures hoc noſtro ſeculo jam extitiſſe epiſcopos, qui heroicis virtutibus conſpicui magnum ſuo ordini decus addiderint partim, partim adhuc vivi addant; quo nomine ex Italia quidem allegat præſentem Pontificem, (ſepoſitis enim doctrinæ nævis virtutem etiam in hoſtibus laudandam autumat;) e Gallia Cardinalem Grimaldum, epiſcopos item Andegavenſem, Gratianopolitanum, Arelatenſem: e Scotia Patritium & Wilhelmum Forbeſios, illum ſcilicet Aberdoniæ, hunc Edenburgi epiſcopum: placuit nihilominus præ omnibus ſeligere Wilh. Bedellum, epiſcopum Kilmorienſem, in quo perfectionis epiſcopalis typum exhiberet. Id ergo inprimis egit, ut oſtenderet, quanta per totam vitam pietatis, candoris, manſuetudinis, beneficentiæ, aliarumque virtutum haud vulgarium ſpecimina Bedellus ſubinde ediderit. Nos, utut encomia ipſa prolixius hic referre non vacet, paucis tamen extantiora ejus vitæ capita commemorabimus, ne quem forte viri tam egregii hiſtoria in totum lateat.

Natus anno 1570 patriam habuit *Black Notley* Eſſexiæ oppidum: poſtquam adoleviſſet, Cantabrigiam inviſere juſſus in numerum ſociorum collegii cujusdam in ea academia receptus eſt anno 1593: hinc promotus poſtea ad Parochiam Edmondsburienſem in Suffolcia. Ab hoc munere quanquam deinde aliquandiu abeſſe coactus fuerit, cum Henrico Wottono, (quem rex Jacobus tum ablegabat Venetias tempore interdicti, cui iratus Pontifex Rempublicam ſubjecerat,) comes itineris adderetur, Capellani nempe officio in ea legatione ipſi demandato; inde tamen poſt octennium redux,

munus

Digitized by Google

munus antiquum rurſus haud cunctanter adgreſſus eſt, nec ad altiora, quæ forte ob geſtum modo officium ambire potuiſſet, adſpirare curavit. Vixit ita aliquandiu in parochia ſua ſine ſtrepitu, & propriis fere conterraneis ignotus; in tantum, ut Italus quidam ipſi familiaris, Diodati nomine, cum in Angliam appuliſſet, vix elapſis aliquot annis ſciſcitando indagare potuerit, quem tamen Venetiis a viris doctisſimis magna in admiratione habitum noverat. Penetravit nihilominus fama ejus in Hiberniam, unde anno 1627 Collegii Dublinenſis Præfectus unanimi collegarum conſenſu electus fuit, tametſi nulli eorundem, ac ne ipſi quidem *Uſherio* tum Primati notus eſſet. Elapſo biennio a Rege ipſi collati ſunt epiſcopatus Kilmorienſis & Ardaghenſis, cujus poſterioris eccleſia cathedralis antiquisſima Hiberniæ & a S. Patritio fundata perhibetur. Epiſcopus itaque factus ſummo ſtudio in id incubuit, ut abuſibus qui magno numero religionis ſtatum in iis terris invaſerant, mederetur: ſpeciatim cum videret, pluralitatem beneficiorum in unius perſonam collatorum profectibus ac commodo parochianorum valde nocivum eſſe, multum laboravit in ea abroganda: utque hoc Clero ſuo efficacius perſuaderet, ipſe ſemet, quo exemplo ſuo iſtis præluceret, ſponte exuit epiſcopatu Ardagh, eumque D. Richardſono reſignavit. Manſit ita tantum Kilmoriæ epiſcopus ad annum usque 1641, ubi in horrenda illa & ſanguinolenta ſeditione, in Reformatæ religionis aſſeclas a Pontificiis concitata, ipſe quoque a rebellibus Hibernis ſede ſua ejectus, & cum aliis quamplurimis in captivitatem abductus fuit; quo in ſtatu etiam ſub initium ſequentis anni pie deceſſit, poſtquam inſignia prius conſtantiæ, patientiæ ac magnanimitatis Chriſtianæ in ſe exempla exhibuiſſet. Nec obſtitit barbara ſeditioſorum Hibernorum feritas, quo minus ob morum ſanctitatem ac inculpatam vitam virum hunc egregium in pretio haberent: unde & exequiis ejus frequentes adſtiterunt, ac exploſis in ejus honorem, quas geſtabant, bombardis contumularunt ipſum addita Latine hac exclamatione: *requieſcat in pace ultimus Anglorum.* Frequenter enim antea aſſeverarant, ipſum Anglorum, quos ſcilicet omnes ſuis limitibus ejicere ſtatuerant, ultimum in Hibernia fore.

Hh Varia

Digitized by Google

Varia compoſuiſſe ſcripta perhibetur, pleraque directa adverſus errores Pontificiorum, quos ſcilicet late nimis, licet clam, in Hibernia dominari noverat: omnia tamen ejus opera inter turbas iſtius rebellionis fuere perdita: unicum idque ingens manuſcriptum ipſius Hebraicum inde ereptum ſervari dicitur in bibliotheca Collegii Emanuelis. Epiſtolarum ejus nonnullæ ſuperſunt, libro huic partim inſertæ, partim ſubnexæ; quas inter ea, quæ agmen claudit, præ reliquis prolixitate conſpicua eſt, adeo ut tractatus, quam epiſtolæ titulum verius mereatur. Scripta hæc eſt ad *Jac. Waddesworth*, qui cum olim Bedelli commilito & contubernalis fuiſſet, munus quoque eccleſiaſticum in eadem cum ipſo Diœceſi nactus, póſtmodum in Hiſpaniam miſſus Romanam ibi religionem amplexus erat, & factum hoc deinde adductis multis rationibus ſpecioſis Bedello per epiſtolam excuſare anniſus fuerat: in qua proinde ſolide, verbis tamen mitisſimis, & qualia amicum decebant, refutanda operoſus fuit noſter. Cæterum cum videret idem, barbariem Hibernorum indigenarum magna ex parte deberi inhabilitati parochorum ipſis præfectorum, eo quod horum plerique linguam hujus regni vernaculam neſcirent, adeoque ad plebem non niſi per interpretem verba facere poſſent: hinc non ipſe tantum linguæ huic addiſcendæ operam dedit, ſed & poſt in gratiam aliorum Grammaticam Hibernicam compoſuit, ac librum elementa religionis ac precum formulas quasdam continentem, alternisque paginis idiomate Anglico & Hibernico conſcriptum edidit. Statuerat etiam Bibliorum Hibernicorum, quibus hactenus caruerant, copiam facere hujus regni incolis, ac hinc, licet neminem indipiſci poſſet, qui præter hunc ſermonem, Hebraicum etiam calleret, Hibernum tamen quendam, *King* dictum, qui exacte ſimul Anglicam linguam noverat, incitavit, ut ſacrum codicem ex Anglica ſaltem verſione Hibernice redderet. Interpretationem inde partam Bedellus poſtea ſtudioſe recenſendam ſibi ſumſit, collatis inſimul cum Anglica verſione textu Hebraico, LXX interpretibus, & translatione Italica Diodati. Cum vero opus ad umbilicum perductum jamque typis exſcribendum eſſet, tunc quidem per invidas quorundam æmulorum machinationes repreſſum eſt, criminantium ejus autorem hominem ſimplicem & abjectum eſſe,

qui-

Digitized by Google

quique adeo labori huic par eſſe haud potuerit. Exemplar tamen illius translationis, naufragio ſeditionis ſupra dictæ ereptum, jam ſumtibus Dn. Boyle ſub prelo ſudare narratur. Non tacendum præterea eſt, Pauli Sarpii (vulgo Petri Suavis dicti) Hiſtoriæ Concilii Tridentini libros duos poſteriores, una cum hiſtoria Interdicti & inquiſitionis, a Bedello in Latinum verſos eſſe; nec approbatione doctorum caruiſſe, tametſi de prioribus duobus ab Adamo Newton translatis judicaſſet Archiepiſcopus Spalatenſis, ſenſum Autoris per inſcitiam Interpretis adeo diſtortum eſſe, ut alienum plane opus appareret. Nec mirum ſi in transferendo incomparabili iſto ſcripto Noſter ſingularem adhibuit accurationem, cum hoc fere debuiſſe dicendus ſit Sarpii honori, utpote cujus, cum Venetiis ageret, intimam nactus fuerat familiaritatem. Certe Sarpius, cui una cum aliis ſeptem Theologis cura rerum ſacrarum in Republ. Veneta tempore interdicti incumbebat, cum noſtro tum conſilia nunquam non communicavit: maluiſſet etiam, uti perhibetur, poſtquam Papæ Reſpublica reconciliata fuiſſet, cum illo in Angliam tranſire, dummodo ab hac veniam diſcedendi potuiſſet nanciſci. Narratur inſuper, Sarpium, cum hac ratione per abitum ejusmodi non licuiſſet conſcientiam errores Papiſmi abhorrentem penitus ſedare, tentaſſe ſaltim eam quadantenus demulcere, abſtinendo ſemet ab iis, quæ minime omnium probaret: ſic v. g. dicitur in recitanda Miſſa poſtea duriora canonis miſſatici verba tranſiliiſſe, invocationem etiam Sanctorum penitus abdicaſſe: cumque rogaretur, cur non in retegendis Romanæ ſedis abominationibus, prout cœpiſſet, pergeret, reſpondiſſe: *Deum ſibi quidem non dediſſe ſpiritum Lutheri.* Inter alia Sarpium concernentia id quoque de eo traditur in epiſtola Henr. Wottoni legati, quæ in hoc libro itidem extat, quod cum ſolitarius ſtudiis incumberet, ſemper ſueverit chartaceo velut caſtello caput ac ſellam circummunire, ad arcendum nempe aerem externum, utpote quem, ex Verulamii doctrina, ſemper quidem prædatorium, tum tamen quam maxime nocivum reputaret, cum ſpiritus vitales in opere quodam impenſius eſſent occupati. Præter Sarpium Venetiis & alium haud minus celebrem amicum adeptus eſt Noſter, nempe M. Antonium de Dominis, Archiepiſcopum Spalatenſem; qui cum Bedello ibidem

Digitized by Google

oſtendiſſet libros ſuos *de Republ. Eccleſiaſtica*, eosdem cenſuræ ejus ſubmittens; hic amica uſus libertate varia ejus ſcripti loca correxit, in quibus ob ignorantiam maxime Græci ſermonis, textus quamplurimi ex Scriptura aut Patribus perperam allegati aut male applicati fuerant.

Atque hæc quidem biographi noſtri fide recenſita ſufficiant; qui utut ipſe ſuum reticuerit nomen, non diffitetur tamen, unde hæc hauſerit; ex commentariis nempe Dn.Glogy Miniſtri in Cavan, qui olim Epiſcopi contubernalis, ac poſthæc arcta ipſi affinitate junctus, hæc talia de ipſo quondam annotata, Autori noſtro communicarit. Plura dubio procul dicenda ſuppetiiſſent, niſi, uti dictum, Bedelli ipſius ſchedæ per fatalem illam rebellionem diſperditæ fuiſſent. Unicum adhuc, idque ſuperpondii ſaltem loco afferre liceat. Cum Bedellus Venetiis commoraretur, contigit ut *Thomas Maria Caraffa*, e Societate Jeſu, chiliadem Theſium Theologico-Philoſophicarum Pontifici dedicaret, ampulloſa hac uſus inſcriptione: *PAULO V. VICE-DEO, Chriſtianæ Reipublicæ Monarchæ invictiſſimo, & Pontificiæ omnipotentiæ Conſervatori acerrimo.* Noſter hac offenſus, pro egregia, qua pollebat animi præſentia, mox e primis dictæ inſcriptionis verbis, ope literarum numeralium eruit numerum beſtiæ Apocalypticæ, nempe DCLXVI. Id cum amico Sarpio communicaſſet, atque hic tanquam rem omine non carentem ad Ducem & Senatum pertuliſſet, tantum, prout facies iſtorum temporum erat, applauſum meruit, ut non ſolum ubivis per territorium Venetum ſuggeſta paſſim id perſonarent, ſed & idem rumor Italiam reliquam, aliaque loca late pervagaretur: ad quem tantocyus reprimendum Pontifex dicitur ubique per emiſſarios ſuos tum divulgaſſe, Antichriſtum nuper Babylone in lucem editum eſſe e tribu Dan, & jam in eo occupatum, ut vaſto exercitu collecto Chriſtianos debellaret, curandumque adeo horum Principibus eſſe, ut copias adverſus tantam invaſionem paratas haberent: conſultum ita judicans, hac fabula famam ex intempeſtivi adulatoris nugis periculoſe ſubnatam diſſipare, priusquam latius ſerpens graviora ſedi Romanæ incommoda cieret.

PRI-

PRIMORDIA: OR, THE RISE AND GROWTH of the firſt Curch of God, by Tho. Tanner, &c.

ſive,

Origo ac incrementum primæ Dei Eccleſiæ, autore Th. Tannero, M. A. ac Rectore Winchfeldenſi in Hamtonia.

Londini apud Rich. Chiſwel, 1683, in 8.

SPecimen tantum liber hic exhibere videtur latioris cujusdam operis, quod Autor meditatur, explicaturi ſecundum diſtinctam temporum ſeriem, per quos gradus quæque media divinæ potentiæ ac ſapientiæ placuerit, erigere ſibi hoc in mundo regnum a reliquis gentibus diſtinctum ac ſegregatum. Etenim ex præmiſſa dedicatoria epiſtola apparet, hunc autoris laborem ad finem usque ſeculi poſt Chriſtum natum primi decurrere debere, qui tamen hoc quidem in libro ultra Iſraelitarum ex Ægypto emigrationem non progreditur. Cum vero antiquitas quidem haud immerito pro veritatis teſſera, Scriptura vero pro genuina ſanæ antiquitatis norma ſit reputanda, ſedulam utriusque rationem ubivis habere ſtuduit, perpenſis inſimul ſubterfugiis tum Pontificiorum, confictas multoties antiquitates allegantium; tum recentiorum quorundam ſectariorum, in obſcura primordiorum utriusque Teſtamenti notitia latebras quærentium: quemadmodum ſpeciatim in præſenti opere paſſim occupatus eſt in refellendis vanis Socinianorum ſubtilitatibus. Præterea non omiſit hinc inde ſcrupulos, ex dubiis hiſtoriæ ſacræ circumſtantiis enatos, ingenioſe ac docte non minus, quam compendioſe eximere. Sic v. g. cum a prodigio non multum abeſſe pluribus viſa fuerit ſubita Iſraelitarum in Ægypto multiplicatio; hinc ad reprimendam Porphyrii, Celſi aliorumque hujusmodi ſciolorum profanam curioſitatem, ex circumſtantiis oſtendit, ſatis vero ſimile eſſe, non 70 ſaltem animas, quarum Scriptura tantum

tum meminit, e Jacobi ſcilicet lumbis oriundas, cum ipſo in Ægyptum deſcendiſſe, ſed ampliorem una, ſervorum maxime circumciſorum, familiam iſtuc demigraſſe, ibique ſe poſtea in latiores propagines diffudiſſe, quæ deinde exercitum emigrantium Iſraelitarum haud parum adaugere potuerint. Cum tamen hæc opinio vix omnium applauſum habitura ipſi fuerit viſa, ſubnectit epiſtolam *Jacobi Rudyerd*, equitis, quem hac ſuper re conſuluerat, in qua ſcilicet, methodo ſat facili, nec a vero multum abludente, probat, numeroſam iſtam multiplicationem, etiam absque tali adminiculo, commode intra ſpatium 210 annorum, quamdiu ſcilicet commoratio in Ægypto duravit, fieri potuiſſe. Nimirum hujus epiſtolæ autor non opus eſſe credit, confugere ad frequentiores partus gemellos, quos tamen ob diverſas cauſas naturales hic ſæpius locum habere potuiſſe agnoſcit: nec ad longævitatem iſtorum temporum, cum appareat, homines tum quidem ad provectiorem uſque ætatem generandi facultatem retinuiſſe, attamen & ſerius fere ad prolis procreationem acceſſiſſe, cum non feſtinatæ adeo fuerint nuptiæ: nec denique recurrendum putat ad miraculum aliud extraordinarium; quo tamen nomine non mox appellandum vult quamlibet eminentiorem benedictionem, utpote quam hic omnino viguiſſe probat ex toties repetitis Dei promiſſionibus de multiplicando Abrahami ſemine factis, quarum pleraſque præcipue ac tantum non unice ad tempus habitationis in Ægypto collimare oſtendit. Fertilitatem nihilominus, (in cujus ſignum etiam ex parte circumciſionem imperatam autumat,) in gente hac ſingularem, ſi vel maxime absque tali promiſſione fuiſſet, admittendam judicat, cum in ea, utpote quam Deus ipſe pro peculio quaſi præ aliis ſibi elegerat, prima illa benedictio Paradiſiaca non potuerit non excellentiori quadam ratione obtinere. Cæterum duo inprimis media hic interveniſſe ſtatuit, quorum ope multiplicatio iſta magis magisque potuerit promoveri. Ac primum quidem eſt concubinarum uſus, utpote quem a Patriarchis invectum utique tum retentum fuiſſe, & ad tempora usque Meſſiæ continuatum exiſtimat. Cum tamen hic ſcrupulus ſubnaſcatur, unde tantus concubinarum numerus haberi potuerit, præter legitimas uxores, cum maſculi fere aut plures aut ſaltem non admodum pauciores

Digitized by Google

ciores fœmellis naſci ſoleant, (uti v. g. ex Catalogis baptiſmalibus Londinenſibus 100 fere annorum obſervatum narrat, proportionem maſculorum ibi editorum ad fœmellas ſeſe plerumque habuiſſe, ut 15 ad 13,) hinc dicit concubinas iſtas partim ex vicinis Midianitis, exemplo Moſis, partim etiam ab Ægyptiis ad Joſephi exemplum fuiſſe adſcitas. Alteram prodigioſæ illius multiplicationis cauſam allegat peculiarem Dei protectionem, qua tempore illo durante populo huic adſtiterit; qua ipſa ſcilicet mediante non ſaltem conſilia Pharaonis ad ſupprimendam ejus fertilitatem capta penitus fuerint impedita; ſed & tres iſtæ majores plagæ omni illo ſpatio durante apud eam ceſſaverint, tametſi Ægyptii ab iisdem interim non forent immunes. Credit enim, tria iſta famoſa everricula, bellum, famem, peſtem, a Deo non tantum ut juſto judice immitti, ſed &, quatenus ipſe, ut ſummus mundi arbiter perſpiciat, reliquas creaturas vix generi humano ſuffecturas fore, ſi vel unius ſeculi ſpatio plagæ iſtæ nullibi terrarum graſſarentur. Quod vero interea nihil tale Iſraelitas vexarit, partim ex Moſis ſilentio, partim ex aliis circumſtantiis ſatis probabiliter deducit; putans Ægyptios vel ideo in receptionem Iſraelitarum facilius conſenſiſſe, quod crediderint, eandem inter ſe & ipſos proportionem ſemper manſuram; adeoque difficiliores mox initio futuros fuiſſe, ſi ſpecialem hanc iſtorum præſervationem prævidere potuiſſent. Præmiſſis his, ad exactiorem inde calculum ducendum ſupponit, quemque virum non niſi quatuor filios totidemque filias procreaſſe; (nam licet pluribus generandus pares fuiſſe dici valeant, cum inter eos neminem debilem fuiſſe evincat *Pſ. 105. v.* 36. minor tamen hic numerus magis placuit, cum dubio procul aliquos mors in juventute præripuerit) ex horum ſingulis viciſſim totidem eadem proportione poſtea fuiſſe genitos, utque generatio a generatione facilius diſtinguatur, ſupponit cujusq; primogenitum anno 24 patris natum; generandi facultatem deinde per alios 24 annos continuatam, ita ut quolibet ſaltem ſexennio filium genuiſſe reputetur, & filius natu minimus itidem integris ſex annis nativitatem nepotis ex primogenito præcedat. Atque hac methodo obſervata, in tabula oſtendit, intra ſpatium 210 annorum ex 70 viris haberi potuiſſe 1437310 maſculos, octogeſimum annum nondum egreſſos, totidemque

demque fœminas: quibus addit concubinas adſcititias 400000, numero quidem fortuito arrepto, nondum tamen duas tertias partes virorum, plus quam 20 annos habentium attingente; ut ita ſumma in univerſum emergat 3274620; quam, ſi comparetur cum ea, qualem Moſes in prima in deſerto luſtratione repertam perhibet, non multum a veritate abeſſe poſſe oſtendit. Cæterum, uti ſupra jam dictum, multiplicationem iſtam peculiarem propriam quaſi commorationi in Ægypto vi divinorum promiſſorum eſſe debuiſſe, inde etiam arguit, quod ſi pari ſemper proportione incrementum poſtea perrexiſſet, intra 18 aut 20 annorum ſpatium tantum emergere numerum opportuiſſet, qualis poſt 473 annos demum repertus narratur, cum David populum hunc per Joabum numerari feciſſet. Aliam conſimilis argumenti epiſtolam ſubjicit ejusdem Autoris, conſulti de multiplicatione hominum ante diluvium, & quantus probabiliter eorum numerus eſſe potuerit tempore nativitatis Cainan. Hic rurſus præſupponit, homines tum majoris ac hodie vigoris fuiſſe, & per conſequens generationem ad ſex usque ſecula quandoque continuare potuiſſe, tametſi eam non ante 65 ætatis annum fere cœptam aſſumat: atque ſic rurſus in tabula ad oculum demonſtrat, ſi ſtatuatur ſaltem ſingulis bienniis infans, ſingulis quadrienniis vero maſculus genitus, emergere circa annum mundi 325, quo ſcilicet Cainan natus putatur, non minus quam 116779 maſculos totidemque fœminas. Cæterum cum is quoque ſcrupulus ipſi motus fuiſſet a Tannero, quomodo circa tempus nativitatis Sethi dici posſit in ſacris literis civitas a Caino condita, & nomine Enochi filii vocata, reſpondet, ea non niſi per anticipationem dicta intelligi poſſe; quaſi perhibere voluiſſet Moſes, hunc eſſe Enochum, cujus nomen deinde Cain urbi impoſuerit, ad quam poſtea exſtruendam ſemet applicuerit, cum poſteritas ejus increviſſet: nam juxta autoris quidem computum, cum Seth naſceretur, apparet in univerſum quidem nondum niſi 187, e Caini vero progenie tantum 16 maſculos extitiſſe: qui certe numerus exiguus nimis fuiſſet ubi alicui condendæ aut habitatoribus implendæ. Non tamen credit, memoratam hanc civitatem omnium primam in orbe fuiſſe, quin potius ex eo, quod Cain ipſi nomen aliquod dare

non

non dubitaverit, colligit alias jamjam antea ab Adamo fundatas fuiſſe; cum conſtet, nomina non niſi ad diſtinguenda a ſe invicem plura individua adhiberi ſolere.

OGYGIA: SEU RERUM HIBERNICARUM CHRONOLOGIA, ex pervetuſtis monumentis fideliter inter ſe collatis eruta, atque e ſacris ac profanis literis primarum orbis gentium tam genealogicis, quam chronologicis ſufflaminata præſidiis, &c. Authore Roderico Oflaherty Armigero.

Londini, typis R. Everingham, anno 1685, in 4.

UT olim inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetuſtate fuit; ita hodie nulla fere gens eſt, quæ non antiquiſſima haberi velit. Autor ſane libri hujus, non tantum hanc ob cauſam illi nomen *OGYGIA* ex Plutarcho deſumtum impoſuit; ſed & magno molimine evincere conatur, Hiberniæ populos, antiquitatis gloria, omnes ex Japheto deſcendentes longe ſuperare.

In *epiſtola dedicatoria* ad ſereniſſimum Ducem Eboracenſem Jacobum, jam Magnæ Britanniæ Regem, ſtirpis hujus illuſtriſſimæ antiquitatem aſſerit; cum centum viginti quatuor, quæ potentiſſimum hunc Regem ab Adamo recta linea præceſſerint, generationes nominat: undecim nempe ante diluvium, viginti ſex inde ad majorum hujus immigrationem in Hiberniam, quinquaginta & unam in Hibernia, & triginta ſex in Scotia genitas. Reges etiam, qui a Chriſti nativitate Hiberniæ præfuerunt, quasve familias condiderint recenſet, atque tandem colligit, domum hanc Regum auguſtam non ſolum inter florentiſſimas totius Europæ familias numerandam, ſed generis inſuper antiquitate omnes totius terrarum orbis familias longe antecellere. Quod inter alia ex Buchanani epithalamio in Mariam Reginam Scotiæ compoſito confirmat:

- - - quodcunque vetuſtum
Gentibus in reliquis, vel narrat fama, vel audet
Fabula, longævis vel credunt ſecula faſtis,
Huc compone, novum eſt.

Inde Platonis ſcitum apud Senecam epiſtola XLV, *neminem regem non ex ſervis oriundum*, refellit; cum nemo in hac antiquiſſima Regum proſapia ſervus in recta linea ad Adamum uſque reperiatur. In epiſtola ad Joannem Lincæum archidiaconum Tuamenſem rationes chronologiæ ſuæ exponit, atque pag. 10 ex pervetuſto Hibernico pergameno ſedis epiſcopalis Cluanenſis probat, primam coloniam in Hiberniam a Partholano deductam in annum M. 1969 incidiſſe, poſt diluvium 313, & ætatis Abrahæ 21. Deinde pag. 20 ſcribit, in patriis genealogiis inviolatam ab Adamo ſeriem 37 generationum, ad Mileſiorum in Hiberniam adventum, (qui, ut pag. 10 memoravit, in annum M. 2934 incidit,) ſe habuiſſe. In *Præloquio* ad lectorem pag. 25 affirmat Scotos, regnante Hieroſolymis Salomone, huc advectos, per annos bis mille, & quod excurrit, inconcuſſo dominio floruiſſe. Inde ad *primam Ogygiæ partem* progreſſus, de Hiberniæ inſula agit: quam ante cataclyſmum & poſt eum quoque ſtatim homines ex vicinis locis delatos incoluiſſe ſcribit. Et ut dignitatem ejus extollat, pag. 27 affirmat, inſulam hanc ampliſſimum quondam Regum theatrum, Reges abſolutos 136 ethnicos, & 48 Chriſtianos, ad annum a partu Virginis 1022, per annos 2314, ſupremo ſceptro inſigniviſſe. Qua occaſione pag. 47 prolixe de ritu inungendi Reges vetuſtiſſimo diſſerere inſtituit.

In *parte ſecunda* Ogygiæ extera, hoc eſt hiſtoriæ Hibernicæ συγχρονισμὸς, inde a diluvii tempore exorſus, per multas epochas recenſere pergit, & cum in profana hiſtoria Argonautarum expeditio celebris ſit, illam pag. 84 ſeqq. prolixe enarrat. In *parte tertia*, Ogygiæ domeſtica, ſeu rerum Hibernicarum a diluvio ad Chriſtiana tempora hiſtoriam perſequitur; & ante diluvium Cappam, Lagne & Luaſat, tres ſcilicet piſcatores, ex Hiſpania in Hiberniam averſis ventis actos, ad Muadii fluminis oſtium primum appuliſſe, & poſtea cataclysmo univerſali apud Tuathinbhir obrutos periiſſe: quadraginta diebus ante diluvium 15 die lunæ & ſabbatho Cæſaream, Baronnam & Balbam cum 50 aliis fœminis & tribus viris Bitho, Ladrao & Fintano apud Dunum appuliſſe memorat. Quod, ut pleraque alia, quibus teſtimoniis firmari queat, prudenti lectori judicandum relinquimus. Anno poſt diluvium 312 Partholanum ſupra memoratum cum

cum ſua colonia, & quidem menſe Majo, 14 Lunæ & die Martis, immigraſſe narrat. Hinc cum ejus res geſtas recenſuiſſet, aliorum colonias in Hiberniam, inprimis Belgarum, deſcribit, atque idololatriam ſimul Hibernorum & eorundem literas (de quarum inventione cap. 30, pag. 214 multa memorat) exponit. Quo facto, Reges Hiberniæ longo ordine recenſet, & cap. 93 Regum Hiberniæ Chriſtianorum quadraginta octo catalogum adducit, ſubjungens carmen chronographicum Ogygiæ ſuæ ſummam complectens, a mundi exordio, ad præſens usque tempus. Tandem Scotiæ Regum catalogo chronologico-genealogico exhibito Ogygiam ſuam finit.

JUGEMENS DES SCAVANS SUR LES PRINcipaux Ouvrages des Auteurs,

hoc eſt,

Judicia Eruditorum de primariis Scriptis Autorum. Tom. I. II. & III.

Pariſiis, apud Ant. Dezallerium, 1685, in 8.

Cum facile omnes intelligant, quantopere exoptandum rei literariæ ſit judicium, quod quorumvis Autorum ſcripta rigide examinet, diſcernatque, utrum legi ea, an ad pulverem ac tineas damnari mereantur; non erit ſane, cui titulus ejus libri, de quo pauca nunc dicturi ſumus, deſiderium illius & expectationem non afferat. Quamvis enim ille cenſuram omnium voluminum, quæ unquam in hominum manibus fuerunt, non polliceatur, (qualem quidem ſperare etiam vix poſſumus,) potiorum tamen Eruditorum opera, quibus & antehac & noſtris temporibus inclaruerunt, ſub examen revocanda promittit. Autor tam memorabilis inſtituti eſt bibliothecæ Lamonianæ Pariſienſis præfectus, qui privatis uſibus Domini ſui ſe labores iſtos primum deſtinaſſe ſcribit, nec videri vult in nominandis ſcriptoribus cancellos muſæi egredi, quos certe capaciſſimos eſſe oportet. Erunt totius operis ſex partes, quarum hactenus prima ſola tribus tomis conſtans prodiit. Ac de reliquis qui-

Digitized by Google

dem, ubi lucem ſingulæ adſpexerint, diſſerendum erit. Ejus vero, quæ nunc in manibus verſatur, tomus e tribus primus generalibus conſecratus eſt. Alter tomus typographorum celebriorum, qui ab incunabulis utilisſimæ artis floruerunt, catalogum texit; cenſores deinde judicesque literarios, quibus vel examinare libros, vel enarrare ipſorum titulos, vel vitas illuſtrium virorum condere propoſitum fuit, exhibet, ac poſtremo eos nominat, qui diverſarum, vel antiquarum, novarum, ſuſpectarum lectionum; adverſariorum item & collectaneorum farragines compilarunt, quosque communiter Philologos appellamus. Tertius tomus Grammaticæ artis magiſtros complectitur, in quorum ſerie comparent, qui linguæ Latinæ, Græcæ, Ebraicæ aliarumque orientalium, Gallicæ, Italicæ, Hiſpanicæ elementa tradiderunt: ſequuntur, qui in Latinum, Gallicum, Italicum, Hiſpanicum, Germanicum idioma, quæ alio quodam primum conſcripta fuerant, transtulerunt. Placuit Autori is ordo, ut ſinguli numeri (qui hactenus ſunt 1064) ſingulorum ſcriptorum nomina, gentem, ætatem, ſæpe dignitatem etiam in frontiſpicio exhiberent; poſtea libri potiores cujusvis commemorentur; ultimo ſubjicerentur judicia ex aliis plerumque ſcriptoribus ad declinandam invidiam excerpta, quibus tamen & ipſe aliquando ſuum addere conſuevit. Partis hujus primæ illa ſectio, quam generalibus monitis & tractationi procemiali deſtinatam eſſe diximus, de bonis malisque libris, deque examine illorum recte inſtituendo erudite agit, ac inquirit, quot virtutum laudes una accurati Critici contineat. Qua occaſione diſſerit de præjudiciis, quæ fere Lectores afferunt, cum ad libros cujuspiam ſcriptoris accedunt. Ita enim ſolemus in quamplurimis antiqua novis, ſæpe perperam, anteferre, nec raro ſcribentium dignitate, autoritate, titulis honorum, quin & officio, quo quisque fungitur, decipi. Elegans cumprimis eſt diſſertatio, qua Autor genium ſingularum nationum ſcrutatur, & quibus unaquæque ſtudiis maxime apta ſit, præ aliis, quos idem argumentum defatigavit, feliciter inveſtigat. Forte tamen non deerunt, qui cum eam ipſam diſſertationem legent, autorem exiſtimabunt præjudicia non ſatis, in exponendis, quæ aciem mentis vulgo avertunt præjudiciis, depoſuiſſe. Ceterũ præceps impetus animi, quem in ſcribendo multi produnt, maxime quoties adverſarios oppugnant,

ætas

ætas etiam, & munerum, quibus quamplurimi orbem literatum cumulant, multitudo, potiſſimum vero librorum tituli & quædam alia lectorem fere ſic diſponunt, ut bonum a malo accurate diſcernere non poſſit. De quibus ſingulis non ad veterum tantum pronunciata, ſed & ad exempla recentiora provocans Autor prolixe ſatis agit.

CAMPEGII VITRINGA ARCHISYNAGOGUS Obſervationibus novis illuſtratus: quibus Veteris Synagogæ Conſtitutio tota traditur, inde deducta Epiſcoporum presbyterorumque Primæ Eccleſiæ origine.

Franecqueræ apud Leonardum Strick, 1685, in 4.

INiquiora quodammodo fata expertus erat primus ingenii fœtus ab Autore in lucem productus, & nobis menſe Novembri anno 1684 pag. 514 ſeqq. recenſitus; adeo ut non defuerint, qui ſcribendi libertatem, qua uſus eſt, ægre ferrent, & heterodoxias ac tantum non atheiſmi, ob læſam non uno in loco Scripturæ ſacræ autoritatem, reum eum agerent. Conqueritur de hoc ipſe in epiſtola dedicatoria Tractatui huic novo præmiſſa, & poſtquam nec a veritate Scripturæ, nec ab Orthodoxorum aſſertionibus aliena dixiſſe ſe brevibus evicerat, cauſæ juſtitia confiſus, hocce ſcriptum judiciis hominum exponere, non erubeſcere ſeſe palam fatetur. Abſolvitur liber præſens capitibus XX, quibus omnibus ac ſingulis id inprimis agit, ut veterem Synagogam cum Eccleſia prima conferat, & hujus conſtitutionem, ſi non in omnibus, certe in bene multis illi conformem oſtendat. Hac occaſione plurima ſacri Codicis, Novi inprimis Teſtamenti loca, vel neglecta hactenus, vel incurioſe tractata illuſtrare ſtudet. Initium facit tradendo nomen & originem Paſtorum, ex פרנסים, quos vetus Synagoga alere ſuevit. Hujus vocis Hebraicæ uſum, apud veteres & recentiores Syros, item apud Talmudicos obtinentem, propinat, exempla ex paraphraſibus Chaldaicis adducit, originem curioſius ſcrutatur, & officium, in quo præcipue poſitum fuerit, luculenter declarat. Progreditur ad examinandas

Digitized by Google

ſententias *Johannis Ligtfooti* & *Samuelis Petiti*, de conſtitutione veteris Synagogæ. Illum quidem in annotationibus ad Matth. IV non ſemel a veritate abiiſſe dicit, ubi hoc argumentum perpendendum ſumſerat, & declarare præſertim ſtatuerat, quinam proprie fuerint *otioſi decem*, & quibus functi ſint muniis. Hunc vero carpit, quod in Variis Lectionibus libro 2. cap. 1. tot diſtincta Synagogæ attribuat officia, quot nomina apud Juris conditores in Codicibus Juridicis reperiuntur; cum tamen Juris Romani antiſtites per illa nomina videantur in genere intellexiſſe Magiſtratus Judæorum, vel eccleſiaſticis vel politicis rebus præfectos. His examinatis, ipſe qui per decem otioſos (h. e. tales, qui a mundo & mundanis rebus ſemoti divinis operabantur ſtudioſius) intelligi debeant, exponit, numerumque denarium ab Hebræis propterea adhibitum autumat, quod officia in Synagoga ex veteri conſuetudine præſtanda vix a paucioribus quam decem decore fieri poſſe putarentur, hac conjectura ſua ex Gemariſtis & Maimonide confirmata, adductisque hanc in rem *Joh. Seldeno* de Synedriis diſſerente, & generali dicto de Synagoga exſtruenda, ubi decem Iſraelitæ ſunt præſentes. Refutat ſimul eos, qui decem ære conductos, quos in Synagogis veterum præſto eſſe oportuerit, a Præfectis & Epiſcopo Synagogæ diſtinctos, per quos decem otioſos notari contendunt. Denarium dehinc numerum ita eruere conatur Autor. Supponit ex vero, unamquamque ſynagogam ſuos habuiſſe Præfectos, eosque uno plures; id quod inter alia ex Marc. V. 22. Actor. XIII. 15. cap. XIIX 8 & 17 probat. Addit porro, auctum eſſe vel imminutum hunc ArchiSynagogorum numerum, pro Synagogarum diverſitate & dignitate. Ad minimum tamen Præfectos hujusmodi duos eſſe oportuiſſe, teſte Canone generali in Jore Dea cap. 206. His ſuppoſitis ſpecialius ita procedit. Allegat Scriptores Judæos manifeſte docentes, ab antiquisſimis temporibus ſapientisſimum ſanctisſimumque virum Præfectum eſſe conſtitutum, qui populo publicis in precibus, lectione quoque & interpretatione Scripturæ præiverit, & Epiſcopus, Presbyter ſive caput Synagogæ, aut etiam ArchiSynagogus κατ' ἐξοχὴν ſit appellatus; huic adfuiſſe Collegas alios ſeniores ſive Presbyteros binos, qui ſacris rebus intereſſe, atque ad id attendere debuerint, ut omnia in Synagoga decenter agerentur

tur, libertate docendi ſibi reſervata. Hos æque ac primum, Archi-Synagogos dici potuiſſe, & dictos etiam eſſe contendit. Præter enumeratos tres, ſeptem fuiſſe Iſraelitas obſervat, ab epiſcopo Synagogæ deſignatos, qui quoque ſabbatho legebant, & ſic numerum denarium citra difficultatem emergere, ita ut abHebræorum,quorum auctoritas utramque hic facere debeat paginam, obſervationibus nullatenus recedatur. Solvit deinceps dubia, quæ huic ſuæ aſſertioni, imprimis de ſeptem lectoribus, videbantur obſtare poſſe, & quid per פרנסי צבור ſive Præfectos ac Gubernatores Synagogæ intellexerint veteres, eorundemque convenientiam cum Paſtoribus, Epiſcopis & Presbyteris Novi Teſtamenti demonſtrat. Erant alii חזנים vel miniſtri & שליחי צבור ſive Nuncii Synagogæ, inde originem trahentes, quod cum ArchiSynagogi vel inidonei, vel ambitioſi legerentur, quos pudebat viliora hæc miniſteria publico in cœtu obire, ipſis hæc officia, primo illud quod ad lectionem curandam pertinebat, dein & reliqua demandarentur. Horum nomina & officia diligenter expendit Autor, ac Ligtfootum notat,quod Epiſcopum cum חזן ſive Miniſtro Synagogæ eundem eſſe ex etymologia vocis Hebraicæ (quam חזה videre, q. d. ἐπισκοπεῖν, tradit) oſtendere ſit ſpecioſe ſatis annifus. Opponit videlicet uſum vocis prorſus alienum, eundemque ex variis Hebræorum ſcriptis prolixe ſtabilit, ut non obſcure appareat, tantam חזן inter & Epiſcopum eſſe differentiam, quanta eſt inter Miniſtrum & Præfectum. Poſtea differit de genuina vocis ἐπισκόπȣ ſignificatione, ejusque tum originem, tum ſynonyma Græca & alia attendit. Obſervat inter cætera,& prolixe probat,generaliſſimam eſſeEpiſcopi notionem primam, & qualemcunque notare ſeu rerum,ſeu perſonarum, & multitudinis integræ Curatorem & Præfectum; Epiſcopum, Presbyterum & Paſtorem ejusdem notionis eſſe vocabula; etiam Diaconos, quatenus & illis certarum rerum ἐπισκοπὴ ſeu cura commiſſa eſt, Epiſcopos fuiſſe; & huic rei ut fidem faciat,loca 1.Tim.III.1. Philipp. I. 1. elucidat.

Hinc ad officia ArchiSynagogorum pergit, & inquirit ante omnia, quid circa preces in Synagoga fuſas egerint. Producit vero ex antiquitate Judaica duplex ArchiSynagogi officium circa preces, ſiquidem & agitare ſudarium debuerit, & primus reſpondere Amen.

Hæc

Digitized by Google

Hæc Autorem movent ad prolixe deſcribendum ſudarium ejusque uſum & agitationem, & ad oſtendendas reliquias hujus conſuetudinis in orariis ſive palliis humeralibus Epiſcoporum & Diaconorum primævæ Eccleſiæ. Explicatis ArchiSynagogorum officiis circa preces, quid circa lectionem ſanctæ Scripturæ, quæ preces ſequebatur, operati ſint, edocet. Triplex hoc fuiſſe munus, R. *Salomonem* teſtem citat. Deſignabant videlicet primum lectorem Prophetarum. Lectiones propheticæ dicuntur ſtylo Hebraico Hapthar-æ, oppoſitæ Paraſchis ſive lectionibus legis Moſaicæ numero quinquaginta & tribus. Harum originem, ejus cauſas & tempus veſtigat Autor, vulgaremque de iis opinationem Judæorum examinat, & hac occaſione quædam circa Antiochi Epiphanis geſta & Græcæ verſionis originem obſervat. Determinabant porro ArchiSynagogi, quis expoſiturus eſſet Schemah ſive recitaturus pericopam hanc: *Schemah Iſrael* &c. cum omnibus benedictionibus & precibus illi adjunctis. Hæc recitatio fieri ſolebat in Synagoga poſt lectionem Prophetarum, negotiumque communiter lectori Prophetarum committebatur.

Excurrit hic Autor ad prolixiorem expoſitionem dicti illius valde illuſtris, Deuter. VI. 4. *Audi Iſrael* &c. Hujus dicti ſenſum ſtudioſe eruere laborat ex veterum Hebræorum ſcriniis, & de Trinitate, anſa inde ſumta, egregie diſſerit, ac phraſin illam *regni cælorum* in Novo Teſtamento frequentatam ex antiquitate Judaica exponit, quod notet tempus illud, quo Judæi & Gentes fierent populus unus, Meſſias Judæis & gentibus ut uni populo imperaret, Jehova unus fieret & nomen illius unum in univerſa terra, idque ideo, quia Deus unus erat, Mediator unus erat; nec non petitionis, *adveniat regnum tuum* Matth. VI. 10. cum expoſitione Judæorum ſuper Schemah conformitatem demonſtrat, & alia quædam Novi Teſtamenti loca ex Rabbinis inſigniter explanat. Non autem tantum deſignabant ArchiSynagogi Iſraelitas huic muneri pares, verum etiam exponebant ſuper Schemah ἀντιφωνίας, & benedictiunculas ab Exponente ſuper Schemah præcantatas repetebant. Tandem ArchiSynagogi tranſibant coram Arca, h. e. una cum Miniſtro Synagogæ a pulpito ſacro ad arcam in muro Synagogæ ejusque latere januæ oppoſito formatam, aſſervandisque libris ſacris & eorum appendicibus conſtructam

ctam

ctam deſcendebant ad librum legis in ea recondendum. Arcam hanc pluribus depingit Autor, & ad imitationem veteris illius ſacratiſſimæ arcæ fœderis confictam exiſtimat, deque obvelatione ejus & incurvatione coram ea agit, ſimul præfigurationem Chriſti per arcam factam ex aliquot N. T. dictis confirmans. Succeſſu etiam temporis obtigiſſe memorat Autor, ut non ArchiSynagogi actus diſtribuendi lectionem legis & interpretationem Scripturæ exercuerint, ſed eos Miniſtris Synagogæ reliquerint, quippe qui perſonas illis exequendis idoneas noſſe, eligere & præparare debuerunt, retento tamen ſibi id agendi jure, quod ipſis ut Synagogæ Præfectis maximis ſemper competierit, & dubio procul a prudentioribus & diligentioribus Præfectis ſæpenumero fuerit exercitum. Hoc quodammodo probat ex conſuetudine primæ Eccleſiæ Chriſtianæ, ubi officium legendi unice ad Diaconos pertinuerit. Procedit his enarratis Autor ad morem docendi, qui in veteri Synagoga obtinuerit, excutiendum, & ſolicite inquirit, an & cujus generis fuerint illi ſermones & diſquiſitiones ſive conciones poſt ordinariæ Synagogæ ſolennitates quandoque inſtitutæ. Morem docendi ex nomine, quod illæ Conciones ordinarie habent, educit, dum nimirum דרשות appellantur, (inde ita dictæ, quod Doctores vel in cathedra ſedentes a diſcipulis ſuis interrogabantur, vel quæſtionem a fratribus ſive Collegis propoſitam uberius diſcutiebant) & cum iis quæ *Ζητήματα* & *Ζητήσεις* in N. T. dicuntur, confert, ita, ut ſimul locis illis lucem affundat. Antiquiſſimi etiam meminit moris in terra Judaica, quo Viri ſapientes in locum ſtudiis conſecratum recedentes, de rebus ad legem divinam attinentibus inter ſe conferebant, diſquirebantque, quæſtiones proponendo & ſolvendo, eumque dictis quibusdam N. T. & ritibus affinibus vel olim vel hodie obtinentibus illuſtrat.

Explicata dein prolixe Concionum Judaicarum ratione, ac inſtituta cum Chriſtianorum in prima eccleſia moribus collatione, tractat de poteſtate excommunicandi apud veteres Hebræos, eamque ArchiSynagogis maxime vindicat, varias ejus ſpecies enumerat, originem primam, naturam & cauſas indicat, juris excommunicandi temperamenta extra captivitatem nonnulla memorat, & pleraque cum ritibus Eccleſiæ primitivæ Chriſtianæ confert. Excipit ex-

Digitized by Google

communicationem flagellatio in Synagogis, eapropter notata cumprimis, quod ejus mentio non uno in loco Scripturæ Sacræ injiciatur. Examinatis igitur Grotii, Bezæ, & Ligtfooti ſententiis, oſtendit, ſucceſſiſſe hoc ſupplicii genus in Synagogis in locum excommunicationis, & æque ac excommunicationem ipſam ad ArchiSynagogos pertinuiſſe. Et quamvis ex eo fluere videatur, poteſtatem quandam judiciariam tam criminalem quam civilem ArchiSynagogis competiiſſe, Autor tamen eam ArchiSynagogis in ſolidum denegat, neque eam inferre flagellationem evidenter monſtrat. Mores inſuper Epiſcoporum & Presbyterorum primæ Eccleſiæ Chriſtianæ ab exercenda jurisdictione alienisſimorum conſiderat, ſimul attendens, cur Chriſtus nec flagellatus nec excommunicatus legatur a Judæis, & cur flagellatio in Chriſtianis conventibus, quorum tamen conſtitutio veterem Synagogam ſequebatur, locum non habuerit. Adminiſtrationem quoque Sacramentorum, præſertim circumciſionis & baptiſmi Proſelytorum ArchiSynagogis ſpecialiter tributam eſſe negat, contrariumque in Eccleſiis Chriſtianis obtinuiſſe obſervat, cum baptizandi onus Epiſcopis & Presbyteris incubuerit. Incidenter unctionem a Presbyteris Eccleſiæ inſtituendam, de qua Jacob. V. 13 ſermo eſt, conſiderat, & locum ex Epiſtola Adriani ad Servianum, quæ reperitur apud Vopiſcum in Saturnino, prolixius exponit. Tandem ordinatione Presbyterorum Synagogæ, quam non a toto cœtu, ſed aliis Presbyteris factam eſſe, conſentientibus etiam priſcæ Eccleſiæ conſuetudinibus adſtruit, explicata, & variis eo pertinentibus annotatis, aliqua ex prioribus de nominibus Synagogæ Præfectorum & Eccleſiæ Presbyterorum brevibus repetit, aliqua antehac omiſſa, ſed ad meliorem argumenti cognitionem conducentia, adjicit ac ſupplet.

ISOCRATIS ORATIONES AD DEMONICUM & Nicoclem; Plutarchi liber de Liberorum Educatione; Æſopi Fabulæ ſexaginta; Luciani Dialogi ſelecti; Iſocratis Epiſtolæ quæ extant; Theocriti Idyllia ſelecta: cum ſcholiis Georgii Sylvani, Pannonii Medici.

Londini apud Authorem, 1684, 1685, in 12.

Jun-

Digitized by Google

JUnctim exhibemus Opuſcula, diverſis quidem temporibus, ſed uno eodemque inſtituto edita, ut nempe ſtudioſæ Græcarum literarum juventuti conſuleretur. Nec enim propoſitum aliud doctiſſimus Editor habuit, quam ut ad Græcæ linguæ ſtudium lectorem manuduceret, & genuinam ejus linguæ indolem in ſelectis optimorum Autorum Opuſculis commonſtraret. Itaque ſingulorum primum exhibet textum Græcum, illique tum metaphraſin, qua Græca de verbo ad verbum Latine redduntur, tum periphraſin qua ſenſus eorum idiomate Latinæ linguæ proprio exprimitur, ſubjicit. Ita enim & ſimplicem vocum ſignificationem, & ſenſum earundem varium ac elegantem, & quantum oratio Græca peculiari quodam dicendi ornatu a Latina differat, facile perſpici poſſe perſuaſum habuit. Quem in finem etiam non phraſes tantum Græcas diligenti ſtudio excerptas, ſed & græciſmos exhibet, utque adoleſcentibus ad rationem vitæ ſapienter inſtituendæ ex veterum Auctorum lectione petendam, viam velut præiret, ſententias graviores illis intermiſcet.

VOYAGES DE L' EMPEREUR DE LA CHINE dans la Tartarie &c.

id eſt:

Itinera Imperatoris Chinenſis in Tartariam. Accedit nova in Mexico detectio.

Lutetiæ, apud St. Michalet, 1685, in 12.

AUtor, qui nominis loco literas D. D. dedicationi ad Regem Chriſtianiſſimum ſubſcripſit, relationes itinerum duorum Chinenſis Imperatoris in Tartariam a Jeſuita Verbieſt conſcriptas Gallice vertit; Additamentum vero de novo Hiſpanorum in *California* deſcenſu, ex literis Præfecti claſſis translatum exhibuit. Primum iter Imperatoris d. 23 Martii anno 1682 *ex Pekino* urbe cœptum, non niſi confecto mille & centum milliarium ſpatio terminatum fuiſſe, refert *Verbieſtus*, Mathematicarum obſervationum cauſa in comitatum Imperatoris adſcitus, decemque equis, quos mutare pro lubi-

tu poſſet, inſtructus. Brevis eſt itineris deſcriptio, memoratu tamen non indigna continet. Xin-yam Leaotumenſis provinciæ metropolin, cui 56 gradus latitudinis vulgo tribui ſolent, Autor 41 minutis ulterius ſitam, nullamque ibi declinationem magnetis deprehendi notat. At in Ula Tartariæ urbe, cujus elevatio eſt graduum 44, declinare acum obſervavit, a meridie ad occidentem, uno gradu & 40 minutis. Novam a *Pekino* mille milliarium viam, decem pedes latam, ad regii itineris commoditatem paratam fuiſſe memorat, tam planam & ſolidatam, ut areæ eſſe ſolent, in quibus frumenta triturantur; aliamque ejusdem ſpatii pro reditu elaboratam. Illis viis primariæ Imperatoris uxores reliquusque immenſus comitatus ordine certo utebantur, advecto, utpote in regionibus deſertis aut infrequenter habitatis, magno ſumtu & labore commeatu. Venationis, cui Rex toto itinere indulgebat, is modus narratur, ut ter mille ex ſtipatoribus, venabulis inſtructi circulum, cujus diameter 3000 paſſuum eſſe ſolebat, facerent, ferasque omnes in arctum compellerent, ita ut uno die trecentos lepores, ultra magnum luporum & vulpium numerum, in Tartaria vero plusquam mille cervos uno tali gyro concludi viderit Autor. Quadringentis milliaribus a *Xinyama*, *Kirinum* urbs ad *Songorum* ingentem fluvium ſita eſt, qui ex montibus, Tartarorum antiqua ſede, oritur, per totam æſtatem nive opertis, unde nomen *Champé*, i. e. *alborum montium* habent. Inde ratibus 32 milliarium itinere *Ulam* itum eſt, quæ olim regia Tartarorum fuit. Cætera quæ de incommodis itineris tum ob pulverem, tum ob pluviarum intemperiem, & quæ de inſigni Imperatoris erga ſe humanitate, ejusque circa mathemata & aſtronomiam ſtudio narrat, præterimus. Spem facit Autor particularis deſcriptionis eorum, quæ pro religione in aula Chinenſi geſta ſunt. Rediit *Pequinum* d. 9 Jun. Additur in tabella locorum a *Xinyama* ad *Kirinum* diſtantia 1028 ſtadiorum Chinenſium, quorum ſingula 360 paſſus Geometricos habent. Relatum ſibi eſſe tradit, a Præfecto copiarum Kirinenſium, ab Ula urbe 700 ſtadiis diſtare *Nincritam*, non incelebrem in illis regionibus locum; ibi fluvium eſſe *Helum*, in quem *Songorus* ſeſe exonerat, indeque ecundo amne orientem æſtivum, & aliquantum ſeptentrionem ver-

verſus, 40 dierum itinere in mare orientale perveniri, ad fretum ut putat Anian.

Alterum iter in Tartariam occidentalem Imperator, triginta tunc annos natus, 6 Julii 1683 iniit, ſexaginta hominum & centum equorum millibus comitatus, tormentis etiam aliquibus inſtructus: ad quod iterum adſumtus *Verbieſtus* ſocium, permittente Imperatore, adſcivit *Philippum Grimaldum*. Finis itinerum ejusmodi, quorum tria ſingulis annis ſuſcipere decrevit Imperator, eſſe dicitur, ut milites venatione exerceantur, ne pacis tempore deſidia torpeant; dein ut populi illi barbari apparatu regio territi, in officio contineantur; denique ut valetudinis atque aeris mutandi ratio habeatur. Tartariam autem occidentalem vocari notat autor, non Chinæ reſpectu, ſed ratione Tartariæ orientalis, cui ad occidentem adjacet. Hanc nec urbibus nec pagis aut domibus, ſed tantum tentoriis coli narrat, a populis paſtoritiæ vitæ deditis, qui lacticiniis atque carne animalium vivunt & ſedes ſubinde mutant, pro paſcendi commoditate. Hi tamen religionem quandam & ſacerdotes, quos Lamas vocant, habent; cum orientalium Tartarorum plerique nullum Deum colant. Utrique ſervili aut pecudum potius more dominis parent. Ultra *murum Chinenſem* Tartari occidentales ad trecentorum milliarium ſpatium remoti ſunt: murum vero illum maxime his gentibus oppoſitum fuiſſe memorat Autor, eumque quater a ſe viſum, ſeptem, quæ mundi miracula dici ſolent, longe ſuperare ſtatuit. Stupendum eſſe ait, quod non ſolum per vaſtas planities, ſed & per montes altisſimos continuatus ſit, turribus frequentisſimis diſtinctus tantæ altitudinis, ut alicubi 1037 pedibus ſupra Horizontem elevatum deprehenderit; ad tantam tamen molem extruendam omnem materiam convehendam e longinquo fuiſſe, nec minus mirandum eſſe dicit, quod non recta linea, ſed pro montium ſitu valde curvata ductꝰ ſit. Majorem autem nunc ſecuritatem, ejus qui noſtra ætate utrumque regnum acquiſivit, prudentia partam eſſe refert, qui Tartaros iſtos occidentales trecentis milliaribus, ut dictum eſt, a muro removerit, & alios ſuæ gentis in ſedes eorum ſubmiſerit: quanquam Tartari iidem, ſi vires jungerent, toti Chinæ & Tartariæ orientali ſubjugandæ ſatis validi fore exiſtimantur. Uſus etiam alio arcano eſſe dicitur, nempe ſacerdotes eorum, quanquam

Digitized by Google

rudes & deſpectos, ita tamen ſibi conciliarit, ut eorum autoritate indomitam gentem in officio contineat. Hos vero ſacerdotes infeſtos eſſe dicit Chriſtianis, & aditum religioni præcludere. Narrat porro, ut Imperator rejecto prædeceſſorum more, omnia per ſe ipſum gubernare ſoleat, nullo magno adminiſtro dominationis adſumto, tum ſevere in omnes animadvertendo, qui officio deſunt, nullo potentiæ aut dignitatis, nec cognationis quidem regiæ reſpectu. Montes Tartariæ reperti ſunt 3000 pedum altitudine planitiem & mare circa Pequinum ſuperare. Nitroſa eſt regio, & tam frigida, ut effoſſa terra ad trium aut quatuor pedum profunditatem, ingentia glaciei fruſta exſcindi poſſint.

Cum vero in priori hac relatione belli alicujus mentio fiat, inter Tartaros orientales & Moſcovitas, interpres Gallus annotatione quadam dubitationi prævenire voluit, quæ ex vulgari utriusque regionis Geographia oriri poteſt, in qua maxima inter Tartariam illam & Moſcoviam diſtantia reperitur. Nihilominus aliquibus relationibus recentioribus Gallos in Polonia militantes & cum Moſcovitis conſervantes cognoviſſe ſcribit, Moſcovitici regni terminos verſus mare Tartaricum valde extenſos fuiſſe, ita ut ab urbibus, quæ Lopsla, Abaſinko & Nerginsko nominantur, in Tartaria majori ſitis, & Moſcovitis ſubjectis, viginti quinque aut triginta dierum itinere Pekinum iri poſſit. Hæc veriſimilia fiunt ex iis, quæ nuper admodum de Moſcovitarum & Chinenſium circa fines controverſiis aut motibus, in *novellis*, quas vocant, legimus.

Narrationis de Hiſpanorum ex Mexico navigatione in magnam Californiæ inſulam nuper facta, hæc eſt ſumma. Prorex Mexici ſive novæ Hiſpaniæ *Marchio Lagunæ*, *Iſidorum Atondum*, Præfectum maris, cum duabus navibus bellicis d. 18 Januar. 1683 ex portu novæ Galliciæ *Chalaca* dimiſit. Is poſt moleſtam ſatis navigationem portum, quem *Dominæ noſtræ de pace* vocant, d. 30 Mart. tenuit, cujus latitudinem varie traditam *Franciſcus Kino* Jeſuita, qui claſſe iſta vehebatur, 24 grad. 45 minut. deprehendit. Dubitatum tamen fuit, an portus iſte idem eſſet, quem antehac ita nominaverant Hiſpani, quia accolæ alia plane lingua utebantur, quam qua olim uſi fuiſſent, nullamque amicitiæ demonſtrationem faciebant; quamquam fieri potuerit, ut veteres coloni ab aliis pulſi fuerint.

Vide-

Digitized by Google

Viderunt paulo poſt barbarorum triginta quinque, qui milites Hiſpanos averſati a Jeſuita ſupra nominato & ſocio ejus munuſcula, eſculenta potiſſimum, acceperunt. Paulo poſt 90 alii comparuere, paulo humaniores prioribus, ſed & furandi gnari, ut ſclopeti diſploſione terreri opus fuerit. Apparuit autem, nihil eos antehac eorum vidiſſe, quæ Hiſpani oſtendebant; omnia enim ut nova & inſolita, maxime ſclopetorum effectum admirabantur, cæterum ſimiarum more omnia imitantes, quæ Jeſuitæ faciebant, precum etiam formulas clara pronuntiatione ſequuti. Geſtibus ingenioſe ſignificare multa potuerunt. Terra frugum omnis generis capax eſſe videtur, montes arboribus conſiti & feris pleni ſunt, paſcua egregia: lapides reperti, qui minerales videbantur, multum etiam concharum; ſed nullæ margaritæ viſæ ſunt, neque illarum notitiam barbari habent. Ex balænæ oſſibus maxillam invenerunt quinque ulnas longam. Longitudo Inſulæ 1700 milliarium eſt a meridie verſus ſeptentrionem, ſive a promontorio S. *Lucæ* ad *Mendozinum*, latitudo 500, ab hoc promontorio, ad portum Fran. Draci. Plura promittuntur, ſi ſedem fixerint, ulteriusque progreſſi fuerint Hiſpani.

LES REFLEXIONS SUR L' ELOQUENCE, LA Poetique, l' Hiſtoire & la Philoſophie. Tome ſecond.

ſive,

Conſiderationes ſuper Eloquentia, Poeſi, Hiſtoria, & Philoſophia.

Tomus ſecundus.

Pariſiis apud Franciſcum Muguet 1684, in 4. & Amſtelodami apud Abrah. Wolfgang, 1686. in 12.

De partibus altero hoc Operum Rapini tomo comprehenſis, earumve numero, ordine & argumentis in genere, quin & de Autore

tore ipſo ejusque conſilio, denuo Lectorem moneri nihil attinet, quod Tractatus ſinguli *Comparationibus* Tomi præcedentis, proximo a nobis menſe pag. 191 ſeqq. memoratis exacte, ut vel ipſe prodit titulus, & jam tum a nobis obſervatum eſt, reſpondeant. Primum *Conſiderationum* genus in ornando *ELOQUENTIÆ* ſtudio ita Autor occupavit, ut, poſtquã Rhetoricorum Ariſtotelis, Ciceronis, & Quintiliani epitomas propoſuit in præfatione, ſervatæque ab his dicendi magiſtris methodi diſcrimen oſtendit, tribus in univerſum titulis operam ſuam diſtinguat, notaturus initio potiora Eloquentiæ generatim, Civilis deinde, denique Eccleſiaſticæ. Et in hac quidem illuſtranda multo copioſiſſimus eſt, cujus laude, vel fructu potius, pauci polleant, ideo quod majeſtatem Domini, cujus loquuntur loco, ſinguli non expendant ſerio, nec pio receſſu, precibus, humilitate, & meditatione gratiam unctionis ambiant. Illos itaque caſtigat, qui a ſolida eruditione minus inſtructi, vel ineptis & puerilibus amplificationibus rem agunt, vel vanas aucupantur elegantias, vel alienam invadunt operam: rurſus, qui oſtentant artem diſtributione anxia, aut patrum ac gentilium allegatione ſuperbiunt, theatricisque geſticulationibus ineptiunt: quorum denique mores faſtus, adulatio, avaritia, rigor nimius, aliaque innumera a dignitate verbi aliena vitia coinquinant. Nec querelis nudis ita titulus hic abſolvitur, ut non & rectius quid fieri poſſit, edoceat Rapinus. Primas inculcata iterum iterumque gravitate muneris, Scripturæ defert, quæ ideis abundet ſublimiſſimis, quæ placeat varietate ſtyli, quæ ſimplici gravitate emineat, quæque adeo prima dicendi lex futuris ſit Doctoribus. Prophetis enim, quod exmpli loco affert, validiores magiſtros compungendi cordis non haberi. Secundas tenent Patres Græci magis quam Latini, quorum pauciſſimis, ferente ſic ratione temporis, licuerit eſſe eloquentibus. Ex illis Chryſoſtomi homiliæ in Epiſtolas Pauli plus vice ſimplici commendantur. Tertias ab aliis forte deferri putat recentiorum ſermonibus: ſed ut nocere plurimum lectiones ſcholaſticas, ſic ex his parum prodeſſe plurimos arbitratur. Nihilominus intermiſcuit ſubinde exempla illuſtrium Concionatorum, Hieronymi Savonarolæ, qui finiente ſeculo XV Alexandri VI juſſu crematus eſt Florentiæ: Philippi Narnii, cujus ſermone coram Gregorio XV multisque præſulibus *de Reſidentia* habito

habito, XXX Epiſcopi in diœceſin ſuam ſeceſſerint: Ludovici Granatenſis, Edmundi Augerii, & quos ex inſtituto ad finem laudat, duorum Jeſuitarum Lingendeſii & Caſtillonii.

In POETICARUM Conſiderationum prooemio catalogum ſcriptorum Rapinus conficit, qui poſt Horatium & nonnulla præcepta Petronii, Ariſtotelis Poetica Conſtantinopoli in Italiam tralata, ſunt interpretati. Literatoris quidem, vel,ſi mavis,Grammatici habitum induiſſe ſtatuit, cum Victorio Robortellum, & Madium; Dialecticorum, Riccobonum & Majoragium: Minturnum, Oratoris; Poëtæ, Vidam; Patricium, Hiſtorici; Gilium Rhetoris, Scholiaſtæ, Voſſium. Quibus tamen omnibus, ipſius materiæ enucleatores ſi quæras, tres haud obſcure cenſet præferendos, Benium, Piccolominum, & Caſtelvetrum; quos a ſe invicem ſic iterum videtur diſtinguere, ut iſtum bene, illum melius, hunc optime, ſepoſita qua fuit cenſendi libidine, conſulere liceat. Laudato tamen indice interpretes omnes non contineri, facile conceſſerit Cl. Autor,qui præter hos Gallutium, aliosque alibi nominavit ipſe, quique ob ſuas ipſius Obſervationes annumerari eorum cenſui omnino meruit. Quicquid enim ſit de Ariſtotelis ordine, ut alia ab eo tradere præcepta audeat, tantum id quidem abeſt, ut & Hiſpanum illum Poetam CCC (imo ſi Auctori Operis Gallici, *Jugemens des Sçavans ſur les principaux Ouvrages des Auteurs*, cujus prima pars Pariſiis anno ſuperiore prodiit, tomo I pag. 435 fides eſt, CIϽIϽCCC) Comœdiis celebrem, Lopez. de Vega, ſola *artis novæ* tentata ſcriptione nominis ſui famam attriviſſe judicet. Hinc tractationem ipſam generalem ingreſſus, excuſſa Poeticæ artis vaſta magnitudine eaque ordinatius, quam ab Ariſtotele & Horatio factum, beneficio cauſſarum delineata, e ſolis veteribus, modo ſervilis imitatio aut affectatio abſit, diſcendam eam eſſe contendit. Nam etſi & illos ipſos obſervat non inveniri ubique ſibi ſimiles; tutiorem tamen viam non extare, & quod deſit in uno, reperiri abunde in alio. Illudque conſilium ſuo cum damno ſeu ignoraſſe, ſeu multis locis, præter Vegam, neglexiſſe Arioſtum & Taſſum (a Benio patriæ verius amore, quam veritatis, Homero & Virgilio comparatos) Marinum, pluresque Hiſpanos, Gallos, Italos. Rectius conſuluiſſe ſibi Georgium Triſſinum, & Fulvium Teſtium, ubicunque tantos ſectari du-

ri duces non dubitaverint. Omnium feliciſſimos illos ait reputandos, quibus cum tenera adhuc eſt ætas, Corinthum adire, hoc eſt, mentem veterum exemplis imbuere contingat. Nihil enim aliud exiſtimat Julio, & Joſepho Scaligeris obfuiſſe, quam ſero nimis cœptum poeſeos ſtudium. Cæterum in Conſiderationibus ſpecialibus, Epici primum carminis leges a paucis olim hodieque ſervatas explicat, & vix, quod mireris, e grandi veterum recentiorumque agmine tres habet, quibus gloriam iſtam plene tribuere audeat. Nam & ipſam literaturam, ut e tot cenſuris unicam inſeramus, nocuiſſe hic H. Grotio, & Dan. Heinſio. Nec quod in univerſum advertimus, judicandi dexteritatem in Gallo deſideraveris facile, qui ipſorum Gallorum vitia ſevere toties arguit. Traditis deinde Tragœdiæ veteris partibus utilitatibusque, illuſtrisſimi Principis Contii meminit, qui peculiari tractatu tragœdiam modernam amatoriis plerumque rebus laborantem ex merito caſtigavit. Tandem de Comœdia vetere diſſerens (hodiernæ enim licentiam Concionatoribus coercendam relinquit) Menandrum Ariſtophani, Terentium præfert Plauto: e recentioribus Vegam Hiſpanum, & Molierum gentilem ſuum commendat. Hinc ad poemata, quæ cum quandam ſimilitudinem majoris illius poeſeos habeant, haud inepte eo reduci poſſunt, progreditur, ad eclogas ſcilicet, ſatyras, elegias, odas, & epigrammata. In Eclogis Theocritum dulcedine, Virgilium judicio præſtare credit. In Satyris, Horatio Juvenalem non minus ac Perſium concedere; hodieque duas extare ejus generis absque metro ſcriptas acutisſime, refert: unam, autore Cervante Ducis Albani Secretario, ſpectaſſe Ducem Lermanum, Philippi III miniſtrum primarium, quod ſe aliosque viros doctos habuerat contemptius: altera tempore Ligæ in Galliis prognata exagitari Guiſios. In Elegia Latinos præponit Græcis, e Latinis Tibullo & Propertio Ovidium; cujus genium Lotichius noſter, Molſa Italus, ac Sidronius Belga feliciter expreſſerint. In Odis Pindarum ait tenere regnum, & Horatium. In Epigrammatibus Græcos ſejungit a Latinis, quorum illi amœnam ſubtilitatem nexus, hi vocum magis argutias graviter ſint ſectati. De Madrigalibus & id genus verſibus aliis, ac omnis denique poeſeos Gallicæ difficultatibus quæ ſubjunguntur, tacere malumus. Sed quoniam de rhythmis quoque circa finem agit, quo-

rum

Digitized by Google

rum cura & Gallos teneri ſcimus, *Nicolai Rapini* Fontenaco Pictavi, ante hos ſeptem fere & ſeptuaginta annos, ſummos inter honores denati, non poſſumus non meminiſſe. Is enim, ut habet Scævolæ Sammarthani elogium, poeticis ejus operibus, Lutetiæ Pariſiorum 1610 editis inſertum, omisſis vulgaribus rhythmis & homœoteleutis, Gallicos quoque verſus ad Græcorum Latinorumve numeros compoſitos, certis pedum legibus cohibuit, ſervata cujusque ſyllabæ menſura. Unde mirum eſt, quod Renatus noſter nullam Nicolai mentionem hoc loco faciat, cujus eum ob antiquitatis amorem aliaque ſtudia putes quam ſimillimum. Habentur ergo hoc vel ſolo opere, quæ doceant, quæ delectent, quæ bona ingenia exerceant, & quod rurſum addimus, quæ Latina interpretatione dignisſima omnino videantur.

Tertium locum conſiderationibus dedit, quæ HISTORIAM ſpectant. In quarum principio, quam difficile ſit definire ſcribendæ hiſtoriæ modum, expendit, eaque difficultate non paucos eam in ſententiam pertrahi, ut exiſtiment, mores ſolum temporis, quo vivitur, in adornanda hiſtoria ſequendos eſſe. Verum qui non præſenti modo ſeculo, ſed & omni poſteritati, exemplo veterum, placere velit, eum, judice Rapino, ſimul noſſe generales quasdam regulas oportet, quibus obſervatis legentium favor quocunque impetretur ævo. Earum contra neglectus in cauſa dicitur eſſe, cur tot hiſtoricorum vix ſalva hodie ſuperſint nomina. Et has quidem regulas quatuor vocabulis Autor expresſit, quorum expoſitionem ab ipſomet petieris rectius. Quæ porro afferuntur de bonæ narrationis legib9, magnam partem vulgaria ſunt, ſed præter inſperſa more ſuo exempla, de tranſitionibus, connexionibus, ſententiis, & immiſtis orationibus, varia Auctor congesſit. Circa finem certe de priſcis pariter ac novis hiſtoriæ in utraque lingua conditoribus ea feruntur judicia, quæ non poſſunt non utilitatis plurimum afferre. E Græcis Herodotū producit, Thucydidem, Xenophontem, Polybium, Diodorum Siculum, Arrianum, Dionem Casſium, Procopium, & ſcriptores Byzantinos: e Latinis Salluſtium, Cæſarem (cujus de bello Gallico libros ex ipſis Franciæ Regibus transtulere Henricus IV, & Ludovicus XIV) Livium, Tacitum, Curtium, Juſtinum, Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptores.

Digitized by Google

E recentioribus neminem dimittit fere ſine cenſura, ſi Cominæum, & & Marianam, quem magnifice ubique laudat, excipias.

PHILOSOPHICÆ tandem Conſiderationes, in ſex ab Autore titulos leguntur diſtributæ. Primo enim (cui pro argumento eſt *Philoſophia in genere*) Sectis omnibus in ſeptem claſſes redactis, æmulationem Chriſtianorũ & Gentiliũ Philoſophorũ, nec non miſerandam illam barbariem Scholaſticorum, Cabalæ Chymicæ ortum exponit, quidq; hominis & nationis indoles in eligenda philoſophandi ratione valeat, jucunde oſtendit. Totus vero eſt in commendandis ſobrie veteribus, quos vel ſola *traditio* & tot ſeculorum conſenſus humani generis præceptores conſtituerit. Cui cum recentiorum quorundam autoritas videretur obſtare, utroſque comparat, duoſque illos ſcopulos ſedulo vitare jubet, ſervilem antiquitatis cultum, & licentioſum novandi amorem. Sic enim hodie ab inſinceris quibusdam hominibus fieri, ut aſcita nova eaque tenebricoſa phraſi, ac effictis monſtroſis opinionibus, famæ ſuæ, non aliis conſulere ſtudeant. Catalogo illorum ſatis referto inſerendum quoque Carteſium putavit, quo de Rohaultius inſcius quidem ac imprudens male meruerit, quod quæ iſte in phyſicis ſtudio infucaverat, ſimpliciore explicatione deterſa, magna bonitatis parte privavit; majorem fidem iis, quæ non intelligunt, hominibus vulgo adhibentibus. Secundo titulo obſervationes habentur in *Logicam*, parum ab aliis philoſophis excultam & diſpoſitam ante Ariſtotelem; cujus adeo epitomen Rapinus ſubjunxit, e tot poſterioribus interpretibus Smiglecium Polonum Jeſuitam honorifice commendans. Simul tamen Zenonis, Epicuri, Galeni, Lulli, Rami, Cardani, Baconi, Campanellæ, Helmontii, Carteſii, & Petri Munerii Gratianopolitani Medici labores enarrantur. Tertius locus tribuitur Conſiderationibus ſuper *Ethica*; cujus deſiderium primus omnium conceperit Democritus, cultũ præiverit Socrates; ſequente Platone, Ariſtotele, Zenone, Epicuro, Cicerone, & multis aliis, in fraudem fere phyſicæ, nimium de ſummo bono controverſiis indulgentibus. Sed quæ de perfectione Ethicæ Chriſtianæ differit, caput hujus tractationis non immerito diximus. Nam & æmulationem gentilium ex illa natam, & præcellentes ejusdem fructus, doctoreſque commemorat. Quarto titulo leguntur Conſiderationes ſuper *Phyſica*, qua ob difficultates in-

inextricabiles, gignendæ in homine humilitati efficaciorem nullam partem Philoſophiæ cenſet. Hanc priſcos olim in tot diſtraxiſſe ſectas; ac Florentia promiſſum, ſed fruſtra forte, fuiſſe Rucellai opus quoddam, XII voluminibus, Italice ſcriptis, omnia veterum dogmata; & plusquam XXX Syſtemata phyſica complexurum. Noſter quidem quid Ægyptii, quid Græci, quid Romani quondam præſtiterint, juſta commemoratione perſequitur, ſic ut de Ariſtotelis interim ſui a paucis lecti, a paucioribus intellecti exiſtimatione maxime ſit ſolicitus. Quosdam ejus defectus agnoſcit; ſed condonari poſſe probat. Recentioris phyſicæ hiſtoriam incipit a Galilæo Florentino, ad Gaſſendum, Baconum, Torricellum, Merſennum, Harveum, Borellum, Boyleum aliosque, ut & integras Societates progreſſus; facta inſuper Campanellæ, Teleſii, Fludii, Helmontii, quin & Hobbeſii, omniumque fere Chymiſtarum mentione minus honorifica. In Carteſio nationis ſuæ Philoſopho quæ deſiderat, dudum fortaſſe nota ſunt: cauſam tamen, cur *vacuum* cum aliis negaverit, ſubtilemque ſuam materiam effinxerit, referre lubet. Didicerat hic e Merſenni, quem Pariſiis rerum ſuarum veluti curatorem habebat, literis, parvo æſtimari ſciagraphiam ſuam phyſicam, quæ vacuum admitteret. Cum itaque mutaret ſententiam placendi ſtudio, Gaſſendusque id repugnare ſuæ de motu hypotheſi objeciſſet; materiæ ſuæ ſubtilis commento difficultatem tollere conatus eſt. In *Metaphyſicis* denique Conſiderationibus, quatuordecim libris Ariſtotelis diſpoſitis, Suarezium ita commendat, ut quid de aliis ſentiat, non diſſimulet. Eſſe vero arbitratur hæc veræ obſtacula metaphyſicæ, abſtractionum horrorem, obſcuras definitiones, terminorum barbariem, quæſtiones ſpinoſas, ingeniorumve, queis ſtudium iſtud conveniat, raritatem. Poſtremo loco de *USU Philoſophiæ in Theologia* diſſerit; oſtenſo ſimul periculo, ſi falſam eam eſſe contingat. Prudenter ergo a concilio Lateranenſi atque Viennenſi fuiſſe definitum, ne Profeſſores Philoſophiæ quicquam ſtatuant in fraudem fidei. Huic vero maxime congruum eſſe & ſtylum Ariſtotelis, & principia organica, atque methodum, in confutandis præcipue heterodoxis, defendendaque contra gentiles Chriſtianæ religionis veritate. Qua etiam occaſione Opus Thomæ contra gentes, Savona-

narolæ Triumphus Crucis, Vivis liber de veritate fidei commendatur.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑ-*νασίȣ Ἀρχιεπισκόπȣ Ἀλεξανδρείας τὰ εὑρισκόμενα ἅπαντα.*

S. PATRIS NOSTRI ATHANASII ARCHIEPIſcopi Alexandriæ Opera, quæ reperiuntur, omnia. Editio nova juxta Pariſinam anni 1626 adornata, cum indicibus neceſſariis.

Coloniæ, ſumtibus Mauritii Georgii Weidmanni, 1686, in fol.

MEretur profecto, ſi quisquam inter priſcos eccleſiæ Patres, D. Athanaſius, ut ſcripta ejus inter mortales ἀθάνατα ſerventur. Quod cum eruditis probe perſpectum foret, non defuere jam inde a primis renaſcentium literarum exordiis in hunc usque diem, qui iisdem conquirendis, Latine vertendis, & vel una vel utraque lingua, ſeorſim conjunctimve in publicam lucem emittendis, operam dederunt. Deſudarunt in hoc pulvere *Angelus Politianus*, *Johannes Reuchlinus*, *Eraſmus Roterodamus*, *Johannes Lampadius*, *Valentinus Ampelander*, *Petrus Nannius*, *Wolffgangus Muſculus*, *Johannes Curterius*, *Theodorus Beza*, *Abrahamus Scultetus*, *Petrus Felckmannus*, *Johannes Piſcator*, *David Hæſchelius*, *Albertus Hungerus*, *Johannes Tillius*, *Franciſcus Turrianus*, *Fronto Ducæus*, *Petrus Pantinus*, *Lucas Holſtenius*, *Franciſcus Combefiſius*, *David Colvillus*, *Johannes Baptiſta Cotelerius*, *Andreas Arnoldus*, & alii quorum diverſus labor, nec omnium eadem fortuna, cum multi nubem pro Junone fuerint amplexi; quos inter etiam *Chriſtophorus Perſona*, qui Theophylacti in Paulinas commentarios Athanaſio perperam inſcripſit, antiquioribus Athanaſii editionibus quæ Lutetiæ 1520, Argentinæ 1522, & Baſileæ 1527 prodierunt, inſertos, ſed poſtea in Colonienſi, quam 1532 Cervicornus procuravit, aliisque recentioribus Latinis pariter, (quales Baſileæ 1556 & 1564 quatuor,

Lu-

Lutetiæ autem 1572 & 1581 quinque tomis diſtinctæ lucem aſpexerunt) & Græco-Latinis editionibus omiſſos.

Inter Græco-Latinas prima fuit Comeliniana,ſub initium hujus ſeculi Heidelbergæ nata, quam in plerisque ſecuti ſunt Pariſienſes anno 1626, de eo tantum ſoliciti, ut correctiorem & auctiorem exhiberent. Quamvis correctionem non ubique ſatis feliciter tentatam fuiſſe vel ex eo pateat, quod in præfatione ad poſthuma Petri de Marca opuſcula *Baluzius* monuit. Ea quæ in Pariſienſi editione ad Athanaſianorum operum numerum acceſſerunt, ſunt imprimis vita Antonii Eremitæ Græca, & ſeptem homiliæ e diverſis bibliothecis ab *Holſtenio* erutæ. Nam declaratio in Leviticum & alia quædam Athanaſii fragmenta, in Heidelbergenſi editione minime deſiderantur, ſed in Pariſienſi ſemel ſuo loco, & iterum ſub peculiaribus titulis leguntur, quod ut ſuperfluum in Palatina illa editione *Felckmannus* ſedulo præcavit.

Novam quam nunc ſiſtimus, Athanaſii editionem Pariſienſi conformem eſſe ipſe titulus indicat. Neque novi quicquam accedit, præter opuſculum ſuperiore anno ab *Arnoldo* ſub Athanaſii nomine vulgatum, & in Actis noſtris memoratum. Cetera enim, ut vitam Syncleticæ in actis Sanctorum ad d. 5. Januarii ex interpretatione *Colvilli*, & poſtea a *Cotelerio* in Monumentis eccleſiæ Græcæ Græce & Latine editam,aliaque nonnulla, quæ in bibliotheca Patrum ejusque auctariis ſub Athanaſii nomine leguntur, omittere placuit, ne dubii & ſuſpecti fœtus ſupra modum aucti genuinos oppreſſuri viderentur.

LETTRES DE PROTESTANTS DE FRANCE.

id eſt:

Literæ Proteſtantium Gallicæ nationis, qui omnia ob cauſam Evangelii reliquerunt, ad omnes alios Proteſtantes Evangelicos, fratres in Jeſu Chriſto. Item, Epiſtola ad Reges, Electores, Principes & Magiſtratus Proteſtantes. Anno 1686 in 12.

Tri-

T*Ribus* epiſtolis compellant Proteſtantium Eccleſiam, qui ex Gallia religionis cauſa profugerunt; quarta Principes & proceres ſpeciatim. *Prima* (data d. 27. Jan. 1686) continet compendioſam narrationem calamitatum, quas Reformati in Gallia paſſos ſe eſſe conqueruntur, tum variis libertatis ſuæ reſtrictionibus & imminutionibus, ab anno 1660 usque ad nuperam Cleri Gallicani congregationem menſe Majo anno 1685; tum maxime poſt hujus congregationis tempus, cum ſublatis penitus privilegiis in extremam inciderunt ruinam. Hæc tamen omnia, quia ex tot aliis libris & relationibus jam innotuerunt, & absque dubio prolixioribus narrationibus exponentur, recenſere ſuperſedemus. Memorabile eſt, quod primæ epiſtolæ inſertum legitur, reſponſum a Rege Chriſtianiſſimo anno 1666 d. 10 Septembr. ad Sereniſſ. & Potentiſſ. Electorem Brandenburgicum, jam tum pro Reformatis intercedentem datum, cujus inter alia hæc ſunt verba: *Inter præcipuas curas mihi eſt, ut Reformatis in omnibus negotiis, omnibusque occaſionibus religioſe præſtari faciam, quæcunq; per conceſſiones Regum prædeceſſorum meorum, measque, & vi edictorum noſtrorum ipſis debentur; nec permiſſurus ſum, ut iis ullo modo contraveniatur: hanc mihi ipſi regulam præſcripſi, tum ut juſtitiam obſervem, tum ut iis oſtendam mihi illorum obſequio & zelo, quem poſt ultimam pacificationem anno 1629 in ſervitiis mihi exhibendis demonſtrarunt, ſatisfactum eſſe.* Epiſtola *ſecunda* cui dies 6 Febr. adſcriptus eſt, capita fidei quam Reformati profitentur, & eodem quidem tenore, quo congregationi Cleri anno 1685 exhibita fuerunt, proponuntur. Hæc quoque, ut aliunde nota, non opus eſt, ut hic recenſeantur. In *Tertia* (d. 16 Febr.) demonſtrare nituntur autores, diſſenſum inter Proteſtantes *utriusque* (ut loquuntur) *confeſſionis*, impedimento eſſe non debere, quo minus pro fratribus ſeſe mutuo agnoſcant & tolerent. Alloquuntur igitur Lutheranos, & generaliter ab initio monent, non defore usque ad finem ſeculi inter Chriſtianos diverſas de aliquibus myſteriis Chriſtianiſmi opiniones, quia docente Apoſtolo I. Cor. XIII. 9. 12. *ex parte cognoſcimus, & per ſpeculum in ænigmate videmus.* Si qui igitur plus luminis ſe accepiſſe putantes, alios præſcriptis regulis & credendi formulis, ad ejusdem quem habere ſe exiſtimant, cognitionis gradum cogere velint, eos tot ſchiſmata excitaturos eſſe ajunt, quot non

ſolum

Digitized by Google

ſolum ſunt nationes, ſed & cœtus, & homines. Interim, ut appareat, ſe de myſteriis, quæ non ſatis cognoſcere exiſtimentur, innoxie ſentire, nec opinionis ſuæ differentiam tantam eſſe, ut tolerantiam, & ſi occaſio detur, communionem mutuam impediat, doctrinam ſuam de *Sacra cœna* (quam præcipuum controverſiarum caput eſſe arbitrantur) exponunt. Convenire autem ſibi cum Lutheranis dicunt, quod Sacramentum illud ſit ſignum mortis Chriſti, & ſigillum novi Teſtamenti; quod nulla in eo fiat transſubſtantiatio; quod adorandum non ſit; quod ſacer calix omnibus fidelibus præberi debeat, non minus ac panis conſecratus; quod nullum per id fiat ſacrificium propitiatorium, ſed commemoratio ſacrificii crucis Chriſti, quo peccata noſtra plene expiata fuerunt; quod ſacramentum hoc ſancta diſpoſitione recipientes realiter participes fiant Domini noſtri, & ſalutis per mortem ejus partæ. Solam itaque differentiam eſſe, quod Lutherani ſe illud realiter ore corporis; Reformati itidem realiter, ſed corde per fidem, quæ eſt os animæ, percipere id credant. Cum vero utrique confiteantur, accipi Servatorem mundi, & participes ejus in S. cœna nos fieri *realiter & vere*, neque tamen alterutri modum ſciant, quo Chriſtus cum fidelibus in ſacramento uniatur, ſufficere cenſent, quod Deus, ſanctæ unionis hujus autor, id ſciat; nec Apoſtolos ad S. cœnam admiſſos clariorem, quam nos, cognitionem habuiſſe: nec apertius cognoſci modum regenerationis, quæ fit per Spiritum ſanctum. Afferunt poſtea quæ ex libris Reformatorum jam dudum conſtant, quo modo verba, *hoc eſt corpus meum*, intelligant, & quibus rationibus inducti particulam *eſt*, pro *ſignificat*, accipiendam eſſe putent, & cur in ceremoniis diverſum ſervent; ſperantes, ut ſi qui non obſtantibus argumentis illis nihilominus errare exiſtiment Reformatos, ea tamen futuri ſint æquitate animi, ut non ſine veriſimilitudine errare agnoſcant, & tali denique errore, qui fundamentum ſalutis non ſubvertat. Addunt pauca *de imaginibus*, quæ cum nullo cultu & honore a Lutheranis afficiantur, diviſionis cauſam præbere nequeant, quanquam optare ſe teſtantur, ut populus aſſuefiat, ut in ſpiritu & veritate Deum adoret, & verbum ejus, absque ſenſuum delectatione, in pectore meditetur. Quod Providentiam divinam attinet, credere ſe, quod Deus mundum potentia ſua creaverit, ſua-

Digitized by Google

que regat ſapientia, nihilque fiat fortuito aut ſine ejus permiſſione; injuſte ſibi imputari dicunt, quod Deum faciant autorem peccati; Eccleſiam ſuam non agnoſcere unius alteriusve doctoris phraſin male intellectam, nec conſequentias illi ſuperſtructas admittere, ſed damnare. Malum a Deo permitti, non effici, & ſapientiam ejus noſſe mala, quæ ex hominum malitia fiunt, pro ſapientia ſua in bonum vertere, quo ſenſu Act. IV. 28. dicatur, quod *Judæi quæ manus & conſiliũ Dei decreverint, fecerint*, & Eſai. X. 5 quod *Aſſur ſit virga furoris Domini.* Porro *prædeſtinationem, reprobationem, ſatisfactionem Chriſti, efficaciam S. Spiritus*, magna eſſe myſteria, quæ ſecundum ſpeculationes ſcholaſticas examinare & penetrare, ad ſalutem non ſit neceſſe; ſatius fuiſſe, nunquam de iis diſputaſſe, & ut quisque Scripturam legens & meditans ea comprehendere annixus eſſet, ſecundum gratiæ modum a Deo ſibi datum. Si quædam durius dicta in Theologorum Reformatorum libris reperiantur, non deeſſe talia in Lutheri & veterum Aug. Confeſſionis doctorum ſcriptis: diverſitatem conceptuum inter ipſos Reformatos eſſe, ob quam tamen ſchiſma non faciant. Quomodocunque hi aut illi myſteria iſta comprehendant, omnes tamen ſapientiam, miſericordiam, juſtitiam Dei Patris, charitatem filii ejus Jeſu Chriſti, & gratiam Spiritus ſancti, admirari & venerari. Si contraria ex opinionibus eorum eliciantur, negari ab ipſis & rejici. Cur diſputatur, *ajunt*, de reprobis? *Quid ad nos, qui foris ſunt?* Nonne ſcire & profiteri ſufficit, ut omnes agnoſcimus, decretum Dei neminem ad peccatum cogere; ſine pœnitentia & fide neminem participem fieri ſalutis per Chriſti mortem acquiſitæ; pœnitentiam vero & fidem dona eſſe Spiritus ſancti, ſemper a Deo petenda; Sacroſanctæ Trinitati omnem gloriam redemtionis noſtræ deberi, & Evangelium a miniſtris, omnibus auditoribus indiſtincte prædicari debere, & ſalutem omnibus qui pœnitent & credunt in Chriſtum annuntiari, de ſingulis etiam qui pœnitentiæ & fidei ſigna dent, bene ſperari, & conſcientias propoſito miſericordiæ divinæ ditiſſimo theſauro, immenſa charitate, & infinito merito Chriſti erigi, & Spiritus Sancti operationes precibus implorari. Hæc ita fieri aſſerunt in eccleſiis ſuis, maxime apud morientes. Deplorant damna a Theologia Scholaſtica Eccleſiæ illata, nec dubitant

bitant

Digitized by Google

bitant ſalvari poſſe, & inter fideles & membra Chriſti referri debere, qui ignoratis aut omiſſis Scholæ quæſtionibus, capita fidei, in *Epiſtola ſecunda* enarrata, profiteantur. Addunt paræneſin ad tollendum ſchiſma, quod tot eccleſiarum ruinæ cauſam dederit, & ut debiliores ab iis qui ſe firmiores eſſe credunt ferantur, donec eadem illuminatione & firmitate potiantur, utque reges & principes permoveantur admonitionibus piorum miniſtrorum ad colloquium inſtituendum, in quo non diſputetur, ſed de pace & concordia, ut inter fratres in Domino, & de unione, & mutua tolerantia, quæ veros Chriſtianos decet, conveniatur. Interea ſperant ſe benigna receptione, conſolatione & precum ſubſidio dignos habitum iri, tanquam membra & confeſſores Jeſu Chriſti, quibus ingentes quas perpeſſi ſint & adhuc patiantur afflictiones, teſtimonium veritatis præbeant. Quemadmodum autem Epiſtolæ titulo ſubſcripſerant & ſibi applicarant locum Pauli *Phil. I. 29. donatum nobis eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credamus, ſed ut etiam pro illo patiamur,* ita plurimis ex Pſalmis & Prophetis de afflictione & conſolatione piorum dictis, epiſtolam hanc pathetice claudunt. *Quarta*, uti dictum eſt, epiſtola (d. 17. Febr.) ad Reges, Principes & Magiſtratus Proteſtantium dirigitur & brevis eſt, eoque tendit, ut ſchiſma in Eccleſia, ſponſa Chriſti, & Principum protectioni concredita ceſſare faciant. Paſtores etiam adhortantur, ut *Jojada* & *Joſua* ſacerdotum exemplo, apud Magiſtratus, veluti apud *Joam Regem & Zerubabelem Principem*, ſcopum hunc ſaluberrimum urgeant; quod ſi ceſſarent Paſtores, Regum tamen, *Aſſæ*, *Joſaphati*, *Ezechiæ & Joſiæ* exemplo, Eccleſiæ ſalutem procurandam eſſe, quanquam tunc a Sacerdotibus & Levitis neglectam. Sine conſcientiæ læſione non poſſe diutius tolerari ſchiſma, ex quæſtionibus ſcholaſticis & ad ſalutem non neceſſariis hucusque continuatum, quod tot mala Proteſtantium Eccleſiis intulerit, & extremam ruinam minitetur. Humano potius quam divino ſpiritu diſputari; calore mentis, aut vincendi ſtudio incitatos peccare in humilitatem Chriſtianam, in manſuetudinem S. Spiritus, in charitatem & emendationem publicam, in concordiam fraternam, in quietem eccleſiæ & augmentum regni Chriſti. Oſtendunt inde periculum a Romani Cleri concordibus & perpetuis, ad opprimendos Proteſtantes, quos diviſos vident, conſiliis, & quibus

Digitized by Google

modis ad hæc exequenda, Reges & Principes, invitos quandoque & meliora ſentientes pertrahant. Diviſione illa factum eſſe, ut Gallorum Reformatorum clades cæteri tanquam ad ſe nihil pertinentem adſpexerint. Eſſe adhuc quindecies centena in Gallia hominum millia, qui dies noctesque ſub crudelisſima perſecutione gemant. Filios illos eſſe Germanicarum Eccleſiarum, & ab his lumen reformationis accepiſſe, ſubſidiumque inde mereri. Addunt alia quibus ad commiſerationem, & communis cauſæ patrocinium commoveri poſſe Principes & populos exiſtimant. Hæc fere ſunt, quæ in his epiſtolis continentur, a nobis hiſtorice relata, ſuſpenſo, pro ſcopo noſtro, & delato, ad quos illud pertinet, judicio.

DE GRANIS AVENÆ, QUÆ IN STOMACHO germinarunt, Obſervatio a Dn. Busſiere Comitis de Roye Chirurgo Hafnia ad Auctorem Novellorum Reip. Litt. d. 25. Aug. 1685, perſcripta.

Translata ex dictis Novellis Menſ. Sept. 1685, p. 994. ſeqq.

Miles quidam e præſidiariis Hafniæ, cum hyeme ſuperiori nonnulla avenæ grana deglutiviſſet, verſus finem usque menſis Julii in ventriculo eadem retinuit; interea temporis modo febri, modo vomendi conatu, maxime vero doloribus circa ſtomachum cum ſcorbuticis pathematis haud parum afflictus. Proximo menſe Julio cum gravius ſolito angeretur, & chirurgus legionis cui adſcriptus æger erat, emeticum ipſi propinaſſet, grana illa avenæ cum materia alia ſatis prava per vomitum ejecit. Quo in caſu admirationem inprimis mereter, non tantum diuturna granorum avenæ in ventriculo (nec continuo hujus niſu, nec catharticorum ſæpius adhibitorum violentia obſtante) commoratio, ſed & quod radices in ventriculo grana illa egerint, ac non ſecus ac ſi terræ fuiſſent concredita, germinaverint, niſi quod culmos modo ſine granis produxere. Culmi ſatis erant tenues, & perquam ſimiles ariſtis ſive barbulis, in tritici ſpica alias conſpicuis, non quidem æque rigidi, ſed longiores; dum granorum iſtorum nonnulla culmum 7 vel 8 digitos longum projecerant,

cerant, nec ſimplicem illum, ſed tribus vel quatuor interſtinctum nodulis, ad figuram & craſſitiem exiliſſimorum avenæ granorum accedentibus. Ex parte inferiori quodlibet horum granorum trinas quaternasve radices, 2 vel 3 digitos longas & admodum ſubtiles jecerat. A vomitu hoc æger melius habuit, priſtinamque recuperavit ſanitatem.

Hanc avenam plurimi pro morbi cauſa in milite habuerunt. Plerique vero commilitones ejus rem tribuebant incantamentis. Ego ab utrisque diſſentio,& veroſimilius arbitror, in milite, cum avenæ grana deglutiret, morboſam jamdum adfuiſſe diſpoſitionem, a qua in ventriculo (uti ſæpius in ſubjectis ad ſcorbutum inclinantibus evenire ſolet) materia quædam viſcoſa producta fuerit granis detinendis idonea. Eo autem morbo ingraveſcente, iidem quoque ventriculi humores magis devenerunt tenaces,ut avenæ æque granis retinendis, ac fermento ventriculi, ne alterationem iis quandam induceret, velut obtundendo eſſent pares. Verum humoribus hisce cum avena vomitorii ope exterminatis, in libertatem ventriculus, in reconvaleſcentiæ ſtatum æger fuit vindicatus.

EJUSDEM BUSSERII OBSERVATIO ALIA DE extraordinaria quadam prægnatione, ex iisdem Novellis l. c. traducta.

EN phænomenon aliud æque rarum, jucundamque Anatomicis diſſerendi materiam ſuppeditaturum. Degit in urbe hac (Hafnia) uxor quædam militis quinque jam annos gravida. Ea primis novem menſibus motum infantis percepit, mammas quoque non ſecus ac aliis fœminis gravidis accidere ſolet, lacte turgidas experta. Nono geſtationis menſe ſimiles, atque parturientes ſolent, dolores ſenſit, ſed qui cito evanuerunt, ſenſim ſecuta mammarum ad priſtinum ſtatum redeuntium detumeſcentia. Fœtus interim ſingulari plane ratione in utero hæſit, utque ipſe inſtituto examine comperi, ſitum in abdomine matris obtinet transverſum, capite dextram, pedibus ſiniſtram coxam occupantibus, dorſo vero

Mm 3 ante-

Digitized by Google

anteriora verſus matris ad umbilici altitudinem converſo. Facile fœtus is manu percipitur abdomini admota, cujus adeo tenuis cutis eſt, ut ad fœtus usque corpus, nonniſi ſceletum repræſentans, vix dimidii digiti ſuperſit craſſities. Omnes ipſius partes commode diſtingui invicem queunt. Mater motum ejus a quatuor annis non amplius ſe ſenſiſſe perhibet, & licet per moleſtiam inde provenientem alias obire actiones non impediatur, inciſionem tamen in abdomine ſibi fieri extrahendi fœtus gratia mallet. Aſt nemo eſt qui ei rei manum admovere velit, Medicis quippe ac chirurgis fœtum uteri cavitati inhærere perſuaſis. Qua in re tamen ab iis diſſentio, exiſtimoque fœtum hunc extra corpus matricis uti conceptum, ita enutritum quoque fuiſſe, ſed cum viam qua e loco ſuo exiret, invenerit nullam, mortem probabiliter ex defectu ulterioris nutrimenti obiiſſe. Caſus hic extraordinarius utique eſt, ſed non ſine exemplo. Proſtant enim hiſtoriæ gravidarum, quarum fœtus in uteri tubis fuerunt reperti, ſed evadere præpediti, vitam & ipſi amiſerunt, & una abſtulerunt matribus. Quatuor vel quinque ſunt anni, cum venatores lepore fœmella in campis S. Dionyſii capta, protuberantiam quandam ad abdominis hujus latus animadverterent, quam præternaturalem ſibi viſam dum aperuere, fœtibus eandem deprehenderunt turgidam. Id videns Clericus quidam Cardinalis Bullionii domeſticus, leporem in hortum regium ad Dn. du Vernay, cui ſocias tum in adminiſtrationibus Anatomicis jungebam manus, ferendum curabat. Ita in rem curatius inquirentes, uterum fœmellæ ad conceptionem non alio modo deprehendimus concurriſſe, quam ſuſtentando placentas ad nutrimentum fœtibus, qui membranis ſuis prorſus extra uterum involuti erant, ſurrogandum. Unde in mentem venit, gravidæ ſupra dictæ accidere potuiſſe, ut ovulum, cui fœtus productionem ſui debebat, non niſi ad extremitatem alterutrius tubæ (ſive vitio pravæ hujus conformationis, ſive obſtructionis aliunde illatæ) deferri potuerit, quodque ſuffecerit formari in tuba illa placentam, quæ materiam incrementi ovulo ſuppeditaret. Inde auctis fœtus viribus umbilicalem ab eo chordam ruptam, placentamve avulſam, ut adeo utraque ratione medium continuandi vitam ſibi ipſi ſubduxerit. Tametſi vero nec fluxus lochiorum,

nec

Digitized by Google

nec abſceſſus ſupervenerit, non tamen eſt, ut de eo ſolliciti ſimus, quid de placenta carneque fœtus, qua denudatus hic plane videtur, factum ſit, cum virium naturæ in materiæ cujusdam excretione validæ effectus magis mirandi occurrant. Nec eſt quod ſtupeamus, fœtum mortuum adeo diu conſervatum, poſtquam hiſtoria de fœmina Toloſana, cujus fœtus mortuus per decem annos utero geſtatus, integer tamen & ſine ulla corruptione repertus eſt, omnibus innotuit. Ii vero, qui animalium ortum ex ovo negant, dum hujus generis phænomena explicare volent, gravi ſe ſentient implicitos negotio. Invenient vero in ſequenti forſan obſervatione, quod magis arrideat.

OBSERVATIO CIRCA TUBAS UTERI MULIEBRIS, a Dn. Poſtello Medicinæ in Academia Cadomenſi Profeſſore communicata Auctori Novellorum Reip. Litt.

Excerpta ex Novellis menſis Febr. 1686. artic. 5.

IN cadavere mulieris libidinoſæ & furacis annorum circiter 24, menſe Decembri 1684 in ſcholis noſtris diſſecto, circa partes genitales hæc obſervavimus. Teſtes quam pro fœmineis ampliores, ſolidiores, rotundiores, & minus depresſi, ut viriles quadantenus æmularentur, ſemine turgebant absque ullo ovorum veſtigio. Tubas vero quod ſpectat, dextra quidem duplo, ſiniſtra vero quadruplo naturalem modum excedere viſa eſt: utraque ſed præſertim hæc glanduloſa, inſtar teſticulorũ, vel potius epididymidis virilis, quam ſubſtantia non minus quã figura tereti & longa prorſus referebat, ita ut dum utramque confero, mentem ſubierit tubas forſan mulierum viriles epididymidas ſaltem analogice referre, & ab iis ſitu ſolummodo diverſas, quod in viris hæ quidem teſtibus incumbant, unde & nomen ſortiuntur, in fœminis vero teſtes & uterum interjaceant, in cæteris autem præſertim in officio ſeminis generandi convenire. In prædictis quippe tubis copioſum ſemen reperiimus, non ex teſticulis affluens, cum vaſorum deferentium nulla portio, ſed præparantium duntaxat arteriarum & venarum propagines in tubas diſſeminarentur, quæ ideo ſemẽ in teſticulis confectum non recipere, ſed potius in ſeipſis genitum ductu manifeſto & pervio ſic ut ſpecillum mediocre admitteret, in uteri fundum excernere viſæ ſunt. In teſticulis vero ſua quoque

quoq; deprehenſa ſunt vaſa deferentia paulo inferius cervicem uteri ſubeuntia, ſpecillo quantumvis tenui prorſus impervia. Num ergo, ut in virili ſexu ſemen in teſticulo & epididymide, ſic in fœmineo in tubis & teſticulis pariter æqualiterque generantur?

Libri Novi.

JOhannis Lichtfooti Opera omnia duobus voluminibus comprehenſa. Roterodami apud R. Leers 1686, in fol.

Sam. Pufendorffii Commentariorum de rebus Suecicis libri XXVI ab expeditione Guſtavi Adolphi Regis in Germaniam, ad abdicationem usque Chriſtinæ. Ultrajecti apud I. Ribbium 1686, in fol.

Andreæ Reiheri Lexicon Latino-Germanicum, ſive Theatrum Romano-Teutonicum, Sciptorum Claſſicorum fide probata, eorumque libro, capite, indicatis longe auctius, ſtudio & cura Filiorum Heredum editum, cum epiſtola Chriſtophori Cellarii. Lipſiæ & Francof. apud M. G. Weidmannum, 1686, in fol.

Philippi a Limborg Theologia Chriſtiana. Amſtel. apud I. Luchtmann 1686 in 4.

Hiſtoria Genevrina oſia Hiſtoria della Citta e Republica di Geneva, ſcritta da Gregorio Leti. in Amſterdam, per P. & A. van Sommern. 1686. in 12.

Hiſtoria naturalis molarum uteri &c. Autore J.B. de Lamzvverde. Lugd. B. apud P. van der Aa. 1686. in 12.

Hiſtoire des Revolutions arrivées dans l' Europe en matiere de religion, par M. Varillas. A Paris chez Cl. Barbin. in 4. & a Amſterdam chez H. Wetſtein in 12. 1686.

Hiſtoire du Pontificat de Gregoire le Grand, par M. Maimbourg. a Paris chez Cl. Barbin, & a Amſterdam chez H. Wetſtein. 1686.

Friderici Spanhemii Fr. F. Hiſtoria imaginum reſtituta, præcipue adverſus Gallos ſcriptores nuperos, Lud. Maimburgium & Nat. Alexandrum. Lugd. Bat. apud Joh. Verbeſſel. 1686.

Renatum e myſterio Principium Philologicum, in quo vocum, ſignorum & punctorum, tum & literarum maxime ac numerorum origo propalatur, auctore Joh. Petro Erico Iſennac. Thuringo. Patavii 1686, in 8.

Du Grand ou du Sublime dans les moeurs. Amſterd. chez P. Mortier 1686. in 4.

Lumen rationale Medicum, hoc eſt Praxis Medica reformata, ſeu Annotationes in praxin Henrici Regii. Medioburgi apud I. de Rheede 1686. in 8.

Errata quædam.

Pag. 91. lin. 8. pro *Tarcaniſta*, lege *Tarcaniota*; lin. 91. pro *chiromanta*, lege *chiromantia*. Pag. 170. lin. 15. pro *ſoluiſſe*, lege *noluiſſe*. Pag. 176. l. 8. pro AHS, lege AHI; l. 21. pro BL, lege BC; lin. 36. pro *noſtri*, lege *noſti*.

(o)

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Junii A. M. DC LXXXVI.

JOHANNIS LIGHTFOOTI S. S. THEOL. P. OPERA omnia, duobus voluminibus comprehenſa.

Roterodami, typis Regn. Leers, 1686, in fol.

EXpectatione noſtra citius in publicum prodeunt Lightfooti doctisſimi Opera, Latinum induta habitum, ac univerſi adeo literati orbis, cui eam felicitatem non poſſumus non gratulari, uſibus nunc patentia. De iis vero eorumque Auctore, juſto nunc dicendum ſtudio eſſet, niſi laborem hunc præoccupaſſemus velut, cum Londinenſem Lightfooti operum editionem, Anglico idiomate ante biennium adornatam, menſe Martio præſentis anni, pagina 120 ſqq. recenſuimus. Itaque nihil aliud nunc quidem ſupereſſe videtur, quam ut de nova hac Latina eruditisſimarum elucubrationum editione pauca quædam memoremus. Nitidisſimam eam eſſe, ſive typos ſpectemus, ſive chartam, nemo in eam intuens ire poterit inficias. Ut quam emendatisſima prodiret, ſummo ſtudio typographus, vir doctus & induſtrius curavit. Is enim, quod in præfatione ad Lectorem reverendus Eccleſiaſtes Roterodamenſis Johannes Texelius memorat, non contentus delegiſſe ei rei homines idoneos, paginas ſingulas propria diligentia, tollendis, ſi quæ forſan correctorum perſpicacitatem ſubterfugiſſent, mendis luſtravit, exemplo omnibus, qui libris imprimendis incumbunt, merito commendando. Parem in corrigendis, quæ in S. Scripturæ locis, & teſtimoniis ex Thalmude aliisque Judæorum monumentis errata in Anglicanis editionibus fuerant, induſtriam adhibitam, commodante hic operam ſuam homine Judæo in hoc litterarum genere probe exercitato, idem Texelius deprædicat. Quibus vero verſionem operum Lightfooti, quæ quidem Anglice ab ipſo compoſita ſunt, Latinam debeamus, non liquet; niſi quod pro mole & ratione

operis varios fuiſſe, & propter varias cauſas ſubinde mutandos, in Præfatione innuitur, duoque nominantur reverendi atque doctiſſimi viri, *Joſ. Hill* & *Richardus Kidder*, quorum ille Roterodami, hic Londini, pro ſe quisque ſedulo operis dignitatem plurimum promoverit. De ſcriptis ipſis loco ſupra dicto a nobis jam recenſitis, non eſt ut denuo nunc dicamus. Nec diſſimulandum tamen, Syllogen Lightfooti Sermonum ad populum, bene quidem multorum, quam editio noviſſima Anglicana exhibet, in Latina hac omiſſam certo conſilio, & doctis aliquot in ipſa Anglia viris id ſuadentibus fuiſſe. Sed cum defectum Latinæ editionis curatores, tum accuratis ſub calcem cujusque tomi indicibus adjectis, tum additis, quæ ſub finem primi voluminis comparent, duobus opuſculis, quæ nullibi hactenus edita proſtant, genuinis tamen Lightfooti fœtibus, ejusdemque cum reliquis ejus ſcriptis genii & dignitatis, de *Anathemate Maran Atha*, & *Canone Scripturæ conſignato*, compenſarunt. Cæterum non alienum forte ab hoc loco erit, de nova quoque editione memorati a nobis uberius, menſe itidem Martio præſentis anni pag. 113, Spenceriani de Legibus Hebræorum ritualibus & earum rationibus operis, Lectorem benevolum admonere, quæ nuper admodum Roterodami, curante Arnoldo Leers, Regneri noſtri fratre, lucem adſpexit, forma typisque minoribus, ſed rerum ac verborum maxime notabilium indice auctior.

ACTA SANCTORUM MAII COLLECTA, DIgeſta, illuſtrata a Godefrido Henſchenio & Daniele Papebrochio e Societate Jeſu. Tomus IV. & V. quibus continentur dies XVII, XIIX, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, & XXIV. operam & ſtudium conferentibus Franciſco Baertio & Conrado Janingo ejusdem Societatis.

His præmittitur

Propylæum ad Acta Sanctorum Maii, Chronologiam Pontificum Romanorum exhibens.

Antverpiæ, apud Michaelem Cnobarum. 1685, fol.

In

IN Sanctorum, quos putant, actis digerendis, & conſignandis geſtis eorum, qui poſt vitam ſancte in terris actam inter cælites relati religioſo cultu a Romano-Catholicis afficiuntur, ſtrenuam & eruditam operam noſtra ætate poſuerunt *Joannes Bollandus* & *Godefridus Henſchenius*, juxta menſium & dierum ſeriem, quibus quisque Sanctorum vita hac mortali exceſſit (quem natalem diē appellare conſueverunt) geſta eorum e priſcis monumentis, quorum plurima pars in obſcuro hactenus latuerat, exponentes, eruditisque obſervationibus illuſtrantes. Iſthoc propoſitum perſequuti cum ad MAJUM usque perveniſſent, nec ulterius progredi Henſchenio per fata liceret, cœptam telam, in qua texenda Henſchenium juverat, pertexere aggreſſus *Daniel Papebrochius*, indefeſſa induſtria hujus menſis Sanctos ſeptem voluminibus complecti & ob oculos ponere orbi ſtuduit, allectis poſt obitum *Danielis Cardoni*, in ſubſidium ardui hujus operis *Franciſco Baertio*, & *Conrado Janningo*, ordinis & ſtudiorum ſociis. Eos igitur Sanctos, quorum memoria per priores ſedecim Maji dies recolitur, numerus autem ultra ſeptena millia ſe porrigit, *tribus* prioribus tomis ſex abhinc annis exhibuit, quos in Actis noſtris anni 1683 menſe Januario p. 4. recenſuimus; nunc vero evulgatis *duobus* voluminibus ſacros octo dierum ſequentium faſtos incluſit, in quibus trecenti ſex & triginta Sancti ſuis nominibus ſignantur, totidemque anonymi indicantur, præter alios plures quingentis, quorum inter prætermiſſos inſinuatur notitia.

In *quarto* tomo, qui XVII, XIIX, & XIX menſis Maji dies complectitur, præ cæteris fuſe exponuntur ac copioſe recenſentur geſta & fata Paſchalis Baylon *a p. 48. uſq; ad p. 132;* Felicis Cappucini *a p. 203. ad p. 294.* Dunſtani *a p. 344 ad p. 384.* Humilianæ de Cerchis *a p. 385 ad p. 418.* Petri Cæleſtini *a p. 419 ad p. 537.* Yvonis Juriſperitorum patroni *a p. 537. ad p. 614.*

In *quinto* tomo, qui ſequentes quinque menſis dies exhibet, reliquorum Sanctorum hiſtoriis præferendæ videntur prolixiores commentationes de Lucifero Epiſcopo Calaritano *a p. 197 ad p. 225.* Bernardino Senenſi *a p. 257. ad p. 318.* Columba Reatina *a p. 319. ad p. 398.* Conſtantino Magno ejusque cultu apud Græcos & Latinos, baptiſmo, converſione, imagine, & conſularibus nummis, *a p. 12. ad p. 27.* Vincentio Lirinenſi ejusque ætate, cultu, libris, genere, profeſſione, ortho-

orthodoxia, atque hujus vindiciis adverſus eos, qui Semipelagianiſmi ipſum accuſant, etiam Pontificios ſcriptores, Henricum Noriſium & Natalem Alexandrum *a p. 284. ad p. 296.* de Symeone Stylita *a p. 298. ad p. 402.* Cujus poſtremi, æque ac matris ipſius, quæ Martha vocata eſt, prolixam admodum hiſtoriam ex Græco manuſcripto in Latinum ſermonem convertit, ac commentario illuſtravit novus operis hujus ſocius Janingus; a cujus induſtria, & Græcæ cumprimis litteraturæ exacta cognitione, inſignes Sanctorum hiſtoriis acceſſiones promittere licet. Candor autem Papebrochii induſtriæ junctus commendari in hoc opere omnino meretur, dum bona fide profitetur, ubi ſe veriora edoctum agnoſcit, erroresque a quibus in tanta hiſtoriarum multitudine cavere ſibi nemo ſatis poteſt, retractat, aliorum ſententias amplexus, quas ſuis præſtare intelligit. Id quod inter alia ex teſtimonio patet, quod Mabillonii libro *de re diplomatica* præbet, tanquam longe melius ac ipſe quondam cœperat, argumentum hoc tractanti.

Cæterum cum animadvertiſſet, circa *Pontificum Romanorum* vetuſtiores catalogos, ab Henſchenio in præliminari ante Acta Sanctorum Aprilis diatriba prolatos, haud inutiliter ſtudium accuratius in chronologia exacta & hiſtoria eorundem collocari poſſe, ut ſedis cujusque tempora accurate definita habeantur, iſtos *Catalogos* peculiari volumine, ſub *Propylæi ad Acta Sanctorum Maji* titulo, exhibuit, & commentationibus, ex variis quæ ipſum Baronium latuerant, monumentis illuſtravit: typographum autem iſtud ſic adornare juſſit, ut vel in duas partes dividi, & una earum quarto, altero quinto tomo Actorum præfigi; vel integrum peculiari volumini includi poſſit. Pontificum etiam imagines æri inciſas jungendas duxit, ducentas quatuor & quadraginta, quot a Petro Apoſtolo ad Innocentium XI numerantur Pontifices, juxta formas a Jo. Baptiſta de Cavalleriis olim proditas, & nunc etiam in Aug. Oldoini Ciacconio, novoque Bullario extantes. Vitam *Petri Georgii Odeſcalci* Viglebanenſis Epiſcopi anno 1620 defuncti, a Jo. Baptiſta Sala Italice ſcriptam, in Latinam linguam traductam præfixit. *Henſchenii* etiam *diſſertationes* nonnullas ad pontificiam hiſtoriam ſpectantes e prioribus Actorum tomis depromtas, præmiſit paſſimque interpolavit: de vetuſtioribus catalogis manuſcriptis Romanorum Pontificum, de anno item nativitatis, baptiſmi & mortis Chriſti, univerſa-

que

que adeo Servatoris ætate & genealogia, de ſede & præeminentia S. Petri, de S. Clemente, & S. Alexandro exercitationes Henſchenii, iisque oppoſitas tres Petri Poſſini epiſtolas, in quibus adverſus Natalem Alexandrum aſſeritur, Chriſtum præciſe trigeſimo æræ vulgaris & ſuæ ætatis anno baptizatum, tertio trigeſimo mortuum fuiſſe, proferens, & non minus doctis ad Poſſinum epiſtolis ac diſſertatione theogenealogica (uti vocat) illuſtrans in prævio *Apparatu ad chronologiam pontificiam.* Quem ipſe *Conatus chronico-hiſtoricus ad catalogum Romanorum Pontificum* excipit: in quo id potiſſimum agere ſtuduit Papebrochius, ut accurate definiret, quo quisque Pontifex tempore ſedere cœperit deſieritque. Orſus autem perfectam hujusmodi pontificatuum chronologiam contexere, opinione difficilius negotium reperit, inque multis a Baronio recedendum fore invenit. Quod facere formidanti metum exemerunt amici, viri eruditione & auctoritate inſignes, ac perſuaſerunt ut aggrederetur eximium & utilem laborem hunc: quem quoniam abſolutum perficere vix ſperabat, ei loco *Chronographiæ Pontificiæ*, titulum *Conatus Chronico-hiſtorici* impoſuit, reverentiam erga Baronium ubique præfatus, ſi a ſententia ejus recedere oporteat; libenter etiam ceſſurum ſe profeſſus, ſi quis certiora doceat.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI THEAtrum illuſtrium Virorum Corbejæ Saxonicæ.

Jenæ, apud Jo. Gollnerum 1686, in 4.

QUam inſignes pietate & eruditione, quamque illuſtres dignitate viros Corbejenſe monaſterium tulerit, in hoc commentario Auctor oſtendit. Prodiiſſe enim ex eo tradit *Gregorium V Pontificem Maximum, S. Ancharium, S. Rembertum, S. Adelgarium, Brunonem, Haymonem, Wittekindum* primum & antiquiſſimum hiſtoriæ Saxonicæ ſcriptorem, & complures alios ultra quadraginta Epiſcopos & Archiepiſcopos; quos recenſet, & quemvis in peculiari capite deſcribit, ac ex Germanicæ hiſtoriæ monumentis aliisque ſcriptoribus collectis teſtimoniis vitam & geſta eorum deſignat, ſub finem etiam in-

tegrum modernum Conventum, & quos religioſos jam Corbeja alat, nominibus ſingulorum indicatis, enumerat.

RESPONSES DE M. L' EVEQUE DE TOURnai aux reflexions de M. I. M. D. L. D. V. ſur les memoires de ce Prelat touchant la Religion.

id eſt:

Reſponſiones Epiſcopi Tornacenſis ad Reflexiones, quas M.I.M.D.L.D.V. Memoriali Epiſcopi in controverſiis quibusdam de religione oppoſuit.

Lutetiæ, apud Cl. Barbin, 1685. in 12.

GIlbertus, ex illuſtri familia de *Choiſeul du Pleſſy-Praslin*, Epiſcopus Tornacenſis, Memoriale ediderat, de controverſiis quibusdam ſacris. His quidam ex Theologis Reformatis, qui nomen ſuum literis iſtis M.I. & quæ ſequuntur divinandum dedit, reflexiones oppoſuit anno 1684, quas nunc demum ad nos perlatas ſeorſim enarrare ſuperſedemus, quia integræ his ipſis Reſponſionibus Epiſcopi inſertæ leguntur. Tractat autem nobile diſputatorum par ante omnia caput & fontem omnium pene controverſiarum, quibus de religione certatur, nempe *de Tribunali ſive de judicio*, in quo de hæreſibus vel de interpretatione S. Scripturæ definiatur, ex qua omnes aut pleriq; hæreticorum opiniones ſuas firmare ſolent. Facile autem conjici poteſt, Epiſcopum non alium judicem quam eccleſiam agnoſcere; nec obſcurum eſt, quid eccleſiæ nomine intelligat, nempe viſibile illud Pontificis Romani tribunal, & demum concilia, quæ vocant generalia. Ablato enim viſibili judice fore ait, ut cœtus Chriſtianorum perpetuis dubitationibus & litibus agitentur, id quod clementiæ & providentiæ Servatoris noſtri non putat convenire. Sed Reformatus non alium de controverſiis judicem, quam ipſam Scripturam ferre vult, in capitibus creditu neceſſariis nulli non intelligibilem. Tribunal itaque illud viſibile, & conſeſſum judicum, in quo etiam hypocritæ locum habere ſoleant, cum omni illa traditionum autoritate ita rejicit, ut de fide, ſive creditu ad ſalutem neceſſariis nihil valide decernere poſſint, niſi quod Scriptura ipſa jam ſatis evidenter definive-

finiverit. Redeunt tandem omnia ad protrita iſta & tantum non infinities ventilata, *tu es Petrus, & paſce oves meas.* Motas deinde de conciliis convocandis, eorumque membris & proceſſu, quæſtiones pluſculas ita verſant, ut tandem iterum ad primatum Pontificis, & ad prærogativam Epiſcoporum, an juris divini ſit, omnia contrahantur. Ad concilia nempe ex ſententia Præſulis Tornacenſis, ſoli Epiſcopi, aut ſi ſonticis cauſis impediantur, delegati ab iis presbyteri & diaconi admittuntur, & huc dicta & exempla Apoſtolorum accommodantur, excluſis inferioris gradus clericis, & populo. Jus præſidendi Pontifici, ut Petri ſucceſſori, ſive Romæ, ſive quodam caſu alibi ſedem habeat, aſſeritur, aut vacante ſede vel ob ſimile impedimentum, Patriarchis aut Metropolitanis & deinceps, ſecundum notum illorum ordinem. Nationalibus conciliis ideo infallibilitatem denegat Epiſcopus, quia non conſtet, an in nomine Chriſti congregata ſint, quod tamen de univerſalis Eccleſiæ congreſſu exploratū certumque habeatur; eo enim promisſiones Chriſti, & clavium conceſſam poteſtatem, imo & generale illud præceptum, *ite & prædicate &c.* etſi nihil de ſuccesſione Petri promulgatum ſit, arbitratur pertinere. Hæc omnia poſtulari & aſſeri, ſed qua par eſt credendi necesſitate non probari, nec dictis Chriſti & Apoſtolorum firmari poſſe ait Reformatus, ſufficere ratus, ſi fundamenta ſalutis ex Scriptura petantur, toleratis interim *quas eſſe oportet*, quæq; per tribunal illud viſibile tolli & evitari non posſint, hæreſibus. De infallibilitatis propria veluti ſede, an in Pontifice, an in concilio, an juncto utroque quærenda ſit, ſalva fide diſſentiri poſſe concedit Epiſcopus, ipſe tamen non deſpoticam, ſed, ut loquitur, charitativam poteſtatem Spiritus S. ductu exercendam Pontifici tribuit, & univerſalem conciliorum autoritatem ab orbis Chriſtiani conſenſu agnoſci ſtatuit, pro quo etiam Tridentinum habet & extollit, ſchiſmatisque culpam Proteſtantibus impingit, qui in illo vocem Eccleſiæ agnoſcere noluerint. Poſthæc plus quam dimidia pars utriusque libelli, diſceptationi de S. Cœna impenditur, ita quidem ut eleganter, perſpicue & modeſte ſententiam ſuam uterque proponat. Hærent tamen, cum ad extremum perventum eſt, ubi ſemper hæreri ſolet, in traditionum & definitionum autoritate, quam Epiſcopus tuetur, Reformatus pro ſufficienti non habet.

MARII

Digitized by Google

MARII MERCATORIS OPERA STEPHANVS Baluzius Tutelenſis ad fidem veterum codicum MSC. emendavit & notis illuſtravit.

Pariſiis, apud Franciſcum Muguet 1684, in 8.

MArius Mercator Auguſtino, cujus ævo vixit, non ignotus, multis abhinc ſeculis latuit, antequam noſtra ætate ſcripta ejus in diverſis bibliothecis reperta literato orbi innoteſcerent, & tandem anno 1673, obſtetricantibus *Gabriele Gerberonio*, monacho Benedictino, qui ſub *Rigberii* nomine latere voluit, & *Johanne Garnerio* Jeſuita, quorum alter Bruxellis, alter Pariſiis hanc in ſe operam ſuſcepit, in lucem publicam prodirent. Annotationes editioni ſuæ uterque doctisſimas adjecit. Verum cum acta Marii Mercatoris a Rigberio edita partem tantum operum ipſius continerent, & in Garneriana quoque editione, etſi longe majori apparatu exornata, ordine turbato omnia confuſa viderentur, *Baluzius* e duobus manuſcriptis codicibus, Bellovacenſi & Vaticano, ſcriptorem illuſtrandæ hiſtoriæ eccleſiaſticæ perquam utilem, ex quo multa apud alios minus obvia diſci posſunt, ſi non perfectæ ſanitati, ſaltem integritati priſtinæ reſtituere ſategit, ejusque opera, quæ partim ipſe condidit, partim Latino ſermone tantum induit, hoc, qui ſequitur, ordine digesſit: Commonitorium adverſus ſcripta Juliani, refutatio ſymboli Theodori Mopſueſteni, comparatio dogmatum Pauli Samoſateni & Neſtorii, ſermones Neſtorii adverſus Dei genitricem Mariam, ejusdem epiſtola ad Cyrillum Alexandrinum, Cyrilli Alexandrini duæ epiſtolæ ad Neſtorium, ejusdem epiſtola ad clericos ſuos, excerpta ex codicibus Neſtorii, Neſtorii ſermones adverſus hæreſin Pelagii, ejusdem epiſtola ad Cæleſtium, Mercatoris commonitorium ſuper nomine Cæleſtii, Neſtorii blaſphemiatum capitula, Synodus Epheſina adverſus Neſtorium, Cyrilli Alexandrini apologeticus adverſus orientales, ejusdem apologeticus adverſus Theodoretum, fragmenta Theodoreti, Theodori, Diodori, & Ibæ, Eutherii Tyanenſis fragmentum, Neſtorii epiſtola ad Papam Cæleſtinum, epiſtola ſynodica Cyrilli ad Neſtorium, ejusdem ſcholia de incarnatione unigeniti. His Marii Mercatoris ope-

operibus Auguſtini ad eundem epiſtola, & Baluzii notæ, cum locupletiſſimo indice accedunt.

HISTOIRE DE LA CONQUESTE DE LA FLORIDE par les Eſpagnols ſous Ferdinand de Soto.

ſive,

Hiſtoria occupationis Floridæ, factæ ab Hiſpanis duce Ferdinando de Soto. Pariſiis, apud Dionyſium Thierry, 1685 in 8.

CUm de Floridæ provincia pauciores relationes extent, quam de reliquis regionibus Americanis, hinc non piguit editorem hujus libri, cujus nomen ſub initialibus literis *M.D.C.* celatur, eundem adhuc Gallico ſermone reddere, utut jam ante ſeſquiſeculum fere à Nobili quodam Luſitano vernaculo idiomate traditum. Manuſcriptum hiſtoriæ hujus repertum ait in bibliotheca Ducis de Seſſa, eamque magno ab Hiſpanis in pretio haberi, longeque præferri alteri illi Floridæ deſcriptioni, cujus autor Ynca Garcilaſſo de la Vega; cum ea non tantum poſt hanc præſentem, ſed & ad alterius ſolum relationem compoſita fuerit, ubi hæc noſtra autorem habeat *αὐτόπτην*, quique Soto in expeditione illa ubivis comes adſtiterit. Hanc ipſam ergo expeditionem, quæ anno 1539 ſuſcepta eſt, juxta temporis ordinem enarrat, commemorans quomodo Dux cum exercitu 600. hominum terras illas quadriennii ſpatio longe lateque pervagatus fuerit, nullo quidem fere ſuorum commodo, maximo tamen cum incolarum detrimento; & quomodo tandem exercitus ad dimidium fere numerum redactus, duce amiſſo & re prope infecta, cum nullibi aurum (cujus tamen ſacra fames præcipuum illius expeditionis ſuſcipiendæ incitamentum fuerat) reperire licuiſſet, in terram Mexicanam regreſſus fuerit. De cætero naturam provinciæ & incolarum mores non niſi obiter tetigit autor, unico ſaltem eoque ultimo capite huic rei impenſo.

VINCENTII FABRICII HAMBURG. JCTI CONſulis Gedanenſis Orationes Civiles ad Poloniæ Reges publico nomine habitæ, Diſſertationes argumenti varii, Epiſtolæ, ac poemata poſt editionem Belgicam auctiora, accurante Friderico Fabricio, fil.

Francofurti & Lipſiæ, apud Joh. Adam Plenerum, 1685, in 8.

VIncentii Fabricii, Hamburgenſis, jam ultra ſeculum dimidium celebre in orbe literario eſt nomen. Cum enim Lugduni Batavorum Danielis Heinſii, incomparabilis illius Panepiſtemonis, & hoſpitem & convictorem ageret, & poetandi facultatem minime trivialem ei approbaſſet, anno 1632 ſuaſu ejus aliorumque procerum Leidenſium ſua carmina, ſane oppido quam terſa ac perpolita, evulgavit. Sed cum rudia ipſi ac nuda quodammodo poſt deinceps viderentur, ea auctiora ac nitidiora anno 1638 Lugduni Batavorum edidit, & patronis partim, Gerhardo videlicet Joh. Voſſio, Hugoni Grotio, Conſtantino Hugenio, Danieli Heinſio, partim amicis, Johanni Beverovicio, Joh. Friderico Gronovio, & Nicolao Heinſio dedicavit; quibus & Satyra proſaria, *Pranſus paratus* dicta, & ſummo viro Claudio Salmaſio inſcripta, annexa erat, in qua tum Poetæ hujus ſeculi, Anagrammatiſtæ inprimis, Feſcennini, & extemporanei, ſpeciatim Pogon Myrtilus & Polyphilus, tum Poetarum contemptores ſalſiſſime perſtringuntur. Ex illo tempore, quo Lugduni Batavorum hæſit, maximorum virorum delicium atque corculum, negotiis ſplendidis arduisque Fabricius fuit admotus. Erat enim non poeta tantum ac medicus, ſed & orator ac JCtus plane eximius. Ac primum quidem a Celſiſſimo Principe, Epiſcopo Lubecenſium & Holſatiæ Duce, Conſiliarius fuit electus; dein ex aula illius ad Syndici munus apud Gedanenſes obeundum evocatus, ubi & Conſularem ejusdem Civitatis honorem obtinuit; Orator ter decies ad potentiſſimos Reges Poloniæ miſſus, Varſaviæ in ipſis tandem regni comitiis anno 1667 III Id. April. vitæ LIV, diem ſuum obiit. Qui vir, cum tum ob poeſin elegantiſſimam variamque eruditionem, tum ob res pro Civitate Gedanenſi præclare geſtas digniſſimus omnino ſit, cujus

cujus memoria nunquam in Republ.literaria intermoriatur, filius ejus Fridericus Fabricius apudGedanenſes adhuc florens, faciundum ſibi exiſtimavit, ut quicquid ſcriptorum paternorum adhuc deliteſceret, erueret, & cum illis,quæ jamdudum,uti diximus, lucem aſpexerant, conjunctim evulgaret. Præmiſit itaque ſcripta ἄμετρα, orationes puta civitatis Gedanenſis nomine ad Sereniſſ. Poloniæ Reges habitas; orationem item de obſidione & liberatione urbis Leidenſis anno 1632 in Academia Leidenſi publice recitatam; diſſertationem de divitiis, utrum videlicet eas vir ſapiens poſſidere, & quomodo tuto, ſine moleſtia, cum aliquo emolumento, honeſte habere poſſit; poſt hanc Pranſum paratum, ſeu Satyram in Poetas & eorum contemtores jam olim editam; Pauli Parutæ diſcurſus aliquot politicos ex Italico in Latinum ſermonem translatos; tactatulum de Parlamento Pariſienſi; Poſitiones Medicas Miſcellaneas de plerisque ac præcipuis cerebri affectibus, ſub Adolpho Vorſtio Medicinæ Profeſſore Lugduni Batavorum a.1634 ventilatas; & epiſtolas nunquam antehac editas ad maximos ſeculi viros, Claudium Salmaſium, Conſtantinum Hugenium,Adrianum de Linda, Adrianum Bleienburgium, Petrum Cunæum,NicolaumHeinſium aliosque plures perſcriptas, in quibus & una eſt ad celſiſſimum quendam Principem de Polonorum Comitiis. Terſa hæc ſcripta ἄμετρα (utinam non vitiis typographicis ita defœdata!) excipiunt ἔμμετρα ſeu Poematum partes II; quarum prima jam a. 1638 prodiit,altera nunc primum edita eſt una cum ſtrena ſeu voto pro pace,ad Illuſtriſſimum Claudium Memmium Comitem de Avaux &c. Regis Chriſtianisſimi Legatum extraordinarium,circa auſpicia anni 1642 facto, & Tragœdiola, cui nomen eſt Themiſtocles. Adduntur his carmina adoptiva; Manes item Fabriciani Danielis Georgii Morhofii Profeſſoris Kilonienſis, & monumentum ſepulchrale a Godofrido de Peſchvitz Vincentio Fabricio erectum,ut & pietas Friderici Fabricii in parentem deſideratiſſimum, una cum pleniori rerum & verborum indice.

APOLOGIA PRO CIRCVITIONE SANGVINIS, qua reſpondetur Æmilio Pariſano Medico Veneto. Autore Georgio Entio. Editio altera,auctior & correctior.

Londini, impenſis Gualteri Kettilby 1685, in 4.

QUod ſubitaneis & inſperatis rebus, juxta Senecæ effatum, raro conſtans ſit fortuna, id præprimis rixæ doctorum circa moderni ſeculi inventa nova anatomica ſufficientiſſime comprobant. Uſque enim adeo quidam ſunt ſuperſtitioſi, ut veteribus ulla in re adverſari pro crimine habeant horrendo, malintque potius cum Bartholomæo Euſtachio errare Galeno duce, quam cum his vel illis magiſtris novis vera ſentire. Mirum itaque non eſt, aureum circulationis ſanguinis inventum præſenti ſeculo præter omnium opinionem a Guilielmo Harvæo patefactum, idem manſiſſe fatum, h. e. a quibusdam Galeni mancipiis tanquam commentum frivolum atque ineptum fuiſſe exceptum. Stitit vero præ reliquis hujus inventi adverſarium acerrimum Æmilius Pariſanus Medicus Venetus, inque peculiari libro funditus illud evertere anniſus eſt. Sed quam infelici ſucceſſu id præſtiterit, præſens Apologia clariſſime monſtrat. Superſedemus autem prolixe contenta ac methodum exponere, cum circa annum currentis ſeculi XLI primam ejus editionem jamjam viderint Eruditi. Sufficiet igitur ſolum indigitaſſe de hac nova Editione, innumeris locis illam eſſe emendatam & locupletatam, ita ut jure nova facie indutam Apologiam hanc, ex multifariis neotericorum experimentis ac rationibus inſertis, quivis illam inſpiciens dixerit.

ELEVATION DES EAUX DU CHEVALIER Morland &c.

hoc eſt:

Samuelis Morlandi Elevatio aquarum reducta ad pondus & menſuram, &c.

Pariſiis apud Steph. Michallet 1685, in 4.

MOrlandum Tuba ſtentorophonica ab ipſo inventa celebrem reddidit. Is a Carolo Magnæ Britanniæ Rege commendatus in Galliam venit, ut Machinas quasdam ſuas Hydraulicas novas exequeretur, quarum & ſpecimen dedit in ædibus Præſidis de Maiſon apud Sequanam ſitis. Regi Chriſtianiſſimo librum præſentem dicat, & ſe paratū fuiſſe innuit exequi, quicquid liber promittit, ſi Regi jubere placuiſſet.

Digitized by Google

Digitized by Google

cuiſſet. Ait ſe in caſtello Windſor viribus duodecim hominum aquam Tameſis eo usque elevaſſe,ut non tantum ad ſummam usque coronidem caſtelli aſcenderet, ſed & præterea jactu perpendiculari 80 pedum in aerem liberum exiliret, quæ in ſumma fuerat 150 pedum altitudo, eaque ratione circiter elevatos fuiſſe 40 modios (muys) intra ſpatium horæ. Exponit quomodo pro minori inclinatione tubi pondus aquæ minuatur, & quomodo quantacunque aquæ maſſa a quantulacunque, ſed ex ſufficientis altitudinis tubo deſcendente, elevari poſſit. Quæ quidem etſi non ignota ſint Mathematicis, Autor tamen figuris elegantibus accommodate ad captum Mechanicorum declarat, quemadmodum & quasdam numerorum & progreſſionum proprietates oculis ſubjicit. Promittit 12 rotis a flumine impulſis, quod ex octo aut novem pedum altitudine decidat, duo millia pollicum cubicorum aquæ continue elevare ad altitudinem 400 pedum; & machinas ultra ſeculum annuo 500 aureorum Ludoviſiorum ſumtu ſuſtentari poſſe. Tabulas ſubjicit in re Hydraulica utiles, calculandi tuborum contenta (ſeu circulorum areas) ex diametris, & contra; item æſtimandi quantum ponderi decedat in plano inclinato pro angulo inclinationis, item ex menſuris pondera determinandi, aut contra.

Libellas hactenus uſitatas erroribus craſſis obnoxias eſſe ait, & mirum eſſe ſi in magna diſtantia, ubi per valles & montes eundum ſit, ex 20 libellatoribus duo conſentiant inter ſe, aut unus conſentiat veritati. Et tamen Piccartus, aliique ex Academia ſcientiarum Regia Pariſina, & ſcriptis & operibus aliud demonſtraſſe ſibi ſunt viſi. Anſas in Machinis Hydraulicis plerumque uſitatas, (Germani noſtri vocant krumme Zapffen/Galli manivelles) valde improbat, ob motus inæqualitatem, eisque ſubſtituit motum ſuum cyclo-ellipticum, quem ex Autore deſcribere placet. Figura eſt pag. 42, ubi CN eſt diameter cujusdam cylindri ſive priſmatis Horizonti paralleli, ſive arboris, cujus circumactu circa centrum immotum O, motus peragitur; huic affixa circumponitur Ellipſis, quæ, dum circumeunte arbore punctum L erigitur, ſeu ſuccedit in locum C, attollit vectem EB viginti circiter pedum, mobilem circa centrum E, ſecumque attollentem pondus GH; quod rurſus deſcendit, tum N (poſt L) ſuccedit, atque ita B quavis circulatione bis attollitur & TAB. VIII.

 depri-

Digitized by Google

deprimitur. Ne autem ipſius B, Ellipſi incumbentis frictio noceat, annexa ibi eſt rotula ABCD. Elevatio ſemper tanta eſt, quanta eſt differentia ſemidiametrorum OC & OL, quod ſi ſex antliæ ſint elevandæ, ſex Ellipſes inter ſe parallelæ, eidem arbori circumponuntur. Ex omnibus motibus hactenus toto orbe adhibitis, nullum autor hujus & facilitati & durabilitati accedere ait, qua in re an fidem apud omnes impetraturus ſit, ſunt qui dubitant.

Subjiciemus *octo problemata mechanica, quæ excellentisſimis noſtri ſeculi Machinatoribus proponit Autor.*

1. Per punctum datum in ſuperficie terræ exacte deſcribere arcum circuli, ubique æqualiter remotum a centro terræ.

2. Per duo puncta in ſuperficie terræ data inæqualiter a centro terræ diſtantia, deſcribere partem lineæ ſpiralis in centrum terræ deſinentis.

3. Poſito ſpiralem lineam eſſe tubum, cujus diameter interior ſit ſex pollicum, & poſito circa centrum terræ eſſe ſpatium vacuum diametri 1634648 hexapodarum, qualium ipſa telluris diameter habet 6538594, in quod aqua per tubum illabi debeat: quæritur quot aquæ pollicibus cubicis ſit opus, ut tubus ſemper maneat plenus inter fluendum; & quot librarum vi ſeu pondere opus ſit, ad aquam huic tubo intrudendam, & denique quanto tempore cavitas ſphærica ſit implenda.

4. Fontem ſalientem deſignare, in cujus medio ſit ingens jactus aquæ, altitudine perpendiculari 200 pedum in aere libero, cum variis circum ex aqua ornamentis, quæ ſymmetria, pulchritudine, magnificentia vincant, quicquid hactenus in hoc genere publice præſtitum eſt.

5. Calculare exacte vim datæ quantitatis & qualitatis pulveris pyrii, ab uno, duobus, tribus granis &c. exploſis, procedentem.

6. Ex data diametro interiore inſtrumenti pyroboli ferrei aut ænei, inde ab eo quod pera geſtari poteſt, usque ad maximum tormentum, determinare veram longitudinem & craſſitiem cujusque, ut quam longiſſime & quam maxima vi ex eo globus explodi poſſit.

7. Exhibere novum Molendini genus, quod farinam maxime albam & depuratam reddat, nec cortices frumenti ſecet (quod exiguæ molæ ferreæ in Anglia nuper in uſum traductæ faciunt) nec pulve-

Digitized by Google

pulverem lapidis molaris, aut quicquid corpori damnoſum eſſe poſſit, admiſceat, quod vulgo molendina faciunt, quæ nobis bonam partem lapidis in pane comedendam præbent.

8. Determinare omnes dimenſiones ac totam fabricam Machinæ ſtentorophonicæ, per quam verba aut ſigna diſtinctè audiri poſſint, ad diſtantiam ſex leucarum Gallicarum.

TREATISE OF ALGEBRA BOTH HISTORICAL and Practical, vvith ſome Additional Treatiſes, by Iohan VVallis,
id eſt,
Johannis Wallisii Tractatus de Algebra Hiſtorico-practicus, cui nonnulli alii tractatus acceſſerunt. Londini, apud Richardum Davis 1685, fol.

Autor in his ſtudiis celeberrimus, narrans quibus incrementis Algebra in præſentem ſtatum devenerit, ubique præcepta interponit, quæ unusquisq; autorum ſcientiæ adjecit. Algebram ait Arabibus ſignificare artem reſtaurationis. Antiquos aliquid Algebræ ſimile habuiſſe, idque probatum eſſe a *Barrovio* diſſertatione nondum edita, de Methodo inveniendi Archimedis. Sed ex Diophanto inprimis rem eſſe manifeſtam. Veteris Arithmeticæ practicæ ſpecimina extant agud *Eutocium* in Archimedem de numero arenæ, apud *Bedam*, & in fragmento MS. libri ſecundi collectionum *Pappi*. Characteres numerorum decadici, quos vulgo Arabicos dicimus, ab ipſis Arabibus, ut & a *Maximo Planude* vocantur Indici. Hi jam Gerberto poſtea Papæ Sylveſtro II noti fuiſſe videntur, & mox ſeculo undecimo in Europa invaluerunt, contra quam Mabillonio viſum eſt. Sexageſimalis Arithmetica videtur jam a *Ptolemæo* introducta, deque ea extat & *Barlaami* monachi tractatus Græcus, ſub Logiſticæ titulo. *Joh. Mullerus* Regiomontanus primum ſemidiametrum poſuit partium 60.000.000, tandem re melius conſiderata eam diviſit in partes 10.000.000, quemadmodum narrat *Valentinus Otho* præfatione Operis Palatini de Triangulis, quod a Joachimo Rhætico cœptum ipſe abſolvit. Atque hæc eſt origo Logiſticæ decimalis, cujus uſum in extrahendis radicibus Ramus diſerte explicuit, ſed rē abſolvit & peculiari libello in artem

Digitized by Google

artem redegit atque univerſaliter tradidit *Stevinus*. Porro occaſione fractionum Autor noſter ingenioſam methodum tradit quantitatem vel proportionem datam exprimendi, ita ut niſi majoribus numeris exhibitis exactius in rationalibus exprimi non poſſit, quod peculiariter ad rationem diametri & circumferentiæ applicat. Exponit etiam inventionem & naturam Logarithmorum. Ac denique ab Algorithmo ad Algebram redit. Primus librum de Algebra typis edidit Frater *Lucas Paciolus* ſeu de Burgo S. ſepulchri, ordinis Minorum, Venet. 1494. Citat is quendam *Leonardum* Piſanum, quem Voſſius ad annum 1400 refert, & ex *Blancano* primum recentiorum de Algebra ſcripſiſſe arbitratur. Fratrem Lucam complures ſunt ſecuti; in Germania *Chriſtophorus Rudolphus*, *Adam Riſe*, *Michael Stifelius*, *Joh. Scheubelius*; in Italia *Scipio Ferreus*, *Tartalea*, *Antonius Maria Floridus*, *Cardanus*, *Ludovicus Ferrarius*, *Raphael Bombellus*; in Gallia *Jacobus Peletarius*, *Johannes Buteo*, *Stephanus a Rupe* Lugdunenſis, *Petrus Ramus*; in Anglia *Richardus Wentworth*, *Robert Record*, *Robert Norman*, *Leonard Digges*; in Luſitania *Petrus Nonius*. Quibus ſuperveniens *Franciſcus Vieta* circa finem ſuperioris ſeculi pro veteribus notis ſpecioſam quam vocant, introduxit. Et licet Buteo atque alii ſubinde etiam literis utantur pro incognitis quantitatibus, primus tamen Vieta iis tam pro cognitis quam incognitis quantitatibus uſus eſt, multaque alia utilia adjecit ſcientiæ. Vietæas notas adhuc compendioſius ſubinde expreſſit *Guilielmus Oughtredus* Clavi Mathematica edita 1631, iiſque alias addidit. Quibus narratis Autor noſter, ſecundum Vietæ & Oughtredi methodum, ipſas operationes Algebræ ſpecioſæ, itemque proportionum & progreſſionum quarundam naturam tradit. Cæterum Oughtredum refert annos natum 87, obiiſſe Londini anno 1660, ſubita quadam gaudii ecſtaſi, cum ipſi Regem revocandum de improviſo nuntiaretur. Sed Oughtredo multo prior alius Anglus *Thomas Harriotus*, qui anno 1621 ſexagenarius obiit, licet ejus Algebra ſeu Analytica poſthuma demum anno 1631 poſt Oughtredi Clavem fuerit publicata, ſcientiam longe magis promovit, & revera, quantum ex autoris noſtri relatione intelligi poteſt, ea omnia jam invenit & tradidit, quæ circa geneſin æquationum, tanquam propria inventa prodidit Carteſius; qui Geometriam ſuam anno 1637 publicavit.

Quod

Digitized by Google

Quod ut doceat Walliſius, fuſe oſtendit, jam Harriotum ſpatii lucrandi cauſa literas Vietæ majuſculas in minuſculas mutaſſe, pro A, Aq, Ac &c. ſcripſiſſe a, aa, a^3; totam æquationem poſuiſſe æqualem nihilo, ut inſtar unius quantitatis poſſet conſiderari; & hinc jam veram duxiſſe originem ſeu geneſin æquationum altiorum ex multiplicatione inferiorum in ſe invicem; earumque viciſſim reſolutionem vel depreſſionem per diviſionem; & quomodo æquatio omnis producatur ex multiplicatione æquationum ſimplicium, radicalium (ubi incognita aucta vel minuta valore alicujus radicis ponitur æqualis nihilo) in ſe invicem; quæ eſt novæ hujus doctrinæ clavis. Unde porro collegit Harriotus tot eſſe radices, quot dimenſiones æquationis, & modum oſtendit inveniendi, quot in quavis æquatione ſint radices poſitivæ, privativæ (quas Carteſius non admodum recte falſas vocat,) aut impoſſibiles. Obſervavit primus, ex inductione, ut videtur, tot eſſe radices privativas (in æquatione ſcilicet meras radices reales ſeu poſſibiles habente, quam cautionem Carteſius cæteris deſcriptis non recte omiſit) quot ſunt mutationes ſignorum immediate ſibi ſuccedentium; tot poſitivas, quot eorundem conſenſus; coefficientem ſecundi termini fieri ex ſummis radicum, & tertii ex ſummis rectangulorum ſub radicibus; quarti ex ſummis ſolidorum, &c. ſignis tantum pro radicum affirmativa aut privativa natura variatis; Homogeneum autem comparationis ſeu terminum abſolutum eſſe factum ex omnibus radicibus, ac proinde radicem eſſe diviſorem ultimi termini. Oſtendit modum mutandi radices affirmativas in privativas; augendi aut minuendi radices incognitas, tollendi ſecundi termini aut etiam interdum plurium cauſa. (Quemadmodum ſane ex æquatione $a^3 + 3bba = 2ccc$, ex qua jam ſublatus eſt ſecundus terminus, tollit adhuc unum; ponendo $a = \frac{ee - bb}{e}$, eaque arte æquationes cubicas reſolvit) Multiplicat quoque radices incognitas per datam quantitatem, ad quaſdam irrationales tollendas. Quibus usque adeo exacte conſentiunt ea, quæ habet Carteſius in magna parte libri tertii Geometriæ ſuæ, ut ex Harrioto deſcripta non levis ſuſpicio ſit. Certe *Pellius* & *Wallifius* id pro certo habere videntur, eademque ſententia fuit Domini *de Cavendish*, qui *Robervallio* miranti, unde Carteſius notionem hanc hauſiſſet æquationes nihilo æquales ponendi (quod eſt hujus analyſeos fundamentum) oſtenſo Harioti libro nullam amplius

plius dubitationem reliquit, exclamante Robervallio, il l' à veu, il l' à veu, *Vidit. Vidit:* quemadmodum pluribus narrat Wallisius. Inde ad Carteſii Algebram progreſſus, notat Carteſium parum admodum, & ſi modo quicquam, ad Algebram ipſam per ſe adjeciſſe, ſed tantum applicationem ejus ad Geometriam promoviſſe. Et ſane Autor noſter ait cap. 59, nullum ſe facile ſperare incrementum Algebræ puræ, quod non fundamentis Harrioti ſit inædificatum. Laudat deinde *Huddenii* regulas, quas & a *Merrio* Anglo ait demonſtratas; quæ vero alii attulerint pro applicatione Algebræ ad Geometriam, nolle ſe hoc loco attingere monet. Poſtremo nominat Elementa Algebræ, Gallice edita ante aliquot annos, titulo: *Elemens de Mathematiques*, quæ (de quo tamen nonnulli dubitant) *Malebranchii* eſſe, ſed nihil novum, quod magni momenti ſit, in illis additum ait. A Carteſianis tranſit ad methodũ calculandi, qua utitur *Joh. Pellius* Anglus, quæ in *Joh. Rhanii* Helvetii Algebræ introductione Germanice edita a. 1659, extat deſcripta; ubi tamen non tam doctrina peculiaris traditur, (quanquam non contemnenda habere Pellium credibile ſit, quæ tamen nondum publicavit) quam notæ aptæ conſtituuntur, & calculi tota diſpoſitio commoda admodum ratione ordinatur. Cujus ſpecimen potisſimum in Diophanteis quibusdam ſolutionibus dedit, quæ ſunt indeterminatæ. Ubi notat Wallisius, in *Diophanto* & aliis plerumque imperfectas ſolutiones tradi, quæ non omnes posſibiles reſponſiones comprehendant. Unde etiam quæſtiones regulæ alligationum communiter imperfecte ſolvuntur, ut notavit *Bachetus* ad quæſt. 41 lib. 4. Diophanti. Geometræ vero indeterminatas quæſtiones perfecte ſolvunt ope locorum. Explicat etiam naturam radicum imaginariarum, quæ oſtendunt non tantum nos aliquid quærere imposſibile, ſed & in quo conſiſtat error; verbi gratia punctum non eſſe in recta aut plano, ubi a nobis quæritur, ſed ſupra & infra; pro ſinu quærendam forte tangentem fuiſſe, pro circulo adhibendam fuiſſe ellipſin aut hyperbolam, aliaque hujusmodi.

Cæterum Autor exhibet conſtructionem generalem æquationis cubicæ ſecundo termino carentis, perinde ſectionem rectæ & paraboleidis cubicæ; quam non minus admittendam ſtatuit, quam quæ fit per circulum & parabolam. Etſi enim paraboloeidem conſtet uno gradu altiorem eſſe parabola, tamen viciſſim recta eſt uno gradu

gradu inferior circulo, itaque eadem utrobique eſt ſumma dimenſionum duarum linearum. His expoſitis tranſit Autor ad methodum exhauſtionum(quæ fundata eſt in prima decimi)adGeometriam indiviſibilium *Cavalerii*, (quam ait tantum eſſe expreſſionem peculiarem breviorem illiusMethodi)& ad ſuammetArithmeticam infinitorum; qua occaſione exponit dimenſiones curvarum ab *Heuratio Wrennio* & *Neilio* inventas. Et demonſtrandi methodum analyticam,quæ originem inventi oſtendit, præfert longis demonſtrationibus quæ eam tegunt,reſpondetque *Fermatio* contrarium tuenti. Et quod attinet ad methodum probandi per inductiones, ait Mathematicos ſolere ea eſſe contentos continuata aliquandiu ſerie, ut cum videmus numeros figuratos ordine provenire pro coefficientibus poteſtatum alicujus binomii. Verum cum talia quæ ſæpe per inductionem inveniuntur, utique accurate & generaliter demonſtrari deinde poſſint,idque non tantum ſecuritatis cauſa expetatur, ſed & ad fontes detegendos proſit, fatendum eſt Geometricas demonſtrationes tunc merito deſiderari, cum magni momenti aliquid ex eo, quod per inductionem repertum eſt, deducimus. Itaque ſi clariſſimus*Bullialdus* omnia demonſtraſſet in ſua Arithmetica infinitorum, quæ invenit Walliſius in ſua, feciſſet utique pretium operæ inſigne. Notat autem Walliſius, & Bullialdum uti tandem cogi inductione, cum in paucis tantum gradibus demonſtrationes attulerit. Quod ſane mirum eſt, cum dudum demonſtrationes Geometricæ univerſales pro omnium paraboloeidum aut hyperboloeidum figura cujuscunque gradus dimetienda dentur. Sed quod demonſtrandum in Walliſiana Methodo potiſſimum ſupereſt, ſunt interpolationes. Putat autem Walliſius, rationem circuli ad quadratum circumſcriptum ita exprimi poſſe, quod ſit media progreſſionalis inter 1 & $\frac{3}{2}$, in ſerie $\frac{1}{1}$, $\frac{3}{2}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{105}{48}$ &c. quæ producitur ex continua multiplicatione terminorum $\frac{1}{1}$, $\frac{3}{2}$, $\frac{5}{4}$, $\frac{7}{6}$ &c. ubi tamen difficultas ſubeſt, an terminus $\frac{1}{1}$ ſit terminus ſeriei, quoniam lege ſeriei ſervata debet ſtare $\frac{1}{0}$ unde medium inter $\frac{1}{1}$ & $\frac{3}{2}$ ex natura ſeriei determinari dubium eſt. Exponit deinde methodum ſane pulchram, qua Cl. *Neutonus* ad ſuas ſeries pervenit, tum interpolando,tum dividendo ac radices extrahendo, continuata in infinitum operatione in ſpeciebus, quemadmodum vulgo fit in numeris. Quale quid in diviſione jam ante ipſum

 præſti-

Digitized by Google

præſtiterat Cl. *Mercator* Holſatus. Noviſſime quædam ſubjicit Autor de modo quæſtiones numericas ſolvendi, ex ſuo cum Fermatio & Freniclio, in hoc ſtudio exercitatiſſimis, commercio literario.

Tractatus acceſſorii ſequuntur; quorum primus eſt de *Conocuneo*, ſeu ſolido quodam ſingulari, quod *Guilielmus Pettius* judicaverat ad figuram navis aptum fore, & a Geometris conſiderari deſideravit. Scilicet eadem recta ſit communis duobus planis, angulum rectum facientibus; unum planorum ſit quadrans circuli, cujus radius eſt recta illa, alterum planorum ſit rectangulum, cujus baſis eſt eadem recta. Et jam ex puncto quovis rectæ planorum communis educantur normaliter duæ rectæ, una in uno, altera in altero plano, quorum una extremitati rectanguli, altera extremitati quadrantis occurrat. Jungantur hæc duo puncta occurſuum ſibi reſpondentia, idque ſemper faciendo habebitur ſolidum rectangulo, quadrante, quodam triangulo & ſuperficie gibba, in quam cadunt omnes jungentes, comprehenſum, cujus ſectiones perpendiculares ad rectangulum & quadrantem ſimul ſunt triangula. Cæteras ſectiones aliasque proprietates perſequitur Autor. Alter Tractatus eſt de *Sectionibus angularibus*, ubi inprimis oſtendit, quomodo plures arcus ſatisfaciant eidem quæſito, multaque alia elegantia habet. Tertius eſt de *Angulo contactus*. Nota eſt controverſia inter *Peletarium* & *Clavium*, illo negante, hoc affirmante angulum contactus eſſe quantitatem, & populus quidem Mathematicorum fere pro Clavio ſtetit, proceres Peletarium magis probarunt. Atque hos inter *Gregorius a S. Vincentio*, quanquam Jeſuita, a Clavio receſſit. Hunc cum *Vincentius Leotaudus* Jeſuita ſane doctus, etiam in hoc negotio impugnaſſet, eaque occaſione calamum & in Wallisiana de angulo contactus ſtrinxiſſet, ei Wallisius reſpondit. Summa huc redit. Angulum contactus, etſi ſuam habeat quantitatem, pro gradu curvitatis lineæ, (p. 99 tractatus) tamen non eſſe partem anguli rectilinei, adeoque nec magnitudinem, ejus reſpectu habere, & proinde duos angulos, qui differant ſolo angulo contactus, (exempli cauſa angulum rectum & angulum quem facit arcus circuli ad ſuum radium, vel generaliter arcum lineæ curvæ ad rectam tangenti perpendicularem) habendos eſſe pro uno eodemque. Qua occaſione ſubjiciemus mox novam admodum meditationem, nobis ſubmiſſam ab amico, qua doctrina de angulo contactus

tactus a contemplatione ad uſum promovetur, excogitato quodam contactus genere perfectiore, quod *oſculationem* illi appellare placuit. Ultimus eſt tractatus de *Combinationibus, Alternationibus & Partibus Aliquotis.* Ubi Autor calculo perſequitur variationes verſus Bauhuſiani, *tot tibi ſunt dotes virgo quot ſidera cælo*, quanquam non omnino determinare numerum profiteatur (conſtat vero nobis aliunde, ſalva metri lege verſum 2580ies variabilem eſſe). Numeris autem partiũ aliquotarum a combinationibus pendet. Et exhibet Tabulam numerorum, quorum quisque majorem habet numerum diviſorum, quam alius quilibet, qui non eſt ipſo major; qui numeri ſunt triginta ſeptem ab 1 ad 665280 (qui habet 224 diviſores) & omnes formantur ex 1, 2, 3, 5, 7, 11 aut horum poteſtatibus. Ait ſeſe accurate Tabulam compoſitionis numerorum a *Brankero* ſecundum Pellii directiones editam examinaſſe, per quam cujusque numeri imparis, infra 100000 poſiti diviſores poſſunt inveniri, & pauca tantum errata deprehendiſſe, quorum tabulam ſubjicit, ut & nonnullas ſolutiones quæſtionum a Fermatio propoſitarum; ubi queritur editorem operum poſthumorum Fermatii provocationem quidem ſibi factam poſuiſſe, reſponſiones ſuas atque ſolutiones omiſiſſe. Cæterum cum celeberrimus Autor (quemadmodum intelleximus) excellat in ſolvendis, ſive, ut vulgo loquuntur, deciphrandis *Cryptographematibus*, eaque ſcientia magnam cum illis, quæ in hoc opere traduntur, affinitatem habeat, orandus magnopere eſt, ut præcepta ejus tradat, præſertim cum ea, quæ hactenus proſtant, valde ſint imperfecta. Ita in hoc quoque genere Vietæ laudes æquabit, imo vincet, ſi duraturo ad poſteritatem ſpecimine oſtendat, quod illum feciſſe ſoli Thuani teſtimonio credere cogimur. Sed nunc promiſſam paulo ante meditationem ſubjiciemus.

G.G.L. MEDITATIO NOVA DE NATURA ANGULI CONTACTUS & oſculi, horumque uſu in practica Matheſi, ad figuras faciliores ſuccedaneas difficilioribus ſubſtituendas.

IN lineæ cujusque partibus infinite exiguis, conſiderari poteſt non tantum *directio*, ſive declivitas aut inclinatio, ut hactenus factum eſt, ſed & mutatio directionis ſive *flexura*: & quemadmodum linearum directionem menſi ſunt Geometræ, ſimpliciſſima linea in eodem

dem puncto eandem directionem habente, hoc eſt *recta tangente;* ita ego flexuram lineæ metior ſimpliciſſima linea in eodem puncto, non tantum directionem eandem, ſed & eandem flexuram habente, hoc eſt, *circulo* curvam propoſitam non tantum tangente, ſed &, quod amplius eſt, *oſculante*, quod mox explicabo. Eſt autem ut recta linea aptiſſima ad determinandam directionem, quia eadem ubique ejus directio eſt; ita circulus aptiſſimus ad determinandam flexuram, quia ubique eadem unius circuli eſt flexura. Circulus autem ille lineam propoſitam ejusdem plani in puncto propoſito *oſculari* a me dicitur, qui minimum cum ea facit angulum contactus. Ex infinitis enim circulis lineam, ubi ad easdem partes cava eſt, tangentibus in propoſito puncto, ſemper determinari poteſt unus, qui maxime ibi lineæ aſſimilatur, & cum ea longiſſime quaſi repit, hoc eſt, ut Geometrice loquar, ita ad eam accedit, ut inter ipſum & curvam propoſitam nullus alius arcus circuli, curvæ in puncto propoſito occurrens deſcribi poſſit. Et hunc minimum angulum contactus circuli ad lineam propoſitam, voco *angulum oſculi*, uti minimus angulus rectæ ad lineam vocatur *angulus contactus.* Ut enim inter rectam & lineam, angulum contactus facientes, nulla cadere poteſt recta; ita inter circulum & lineam, angulum oſculi facientes, nullus cadere poteſt arcus circuli. Ut autem habeatur & modus inveniendi circulum oſculantem, ſciendum eſt, quemadmodum *tangentes* inveniuntur per æquationes quæ habent duas radices æquales, ſeu duos occurſus coincidentes, & *flexus contrarii* per tres radices æquales; ita circuli vel aliæ quævis lineæ datam *oſculantes* inveniuntur per quatuor radices æquales, ſeu per duos contactus in unum coincidentes. Et quemadmodum duæ lineæ quæ eandem habent rectam tangentem ſe tangunt; ita eæ, quas idem oſculatur circulus, ſe oſculantur. Itaque ut linea quævis eundem ad lineam ſibi occurentem cenſetur facere angulum communem ſeu rectilineum, quem faciunt in puncto occurſus earum tangentes rectæ, quia differentia conſiſtit in angulo contactus, qui reſpectu anguli rectilinei eſt infinite exiguus, imo nullus; ita quando duæ rectæ tangentes duarum linearum curvarum ſibi occurrentium coincidunt, ſeu quando duæ lineæ ſe tangunt, tunc linea ad lineam occurentem eundem cenſetur facere angulum contactus, quem faciunt in puncto occurſus e-

arum

Digitized by Google

arum oſculantes circuli, quia differentia conſiſtit in angulo oſculi, qui reſpectu anguli contactus duorum circulorum eſt infinite parvus, imo nullus. Ex quo intelligi poteſt, angulum communem ſeu duarum rectarum, angulum contactus duorum circulorum, & angulum oſculi (primi gradus) quodammodo ſe habere, ut corpus, ſuperficiem & lineam. Non tantum enim linea eſt minor quavis ſuperficie, ſed & ne quidem pars eſt ſuperficiei, ſed tantummodo minimum quoddam ſive extremum. Quod ſi tres contactus coincidant, aut quatuor, aut plures, (radicibus ſex aut octo aut pluribus exiſtentibus æqualibus,) oriuntur oſculationes ſecundi tertiive gradus aut adhuc altiores, in tantum perfectiores oſculo primi gradus, in quantum prima oſculatio *perfectiorem contactum* continet, quam contactus communis. Porro circulꝰ rectam tangere poteſt, oſculari non poteſt; ſi circulus circulũ oſculetur, non erunt diverſi, ſed coincident. De cætero omnem lineam ejusdẽ plani oſculari poterit circulus, & in genere, ut ſciri poſſit, quonã contactus vel oſculi gradu linea lineæ conjungi poſſit, conſiderandum eſt, in quot punctis poſſit eam ſecare. Hæc porro *inſignem habent uſum in praxi.* Ut enim ex conſideratione, quod idem ſit angulus, eadem inclinatio, vel directio linearum, quæ eſt rectarum tangentium, inſignes conſequentiæ in mechanicis, catoptricis & dioptricis ductæ ſunt; nam ſi corpus motu compoſito feratur, directio ejus eſt in recta tangente lineæ quam deſcribit, & ſi ſibi relinquatur, continuat motum in tangente, & radius incidens eundem angulum facit ad ſuperficiem excipientem, quem faceret ad planum eam tangens: ita ex conſideratione quoque linearum oſculantium inſignes praxes duci poſſunt. Si enim linea aut figura egregiam quandam atque utilem habens proprietatem inventa ſit, ſed quam ſive torno, ſive alia ratione in materiam introducere ſit difficile, licebit pro arcu ejus (ſcilicet non nimis magno, tamen ad praxin ſuffecturo) ſubſtituere arcum quaſi coincidentem lineæ alterius deſcriptu facilioris, eam, quam perfectiſſime licet, tangentis ſive oſculantis, maxime autem circuli, qui omnium deſcriptu eſt facillimus. Et hinc jam oritur, quod in praxi catoptrica & dioptrica circulus eſt *ſuccedaneum* parabolæ, hyperbolæ aut ellipſeos, ſuosque ad earum imitationem habet quaſi focos. Nam circulus cujus diameter æquatur parametro ſectionis conicæ, & cujus centrum in axe intra curvam

vam

Digitized by Google

vam ſumitur, circumferentia autem per verticem tranſit, ſectionem conicam in vertice oſculatur, adeoq; aſſumto arcu, quantum ſatis eſt parvo, ab ea non differt ad ſenſum. Quæ cauſa eſt, cur focus ſpeculi concavi circularis abſit a ſpeculo quarta parte diametri, quia focus parabolæ a vertice abeſt quarta parte parametri, & focus parabolæ atque circuli oſculantis coincidunt. Eadem in omni alio linearum & utilium proprietatum genere, pro re nata locum habent. Quæ *quantum conferant ad ſubtilitates Geometricas in uſum vitæ transferendas*, nemo talium intelligens non videt. Nobis vero aditum aperuiſſe, ne forte periret hæc meditatio, nunc quidem ſatis fuit. Nec injucundum erit conſiderare, quomodo ita tandem controverſia Geometrarum de Angulo contactus, quæ plerisque inanis viſa eſt, in veritates deſierit ſolidas & profuturas.

G. G. L. DE GEOMETRIA RECONDITA ET Analyſi indiviſibilium atque infinitorum, Addenda his quæ dicta ſunt in Actis a. 1684, Maji p. 233; Octob. p. 264; Decemb. p. 586.

Cum intelligam nonnulla, quæ in his Actis ad Geometriæ profectum publicavi, non mediocriter a viris quibusdam doctis probari, quin & paulatim in uſum transferri, quædam tamen, ſive ſcribentis vitio, ſive aliam ob cauſam ab aliquibus non ſatis fuiſſe percepta, ideo pretium operæ putavi hoc loco adjicere, quæ illuſtrare priora poſſint. Accepi nimirum tractatum *Dn. Craigii* de dimenſione figurarum, Londini anno ſuperiore editum, ex quo ſane apparet, autorem non contemnendos in Geometria interiore progreſſus feciſſe. Is quidem valde approbat diſtinctionem a me aliquoties inculcatam, inter *dimenſiones figurarum generales & ſpeciales*, quam pag. 1 ait optime nuper a Geometris fuiſſe obſervatam, & neglectioni hujus diſtinctionis paralogiſmos complures tetragoniſmi impoſſibilitatem probare conantium, recte tribuit. Mecum etiam figuras, quas vulgo e Geometria rejiciunt, agnoſcit eſſe *Tranſcendentes* pag. 26; Methodum quoque *Tangentium* a me in Actis Octobr. 1684 publicatam, pro humanitate ſua plurimum laudat pag. 27 & 29, tanquam præſtantiſſimam & cujus ope Methodus dimenſionum valde juvetur,

Digitized by Google

vetur, opinio contra irrationalitates remedio ſuppeditato. Sunt tamen nonnulla, de quibus monere eum aliosque, nec inutile, nec ipſi ingratum fore putavi. Neſcio enim quomodo factum ſit, ut crediderit, eum qui ſchediaſma Act. Maji 84 p. 233 ſcripſit, retractaſſe ſententiam, & cum initio Act. Octobr. 83. propoſuiſſet omnimodam dare demonſtrationem impoſſibilitatis tetragoniſmi circularis, poſtea agnoviſſe Majo anni ſequentis, nondum ſatis demonſtratam eſſe impoſſibilitatem tetragoniſmi ſpecialis. Cum tamen ſchediaſma Octobr. 83 ſit a Dn. D. T. ſchediaſma vero Maji 84 a me ſit profectum: qui partim eandem methodum & mihi aſſerebam, ne aliquando rei alienæ uſurpatæ accuſarer, partim ab uſu quem ei tribuebat Dn. D. T. amice diſſentiebam. Nam putabat ille ex indefiniti tetragoniſmi impoſſibilitate, ſequi & cujusque definiti impoſſibilitatem: meum vero conſtans dogma fuerat (jam dum indicatum, cum tetragoniſmum arithmeticum ederem menſe ſecundo anni primi Actorum, nempe 82) ab illa ad hanc non valere conſequentiam. Quod ut probarem, inſtantiam cujusdam figuræ attuli in Actis Maji 84, quæ tetragoniſmum ſpecialem recipit, (quod poſſum demonſtrare) non vero generalem, ut ex ipſis Dn. D. T. theorematis ibi oſtendere ſuſceperam, quanquam feſtinus & rei certus in modo probandi per calculum nonnihil aberraverim, quod poſtea explicabo & corrigam. Ad hæc Dn. D. T. privatim reſpondit, ſe methodum iſtam non ex meis hauſiſſe, ſed in eam proprio Marte deveniſſe, & quod ab objectionem attineret, ſe conſequentiam illam a tetragoniſmis indefinitis ad definitos poſſe demonſtrare, inque eo potiſſimum methodum ſuam eminere; inſtantiam vero meam pravo calculo niti. Egovero lubens faſſus ſum (in Actis Decembr. 84. p. 587) ſi eam conſequentiam demonſtrare poſſit, facturum quod hactenus nemo; ſemper tamen ſubdubitavi, & correcto calculo poſtea inſtantiam meam roboravi, de quo mox. Quanquam autem ego hanc methodum jam habuerim ante decennium & amplius, cum una eſſemus Pariſiis, & de rebus Geometricis creberrime loqueremur, quo tempore ipſe per alias plane vias incedebat, mihi vero jam tum familiariſſimum erat æquationes generales adhibere pro exprimenda natura lineæ quæſitæ, progreſſu calculi determinendas, in quo methodi nervus conſiſtit, quale quid alibi nuſpiam animadverteram; attamen candori ejus pariter &

Digitized by Google

ingenio tantum tribuo, ut facile credam vel ipſum per ſe in hæc incidiſſe, vel ſaltem non amplius meminiſſe qua olim occaſione talium meditationum ſemina fuerint jacta: præſertim cum ſciam etiam difficiliora ipſum per ſe præſtitiſſe, & multa præclara maximique momenti ab ejus ingenio poſſe expectari.

Quoniam vero in inſtantiæ ſupradictæ calculo erratum a me, ut dixi, admiſſum eſt, quod Dn. Craigius Dno. D. T (cui id tribuerat) tanquam argumentum opinor ad hominem objecit, ut ipſam methodum indefinitam refutaret, ideo corrigere calculum debeo. Inſpiciatur Actorum anni 1684 pagina 239, ubi æquationem $4zz - 8hz$, &c. conferendo cum æquatione $bzz + caz$ &c. debent in æquatione poſteriore termini ubi abeſt z, extra fractionem poſiti, multiplicari per fractionis nominatorem, antequam comparatio inſtituatur, ut in utraque fractione omnes termini carentes litera z, una fractione comprehendantur. Ponatur & $b = 1$ quod ſemper fieri poteſt, & quia in æquatione priore terminus xz plane abeſt, fiat in poſteriore $d = 0$, dividatur & æquatio prior ſeu data per 4, & in poſterioris ſeu ſuppoſititiæ æquationis fractione tam numerator quam nominator dividatur per g: ita tam terminus zz utrobique, quam terminus zz in nominatore fractionis utrobique conſentient. Cætera comparando, ob terminum z, fiet $c = 2h : a$; ob x^4 fiet $g = 1 : 16$, ſeu $\frac{1}{16}$; ob x^3 fiet $f = -1 : 6a$; ob x in nominatore fiet $f = -h : 8a$. Ergo fit $h = 8 : 6$, ſeu $\frac{4}{3}$ quod abſurdum, nam h eſt quantitas data. Oriuntur & aliæ ex comparatione continuata abſurditates, nam fiet vel c vel $f = 0$, contra jam concluſa.

Cæterum placet hoc loco, ut magis profutura dicamus, *fontem aperire Tranſcendentium Quantitatum*, cur nimirum quædam problemata neque ſint plana, neque ſolida, neque ſurſolida aut ullius certi gradus, ſed omnem æquationem Algebraicam tranſcendant. Eademque opera modum oſtendemus, quomodo ſine calculo demonſtrari poſſit, lineam quadratricem Algebraicam circuli & hyperbolæ eſſe impoſſibilem. Si enim iſta daretur, ſequeretur ejus ope angulum aut rationem ſive logarithmum ſecari poſſe in data ratione rectæ ad rectam, idque una generali conſtructione, & proinde problema ſectionis anguli vel inventionis quotcunque mediarum rpoportionalium foret certi gradus, cum tamen pro alio numero partium

Digitized by Google

partium anguli aut mediarum proportionalium, alius atque alius gradus æquationis Algebraicæ requiratur, & ideo problema intellectum in genere de numero partium aut mediarum quocunque, ſit gradus indefiniti, & omnem Algebraicam æquationem tranſcendat. Quoniam tamen nihilominus talia problemata revera in Geometria proponi poſſunt, imo inter primaria haberi debent, & determinata ſunt; ideo neceſſe utique eſt, eas quoque lineas recipi in Geometriam, per quales ſolas conſtrui poſſunt; & cum eæ exacte continuoque motu deſcribi poſſint, ut de cycloide & ſimilibus patet, revera cenſendas eſſe non Mechanicas ſed Geometricas; præſertim cum utilitate ſua lineas communis Geometriæ (ſi rectam circulumque exceperis) multis paraſangis poſt ſe relinquant, & maximi momenti proprietates habeant, quæ prorſus Geometricarum demonſtrationum ſunt capaces. *Non minor ergo Carteſii Geometria eas excludentis, quam veterum lapſus fuit*, qui loca ſolida aut linearia tanquam minus Geometrica rejiciebant.

Quoniam etiam methodus inveſtigandi Tetragoniſmos indefinitos aut eorum impoſſibilitates, apud me caſus tantum ſpecialis eſt, (& quidem facilior) problematis multo majoris, quod appello *Methodum Tangentium inverſam*, in quo maxima pars totius Geometriæ tranſcendentis continetur, & quod Algebraice ſemper poſſet ſolvi, omnia reperta haberentur, & vero nihil adhuc de eo extare video ſatisfaciens, ideo oſtendam quomodo non minus abſolvi poſſit, quam Tetragoniſmus ipſe indefinitus. Cum igitur antea Algebraiſtæ aſſumerent literas ſeu numeros generales pro quantitatibus quæſitis, ego in talibus problematibus tranſcendentibus aſſumſi æquationes generales ſeu indefinitas pro lineis quæſitis, v. g. abſciſſa & ordinata exiſtentibus x & y, æquatio pro linea quæſita mihi eſt, $0 = a + bx + cy + exy + fxx + gyy$ &c. ope hujus æquationis indefinite propoſitæ, revera finitæ (ſemper enim determinari poteſt, quouſque aſſurgi opus ſit) quæro lineæ tangentem, & quod invenio, id cum proprietate tangentium data conferens, reperio valorem literarum aſſumtitiarum, a, b, c, &c. atque adeo æquationem lineæ quæſitæ definio, ubi tamen interdum quædam manent arbitrariæ; quo caſu etiam innumeræ lineæ reperiri poſſunt, quæſito ſatisfacientes, quod in cauſa fuit, ut multi problema non ſatis definitum a poſteriori videntes, putarent,

 nec

nec in poteſtate eſſe. Eadem per ſeries quoque præſtantur. Ad calculum autem contrahendum multa habeo, de quibus alias. Quod ſi comparatio non procedat, pronuntio lineam quæſitam non eſſe Algebraicam, ſed tranſcendentem.

Quo poſito, ut ipſam *Tranſcendentiæ ſpeciem* reperiam, (aliæ enim tranſcendentes pendent a ſectione generali rationis, ſeu a Logarithmis, aliæ a ſectione generali anguli, ſeu ab arcubus circuli, aliæ ab aliis indefinitis quæſtionibus magis compoſitis) ideo præter literas x & y aſſumo adhuc tertiam ut v, quæ tranſcendentem quantitatem ſignificat, & ex his tribus formo æquationem generalem ad lineam quæſitam, ex qua lineæ tangentem quæro, ſecundum meam methodum tangentium in Actis Octobr. 84 publicatam, quæ nec tranſcendentes moratur. Deinde id, quod invenio, comparans cum data proprietate tangentium curvæ, reperio non tantum literas aſſumtitias a,b,c,&c. ſed & ſpecialem tranſcendentis naturam. Quanquam autem aliquando fieri poſſit, ut plures adhibendæ ſint tranſcendentes, naturæ quandoque inter ſe diverſæ, & dentur tranſcendentes tranſcendentium, & omnino talia procedant in infinitum, tamen facilioribus & utilioribus contenti eſſe poſſumus; & plerumq; peculiaribus artificiis uti licet ad calculum contrahendum, problemaque quoad licet ad terminos ſimplices revocandum, quæ non ſunt hujus loci. Hac autem methodo ad Tetragoniſmos applicata, ſeu ad inventionem linearum quadratricium (in quibus utique ſemper tangentium proprietas data eſt) patet non tantum, quomodo inveniatur, an quadratura indefinita ſit Algebraice impoſſibilis, ſed & quomodo impoſſibilitate hac deprehenſa reperiri poſſit quadratrix tranſcendens, quod hactenus traditum non fuit. Adeo ut videar non vane aſſeruiſſe, Geometriam hac methodo ultra terminos a Vieta & Carteſio poſitos in immenſum promoveri. Cum hac ratione Analyſis certa & generalis ad ea porrigatur problemata, quæ nullius ſunt certi gradus, atque adeo Algebraicis æquationibus non comprehenduntur.

Porro quoniam ad problemata Tranſcendentia, ubicunque dimenſiones tangentesque occurrunt, calculo tractanda, vix quicquam utilius, brevius, univerſalius fingi poteſt *calculo* meo *differentiali* ſeu *analyſi indiviſibilium atque infinitorum*, cujus exiguum tantum velut ſpecimen

Digitized by Google

ſpecimen ſive corollarium continetur in Methodo illa mea Tangentium in Actis Octobr. 84 edita, & Dn. Craigio tantopere probata; & ipſe Dn. Craigius ſuſpicatus eſt, aliquid altius in ea latere, ac proinde pag. 29 ſui libelli inde derivare conatus eſt theorema Barrovianum (quod ſumma intervallorum, inter ordinatas & curvæ perpendiculares in axe ſumtorum, & ad axem applicatorum, æquetur ſemiquadrato ordinatæ ultimæ) in cujus executione tamen nonnihil a ſcopo deflexit, quod in nova methodo non miror; ideo gratiſſimum ipſi aliisq; fore arbitror, *ſi hoc loco aditum rei, cujus tam late patet utilitas, patefecero.* Nam inde omnia hujusmodi theoremata ac problemata, quæ admirationi merito fuere, ea facilitate fluunt, ut jam non magis ea diſci teneriq; neceſſe ſit, quam plurima vulgaris Geometriæ theoremata illi ediſcenda ſunt, qui ſpecioſam tenet. Sic ergo in caſu prædicto procedo. Sit ordinata x, abſciſſa y, intervallum inter perpendicularem & ordinatam quod dixi ſit p, patet ſtatim methodo mea fore $pdy = xdx$, quod & Dn. Craigius ex ea obſervavit; qua æquatione differentiali verſa in ſummatricem, fit $\int pdy = \int xdx$. Sed ex iis quæ in methodo tangentium expoſui, patet eſſe $d, \frac{1}{2}xx = xdx$; ergo contra $\frac{1}{2}xx = \int xdx$ (ut enim poteſtates & radices in vulgaribus calculis, ſic nobis ſummæ & differentiæ ſeu $\int$ & d, reciprocæ ſunt.) Habemus ergo $\int pdy = \frac{1}{2}xx$. Quod erat dem. Malo autem dx & ſimilia adhibere, quam literas pro illis, quia iſtud dx eſt modificatio quædam ipſius x, & ita ope ejus fit, ut ſola quando id fieri opus eſt litera x, cum ſuis ſcilicet poteſtatibus & differentialibus calculum ingrediatur, & relationes tranſcendentes inter x & aliud exprimantur. Qua ratione etiam lineas tranſcendentes æquatione explicare licet, verbi grat. Sit arcus a, ſinus verſus x, fiet $a = \int dx : \sqrt{2x - xx}$, & ſi cycloidis ordinata ſit y, fiet $y = \sqrt{2x - xx} + \int dx : \sqrt{2x - xx}$, quæ æquatio perfecte exprimit relationem inter ordinatam y & abſciſſam x, & ex ea omnes cycloidis proprietates demonſtrari poſſunt; promotusque eſt hoc modo calculus analyticus ad eas lineas, quæ non aliam magis ob cauſam hactenus excluſæ ſunt, quam quod ejus incapaces crederentur: Interpolationes quoque Walliſianæ & alia innumera hinc derivantur.

Quod ſupereſt, ne nimium mihi aſcribere aut detrahere aliis

 videar,

Digitized by Google

videar, paucis dicam quid potiſſimum inſignibus noſtri ſeculi Mathematicis in hoc Geometriæ genere mea ſententia debeatur. Primi *Galilæus* & *Cavallerius* involutiſſimas *Cononis* & *Archimedis* artes detegere cœperunt. Sed Geometria indiviſibilium Cavalleriana, ſcientiæ renaſcentis non niſi infantia fuit. Majora ſubſidia attulerunt triumviri celebres, *Fermatius* inventa methodo de maximis & minimis, *Carteſius* oſtenſa ratione lineas Geometriæ communis (transcendentes enim excluſit) exprimendi per æquationes, & *P. Gregorius a S. Vincentio* multis præclaris inventis. Quibus egregiam *Guldini* regulam de motu centri gravitatis addo. Sed & hi intra certos limites conſtitere, quos transgreſſi ſunt novo aditu aperto, *Hugenius* & *Walliſius*, Geometræ inclyti. Satis enim probabile eſt, Hugeniana *Heuratio*, Walliſiana *Neilio* & *Wrennio*, qui primi curvis æquales rectas demonſtravere, pulcherrimorum inventorum occaſionem dediſſe. Quod tamen meritiſſimæ laudi inventionum nil detrahit. Secuti hos ſunt *Jacobus Gregorius* Scotus, & *Iſaacus Barrovius* Anglus, qui præclaris in hoc genere theorematibus ſcientiam mire locupletarunt. Interea *Nicolaus Mercator*, Holſatus, Mathematicus & ipſe præſtantiſſimus, primus, quod ſciam, quadraturam aliquam dedit per ſeriem infinitam. At idem inventum non ſuo tantum Marte aſſecutus eſt, ſed & univerſali quadam ratione abſolvit profundiſſimi ingenii Geometra, *Iſaacus Neutonus*, qui ſi ſua cogitata ederet, quæ illum adhuc premere intelligo, haud dubie nobis novos aditus ad magna ſcientiæ incrementa compendiaque aperiret.

Mihi contigit adhuc tironi in his ſtudiis, ut ex uno aſpectu cujusdam demonſtrationis de magnitudine ſuperficiei ſphæricæ, ſubito magna lux oboriretur. Videbam enim generaliter figuram factam ex perpendicularibus ad curvam, axi ordinatim applicatis, (in circulo radiis) eſſe proportionalem ſuperficiei ipſius ſolidi, rotatione figuræ circa axem geniti. Quo primo theoremate (cum aliis tale quid innotuiſſe ignorarem) mirifice delectatus, ſtatim comminiſcebar triangulum, quod in omni curva vocabam characteriſticum, cujus latera eſſent indiviſibilia (vel accuratius loquendo infinite parva) ſeu quantitates differentiales; unde ſtatim innumera theoremata nullo negotio condebam, quorum partem poſtea apud Gregorios & Barrovium deprehendi. Nec dum vero Algebraico calculo utebar, quem

quem cum adjeciſſem, mox quadraturam meam Arithmeticam aliaque multa inveni. Sed neſcio quomodo non ſatisfaciebat mihi calculus Algebraicus in hoc negotio, multaque quæ analyſi voluiſſem, præſtare adhuc cogebar figurarum ambagibus, donec tandem verum Algebræ ſupplementum pro tranſcendentibus inveni, ſcilicet meum calculum indefinite parvorum, quem & differentialem aut ſummatorium aut tetragoniſticum, & ni fallor, ſatis apte *analyſin indiviſibilium & infinitorum* voco, quo ſemel detecto, jam ludus jocuſque viſum eſt, quicquid in hoc genere ipſe antea fueram admiratus. Unde non tantum inſignia compendia, ſed & methodum generaliſſimam paulo ante expoſitam condere licuit, qua ſive quadratrices, ſive aliæ quæſitæ lineæ algebraicæ vel tranſcendentes, prout poſſibile eſt, determinantur. Antequam finiam, illud adhuc admoneo, ne quis in æquationibus differentialibus, qualis paulo ante erat $a = \int dx : \sqrt{1-xx}$ ipſam dx temere negligat, quia in caſu illo, quo ipſæ x uniformiter creſcentes aſſumuntur, negligi poteſt: nam in hoc ipſo peccarunt plerique, & ſibi viam ad ulteriora præcluſere, quod indiviſibilibus iſtiusmodi, velut dx, univerſalitatem ſuam (ut ſcilicet progreſſio ipſarum x aſſumi poſſet qualiſcunque) non reliquerunt; cum tamen ex hoc uno innumerabiles figurarum transfigurationes & æquipollentiæ oriantur.

Scriptiuncula hac jam abſoluta, venere in manus meas, quæ Dn. D. T. in Martio hujus anni Actorum pag. 176 communicavit. Ubi nonnullas quæſtiones elegantes propoſuit, & ſolvi dignas. Video autem lineam ACI (fig. VIII ibi) eſſe quandam ex lineis ſinuum, ſemperque rectangulum AH in GD eſſe æquale ſpatio ABCA. Et in fig. IX, ſi quadratum BC in BD ſeu X ſemper æquale debeat eſſe dato cubo ab a, ſatisfacere paraboloeidem, cujus æquatio eſt $4a^3yy = 25X^5$. Similiter rem determinare licet pro aliis potentiis. Sin AD, DB, BC = cubo dato, res redit ad quadratricem figuræ, cujus ordinatæ valor eſt aX^3 diviſ. per $\sqrt{a^6 - X^6}$. In genere autem data relatione quacunque inter rectas AB, BC, CD, AD, DB in dicta fig. IX invenire lineam, problema eſt, quod coincidit cum inventione quadraturarum. Sed ſi in recta AC aſſumatur punctum fixum L, novæ oriun-

Digitized by Google

oriuntur alterius naturæ relationes, ut ſi data ſit relatio inter LC & CD, quod problema tamen itidem ſolutionem recipit.

VVILHELMI MOLYNEUX OBSERVATIO DE INSECTO Hibernico, vocato Connougb-VVorm.

Excerpta ex Tranſact. Philoſ. Ang. M. Febr. 1685. num. 168. pag. 876. ſeqq.

HAud exiguum naturæ privilegium eſt, quod experientia teſte, Hiberniæ regnum animalibus venenatis in totum carere deprehenditur: id quod eo usque etiam aliqui extenſum volunt, ut extranea quoque animantia veneno prædita, illuc vel caſu vel data opera advecta continuo expirare perhibeant, quamprimum ſolum contingant Hibernicum. Quemadmodum vero alias vix ulla regula ab omni exceptione immunis eſt; ita & generalem hujus prærogativæ ambitum, unico licet exemplo, limitare hactenus auſi ſunt ejus regni incolæ, dum certam vermis ſpeciem, quam *Connougb-Worm* appellant, communi ſuffragio pro venenoſa agnoverunt, pecoribus inprimis eam ſumme noxiam judicantes. Non indignum proinde ſua curioſitate putavit Molyneuſius, Societatis Philoſophicæ Dublinenſis Secretarius, ſi in rei hujus veritatem curatius inquireret. Hinc non afferri ſolum ſibi juſſit vermem ejusmodi, tametſi patria ejus prope 40 milliaribus Dublino diſtaret; ſed & naturam ac hiſtoriam ipſius ab hominibus iſtius regionis ſedulo ſciſcitatus eſt. Et figuram quidem inſecti talem deprehendit, qualem *Fig. 1. & 2.* exhibent; compertum tamen eſt, id quandoque ad pollicis craſſitiem & longitudinem tribus unciis majorem excreſcere. At de natura ejus ac ſpeciatim de noxa vermi huic imputata certi nihil, ſed cuncta meris ſaltem conjecturis nixa perdiſcere percontanti licuit. Cæterum morbus, quem pecoribus infligere creditur inſectum hoc, conſiſtit in tumore capitis, &, quæ peculiaris ipſius nota characteriſtica habetur, ingenti inflatione ac procidentia ani, in tantum, ut aliquando plus quam ſemipedis longitudine propendeat Rectum. Pecoribus ita affectis Angli quidem patres familias medicinam adhibent ex acantho, ruta, allio, butyro & cereviſia, in unum commixtis: verum Hiberni,

TAB. IX. FIG. 1 & 2.

Digitized by Google

Digitized by Google

Hiberni, uti non dubitant, quin vermi prædicto accepta ferenda ſint iſta ſymptomata, ita & in curatione eorundem remedia ſympathetica inde petita, lubrico utut fundamento fulta, præferunt. Videlicet exiſtimant, ſi foramini in arbore quadam facto indatur vermis ejusmodi, ibidemque obturato rurſus foramine fame moriatur, non folia tantum, ſed & corticem ejus omni poſt tempore, ſi aqua macerentur, ac pecoribus ita morbidis præbeantur, eadem reſtituere: id quod adeo firmiter ipſis perſuaſum eſt, ut vel decem milliaribus diſſiti non omittant arborem taliter medicatam requirere. Pariter ſi quis intra manus ſuas conterat iſtiusmodi animalculum, ſinatque ſuccum inde expreſſum in manibus exſiccari, hac impoſterum virtute pollere creditur, ut aqua, qua hic quolibet mane primum abluit manus, pecoribus infectis medicinæ loco propinari valeat. Atque hoc quidem poſterius experimentum a nobili quodam viro, (qui & ipſe vermem hic delineatum ei transmiſit,) in gratiam vicinorum in propria perſona factum narrat Noſter, nec rem ſucceſſu caruiſſe, cum a diverſis regionis locis incolæ ejus remedii cauſa ſe ad ipſum multoties contuliſſent. Tametſi vero iſta ſic vulgo perhibeantur, non tamen ullum comperire potuit Molyneuſius, qui vidiſſet ipſe pecudem inſectum tale deglutientem, aut ab eodem ſe inſpiciente ictam. Cæterum ſuſpiciones, quæ vermem ſæpe dictum eo nomine incuſare putantur, hæ ſunt: 1. Quod morbus antea memoratus raro aut nunquam pecora afficit, niſi autumnó durante; ſed & tunc unice inſectum hoc reperitur; Quod pecora vix niſi in convallibus paludoſis paſcentia hæc noxa invadit; at & ibi ſolum animalculum iſtud reptare ſolet; 3. Quod ea tantum pecora, quæ avidius & largioribus bucceis pabulum carpunt, uti boves ac ſpeciatim ſues, luem iſtam experiuntur; 4. Denique quod uti morbus, ita & vermis admodum raro, & vix ſingulis ſeptenniis comparere aut obſervari hactenus ſueverit. Hæ omnes tamen rationes nondum inducere ſatis valuerunt Noſtrum, ut crederet vermem veneno præditum, aut morbi ſupra dicti cauſam eſſe: quin potius ex erucarum genere eundem eſſe ſuſpicatur, nec magis quam illas virus habere conjicit; in quarum claſſe etiam a *Godartio, in libro de Inſectis n. 125. aut 126.* vult exhibitum, ac deſcriptum ſub nomine Erucæ Elephantis. Siniſtram vero iſtam de inſecto hoc ſuſpicionem maximam par-

Digitized by Google

tem putat deberi tetricæ ejus formæ,ac colori obſcure fuſco ac venenatis animantibus quodammodo familiari: nec mirum videri debere ait, ſi incolæ iſtarum terrarum falſa imaginatione hac in parte deluſi dicantur, cum in ipſis etiam vermis hujus partibus ac membris non unum admiſerint errorem. Sic v. g. narrat, *d d in fig. 1.* communi ſuffragio haberi pro oculis extuberantibus, cum tamen non ſint niſi duæ maculæ diverſi a reliquo dorſo coloris; pariter particulam *e in fig. 1.* aculeum vulgo reputari,cum tamen acuta ejusmodi & prominula cuſpis in caudis plerarumque fere erucarum reperiatur. Certiora procul dubio hac de re experimenta cepiſſet Molyneuſius noſter, ſi plura hujus ſpeciei inſecta ipſi transmiſſa fuiſſent: unicum enim illud, quod fuerat nactus, fumo ſulphuris enecare neceſſe habuerat; cum alioqui continuus beſtiolæ motus accuratiorem ejus delineationem impediret. Non diffitetur tamen, periculum ejus rei factum eſſe ab alio quopiam Nobili, qui vermem ejusmodi duobus canibus devorandum præbuerit, alteri quidem pellem, alteri vero ſuccum inde expreſſum dando: ſucceſſum talem fuiſſe, ut poſterior quidem omnino evaſerit indemnis, prior vero triduo poſt mortuus fuerit inventus; dubium tamen manſiſſe, an ex veneno deglutito, an alio quodam caſu mors ipſi obtigiſſet, cum libere eo tempore hinc inde diſcurriſſet.

Figura 1. AB repræſentatur Vermis ventri incumbens, longus duos pollices cum dimidio fere; *c* ejus caput; *d d* maculæ duæ variegatæ, vulgo, ſed falſo pro oculis habitæ; *e* exigua protuberantia caudam verſus, unde ſurgit velut corniculum quoddam, communiter pro aculeo acceptum.

Fig. 2. exhibetur Vermis ſupinus fere ac in dorſum reclinatus. *F.* ejus os ſimile, microſcopio teſte, ori aliarum erucarum. *gg &c.* ſex pediculi ſeu ungulæ corneæ, tres in quolibet latere, ut in aliis erucis. *hh &c.* octo papillæ, mediantibus quibus adhæret locis, quæ perreptat. *ii* duæ largiores papillæ, quibus quidem etiam eundem in finem utitur; communiter tamen mediantibus his arripit caulem graminis aut herbæ, verſus cujus ſummitatem aſcendere laborat.

PAL-

Digitized by Google

PALLAS ARMATA. MILITARY ESSAYES OF the ancient Grecian, Roman, and modern Art of War.

id eſt:

Specimina varia Artis Militaris, tum veterum Græcorum ac Romanorum, tum hodiernæ. Autore Jacobo Turnero, Equite Aurato.

Londini, apud R. Chiſvvellium, 1683, in fol.

QUaſcunque artes ac diſciplinas incrementa ſua paulatim cepiſſe, nec uno temporis momento ſummum perfectionis culmen attigiſſe, vel ex ipſo rerum naturalium ordine colligimus. De arte bellica id recte ac tuto affirmari, Jacobus Turner Anglus luculenter ante hos tres annos demonſtravit, cum ab antiquiſſimis temporibus ad hæc usque ſecula militiæ variam rationem deſcripſit. Comparavit nimirum Iſraelitarum, Aſſyriorum, Lydorum, Ægyptiorum, Græcorumque inſtituta cum Romanis, Romana cum noſtris, ut quantum hæc illis præſtent, eluceſceret. Quicquid ergo vel ad defenſionem patriæ, vel ad invaſionem terræ hoſtilis, vel ad profligationem exercitus inimici olim putatum eſt facere, id primum e veteris hiſtoriæ monumentis collectum quibusdam regulis incluſit, exemplisque firmavit: poſtea vero novæ diſciplinæ hodiernam faciem delineatam priſtino mori oppoſuit. In quibus omnibus nobiliſſimus Autor patefecit, ſe non minus hiſtoriæ notitia, quam ingenio & rerum militarium uſu pollere.

LA PRATIQUE DES ACCOUCHEMENS SOUTEnue d'un grand nombre d'obſervations, composée par Paul Portal, Maitre Chirurgien juré.

hoc eſt:

Praxis Partuum magno obſervationum numero ſuffulta, auctore Paulo Portal, Magiſtro Chirurgiæ jurato.

Pariſiis, apud Auctorem, 1685 in 8.

QUanta obſtetricum circa partum delicta ſint, & quam ſæpe numero per illarum imperitiam vel vitæ, vel valetudinis periculo exponantur miſeræ parturientes, norunt qui conſilia rogantur ſuggerere in tale diſcrimen adductis. Neque tamen id mirum eſt, cum vix centeſima obſtetricum unquam oculis uſurpaverit partes muliebres cultello Anatomico ſubjectas, ut inde figuram, ſitum, connexionem &c. addiſcere valuerit, ſine quorum tamen cognitione non poſſunt non inſigniter errare, variisque læſionibus facillime anſam dare, ac infantes ſæpe aut opportuna naſcendi occaſione, aut plane vita privare. Miſeriarum vero cumulum adauget intempeſtivus noſtratium mulierculārum pudor, cujus ſuaſu in partu licet laborioſiſſimo conſtitutæ malunt ſub ineptæ obſtetricis cura perire, quam chirurgi opitulaturi manum admittere. Feliciores, ſi non prudentiores, hac in parte ſunt in Gallia parientes, dum ſusque deque habito pudore, & ſuæ, & infantis vitæ melius proſpiciunt, conquirendo commodum ex utroque ſexu miniſterium. Hinc vero duplex bonum: obſtetrices ſcilicet a chirurgis Anatomiæ partuumque juvandorum gnaris ſic informantur, evaduntque cordatiores ad ſimilem juvandi neceſſitatem requiſitæ: & literis deinde mandantur obſervationes rariores, quæ diligenter relectæ utilitatem non exiguam ſpondent iis, qui operam ſuam parientibus addicunt. Ita permulta hujus argumenti ſcripta prodiere, auctoribus inprimis Gallis, inter quos, qui recentiores laude mactantur, Dominus *Viardel* & *Mauriceau* hactenus eminuerunt. Nunc autem ſuperiori anno libri præſentis auctor emiſit obſervationes ſuas, quas quidem in dedicatione ad Cl. D. *Moreau*, Profeſſorem ac Medicum primarium Nurus Regiæ, fatetur non tam ſibi, quam huic deberi, cum in iſtis, quas tractant rebus ipſe facem prætulerit, concilia ſuggeſſerit. Nec ſe idoneum ſcribendis libris in monito ad Lectorem modeſte perhibet; ſuaſu tamen doctiorum quorundam ait ſe adductum eſſe, ut has obſervationes evulgaret, cum illis viſæ fuerint inſervire cum utilitate poſſe curationes circa partum obeuntibus. Addit quoque ſe nihil ſcripſiſſe, quod ipſe non fecerit, vel adhuc facere data occaſione queat. Ut autem libri totius ratio breviter conſtet, obſervabimus, quod ſcriptum integrum ſex capitibus, & 81 obſervationibus abſolvatur. Cap. 1. agit de partu naturali. Cap. 2. explicat, quid faciendum

dum in partu terminum ordinarium anticipante? Cap. 3. quid fieri expediat, quando infans faciem primo exhibet? Cap. 4. quid agendum, quando pedes infantis primo prodeunt, aut anus vel podex? Cap. 5. quomodo procedendum, ſi manus aut brachium ſe primo offerat? Cap. 6. quid moliendum, quando diverſæ corporis partes ſe primo oſtendunt. Ex cæteris, quæ annotatu digna in hiſce 6 capitibus occurrunt, vel unicum ſaltem huc transferemus. Cap. 2. pag. 20. deſcribit modum, quo ſpeculum uterinum trium digitorum diductione poſſit formari, ita ut integra manus blande in uterum inſeri queat, cujus theoriæ praxin inferius videre eſt obſerv. 51. pag. 234. it. obſerv. 79. pag. 344. Eadem quoque pagina 20 ait, quod perforatis facile extremitate digitorum membranis advertatur, ecquod membrum infantis ſeſe primo offerat. Verum, inquit, quæcunque demum pars ſe primo exhibuerit, non aliam arripere fas eſt, quam pedes, quos ad orificium perducere oportet, atque eo momento, quo hi in conſpectum veniunt, baptizandus eſt infans aqua puriſſima, & hanc ſuperfundenti talia verba proferenda: *Infans, ſi tu vivis, ego te baptizo in nomine Patris, Filii & Spiritus ſancti.* Atque hoc fundamento innituntur obſervationes ſubſequentes, quarum plerisque memorat auctor, quod ſemper extrahere primo pedes laboraverit, & vel unico horum extracto ſtatim ſub conditione infantem baptizaverit, cujus conſuetudinis rationem Theologorum arbitrio excutiendam relinquimus. Cæterum recenſitis modo 6 capitibus generalioribus ſubnectit ſpeciales annotationes, circa varios partus præternaturales collectas, ubi non modo infantes vario ſitu, & aliis, quam debebant, partibus impertinenter ſe exhibuerunt; ſed & molæ, & gemelli, & tres ſæpe uno partu infantes, & monſtra ſunt excluſa. Notatu tamen dignum inprimis eſt, quod auctor in ſingulis fere caſibus memoret, ſe blando & ſuccedaneo niſu manum integram, in uteri fundum usque immiſiſſe, atque ſic tam partui promovendo, quam extrahendis placentæ ac ſecundinis, imo grumis ſanguinis grandioribus, ac fœtibus corruptis fruſtulatim eximendis operam navaſſe; id quod multis noſtratium obſtetricum fere paradoxum videretur. Syllabum hic reddere integrum obſervationum omnium, prolixum nimis foret. Inveniet paſſim Lector, ſi evolvere eas velit, quæ curioſitate quadam placere queant. Ut vel

Digitized by Google

cum addamus, memorat auctor obſerv. 90. pag. 353. quod anno 1683. permultæ mulieres duos vel tres infantes uno partu ediderint,& quod a longo tempore ſimile quid tam copioſo numero non fuerit obſervatum. Deſcribit quoque partum, cui præfuit, quo pariens enixa eſt infantem vivum juſto termino, ac duos alios, quorum alter extractus eſt inſtar halecis juxta caudam apprehenſi. Nam & hujus figuram quoad craſſitiem expreſſerat, longitudine pedem regium circiter æquante. Fuit autem putridus, & ferme deſiccatus, ac quoad partem coopertus excremento plane flavo. Corporis craſſities vix digitum transverſum æmulata eſt, caput complanatum & contuſum, complicantibus ſe invicem oſſibus juxta longitudinem, inſtar aurium leporis. Tertius horum infantium adhuc minor priori, ſed pariter valde complanatus, craſſitie halecem paſſam ſeu fumo duratam, longitudine autem vix 7 aut 6 pollices æquavit, magis exiccatus quam alter, caput habens planum inſtar taleri, ſine ulla celebri ſubſtantia, mentum verſus humerum dextrum reflexum. Putredine non tam valde corruptus fuit, ceu prior. Exiſtimat autem auctor, quod ſuperfœtationem hic factam eſſe forſan quis dixerit. Sed cum doctiſſimos æque ac ſe hic difficultatem inventuros putet, judicio Medicorum rem totam relinquit, quam tamen mereri ait, ut Lectores hujus obſervationis attentius conſiderent. Quare figuram trium infantium æri inciſam ſimul exhibuit, quam & nos hic annectere ſub fine voluimus. De regimine autem puerperarum curandique eas methodo, qua auctor ex more in Galliis uſitato uſus, nil addimus, cum lector facile ſit adverſurus, eam crebritate venæſectionum & clyſterum totam niti, exhibitis ſimul interne largiori manu ſirupis in aquis deſtillatis diſſolutis, ac interdum cum ſucco aurantiorum & oleo amygdalarum dulcium remixtis.

Tab. IX. Fig. 9.

Figura trium infantium unius partus, quorum primus juſto tempore excluſus eſt vivus; reliqui autem duo mortui & exſiccati prodiere;

A. Exhibet filiam vivam.
B. Placenta eſt hujus uterina cum ſecundinis.
C. Repræſentat infantem mortuum.
D. Alter infans eſt pariter mortuus.
E. Placenta utriusque infantis.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS DE SENSU ET AUCTORITATE Decretorum Concilii Conſtantienſis, Seſſione quarta & quinta circa Poteſtatem Eccleſiaſticam editorum, cum actis & geſtis ad illa ſpectantibus, & ex MSS. Italicis, Germanicis & Gallicis nunc primum in lucem erutis, opera & ſtudio D. Emanuelis a Schelſtrate S. T. D. Bibliothecæ Vaticanæ præfecti.

Romæ, typis Congregationis de propaganda fide, 1686 in 4.

POſteaquam Clerus Gallicanus anno 1682 Pariſiis congregatus inter alia ſtatuiſſet: *Sic ineſſe Apoſtolicæ Sedi ac Succeſſoribus Chriſti vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant atq; immota conſiſtant Sanctæ Oecumenicæ Synodi Conſtantienſis a Sede Apoſtolica comprobata, ipſoque Romanorum Pontificum ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetua religione cuſtodita decreta, de autoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſione quarta & quinta continentur, nec probari a Gallicana Eccleſia, qui eorum decretorum, quaſi dubiæ ſint auctoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant;* concoquere id minime potuit, qui Pontificiæ ſeu Vaticanæ Bibliothecæ hodie præfectus eſt, D. *Schelſtratenus*, utque Cleri Gallicani ſtatutum iſthoc elideret, ex codicibus quibusdam hactenus ἀνεκδότοις Acta quædam Concilii Conſtantienſis, quæ ad decreta quartæ & quintæ ſeſſionis pertinent, excerpſit, & peculiari diſſertatione probatum ivit, decreta iſta non juſti valoris eſſe ac roboris; quæ diſſertatio eodem anno, quo edita eſt, 1683 in Actis noſtris pag. 50 & ſeqq. recenſita eſt. Hæc cum deſtruere velle videretur, quicquid Clerus Gallicanus de decretis Concilii Conſtantienſis ſtatuerat, oppugnata mox fuit a *Maimburgio* in tractatu hiſtorico de Romana Eccleſia Gallice ſcripto, & Pariſiis anno 1685 edito, ac a nobis in Actis illius anni p. 216. ſeqq. memorato, a capite 22. usque ad 26. Nam in eo præter alia aſſerit, fundamentum diſſertationis Schelſtratinæ valde ruinoſum eſſe, & quamvis antiqua Manuſcripta, Regeſtum & Acta Concilii Conſtantienſis continentia hactenus inedita pro autoritate

ritate Papæ adducat, ea tamen poſt poſſeſſionem ducentorum & ſeptuaginta annorum non debere admitti amplius, neque præſtare illis, ex quibus Acta & decreta Conſtantienſis Concilii, quæ jam edita habeamus, ſint extracta; demonſtrandum etiam eſſe Schelſtrateno, manuſcripta ſua meliora eſſe Gallicanis, quibus fuerit uſus. Conſequentias præterea ex iis, quæ in manuſcriptis ſuis repererit Schelſtratenus, deductas eſſe falſas, eumque argumentando omnem ab omnibus conciliis œcumenicis, quam eadem habere debeant, & hucusque obtinuerint in Eccleſia, auferre autoritatem. Sed ut autoritatem Pontificis Romani, & quæ ſemel in diſſertatione jam dicta pro ea attulerat, propugnaret Schelſtratenus, tractatum, cujus rubricam præmiſimus, tractatui hiſtorico Maimburgiano oppoſuit. In hoc de iisdem Concilii Conſtantienſis decretis ſeſſionis 4 & 5 agens, diſſertationibus tribus ſententiam ſuam contra Maimburgium confirmare nititur; quarum iſta ſunt contenta, prout ab ipſo autore in fronte libri ſunt indicata; *quod nempe primum Seſſionis quartæ decretum corruptum ad manus noſtras pervenerit, nihilque, ſi juxta Acta manuſcripta corrigatur, ad quæſtionem de ſuperioritate Concilii faciat: decreta vero duo priora ſeſſionis quintæ ſine deliberatione tantæ rei debita, contradicentibus Cardinalibus & Regis Galliæ Oratoribus, edita ſint ab una duntaxat ex tribus Obedientiis, quæ generale Concilium non conſtituit: quod demũ poſt triũ Obedientiarum unionem, neque a Concilio in auctoritatem admiſſa, neque a Martino Quinto unquam comprobata fuerint.* His 3 diſſertationibus, præter dedicationem ad *Bonitatem* & *Veritatem æternam* directam, præmiſit Schelſtratenus præfationem ad lectorem, in qua & alia a Maimburgio in eodem tractatu hiſtorico falſitatis arguere conatur; quod dixerit videlicet cap. V & XX. poteſtatem Pontificiam a Concilio Florentino certis verbis fuiſſe limitatam; cap. IX Johannem XXII decidere in ſenectute voluiſſe, animas beatorum ante extremum diem non videre clare & intuitive Deum; cap. XV Concilium Baſileenſe ſeſſione II ſuperioritatem Concilii decidiſſe &c. Præfationem excipit Compendium Chronologicum rerum ad decreta Conſtantienſia, eorumque ſenſum & auctoritatem ſpectantium; ſequuntur hoc XVIII veritates, ut Schelſtratenus vocat, ad Acta Conſtantienſis Concilii ſpectantes, & nunc primum ex manuſcriptis codicibus in lu-

Digitized by Google

in lucem erutæ, aut eorundem codicum auctoritate firmatæ; ut & XI errores, quos quoad Concilium Conſtantienſe Maimburgius in hiſtoria ejusdem commiſerit, nec non Synopſis diſſertationum & capitum ſubſequentium. Diſſertationibus tribus, quarum contenta jam indicavimus, annexa ſunt Acta & Geſta Conſtantienſis Concilii, ad ſenſum & auctoritatem decretorum de poteſtate Eccleſiaſtica ſeſſionibus quarta & quinta editorum ſpectantia, ex plurimis Manuſcriptis indubitatæ fidei (verbis Schelſtrateni utimur) codicibus pro majori parte nunc primum in lucem edita; quibus & index Actorum rerumque memorabilium adjectus eſt.

Sufficere hæc poterant, quod recenſionem tractatus hujusce attinet. Quandoquidem vero in Paulina quoque noſtra, Acta Concilii Conſtantienſis aſſervantur cum ſeſſionibus omnibus, non potuimus non illa, occaſione a Dn. Schelſtrateno accepta, inſpicere atque conſulere. Et ſane verba illa, quæ a Baſilienſibus decreto primo ſeſſionis IV adjecta eſſe contendit: *& ad reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris*, in noſtro quoq; Manuſcripto non comparent. Ita enim habent decreti primi in eo verba: *Et primo* (declarat) *quod ipſa Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuscunque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis, exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem præſentis ſchiſmatis.* Secundum vero ſeſſionis V decretum ita legitur in Paulino Manuſcripto: *Item declarat, quod quicunque cujuscunque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi Papalis, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis hujus ſacræ Synodi, & cujuscunque alterius Concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contemſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.* Quanquam vero verba illa, *& ad reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris*, in decreto ſeſſionis IV, ceu diximus, non addita ſunt in Manuſcripto noſtro, leguntur tamen eadē tum in verbis id proxime antecedentibus, tum in pluribus decretis Concilii ejusdem aliis. Sic autem habent verba decreti antecedentia: *Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis*

Digitized by Google

Generale Concilium faciens pro extirpatione præſentis ſchiſmatis, & unione ac reformatione Eccleſiæ Dei in capite & in membris fienda &c. Sed nolumus illud nunc agere. De cætero cum primum Acta Concilii Conſtantienſis, quæ Venetiis a. 1585, & Coloniæ Agrippinæ 1617 edita ſunt, cum manuſcriptis noſtris Paulinis a capite ad calcem usque conferremus, omiſſa in impreſſis illis quamplurima fuiſſe ad Hiſtoriam Concilii vel maxime facientia, non absque ſtupore deprehendebamus; omiſſæ enim in illis proteſtationes non Cardinalium tantum aliquot, ſed Ambasſiatorum, ut vocantur, Regis Portugalliæ, Neapoliæ, Franciæ &c. procuratoria item Ambaſſatorum variorum, Congregationes in certis cauſis factæ vel Commisſiones, decreta quædam, tot ſchedulæ unionis, convocationis, &c. literæ ad Patres Concilii miſſæ, & bullæ aliquot, nec non proceſſus totus isque prolixus contra Benedictum XIII ſeu Petrum de Luna usque ad ſesſionem XLVI; ut differentias circa dies ſesſionum, decretorumque non paucas taceamus. Poſteaquam autem editionis noviſſimæ, quæ Lutetiæ Pariſiorum a. 1672 prodiit, Acta Concilii Conſtantienſis cum operoſa Appendice, quæ a fol. 1434 incipit, & ad fol. usque 1864 excurrit, introſpeximus, tum in pleraque omnia, quæ deeſſe diximus Actis Conſtantienſibus olim editis, incidimus. Deſcripta hæc fuit a Felice Contelerio, Viro inſignis eruditionis ac diligentiæ, ex Copranicenſi aliisque Codicibus manuſcriptis Concilii Conſtantienſis, & per Franciſcum Barberinum Cardinalem, & purpuratorum Patrum tum Decanum, Pariſios miſſa ad Philippum Labbeum, & Gabriel. Coſſartium, Jeſuitas, qui & eam Tomo Conciliorum ſuorum XII annexuerunt. Plus autem adhuc Actorum, quam Appendix illa Conteleriana, Manuſcriptum Paulinum noſtrum continet; eſt etiam longe emendatius, imo & completius, ut facile adeo lacunæ, quæ in Appendice illa Pariſienſi hinc inde obveniunt, ſuppleri ex noſtro poſſint. Accedit tertio loco & ordo longe melior atque certior. Nam quæ in Appendice illa per miſcellam & tanquam geſta hinc inde Actis Conſtantienſibus inſerenda afferuntur, ea in noſtro Manuſcripto juſto ordine, prout omnia quot diebus & quot ſeptimanis factitata ſunt, ἄνευ παθῶν recenſita exhibentur. Nihil falſi nos dicere, luculentisſime aliquando apparebit, ſi

ſi obſtetricantes Bibliopolæ cujusdam manus manuſcriptus Codex noſter expertus fuerit.

MARTINI DIFENBACHII DISSERTATIO DE vero mortis genere, ex quo Henricus VII Imp. obiit, qua quicquid ejus apud antiquos pariter ac recentiores Hiſtoricos reperiri potuit, diſcutitur, variaque ſcitu non injucunda admiſcentur.

Francofurti apud Joh. David. Zunnerum, 1685, in 4.

POntificiæ in Imperatores impietatis, & ſanctitatis monachalis falſo jactatæ exempla licet non deſint alia, atrocius tamen & magis memorabile vix ullum, quam in rerum ab Henrico VII Imp. geſtarum ejusque obitus commemoratione, reperitur; dum is anno Domini 1313, ſacra cœna uſus, a monacho Dominicano, cui nomen Paulini vel Bernhardi, qui impulſu Pontificis Clementis V. calicem & hoſtiam veneno infecerit, necatus traditur. Inſignem igitur veritati hiſtoricæ ejusque ſtudioſis operam eruditisſimus Diſſertationis hujus auctor præſtitit, dum ſuper hoc argumento antiquorum pariter & recentiorum monumenta, præcipue vero horridiuſcula barbari ævi iſtius ſcripta ſummo ſtudio excusſit. In tres ſectiones Diſſertationem diſpeſcuit; quarum *prima* ſcriptores ſeculi XIV, XV, XVI, & XVII magno numero adducuntur, qui partim illis ipſis, quibus perpetratum fuit hoc ſcelus, temporibus æquales extiterunt, partim ſequentibus annis veritatem a parentibus acceptam ad poſteros propagarunt. Omnes autem, quos affert, ſunt Scriptores Pontificii, ac inter hos nonnulli Abbates, Epiſcopi, ipſeque Pontifex tandem factus Æneas Sylvius; qui ſedi Romanæ peculiariter devincti ſcelus omnino reticuiſſent, niſi veritatis amor apud eos prævaluiſſet. Sed & præter iſtos non dubitat Auctor longe plures extitiſſe hujus facti teſtes, qui in literas iſtud miſerint, quos tamen vel temporum injuria conſumſerit, vel Pontificiorum fraus & libraria tyrannis captivos in bibliothecarum cuſtodia teneat. Conjecturas etiam quasdam affert, haud obſcura facinoris Dominicani indicia ſuppeditantes, petitas a prohibitione intoxicationis in conciliis facta Cle-

ricis §. 38. more item iſto monachorum ordinis Prædicatorum, ſiniſtra manu hoſtiam & calicem præbentium §. 39. quo loco §. 40 ſeqq. multa de Dominicanorum ſceleribus profert. Ab excommunicatione Henrici, quam a Clemente paſſus eſt pag. 45. ab effigie denique, quæ conſpicitur in turri Argentinenſi pag. 47. In ſectione *ſecunda* eorum, qui in hac hiſtoria diverſum ſentiunt, ſententiam expendit, eorumque argumenta confutat. Ac primo ſilentium quorundam συγχρόνων ſcriptorum admodum infirmum ut alias, ſic in hoc negotio nullum prorſus argumentum negando facto idoneum præbere, inde demonſtrat, quod multo plures coævi ſcriptores facinus iſthoc commemorent, quam taceant. Ad literas apologeticas, quas Ordo Dominicanorum, poſt obitum Henrici, innocentiæ ſuæ probandæ, a Joanne Bohemiæ Rege (exhibitas in Baluzii tomo 1 Miſcell. pag.162) Joanne Epiſcopo Argentinenſi, aut Balduino Archiep. Trevirenſi obtentas præ ſe fert, reſpondet vel metu extortas fuiſſe, vel poſterioribus temporibus confictas, multis ſane nominibus ſuſpectas videri. Ad objectionem de variatione facinoris hujus reponit, in ſubſtantia facti omnes convenire hiſtoricos, nec veritatem ejus collabi, ſi quid in circumſtantia una alterave varietur. Quæ ſigillatim a nonnullis objiciantur, a pag. 10. usque ad pag. 29. pluribus perſequitur, eaque ficulnea non ſolum ac falſa, ſed & inſulſa ſæpius atque ex affectu animi huc illuc flexo dicta eſſe oſtendit. Dum vero inter diſſentientes & celeberrimum Baluzium recenſet, lætatur omnino, quod lumen illud eruditorum non perinde, ut alios Pontificios modernos ſcriptores, habeat contrarium. Dediſſe aliquid Virum hunc incomparabilem amori erga Dominicanos, nec cum diploma illud Regis Bohemiæ evulgaret, tam quid ipſe ſentiret, quam quæ mens Henrici filio Joanni fuerit, expreſſiſſe putat pag. 259. In ſectione *tertia* ea, quæ in prioribus duabus probata reſponſaque fuere, in rem & uſum deducit. Et quanquam veritati hiſtoricæ ſive illuſtrandæ, ſive confirmandæ, plurima colligi ex præcedentibus poſſint, multam tamen lucis aſſertione iſta de intoxicatione Henrici VII, venenato ſive pane, ſive vino, ſive utroq; in ſacra euchariſtia, monachorum ſcelere interemti, diſputationibus imprimis adverſus Pontificios de *transſubſtantiatione* & *communione ſub una* affulgere, late demonſtrat. De *ablutione* etiam *calicis*, tum a ſacerdotibus quæ fit, tum

Digitized by Google

tum a laicis quæ peragitur, ante & poſt ſacramenti uſum, per digreſſionem quandam a §. 5. ad finem usque diſſerit, ejusque originem & cauſas indagat, impietatemque oſtendit; in plura etiam argumento huic affinia paſſim digreditur, & in notis aſteriſco ſignatis haud vulgaria affert, quæ inſignem cum in omni litteratura, tum eccleſiaſtica potisſimum hiſtoria, ejusque ſcriptorum exacta cognitione, auctoris doctrinam indicant, a qua hujus generis plura ingenii monumenta exſpectamus.

HISTOIRE DE FRANCE, PAR M. DE CORDEMOY, Conſeiller du Roy, Lecteur ordinaire de Monſeign. le Dauphin, de l'Academie Francoiſe,

ſive,

Hiſtoria Franciæ, autore Giraldo de Cordemoy, Conſiliario Regio, Lectore Delphini ordinario & Academiæ Francicæ Socio.

Tomus. I.

Pariſiis, apud Joh. Bapt. Coignard. 1685, in fol.

NEgari quidem vix poteſt, ſat multos hactenus extitiſſe, qui conſignandis hiſtoriæ Gallicæ monumentis ſemet impenderint; necdum annus elapſus eſt, ex quo ſpiſſum ſatis opus Caroli le Cointe a nobis commemoratum meminimus: ut adeo facile quispiam mirari posſit, quare præſentis libri autori poſt tot Homeros Iliadem componere fuerit viſum. Quicquid tamen ejus ſit, certum eſt, eundem excuſatione hac in parte neutiquam indigere, cum non niſi Chriſtianisſimi Regis juſſu laborem hunc ſuſceperit, cui ſane reniti absque ſacrilegio vix ac ne vix quidem potuiſſet. Nec putandum eſt, nihil illum, quod non ab aliis jam dictum fuerit, tradere valuiſſe: nam non tantum quæ in illis ſparſim continebantur, in unum colligere faſciculum allaboravit; ſed & hinc inde obſcura hiſtoriæ hujus capita dilucidare, incognita nonnulla detegere, quin & falſo hactenus credita disſipare ſtuduit. Sic v. g. *pag. 142* vulgatam de ampulla Rhemenſi traditionem haud obſcure fictionis incuſat; oſtendens vix

Digitized by Google

alium niſi Hincmarum hujus fabellæ fabrum fuiſſe, cum nec Gregorius Turonenſis, nec Fredegarius, nec ullus reliquorum, qui ante illum ſcripſerint, vel minimam hujus rei fecerint mentionem. Pariter *pag. 199* narrationem iſtam falſitatis arguit, quæ vult irruptionem Longobardorum in Italiam ſub imperio Juſtini, factam fuiſſe conſilio Narſetis, vindictam ob injurias quasdam a Sophia Imperatrice ſibi illatas ſpirantis: demonſtrat enim, Narſetem jam ante famoſam illam irruptionem vita functum, maxima cum pompa in urbe Conſtantinopolitana ſepultum fuiſſe; id quod fieri potuiſſe negat, ſi aut hic Imperatricem ſibi adeo infenſam habuiſſet, aut tam atroci in Cæſarem proditione ſemet commaculaſſet. In hiſtoria Clotarii II pluribus evincit, crimina quæ Brunehildi Auſtraſiæ Reginæ vulgo imputantur ſatis enormia, meris ſuperſtructa fabulis eſſe, quin potius eandem plurima pietatis virtutisque haud vulgaris ſpecimina paſſim edidiſſe. Childericum II una cum conjuge Bilihilde, non Rotomagi, ut quidem Fredegarius perhibet, ſepultos eſſe docet, ſed Pariſiis in Abbatia S. Germani Pratenſis, idque ex monumentis eorum anno 1656 caſu ibidem erutis comprobat *pag. 358*. Denique Carolum M. quem polygamum & concubinatui deditum fuiſſe, ex vita ejus ab Eginhardo ſcripta plurimi colligunt, ab iſtis criminationibus penitus abſolvit *pag. 650*, oſtendens alium plane verborum Eginhardi ſenſum eſſe, quam qui vulgo ex iis exſculpitur. Plura hujus generis allegare, prolixitatis evitandæ gratia, ſuperſedemus. Methodum ab autore ſervatam quod attinet, præmiſit ille ſuccinctam antiquæ Galliæ hiſtoriam, ubi de ejusdem ſitu, inſtitutis, exercitiis, ditionibus, coloniis, expeditionibus tractat: huic ſubjungit Francorum gentis deſcriptionem ac geſta; atque his ita fundamenti loco præſtructis ad Regum hiſtoriam progreditur, quorum ſingulis ſingula adſignavit capita, allegatis ubivis in margine fontibus, ex quibus, quæ de iis commemorantur, hauſta fuere. Pertractat vero primus hicce tomus omnes primæ familiæ reges, & ex ſecunda Pipinum & Carolum M. Cæterum tametſi autor ipſe morte præventus, in pertexenda hac hiſtoria, ultra finem lineæ regum ſecundæ procedere non potuerit; ejus tamen filio, Abbati de Feniers, Regis mandato injunctum eſt, parentis laborem ad noſtra usque tempora continuare: quo ipſo etiam obſtetricante poſthumus hic Autoris fœtus cultu adeo nitido nunc

in

Digitized by Google

in lucem publicam prodit. Quemadmodum vero hac ratione filius defuncti patris manibus parentare laudabiliter cœpit, ita majores inpoſterum & laudes & gratias merebitur, ſi reſidua pariter edendo & filum hiſtoriæ ad umbilicum uſque producendo, Regis ſui juſſum & eruditi orbis deſiderium explere, de quo nulli dubitamus, ſtrenue perget.

JUS REGIUM: OR THE JUST AND SOLID foundations of Monarchy &c.

id eſt,

Juſta ac ſolida tum Monarchiæ in genere, cum ſpeciatim Scoticæ fundamenta: autore Georgio Mackenzie, Regio in Scotia Advocato.

Londini apud R. Chisvvel. 1684, in 8.

CUm litium ac ſeditionis in Scotia miniſtri, ad excitandos animos plebis, libertatis & novarum rerum ſtudioſiſſimæ, Buchanani librum de jure regni e tenebris iterum protraxiſſent, atque ut ab omnibus, quē ille ſolis eruditis ſcripſiſſe videri poterat, legeretur, ex Latino feciſſent Anglicum; ſuas eſſe has partes Advocatus Regius putavit, ut majeſtatem Domini ſui dicendo propugnaret, caveretque, ne Monarchomachorum veneno incautæ mentes inquinarentur. Oſtendit ergo in eo, quem nominavimus, libro, neque cum naturalium legum principiis, neque cum divino jure poſitivo, neque cum ſanctionibus Scotiæ conſentire, quæ Buchananus, & eum ſecuti, Miltonus, Dolemannus, aliiq; perſuadere ſatagunt; utque apertius de veritate conſtet, diſtinguit dictorum virorum aſſerta, quorum primũ eſt, Monarchas Scotiæ jus imperandi habere a populo; ſecundum, meritò ab ipſis exigi rationem adminiſtrati imperii; tertium, poſſe populum immutare leges pro lubitu, eundemque arma recte capere in Regem hujus libertatis hoſtem; quartum, populo jus eſſe, excluſo proximo hærede ad regnum vocare quemcunque libuerit, ex univerſæ Regiæ familiæ multitudine. Tria priora junctim in prima libri parte convellit, poſtremo peculiare caput deſtinat. Circa illa memorato ordine procedit, ut ad triplicis juris regulas, imprimis vero ad acta Parliamentorum, de quibus apud Blakwoodium & Barclajum, qui antehac eundem Buchanani librum oppugnarunt, vix quicquam reperitur,

peritur, provocet, & ita, quæ omnibus Monarchis e natura dignitatis, quam tenent, divinaque voluntate competunt, Scotiæ quoque Regibus aſſerenda eſſe, partim apertis ſanctionum verbis; partim eo argumento comprobat, quod ſumma poteſtas illa nullis Scotorum legibus limitata deprehendatur. Allegat autem ſola recentiorum Parliamentorum teſtimonia, adeoque illis,qui Buchananum olim errantem excuſant,quando nihil adhuc decretum erat, ſatisfacit partim objecto priſcorum hæreticorum exemplo, quos non ante damnari contigit, quam ſuorum dogmatum venena ſparſiſſent; partim quod potius aſſerta Buchanani refellere, quam Buchananum accuſare ſit animus. Parliamenti autoritatem non æqualem Regiæ, ſed inferiorem eſſe, tum e legibus Scotiæ demonſtrat, tum ex hiſtoriæ monumentis, ad quæ alias etiam non raro lectorem ducit; veluti cum primum Monarchomachorum aſſertum confutaturus, Ferguſii Hiberni expeditionem deſcribit, qua ille novos Scotiæ incolas adverſus Britannos Pictosque olim defendit, & ſibi jus quoddam, paterno in liberos imperio ſimile, regnum capiendi comparavit, Ad finem primæ partis erudite diſſerit, quantum liceat populo pro religione, ubi acta motuum civilium, quibus Proteſtantes Galli, Germani, Batavi, in Romano-Catholicos gentis ſuæ ſurrexerunt, examinat, & nihil inde præſidii Monarchomachos expectare debere docet.

Pars altera evincit, populum non poſſe ſpem ſucceſsionis Regiæ fruſtrari, neque ordinem naturæ interrumpere, quem & divinæ leges, & jus commune gentium approbaverunt. Urgetur cumprimis, poteſtatem Regis & Parliamenti in Scotia non eſſe minorem ea, qua quicunque Monarcha liberius imperans in regno ſuo pollet, & hinc externis Hiſpaniæ, Galliæ, Germaniæ exemplis firmatur dicta aſſertio. Reſpondetur deinde ad argumenta adverſariorum, & maxime ad Parl. 13. Eliſab. c. 2. quæ proditorem patriæ declarat,qui dixerit, Parliamento Anglicano non licere diſponere pro arbitrio de ſucceſsione Imperii. Regerit Autor, verba ejus conſtitutionis ſic eſſe explicanda, ut ne legibus ante latis & neceſſariis contradicant, adeoque nihil aliud a Parliamento decerni, quam quod ſit competens forum ventilandi controverſias de regno litigantium. Addit, cum ea conſtitutio ad tuenda jura populi tendat adverſus Mariam Reginam Scotiæ, quæ tum Eliſabethæ caſum moliri videbatur, referen-

dam

Digitized by Google

dam eſſe ipſam inter ſtatuta ad terrorem & ex terrore, non ſerio nec deliberato animo condita. Cæterum ſolent Monarchomachi Scotiæ ex hiſtoria potiſſimum illud opponere, quod Robertus III Davidi & Waltero fratribus majoribus natu prælatus Parliamenti autoritate fuerit. Hinc enim colligunt, eandem libertatem populo hodieque integram eſſe. Verum Autor noſter antiquorum monumentorum fide confirmat, Robertum III fuiſſe liberorum omnium, quos Robertus II ex utraque conjuge ſuſcepit, naſcendi ordine primum, & eundem Robertum II priori matrimonio junctam habuiſſe Eliſabetham Moram, Johannis, qui poſtmodum Roberti nomen aſſumſit, matrem; ſed cum fœminæ conditio multum eſſet regia dignitate inferior, diſſimulato tantiſper conjugio, duxiſſe ad conciliandos ſibi proceres Euphemiam illam, quam primam uxorem adverſarii nominant, & ea demum mortua Eliſabethæ ſuæ regios titulos ac honores indulſiſſe.

A DEFENCE OF THE ANTIQUITY OF THE Royal line of Scotland,

hoc eſt:

Vindiciæ antiquitatis Regiæ Familiæ Scotorum, autore Georgio Mackenzio, Equite Aurato, & Advocato Regio in Scotia.

Londini, apud Richardum Chiſwellium, 1685, in 8.

DIximus ſuperioris anni menſe Aprili (pag. 120.) nonnulla de libro Reverendi maxime Viri *Wilhelmi Luddi*, Præſulis Aſſaphopolitani, in quo ille Presbyterianos Eccleſiæ Scotiæ antiquum regimen adverſus Epiſcopos urgentes repreſſurus, omnem de Culdæis in Scotia viventibus hiſtoriam, ad quam antehac Blondellus, & non ita pridem Baxterus magna cum fiducia provocarant, falſam & male intellectam eſſe oſtendit, Culdæos in Hibernia, antiqua Scotorum patria, fuiſſe probat, altiusque rem repetens, Scotos ſexto demum poſt Chriſtum natum ſeculo Scotiam inhabitaſſe aſſerit. Quod poſtremum, cum præſentis ſcripti Auctor quodammodo in univerſam na-

 tionem,

Digitized by Google

tionem, & cumprimis in familiam regiam, quod ex ejus ſerie XLIV Monarchæ eximantur, injurium eſſe putaret, prodiit in aciem adverſus Luddum, & poſtquam in exordio ejus libri, cujus titulum exhibuimus, docere anniſus eſt, ſine cauſa Præſulem Hiſtoriæ Scoticæ fidem impugnaſſe, ut reſponderet argumento adverſariorum, cui longe felicius alia via ſatisfieri queat; Scriptorum ſuæ gentis autoritatem, & vetuſtatem regni Scotici, quibus poteſt modis vindicat. Primum paucis diſſerit, cujus generis probationes Hiſtoria quævis requirat; deinde ſpeciatim evincere laborat, optimo fundamento niti traditiones Scotorum de iis, quæ ante ſcriptos rerum ibi geſtarum commentarios contigerunt; vetuſtos in gente Scotica annales extare, quorum conditores fuerint viri omni exceptione majores; capita ſingula Hiſtoriæ Scotorum teſtimoniis non Britannorum tantum, ſed exterorum quoque hominum abunde confirmari, nec ab ullo unquam Criticorum aut Philologorum vocata eſſe in dubium; pro iisdem denique rationes probabiles, quales hiſtoriæ admittant, quam plurimas militare. Hisce omnibus propoſitis, adverſæ partis munimina dejicienda ſuſcipit, & ad calcem libri explicat varia jura, ob quæ ad Reges Scotiæ univerſum imperium inſularum Britannicarum pertineat.

GUILIELMI BRIGGS OPHTHALMOGRAPHIA & Nova Viſionis Theoria.

Lugd. Bat. apud Petrum van der A. 1686, in 12.

SI quis Acta Eruditorum Cal. Octobr. 1683 a nobis publicata evolvit, & Ophthalmographiæ, & novæ Viſionis Theoriæ mentionem factam deprehendet, occaſionem ſcilicet atque materiam ſubminiſtrantibus Transactionibus Anglicanis. Cumque Auctori non una difficultas, rationem viſus concernens, objiceretur ab aliis, factum eſt, ut porro theoriam ſuam continuare, & imprimis ab objectis dubiis liberare neceſſum habuerit. Id vero egregie præſtitiſſe Dominum Briggs, ſatis teſtatur ejusdem Theoriæ continuatio, quam primum quidem in Philoſ. Tranſact. num. 147 a. 1683, & poſtmodum ex Anglico in Latinum translatam, una cum Obſervatione circa viſum non

Digitized by Google

non ineleganti, nunc quidem ſecunda vice editam deprehendimus. Non poſſumus tamen, quin adjiciamus Excerpta ex Epiſtola Medici cujusdam, quæ ad illuſtrandum idem argumentum facere viſa ſunt.

EXCERPTA EX EPISTOLA GUENELLONI Medici Amſtelodamenſis ad Charletonum Nobilem Anglum, die 15 Martii a. 1686 exarata, Anatomiam oculi concernentia.

Translata ex Novellis Reipubl. Litterariæ Amſtelodamenſibus, artic. VIII, menſis Martii, 1686.

RECens ille Domini Briggii de Viſu liber, quem ex benevolentia tua Londino mihi miſſum poſſideo, me, ut de novo in ſtructuram tunicæ reticularis inquirerem, obligavit.

Et poſtquam in ſectionem oculi piſcis cujusdam, qui Latino idiomate aſellus major, Belgico cabeljau, & niſi fallor, apud Anglos Codde audit, incidiſſem, admiratione & gaudio ſimul correptus ſum, quod oculum invenerim, in quo ſtructura retinæ ita manifeſte ſe prodit, ut contradicentem non patiatur.

Quam primum humor Chryſtallinus ſublatus eſt, alba ſub humore vitreo filamenta manifeſtisſime diutisſimeque apparent, quæ a nervo optico tanquam centro quodam plenarie in radios verſus proceſſum ciliarem aſſurgunt. Hoc figura tertia videtur. Remoto humore vitreo, & filamentis ea ratione, quæ ſchemate quarto exhibetur, diſpoſitis, tam apte ordinata atque diſtincta apparent, ut attolli, & de membrana, in qua jacent, ſeparari posſint. TAB. IX. Fig. 3. ſqq.

Hæc operatio facilius procedet, ſi aquam in partem eam diſco impoſitam effuderis, ita ut aqua queat ſupernatare.

Hæc filamenta ſufficienti ſoliditate gaudent, & ſine ulla ruptione ſe dimoveri patiuntur. Membranæ ſuper qua jacent, faciem extimam figura quinta ſiſtit: ſeparatam vero eam & infra filamenta pendentem ſexta, ut adeo membrana & filamenta, res duæ in hoc animali diſtinctisſimæ ſint.

Hæc demonſtratio eo majoris conſequentiæ eſt, quo plures

hominum ingenio pollentium dantur, qui, an retina ſit fibroſa in terreſtribus animantibus, ambigunt. Et ut verum fatear, non poſſum cum Domino Briggio ſtatuere,fibras adeo,ut quidem ait,manifeſtas eſſe,ſive de bovis, ſive de hominis oculis loquatur.Cum attentione illos diſſecui,adjunctis plurium aliarum, quas terra generat, animantium oculis. Inter alias methodum ab illo præſcriptam ſecutus ſum, bonis inſuper utebar lentibus. Et auſim dicere, me adhibita omnium ſenſuum ope rem examinaſſe.Et nihilominus haud tam felici eſſe mihi licuit, ut fibrarum regularium ullas viderem, ne dicam in parallelismo collocatas, hac ratione ut Dominus Briggius illas ſupponit.

Fateor tamen, detectionem a nobis modo factam ſyſtemati ipſius admodum favere, hocque cum aliis obſervationibus, quas inſtitui, junctum, hypotheſin Domini Mariotti funditus ſubvertere, viſionem opinantis in choroide fieri. Inter reticularem enim & choroidem, ſubſtantia quædam craſſa & nigra reperitur, quæ univerſam choroidem tegit; deinde allevata hac ſubſtantia, hæc membrana mira ratione e vaſculis contexta denudatur, quæ ſtructuræ glandularis & perdenſæ eſt. Sic dici poteſt, choroidem nullo modo ad viſionis uſum, quem Dominus Mariottus illi tribuere voluit, poſſe adaptari. Diſtinctio, quæ in oculo hoc inter membranam fibras ſuper impoſitas continentem, fibrasque ipſas reperitur, Domino Briggio cogitandum dabit, an idem in animantibus terreſtribus inveniatur.

Certus ſum, fibras, ſi ſtructura in animantibus terreſtribus ſimili modo ſe habet, multo tenuiores eſſe debere, & Dominus Briggius laudabili officio ſibi univerſos obſtringet,ſi oculis interiorem retinæ hujus ſtructuram expoſuerit. Et ſi res alio ordine diverſaque diſpoſitione reperiuntur, nova materia iis præbebitur, qui rationem mechanicam horum filamentorum in differentibus animalibus daturi ſunt. Tota ſtructura quam aſſerui, in aſello minore etiam reperitur, qui a Belgis Schelvis, in Anglia Haddok appellatur,&, uti videtur, illa in pluribus piſcibus eadem eſt, quos ut examinarem nondum vacavit.

Multa præterea in piſcium oculis ſpecialia reperio,quæ multum evidentiæ aliis partibus detegendis conciliare poſſunt. Inter alia duæ

Digitized by Google

duæ ibi uveæ videntur, quarum altera e vaſis contexta eſt, cujus ſupra mentionem fecimus, altera exterius admodum diſtincta, colorem argenteum refert, & pupillæ formandæ inſervit.

Scrupuloſiores diſputatores in hac membranarum diviſione mira pro cerebello ſuo pabula invenient, quoniam illæ multis in locis dividi poſſunt: & absque dubio prolixæ, unde naſcantur, orientur lites inter illos, qui omnes eas ad duram & ad piam matrem referunt, quæ ſententia meo judicio erronea eſt.

Plures autem obſervationes ſuper cornea eleganter inſtitui poſſunt, quæ ex tribus membranis revera diſtinctis conſtat, & quarum ſecunda manifeſte a tertia ſeparatur. Hæc, aliaque particularia in membrana ſclerotica occurrentia, quæ hic cartilaginoſa & in interſtitiis ſuis adipe repleta eſt; magna diſtantia, quæ inter hanc & uveam externam apparet; cellulæ, quas ibi videre eſt; aqua, quæ complet illas; facilitas, qua nervus opticus ſe in oculum derelictis involucris ſuis inſinuat; tunica conjunctiva manifeſte glanduloſa & infinitis tubulis perforata, pluresque aliæ curioſæ circumſtantiæ me aliquando inducere poterunt, ut exactam integramque oculi hiſtoriam concinnem.

Explicatio Figurarum.

Figura III partem oculi anteriorem naturalemque retinæ ſituationem refert.

A pars eſt nervi optici.

B B oculus a parte anteriori apertus & ab humoribus ſuis vacuus.

C C retina cum fibris ſuis.

D quædam lineola perquam ſenſibilis, coloris ſubobſcuri, per vas ſanguiferum quod inferius recubat formata. Hoc in loco retina choroidi magis quam ulla alia in parte adhæret. Linea obliq; ad anteriora ſe confert.

E ingreſſus nervi optici, qui ſub ſchemate ovali apparet.

Figura IV membranas oculi apertas & in plano locatas cum retina tota, ut extenſa eſt, ſiſtit.

A eſt nervus opticus.

Digitized by Google

BBB tunicæ oculi diſciſſæ.

CCC fibræ nervi optici admodum viſibiles & diſtinctæ, tanquam radii ſuper retinam extenſæ.

D linea.

E ingreſſus nervi optici.

SChema V nervum opticum a toto reliquo oculo ſeparatum exhibet; excepta retina, quæ tantummodo a parte poſteriori videtur. Sic filamenta non apparent; ſupponendum enim eſt, retinam in aqua videri,

A nervus opticus.

BB retina a parte poſteriori viſa.

C pars retinæ interior, ſuper qua filamenta nervi optici ſita ſunt.

D parva quædam & nigra lineola, quæ oblique filamenta nervi optici conſtringit, ubi explicare ſe incipiunt.

FIgura VI nervum opticum cum retina repræſentat, cujus membrana ferme ad extremum uſque ſoluta eſt, ita ut filamenta, quæ anterius erant, manifeſte conſpiciantur.

A nervus opticus.

B membrana ſoluta.

C filamenta nervi optici in aperto.

D linea obliqua.

FIgura VII oculum ad medietatem fere tunicarum ſuarum perpendiculariter ad axin diſciſſum, & ab humoribus ſuis evacuatum exponit.

A eſt nervus opticus.

B retina nervo optico adhærens, & choroidi impendens.

CC choroides manifeſte poſt nigram, qua tegitur, ſubſtantiam remotam apparens.

D linea nigra (radius niger) qua parte retina adhæret.

E ſecunda tunica uvea a choroide ſeparata.

FIgura VIII explicatas quasdam oculi a parte poſtica portiones exhibet.

A eſt nervus opticus.

B lineola nervi optici nigra.

C uvea externa in ſituatione naturali,

DD pars

Digitized by Google

DD pars uveæ externæ evoluta.
EE uvea interna vel choroides viſa a parte poſteriori.
FF pars fundum verſus ſpiſſior, & ſenſibiliter glanduloſior.
GG pars ſcleroticæ anterior.

JOH. PETRI ACTOLINI, JCTI CARFIGNAnenſis Reſolutiones Forenſes.

Genevæ, ſumtibus Sam. de Tournes, 1686, in fol.

FABII CAPYCII GALEOTÆ, PATRITII NEApolitani Reſponſa Fiſcalia ſelectiora.

Genevæ, apud eundem, 1686, in fol.

J. MARIÆ NOVARII, JCTI LUCANI, TRACtatus de Vaſallorum Gravaminibus.

Tomi Tres.

Genevæ, apud J. Ant. Chouet, 1686, in fol.

STerilem ſatis per aliquot abhinc menſes in Actis noſtris librorum juridicorum meſſem comparuiſſe, haud diffitemur. Nec tamen id mirum facile cuiquam videri poterit conſideranti, nec frumenti ſingula genera æquali omnibus annis proventu ſuccreſcere. Certe etenim librorum iſtiusmodi recens editorum pauci ſatis aliquo abhinc tempore ſeſe nobis obtulerunt, quorum quidem commemoratio lectorem valde juvare potuiſſet. Nunc vero largior ſe juridicorum etiam ſcriptorum ſeges oſtendit, quã ut in tempore demetere non ſumus neglecturi; ita interim impræſentiarum trigam Jureconſultorum Italorum, dudum quidem notorum, ſed de novo ſaltem nunc in ſcenam prodeuntium commemorare voluimus. Ac primo quidem loco ſiſtimus *Actolini* Reſolutiones forenſes variorum caſuum juris, tam eccleſiaſtici, quam civilis & feudalis, numero 120, prout ſcilicet in diverſis foris Italiæ deciſionem receperunt: exhibitis una iſtorum tribunalium, ac præſertim Rotæ Romanæ ipſis deciſionibus deſuper editis. Secundo ſiſtimus Reſponſa Fiſcalia a *F. Capycio Galeota* compoſita, pro defenſione regii patrimonii in regno Neapolitano, ac in ſupremis Italiæ dicaſteriis reddita. Triginta ſolum in uni-

univerſum ſunt, ſed, uti titulus mox innuit, ſelectiora, quæque multam in materia fiſcali lucem accendere queant, maxime quod autorem habeant in hoc cauſarum genere exercitatum, ut qui in regno Neapolitano multo tempore munus Patroni fiſci ſuſtinuit. Denique comparet rurſus *Novarii* tractatus de Vaſallorum gravaminibus, ſatis certe prolixus, ut qui,ceu notum,plus quam ſexcenta Vaſallorum gravamina exponit: id quod tanto facilius præſtare potuit Autor,cum Vaſalli vocem tam late acceperit, ut omnem ſubditum aut qui alio modo ab altero dependet, complectatur. Cæterum de trium horum librorum utilitate, contentis item, relatu alioqui digniſſimis, cum dudum in eruditorum verſentur manibus, dicere nil attinet: primus enim eorum jam anno 1670, & ſecundus anno 1643 in lucem editi: tertius quoque plus vice ſimplici prelo ſubjectus eſt: conſtat enim anno 1634 Neapoli, & 1656 Venetiis impreſſum prodiiſſe.

LIBRI NOVI

J. C. D. Caroli Antonii de Luca, Melphitenſis, Praxis Judiciaria in Civilem diviſa & Criminalem. Genevæ apud J. A. Chouet 1686, in fol.

Caſparis Ziegleri de Epiſcopis eorumque juribus, privilegiis & vivendi ratione liber commentarius. Noribergæ, apud Joh. Hofman,1686, in 4.

Don Iſaaci Abarbenelis Ebræorum doctiſſimi Commentarius in Prophetas priores, h. e. Joſuam, Judices, Librum utrumque Samuelis & Regum. Lipſiæ apud M. G. Weidman, 1686, in fol.

D. Joh. Chriſtoph. Herolds ſingulares Conſultationes Forenſes, ſive Conſilia Deciſiva. Lipſiæ apud Fr. Lanckiſium, 1686, in 4.

Le vray Syſteme de l'Egliſe & la veritable Analyſe de Foy. Par le Sieur Jurieu, A Dordrecht chez Theod. Goris, 1686. in 8.

Supplementum de Scriptoribus vel ſcriptis Eccleſiaſticis a Bellarmino omiſſis ad a. 1460, Collectore F. Caſimiro Oudin, Paris. apud A. Dezallier, 1686, in 8.

Vita di Siſto V. Pontefici Romano, ſcritta da Gregorio Leti, in Amſterd. per G. & C. Janſonio a Waeſberge, 1686. in 12.

Joh. Ludov. Praſchii Diſſertatio de origine Germanica Latinæ linguæ. Ratiſbonæ apud J. G. Hofman 1686, in 4.

Petri Petiti de Sibylla libri tres. Lipſiæ, apud Fr. Lanckiſium, 1686. in 8.

Hiſtoire de l'Egliſe ecrite par Euſebe Evéque de Ceſarée, traduite par M. Couſin, a Paris 1686, in 12.

(o)

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Julii Anno M DC LXXXVI.

JOHANNIS LUDOVICI PRASCHII DISSERTAtatio de Origine Germanica Latinæ Linguæ.

Ratiſponæ, literis Joh. Georg. Hofmanni, 1686, in 4.

Latinæ linguæ radices accurate, ſi quisquam, eruere hoc ſeculo ſategit *Chriſtianus Daumius*, Scholæ Cygneæ Rector optime meritus, & Philologus etiam apud exteros famigerabilis, in libello *de cauſis amiſſarum quarundam Latinæ Linguæ radicum, ut & multarum vocum derivatarum*, Cygneæ anno 1642 edito, & propter exemplarium raritatem omnino digno, qui denuo cum acceſſionibus Autoris evulgetur. Sed ante eum doctiſſimus Belga, *Cornelius Giſelbertus Plempius in Orthographia Belgica*, quæ Amſtelodami anno 1637 prodiit, præter alia id oſtendit, quamplurimas Celtarum priſcorum voces Latinas fuiſſe redditas, ducentis & triginta admodum exemplis in medium productis. Hujus veſtigiis inſiſtere jam videtur *Joh. Ludovicus Praſchius*, juſtis alias laudibus in Actis ſuperiorum temporum a nobis mactatus. Scripſit enim hic *Onomaſticon Latino-Germanicum* (cujus editionem minatur) non ex aliis vocabulis conflatum, quam quæ ſono, ſenſu, origineque cum Germanicis conveniunt. Eſt autem hæc ejus ſententia ſane παράδοξος, quam & fundamenti loco præſtruit, Germanicam linguam habere inſtar matris, Latinam filiæ, imo Germaniam eſſe, quæ radices veras Latinæ Linguæ poſſideat; ſancte etiam affirmat, ſe nullum hactenus vocabulum Latinum tentaviſſe, quin radice Teutonicum repererit. Et hoc ipſum eſt, quod hac diſſertatiône veluti præliminari ante Onomaſtici jam dicti evulgationem, exponere uberius voluit. Eſt autem perſuaſiſſimus hic Autor, non Tuſcos tantum, a quibus Germanica vocabula in Latium tranſierint, ſed &

Digitized by Google

Gallos & Galatas, Hiſpanos, Britannos, Celtas & Scythas Germanicæ eſſe originis, nec linguam Celticam a Scythica cum Olao Rudbeckio eſſe ſecernendam; cauſam etiam quadruplicem allegat, quæ Germanicas voces in Latium detulerit, bella videlicet Celtarum cum Italis crebra, commercia, hoſpitia, & colonias partim neceſſarias, partim violentas. His nempe occaſionibus totam Germanicam factam eſſe Romam, nec ſine divino Numine hoc linguæ Germanicæ fatum vices & compagem Imperii Romano-Germanici anteceſſiſſe. De cætero oſtenſa Germanicæ linguæ cum Latina convenientia in eo, quod adjectiva utrinq; ſubſtantivis licite poſtponantur, radices aliquot, ſeu, ut ipſe vocat, ſcaturigines proponit, & ex iis voces alias qua Latinas, qua Germanicas deducit; quæ ſunt Mehn vel Mund/ Ur/ vox Belgica Aes/ End/ Mag vel Macht/ Fur vel Feuer/ Spáh/ Mul vel Maul/ Lad/ Fonte/ Pott/ Weg/ Mehl/ Fang/ Ein/ Baß/ Polß/ Fehde/ Fend/ &c. Profert deinde vocabula ex lingua Britannorum vetere Latinis conſimilia, v. g. *adfein*, advena, *afais*, avis, *aur*, aurum, *awyr*, aer, *gem*, gemma, *bwyl*, velum, *jau*, jugum, *Llaith*, lethum, *magl*, macula, *naſe*, naſus, *or*, ora, *padell*, patella, *rhod*, rota, *ſug*, ſuccus, *tarw*, Taurus *&c.* Subjungit etiam vocabula linguæ Suecicæ cum Latinis convenientia, v. g. (ut aliqua tantum & hic excerpamus) Aſna/ *Aſinus*, Kalck/ *calx*, ferla/ *ferula*, form/ *forma*, Kloot/ *globus*, Läpp/ *labium*, poort/ *porta*, rappa/ *rapio*, Spott/ *ſputum*, Torr/ *torridus*. Wall/ *vallis*, ankar/ *uncus &c.* His præmiſſis, paulo preſſius inſiſtit viæ comparationis, & quantum hactenus viri alias doctiſſimi, Feſtus, Iſidorus, Perottus, Scaliger, Voſſius, aliique in Etymologia aberraverint, exemplis aliquot declarat. Revertitur poſtmodum ad linguam Tuſcam, eamque vocibus Germanicis principium in Italia dediſſe, pro virili ſua oſtendit. Nam *vidua* ipſi eadem eſt cum voce Witbe/ & *hiſter* vel *hiſtrio* cum Hitſcher h. e. corporis agitatore, ut alia ab eo adducta taceamus. Subjicit etiam poſtulata quædam quibus conceſſis facile obtenturum ſe ſperat, Latinis vix ullam remanere vocem propriam; quanquam nec illud abnuit, unam eandemque nationem novas ſubinde voces ſibi fingere. Eſt autem poſtulatum ejus I iſthoc: Quæcunque vocabula Latina a probatis ſcriptoribus, a Latinis ipſis, barbara habentur, ſive ortu peregrina, & attribuuntur Celtis aut Germanis, ea pro talibus merito accipiuntur,

nec

Digitized by Google

nec a lingua Græca debent repeti. II Quæ res in Germanis atque Celtis natæ vel inventæ ſunt, vel quæ ibi ſemper fuere, & neceſſario habuere nomen, earum nomina merito Germanica credimus. III Quæ vocabula radices ſuas ſimplices oſtendere poſſunt in Teutonica lingua, ſignificantes aliquid, uſitatas, & parientes derivata, compoſita, decompoſita, (ut vocant) non ſpernendo numero, ea Germanica habenda ſunt. IV Quæ vocabula cunctis populis aut dialectis Germanicis, aut multis certe, dudum cognita, ea ſimiliter Germanica putabimus. V Quæ vocabula in terris remotioribus, in receſſu Septentrionis, quo Romani aut Germani Romanenſes nunquam penetrarunt, aut infrequentius certe commearunt, pridem cognita, uſitata, vel exoleta, Germanica itidem fatenda ſunt. VI Quæ vocabula non tam civibus primariis, quam vulgo ſordido ruſticisque in ore ſunt, ea, utut Latina videantur, ſunt exiſtimanda patria. His poſtulatis, quæ exemplis ubique illuſtravit, addit id, quod Boxhornius Povello aliquando reſpondit, Germanorum ſcilicet linguam non Græcæ aut Romanæ deberi, ſed ex eadem gente tanquam matre, h. e. Scythica, prodiiſſe has nationes, & ab eadem eundem ſermonem, ſed dialecto fere tantum diſtantem, deſumpſiſſe. Addit etiam *Notas*, quibus ea, quæ tum in præfatione, tum in diſſertatione aſſeruerat, melius elucidantur; quin & *Appendicem* adjicit, in qua id contendit, quod aliquoties indicaverat, antiquarium eſſe debere in utraque lingua, qui de utraque recte judicare & origines venari velit; clarum etiam id reddit exemplis adhibitis, utque vetuſtiſſimam linguam Germanicam Latinæ fuiſſe proximam oſtendat, ſpeciminis loco affert ex MSS. Palat. abdicationem Diaboli & profeſſionem fidei, Concilio Liftinenſi A. Chriſti DCCXLIII celebrato, quod monumentum Caroli M. tempora ſuperat, & quo vix ullum in Germania vetuſtius extare creditur.

RENATVM E MYSTERIO PRINCIPIVM PHIlologicum, in quo vocum, ſignorum & punctorum, tum & literarum maxime ac numerorum origo, nec non novum variarum rerum ſpecimen Etymologicum propalatur; auctore Joh. Petro Erico Iſenacenſi Thuringo, Ling. & Geograph. Prof. & Correct. Publ.

Patavii, ex Typographia Seminarii, anno 1686, in 8.

Paradoxo paradoxon ſubjungimus. Statuit *Clariſſimus Praſchius*, LatinamLinguam Germanorum eſſe, ſique poſtulata ſibi ſua, quæ attulimus, concedantur, Romam omni ex parte cingi ac premi, ut Germaniæ filiam ſe eſſe fateatur. Sed ecce παράδοξον *Erici* Germani nunc aliud! Is grande opus moliens *de omnium vocabulorum Europæorum originibus*, ea non niſi ex Ægyptiaco & Græco fonte, tanquam prima & unica ſcaturigine derivare inſtituit; utque conatuum horum anteſignanum veluti quendam præmitteret, Principium hoc, ut vocat, Philologicum literario orbi examinandum propinavit. Propalavit autem myſteria hæc ſua in forma dialogi, in quo *Philologus* interrogans, & *Theopranicus* reſpondens docensque introducitur. Sunt autem hæc ejus veluti poſtulata aut præſuppoſita, Adamum artem nominandi inveniſſe, qui & ſuum cuivis animalium nomen indiderit; ejus deinde poſteros adinveniſſe modum ſonorum ac verborum, ſigna item & literas, quæ tonos ac verba ſignificanter exprimerent; hæc in artem deinceps redacta excreviſſe in figuras, linguas, ſcientiasque multifarias. Hiſtoriam ſacram juxtim ac profanam quod attinet, Patres ævi illius ſua nomina & facta ad memoriam ſui conſervandam aſtris adſcripſiſſe; ſed inventam poſtea fuiſſe *Graphicen*, cujus beneficio vel duabus Sethi columnis, quarum alteram lapideam, alteram lateritiam fuiſſe Joſephus refert, vel aliis ejusdem materiæ monumentis inſcripta hæc omnia fuerint. Probabile etiam ipſi vel maxime eſt, primævos homines idem cœli ſyſtema, quod Ariſtoteli & Ptolemæo adſcribitur, agnoviſſe, ſeptemque Planetis digniſſimorum ſeptem hominum nomina impoſuiſſe, Saturnumq; vocatum illis Adamum, Jovem Sethum, Martem Cainum, Solem Abelem, Venerem Naemam, Mercurium Tubalcain, Lunam Hevam; & quia primum ſacrificium Deo acceptum arietis ab Abele fuerit oblatum, ab eodem met primum in cœlo anni vel zodiaci ſignum fuiſſe indigitatum.

Graphices principia ut monſtret, ad denotandum arietem ſola ejus cornua, ſicut ad figurandum taurum ſolum caput cornibus ornatum, ad exprimenda elementa crucem repræſentatam, & ex his cæterorum planetarum figuras efformatas eſſe ait. Literas deinde conſtructurus Adamum introducit nomina animalibus ſecundum ſonum cujusque ſeu ſonorum voces imponentem, & a volatilium

con-

concentu vocales, a terreſtrium ſtrepitu conſonantes ſemivocales, & a mutis natatilibus mutas mutuatum. Adamum poſtea ex animalium rugitu & grunnitu loquelæ elementa compoſuiſſe, eaque intelligibilia reddidiſſe; Jubalem autem, Muſices inventorem, vocales jam inventas harmonice diſpoſuiſſe, ſonorumq; differentias, quas cornu vel fiſtulam gradatim inflando deprehenderit, punctulis, iiſq; ſeptem aſcendentibus, totidemque deſcendentibus (nam octavum ſonum eſſe repetitionem primi) notaſſe. Septem itaque claves vocesque Muſicas a primis ſeptem illis vocalibus fuiſſe ſuppeditatas, ortumque exinde modum canendi duplicem, matutinum & veſpertinum, ſive durum & mollem. Cæterum cum duplex vocalium ſecundum Syros ſit ſignatura, punctata & figurata, inventionem hujus Tubalcaino, illius Jubali, vel potius Setho adſcribit, & primum quidem, cur puncta Hebræorum ſic & non aliter formata fuerint, dein cur literæ qua Hebraicæ, qua Græcæ & Latinæ, hanc & non aliam figuram acceperint, ſatis audacter hariolatur. & quemadmodum mera paradoxa in toto hoc libello profert, ita aſſerere inter alia p. 60 non dubitat, linguarum unionem Spiritui S. non minus fuiſſe cordi, quam Salvatori totius humani generis a primæva labe redemtionem, quod Theologis orthodoxis examinandum relinquimus. Literarum forma expoſita, declarat & numeros, & cur v. g. apud Latinos C centum, D quingenta, M mille, apud Græcos Π quinque, H centum ſignificet, quem item numerum literæ Græcorum aliæ denotent, & unde forma Græcarum literarum enata ſit, enarrat. Cabaliſticæ Hebraicæ mentionem dum facit, eam in aliis quoque linguis ac numeris dari oſtendit. Nam MACER JURISCONSULTUS, qui Ciceronis ætate apud Romanos erat vir valde ſpectabilis, κατ' ἀνάγραμμα eſt ipſi VOLCMARUS KIRSTENIUS, JCtus Iſenacenſis; & qui hodie Curiæ Romanæ præſidet, ODESCALCUS, eſt ΛΥΚΟΣ ΔΑΚΗΣ, h. e. *lupus mordens*, ob meritum de liberandis ab infidelium inſultu Chriſtianis, de quo & S. Malachias, Archiepiſcopus Armacanus vaticinatus fuerat, quod nomen ei futurum ſit: *Bellua inſatiabilis*. Tacemus, quæ de Cabala non pauca affert in numeris Arithmeticis. Quod ſupereſt, uti primum, ita ultimum quoque Erici hujus effatum eſt, cujusque linguæ voces omnes ex uno principio originem ſumſiſſe, & unam tantum linguam radicalem in univerſo mundo hodienum conſervari, quod

Digitized by Google

& in opere deinceps publicando ſe oſtenſurum pollicetur. Speciminis interim loco producit Moſen. Hic ipſi videtur dictus a μοσχὸς, *vitulus*, ob tuberculos in fronte ejus prominentes, unde & frater Aaron in abſentia ejus anſam arripuerit, vitulum in honorem ejus ex auro conflandi; videtur etiam exinde Moſchorum Mexicanorum idolum *Vituli Patuli* (corrupte *Vitzli puzili*) deducere. Nec obſtat ipſi, quod Moſes nomen ab eductione ex aquis, teſte Scriptura, a Pharaonis filia ſit indeptus, cum una eademque vox v. g. *Cæſar*, multis deductionibus ſit obnoxia. Sic Adamus ipſi eſt ab ἄδημος, peregrinans, quia exul erat a Paradiſo, ſive peregrinus in terra; & Cainus, qui primitias frugum obtulit, ἀκεανὸς, *leguminis genus*, quod varie poſtea mutatum Græcis pronunciatum fuerit ὠκεανὸς, Latinis *Oceanus*, Italis & Hiſpanis *Oceano*, Gallis *Ocean*, Anglis *Zea*, Belgis *Zee*, Germanis *See*. Videantur exempla hujus farinæ apud autorem ipſum plura. Poſtremo, quia nomen *Theoprantici* a T, *Philologi* a P incipit, decem Latinas a *t*, & bis decem a *d* incipientes producit, originemque illarum ex Græcia arceſſit. Quod priores X attinet, *tabanus*, quod fucum ſignificat, eſt ipſi a καταφανὴς h. e. qui apparet; *taberna* a ταφὴ, ſepultura; *tabes* a καταφέω, h. e. ſum vultu demiſſo; *tabula* a καταβολὴ, fundamentum; *talitrum* a σκανδάλητρον, lignum decipulæ incurvum, cui eſca alligatur; *tartarus* ab ἀτάρτηρος, noxius; *tellus telluris*, a τηλουρὸς, cujus termini procul ſunt; *tempus* per aphæreſin a ποταμηπόρος, fluvium trajiciens; *teſtis* per antiſtæchon a θέσπις, divinus; & *titulus* ab ἀντιτολὴ, album juxta unguium radices. Quod alteras bis decem, a *p* incipientes, *patus* per aphæreſin ab ἱππάετος, monſtroſum animal ex aquila & equo; *palumbes* a παλίμπους, pedem reflectens; *papyrus* a πεπειρος, coctus a Sole; *par* a παρίσιος, æqualis (unde & *Pares Franciæ* & *urbem Pariſiorum* denuncupatam conjicit; *paradiſus* a πυροδαίσιον, i. e. locus, ubi ignis; *pars partis*, ab ἀπάρτισις, verbi ἀπαρτίζω, perfectum reddo; *paucus* a βαυκὸς, delicatus; *pavo* ab ὀπάων, comes; *pelagus* ab ἀπηλεγὴς, atrox; *peſtis* ab ὑπόστασις, ſedimentum, &c. Sequitur hanc decada decas Latinarum vocum altera ex Græco fonte deducta, quæ videri a lectore poteſt. Nimirum hæc illa Ericiani operis eſt promulſis, quæ an palato eruditi Orbis ſeſe ſit approbatura, magiſtra optima docebit experientia.

JOHAN-

Digitized by Google

JOHANNIS DANIELIS MAJORIS VRATISlavienſis de Nummis Græce inſcriptis Epiſtola, qua præcipue paradoxum Cl. V. Henrici Chriſtiani Henninii, ac ante ipſum Voſſii utriusque & J. C. Scaligeri, de lingua Græca non ſecundum accentus pronuncianda, ulterius orbi literato conſiderandum committitur, cum appendice de ſuſpecta Jotorum ſubſcriptione.

Kiliæ Holſatorum, apud Joh. Sebaſt. Richelium anno 1685, in 4.

AT nondum paradoxa retulimus omnia, judicio eruditi orbis non ita pridem expoſita. Recenſita a nobis eſt menſe Aprili ſuperioris anni p. 147 & ſeqq. *Henrici Chriſtiani Henninii* diſſertatio paradoxa de lingua Græca ſecundum accentus non pronuncianda. In hanc cum forte fortuna incidiſſet *Johannes Daniel Major*, Medicus Kilonienſis Academiæ primicerius, & antiquarius non incelebris, dici vix poteſt, in quantum & ſibi & univerſæ Reip. literariæ fuerit gratulatus. Toto enim animo diſcedit in Henninii ſententiam, nec inutiles tantum ac inficetos accentuum Græcorum vocat apices, qui ferramentorum ac trabium inſtar antiquis ruderibus implexi fuerint, ſed & magnopere dolet, voces Græcas in pronunciatione contra naturam ſuarum vocalium per accentus, de quibus ne γρῦ quidem antiqua Græcia cum Demoſthene aut Iſocrate ſciverit, ad genus modulationis plane inſipidum fuiſſe detortas, quin & ſibi non minus, quam tot Nummographis aliis, *Huberto* inprimis *Golzio*, & *Johanni Vaillant*, qui tot millia nummorum Græcorum & manibus palparint, & oculis viderint, indignatur, quod ante Henninium, Voſſios, & Scaligerum in tanta evidentiæ luce in tantum cœcutiverint; cumque ingentem nummorum id genus veterum & ipſe poſſideat ſupellectilem, ex iſtis quoque Henninii ſententiam it confirmatum. Nam & illis nihil accentuum Græcorum eſt adjectum; quemadmodum & Jacobus Sponius, Medicus Lugdunenſis, (cujus immaturum obitum merito docti omnes dolent,) qui in Italiam, Dalmatiam,

Græ-

Græciam, Aſiam minorem, & Orientem exſpatiatus Inſcriptiones ubique fide dignas collegit, atteſtatur, quod in pleriſque marmoribus & ſaxis verba Græca citra ullam accentuum appoſitionem offenderit. Invehitur itaque in Grammaticos Major experientiſſimus, quod, cum voces Græcæ ſine ullo apicum id genus appoſitorum auxilio juxta vocalium ſuarum naturam pronunciari debuiſſent, fictis accentibus vim maximam ſyllabis in pronunciatione intulerint, eas natura vel poſitione longas v. g. in vocibus ἄνθρωπος & τέτυπται corripiendo; probatque inſimul verba J. Cæſ. Scaligeri in de cauſis L. L ſcribentis, *accentuum cantillationem ridiculam non natura, ſed uſu quodam geſticulatorio conſtare*; & quamvis non diffiteatur, accentus in quibusdam Nummis Romanis Græce inſcriptis, ut & in inconditis quibusdam, ut vocat Henninius, v. g. Gothorum, Slavorum, & Danorum reperiri, obliquum tamen recti judicem non eſſe debere ait; pſeudographa etiam antiqui temporis, non eruditis, ſed artificibus eſſe adſcribenda. His & aliis commentarii vicem diſſertationi Cl. Henninii jam dictæ attextis concludit tandem, aut rejiciendos iterum eſſe accentus, aut aliter, pro natura ſcilicet vocalium brevium aut longarum, ac poſitione eſſe collocandos; addit etiam duo poſtſcripta, ut vocat, quorum in primo Iſaaci Voſſii ſententiam de accentibus Græcorum, in altero patris Joh. Gerhardi Voſſii verba ex Ariſtarcho ad eandem rem facientia adduxit.

Et hactenus quidem ea tantum approbavit confirmavitque Major, quæ poſt Scaligerum & Voſſium Henninius de pronuncianda absq; accentibus Græca lingua ſcripſerat. Nunc de ſuo aliquid addit, idque & ipſum in Grammaticorum ſcholis παράδοξον, appendicem videlicet de Jotorum ſubſcriptione ſuſpecta, eorumque ex nummis præſertim veterum Græcorum perpetuo exilio. Nimirum oſtenſo velut in veſtibulo, loca quædam ſacræ Scripturæ absque rei nummariæ notitia non intelligi ſatis recte aut explicari poſſe, aſſerere non veretur, ſuppoſitum illud punctum, quod Jota ſubſcriptum dicitur, ex Græcia non minus, quam accentus, eſſe eliminandum, quia neq; Dativi Græci in α, η vel ω finientes, neq; ſecunda præſentis paſſivi τύπτῃ pro τύπτεσαι, aut huic ſimiles, neque contracta-

tam

tam nomina quam verba,(qualia ſunt ἐπῳδὸς, παρῳδὴ, βοῷμεν, βοήσῃ, βοᾷν,)aut vocabula quævis alia,quæ jota alias juxta cenſum vulgarem admittunt, habeant Jota ſubſcriptum aliquod in nummis antiquis (quorum aliquot ex Nummographis producit)cumque præſidium aliquod Jotiſtis in eo eſſe videatur, quod non paucæ Inſcriptiones extent jota finale præ ſe ferentes; cujuſmodi & ex Cupero, Reineſio, ac Sponio afferuntur,conſtanter tamen ſtatuit, *nullum exemplum ullius Jota ſubſcripti ex ullo fide digno monumento antiquitatis facile, omnium minime ex nummis antiquis Græcis,aut aliarum gentium, Helleniſmo utcunque adhuc vigente percuſſis, adduci poſſe.* Quamvis enim lateralis Jotorum ad vocales quasdam adſcriptio in cippis & tabulis majuscule inſcriptis, poſterioribus ſeculis propagata ad nos fuerit, negat tamen exinde conſequi, quod adſcriptio iſta primitivæ ullius ſubſcriptionis vicaria, aut coæva eidem extiterit. Nam primo nullum autorem claſſicum, vel antiquiſſimo ævo, adeo eleganter, diſtincte & pure membranæ fuiſſe inſcriptum, quin ob valde diſcrepantem olim Tranſcriptorum aptitudinem & diligentiam variæ in eo lectiones enatæ fuerint; nec aliter de Inſcriptionibus ex veteri aliquo ſaxo vel tabula deductis ſentiendum. Secundo deprehendi mirificam inſcriptionum quarundam, rationepoſitionis Jotorum, inconſtantiam; in una ſiquidem inſcriptione Jota uni Dativo additum, alteri minus ſit adjectum. Tertio jota ipſum non eodem ſemper modo fuiſſe ſcriptum, ſed jam conſueta ac vetuſta figura, jam inſtar inverſi in altum commatis, jam in forma puncti lateralis. Quarto veteres viatores ad locorum interdum inſcriptiones delatos, modum in deſcribendis illis eum,ad quem in juventute manuducti a præceptoribus Græculis fuerint, retinere. Quinto nec ſcriptores priſcos ab imperitiæ reatu omnimodis abſolvendos, quippe qui grandia interdum errata, qualia Reineſius in præfatione operi inſcriptionum præmiſſa annotavit, commiſerint. Hiſce contra Jotiſtas diphthongificos, ut vocat, prolatis, ob argumenti affinitatem & aliquid addit de *apoſtrophis*, qui tanquam ſigna aut notæ rejectæ vocalis ad latera literarum hodieque apponuntur, eosque non minus, quam accentus, & jotorum adſcriptionem, novitiæ inventionis accuſat, quia & iſti in nummis Græcorum veteribus non viſantur; ut & *de ſpiritu aſpero & leni*; nam & hos in nummis, quorum aliquot exempla

Yy pro-

profert, non fuiſſe expreſſos demonſtrat. Subnectit etiam & huic epiſtolæ ſive appendici *Poſtſcriptum* aliquod; inque eo non ſchema tantum triginta & duarum diametrorum, quibus totidem magnitudines Numiſmatum orbicularium ſuorum denotantur, ſed & ſeriem diſſertationum ſuarum Nummographicarum tam editarum, quam adhuc edendarum exhibet. Edidit autem Vir clariſſimus præter duas haſce epiſtolas, quarum prima Viro ſumme reverendo *Johanni Dietkmanno*, Superintendenti in Bremenſi ac Verdenſi Ducatibus Generali, altera *Johanni Hudemanno*, Paſtori Eccleſiæ Botfletanæ in diſtrictu Regio Gluckſtadienſi primario, inſcripta eſt, I *de nummis Rhedigerianis deſiderium*, II de *nummo Regis Oddonis* (Saxonici) *conjecturam*, III *Romæ in Nummis Auguſtalibus Germanizantis partem priorem*, & IV *de Nummorum ærugine conſultationem epiſtolicam* ad illuſtrem virum Ezech. Spanhemium; quæ ſcripta quatuor intra triennium, ab anno nempe 1681, uſque ad 1684, Kiliæ Holſatorum prodierunt. Hæc deincipe tempore excipiet, prout ipſe Autor in fine indicat, *Romæ in Nummis Auguſtalibus Germanizantis pars poſterior*, ut & *Monſtri larvati, in Sarda ſculpti, conſideratio;* quæ duo ſcripta & avide a rei nummariæ & antiquariæ amaſiis jam expectantur.

HISTOIRE DE FRANCE DEPUIS FARAmond jusqu' au regne de Louis le Juſte, par le Sieur F. de Mezeray, &c.

ſive,

Franc. de Mezeray Hiſtoria Franciæ a Pharamundo uſque ad regnum Ludovici Juſti.

Tomi tres.

Pariſiis, apud Dionyſ. Thierry, Joh. Guignard & Claud. Barbin, 1686, in fol.
Proſtat Lipſiæ, apud Gleditſchium.

UTi novum Gallicæ hiſtoriæ ſyſtema menſe proximo p. Actorum 313 commemoravimus a Domino de Cordemoy conditum, ita non

non poſſumus quin recentem hanc ejusdem gentis hiſtoriæ editionem nunc indicemus, a Franciſco Mezeraio Conſiliario Regio ac Hiſtoriographo Franciæ ordinario quondam concinnatæ. Notum eſt quanto liber hic in pretio haberi ſoleat, cum non tantum ea, quæ ab aliis perhibita hiſtoricis reperiuntur, ſuccincta methodo & congrua ſerie exhibeat, ſed & inſuper, quod plerique ſcriptores ante hac neglexerant, Reginarum Galliæ vitas breviter deſcriptas, ut alia taceamus, contineat. Præterea Autor id egit, ut non animos tantum legentium, ſed & oculos intuentium oblectaret: hinc effigies Regum, Reginarumque, ut & Delphinorum plurimorum affabre delineatas adjicere ſategit, ac tales quidem, quæ non in cerebro forte pictoris, ut plerumque fieri adſolet, ad delectandos modo aut deludendos potius ſimpliciorum oculos natæ, ſed ex archetypis fide dignis erutæ dici poſſent; quamobrem etiam cuilibet fere imagini additum reperitur, cuinam loco aut monumento ejusdem communicatio accepta ferenda ſit. Ut adeo non actiones ſolum Regum ex diſcurſu autoris, ſed & innatus eorundem genius quodammodo ex pictura phyſiognomis patere queant. Numiſmata quoque a Regibus cuſa locis congruis delineata inſeruntur plusquam octingenta, una cum dilucida ſingulorum explicatione. In nova nunc hac editione ab Autore ipſo magno cum ſtudio recognita & plurimis in locis adaucta, acceſſit Volumen de Origine Francorum, in quo, poſt Germaniæ antiquæ ſtatum accurate deſcriptum, res in ea a Julii Cæſaris tempore ad annum uſque Chriſti 420, quo Francicum Regnum conditum perhibetur, geſtæ ſecundum ſeriem Romanorum Imperatorum ſtudioſe ex optimis quibusque ſcriptoribus enarrantur. Statuerat Autor, uti ex præmiſſo Regis privilegio apparet, tribus hactenus extantibus quartum Volumen addere, expoſiturum ea, quæ a pacificatione Vervinenſi, ubi hiſtoria hæc deſinit, ad hæc uſque tempora contigerunt. Sed cum nihil de eo in hac editione compareat, periculum eſt ne a morte, ipſum præveniente, manum operi huic admovere, aut eandem certe ultimam ipſi imponere fuerit præpeditus.

CLEMENTIS GALANI, SURRENTINI, Clerici Regularis Theologi, & S. Sedis Apoſtolicæ ad Armenos Miſsionarii, HISTORIA ARMENA, Eccleſiaſtica & Politica, nunc primum in Germania excuſa &c.

Coloniæ, anno 1686, in 8.

QUo diligentius auctor res Armenorum complexus eſſe cenſetur apud Romanæ religionis homines, eo preſſius fidem ejus ſequuti ſunt alii, inter quos præcipuus eſt Cardinalis Bona in Rerum Liturgicarum libris. Quia vero opus Galani hiſtoricum non ſeorſim hactenus prodierat, ſed grandi volumini de Conciliatione Eccleſiæ Armenæ cum Romana anno 1650 Romæ edito inſerta reperiebatur, Bibliopola induſtrius (ut in nova præfatione libro præmiſſa legitur) copiam ejusdem aliis hiſtoriarum, præſertim exoticarum, cultoribus liberaliter facere inſtituit. In dicto autem Prologo utilitas ſcripti hujus prolixius commonſtratur, quod faciat ad augmentum hiſtoriæ ſynodorum, quum in eo recenſeantur ſynodi Manaſchiertenſis, Theuenſis, & Tarſenſis, in quibus decreta decretis contraria, fixa & refixa, aliaque notabilia reperiantur: tum Concilium Charnenſe, Siſenſe, & Adanenſe, nec non certamina ob Concilium Chalcedonenſe, quæ totum orbem & Eccleſias etiam Armenas concuſſerunt, prolixe deſcribantur. Additur ea non minus hiſtoriæ Eccleſiaſticæ conducere, quæ de ſchiſmate Armenorum eorumque hodienum durante pertinacia ibi contineantur. Ad Politicam etiam hiſtoriam illuſtrandam pertinere, quæ apud alios ſcriptores haud obvia proferat Galanus de Iberis & Colchis, ſive Georgianis, de ipſorum odio, quo adverſus Armenos flagrant &c. Præcipue autem commendatur ipſe Galanus, ut teſtis αὐτόπτης, qui duodecim annorum ſpatio in Armenia verſatus linguam Latinis aſperam & difficilem addidicerit, & ſcriptores apud Armenos primarios ſequutus fuerit, laudans præcipue antiquiſſimum & immenſum librum narrationum *Giarrentir* Armenis vocatum, quem Romæ excuſum maxime deſideraverunt novi editores, ſed amicos in Italia negaſſe refe-

runt

runt, eum vel in ipſa urbe uſpiam eſſe parabilem. Nec tamen ſe deſtitiſſe aurem iisdem nuperrime vellicare, ut accuratius inquirerent. Spem proinde faciunt, ut quum opus hoc Armenicum impetraverint, vel integrum, vel pars ſaltem in ſupplementum hiſtoriæ Galani prelo ſubjiciatur. Poſthæc Præfatio ipſius Galani ſequitur, qui refert, ſe hiſtoriam Armenam texere ſecundum ſeriem Patriarcharum Armenorum ex anonymi libro depromptam, qui cum cæteris Armenorum traditionibus & codicibus exacte conſentiat &c. Librum illum Armenicum in Latinum transtulit Galanus, & copioſis annotationibus illuſtravit a capite primo usque ad trigeſimum & ultimum, quo de progresſibus Fratrum Prædicatorum in reducendis ad Catholicam fidem Armeniis egit. Recenſentur autem in Armenico ſcripto LXXIV Patriarchæ, a prædicationis Evangelicæ initio uſque ad Concilium Adanenſe, quod A. C. 1316 habitum eſſe dicitur. In fine Operis ſubnectitur Index rerum potisſimarum, quas in Annotationibus præcipue perſequitur Galanus, unde earum cognitionem facile petent lectores curioſi, quibus inſtituti noſtri memores judicium de toto hoc opere ferendum libenter relinquimus, neutiquam tamen diſſimulantes, plurima in Annotationibus commemorari a Galano, quæ ſive antiquæ hiſtoriæ fidem pulſant, ſive unionem Armeniorum cum Latinis nimium extollunt, & a prudentioribus hodie Pontificiis communi conſenſu rejiciuntur.

CAROLI ANTONII DE LUCA, MELPHITENſis, Praxis Judiciaria, in Civilem diviſa & Criminalem.

Genevæ, apud Joh. Ant. Chouet, 1686, in fol.

NOn errabimus forte, ſi præter autoris nomen parum aut nihil novi hoc libro exhiberi dixerimus. Præterquam enim quod poſt tot in hoc genere ſcriptores haud facile quid dici poteſt, quod non multoties jam dictum fuerit prius: ipſe mox operis titulus indicat, id medullam ſolum & ſuccum propinare Marantæ, Veſtrii, Muſcatelli, Ridolphini, Farinacii, Guazzini, Ambroſini, Chartarii alio-

aliorumque tam veterum, quam recentiſſimorum ſcriptorum. Ac certe ex perlectione apparet, autorem id inprimis egiſſe, ut in qualibet materia occurrentes optimas quasque quæſtiones ex prædictis Jurisconſultis petitas, ac ab iisdem deciſas colligeret, & in gratiam cauſidicorum ac jus dicentium in aliqualem redactas ordinem exponeret. Non omiſit etiam paſſim formulas addere in quavis actione & judicii parte adhiberi ſolitas noviſſime; in tribunalibus tamen Italiæ maxime, quorum etiam ſtylum liber hic undique ſapere videtur.

COMMENTARIUS THEORETICO-PRACTICUS in quatuor libros Inſtitutionum, opera Erneſti Theoophili Majeri, Cruſiani. U. J. D.

Tubingæ, Anno 1686, in 4.

INſtitutionum Libros, in quibus prima legum rudimenta diſcendi cupidæ Juventuti Imperator exponi curavit, infinita fere doctorum multitudo commentariis varia methodo adornatis explicare hactenus aggreſſa eſt. Sunt, quibus curæ fuit textuum ſingulos paragraphos interpretari, obſcurius dicta declarando, & quæ illis aſſerta ſunt, conciliando cum legibus Digeſtorum & Codicis; alii ſingula argumenta ordine diſciplinari pertractarunt; alii denique nucleum rejecto cortice exhibituri, univerſum hoc opus Elementorum Juris Romani redegerunt in regulas. Sed uti nihil toties dictum eſt, quin absque tædio ſæpius repeti queat, ſi vel adjiciatur aliquid, vel nova forma novusque habitus accommodetur; ita clariſſimum Majerum a propoſito Inſtitutiones Imperatorias annotationibus illuſtrandi vaſtus ſcribentium numerus, qui idem ante ipſum tentarunt, haudquaquam deterrere debuit. Sane illorum omnium, qui vel ſyſtematice vel analytice commentati ſunt, nullus materias Inſtitutionum ſecundum genera cauſarum tradidit, cum tamen ea methodus docentium laborem juvet, diſcentiumque captui maxime ſit apta. Id ergo doctiſſimus Vir non ſine ſpe publici emolumenti ad rem litterariam redundaturi nunc effecit. Præterea plurimorum

in

Digitized by Google

in eo vicit induſtriam; quod e probatis & recentioribus imprimis ſcriptoribus Juris, notatu digna undique collegit, & in certos ordines digeſſit, ut inde magno laborum compendio depromi queant.

D. JOH. CHRISTOPH. HEROLDI, POTENtiſſ. Electori Brandenb. a Conſiliis Status, Aulæ, Juſtitiæ, Conſiſtorii, Finium & Foreſto-Venatoriis in Regimine Ducatus Magdeburgenſis,
Conſilia Deciſiva.

Lipſiæ, Sumtibus Frid. Lanckiſii, 1686, in 4.

Recentem hic Lectori ſiſtimus caſuum juridicorum, conſiliis Jurisprudentum deciſorum ſyllogen, non dubitantes, quin applauſum eorum, quibus hæc ſtudia cordi ſunt, facile ſit impetratura, cum non Autoris ſolum meritis, ſed & intrinſeca ſui bonitate ſemet commendet. Nam Autor quidem, ne de plurimis iisque ampliſſimis, quibus nunc fulget, muneribus dicamus, jam per triginta annos, ut ipſe profitetur, Ictorum collegiis conſulendo & de jure reſpondendo interfuit, ut adeo ab ipſo certe proletarii nihil expectari queat. Opus vero ipſum quod concernit, conſtat id deciſionibus quinquaginta caſuum ſane non ubivis obviorum, in quibus ea ſervata eſt methodus, ut præmiſſa brevibus facti ſpecie, quæſtio quælibet ſecundum rationes tam dubitandi quam decidendi ſufficienter & quandoque prolixe ſatis pertractetur, ac tandem ſententiis Collegiorum Juridicorum ad verbum exhibitis, & nonnunquam plus quam uno in loco latis, definita corroboretur. Speciminis loco deciſionum harum nonnullas, ex quibus de reliquis judicium fieri poterit, per compendium commemorabimus. *Conſilio I* deciſum legitur: exercitium juris patronatus in prædio, cujus uſusfructus alteri precario & ad alimenta conceſſus eſt, non ad uſufructuarium ſpectare, ſed ad proprietarium. *Conſ. V*: Jus nominandi & vocandi miniſtrum eccleſiæ bene a jure patronatus abeſſe, & alii quam patrono competere poſſe. *Conſ. VIII*: Ex poſſeſſione defuncti in rebus quidem corporalibus non competere heredibus manutentionem abſque nova apprehenſione;

bene

Digitized by Google

bene tamen in incorporalibus. *Conſ. X:* Uſufructuarium ſylvæ etiam grandiores arbores cædere & earum ligna vendere poſſe, dummodo id faciat juxta arbitrium boni patris familias. *Conſ. XIII:* Poſſeſſores prædiorum, de quibus penſio annua promobilis, ein Gefahr oder Nutzſcher-Zinß/ſolvitur, non teneri literas inveſtituræ petere, nec laudemium ſolvere, ſive dominus fuerit mutatus, ſive poſſeſſor. *Conſ. XV:* Eccleſiæ Metropolitanæ contra geſta aut conceſſa a capitulo competere non ſaltem condictionem indebiti & ſine cauſa, ſed & reſtitutionem ex capite erroris & quaſi minorennitatis. *Conſ. XXIII:* Statutum diſponens, ut Dominus Vaſalli ſine heredibus maſculis decedentis filias ex feudo caduco dotet, non extendi ad eum caſum, ſi nubat filia Vaſalli jam decrepiti, per cujus mortem feudum demum caducum eſt futurum. *Conſ. XXIV:* Debitum a primo acquirente ratione feudi tranſigendo contractum haberi quaſi in rem ſcriptum, adeoque non ab allodialibus, ſed feudalibus heredibus exſolvendum eſſe. *Conſ. XXV:* Pactum matris ſponſæ ſuper ejus Gerada ſucceſſorium, non impedire liberam ſponſæ inter vivos de Gerada diſpoſitionem. *Conſ. XXVII:* Venditionem Geradæ imaginariam animo donandi inter virum & uxorem celebratam, non minus quam ejus donationem inter matrem & filios minus ſolenniter peractam, in præjudicium cognatarum ſubſiſtere. *Conſil. XXX:* Creditorem immiſſum in redditione rationum jurata adſtrictum non eſſe ad conſueta in juramentis fatalia. *Conſ. XXXVI:* Juratam ſpecificationem, de jure quoq; Saxonico communi, æque impedire confuſionem actionum ac ſolenne inventarium, etiam poſt quinquennium ſeparationis a die immiſſionis elapſum. *Conſil. XL:* Non omne compaſcuum pro mutuo precario habendum eſſe; ſed dari etiam compaſcuum irrevocabile ex jure ſervitutis vel conſuetudinis. *Conſ. XLI:* Dominum feudi caduci, vel qui ab eo cauſam habet, non teneri ad patiendam ſervitutem paſcendi, quam demortuus Vaſallus etiam per tempus præſcriptum fundo feudali imponi paſſus eſt. Atque hæc quidem attuliſſe ſufficiat, ex quibus abunde apparet, in Deciſionibus his non materias ſolum juris civilis aut feudalis, ſed eccleſiaſtici etiam & Saxonici pertractari. De cætero cum plura hujus generis & his, ut ait, meliora in autographis ſuis adhuc deliteſcentia cum tempore nos expectare jubeat Conſultiſſimus Autor, non poſſumus quin publico

Digitized by Google

blico eundem rogemus nomine, ut promiſſi fidem quam primum liberare ſatagat, vitam ipſi, vires & otium ad hoc ex animo precati,

JOHANNES LAUNOJUS, THEOLOGUS PAriſienſis, Teſtis & Confeſſor Veritatis Evangelico-Catholicæ adverſus Bellarminum & alios Sedis R. defenſores egregius & luculentus, nunc poſt obitum contra nonnullos Pontificios vindicatus opera & ſtudio D. Antonii Reiſeri, Auguſtani, Paſtoris Hamburgenſis,

Amſtelodami, apud Janſonio-Waesbergios, 1685, in 4.

GRavior, inquit Seneca, teſtis eſſe ſolet, qui a reo ſurgit. Exemplo eſſe poteſt Johannes Launojus, Vir (ex elogio Ægidii Menagii) doctiſſimus, humaniſſimus, & inter Theologos Pariſienſes (nam talem eſſe Launojum, ne vel ipſe livor negaverit,) celeberrimus, productus hic e media Pontificiorum phalange contra Romanam Eccleſiam, præcipuumque ejus promachum Bellarminum. Videns nimirum Autor doctiſſimus, quam Eccleſiæ profuerit labor ſuus haud diſſimilis, quem olim in Thoma Aquinate, confeſſore Veritatis Evangelicæ a B. Dorſcheo exhibito, & a ſe vindicato; & recentius in Auguſtino, teſte fidei noſtræ orthodoxæ in lucem publicam emiſſo, utiliter non minus quam erudite adhibuit; poſt hos, alterum e prioribus ſeculis, alterum e media ætate, Duum-Viros, nunc e noſtra Launojum producere, & per teſtem, qui ab ipſa rea R. Eccleſia ſurgeret, veritatem comprobare voluit. Præſtat autem id per unum & ſexaginta capita, in quibus 1 theſin Bellarmini, & 2 antitheſin Launoji clare adducit, ſubjungens ſuas deinde annotationes, titulo appendicum aut additionum uſus; imo vindicans Launojum non raro contra adverſarios domeſticos Chriſtianum Lupum Lovanienſem, Immanuelem a Schelſtrate Antwerpienſem, Natalem Alexandrum Paril. Dominicum Galeſium & Franciſc. Marcheſium Romanos; aut ſi occaſio tulit, digreſſus etiam longius, ad diſſertationes eruditiſſimas de materiis cognatis; quod imprimis fecit

cit p. 132. ſeqq. & p. 431. ſeqq. Utinam vero diutius vixiſſet Autor non minus doctiſſimus quam diligentiſſimus, ut hos aliosque labores ſuos utiliſſimos continuare abſolvereque potuiſſet! Nos, qui mortem ejus beatam, ſed immaturam acerbe lugemus, huic ejus elogio elogium ipſius etiam Launoji, quod nuper accepimus, proxime ſubjicimus.

JOH. LAUNOJI PARISIENSIS THEOLOGI Elogium; una cum ejusdem Notationibus in Cenſuram duarum Propoſitionum A. A. D. S.

Londini, A. 1685, in 8.

AUtor hujus elogii eſt anonymus, teſte vero ejus editore in præfatione Launojo amicitia conjunctiſſimo, cujus ut mores omnes perſpectos habuit, ita ſingula ipſius vitæ momenta & mutationes perfecte novit. Deſcribit autem ille Launojum nobis, ſi de natalibus quæras, tanquam obſcurum, natum nimirum in obſcuro agri Conſtantienſis vico, ne patriæ quidem aut parentum nominibus expreſſis; ſi ad eruditionem ejus & merita reſpicias, tanquam celebrem & cordatum valde Theologum. Poſtquam enim Pariſiis Doctoris Theologi titulum aſſumſerat, ſacris literis tanta cum cura incubuit, ut ne officium quidem, quod ipſi potuiſſet impedimento eſſe, acceptare voluerit; tantaque libertate libros non paucos ſcripſit, ut quamplurimi fidei ejus conſanguinei haud leviter offenderentur. Catalogus eorum tum ſeorſim impreſſus extat, tum huic Elogio inſertus, & maximam quidem partem p. 23. reperitur. Per compendium vero tum amorem tum odium, quo diverſi viventem mortuumque ſunt proſecuti, intelligis ex iis, quæ de Epitaphio ejus pag. 36 ſeqq. narrantur. Epitaphium ipſum hoc eſt: *D. O. M. Hic jacet Launojus Conſtantienſis, Pariſienſis Theologus: Qui veritatis aſſertor perpetuus, Jurium Eccleſiæ & Regis acerrimus vindex, vitam innoxiam exegit: Opes neglexit, & quantulumcunque, ut relicturus, ſatis habuit: Multa ſcripſit nulla ſpe, nullo timore: Optimam famam maximamque venerationem apud probos adeptus. Annum ſeptimum & ſeptuageſimum exceſſit: Animam Chriſto conſignavit d. 10. Mart.*

Digitized by Google

Mart. A.1678. Hoc monumentum Amico jucundiſſimo poni curavit Nicolaus le Camus, ſupremæ ſubſidiorum Curiæ princeps. Quanto vero amore hic Vir Illuſtriſſimus cum aliis nonnullis ipſum complexus eſt, tantum aliorum poſt fata etiam odium in ipſum fuit; ne monachis quidem illis, quos Minimos vocant, exceptis, tametſi ducentos illis nummos aureos, Ritualia ſua omnia, & mediam reliquorum librorum partem legaſſet. Nam fruſtra petiit ab ipſis Camuſius locum pro Epitaphio, fruſtra pro ullo apice, quo Launoji nomen commendaretur. Vid. pag. 38. Notationes, quæ alteram tituli partem faciunt, conſcriptæ ab ipſo ſunt in Cenſuram duarum Antonii Arnaldi, Doctoris Sorbonici, propoſitionum, quarum una facti (contra infallibilitatem Papæ in quæſtionibus de facto) altera juris (de defectu gratiæ divinæ in lapſu Petri,) appellatur. Has Cenſuras demonſtrat ille frivolas plane atque iniquas eſſe, ita quidem, ut augmentum inde Launoji Confeſſoris Reiſeriani facile peti poſſit; e. g. quando expreſſe pag. 86. aſſerit, Romanum Pontificem in quæſtionibus etiam de jure errare poſſe, &c. Sed de his ſimilibusque ejus effatis, poſt mortem B. Reiſeri, viderint alii.

HISTOIRE DU PONTIFICAT DE S. Gregoire le Grand, par Mons. Maimbourg.

id eſt:

Ludovici Maimburgii Hiſtoria Pontificatus S. Gregorii Magni.

Ad exemplar Pariſienſe Claud. Barbini, 1686, in 12.

Curſum ſuum finiturus, ut ſcribit Autor, poſt editos, quos recenſet, hiſtoriarum libros, hunc exhibet, pulcherrimam, ut ait, Hiſtoriæ Pontificum partem repræſentantem: in hac enim effulgere veram Pontificatus majeſtatem, circa totam gubernationem & diſciplinam Eccleſiæ, & quicquid in Imperio Romano, *orientis & occidentis*, ut & in Gallia, Britannia, Hiſpania & Africa,

dignum obſervatione, & ad perfectum officii & morum exemplum, quod omnium ordinum Chriſtiani, maxime vero Epiſcopi & Pontifices ſequi debeant, geſtum fuerit. Habituros igitur Prælatos Eccleſiæ veluti ſpeculum, in quo & virtutes, typo iſti ſimiles, & defectus, ſi quos habeant, deprehendant. Abſolvitur autem hiſtoria iſta *libris quatuor*. In primo præmittitur brevis deſcriptio, quam miſero ſtatu res Italiæ & Romæ fuerint ſub finem *ſeculi ſexti*: ipſius dein Gregorii genus, ſtudia, officia, dignitates, ut & anno 586 collatus invito Pontificatus memorantur. Electionem vero Pontificum eo tempore diverſo a veteri obſervantia modo peractam fuiſſe notat Autor, nondum reperto conclavium uſu, quo factum eſſe ait, ut S. Sedes diutius ſæpe, quam expediret Eccleſiæ, vacua manſerit, & factionibus inter eligentes certatum fuerit: neque tacet, Imperatorum conſenſum neceſſarium tunc fuiſſe, antequam Electus conſecraretur, eosque in poſſeſſione juris iſtius ultra ſexcentos poſthac annos manſiſſe, donec *Gregorius VII* ſpoliare illo Henricum IV. Imp. aggreſſus eſt. Electus Gregorius, peſtis avertendæ cauſa, proceſſiones ad Litanias cantandas inſtituit, non ſine aliquo, ut narratur, mali levamento: dubitat tamen Maimburgius de apparitione Angeli (quam alii tradidere) gladium in vaginam recondentis, unde caſtello S. Angeli nomen ortum ſit; quanquam verum eſſe exiſtimat, quod Gregorius ex ſede Pontificali clam ſe ſubducens miraculoſo ſigno in ſylva ubi latitabat, repertus fuerit. Librum inde Gregorii *de Cura Paſtorali* ſub initium Pontificatus conſcriptum commendat, in quo, ut ante eum *Auguſtinus* & poſtea *Bernardus* fecerint, dominatus Prælatorum condemnetur, & oſtendatur officium eorum, ex præſcripto Chriſti & Apoſtolorum, non eſſe niſi *humile, laborioſum & Eccleſiæ proficuum miniſterium.* Hoc cum agnoſceret Gregorius, titulum *Servi Servorum* ſumſiſſe, *quia filius hominis ipſe non venit miniſtrari, ſed miniſtrare.* Inſeritur poſtea narratio de duobus, qui eodem tempore Patriarchæ titulum Antiochiæ gerebant, eaque occaſione explicatur, quo jure duo ante annos quadraginta Epiſcopatum *Leonenſem* in Gallia Aremorica habuerint, non violato canone primo concilii Niceni; uno nempe ſedem ipſam, altero jus & titulum tenente. Agit inde de famoſa illa cauſa *trium capitulorum*, & de *Concilio Quinto*, & quomodo Gregorii pruden-

tia

Digitized by Google

tia ſchiſma, quod annos centum Eccleſiam vexaverat, finitum fuerit. Laudat inter alia, quod diſſentientibus permiſerit Gregorius, ut tuti Romam venirent, & regrederentur, ſtatuitque, etiam hæreticis inviolabiliter ſervari debere promiſſa, modo ipſi conditionibus adjectis non contraveniant; quod cum in concilio Conſtantienſi non feciſſe dicat Huſſum & Hieronymum Pragenſem, merito putat punitos eſſe. Relatis poſtmodum, quæ Gregorius pro convertendis in Africa *Donatiſtarum* reliquiis haud magno ſucceſſu fecerit, gaudium illius memorat, cum *Recaredus* Hiſpaniæ Rex, ſubditos ſuos ab Arianiſmo ad fidem Catholicam reduxit, & ſedi Romanæ obedientiam pollicitus fuit, anno Chriſti 589. Cum vero Gregorius in epiſtola ad *Recaredum* inter alia induſtriam ejus in cauſa religionis valde extollat, hac quoque occaſione, ut multis in hoc libro aliis, ita utitur Maimburgius, ut in laudes eorum, quos demereri vult, excurrere, aut ad alias materias & epicriſes digredi queat. Itaque Regem ſuum encomio inſigni mactat, quod, ut ſcribit, ex una parte, errantibus circa religionem ſubditis ſuis libertatem in regno ſuo permittat, quam Principes Lutherani & Calviniani in ſuis ditionibus non concedant Catholicis; ex altero vero, juſtitiam adminiſtrans auferat, quæ contra Edicta uſurpaverint; *maxime vero quod zelo & charitate ſua eos validisſime movere, pluresque brevi tempore in Eccleſiam Catholicam reducere noverit, quam Prædeceſſores ejus, imo & prædicatores & ſcriptores controverſiarum integro ſeculo præſtiterint*; *Regi itaque prærogativam in extremo olim judicio tribuit, in quo tanto Calviniſtarum converſorum numero comitatus compariturus ſit.* Eadem induſtria, ubi Gregorii exemplum, qui ipſe homilias ad populum, tot licet curis & occupationibus diſtractus, habere ſolebat, Pontificibus & Epiſcopis propoſuit, anſam ſumit illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis *Franciſci Harlæi* ingentes dotes commendandi, qui, ut refert, habitis publice doctorum virorum colloquiis, ipſe plus Gregorio præſtans, dicta cæterorum omnium cum ſummo judicio & eloquentia examinaverit, & quæ probanda & præferenda erant, ſeligere & confirmare noverit. Laudat Gregorium, quod ex more jam tum recepto Regibus munuſcula aurea conſecrata, reliquias Sanctorum & phylacteria, Evangelii nimirum S. Johannis principium, chartæ inſcriptum & thecis pretioſis ſic in-

 cluſum,

Digitized by Google

cluſum, collo appendenda miſerit: ſic enim paganorum morem correxiſſe, qui ſchedulis utebantur, quibus carmina faſcinatoria inſcribi ſolebant. Non improbat, quod invito Imperatore, quem tamen pro Domino ſuo, cui parendum eſſet, agnoſcebat, pacem cum Longobardis fecerit, eaque urbem Romam ab exitio ſervaverit; dein quod edixerit, ut clerici omnes, ſi vis hoſtilis ingruat, absque ulla exemtione, ad cuſtodiam urbium militibus & civibus jungerentur.

Libro ſecundo Mauritium Imperatorem debita non fraudat laude Autor, etſi a *Johanne Diacono*, qui trecentos poſt annos hiſtoriam Gregorii ſcripſit (quæ Manuſcripta in membrana extat in Paulina noſtra) vehementer culpatum; officium enim hiſtorici eſſe agnoſcit, affectibus moderari, nec *Legendarum* concinnatoribus ſimilem fieri, qui ſanctos viros in omnibus, quæ fecerunt, irreprehenſibiles fingunt. Refert dein quomodo Epiſcopi Conſtantinopolitani, ob urbis prærogativam & favore aulico, poſt concilii Niceni tempora, ſupra Patriarchas aſcenderint, & ita ſecundum poſt Romanum locum, imo poſtea æqualem cum eo dignitatem & Diœceſin latiorem ſibi arrogaverint, aſſumto etiam *œcumenici* titulo, quem primum omnium Græci in concilio Chalcedonenſi anno 451 Romano tribuerant. Iſtum titulum cum *Johannes* Patriarcha Conſtantinopolitanus, cognomen Jejunatoris vitæ auſteritate adeptus, ex juris paritate gereret, eoque fretus concilium orientalium Eccleſiarum habuiſſet, Pelagii II. Pont. Romani indignationes & contradictiones incurrit, quibus acrius inſiſtere cœpit Gregorius, Pelagio ſuccedens. Hic enim ſcriptis ad Imperatorem & Patriarchas epiſtolis, Johannem tanto zelo reprehendit, ac ſi hæc controverſia arcem fidei Chriſtianæ everteret, de qua tamen Maimburgius (corrigens, quæ in hiſtoria de Schiſmate Græcorum pro Gregorio ſcripſerat, & in Johannis laudes eximias digreſſus) ita nunc ſentit, ut eam exigui momenti & non niſi verborum pugnam fuiſſe contendat. Explicat autem pluribus diverſas tituli illius acceptiones, & Pontifici quidem Romano eo ſenſu vindicat, ut æquipolleat illi, quo Leo (quem Sanctum vocant) uſus eſt: *Epiſcopus Eccleſiæ univerſalis.* Neque tamen negat alios quoque Epiſcopos eundem haud male uſurpaſſe, ea ſcilicet interpretatione, ut ſe *partem Epiſcopatus* univerſalis obtinere indicarent, eaque ratione

non

non vicarii aut ſubſtituti PontificisRomani, ſed ejus quatenus Epiſco-pus eſt, ipſi Coepiſcopi ſint, in ordine tamen Hierarchico eundem pro capite agnoſcentes. At ſynecdochico ſenſu œcumenici titulum ſumſiſſe Conſtantinopolitanos dicit Patriarchas, ita ſcilicet, ut magnæ parti terrarum præeſſe intelligerentur, quemadmodum Imperatores *œcumenicæ* & *orbis* vocabulis uti ſolebant: minime vero ait tertio, quem notat,quemque Gregorius carpebat,ſenſu uſurpaſſe,ac ſi ſoli epiſcopi eſſent, ſed æquale jus omnibus, (in diœceſi ſcilicet cuique ſua) ſalva ſolummodo appellatione tribuiſſe. Aperte itaque hic definit Autor, quod patres Tridentini ſedulo evitarunt, Epiſcopos omnes inſtitutionis divinæ eſſe, & in hac lite pro Mauritio Imperatore & Johanne Patriarcha, nunc quidem retractatis, quæ alibi ſtatuerat, pronunciandum eſſe innuit, diſtinctionibus,quas affert, adhibitis. Concedi ſcilicet potuiſſe & debuiſſe putat *Johanni* Oecumenici vel Generalis titulum,non ut caput eſſet totiusEccleſiæ(quam prærogativam poſt Petrum ſoli adſcribit Romano Pontifici)ſed ut ſalvo illo jure,cæteris Patriarchis &Epiſcopis orientis præpoſitus haberetur,non excluſis tamen his a proprii Epiſcopatus divino jure, pro quo unice Gregorium contendiſſe tradit, metuentem, ne illis titulus *Univerſalis*,*Generalis* & *Oecumenici* officeret. Quapropter adulationes veterum & recentiorum, qui Pontifici Romano juriſdictionem immediatam in omnibus & ſingulis Epiſcopatibus attribuunt, improbat,& Mauritium (cui in rebus, ubi de Eccleſiaſticæ poteſtatis legitimo uſu controvertitur, judicium a Gregorio merito delatum fuiſſe aſſeverat,) ab injuſtitiæ imputatione abſolvit, licet ſucceſſor ejus *Phocas* inſtanti *Bonifacio* III,qui poſtGregorium Pontifex fuit,gratificatus,titulum *Oecumenici* ſoli Romano aſſignaverit,& Conſtantinopolitano ademerit. In Proteſtantes autem acriter irruit autor,qui ex hoc *Phocæ* & *Bonifacii* facto adverſus primatum Romani Papæ,quaſi is a nequiſſimi illius Tyranni conceſſione ortum haberet,argumentantur; cum tamen de primatu nulla Romano Pontifici quæſtio mota,ſed de ſolo *œcumenici* vocabulo certatum fuerit,quod rejecerat Gregorius, ſano vero ſenſu acceptaverat Bonifacius; unde conficit noſter,Gregorium,ut ut Pontificem & ſanctum, falli tamen potuiſſe & falſum eſſe, tuendo opinionem, quæ ſucceſſoribus & conciliis quoque ſecutis diſplicuerit, quippe quæ poſtea titulum illum

Digitized by Google

illum utrique Patriarchæ tam Romano quam CP. detulerint. In aliis cum Imperatore diſceptationibus laudaturGregorius,quod renitente licet Mauritio, Epiſcopum Salonenſem, *Maximum*, cenſura perculerit, & ad pœnitentiam permoverit; & quod a calumnia,quaſi alii cuidam Epiſcopo mortis cauſam dederit,ita ſe purgaverit,ut ſcriberet ſe *reformidare in cujuslibet hominis mortem ſe miſcere*; unde canon ortus eſt, quo *irregularitatem* (quam vocant)omnesEccleſiaſtici incurrunt, qui ad mortem cujuscunque hominis cooperantur. Multa commentatur de legibus Mauritii adverſus eos, qui ad declinanda militiæ aut alia publica onera ordines ſacros ſuſcipiebant, aut qui jam milites & pro more temporum *manu ſignati*, in monaſteria ſeſe abdebant. Hic campus aperitur Maimburgio, ad encomium magni illius palatii(*hoſtel des invalides*)in quo regio ſumtu milites ex vulneribus aut ætate debiles egregie nutriuntur. Sed non minus laude dignum is habet Gregorium, quod licet in legibus imperatoriis reperiret & oſtenderet, quæ diſplicerent,parere tamen non recuſaverit. Adſcribit verba Pontificis ex Ep. 7. lib. XI. *Ego quidem juſſioni ſubjectus,eandem legem per diverſas terrarum partes transmitti feci, & quia lex ipſa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis dominis nunciavi. Utrobique ergo quæ debui,exolvi,qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi,minime tacui.* Miratur inde, nec leviter taxat, quod Baronius ad annum 593. n. 19. hujus obedientiæ,quam Papa ut ſubditus Imperatori ſuo præſtiterit, honoreGregorium privaverit,adverſus hiſtoriæ fidem aſſerens,Papam legesImperatoris correxiſſe,imo in hoc maximum ſpecimen Pontificiæ autoritatis edidiſſe, ita ut *ſuper Imperium poteſtatis cenſor & arbiter, exemplum egregium poſteris reliquerit, ut quicquid leges ſanciendo Imperatores ac Reges delirent, Romanis Pontificibus protinus ſit emendandum & corrigendum.* Contra hanc aſſertionem Gregorii ipſius verba ex aliis citat epiſtolis Lib. II.ep.62.& 65,in quibus fatetur, *Deum etiam Sacerdotes Imperatoris poteſtati ſubdidiſſe.* Indignatur autem,quod Baronius d.l.n.15.hæc interpretetur de facto & violentia, *quemadmodum Chriſtus ſubjectum ſe agnoverit Pilato, aut quomodo viatores ſubjiciantur latronibus in ſylvis:* imo quod non veritus ſit ſcribere: *Imperatores ſacerdotibus ſubditos eſſe,& Mauritium inter Imperatores non habendum, quia regiam*

giam

Digitized by Google

gram poteſtatem adverſus Dei ſacerdotes exerceret. Ecce, ait, quo Autor iſte affectu pro temporali Pontificum majeſtate abreptus eſt! Teſtimonium poſtea, quod ex commentario in Pſalmos excerpſit Baronius, enervat, dum librum illum Gregorio Sancto falſo adſcribi demonſtrat, Gregorio VII potius tribuendum; addens ſeveram in Baronium cenſuram, & ex dicto Apoſtolico: *omnis anima, &c.* itemque ab exemplo epiſcoporum Gallorum, obſequium Cleri, quod Regibus debetur, fortiter defendens. Firmat dicta ipſius Gregorii exemplo, cum Phocam peſſimum Tyrannum pro Domino colit, & laudibus demulcet; Mauritii vero virtutes, & in morte conſtantiam eleganter narrat & commendat. Finitur hic liber (cum ad narrationem de miſſo a Gregorio ad Phocam, id exigentem, *apocriſiario* ſive nuntio, perventum eſt) diſſertatione de Legatis Pontificum, eorumque, quam poſtea ſibi arrogarunt, poteſtas examinatur, commendata, quæ in Gallia per Regis imperium adhibetur, moderatione.

Libro Tertio refertur ab initio, quomodo Gregorius in Britanniam, ad convertendos Anglo-Saxones, Auguſtinum monachum cum ſociis miſerit; mentio etiam fit martyrii *S. Urſulæ*, ſed ita ut in dubio relinquatur, an *undecim tantum*, vel *undecies mille* virgines ſocias habuerit. Laudatur Gregorius, quod in converſione Anglorum vim nullam adhiberi permiſerit; *didicerat enim a doctoribus autoribusque ſuæ ſalutis* (inquit Beda) *ſervitium Chriſti voluntarium, non coactitium eſſe debere*. Subjungit huic obſervationi Maimburgius: *Hæc plane eadem Methodus eſt, quam hodie Rex Ludovicus Magnus in convertendis Reformatis ſequitur, ita ut nullam querendi cauſam habeant. Nemini enim vis infertur. Neque injuſtum eſt, ut beneficiis, quæ converſis exhibentur, non afficiantur, qui in hæreſi perſeverant; aut auferantur iis, quæ contra Edicta uſurpaverint; vel denique puniantur, qui contra leges ſibi præſcriptas peccant. Apparet itaque, hanc viam tam mitem, ſapientem & efficacem, eundem effectum ſub Ludovico Magno in Gallia habituram eſſe, ad reducendos Calvinianos, quam habuit ſub Ethelredo Rege in converſione Anglorum.* Hæc ille; quæ & alia hujuſcemodi an agnoſcant, qui methodũ illam experti ſunt, nunc non inquirimus. Magis ſerio loqui videtur, cum paulo poſt (ubi retulerat, Gregorium Judæos ad baptiſmum cogi noluiſſe) diſtinctionem

Digitized by Google

nem ſuggerit, inter infideles & hæreticos, & hos *tanquam rebelles perfidos perjuros, qui fidem Deo & Eccleſiæ Cath. datam violant, cogi poſſe & debere ſtatuit, ut in Eccleſiam redeant, aut ni faciant, ex præſcripto Legum Imp. & ex ſententia Patrum, imo ipſius Calvini puniri.* Porro, cum Beda referat, Gregorium ad miniſterium Eccleſiæ non ſolum vaſa ſacra, veſtimenta, altarium aliaque ornamenta, ſed & reliquias martyrum in Britanniam miſiſſe, commodus Autori locus dari viſus eſt compellandi Epiſcopos Anglos, ut antiquitatem ejusmodi rerum a majoribus ſuis admiſſarum agnoſcentes, ad reſtabilienda ea, quæ nongentis poſt Gregorii tempora annis per ſchiſma ſublata fuerunt, animum applicent: in ſequentibus vero, ubi Gregorii leges contra Simoniam commendat, antiquitatem conſuetudinis errori minime patrocinari, ipſius Papæ teſtimonio & exemplo oſtendit. Vapulat Baronius, quod in hiſtoria Gregorii Hiberniam cum Iberia, Aſiæ provincia confuderit; ut & Damaſcenus & Johannes Diaconus, ut fabulæ impiæ autores, de anima Trajani a Gregorio ex inferno liberata. Relatis dein quæ Gregorius *Sereno* Maſſilienſi Epiſcopo imagines ex templis tollenti reſcripſit, multus eſt in approbando imaginum cultu, cum ad perſonas, quas illæ repræſentant, refertur, eoque reſpectu in concilio Francofurtenſi admiſſum narrat, librum ſuum de Iconoclaſtis allegans. Exemtionem bonorum Eccleſiaſticorum a tributis, ut & palliorum quæ vocant, quibus Archiepiſcopi, & alii primarii ex Epiſcopis ornari ſolent, conceſſiones a privilegiis Imperatorum & Principum profectas eſſe tradit. Molinæum & alium quendam ex Reformatis corrigit, quod ſcripſerint, Gregorium contraria de reliquiis Sanctorum ſtatuiſſe, cum aliquando nollet eas petentibus concedere, aliquando ultro mitteret. Ait enim corporum partem poſcentibus tunc negatam, & non niſi particulas veſtium aut linteorum (corporalia vocabant) quibus Sanctorum corpora tegi ſolebant, miſſas fuiſſe: quanquam id poſterioribus ſeculis, ut in re libera, aliter (datis ſcilicet corporibus) obſervari cœptum ſit. Epiſcoporum jurisdictionem in monachos ita adſtruit, ut Gregorii tempore nullæ monaſteriis, niſi in adminiſtratione bonorum, libertates aut exemtiones ab Epiſcoporum poteſtate conceſſæ fuerint; itaque falſa & conficta eſſe arguit diplomata, quæ ab aliquibus monaſteriis in Gallia Gregorio adſcribuntur: cujus ſuppoſitionis manifeſtum

Digitized by Google

nifeſtum exiſtimat indicium eſſe clauſulam pœnalem, qua Regibus pontificias conceſſiones violantibus privatio regni indicitur. Hic iterum vehementer improbat Baronii effata, qui ad annum 593. n. 16. & ad annum 603. n. 17. Pontificum poteſtatem in Reges ex ſuppoſititiis illis ſcriptis Gregorii tueri voluit; & hanc doctrinam in Gallia ſemper, ut ſceleratam & pernicioſam, condemnatam eſſe aſſeverat. Subditum vero Gregorium Imperatori fuiſſe, nullumque ſpatium terræ ſupremo jure poſſediſſe, plus una hoc libro tertio docet vice, & ſub ejus finem, rejecta donatione Chimærica, ut loquitur, Conſtantini Magni, de patrimonio D. Petri, quod vocant, ſive de Pontificatus fundis & reditibus ita diſſerit, ut omnia liberalitati Principum & populorum attribuat, & ad alendos pauperes primario impendenda eſſe evincat. Gallorum Regum prærogativam Gregorii verbis ex Lib. V. Ep. 56 inde potiſſimum ſtabilit, quod primi & tunc quidem ſoli (cum cæteri Reges vel pagani vel hæretici eſſent,) Catholicam fidem ſint profeſſi, unde primogeniti Eccleſiæ filii merito dicantur. Unum adhuc ex iſthoc libro notatu non indignum eſt, quod de ſe ipſo ſcribit autor, poſtquam Gregorii ſententiam adverſus ſtudia literarum profanarum retuliſſet; ait enim ſe nunc in ſenectute ſua deplorare, *quod juvenis tot fabulis, nugis, chimæris, & ideis de falſis diis, ingenium & memoriam repleviſſet, cum pulcherrima & ſolida cognitione earum rerum locupletare mentem potuiſſet, quæ ad verum Deum ducunt, & ex ſacris literis, ex patribus, ex conciliis, & ex hiſtoria rerum, legum & praxis Eccleſiæ habentur: ſed ita ſibi præſcriptum fuiſſe, pro excuſatione allegat.*

In *Librum Quartum* Autor conjecit, quæ Gregorius ad tuendam diſciplinam Eccleſiaſticam, & adverſus pravos cleri mores laudabiliter conſtituit. Inter præcipua habet, quod a ſervitiis cubiculi, ſive aulæ, omnes ſeculares removerit, tantumque clericis & monachis uſus fuerit. Junxit itaque primus diverſi inſtituti eccleſiaſticos homines, ex quibus monachi ab initio inſtituti ſui, a clericorum ordine & munere remoti erant, ipſaque officia ſacra ab aliquibus ex clero, quibus Epiſcopus ea delegabat, ſumebant. Primus qui ex monachis clericos congregavit, ab autore nominatur *Euſebius* Epiſcopus Vercellenſis. Diverſo inſtituto Auguſtinum celeberrimum Epiſcopum Hipponenſem, ex clericorum ordinibus ſuperioribus,

Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis conventus illos collegiſſe refert, qui Regularium Auguſtinianorum nomen poſtea obtinuerunt. Hi præter cœlibatum & obedientiam Epiſcopo debitam, quæ duæ ordinationum omnium conditiones ſunt, etiam ad abdicandam rerum proprietatem, ad inſtar monachorum voto obſtringebantur. Auguſtinum vero, etſi plurima monaſteria fundaverit, & regulis formaverit, monachum fuiſſe negat, imo monachos omnes clero poſtpoſuiſſe & ſubjeciſſe ſtatuit. Elogio ſuo hac occaſione ornat *Abbatiam Regalem S. Victoris* Pariſienſem, in qua hoſpitium adeptus eſt. Poſt hæc Gregorii curam laudat de reformatione *Cameræ* & *Dataria* quam vocant Apoſtolicæ, in qua omnia gratis ſcribi & expediri voluit; dein novam Pſalmodiæ ſive hymnologiæ ordinationem, quæ *cantus Gregoriani* nomine adhuc durat: quanquam cantandi Pſalmos per alternos choros, ut & ſeptem orationum & hymnorum ſingulis diebus tempora, monachorum, qui ſeculo quarto ſub Antonio orti ſunt, invento tribui debere non inficietur. De *Epiſcopatu* univerſali, cujus partem omnes Epiſcopi pari jure teneant, primatu ſolum Romani Pontificis ſalvo, ſueta & aliunde nota repetit. Electionum ritus veteres novoſque, eorumque commoda & incommoda refert, ita quidem ut *nominationes* regias non minus probet, quam populi olim & cleri, aut Canonicorum poſtea ſuffragia. Gregorii vero ſollicitudinem in cavendis electionum vitiis, & ſeveris contra *Simoniam*, quam vocant, legibus ſummopere extollit, præſertim quod pro Simonia habuerit, non ſolum craſſam corruptionem, quæ pecunia fit, ſed & quæ precibus, blanditiis & prenſationibus quibuscunque. Memorabile ejus dictum ex Lib. 2. ep. 29. adducit, quod ad Mediolanenſes ſcribens profitetur ab antiquo ſibi præfixum eſſe, ut nec commendatione juvet, qui Epiſcopatum petunt, ſed ſola oratione electiones proſequatur. Strictiſſime vero caſtitatem a Clericis exegiſſe ſcribitur, ita ut ſimplex fornicationis caſus ad amittendos ordines & dignitates ſufficeret, cui rigori hodie locum non eſſe agnoſcit noſter. Eadem ſeveritate Epiſcopos ad præſentiam ſive *reſidentiam* quam vocant, obligavit; ſed hoc ita probat Maimburgius, niſi ob concilia, vel ad legationes obeundas, aut ob miniſteria Regibus præſtanda, abeſſe aliquando Epiſcopos ab Eccleſiis ſuis expediat. Cæterum leni & modeſtiſſimo modo Gregorium aliis Epiſcopis præfuiſſe oſ-

tenditur

Digitized by Google

tenditur ex *Lib. 9.* ep. 38: in qua Eulogio Alexandrino Epiſcopo ſcribens, *juſſionis verbum* removeri a ſe petit, addens: *ſcio quis ſum & qui eſtis; loco enim mihi fratres, eſtis moribus patres* (ſenior enim erat Epiſcopus ille) *non ergo juſſi, ſed quæ utilia viſa ſunt indicare volui.* De origine Cardinalium ingenue hic commentatur, & Gregorii ætate & quatuor poſt eum ſeculis nihil aliud fuiſſe fatetur, quam Presbyteros ſive Parochos, Diaconos & Subdiaconos urbis Romanæ, in qua unus ſolum, nempe ipſe Pontifex erat Epiſcopus. Vocabantur autem Cardinales, ut ſcribit, a *cardine*, ſive oſtiis Eccleſiarum, quibus præpoſiti erant; in ſpecie autem *incardinatos* ſive *cardinales* dictos eſſe notat, quibus poſt mortem Epiſcoporum aut Presbyterorum, donec ſucceſſor conſtitueretur, per modum viſitationis aut proviſionis Eccleſiarum cura commendabatur, vel qui ex clero ad ſacra facienda in monaſteria mittebantur, antequam ipſi monachi ad clericorum munia admitterentur. Hæc omnia adductis probat teſtimoniis, neque tacet, quod Epiſcopi omnes, ſine controverſia, priorem ante Cardinales locum, & quidem merito habuerint, donec iſti ſucceſſu temporum, & negligentibus muneris ſui honorem Epiſcopis, ad eum, qui nunc eſt dignitatis apicem pervenerint. Hujus faſtigii initium a Damaſo II accerſit, qui primus anno 1048 coronari ſe fecit, poſteaque conſeſſu Cardinalium Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, ad conſilium ordinarium uti voluit. Prioribus itaque ſeculis, ſicuti Papæ nomen omnibus Epiſcopis, ita Cardinalium omnibus Eccleſiarum Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis certo titulo conſtitutis, tribui ſolitum fuiſſe affirmat. Non diſſimulat porro, Miſſarum olim numerum longe minorem quam nunc, & unam tantum ſingulis Dominicis & feſtis diebus celebratam fuiſſe, nunquam ſurrogata altera, niſi populi frequentia, cui locus ad primam non ſuffeciſſet, id requireret. Introducto etiam poſtea diurnæ celebrationis more, non niſi ab uno Presbytero ſacrificatum eſſe notat; confirmat iſta teſtimonio ſancti, ut loquitur, viri Alvari Pelagii, qui refert, Franciſcum monachos a ſe inſtitutos juſſiſſe una Miſſa contentos eſſe, & Alvari querelam abſcribit, ex Lib. II. art. 5. de Planctu Eccleſiæ his verbis: *Tot hodie dicuntur Miſſæ ſive quæſtuariæ, ſive conſuetudinariæ, vel ex complacentia, vel ad ſcelera cooperienda, vel ad propriam juſtificationem; quod apud populum vel clerum ſacroſan-*

croſanctum corpus Domini jam vileſcat. Emollit tamen dicta Maimburgius, profeſſus ſe non improbare infinitum, quæ hodie fiunt, Miſſarum numerum, ſed referre ſolum, pro munere hiſtoriographi, antiquas conſuetudines, nec repugnaturum, ſi dicatur, devotionem hoc tempore majorem quam olim eſſe. Digreditur occaſione *Venantii* cujusdam, qui *Cancellarii Italiæ* titulum gerebat, ad explicandum, quodnam fuerit munus Cancellariorum; producit etiam notabilem Gregorii locum, quo profitetur, ſe concilii deciſionem ſecuturum, nec ſui unius arbitrio res dubias definiturum eſſe; *quicquid* (ſcribit Ep. 33. L. I.) *ab omnibus fieri ſalubriter placet, ego in nullo contradico, ſed quod in commune decernitur, latus implebo.* Par modeſtia in tolerandis Imperatorum decretis, licet canonibus adverſarentur. Cum enim Mauritius, reluctante Gregorio, Epiſcopatum in Illyrico ſeni cuidam ademtum alii contuliſſet, ita ſcribit Gregorius: *Si canonicum eſt, quod fecit, ſequimur; ſi vero canonicum non eſt, in quantum ſine peccato noſtro valemus, portamus. Ecce*, ait Maimburgius, *diverſum agendi modum ab illo, quem longo poſt tempore Gregorius VII tenuit, minis & fulminibus urgens, excommunicans, deponens Imperatorem ex eadem cauſa, unde terribiles in Imperio & Eccleſia turbæ ſecutæ ſunt. At ille* (pergit) *Gregorius Magni nomen modeſtia & humilitate ſua merito adeptus eſt; ex hac enim & ex debito ſpiritualis poteſtatis uſu, magnitudo Vicariorum Chriſti, non ex principatus mundani opulentia, æſtimari debet.* Agnoviſſe etiam, imo inculcaſſe Principibus Gregorius traditur, quod obligati ſint, ſubditis de animarum ſalute providere; probat id ex Lib. 3. Ep. 23. it. 7. & Lib VII. ep. 9. Ex alia vero epiſtola Lib. IX 64, notat, Gregorium in Galliam non niſi poſtulantibus & conſentientibus Regibus legatum miſiſſe, idque merito contra Bonifacium VIII a Philippo Pulchro Gall. R. aſſertum fuiſſe. Non pauca dehinc affert, per quæ ſtabiliat, matrimoniis interdictum fuiſſe Gregorii tempore, & ex antiquo quidem more, clericis majorum ordinum omnibus, etiam Subdiaconis; agnoſcit tamen eam legem pro poſitiva & diſpenſabili; unde & Gregorius rigoroſam Pelagii II adverſus Subdiaconos maritos ſententiam temperaverit, ut ex Ep. 42 Lib. I. annotatur. Anſam hic ſumit Maimburgius circa conjugia Subdiaconorum a Ferrando, autore Apologiæ contra Reformatos, modeſte diſſentiendi, cui tamen ſimul gra-

tias

Digitized by Google

tias agit, quod hiſtoriam ſuam de Calviniſmo, ubi de Marcionitarum hæreticorum falſo martyrio aliquid ſcripſerat, in libello iſto defenderit: addit vero ſe minime deſiderare ulteriorem apologiam, neque ſe quidquam Reformatorum objectiones curaturum; ſperare potius, illorum odia favorem ſibi Romæ procuratura eſſe, ob fervidam Eccleſiæ Catholicæ & primatus Pontificii defenſionem. Imo brevi eo rem deductum iri ait, ut Reformati Eccleſiæ conciliati, non alia de cauſa certaturi ſecum ſint, quam quis melius Deo & Regi ſerviat. Finem libro facit, ut alia prætereamus, in commendanda Pontificis, qui nunc vivit, Innocentii XI liberali erogatione ſumtuum, ad bellum Turcicum. Hoc elogium a ſe expectari non putat Romæ, cum notum ſit, quod nihil inde unquam ſperare ſibi liceat; ſolatur tamen ſemet ipſe, quod in loco vivat, ubi nihil, (ut ait) habeat, quod metuat. Prolixiorem hujus libri Maimburgiani enarrationem ut faceremus, non una nobis cauſa fuit. Multa ſane in eo reperiuntur liberrime ſcripta, multisque contradictionibus apud Pontificii nominis ſtudioſos obnoxia. At Proteſtantibus paradoxum videbitur, imo manifeſte negandum, quod de placidis converſionis in Gallia modis, pluribus locis jam indicatis, maxime autem in ipſa dedicatoria ad *Regem Chriſtianiſſimum* jactare auſus eſt. In hac enim his inter alia verbis utitur: *Credas, Domine, quod poſt devictos inſuperabili armorum tuorum virtute omnes Galliæ hoſtes, ſolus æternam tibi gloriam feliciter peperiſti, exterminando ex regno Chriſtianiſſimo inimicam Deo Hæreſin, nullis ad cogendos, ut in Eccleſiam redeant Proteſtantes, armis adhibitis, nullisque viribus, quam zeli charitativi pro eorum converſione, & juſtitiæ manifeſtæ legum tuarum & edictorum, unde omnis qui ſperari potuit ſucceſſus ſecutus eſt.* In præfatione (ut de hac quoque aliquid addamus) lectores monet, ne ſe vitam Gregorii, ſed hiſtoriam Pontificatus ſcribere exiſtiment, & ſperare ſe dicit, Proteſtantes intellecturos eſſe, quam conformia ſint cum Romanæ Eccleſiæ fide, quæ Gregorius crediderit, & ex traditione quinq; priorum ſeculorum didicerit; de quibus, ut putat, ſine inverecundia dici nequeat, quod Scripturam non melius quam Lutherus, Zwinglius & Calvinus noverint. Invehitur deinde in tractatum *Petri Molinæi, Sedanenſis* olim Eccleſiaſtæ, *de vita Gregorii magni*, & craſſiſſimæ im-

impoſturæ eum accuſat, quod ſcripſerit, Gregorium non repugnaſſe electioni ſui ad Pontificatum; & vel ob hunc unicum errorem, omnem Molinæi doctrinæ fidem abjudicat. De cætero excuſationes addit, quod in ſua hac Gregorii hiſtoria ſcripſerit, quæ a moribus hujus temporis haud parum diſcrepent, & quod *Baronium* alicubi, ubi ut homo & præoccupatus erraverit, reprehendere auſus ſit: allegat autem ex Patini medici, quem ut virum veraciſſimum laudat, relatione, *Lucæ Holſtenii* effatum, qui in Baronio octo erratorum millia monſtrari a ſe poſſe aſſeveraverit. Quamvis enim iſte numerus vero major eſſe poſſit, magnum tamen eſſe non dubitat.

DN. BERNOULLII NARRATIO CONTROVERſiæ inter Dn. Hugenium & Abbatem Catelanum agitatæ de Centro Oſcillationis, quæ loco Animadverſionis eſſe poterit in Reſponſionem Dn. Catelani, num. 27. Ephem. Gallic. anni 1684. inſertam.

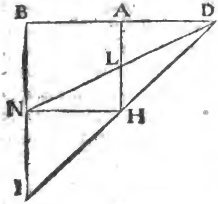
Excerpta ex Litteris Dn. Bernoullii Lipſiam miſſis.

MEnſe Septembri A. 1681 Abbas Catelanus propoſitionem quandam tractatus Cl. Hugenii, quem de *Horologio Oſcillatorio* inſcripſerat, adortus eſt, formata contra illam objectione; in qua quia mentem ſuam minus feliciter expreſſit, anſam dedit iſti controverſiæ, quæ hucusq; fere inter illos viguit. Verum quidem eſt, eum initio a. 1682. objectioni ſuæ additis paucis lineis variationem quandam induxiſſe; ſed quoniam ejus partes ſatis adhuc male cohærentes reliquit, eam in mente Lectoris ſui excitavit opinionem, quaſi perſuaſum haberet, ſummas altitudinum, e quibus pondera alicujus penduli junctim deſcendunt, & ad quas poſtmodum ſeparatim aſcendunt, inæquales eſſe debere hanc ſolam ob cauſam, quod *priores altitudines ſint proportionales ipſis ponderum celeritatibus, poſteriores vero non niſi quadratis iſtarum celeritatum*. Quare etiam Hugenius, id unicum Catelano ſcrupulum movere ratus, reſpondere abſtinuit, uſq; in menſem Junium, quo tandem calamum arripuit, ac exemplo duorum numerorum 5 & 10, duorumq; aliorum 3 & 12 breviter monſtravit, fieri utique poſſe, ut binæ quantitates eandem cum binis aliis conficiant ſummam,

mam, etiamſi diverſam ab illis rationem habeant, neque tum temporis in dubium revocavit πρῶτον Catelani ψεῦδος, quod tamen in prima jam objectionis ſuæ impreſſione manifeſte ſatis prodiderat, dum ſuppoſuit: *Pendulum ex duobus ponderibus compoſitum, eandem acquirere celeritatem, quantam acquirat ſumma pendulorum ſimplicium*; id vero ſicco pede præteriit Hugenius, vel quod non penetrarit ſtatim, ob nullam periodorum connexionem, quorſum falſa iſta Catelani ſuppoſitio tenderet, vel potius quod illi ceu veriſimili admodum tum ipſemet adſtipularetur. Catelanus interea Hugeniano reſponſo non contentus, excepit 20 Julii 1682, ac terminis Algebraicis rem aggreſſus eſt, eodem innixus fundamento: *Quod totalis celeritas penduli compoſiti æquet ſummam celeritatum partium ejus ſeparatarum.* Quo facto controverſia iſta ultra annum ſopita jacuit. Me quod ſpectabat, cui Hugenii liber tum nondum viſus, nedum lectus fuerat, ſcopum alium non habebam, quam illuſtrare ejus reſponſionem, remque examinare, qualiter ab ipſo examinata, atque in Actis recenſita fuerat. Animadvertens itaque, Catelani principium ab Hugenio non refutatum eſſe, & ego illud intactum reliqui, ſufficere mihi ratus, ſi Hugenianum reſponſum ſimpliciter applicarem ad præſentem controverſiam, propoſito eum in finem exemplo penduli, e duobus æqualibus ponderibus compoſiti; ubi innuere ſaltem volui, quod ſuppoſito pro totali ejus celeritate numero ternario (quicquid ſtatuatur de celeritatibus utriusque ſeparatim ſpectati ponderis, dummodo eæ ſint in ratione 2 ad 1) quadrata $\frac{144}{25}$ & $\frac{9}{25}$ ex mente Hugenii ſignificare debeant non niſi *rationem altitudinum*, ad quas aſcendant ſeparata pondera, minime vero *ipſas altitudines* (quod ipſe quoque poſtmodum indigitavit Hugenius in ſecunda reſponſione, 8 Jun. 1684) partim quoniam celeritates atque altitudines, utpote quantitates heterogeneæ, ſe mutuo menſurare non poſſunt; partim etiam, quia ipſe Catelanus urgere ſaltem videbatur, altitudines eſſe *proportionales* quadratis, vel *ſicut* quadrata celeritatum; tametſi in proxime ſequenti calculo quadrata iſta pro ipſis altitudinibus adhibuerit. Comparato mihi paulo poſt, & perlecto Hugenii libro, animadvertebam, Propoſitionem controverſam ex priore Hypotheſium, quas Auctor initio ſtabiliverat, adeo evidenter inferri, ut neutra infringi poſſit, quin ſimul evertatur altera; quocirca judicabam-

Bbb

cabam, ſi Catelano falſa fuiſſet viſa propoſitio, eum potius ipſam adoriri debuiſſe Hypotheſin, magnumque illud inibi contentum Principium Mechanicum. Verum enim vero cum hujus principii veritatem nullo jure in dubium revocare poſſem, atque ſimul etiam ſeriem ratiocinii a Catelano ſatis confuſe propoſiti evolvere cœpiſſem, errorem ejus detexi illico, falſamque cognovi eſſe, qua nitebatur, regulam, nimirum: *Celeritatem totalem penduli compoſiti æqualem eſſe ſumma celeritatum partium ejus ſeparatarum.* Atque ut oſtendam, animadverſum mihi fuiſſe errorem, priusquam Hugenii epiſtola de 8. Jun. lucem aſpexiſſet, afferam hic cauſam phyſicam, omiſſam ab Hugenio, qua fit, ut penduli compoſiti celeritas perpetuo minor ſit celeritate partium ejus ſeparatarum: Ponamus majoris evidentiæ ergo, pondera penduli A & B in linea inflexili DB libere hinc inde moveri poſſe, ſic ut linea hæc, dum rotatur circa axem D, quamvis ſecum rapiat pondera, non tamen impediat deſcenſum illorum in

linea recta verſus centrum Terræ. Quo poſito, conſtat, utrumlibet pondus ſigillatim dimiſſum, eadem celeritate latum iri, qua ferretur absque virga DB, utpote nec a virga, nec ab ejus axe ullo modo impeditum; id eſt ſi pondus A absque virga certo tempore conficit ſpatium AH, & pondus B ſpatium æquale BN, utrumque etiam cum virga, ſed ſigillatim, dimiſſum eodem tempore idem ſpatium AH & BN conficiet. Conſtat inſuper, quod ſi gravitas in utrumque pondus ageret viribus, quæ proportionatæ forent ipſorum reſpectivis ab axe diſtantiis, virga nullum adhuc ipſorum deſcenſui afferret impedimentum, propterea quoniam exacto certo tempore unum eorum reperiretur in H & alterum in I, vel prius in L, poſterius in N, ſive absque virga, ſive cum virga, ſive ſigillatim ſive conjunctim dimitterentur. Verum enim vero quoniam gravitas in utrumque pondus agit viribus æqualibus, ſic ut pondera eodem tempore æqualia ſpatia AH & BN tranſigere annitantur, & tamen interea pondus A jun-

Digitized by Google

junctim dimiſſum, ob inflexilem virgam, nequit pertingere niſi ad L, dum pondus B jam eſt in N, hinc ſequitur, gravitatis vim in pondere A non eſſe exhauſtam; adeoque reſiduum harum virium, ex una parte urgere debere corpus B, ex altera ipſum axem D, eundemque premendo aliquam ſui partem ibidem inſumere & deperdere; ſiquidem virga hocce caſu inſtar vectis conſiderari poſſit; prout extra dubium eſt, quod ſi corpus B infinite tarde moveri, id eſt, firmum & ſtabile eſſe intelligatur, ſicut axis D corpus A partem ſui ponderis, æque in axem D atque in corpus B transferret. Ex hactenus dictis colligere proclive eſt, ſi quis examinare vellet, quantam partem celeritatis ſuæ pondus A in premendo axe D conſumere debeat, eum exinde, imitando Dn. Catelani ratiocinium, veritatem aut falſitatem Hugenianæ Hypotheſeos, inque hac fundatæ Propoſitionis detegere poſſe. Rogantur hac occaſione eruditi, ut examinent, qualem legem communicationis celeritatum obſervent corpora mota, quæ ex una parte innituntur firmo fulcimento, ex altera alii corpori itidem, ſed tardius moto: ſi namque celeritatis exceſſus, qui hinc inde communicandus eſt, in eadem ratione diſtribueretur, in qua diſtribuitur onus aliquod, quod vecti duobus ſuſtento fulcris impoſitum eſt, nimirum in ratione reciproca diſtantiarum mobilis a fulcris, tum imitando ratiocinium Dn. Catelani, deprehenderemus, ſummam altitudinum, ad quas aſcendunt ſeparata penduli pondera, viciſſim nunc minorem eſſe ſumma altitudinum, e quibus antea conjunctim deſcenderant, quod iterum Hugenianam Propoſitionem everteret.

En calculum: Eſto altitudo AL $= 1$ ped.
Altitudo BN $= 4$ ped.

Celeritas ponderis A acquiſita in puncto L, ubi deſcendit ſeparatim $= 1$

Celeritas ponderis B acquiſita in puncto N, quando cadit ſeparatim $= 2$

Celeritas ponderis A acquiſita in puncto L, quando deſcendit conjunctim $= x$

Igitur Exceſſus celeritatis ponderis A, qui tam in axem, quam in pondus B redundat $= 1 - x$

Digitized by Google

Et pars hujus exceſſus, quæ ſoli ponderi B communicatur $= \frac{1}{4} - \frac{1}{4}x$

Tota ergo celeritas ponderis B in puncto N cum conjunctim cadit $= 2\frac{1}{4} - \frac{1}{4}x$

Atqui vero $2\frac{1}{4} - \frac{1}{4}x, x :: 4, 1$. Igitur $x = \frac{9}{17}$ & $4x = \frac{36}{17}$ eorumque quadrata $\frac{81}{289}$ & $\frac{1296}{289}$ quorum ſumma $4\frac{13}{17}$ minor eſt $1 + 4 = 5$ Antequam finiam, in favorem Dn. Catelani hoc monebo, quod etiamſi commune gravitatis centrum juxta illum altius aſcendere deberet, quam deſcendit, nondum tamen ſequatur, repertum fore motum perpetuum, ut ſibi perſuadet Ill. Hugenius; quoniam in iſtis abſtrahi ſolet ab aeris reſiſtentia, a diminutione celeritatis, quæ neceſſario ſequitur diſruptionem vinculi, quo connectebantur partes penduli, aliorumque obſtaculorum; prout ipſa quoque hæc aeris reſiſtentia in cauſa eſt, cur ſimplex pendulum motum ſuum non continuet, ut maxime in Hypotheſi Hugeniana ad eandem aſcendere debeat altitudinem, a qua deſcendit.

EJUSDEM DN. BERNOULLII DEMONSTRATIO Rationum, quas habent ſeries numerorum naturali progreſſione ſeſe inſequentium, vel quadratorum, cubicorum, &c. item trigonalium, pyramidalium &c. ad ſeries numerorum totidem maximo æqualium.

Excerpta ex iisdem litteris.

WAlliſius in Arithm. Infinit. id ſola inductione inveſtigare docet; cui demonſtrandi modo, cum parum ſcientificus ſit, alium eumque facillimum hic ſubſtituam. Ex. gr. Explorandum ſit, an ratio ſeriei numerorum naturali progreſſione ſe excipientium & a cyphra inchoantium, ad ſeriem totidem maximo æqualium ſemper ſit ſubdupla. Pono, rem examinatam eſſe aliquo usque; terminumque ultimum, in quo examinando ſubſtiti, appello a: eritque numerus terminorum ob initialem cyphram, unitate major, nempe $a + 1$: adeoque ſumma totidem ultimo æqualium $aa + a$, cui cum ſumma progreſſionalium inductione ſupponatur reperta fuiſſe ſub-

ſubdupla, erit hæc $\frac{aa+a}{2}$. Augeatur jam ſeries progreſſionis uno termino, eritque adjectus terminus $a+1$, qui junctus ſummæ præcedentium $\frac{aa+a}{2}$ producit $\frac{aa+3a+2}{2}$ ſummam totius progreſſionis: ſed cum numerus terminorum jam ſit $a+2$, erit ſumma totidem adjecto ultimo æqualium, $aa+3a+a2$ quæ ſummæ progreſſionalium itidem dupla exiſtit. Quod ſi jam iſte terminus, qui modo vocatus erat $a+1$ appelletur a, inſuperque novus progreſſioni adjiciatur, qui erit $a+1$, eadem valebit demonſtratio: cum ergo conſtet, rationem ſubduplam in qualibet ſerie deprehenſam, inferre eandem in ſerie uno termino aucta, atque hinc etiam in ſerie duobus, tribus &c. infinitis terminis aucta, ſequitur univerſim, quod ſi hæc proprietas in paucis ſeriebus inductione reperta fuerit, pariter communis ſit omnibus. Q. E. D.

Ad eundem modum demonſtrabitur, rationem ſummæ ſeriei quadratorum a cyphra incipientium, ad ſummam totidem maximo æqualium eſſe ſuptripla majorem exceſſu, quem indigitat ea ratio, quam habet unitas ad ſextuplum radicis quadratæ termini maximi; item ſummam ſeriei trigonalium a duabus, pyramidalium a tribus &c. cyphris inchoatorum, ad ſummam totidem maximo æqualium eſſe ſubtriplam, ſubquadruplam &c. ſupponendo nimirum, id aliquo usque ſaltem inductione compertum eſſe, illudque deinceps demonſtrando de ſerie uno termino aucta.

GEORGII VVOLFGANGI VVEDELII MED. D. Conſiliarii ac Archiatri Saxonici &c. Exercitationum Medico-Philologicarum decades duæ.

Jenæ, ſumptibus Johannis Bielkii 1686, in 4.

QUæ olim ſub programmatum alioque titulo pertractavit, ſeorſimque edidit Auctor Celeberrimus, illa nunc in faſciculum collecta ſub Exercitationum Medico-Philologicarum titulo extare voluit, quo, quæ non prodeſſe vel ſervari poterant ſingulatim, juncta illam acquirerent faciem, ut minus diſplicere vel negligi

valerent. Accipe ergo L. B. breviſſimis uniuscujusvis Exercitationis ſummam.

In *I. de morte proditoris Judæ*, inquirit Nobiliſſimus Auctor in mortis genus peſſimi hujus nequam, refutataque illorum opinione qui κυνάγχῃ ipſum interiiſſe volunt, demonſtrat, non ſolum ex aliis S. S. locis, ſed quoque ex profanis ſcriptoribus, Græcum vocabulum ab Evangeliſta ad exprimendam proditoris mortem adhibitum, ſuſpendium ſive ſuffocationem per laqueum deſignare. Examinat poſtmodum, quomodo ex ſuſpendio crepare, h. e. cum violentia ac ſonitu diſrumpi potuerit. Negat vero id factum a caſu; cum crepitu namque ex cauſa hac ruptura facta non eſſet. Negat etiam a putredine iſtam rupturam commode deduci poſſe, cum vi legis Judæis incumberet, ante Solis occaſum cadavera ſuſpenſorum terræ mandare. Quo itaque in veram hujus phænomeni cauſam deveniat, ſcrutatur, quænam pars abdominis dirupta fuerit; & ubi de cute abdominis, muſculisque ſubjacentibus pariter ac peritonæo id negavit, concludit denique inteſtina crepuiſſe, & ex ipſis in ſpecie cœcum dictum, id quod fieri poſſe duplici obſervatione propria comprobat. Exiſtimat proinde, ut in ſummam contrahamus mentem Noſtri, Judam ante ſuſpendium ileo laboraſſe & crepaturam inteſtinorum paſſum, qua audita, (alias ex nefando proditionis facinore angore ac terriculamentis percuſſus miſer) novo terrore veluti exanimatus, laqueo finem vitæ accelerarit. Cæterum quod Evangeliſta dicat, *& effuſa ſunt omnia ejus viſcera*, id non de prolapſu viſcerum extra corpus, ſed ſolummodo de effuſione fecum, ſanguinis aliorumque humorum in cavitatem abdominis interpretatur.

In II. de Morte Attilii Reguli, deſcribitur primo mors Reguli ex Oratorum principe his verbis; Carthaginenſes reſectis palpebris illigatum in machina, vigilando M. Regulum necaverunt. Deinde cauſæ inveſtigantur mortis, evinciturque, ipſam palpebris reſectis & pervigilio exin oriundo deberi. Cum enim continuo ideæ præſentes eſſent, ac ſimulacra varia obverſarentur archeo, cogitationesque ſollicitarentur varie, hinc maxima non ſolum moleſtia oriebatur, ſed ſpiritus quoque per ſomnum haud refecti deficiebant ſenſim miſerrime.

In

In III. de Vultu ſpeculo corporis, a ſanguinis conditione dependere colorem faciei, & ex hoc ſanitatem cognoſci poſſe probat; hincque non ſolum Medicos coram adeſſe ægrotantibus jubet, ſed etiam ex ipſa diſcoloratione faciei jam ſanguinis defectum vel ejus retroceſſionem ad interiora, vel dyſcraſiam ſcorbuticam aut cachecticam commode addiſci poſſe docet.

In IV. de luce vitali, ab igne regi hoc univerſum, Romanos non ſolum, ſed & Ægyptios olim ſibi perſuaſum habuiſſe, in limine exercitationis notat. Sed majori jure de igne cordis prædicari microcoſmi conſervationem poſſe monſtrat, utpote a cujus vigore vegetatio corporis ac vitalitas; a ſufflaminatione vero interitus ejus vel languor dependeat.

In V. de nutritione dulcium, cum ab Hippocrate, Celſo ac Galeno paſſim doceatur, dulcibus nos præ reliquis nutriri, idcirco pro veritate hujus effati adſtruenda monet, per dulcia primo cuncta blanda ac ſuavia heterogeneitatis expertia, ſecundo non niſi temperata h.e. humida vel roſcida ab illis intelligi.

In VI. de utero morborum autore, occaſione regulæ a plurimis Medicis receptæ, ſcilicet fœminam omnem morbum bis pati, inquirit num ullis morbis ſit obnoxius uterus, & poſtquam affirmativam dixit ſententiam, qualesnam ſint iſti, enarrat.

In VII. de coloribus medicis, de Medici cum ſit officio, hominum ſpectare formas; formam vero conſtituant præter corporis habitum ſive ſtaturam, color quoque ejus, nunc albus, nigricans, vel rubeus, dignum judicavit Auctor, ætiologiam differentiæ coloris ex divi ſenis ſcriptis eruere, & quæ explicatu in ipſis difficiliora deprehenduntur declarare.

In VIII. de ſpiritu motore, a ſpiritibus animalibus & ſenſum & motum præſtari, uti antiquiſſimam, ita maxime utilem eſſe opinionem pro variis phænomenis deducendis, tam ex Hippocratis quam aliorum ſcriptis per totam exercitationem evincit.

In IX. de glandulis in genere & ſubcutaneis, explicato loco Hipp. c. 4 t. 6. de glandulis, uſuque glandularum in genere recenſito, deflectit ad tumores œdematoſos ac ſteatomatoſos, quorum cauſas ex partibus his male affectis deducit.

In X.

Digitized by Google

In X. de organis reſpirationis, incitatus a reſpirationis ſumma neceſſitate, rimatur perpetuæ hujus reciprocationis cauſas. Primo vero in genere examinat rationes motus, poſtmodum progreditur ad reſpirationem, ubi comparatione facta inter pulmones & follem, aeris externi elaſticitatem, cum aere thoraci innato diaphragma ſurſum & deorſum agitare, hincque expanſionem & compreſſionem pulmonum efficere probat.

In XI. de uvula plectro vocis, columellam ſive uvulam non parum contribuere ad formandum ſermonem, manifeſtiſſimum redditur ex raucedine vocis poſt ejus extirpationem inſequente. Nondum tamen conſtat, quid præciſe uvula ad vocis moderationem conferat; hinc Noſter probare annititur, ab ipſa non ſolum copioſe ad hanc glandulam depoſitam, ac alias ad laryngem depluentem ſalivam ad anteriora diverti, ſed etiam continuo ejus ſubſultu inter loquendum concitato, plectri muſici ad inſtar motum palati undulantem excitari, ac per conſequens ſonum modificari ac mire variari.

In XII. de catarrho & rheumatiſmo, quam Hippocrates, Ariſtoteles ac Galenus de morborum cauſis foverunt ſententiam, ſcilicet alios ex igne, alios ex aqua ſive rore generari, illam tanquam veritati admodum conſentaneam demonſtrat. Ab igne enim febres deducit, plures vero morbos a ſeroſa colluvie juxta Piſonem in libro peculiari de his morbis conſcripto, & denique ex igne & aqua ſimul arthritidem. Sumere vero ultimum hunc, ob dolorem & fluxum ad artus ſatis famoſum affectum, originem a catarrhis a capite ad varias partes deſcendentibus, ex genuina interpretatione textus 15. Hippocratis de loc. in hom. c. 18. comprobat. Tandem de differentiis catarrhi & rheumatiſmi facit verba, adjungens cauſas, quamobrem toties inter ſe a Medicis confundantur.

In XIII. de pulſu, & ſpeciatim intercurrente, poſtquam inter ſtellarum micationem & pulſum comparationem inſtituit, a Galeno diffuſiſſime doctrinam de pulſibus eſſe exhibitam, imo differentias eorum plures deſcriptas quam unquam deprehendantur, refert. Dari nihilominus alias ſpecies, quæ vel nomine vix amplius notæ ſint, e quorum numero intercurrentem, in polypo

ac

ac palpitatione cordis ſolennem,inſtar omnium nominat,deque ipſius natura prolixius diſſerit.

In XIV. de uſu reſpirationis, ſequens poriſma exhibet. Ut aer ſe ad ignem culinarem,ita etiam ad calidum vitale habet, & ſimilis convenientia quoque eſt inter pulmones & cor una cum ſanguine. Elicit itaque, ab aere impelli rapidoque curſu moveri non ſolum vitalem ignem, ſed inſimul omnes corporis tam ſolidas quam fluidas partes; item ab aere e pulmonibus partes humidas abundantes exportari, nec non ſulphureas ac luminoſas ſanguinis moleculas ſplendore illuſtrari infert. &c.

In XV. de Fundamentis Methodicorum, refert hujus ſectæ fundatores docuiſſe (1) nullas alias indicationes ad curam morborum requiri, quam ut laxum adſtringatur, ſtrictum laxetur, & in medio ex his mixto id quod magis urgeat attendatur. (2) Medicum non oportere anxie eſſe ſolicitum de cauſis proximis & immediatis; ſufficere namque antecedentes ac remotiores; magis vero ipſi in eruendis ſignis eſſe deſudandum. (3) omnia omnium corporis partium communia eſſe medicamenta, cum ſimili paſſione fuerint affectæ, adeoque ſpecifica nulla eſſe. (4) quiete & abſtinentia multos, imo omnes curari morbos. Abſtinentiam itaque imperabant triduanam, & ne tum quidem alimentorum ordinariam deglutitionem admittebant, ſed accurate obſervato duplici nutritionis circulo,reſumptivo & metaſyncritico, ſucceſſive iterum concedebant quantitatem proportionatam alimentorum, quam antea detraxerant.

In XVI. de uſu glandulæ lachrymalis,poſtquam inter prærogativas harum glandularum lachrymalium retulit, quod tam extantes ac nudæ,ſecus ac ulla alia glandula,appareant; item,quod ſimili modo ac glandulæ pituitariæ oſſibus immediate(quo privilegio nulla glandula præterea gaudet) adſtent; de uſu ejus latius diſſerere incipit. Docet itaque,lympham in his glandulis ſecretam, non tantum ad egerendum dolorem corporis ac animi, ſed inſuper ad lubricationem ac deterſionem & nitorem oculorum,nec non ad diverſionem ſeri ſuperflui, nariumque humectationem facere. Subjungit his morbos glandulæ proprios, & ex ejus præternaturali conſtitutione reſultantes.

Digitized by Google

In XVII. de bile fermento inteſtinorum, quicquid alii de uſu bilis ſentiant, Noſtro placuit inpræſentiarum defendere bilem eſſe inteſtinorum fermentum. Probat autem hoc effatum primo a particulis bilem componentibus ſulphureis ac ſalinis, quæ cum lymphaticis ſucci pancreatici, & ſtomachicis, aut cum chylo mixta, promtiſſime fermentationem inducere aptæ natæ ſunt; ſecundo exemplo ab aloe in corpus aſſumta, fermentationem notabilem excitante. Et ne forſan dubium maneat, quomodo citra communicationem ſaporis amaricantis bilis cum chylo fermentationem ſubeat, refert, aloem & colocynthidem concreta amariſſima fermentationis ope ita cicurari poſſe, ut omnem amittant amaritiem.

In XVIII. de vulnere אל—החומש *ſeu in quinta coſta*, cum quater in lib 2. Samuelis vulneris in quinta inflicti fiat mentio, inveſtigandum ſuſcipit, quale ipſum fuerit. Monet vero primo per quintam coſtam non e ſpuriis quintam, neque inguen, prout Vulgatus vult, intelligi poſſe; nemo enim unquam medicorum ſic locutus eſt, adeoque dubium manet, num in hoc ſenſu locutionem hanc Spiritus ſanctus ſolum adhibeat. Deinde neque ψόα ſive lumbi, ut LXX viralis habet, ſubintelliguntur, cum non a tergo, ſed antrorſum vulnus inflictum ſit, teſte 2 Sam. 2, v. 23. Nec hypochondria læſa ſignificantur, uti R. Jochanan apud Kimchium vult; hæc namque vulnera non tam ſubito necaſſent. Tandem male per abdominis vulnus læſio iſta explicatur, utut id effuſio viſcerum in Amaſa ex vulnere facta confirmare videatur; obſtat enim primo expreſſa coſtæ quintæ appellatio in textu, deinde nil impedit, quin per viſcera effuſa ſanguis intelligatur, cum impetu e corpore fluens. Concludit propterea, nullum aliud ſubintelligi poſſe vulnus, quam cordis; hoc namque non tantum ſub coſta quinta ſitum eſt, ſed læſum etiam ſubitaneam mortem inducit.

In XIX. de Saule Energumeno, deſcribitur ex ſacris literis morbus Regis, quod nempe recedente Spiritu ſancto malus ſpiritus ſuper ipſum requieverit, qui perturbando eundem per certos veluti paroxyſmos in furorem egerit. Inde diſquirendi occaſionem ſumit Noſter, quo morbo miſer Rex implicitus, h. e. num vere a dæmone obſeſſus fuerit, num vero ſolum ſuffocatione, quorſum LXX. & Joſephus in Antiquit. Judaicis inclinant, laboraverit. Rejectis tamen

men cunctis his ſententiis probat, ipſum melancholia dæmoniaca correptum.

In XX. de Clave principiorum Chymicorum, cum non ſolum ab antiquiſſimis, ſed etiam modernis pene cunctis Chymicis pro artis hujus principiis habeantur ſal, ſulphur, mercurius, phlegma & caput mortuum; quare hæc & non alia ad hanc dignitatem fuerint evecta examinat. Clavem vero ex objectis & modis operandi circa eadem facile deſumi poſſe refert. Objectum namque primum ac ultimum, quæ chymicam Διάκρισιν ſubeunt, dicit aquam & terram, ſeu humidum & ſiccum; illa vero deinde (1) evaporatione (2) accenſione (3) ſolutione, pariunt tria illa omnium rerum materialia principia; quicquid enim fumat mercurius eſt, quicquid ardet ſulphur eſt, quicquid denique ſolvitur vel coagulatur ſal eſt. Varia deinde addit, quamobrem principiis his ex regno minerali deſumta nomina ſint impoſita? cur in hoc ordine ponantur communiter, ut primum locum ſal, ſecundum ſulphur, & tertium mercurius occupet? Reliqua brevitatis gratia omittimus.

LEZIONI INTORNO ALLA NATURA DELLE Mofette,

hoc eſt:

Lectiones naturam mephitium concernentes, autore Leonardo Capuano, Academico Inveſtigante.

Neapoli, apud Salvatorem Caſtaldum, 1683, in 4.

PRæfatio his lectionibus ab Editore Autoris filio præmiſſa, illius Academiæ, cujus membrum fuiſſe Leonardum titulus libri jam recitatus teſtatur, originem & fata commemorat. Scilicet ad exemplum Regiæ Societatis in Anglia, & Academiæ Florentinæ, cui nomen a lydio lapide erat, Neapoli Andreas Concublettus Marchio Arenæ viros quosdam clariſſimos ejus urbis invitaverat, ut ſtatis diebus in domo ſua convenirent, ac de ornanda re literaria confabula-

rentur. Hi nomen *Inveſtigantium* ſibi ſumſerunt, & emblematis loco elegerunt *canem odorum*, appoſito verbo Lucretii, *veſtigia luſtrat.* Vix tamen unus alterque conventus celebratus fuit, cum eo cujus auſpiciis viri coiverant, abeunte, Societas iſta, unde univerſæ Italiæ ſingulare celebritatis incrementum multi prædixerant, iterum ſoluta eſt. Viginti nunc anni ſunt & amplius, ex quo hæc ita contigerunt, & Leonardus Capuanus in primis iſtis conventibus diſcurſus tres non ineruditos recitavit, quos tertio abhinc anno Cæſar filius ad conſervandam Societatis memoriam publicæ luci expoſuit, & Chriſtinæ Suecorum Reginæ inſcripſit. *Lectione prima* Leonardus narratione hiſtorica recenſet loca potiora, quæ terræ putorem enecantem olim emiſerunt, aut hodie exhalant. Differit inprimis prolixe de antris & lacubus Neapolim, Puteolum, Bajarum, Cumarumque rudera circumfluentibus, & avernum monet a mephiti eo diſtingui, quod ille ſolis avibus, hæc omni fere animalium generi ſit exitialis. Deinde veterum pariter & recentiorum philoſophorum placita de cauſis mephitium colligit, quidque ſingulis incommodi inſit, exponit. *Lectione ſecunda*, in fermentatione ſanguinis ſuccorumque vitam conſiſtere arbitratus, probat ad eam continuandam omni tam vegetantium quam ſentientium multitudini neceſſarium eſſe aerem nobis circumfuſum, quem viventia pulmonibus deſtituta inſtrumentis aliis æque idoneis haurire ſoleant. Auram vivificam, quæ ex ſanguine generetur in cerebro, omnis eſſe motus in animantibus principium docet, ipſamque pectoris dilatationem non aliunde pendere, quam ab aura iſta, quæ ad nutum animæ præſidentis in membrorum nervos decurrat, & ſic reſpirationem, (quam motibus voluntariis accenſeri vult) efficiat, aeremque attractum per vaſa ad ſanguinem comitetur. *Lectione ultima* ſingulos effectus cavernarum mephitim exhalantium examinat, & eorum reddere rationem ſatagit. Extingui in iſtis accenſas faces ſcribit, dum ſpiſſi compactique halitus minerales particulis ignem componentibus reſiſtant, easque ſic comprimant, ut majori vi cedentes diſſiliant ac diſſipentur. In animalibus eosdem vapores, qui paulatim e diſtinctis terræ venis aſcendant, ac poſtmodum in cavitatibus ſubterraneis uniantur, per vim ingredi organa reſpirationi dicata, auramque vivificam vel penitus expellere, vel ita contrahere, ut ceſſet ſanguinis &

alius

alius omnis motus, adeoque nec vita ſupereſſe poſſit. Averna, quæ ſint lacus, quorum aquas penetrent halitus minerales e fundo adſcendentes, ſolis eſſe avibus exitialia, quod hæ liberiore aere, cujus vis elaſtica a vaporibus minus impedita ſit, opus habeant, alia autem animalia facilius aerem exhalationibus impragnatum tolerent. Sub finem univerſi tractatus inquirit, cur avernus in agro Campaniæ quondam Plutoni ob funeſtos effectus dicatus, jam a longo tempore, & piſces ferat, nec amplius ſit avibus exitio? eorumque opinioni ſubſcribit, qui cauſam in incendia adjacentis Gauri, quem hodie Barbarum vocant, Petrarcha vero & Boccacius male pro Falerno habuerunt, rejiciunt, & halitus letiferos, qui olim aquas penetraverint, nunc deflagraſſe exiſtimant. Cæterum non pauca ad hiſtoriæ naturalis incrementum pertinentia, de corporibus intra terræ ſinum abſconditis, & cum his, quæ quotidie oculis uſurpamus, proxime convenientibus jucunde & erudite paſſim miſcet.

QVADRATVRA CIRCVLI INFINITIS MODIS demonſtrata a Dethlevo Cluvero, e Soc. Reg. Anglicana.

NOn tantum fama, quæ incerta certis, ac quadrata rotundis ſæpius miſcere ſolet, ſed ex literis fide dignis, Londino ſubinde ad nos datis percepimus, Virum Clariſſimum *Dethlevum Cluverium*, celeberrimi illius Polyhiſtoris *Joh. Cluverii* nepotem, arduum illud (quodque mortalium captum tantum non ſuperare videbatur) Problema de *Quadrando circulo*, iis tandem adſtrinxiſſe legibus, ut non tantum innumerabiles ſive infinitas approximationes, diverſas plane ab omnibus illis, quæ hucusque lucem aſpexere, ſed & geometricam invenerit viam, qua magnitudo circuli ſecundum genuinam infiniti indolem exhiberi ac deſcribi poſſit. Quibus ratiociniis (admiratione omnino dignis) adeo abſtruſum negotium eousque perduxerit, uberrime in Actis noſtris exponetur, quamprimum ipſius de SCIENTIA INFINITI liber ad manus noſtras pervenerit; vel ipſi *Auctori* perfectam demonſtrationis ſeriem, doctiſſimo-

rum per Europam Mathematicorum judiciis jamdudum expoſitam, nobiſcum communicare placuerit. Deſtinata quidem nobis erat ampla nobiliſſimi hujus inventi deſcriptio, autumno anni elapſi; ſed quæ fato literarum, vel peſſima tabellariorum negligentia intercidit. Quo autem Lectori harum rerum curioſo generales quasdam notiones de nova hac quadratura ingeramus, lubet easdem paucis verbis ex ipſis *Autoris* literis Londini ad nos die $\frac{4}{14}$ Junii 1686 datis excerpere.

Demonſtrat ſcilicet, ac fundamenti loco ſupponit, *Ideam Maximi* omnia *in Infinito minima* ad uniformem rationem redigere: ita aſſumtis ad libitum tribus lineis A, B, C (quibus circuli figura determinari ſolet) tria harum linearum quadrata, ſimpliciter vel hoc modo diſpoſita

$$+\frac{C^2B^2}{A^2} + \frac{C^2\,A}{B^2} \pm \frac{B^2A^2}{C^2}$$

$$\begin{matrix} + & - & + \\ - & + & + \end{matrix}$$

una cum alia quadam, uni—bi—triformi numerorum progreſſione, quadratica ipſis præfixa totam circuli compagem efficient ῥητὴν, effabilem ſive rationalem. Neceſſe autem eſt, ut hi numeri velut coefficientes quadratorum, eam inter ſe obſervent harmoniam, ut ſumma primi & ſecundi producat numerum quadratum; tertius autem ſubtractus a primo & ſecundo relinquat itidem duos quadratos. Ex hac enim trinitate principiorum, tum area circuli, tum longitudo curvæ cyclicæ, ſive in numeris fractis, ſive integris infinitis modis in myriadibus figurarum ſtatim poterunt exprimi; & quidem absque ulla radicum extractione, ſive Algebraica ſive Arithmetica. Suppoſito hinc v. g. radio $= 1$, quarta pars peripheriæ, $\frac{1}{4}$C, erit $= 1 + \frac{2}{5} + \frac{36}{325} + \frac{5488}{160225} +$ &c. & tota C $= 5 + \frac{3}{5} + \frac{144}{325} + \frac{21952}{160225} +$ &c. ſive $6 + \frac{144}{325}$ &c. quibus infinitum cyclicum per giganteos progreſſus expugnatum, in nihilo tandem rationis univerſalis ideam aſſumit. Repræſentant autem iſtæ fractiones numerorum, totidem in circulo ſpatia, quæ in infinitum intra ejusdem ambitum diffuſa, perpetuo ſunt inter ſe ut numerus ad numerum. Centra vero magnitudinis vel gravitatis horum ſpatiorum per infinitam rationum com-

compoſitionem inter ſe connexa, oſtendent geometricam Problematis conſtructionem. Quamvis & aliis innumeris modis eadem conclufio ex datis poſſit elici. Quin immo *Autor* noſter his & ſimilibus innixus principiis, *ſtellarum in cælo* GENESIN a priori demonſtrandam aggreſſus (rem plane incognitam in philoſophia) quamlibet *ſtellam*, novam ac diverſam *Infiniti* comprehenſionem interpretatur. Eritque *quadrare circulum* hoc quidem ſenſu, nihil aliud, quam EX DATA LINEA conſtruere MUNDUM, DIVINÆ MENTI ANALOGUM; ſive geometrice exhibere productum infinitum omnium numerorum, in naturali ſerie 1 in 2 in 3 in 4 in 5 in 6 in 7 &c; hoc eſt, omnes Transpoſitiones, Generationes ac Conjugationes rerum, quæ per naturam fieri poſſunt, univerſali quadam Idea includere. Quod equidem quantis ac quam immenſis difficultatibus ſit involutum, cuivis Philoſophiæ initiato perſpectum eſt. Nemo autem majori voluptate vel veneratione hæc myſteria proſequi poterit, quam qui geometriæ peritus per varias ambages in Tetragoniſmo inveniendo ſeſe jam excruciaverit. Omnes enim aliorum in hoc genere conatus tum facilitate ſuperat, tum irrationales illas diſtractiones ex infinitis diſſimilibus congeſtas æque diſſipat hæc nova INFINITORUM SIMILIUM METHODUS, quam ipſius clariſſimi *Autoris* verbis perquam dilucide deſcriptam, brevi in Actis noſtris exhibituri ſumus.

DESCRIPTIO NOVI MICROSCOPII, AUTORE DN. Joſepho Campano, ejusque uſus.

A Dn. Schelſtrateno, Vaticanæ Bibliothecæ Præfecto, in literis d. 15 Junii a. 1686 Romæ exaratis, communicata.

Adjunxit præſtantiſſimus hic Vir ingenioſis inventis ſuis microſcopium aliquod, cujus altitudo maxima ad quinque, minima infra tres pollices extenditur, quodq; multo adhuc brevius confici poteſt. Præſtat hoc omnibus aliis in hunc uſq; diem conſtructis, quamvis etiam multis lentibus conſtent, objectorum ampliatione, campi majore extenſione, claritate ac uſu. Auget enim objecta magis ac microſcopia alia quæcunque, etiam ſexies vel ſepties majora. Expandit campum majorem ſua ipſius diametro, ampliusq; ac ſua eſt altitudo. Mire conſervat claritatem ſuam (nimia objectorum ampliatione alias imminui perdive ſolitam) etiam in ipſis objectorum extremitatibus. Uſus

porro

porro eſt ſingularis; cum baſis objectum microſcopio ſubjiciens cuivis inclinationi, cum commoda ſemper luminis receptione, inſerviat. Conducit hoc microſcopium obſervandis omnium generum objectis, pellucidis, opacis, ſolidis, fluidis: hæc vero duobus vitris includit, in qua cuſtodia & animalcula per aliquot dies ita aſſervari poſſunt, ut facillimo negotio quæcunque animalculi pars exacte repræſentetur. Unde in diaphanis motus nervorum, humorum & chyli; ut & animalcula in ſemine quorumvis viventium longe facilius hic obſervantur, atque ope microſcopii guttæ ſphæricæ, a Dn. Levvenhoek jam inventæ. Adde quod & baſi a microſcopio hoc remota, idem inſerviat inſpiciendis vulneribus & plagis viventium, omnibusque aliis vel minimis particulis cujuscunque membri corporum anatomiæ ſubjectorum.

TAB. X. Subjicimus tabulam, in qua n. 1 ipſius microſcopii figura apparet, qua ipſius uſus cum cæteris microſcopiis communis exhibetur. 2 habetur hujus microſcopii uſus ſingularis ad intuendum corpora transparentia. 3. ejus uſus ad conſpicienda vulnera & cicatrices.

LIBRI NOVI.

ISaaci Voſſii Obſervationum ad Pomponium Melam Appendix &c. Londini apud Rob. Scot. 1686, in 4.

Miſcellanea; in quibus continentur, Præmonitio ad Lectorem de infantum communione apud Græcos: Defenſio libri de Græcæ Eccleſiæ ſtatu: Brevis narratio de D. Cyrillo Lucario Patriarcha CPtano &c. Auth. Th. Smith. Londini 1686, in 8

Prejugez legitimes contre le Janſeniſme, avec une Hiſtoire abregée de cette erreur depuis le commencement des troubles, que Janſenius & M. Arnaud ont cauſez jusques a leur pacification &c. a Cologne 1686, in 12.

Les plaintes des Proteſtans cruellement opprimez dans le Royaume de France. A Cologne 1686, in 12.

Lettre d' un homme desintereſsé écrite au ſujet de la Reponſe qu'on voit ici faite de la part de M. de la Chaiſe a la lettre que M. Spon lui a ecrite. a Cologne 1686, in 12.

Entretiens ſur la pluralité des mondes, par l' Auteur des Dialogues des Morts. a Paris 1686, in 12.

Conſiderations ſur le Traité Hiſtorique de l' Etabliſſement & des prerogatives de l' Egliſe de Rome & de ſes Evéques par M. Maimbourg. a Cologne 1686, in 12.

De l' utilité des voyages & de l' avantage que la recherche des Antiquitez procure aux Sçavans, par M. Baudelot. a Paris 1686, in 12.

)o(

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti A. M DC LXXXVI.

DE SPECIFICORUM REMEDIORUM CUM Corpuſculari Philoſophia Concordia. Cui acceſſit diſſertatio de varia ſimplicium medicamentorum utilitate uſuque, Autore Roberto Boyleo, Nob. Angl. Soc. Reg. Soc.

Londini, impenſis Sam. Smith. 1686, in 12.

Quanto Philoſophus ille Britannicus induſtriam ſuam, non vulgarem & incomparabile ingenium ſæpius teſtata fecit orbi erudito, tanto avidius ille, quicquid in publicum emittit illuſtris Autor, & inter cætera, præſentia quoque opuſcula amplectetur. Nec parum ſe debere viro quoque iſti ſumme erudito, literis D.F. notato, qui anſam Boyleo dedit hæc meditandi ſcribendique, intelligunt omnes, quotquot vel ſublimiorem Philoſophiam, vel artem Medicam amant. Quapropter nec ingratum Lectori Benevolo arbitramur futurum, ſi nonnulla eorum, quæ hiſce tractatibus continentur, memoremus, plura evitandæ prolixitatis ergo relinquentes attentioni Lectoris.

Ad demonſtrandam autem ſpecificorum remediorum cum philoſophia corpuſculari concordiam, ante omnia ſupponit, ſpecifica morborum remedia revera extare, h. e. dari ejusmodi remedia, quæ in morbo quodam ſi non ſemper, plerumque tamen cum felici ſucceſſu adhibentur, quamvis occulta ſit eorum operandi ratio, ut ad manifeſtam qualitatem reduci nequeat, e.g. Cineres cancrorum eſſe ſpecificũ adverſus morſum canis rabidi, oleum ſcorpionum contra ictum eorundem, ſerpentariam Virginianam adverſus morſus

 ſerpen-

Digitized by Google

ſerpentum, corticem Peruvianum adverſus febres intermittentes. Cumque ſpecificorum alia ſint interna, alia externa, hinc de internis monſtrat, eorum vim in ventriculo non imminui aut immutari. Quemadmodum enim rhabarbarum largius exhibitum urinam tingit, & pyra illa variegata, in coloniis Anglicanis Americæ nata, lotium quaſi ſanguinolentum reddunt, elaterium a capra comeſtum lacti vim catharcticam confert, allium a vaccis depaſtum ſimili odore lac atque butyrum inficit, &c. ita & ſpecificorum vires non deſtrui a ventriculo exiſtimat, præſertim cum pauciſſima ac minima corpuſcula ſufficiant ad producendum effectum; prout alias externe tantillum veneni, quod in viperæ morſu communicatur, & ſubtiliſſima effluvia moſchi horrenda non raro ſymptomata inferunt, & interne croci metallorum infuſio ſine ſenſibili ejus diminutione vomitus non numerandos excitat, & infuſio mercurii vivi vermes necat, etſi nulla circa ſaporem vel odorem in aqua percipiatur alteratio.

His præmonitis docet porro, quædam ſpecifica in morbis chronicis, ſi quid diſcutiendum aut reſolvendum ſit, operari inſtar menſtruorum, figura, atq; ſoliditate viſcidum iſtud morboſum diſſolvendo. Quædam vero deſtruendo acidum plurimorum morborum cauſam. Alia præcipitando materiam peccantem, qualia in ita dictis morbis putridis egregie convenire credit, quippe cui notiſſimum eſt præcipitans cujus paucula grana, ſi aquæ putridæ injiciantur, omnem ilico fœtorem præcipitando extinguunt. Alia peculiari facultate cor roborando; cum enim viſcerum ſtructura multum inter ſe differat, probabile eſt omninò, medicamentorum alia huic, alia illi convenire parti, ita ut commorando in ea, vires ejusdẽ augeat ad reſiſtendum morbo. Alia producendo in maſſa ſanguinea eam diſpoſitionem, qua natura poſſit corrigere & expellere cauſam morbificam. Denique alia uniendo ſeſe cum materia peccante, dum non neceſſum ſit ut ſemper expellatur, ſi modo corrigatur & alteretur debite. De externis poſtmodum ſpecificis ita diſſerit, ut ſtatuat ea per *cutis poros* ingredi ad interiora, uti conſtat exemplo cinguli *mercurialis* in ſcabie, amuleti arſenicalis in peſte cor maxime *diſturbantis*, item cantharidum in manu aut pera detentarum doloremque veſicæ inferen-

ren-

Digitized by Google

rentium. Hunc autem in finem ait ſufficere tenuiſſimam portionem, uti jamjam de internis ſpecificis annotatum eſt. Adhæc externa in eo faciliora eſſe, quod adhuc minus alterentur quam interna. Itaque ut vires etiam externorum ſpecificorum commonſtret, affert radicem pœoniæ e collo geſtatam contra epilepſiam, dentem hippopotami & ungulam alces adverſus ſpaſmum, muſcum cranii humani adverſus hæmorrhagias, lapidem Carneolum in palpitatione cordis, lapidem ſanguineum ex Hiſpania nova allatum itidem contra hæmorrhagias, lapidem nephriticum contra calculum &c.

In altera Diſſertatione de utilitate ſimplicium medicamentorum agit illuſtris Autor, eandemque variis commendat argumentis. Primo ſimplicia anteponit compoſitis ideo, quod certiora ſint, quoniam plurima corpora mutatione texturæ ſuas quoque qualitates mutant, uti ſatis liquet ex allegatis exemplis.

Secundo tutiora quoque eſſe ſimplicia inde probat, quod cum non pauci ſint, qui moſchum aut ambram, roſas, mel atque ſimilia non tolerent; ad hæc multa concreta præter virtutes medicamentoſas ſimul admixtas habeant qualitates nocivas, uti exemplo apii & abſynthii conſtat, hinc facilius aberratur in plurium medicamentorum compoſitione. Neque enim ſequitur, quæ ſeorſim ſumma bona ſunt, talia quoque permanere in mixtura.

Tertio ſimplicia magis ſunt parabilia, nihilominus ſatis efficacia, e.g. Aqua calcis vivæ externe & interne multis in morbis conducit, & in ſpecie externe contra ambuſtionem egregie valet, ſi cum oleo lini miſceatur in unguentum. Interne oleum lini expertum eſt ad pleuritidem ſuppuratam; ol. terebinthinæ hæmorrhagias ſiſtit externe, vulnera ſanat atque ipſam gangrænam tollit; ol. nucum antiquum adverſus calculum eſt præſtantiſſimum, ſapo Venetus adverſus icterum.

Quarto uſus ſimplicium materiæ medicæ notitiam egregie juvat & auget. Etenim ſatius omnino foret pauca examinaſſe ſimplicia, eorumque naturam, culturam, modum colligendi & aſſervandi majore cum ſtudio obſervaſſe, quam innumera coacervaſſe pompoſis formulis, inſtar Theriacæ vel Mithridatii.

Digitized by Google

Quinto, cum concreta dentur polychreſta, quæ ſi chymice tractentur, diverſiſſima præbeant remediorum genera, v. g. ex antimonio emeticum, purgans, ſudoriferum, aperitivum, diureticum, bezoardicum, cardiacum, &c. itaque melius eſt ejusmodi corpora dextre præparaſſe, poſthabitis tamen magnificis proceſſibus; quandoquidem præparationes perite variatæ non inutiliter ſubſtituuntur compoſitionibus, plerumque minus accuratis.

Sexto, ſi vel maxime a diverſarum cauſarum concurſu variæ quoque in morbis concurrant ſymptomata, non neceſſum tamen eſt plura adeo anxie conquiri, ſiquidem non modo remedia dantur ad varios caſus idonea, ſed & minus homogenea, ut ad maxime etiam diverſa ſymptomata feliciter adhibeantur. Ita enim cortex citri calidus eſt & acris, ſucculenta vero pulpa refrigerans & acida: rhabarbarum & purgat & adſtringit, atque ideo excellens in dyſenteria eſt remedium.

Denique loco concluſionis ſubnectit ipſa ſimplicia ſic ſatis eſſe compoſita, adeoque tam varium quoque præſtare uſum, uti monſtrat exemplo hederæ terreſtris, acidularum &c. adhæc horrenda ſæpe ſymptomata ab unica oriri cauſa, uti in morſu animalium venenatorum, in paſſione hyſterica aliisque ſatis apparet.

Herrn Veit Ludwigs von Seckendorff teutſche Reden an der Zahl vier und vierzig / ſampt einer ausführlichen Vorrede von der Art und Nutzbarkeit ſolcher Reden/ ꝛc.

Leipzig/verlegts Joh. Friederich Gleditſch/ 1686.

id eſt:

DOMINI VITI LUDOVICI A SECKENDORF Orationes Germanicæ quadraginta quatuor, cum præfatione de indole & utilitate ejusmodi orationum, & additamentis aliquibus.

Lipſiæ apud Joh. Frid. Gleditſchium, 1686. in 8.

Eo

Digitized by Google

EO verſari loco ſtudia noſtra oratoria, ut minus videantur ſufficere hominibus ad praxin & vitam deducendis, ſæpe deprehenſum eſt a viris paſſim clariſſimis: qui cum crederent, rem adeo nobilem vix abſolvi poſſe declamationibus ſcholaſticis, in ſe quidem non contemnendis, id optaverunt ſemper, ut aliquis tandem cultus accederet oratori tum eccleſiaſtico tum politico. Et eloquentiæ quidem eccleſiaſticæ ſua non defuerunt ſubſidia, quod in academiis facile haberentur viri, qui non minus exemplo ſuo quam regulis, e natura hujus facundiæ petitis, deſiderio diſcentium ſatisfacerent. Aſt ſimilem felicitatem omnino ſperare non potuerunt politici. Nam ſi practica hæc facultas dependet a regulis ſimul & exemplis exemplorum certe ſive copiam, ſive pleniorem notitiam illi non poſſidebant, qui continuo non eſſent in aulis verſati; cæteri vero quo magis aulicam hanc lucem fuiſſent ſecuti, tanto minus vel curabant regulas, quod ipſi profeciſſent experiendo, vel eaſdem in ordinem redigere vix ſuſtinebant, quod negotiis vacarent ſublimioribus. Sane proſtabant in Actis publicis varia ſermonum genera, quibus adjuvari poſſet curioſæ hujus eloquentiæ ſtudioſus: ſed magnum quoque momentum repoſitum erat in conſuetudinibus, ceremoniis, ſtylo quem vocant curiæ, aliisque circumſtantiis, quibus aſſequendis non acri ingenio, ſed propiore experientia erat opus. Ac tanto minus expectari poterant exempla in hanc rem idonea, quod plerique extemporaneam ſuam dicendi rationem ſecuti, nihil in chartam conjeciſſent, reliqui ſcripta ſua committerent amicis, qui theſaurum pretioſiorem occultando reddebant.

Hæc ſecum reputans Vir illuſtris, cum literarum ſtudiis per triginta annorum ſplendidiſſima in aulis miniſteria experientiam, inter multas ſolennia audiendi & loquendi occaſiones, junxiſſet, amicorum tandem precibus & publicæ ſimul utilitati ſatisfecit. Edidit enim, quæ antequam diſſereret, in ſchedas, quantum per negotia licebat, conjecit; fortuita enim proferre, nec illorum pro quibus, vel ad quos loquebatur, nec ſuæ convenire putavit dignitati & perſonæ.

Habentur autem in libello, qui nunc prodiit, Orationes ad Sereniſſ. Duces Saxoniæ, Erneſtum & Mauritium, Natalitia una, Januariæ quindecim; in comitiis provincialibus nomine Principum

habitæ quinque, Principum nuptiales duæ, pro Miniſtrorum aulicorum introductione octo, in Comitiis provincialibus nomine Statuum habitæ octo, Nobilium nuptiales duæ, in condito Principis teſtamento una, Parentationes in Illuſtrium virorum exequiis duæ.

Equidem ea ſunt exempla, quæ apertam cuivis imitationem non pollicentur, qui nec ad tales loquatur Principes, nec in hoc dignitatis gradu conſtitutus ſimilem afferre poſſit auctoritatem: ac omnino referri merentur ad Orationes heroicas, quas venerari magis licet eloquentiæ ſtudioſo admirando, quam imitando. Tria tamen ſunt, quorum cognitio pertinere videtur ad plures. Primo quibus artificiis eruditio cum eloquentia civili poſſet conjungi, demonſtravit. Deinde quibus verbis curiæ ſtylus vota ſua & obſequia præſtari velit, perfectisſime exhibuit. Tandem ut ad pietatem ac prudentiam ſingula dirigerentur, ſedulo proſpexit. Ac quo minus in ſtylo plenam obtineret gloriam, dubium non eſt, qui pro ſchola habuit aulam. Neque pietatis & prudentiæ vulgarem afferre potuit apparatum, qui in Dedicatione ad Principes aulæ Gothanæ aſſerit, quicquid de pietate, clementia & benignitate, juſtitia, parſimonia, amore ac fidelitate inter principes & ſubditos, de officiis miniſtrorum, & hujusmodi argumentis aliis, fuiſſet propoſitum, id non a ſpeculationibus ſcholaſticis, ſed a propioribus Principum exemplis, vel cordatiorum conſiliis ortum traxiſſe, nec praxi & effectu penitus caruiſſe. Eruditionis vero exquiſitisſimum apparatum ubique adſperſit, ut ſubinde petitas tum e ſacris, tum e priſcorum ſcriptis alluſiones, ſingulari miraculo aulicorum quoque guſtui commendaret. Nam ut e paucis cognoſcantur omnes, in prima natalitia dictum habet Pſalmi ſecundi: *Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* In prima Januaria doctisſime diſſerit de Jano bifronte, ac gemino veluti vultu tandem gratulando reſpicit ad præterita, vovendo proſpicit ad futura. In altera Januaria phœnicis fabulam perſequitur, annumque ſic præteritum phœnici jam concremato, novum renaſcenti comparat. Porro loquitur de hieroglyphico Ægyptiorũ, qui tempus præteritum lupo, præſens leoni, futurum cani dixerunt comparandum: de Salomonis dicto Eccleſiaſtæ XI: *dulce lumen, & delectabile oculis eſt videre Solem:* de formica; de ſolſtitio hyberno: uno

ver-

verbo, ſic in omnibus nova curioſitate placet, ut nec tædium olim audientibus, nec hodie legentibus ſuboriri poſſit.

Cæterum ne ſolis exemplis profuiſſe videretur, accuratam præmiſit Diſſertationem *de natura & conſtitutione orationum politicarum*, qua non tam ſui operis, quod jam evulgavit, egit cauſam, quam neceſſaria ſimul hujus ſtudii requiſita congeſſit. Primo quærit de oratoris lingua, nullamque credit alteri præferendam, ſi adhibeatur cultura. Non tamen diſſimulat, earum gentium linguas effloruiſſe præ cæteris, quæ intercedentibus commerciis manaſſent ad plures, vel ob libertatem populi perſuaſionum elegantiis habuiſſent opus: cum ex adverſo monarchia parcior ſermonum eſſe conſueverit. Deinde progreſſus ad vernaculam noſtram, tres ejusdem facit periodos. Primam ab antiquitate prima ad introductum Chriſtianiſmum; quo tempore colligit non defuiſſe viros eloquentes, quod in populo maxime libero unum valuiſſet ſermonis imperium, allegatis ſimul Gallorum & Anglorum exemplis. Alteram a primo Chriſtianiſmo ad Rudolphum Habspurgicum, vel ad *Lutherum* ſeu reformatæ religionis tempora, quo intervallo Clerici quidem ſuæ latinitatis uſum eminere voluerunt, ſic tamen ut in comitiis Principes ſua lingua res ſimpliciter proponerent, & ex Germanis quidam Latinis ſtudiis innutriti, aliquas ſenſim elegantias in vernaculam transportarent. Tertiam a Luthero usque ad noſtra tempora: quem virum in Germanicæ dictionis puritate, ſuo merito, prorſus ſingularem fuiſſe prædicat. Nec nihil tribuit hominibus in Miſnia natis, quorum quidem dialectus ab idiomate ſcribentium quam minime diſcedit. His præſuppoſitis ad ulteriora delatus, perſonam loquentis, argumentum & artificium perſequitur. Perſonam inſtruit, quanto diſcrimine ſermo fieri debeat, vel ad ſuperiores, ubi deceat veneratio ſine ſervili adulatione; vel ad inferiores, ubi locum inveniat gravitas humanitati mixta; vel ad pares, ubi cavendum ne nimiis blanditiis ſuſpicio moveatur falſitatis, nec nimia jactantia odium ſuperbiæ concitet: nonnulla ſimul monet de ſtylo, qui pro eruditione vel conditione auditorii prudenter ſit temperandus. Argumenta ex re ipſa peti jubet: etſi non diſſimulat, deeſſe orationes quæ pertineant ad eloquentiam legati: idque ea de cauſa, quia vel mera *curialia*, vel ipſa rerum momenta continent

nent, quorum illa vulgata ſunt, hæc ſuis, absque aliunde accito ornatu, nituntur argumentis, nec imitationem facile admittunt. Iſto loco brevem intendit digitum ad ſcientiam vel prudentiam ſermonis ſecreti & privati, cujus pleniorem illuſtrationem jam deſideraſſet Verulamius. Cæterum ingenue profitetur Autor, conſuetum aulici ſermonis modum & olim fuiſſe, & nunc in ſummis aulis frequentari & probari, qui neglectis hiſtoriarum ac moralium quæſtionum floſculis, ſimpliciter in ipſa propoſitione conquieſcat, & amplificationis loco non niſi votorum, oblationum, ac titulorum ſynonyma decenter conquirat. Cur tamen ipſe morem hunc deſeruiſſet ac propoſitioni quandam indulſiſſet alluſionem, ad Ducem refert Erneſtum, qui a verboſitate abhorrens, tamen ubi ex more loquendum eſſet, aſpergi aliquid ad virtutem excitans deſideraverit, eaque fini digreſſionibus uti; tum ad celeberrimum Jureconſultum Georgium Franzkium, Cancellarium & Oratorem illius aulæ clariſſimum, quem in omni hoc genere habuerit manuductorem. Pauca ſub finem de pronunciatione & actione graviter monet. Hæc de orationibus. Inter *additamenta*, quæ titulus indigitat, reperiuntur oratiunculæ Latinæ quatuor, una qua Autor anteceſſori ſuo Cancellarii munus reſignanti reſpondit; tres, quibus miniſterii Eccleſiaſtici Candidatos, in Conſiſtorio examinandos, exhortatus eſt.

Succedunt diſſertationes duæ, juſſu Sereniſſimi Ducis Erneſti dudum conceptæ, *de notitia juris tum civilis tum naturalis*, quatenus ea verbis Germanicis accommodari debeat ad captum hominis non eruditi. Denique ut cum ſuis orationibus conferri poſſent, quæ antiquiori & alicubi nunc quoque uſitato ſtylo, absque ornatu literario haberi ſolent, produxit nonnullas ex manuſcriptis Proſoceri ſui, ſplendidi quondam in Thuringis Equitis & Conſiliarii Saxonici, *Georgii* a *Vippach*, quas is ineunte hoc ſeculo in ſolennitatibus aulicis cum applauſu pronunciavit.

Samuelis Pufendorff continuirte Einleitung zu der Hiſtorie der vornehmſten Reiche ꝛc.

ſeu

ſeu

SAMUELIS PUFENDORFII CONTINUATIO Hiſtoriæ de præcipuis Regnis & Statibus Europæ, in qua regnum Suecicum ejusque res ac bella cum exteris regnis geſta deſcribuntur.

Francofurti ad Mœnum, ſumtibus Friderici Knochii, 1686. in 8.

ANnus jam labitur quartus, quod *Autor libri hujus ampliſſimus,* Iſagogen hiſtoricam de præcipuis Europæ Statibus, in Actis noſtris anno 1682. p. 366. recenſitam evulgavit. Quæ ut in Germania & apud exteros, qui illam ex idiomate Germanico in linguas ſuas tranſtulerunt, adplauſum meruit, ita amplisſimi regni Suecici in illa deſcriptio omiſſa paſſim deſiderata fuit. Quod cum *Autor nobiliſſimus* intellexiſſet, deſiderio ſtudioſæ juventutis & aliorum etiam hac in parte veliſicandum cenſuit; ideoque libro hoc antiquiſſimas regni Suecici origines evolvens, fata, quibus illud ante & poſt natum mundi Salvatorem, obnoxium fuit, remotis fabulis, queis veterum rerum Gothicarum ſcriptorum libri ſcatent, dilucide expoſuit. Primum quidem Suecicum inter Europæ regna antiquisſimum eſſe, haud levibus argumentis nixus confirmat. Deinde *Joh. Meſſenium,* clarisſimum inter Suecos hiſtoricum ſecutus, vetuſtos Suecorum reges cum bellis adverſus Danos cumprimis varia fortuna geſtis memorat: & pag. 16. Regem Fregerum, vel ut alii vocant, Frivonem aut Frothonem tria ſeptentrionis regna tenentem laudat, quo imperante CHRISTUS redemtor orbis natus dicitur. Poſt hujus nativitatem anno 829, Berone (vel Biörn dicto) imperante, Ansgarium monachum Corbejenſem ac poſtea epiſcopum Bremenſem, a Ludovico Pio Imperatore in Sueciam miſſum, religionem Chriſtianam, rege licet obnitente, propagare conatum memorat, qui cum poſt regis nominati jam exceſſum in Succiam rediiſſet, majori cum ſucceſſu Evangelium de Chriſto prædicarit. Anno Chriſti 1154 Ericum R. Sanctum cognominatum, Finlandiam ſubjugaſſe, gentemque barbaram ac ferocem ſimul ad fidem Chriſtianam

amplectendam perduxiſſe refert. Margaretæ Danicæ, quæ Alberto Megapolitano regnum Sueciæ extorſerat & cum Norvvegia ac Dania conjunxerat, res geſtas pag. 139 ſeqq. accurate, perſecutus, ea quæ poſt exceſſum ejus, ſub Rege Erico & Chriſtophoro duce Bavariæ geſta annotat. Inde Guſtavi virtutem, qua regnum Sueciæ a Chriſtierni Daniæ Regis jugo liberavit, dilaudat. Qua occaſione religio Lutherana in Sueciam tranſlata, & obnitente licet Johanne Magno, ibidem propagata fuerit, pag. 308 ſeqq. tradit. Lubecenſium vaſta conſilia contra Daniam & Sueciam agitata p. 355 recenſet. Tandem poſt alias res memoratu dignas, & varias machinationes Pontificiorum, quibus ſacra ſua, rejecta religione Lutherana, reducere in Sueciam moliebantur, Suecorum bella hoc noſtro ſeculo cum Polonis, Moſcis, Germanis & Danis geſta prolixius deſcribit, addens judicium politicum, quo characterem Suecorum, nec non eorundem rationem ſtatus prudenter notavit.

REFLEXIONS SUR UN CHAPITRE DE Theophraſte, ou Diſcours de la Superſtition par J. du Rondel,

hoc eſt:

J. Rondelli animadverſiones in caput quoddam Theophraſti, ſeu Diſcurſus de Superſtitione.

Amſtelodami, apud Abrah. Wolfgang, 1686, in 12.

IN elegantulo libello, aut fragmentis potius libelli, quem de morum characteribus conſcriptum reliquit Theophraſtus, haud poſtremum locum obtinet caput, quod *περὶ δεισιδαιμονίας* ſeu de ſuperſtitione tractat: quod ipſum, cum difficultatibus nonnullis premi videretur, diſcurſu hoc ſuo ad amicum anonymum exarato illuſtrare quadantenus ſategit Rondellus, Trajecti ad Moſam *Profeſſor* Græcæ linguæ & Collegii Rector. Ac primo quidem de eo ſollicitus eſt, quomodo Theophraſtus, tam ſtrenuus *alioqui* deorum aſſertor, hoc in capite contemtim adeo de *talibus* loqui potuerit, quæ ad deorum cultum ſpectare tum paſſim credebantur, ut & ipſum erga

erga deos metum ſuperſtitionis titulo appellare non fuerit veritus. Inprimis vero inter cæteras cauſas, quas interveniſſe conjicere quis poſſet, inquirit, numne impietati aut atheiſmo cuidam libertas hæc loquendi adſcribenda ſit: certe enim conſtat, id criminis Theophraſto ab Eumolpidarum aliquo Agonide olim objectum fuiſſe. Abſolvit tamen eundem ab hac criminatione Autor, oſtendens quonam ex fonte falſa hæc inculpatio fluxerit: idque ut ulterius comprobet, adducit pag. 25 locum egregium ex Theophraſti fragmentis, quem, cum ejus ſaltem particula apud Simplicium reperiatur, integrum ſibi a nobili quodam Italo, celebris illius comitis de Pagan cognato communicatum perhibet, repertum, ut ait, in quibusdam Philelphi literis: in quo ipſo ſcilicet loco Theophraſtus graviter ſatis de innato nobis numinis ſenſu diſſeruiſſe deprehenditur. Cæterum quo minus profanam adeo de diis ſententiam foveret, putat Autor eundem deterreri etiam potuiſſe recenti tum nimis ac pudendo exemplo Ariſtotelis, ſui quondam præceptoris, qui ſcilicet, cum in Myſiam ad imbuendam literis Pythiadem, Hermiæ Atarnenſium tyranni propinquam, accerſitus eſſet, tanto juvenculæ hujus amore ſenex licet flagrare cœperit, ut eam divinis honoribus colere ipſique ſacrificare non erubeſceret, ac licet ea propter Areopagus ipſum Chalcidem relegaſſet, tam tenax nihilominus novæ hujus & ridiculæ religionis manſerit, ut eidem etiam immoreretur. Concludit itaque, Theophraſti mentem neutiquam fuiſſe altaria deſtruere, aliasve omnes ceremonias abolere; ſed tantum ſtupiditatem vulgi corrigere, divinitatis nempe ideam trunco ligneo alligantis; alioqui non ignoraſſe eum, quantum ad coercendos imperitorum animos conducat ſuperſtitio; ſed noluiſſe ſaltem, ut in eadem excederetur. Porro pluribus deducit, qualem efficaciam apud vulgum habere ſacrificia, proceſſiones ac ſimilia, & quomodo in officio homines continere potuerint. Qua occaſione agnoſcit paganos, non obſtante ipſorum ſuperſtitione, boni tamen aliquid in religione ſua habere potuiſſe; ac, ſi concedatur, religionem eam a vera non abludere, quæ ſtatuit eſſe Deum, eundem omnium curam agere, ac factorem eſſe hujus univerſi; Athenienſibus etiam id largiendum fuiſſe, utpote qui tres hoſce articulos indubie crediderint. Certe eam ſententiam Philoſophis omnium ſectarum communem fuiſſe,

Digitized by Google

utut alioqui tantopere diſcrepantibus inter ſemet adſtruit; idque ſpeciatim ex principiis Platonicorum, Stoicorum, Peripateticorum, Epicuræorum, Cynicorumque deducit. Sed tamen & ante has Philoſophorum ſectas haud negat inter ethnicos extitiſſe virtuoſos; quin potius omni ævo viſa fuiſſe nobilia horum exempla, omnis etiam conditionis ac ſexus, largitur. Inter alia, quæ allegat hoc nomine, delabitur ad heroicum Lucretiæ factum, idque contra eos, qui impugnare id ac improbare ſuſtinent, proliχiuſcule defendit, ac ex principiis quidem religionis tum vigentis oſtendit, eam ſecus, atque fecit, agere honeſte haud potuiſſe. Ulterius, ut id, quod dixit, in ſuperſtitioſis ethnicorum tenebris aliquas veri ſcintillas latuiſſe, magis confirmet, non dubitat aſſerere, ſacratiſſimorum etiam religionis noſtræ myſteriorum veſtigia & umbras aliquales in gentilium ſacris deprehendi; puta Trinitatis in Apolline ſub triplici forma repræſentato; item in Sanco, Fido & Semone, utpote quibus nominibus unum idemque numen cultum eſſe conſtat: pariter incarnationis myſterium ex fabula Æſculapii, item Promethei ſpecioſe ſatis adumbrat. Fatetur quidem ſe dubitare, unde gentilibus hæc talia innoteſcere potuerint, cum revelationem utique præſupponere videantur: arbitratur tamen harum quoque rerum naturalem quendam forte dari ſenſum, non ſecus ac ipſius divinitatis, magis licet obſcurum, confuſum ac in hominum cordibus tantum non penitus obliteratum. Probabilius id ex eo evadere putat, quod experientia teſte conſtet, in aliis quoque rebus humanam mentem ſibi relictam quandoque formare ſibimet ideas rerum, antea nec viſarum, nec auditarum, quas tamen reipſa tales extare poſtmodum liqueat. Exempli loco adducit hiſtoriam J. C. Scaligeri, cui aliquando per ſomnium apparuit Brugnolus quidam, celebris quondam apud Venetos Grammaticus, nomen ipſi ſuum, patriam ac profeſſionem commemorans, de quo tamen expergefactus nil unquam aut legiſſe aut inaudiiſſe ſe recordari potuit; uti teſtatur in eleganti carmine, quod in hujus rei memoriam, & præter ſomnium adhuc dum ignoti Brugnoli honorem compoſuit: extitiſſe vero aliquando hujus nominis virum, decennio demum poſt edita parentis carmina, filius Joſephus Scaliger ſciſcitando perdidicit. Eodem referendum ait Autor, quod

Digitized by Google

quod inter Americanos, ab iis, qui ex noſtris primi has in terras appulerunt, tot fidei capita ac ceremoniæ deprehenſa fuerint, quæ noſtræ religionis umbram rituumque figuram manifeſto ſatis retulerint, quorum longum catalogum ex Montano recenſet. Extremas libelli paginas dilucidandis quibusdam difficultatibus criticis impendit, quæ poſt commentarium etiam Caſauboni, in hoc Theophraſti capite reſediſſe videbantur: a Caſaubono enim noſter hinc inde, quoad lectionis maxime diverſitatem & conſimiles conjecturas, ſeceſſum facit; proteſtatus tamen, ſe magni illius viri autoritati hoc ipſo nil quicquam derogatum velle, utpote cujus egregiæ in hunc Theophraſti libellum notæ dudum eruditorum applauſum meruerint. Tacendum denique non eſt, Autorem nobis hoc in libello *pag. 163.* promittere commentarium ſuum in Gazæum, uti & *pag. 73.* ſecundam editionem Vitæ Epicuri, prima & auctius & emendatius propediem in publicum prodituram.

DELLA LIBRARIA BRESCIANA NOUVAmente aperta da Leonardo Cozzando parte prima.

h. e.

Pars Prima bibliothecæ Brixienſis nuper reſeratæ a Leonardo Cozando.

Brixiæ, apud J. M. Rizzardum 1685, in 12.

CUm virorum illuſtrium celebritas & honor non ad ipſos ſolos, ſed quodammodo ad patriam pertineat, nec parum ſplendoris huic e claris illorum factis accedat, optime ſane de gente ſua meretur, cui magnorum hominum, quos in ea unquam vel eruditio vel arma nobilitatunt, memoriam conſervare curæ eſt. Habuit cumprimis Gallia complures, qui operam eo contulerunt, ut univerſi iſtius regni tam ſagatos quam togatos heroes numerarent, & relata in indices publicos nomina conſervarent æternitati. Nec defuerunt

runt Hiſpaniæ,Bataviæ & Germaniæ noſtræ, qui eundem laborem ſuſciperent. Interim Italia uti olim, teſte Plinio, viris, fœminis; ducibus, militibus, ſervitiis, artium præſtantia, ingeniorum claritatibus principatum naturæ obtinuit; ita maxime etiam ſtudioſa fuit famæ & exiſtimationis eorum, qui bene de ea meriti fuerant. Superavit hominum plurium, nedum unius, vires, enarrare eos omnes, quos unquam in decus Italiæ naſci contigit, & hinc factum eſt, ut non tam totius regionis, quam ſingularum urbium texere catalogum viri docti tentaverint. Romæ ſcriptorum clarorum centuriam *Proſper Mandoſius* Eques S. Stephani edidit, in Actis anno 1683. pag. 237 a nobis memoratam, ut alios taceamus. Neapolitanos nominarunt *Nicolaus Toppi* & *Leonardus Nicodemus*, de quibus menſe Octobri ſuperioris anni pag. 447. diximus. Illuſtrium belli ducum ejus urbis elogia *Laurentius Craſſus*, cujus anni 1684 menſe Septembri pag. 432 meminimus, condidit. De Patavinis antehac *Riccobonus* & *Portenarius* dixerunt. Florentiæ literatos *Poccancius* recenſuit, Genuenſes *Superantius* & *Juſtinianus*, Veronenſes *Chiaccus* & *Tinto* commemorarunt. Ferrarienſium urbs *Auguſtinum Superbum*, Bononia *Galeottum, Alidoſium* & *Bumaldum* præcones habuit; ut alios Autores ſilentio prætereamus. Horum autem omnium exemplo *Cazondus* Brixianorum ſuorum exponere vitas & ſcripta voluit, & omnino trecentos ac viginti hoc primo Bibliothecæ volumine nominavit. Sequetur, ſi promiſſis ſtare poterit, tomus alius, qui forte non minorem numerum exhibebit. Præfatio de propoſito & fatis autoris agit. Univerſum opus ea concinnatum eſt methodo, ut breviter enarrentur cujusque Scriptoris vita, fata, mors & opera, diſpoſitis ad ordinem Alphabeticum nominibus non familiæ, ſed præpoſitivis.

RELATIO DESUMTA E DIARIO SOCIETATIS Dublinenſis, de evacuatione ſanguinis periodica per extremitatem digiti facta.

Traducta ex Transact. Angl. M. Maji, 1685, n. 171. p. 989.

Gual-

Gualterus Walsh, campo *Trymenſis*, natione Hibernus, homo temperatæ diætæ, complexionis ſanguineæ & jucundi ingenii, circiter paſchatis tempus anni 1658, ætatis ſuæ 43, correptus fuit ingenti dolore totum brachium dextrum occupante, una cum intenſo calore & rubore manus dextræ, & compunctione in apice indicis, in quo ipſo apparebat exigua macula, haud ſecus ac ſi exilis ei ſpina eſſet infixa: id quod etiam credens homo cum aperturam ibidem feciſſet, ſanguis inde promicuit fluxu violento, ſed tenui: ſedato dein aliquantiſper impetu ceſſare videbatur ad tempus, ac tantum ſtillabat; rurſum vero poſtmodo cum violentia proſiliebat, continuato ſic per 24 horas profluvio, donec tandem ſecuto animi deliquio ſanguis ſponte ſiſteretur, doloresque relinquerent ægrotum. Ex iſto tempore per reliquum vitæ ſpacium (quod 12 adhuc annis duravit) ſimilibus paroxyſmis frequenter infeſtatus fuit, inducias expertus raro plus quam bimeſtres, nunquam tamen tribus hebdomadis breviores. Haud minus fere ſanguinis qualibet vice mittebat quatuor libris, (*then a Pottle:*) copia ſcilicet ſanguinis minore erumpente, quo frequentiores paroxyſmi; majore quo pauciores contingebant. Quotiescunque tentabant ſanguinem ſiſtere, exquiſitiſſimos in brachio cruciatus experiebatur, nec ulla remedia, qualia qualia adhiberet, vel minimum eum juvabant. Non alio cæteroqui morbo vexabatur; nec anni, nec tempeſtatum viciſſitudines quicquam in eo operabantur. Exterius nihil ipſi accidit, quod profluvio huic primam dediſſe cauſam dici poſſet; cæterum cum conſuetum demenſum bibendo exceſſit, perſenſit ſemet ad ſanguinandum procliviorem. Sobolem non procreavit, ex quo primum hoc affectu correptus eſt: cujus frequentes acceſſiones eum tandem adeo debilitarunt, ut etiam verſus vitæ finem nonniſi parum ſanguinis funderet, qui inſuper aquæ ſolum ſanguine dilutæ ſimilis apparuit. Deceſſit denique ex hoc morbo die 13 Februarii anno 1670.

RELATIO DE COCHLEÆ PUTAMINE REperto in Rene mulieris cujusdam, a D. Peierce Bathonia ad Societatem Regiam transmiſſa.

Traducta ex iisdem Tr. Angl. M. Maj. 1685, p. 108.

Mulier

Mulier quædam nobilis, annorum circiter 28, obeſa valde ac corpulenta, conflictata per multum tempus frequenti & violento quandoque vomitu, incidit tandem in febrem, initio quidem non admodum pravis ſymptomatis comitatam; ipſa tamen intra paucos dies deceſſit, idque derepente. Ad inſtantiam ejus propinquorum cadavere aperto, ac examinata prius inferiore regione, mox reperi id, quod cauſa fuiſſe dici poſſet longorum ejus vomituum, (ac forte febris etiam & mortis inſecutæ) ulcus videlicet in pancreate, quod ſphacelatam reddiderat partem ſtomachi ac inteſtinorum, quæ proxime adjacebat. Quandoquidem vero defuncta varia adhibuerat contra calculum directa, (cum plures medici, æque ac alii, vomitus ejus iſti affectui imputaſſent,) videre ſtatui, quonam in ſtatu renes ipſius eſſent. Obtecti hi erant prodigioſa adipis quantitate; quam cum manu removiſſem, ac unum e renibus prehenderem, acuti quid offendere digitum meum perſenſi in inferiore renis parte, qua ureter inſeritur. Id credens calculum eſſe mox arripui, ac via mihi dein ope cultelli eo aperta exemi (circumdatum abundanti materia mucoſa & ſanguinolenta) ac ſepoſui. Apertis renibus, nec ſabulum quidem ibi (nedum calculum) inveni in utroque. Examinata vero ulterius materia prædicta (quam pro calculo habueram,) abluto nempe muco ipſam ſtipante, deprehendi eam eſſe exiguam cochleæ teſtam pulchre admodum elaboratam, in cujus cavo erat materia mucoſa & viſcida, quantum ad conſiſtentiam non multum abſimilis ipſi cochleæ cujusdam ſubſtantiæ, coloris tamen ſanguinei.

Tab. XI. *Fig. 1.* exhibet cochleam in vera ſui magnitudine, quæ in *Fig. 2.* aliquanto ampliori figura depingitur: inciſæ quæ apparent teſſellæ, alternis vicibus depreſſæ ſunt aliquantiſper & elatæ, ac exactiſſime fabrefactæ, turbine ipſo e ſex aut ſeptem lineis ſpiralibus conſtante.

GUILIELMI MOLINEUX, ARMIGERI ET Societatis Dublinenſis Secretarii, inventum novum Hygroſcopicum.

Ex Transact. Angl. M. Jun. 1685. n. 162. p. 1032.

Cum

Digitized by Google

CUm ſæpius obſervaſſet Molyneuſius, funes omnis generis utraque ſui extremitate alligatos, arctius tenſos evadere, cum pluviam aliumve humorem imbibiſſent; haud fruſtra conjecit, eundem effectum expectandum eſſe, ſi utraque quidem funis extremitate ligata, alteri tamen earum libertas relinqueretur ſeſe circumvolvendi, indeque occaſionem arripuit comminiſcendi novi cujusdam hygroſcopii, facillime parabilis & accuratione nihilominus, ut exiſtimat, nulli eorum, quæ hactenus nota ſunt, facile ſecundi. Structura ejus, qualem inventor Societati Regiæ Anglicanæ repræſentavit, exhibetur in *Figura 3*. Nimirum *A. B.* eſt chorda craſſior *(a VVhipcord)* quatuor circiter pedes longa, firmiter alligata extremo unci *A*. Altera chordæ ora ſuſpenditur pondus *C*. unius circiter libræ & quod excurrit, cui infra annexus eſt index *D*. inſerviens ſcilicet commonſtrandis gradibus, in quos circulus aſſeri ſubjecto inſcriptus diviſus eſt; quem aſſerem indicant literæ *E.F.* muro ope mutuli cujusdam affixum. Rebus ita adaptatis effectus talis eſt, ut humiditas aeris conſtringat chordam & conſequenter cieat motum in indice, qui circulo in gradus diſtincto imminet: ac rurſus quando aer evadit ſiccior, ut chorda iterum laxata ſeu reſoluta quadantenus, index etiam una retrocedat per motum contrarium. Ratio contorſionis ac relaxationis hujus ea redditur, quod exiguæ illæ particulæ humoris, inſinuantes ſemet intra chordam, haud abſimiles ſint totidem cuneis infixis, quorum ope funiculum abbreviari neceſſum ſit: perinde ac veſica inflata brevior evadit & pondus notabile ſecum elevare apta eſt. Cæterum quod chorda *A.B.* hic ſemet contrahendo attollit aliquantiſper alligatum pondus *C.* id fit facillimo negotio per modum cochleæ: ipſa enim chorda cochleæ ſimilis eſt, dum ſingulæ, ex quibus conſtat fibræ ſpirali ſitu contortuplicatæ ſunt, unde neceſſum eſt ſequi motum indicis circularem. Ut vero certior de experimento hujus inventi evaderet Autor, variis modis id tentare non omiſit. Ac primo quidem chordam humectavit atque ita cum pondere ſuſpendit, percepitque etiam ad oculum, eam quo magis ſiccaretur, eo magis reſolvi. Porro redacta ſic chorda ad eum ſiccitatis gradum, qualem tum aeris conſtitutio admittebat, admovit pelvim aqua calida repletam, eamque chordæ ita ſuppoſuit, ut vapori & fumo hinc enato illuc pateret aſcenſus; viditque ita chordam velociter ſatis con- *Tab.XI.*

 tor-

Digitized by Google

torqueri, quamdiu vapor aquæ durabat: hoc vero ceſſante, eam ſenſim rurſus retrocedere ac reſolvi. Quin etiam poſtmodo cum levi halitu chordam tentaret, expertus eſt, halitu octies aut decies repetito, eandem quinque circuli gradibus retortam fuiſſe. Id quoque annotavit, admotam propius uncum candelam aut ferrum ignitum effeciſſe, ut rapido ſatis motu chorda ſeſe circumrotaret. Libero dein aeri poſtquam eam reliquiſſet, expertus eſt ejus motum adeo reſpondere humiditati aut ſiccitati ætheris, ut nec pluvia levis cadat, nec obortis nubibus Sol operiatur, hisve rurſum evaneſcentibus ſplendere pergat, quin mox mutationem machinæ motus ad ſenſum indicet. Sperat etiam inventor durabilius hoc fore hygroſcopium, præ aliis pleriſque hactenus excogitatis, utpote quæ fere cum tempore debiliora redduntur: confidit enim hoc noſtrum tamdiu in ſtatu ſuo permanſurum, quamdiu ſpiralis textura in chorda perduret. Cæterum cum inconveniens inventori viſum fuerit, ſi pondus cum indice plusquam ſimplici vice circumgyraretur, cum id confuſioni ſaltem in annotandis gradibus anſam præbere poſſet, ita attemperari vult chordæ longitudinem, ut non niſi unum gyrum agere amplius deprehendatur: v.g. ſi experiendo appareat, indicem *D.* bis plene circulum abſolvere, jubet dimidiam ſaltem aſſumere longitudinem, ita ut chorda ex puncto *G.* modo ſuſpendatur: ſic enim dein gyrum non niſi ſimplicem ab indice deſcriptum iri. Limbus vero circularis aſſeri ſubjecto inſcribendus e diverſo dilatari pro lubitu poteſt, ut pluribus & latioribus gradibus in eo diſtinguendis locus ſuppetat, & quælibet etiam minima aeris mutatio inibi tanto facilius annotari queat.

* * *

„Nolumus hic diffiteri, hygroſcopium huic non abſimile jam ante „hoc decennium Dresdæ a nobis viſum eſſe, portatile tamen & „compendioſiori forma extructum, ea circiter ſtructura & magni„tudine, qualem *Fig.4.* adumbrat. Nimirum ex umbonis quatuor „columellis innixi centro propendebat chorda tenuis ſaltem, ſus„penſum tenens globulum deauratum, coronatum limbo circulari „in gradus diſtincto; ex una vero columellarum prominebat index „ſetaceus, gradus in limbo demonſtrans, prout hi mutata aeris con-

ſtitu-

Digitized by Google

„ ſtitutione cum globulo, aut progreſſum faciebant, aut regredie-
„ bantur. Ac tum quidem rem non ſine admiratione adſpeximus,
„ maxime quod celato,ut fieri ſolet,artificio fabricator perhibuerat,
„ globulum ſingulari arte præparatum ac virtute ſympathetica in-
„ ſtructum eſſe; quamobrem etiam machinulam magno ſatis pretio
„ emtori ſuo obtruſerat. Poſtquam tamen Willh.Gouldii methodum
„ cognovimus, conſtruendi hygroſcopium ex nervis fidium, (uti vi-
„ dere eſt *in Actis noſtris M. Jul. anni ſuperioris pag. 317.*) dubitare cœ-
„ pimus, numne artificium prædictæ machinæ in nuda forte chordæ
„ natura fuiſſet ſitum: facto itaque ante annum circiter rei periculo,
„ cum ſimplici chorda & appenſo pondere rotundo, eundem cum
„ Molyneuſii invento ſucceſſum experti ſumus. Quid? quod &
„ clariſſimus *Sturmius* ſimile hygroſcopium jam conſtruere docuit
„ in *Parte I. Collegii Experimentalis*, a. 1676, *tentam. 14. phæn. 2.*

ADAMI ADAMANDI KOCHANSKI e Societate JESU Sereniſſ. Poloniarum REGIS Mathematici, Conſiderationes quædam circa Quadrata & Cubos Magicos, nec non aliquot Problemata, omnibus Arithmophilis ad inveſtigandum propoſita:

In Litteris ad Actorum Collectores.

NUmeros Progreſſionum certa quadam ratione in quadrata diſpoſitos, quæ ab aliquibus Magica, ab aliis Divina appellantur, magna ſemper apud Viros ingenioſos in admiratione fuiſſe probant ea, quæ Kircherus, Fermat, Stifelius, Faulhaberus, Remmelinus, Heniſchius, Rot, Spinola, citante Schvventero in Delic. Phyſ. Math. aliique complures in hac materia ſcripta reliquerunt: quin immo, totus ferme Oriens Mahometis ſuperſtitionibus addictus, neſcio quæ in his Quadratis myſteria, & Amuleta prophylactica ſibi ſomniat. Me quoque juvenilis olim curioſitas eo adduxit, ut horum numerorum ſyntheſin, in qua Kircherus in ſua Arithmologia exiguo fructu magnopere deſudavit, faciliorem redderem; id quod magna parte mihi e voto proceſſit. Nam præterquam quod iſtiusmodi Quadratorum conſtructionem quemque non indocilem adoleſcentu-

 lum

lum intra ſemiquadrantem horæ, una cum multiplici collocationum varietate edocere poſſim, excogitavi præterea complura problemata materiam hanc concernentia, inter quæ ſunt I. Nova ſpecies Quadratorum magicorum, quæ non jam per Additionem, ſed Subtractionem, eundem quendam numerum ubique exhibens. II. Progreſſiones numerorum (Arithmeticas hic intelligo,) ita diſpoſitæ cubica forma, ſive trinam dimenſionem referente, ut tam per Additionem, quam Subtractionem numerorum, cujuscunque ſeriei etiam Diagonalium, idem quidam numerus acquiratur. III. Nec reticendum Problema iſtiusmodi: Data Specie Quadrati, & dato numero univerſali, hoc eſt eo, qui tam in columnis, quam trabibus, & Diagoniis Quadrati, per Additionem vel Subtractionem prodire debet, primum terminum progreſſionis arithmethicæ invenire &c. Plura alia in hoc genere volente DEO, in *Cogitatis & Inventis meis Polymathematicis* plenius perſequar.

Ut igitur Scriptionis compendium faciam, ſequentia Additionis & Subtractionis Quadrata conſideranda propono.

QUADRATA ADDITIONIS.

1	15	14	4
12	6	7	9
8	10	11	5
13	3	2	16

11	8	5	10
14	1	4	15
2	13	16	3
7	12	9	6

12	6	7	9
1	15	14	4
13	3	2	16
8	10	11	5

16	13	2	3
4	1	14	15
5	8	11	10
9	12	7	6

Aggregatum ubique eſt 34.

11	24	7	20	3
4	12	25	8	16
17	5	13	21	9
10	18	1	14	22
23	6	19	2	15

11	17	24	5	8
7	14	20	23	1
4	10	13	16	22
25	3	6	12	19
18	21	2	9	15

12	21	20	9	3
1	15	24	18	7
10	4	13	22	16
19	8	2	11	25
23	17	6	5	14

15	4	7	16	23
24	12	1	8	20
17	21	13	5	9
6	18	25	14	2
3	10	19	22	11

Aggre-

Digitized by Google

*A*ggregatum ubique conficitur 65.

Quaternarii ac Quinarii Quadrata primo loco poſita ſunt ea, quæ paſſim apud Authores inveniuntur; quæ vero conſequuntur, per quandam univerſalem regulam variata ſunt, & multoties adhuc per eandem variari poſſunt, quarum quidem Variationum numerum, e combinationum doctrina, alias determinabimus. De Quaternario illud interim commemorabo, illius Quadrata quoad ſubſtantiam, id eſt nulla habita ſitus ratione, variari poſſe Quadragies Octies, tam in additionis quam ſubtractionis artificio: e quibus tamen hæc paucula protuliſſe ſufficiet hoc loco.

QUADRATA SUBTRACTIONIS.

1	6	13	2
10	5	14	9
7	12	11	16
8	3	4	15

1	15	8	2
5	11	12	14
10	16	7	9
6	4	3	13

7	10	9	16
8	1	2	15
3	6	13	4
12	5	14	11

11	7	16	12
13	1	2	6
4	8	15	3
14	10	9	5

Reſiduum ubique habetur 8.

11	24	9	16	3
4	12	25	8	20
19	5	13	21	7
6	18	1	14	22
23	10	17	2	15

8	24	5	20	12
22	3	17	15	10
1	19	13	7	25
16	11	9	23	4
14	6	21	2	18

12	21	16	7	3
1	15	24	18	9
6	4	13	22	20
17	8	2	11	25
23	19	10	5	14

15	4	9	20	23
24	12	1	8	16
19	21	13	5	7
10	18	25	14	2
3	6	17	22	11

Reſiduum in omnibus eſt 13.

In his Quadratis Subtractione tractandis ita proceditur. Numerus in aſſumta Columna, Trabe, vel Diagono minimus, ſubducendus.

Digitized by Google

cendus eſt a proxime majore, reſiduum majoris hujus detrahatur a proxime conſequente,atque ita porro: ultimum enim reſiduum eſt illud univerſale, quale in præmiſſis Quadratis eſt 8 & 13. *Vel aliter:*

Collocatis aſſumptæ Columnæ numeris ordine ſuo, a minimo ad maximum procedendo, ut in prima Columna Quinarii iſtis 4. 6. 11.19.23. a ſumma numerorum 4.11.23.locis imparibus conſiſtentium, quæ eſt 38.ſubducatur duorum 6.19. qui loca paria,nempe ſecundum & quartum occupans,ſumma 25. relinquetur univerſale reſiduum 13. In Quadratis autem,quorum latus eſt par numerus; Summa numerorum locis imparibus primo,tertio &c. in ordine illo conſiſtentium,ſubducenda eſt a ſumma reliquorum.

Eſt autem in Quaternarii Quadrato ſubtractionem concernente id ſingulare, quod illud nonagies ſexies, hoc eſt duplo numero variari poſſit,ſi reſiduum Diagonalium non jam par ſit aliis columnarū trabiumque reſiduis, quod diximus eſſe ubique 8. nempe ſemiſſem Quadrati 16. Sed tantum ſit lateri quadrati 4. æquale. Quadratorum hujuſmodi, qualia ſunt 96, Specimen ſunto ſequentia paucula.

1	6	13	2
8	3	4	15
7	12	11	16
10	5	14	9

1	8	15	2
6	3	4	13
5	12	11	14
10	7	16	9

1	2	13	6
10	9	14	5
7	16	11	12
8	15	4	3

1	8	2	15
6	3	13	4
5	12	14	11
10	7	9	16

In Trabibus & Columnis Reſiduum eſt 8. in Diagoniis 4.

In Quadratis igitur tam pro additione, quam ſubtractione formatis, a radicibus numerorum cum Imparium,tum Pariter parium, credo me deprehendiſſe quantum fas eſt, ad eorum ſynthesin inſtituendam. In quadratis tamen a radicibus impariter paribus, quales ſunt 6.10.14. &c. ad Subtractionem concinnandis, quæ ſpeciales habent difficultates, (a me quidem in Additionis artificio, ſæpius variabili, feliciter ſuperatas;) viſum mihi eſt provocare homines, nec ingenio nec otio deſtitutos, ut in hoc latiſſimo campo, qui plurium culturam admittat, vires ſuas experiantur. Sic itaque.

PROBLEMA I. In Quadrato Senarii, cellulas 36. complectente, numeros progreſſionis Arithmeticæ, ab 1. ad 36. incluſive pro-

Digitized by Google

procedentes, ita diſponere, ut ſubtractionis artificio, prius explicato, in omnibus columnis, trabibus, & utraque Diagonali relinquatur numerus 18.

PROBLEMA II. In cubis numerorum pariter parium, velut Radice 4. 8. 16. &c. Progreſſiones Arithmeticas illis competentes, ita diſponere, & variare, ut in omnibus Columnis, Trabibus & Diagoniis Cuborum, per Additionem eadem ſumma confletur, per Subtractionem vero reſiduum idem relinquatur.

PROBLEMA III. Eadem omnia præſtare in Cubis Radicum pariter imparium, ut ſunt 6. 10. 14. &c.

De Quadratis & cubis Centralibus, hoc eſt iis quæ poſt ablationem Zonarum circumjacentium, relinquunt interiora quadrata vel cubos magicos, alias agemus: ſi cui tamen commodiſſimam horum & præcedentium problematum ſynthesin ſors obtulerit, ab humaniſſimo Inventore certior ea de re, privatim vel publice fieri, enixe peto.

Coronidis loco addere lubet quadrata, a Radicibus 4 & 5. ſuis numeris ſic inſtructa, ut additionis ac ſubtractionis ope, annum currentem offerant: pro quibus concinnandis, alio tempore locoque, regulas generales, volente Deo tradituri ſumus.

423	421	418	424
428	414	417	427
416	426	429	415
419	425	422	420

336	346	330	341	327
326	339	348	332	343
340	328	338	346	334
331	342	326	335	350
347	333	344	330	338

Summa ubique eſt 1686.

$1690\frac{3}{4}$	2744	1901	$847\frac{1}{4}$
215	$2533\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{4}$	1058
$3165\frac{2}{4}$	$2111\frac{3}{4}$	$1268\frac{3}{4}$	$2322\frac{2}{4}$
$2954\frac{3}{4}$	$636\frac{2}{4}$	$1479\frac{2}{4}$	$425\frac{3}{4}$

1406	2526	426	3366	986
1126	1826	2106	286	2806
3226	706	1686	2666	146
566	3086	1266	1546	2246
2386	6	2946	846	1966

Reſiduum, aut Differentia ubique relinquitur 1686.

SUP-

SUPPLEMENTUM DE SCRIPTORIBUS vel ſcriptis eccleſiaſticis a Bellarmino omisſis ad a. 1460, vel ad artem typographicam inventam, collectore F. Caſimiro Oudin Presb. veteris inſtituti Ord. Præmonſtrat.

Pariſ. apud Antonium Dezallier via Jacobæa ſub ſigno coronæ aureæ 1686, in 8.

SEptuageſimus jam annus agitur, cum *Bellarmini* opuſculum de Scriptoribus eccleſiaſticis in lucem prodiit. Cujus eruditionem & diligentiam continuator *Andreas du Sauſſay*, adjectis CXXI ſeculi XVI Scriptoribus, minime æquavit. Majoris momenti ſunt, quæ *Philippus Labbe* duobus tomis, quibus philologicæ & hiſtoricæ diſſertationis titulum præfixit, de Scriptoribus a Bellarmino recenſitis commentatus eſt. In qua diſſertatione etſi novam de Scriptoribus a Bellarmino prætermiſſis diſſertationem promiſerit, aliis tamen negotiis intentus, ac morte tandem interceptus, ſpem literati orbis, non exiguum inde commodum expectantis, fruſtratus eſt.

Ejus vices ſupplendas ſibi cenſuit *Oudinus*, vel in hoc Labbeo præferendus, quod a conviciis, qualia Labbeus in Rivetum, Voſſium, Gerhardum & alios diverſæ a ſua religionis homines congeſſit, ſibi temperet, & dictum eſſe nolit, ſi quid forte acerbius etiam in heterodoxorum quempiam dixerit, quod a caritate & humanitate alienum videatur.

Quamvis autem hoc opus, ſi tituli rationem habeamus, tantum ad Scriptores a Bellarmino omiſſos ſpectare videatur, minime tamen Autor Scriptores a Bellarmino jam enarratos penitus neglexit, ſicubi aliquid notatu dignum in mentem ipſi venit. Videas igitur hic etſi jam a Bellarmino memoratos *Clementem Romanum*, *Ignatium*, *Polycarpum*, *Dionyſium Areopagitam*, *Martialem Lemovicenſem*, cujus epiſtolas Æſopi fabulis comparat, *Athenagoram*, *Tertullianum*, *Ammonium*, *Origenem*, *Cyprianum*, *Gregorium Neocæſarienſem*, cujus ſcripta omnia, ſecus ac Bellarmino & Labbeo viſum fuerat, ſpuria arbitratur, *Methodium*, *Lactantium*, *Euſebium Emiſenum*, de

cujus

Digitized by Google

cujus ſcriptis ſe peculiari diſſertatione acturum pollicetur, *Antonium*, *Macarium*, *Athanaſium*, cujus opera ſtupendam confuſionem pati, & medicas Criticorum manus deſiderare queritur, inter alia Maraccium & Spinellum perſtringens, devotos, ut appellat, Marianos, qui inter ecſtaſes ſuas nullum antiquitatis guſtum habeant, & nulla alia de cauſa opus de Deipara Virgine Athanaſio vindicent, quam ut ecſtaticis ſuis exceſſibus ſatisfaciant, *Baſilium M. Gregorium Nyſſenum*, *Marcum Eremitam*, *Philonem Carpathium*, cujus genuinum in cantica canticorum commentarium in Bigotii bibliotheca manuſcriptum extare animadvertit, *Aſterium Amaſenum*, *Palladium*, *Paulinum Nolanum*, cujus noviſſimam editionem in Actis noſtris menſe Octobr. 1685 enarratam, ſtudio Johannis Baptiſtæ le Brun procuratam fuiſſe, nunc ab Oudino diſcimus, *Nilum*, *Petrum Chryſologum*, *Diadochum*, *Leonem Magnum*, cui in Queſnelliana editione libros de vocatione gentium & epiſtolam ad Demetriadem perperam inſcribi judicat, *Victorem Africanum*, cujus librum de conſolatione in adverſis inter Baſilii etiam opera haberi, a nemine hactenus obſervatum aſſerit, *Arnobium juniorem*, *Victorem Uticenſem*, quem *Vitenſem* rectius dici cum Chiffletio contendit, *Paſchaſium*, cujus tractatum de Spiritu Sancto Fauſto Regienſi vindicat, *Fulgentium*, *Dionyſium Exiguum*, *Primaſium Adrumetinum*, quem pro autore Prædeſtinati a Sirmondo publicati venditat, & alios, quos omnes recenſere nihil attinet.

Ex iis, quos Bellarminus prætermiſit, antiquiores ſunt *Barnabas*, cujus epiſtola in Gallia ab Hugone Menardo & Johanne Baptiſta Cotelerio, in Belgio ab Iſaaco Voſſio, & quod Oudino addi poteſt, in Germania a Joachimo Johanne Madero, nec non in Belgio ſuperiore anno in Variis Sacris a Stephano le Moyne cum luculentis notis, quin & Oxonii eodem anno una cum S. Hermæ Paſtore evulgata eſt; *Philo* & *Agathopus* autores actorum martyrii Ignatiani a Jac. Uſſerio & poſtea a Bollando editorum, *Novatianus*, cujus tractatus de Trinitate & cibis Judaicis inter Tertulliani opera leguntur, *Aurelius*, qui ſocii & contubernalis ſui Pontii Diaconi Carthaginenſis martyrium deſcripſit, in Baluzii miſcellaneis publicatum, *Commodianus*, cujus inſtructiones pro Chriſtiana diſciplina adverſus gentiles primum Nicolaus Rigaltius edidit & notis illuſtravit, *Theo-*

Digitized by Google

dorus Heracleæ epiſcopus, cujus commentarius in Pſalmos, una cum duobus anonymis commentariis, Antverpiæ Balthaſaris Corderii ſtudio anno 1642 lucem publicam aſpexit, *Euſebius Vercellenſis*, cujus libellus ad Patrophilum & epiſtola de ſtatu ſuo in bibliotheca Patrum extat, *Cæſarius* Gregorii Nazianzeni frater, cujus nomini inſcripti ſunt dialogi, ſeu quæſtiones a Leunclavio, Ehingero & aliis evulgatæ, *Q. Julius Hilarion* autor chronici ſeu libelli de duratione mundi, cujus primam editionem Petri Pithœi induſtriæ debemus, *Evagrius Antiochenus*, qui vitam Antonii abbatis Latine reddidit, *Evagrius Ponticus*, cujus libellum de octo vitioſis cogitationibus, cum antea Latino tantum habitu comparuiſſet, nuper A. 1680 Emericus Bigotius cum aliis antiquitatis monumentis Græce & Latine edidit, ut ſermonem dogmaticum de Trinitate, & cætera quæ ſub ejus nomine extant opuſcula taceamus, *Tichonius* Afer autor tractatus de ſeptem regulis ad inveſtigandam Scripturæ intelligentiam, *Marcus* Gazæ in Palæſtina Diaconus; qui acta S. Porphyrii Gazenſis epiſcopi & martyris deſcripſit, *Paulinus* Diaconus; qui vitam S. Ambroſii enarravit, & Zoſimo P. R. ob Pelagium & Celeſtium damnatos libellum, quem Labbeana conciliorum collectio exhibet, obtulit, *Paulinus Biterrenſis*, cujus epiſtolam Baronius in annalibus ſuis retulit, *Paulinus* Auſonii vel ex filio, vel ex fratre nepos, cujus euchariſticon de vita ſua poſt Paulini Nolani poemata legitur, *Marcellus Memorialis*, qui acta collationis Carthaginenſis a Maſſonio, Pithœo & aliis edita conſignavit, *Pelagius* hæreſiarcha, cujus libellum fidei in tomis conciliorum, epiſtolam autem ad Demetriadem & commentarium in epiſtolas Paulinas inter Hieronymi opera legi monet, *Polychronius* Diaconus, ſub cujus nomine commentarium in Eccleſiaſtē & Canticum canticorum in Regia & Bavarica bibliotheca manuſcriptū aſſervari notat, qui an ſeculū & mores Polychronii Apameenſis epiſcopi referant, antiquitatis curioſos indagare jubet, *Severus* minoris inſulæ Balearis epiſcopus, cujus epiſtolam de reliquiis S. Stephani in annalibus ſuis Baronius edidit, *Philoſtorgius* hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptor Eunomianus, cujus excerpta a Jacobo Gothofredo & Henrico Valeſio in lucem publicam emiſſa in doctorum manibus verſantur, *Evodius Uzalenſis*, cui librum de fide ſeu unitate Trinitatis contra Manicheos, inter Auguſtini opera tomo ſexto editum, deberi Sirmondus ſtatuit, *Leporius*, cujus libel-

lum

lum emendationis, cum *Iſaaci* libro de Sancta Trinitate & incarnatione Domini, & aliis opuſculis dogmaticis, is quem modo nominavimus Sirmondus publici juris fecit, *Urſinus*, quem tractatus anonymi de baptiſmo hæreticorum, Rigaltianis ad Cyprianum notis interſerti, autorem eſſe, primus in ſua conciliorum collectione Labbeus annotavit, quod ab epiſcopo Oxonienſi in poſtrema Cypriani editione non animadverſum fuiſſe, Autor noſter ſemel iterumque miratur, *Vigilius* diaconus, cujus regulam monaſticam cæteris a ſe collectis Holſtenius adjunxit, *Uranius*, qui narrationem de Paulini Nolani obitu ad poſteros reliquit, *Capreolus* Carthaginenſis Epiſcopus, cujus epiſtola ad Synodum Epheſinam in actis illius Synodi, altera autem ad Vitalem & Tonantium Hiſpanos in dogmaticis veterum opuſculis a Sirmondo evulgatis legitur, *Marius Mercator*, cujus opera ex noviſſima Baluzii editione haud ita pridem in Actis noſtris recenſuimus, *Philippus Presbyter*, cujus commentarium in Jobum non modo ſeorſim typis impreſſum, verum etiam in Bedæ & Hieronymi operibus alieno inſcriptum nomini habemus, *Theodotus* Ancyranus, quem nonnullis minus recte Theodorum vocari cenſet, *Bachiarius*, cujus epiſtolam ad Januarium de recipiendis lapſis in bibliotheca Patrum reperire licet, *Faſtidius* Britannor. Epiſcopus, cujus liber de vita Chriſtiana antea Auguſtino ſuppoſitus, Romæ an. 1663. emendatior in lucem prodiit, *Proba Falconia* & *Eudocia*, Virgilianis & Homericis centonibus celebres, *Euſtathius* qui ſermones S. Baſilii in principium Geneſeos Latine reddidit, *Anton. Honoratus* Conſtantinæ in Africa civitatis Epiſcopus, autor epiſtolæ ad labores pro Chriſto ferendos exhortatoriæ, quam ad Arcadium quendam exaravit, *Victorius* Aquitanus, cujus canonem Paſchalem Ægidius Bucherius commentariis ſuis exornavit, *Paulinus Petricordius* autor carminis heroici de vita S. Martini, *Antonius*, qui præceptoris ſui Simeonis Stylitæ vitam ſcripſit, *Conſtantius* Presbyter Lugdunenſis, qui vitam S. Germani literarum monumentis conſignavit, *Gennadius* Epiſcopus Cplitanus, cujus epiſtola contra Simoniacos in orthodoxographis monumentis primum edita ſupereſt, *Eugenius* Carthaginis Epiſcopus, cujus oratio Hunerico Vandalorum Regi oblata apud Victorem Vitenſem extat, &, ut cum quinto ſeculo tandem finiamus, *Honoratus Maſſilienſis*, cujus tractatum de vita Honorati Arelatenſis in actis

Digitized by Google

Sanctorum ad diem 5 Maji, & inter Leonis M. opera a Queſnellio edita deprehendimus.

Cæteros, qui a ſeculo ſexto usque ad inventam artem typographicam floruerunt, enumerare brevitatis ſtudio nolumus, cum & ipſe autor prolixitatem nimiam ſummo ſtudio devitet, eoque nomine, cum ad annum 1310 pervenit, lectorem admoneat, ſe impoſterum ex multis Scriptoribus paucos ſelecturum, cum omnes recenſere ob nimiam multitudinem impoſſibile videatur.

OBSERVATIO DE PANNO QUODAM incombuſtibili, una cum annotationibus ſuper eo factis a Roberto Plot, LL. D.

Ex Transact. Philoſ. Angl. M. Jun. 1685. pag. 1049. ſeqq.

HAud parum hactenus ſolicitos tenuit curioſiores, quod apud Plinium aliosque ſcriptores legitur de lino quodam vivo ſeu asbeſtino dicto, ignibus abſumi non valente, cujus ſcilicet copia apud antiquos fuiſſe narratur. Non dubitat certe Pancirollus telas ex tali lino confectas rebus in totum deperditis accenſere; nec defuere, qui totius rei fidem in dubium vocantes negarunt, linteum ejusmodi unquam extitiſſe, quos inter Dalecampius in Plinium & Schildius in commentario ad Suetonium. Non indignum proinde curioſitate ſua judicavit Illuſtris Societas Regia Anglicana, in rei veritatem accuratius inquirere, ac ſegmentum ejusmodi panni, opera Chinenſis cujusdam in illius regni provincia *Lanquin*, a magno quodam Mandarino comparatum ac transmiſſum, Societatique a Nicolao Waite, mercatore Londinenſi, oblatum examini ſubjicere. Et compertum utique fuit, textum hoc carbonibus ignitis immiſſum, ibique per notabile temporis ſpatium relictum, infuſo etiam ad vim ignis exacuendam oleo, nullatenus fuiſſe læſum, quin potius inde candidius atque ſplendidius prodiiſſe, ac tametſi, dum in flammis eſſet, ignis colorem induere viſum fuerit, obſervatum tamen fuit, inde protractum extemplo refrixiſſe, adeo ut ne chartam quidem

dem, cui imponebatur, adureret. Patuit nihilominus, idipſum, quoties hac ratione ignibus committatur, aliquantulum de pondere ſuo amittere. Sic cum prima vice examinandum penderet unciam cum 6 drachmis & 12 granis, poſtquam ex igne rurſus extractum eſſet, viſum eſt drachmas 2 cum 5 granis de pondere perdidiſſe: pariter altera vice drachmam cum 6 granis minus pendere, quam antequam flammis committeretur, deprehenſum eſt. Materiam telæ hujus quod attinet, perhibitum una fertur a Chinenſi ſupra dicto, qui eam procurarat, vulgo eandem confectam credi ex ima radice arboris cujusdam in provincia *Sutan* creſcentis, pariterque ex arboribus Indicis, quas *Todda* vocant. Nihilominus probabilius videtur *Roberto Plot* (in erudito diſcurſu, quo materiam hanc in gratiam amicorum quorundam plenius illuſtrare aggreſſus eſt) ſubſtantiam texti hujus mineralem potius habendam eſſe, quam vegetabilem, inprimis cum tenuiſſima etiam ejus filamenta aquis immerſa fundum petere deprehendantur. Hinc mavult materiæ loco Alumen plumeum ſeu Amianthum aſſumere, atque in hujus rei teſtimonium allegat Marcum Paulum Venetum, in libro *de regionibus orientalibus* perhibentem, quomodo in Tartariæ provincia *Chinchintalas* lanuginoſum hoc minerale eruatur, & conficiendis inde telis ſeu pannis aptum reddatur. Cum vero ægre appareat, quomodo linum hoc foſſile ob filamentorum brevitatem neri atque texi poſſit, conjicit id forte fieri admixta prius ſtupa, aut etiam adhibito interneadum liquore aliquo glutinoſo, quo ſic alumen iſtud flexibilius reddatur, & in fila duci queat: quam ipſam materiam heterogeneam ita admixtam, poſtquam tela jam perfecta eſt, rurſus ope ignis facile ſecerni ac aboleri poſſe exiſtimat. Rationem quare ſubſtantia hæc ignis vim eludat, in eo quærendam autumat, quod ignis fere in ea ſolum corpora ſæviat, quæ ex partibus conſtent heterogeneis, & quorũ pori particulas contineant ſulphureas, bituminoſas aut aqueas, quæ ipſæ ſcilicet flammâ admota incipiant moveri, dilatari, ſeparari atque avolare, ita ut neceſſe ſit, ruptis hiſce vinculis poſtmodo corporis totius compagem diſſolvi: ſimplicia contra ac homogenea corpora hujus elementi furorem vix perſentiſcere; uti patere ait in ſale communi poſt decrepitationem, & vitriolo poſt exſiccationem factam, in quæ ipſa ſcilicet nihil amplius ſævire valeat ignis. Parilem

lem eſſe rationem putat in lino iſto comburi neſcio, utpote cujus fila, ex puris ſcilicet aluminis ſtriis conſtantia, non poſſint non pro maxime homogeneis reputari. De cætero perhibetur, telam hanc (cujus præcipuus uſus eſt inter Tartariæ Principes in concremandis mortuis, ad corporis favillam ab reliquo cinere ſeparandam) etiamnum nativo in ſolo tanti æſtimari, ut una ejus ulna Chinenſis ſeu *Covet* (faciens $23\frac{1}{4}$ pollices) plusquam 36 libris monetæ Anglicanæ veneat.

PHYSIOLOGIA NOVA EXPERIMENTALIS Auctore D. de Stair, Caroli II Britanniar. Regi a Conſiliis Juris & Status, nuper Latinitate donata.

Lugd. B. apud Cornel. Bouteſteyn, 1686. in 4.

Licet Peripateticam Phyſiologiam recte repudiatam Auctor cenſeat a *Gaſſendo & Carteſio*, neutrum tamen ejusmodi principia conſtituiſſe putat, quæ cum abditis naturæ phænomenis conſiſtant. *Gaſſendum* enim ad Epicuri atomos earumque figuras varias & potentias motrices omnia referentem, non explicaſſe, ut ſpeciales naturæ effectus a peculiaribus atomorum figuris & preſſuris neceſſario oriantur, ideoque potentias atomorum Epicuri, & potentias formarum ſubſtantialium Ariſtotelis, pariter generales & indiſtinctas eſſe. *Carteſium* quidem ſpecialius deſcendiſſe ad tria elementa ſua transmutabilia; ſed omni potentia & efficacia materiæ denegata, omnes naturæ effectus ſoli DEO attribuiſſe: unde tota ipſius phyſiologia ad hoc unum redeat; omnia ita fieri, quod DEUS ita voluit. Quæ aſſertio ut lippis & tonſoribus nota ſit, ita fruſtra eum poſtea vortices & elementa confinxiſſe, ad mutationes rerum explicandas. Præterea multos eſſe periculoſos errores in doctrina Carteſii detectos. Quare *D. de Stair* mediam quandam viam conatur explorare, quæ facilius & defendatur & probetur, atque ob hoc ſuum inſtitutum modeſte ſuſceptum, capita in quæ Phyſiologia eſt diſtincta, *Explorationum* nomine appellavit.

In *Exploratione Prima*, poſtulatis duodecim præmiſſis, oſtendit mediam

Digitized by Google

mediam ſuam philoſophandi rationem inter Atomiſtas & Carteſianos, quoad præcipua principia. *Atomiſtæ* tenent, totam maſſam materiæ conſiſtere in inflexibilibus atomis. *Carteſianorum* elementa ſunt mutuo transmutabilia. *Medium eſt*, Deum in creatione unionem & figuram quibusdam materiæ partibus indidiſſe, & in corpuſcula efformaſſe, quorum unionem nulla potentia naturalis divellere valet: figuram vero in aliis eſſe firmam, in aliis flexibilem: multo tamen majorem partem materiæ, nec unionem habere, nec figuram. *Atomici* docent, omnes atomos, atque ita totam materiæ maſſam diverſiſſimis potentiis intrinſecis movendi imbui; *Carteſiani* contra omnem in natura intrinſecam potentiam negant. *Medium eſt*, a Deo potentiam ſeu preſſuram, ad retinendum unionem & promovendum motum, quibusdam materiæ partibus inditam, quæ potentiæ ſimplices & uniformes ſint, ſine omni varietate, niſi ab extrinſeco: & corporibus animatis, perceptione & ſui determinatione præditis, potentias pro variis circumſtantiis variabiles conceſſas eſſe. *Atomici* vacuitatem in natura neceſſariam eſſe autumant; *Carteſiani* ſimpliciter impoſſibilem pronunciant. *Medium erit*, vacuum nec eſſe neceſſarium, nec impoſſibile; Creatoremque pro ſuo beneplacito potuiſſe mundum conſtruere, aut cum vacuitatibus, aut absq; iis. In fine tangit Chemicorum opiniones de principiis rerum, inprimis Davidis van der Beck.

Secunda Exploratio eſt de Materia ejusque Unione & Corporum conſtitutione. Docet primum & ſimpliciſſimum ſtatum, in quo materiæ maſſa a Deo creabatur, fuiſſe ſine omni partium cohæſione, & tum in indiviſibilibus ſubſtantiis ſeu punctis ſubſtitiſſe: eſſentiam materiæ eſſe impenetrabilitatem, non extenſionem. Primam alterationem, quæ materiæ in creatione accidit, fuiſſe unionem quorundã indiviſibilium per preſſuram verſus commune medium ſeu centrum, naturali potentia inſeparabilem; unde corpuſcula quædam orta fuerint cum tali figura, quæ in quibusdam quoad ſitum partium ſint mutabilia, licet in aliis ſint immutabilia; quæ corpuſcula ſint ſimpliciſſima, & prima concretorum corporum conſtitutiva, ob exilitatem ſuam inſenſilia, ratione tantum perceptibilia, & magno numero cumulata ſub ſenſum venientia. Potentias ſeu preſſuras, quas Deus quibusdam materiæ partibus indidit, per potentiam naturalem eſſe inſe-

parabi-

Digitized by Google

parabiles, nec aliis materiæ partibus communicabiles, producendo in iis ſimiles potentias ſine communicatione materiæ iisdem potentiis imbutæ. Exiſtentiam corporis conſiſtere in extenſione. Exiſtentiam aut operationem corporis aut materiæ non exigere formam ſubſtantialem. Phænomena naturæ, quæ ex ſe ſunt varia & non uniformia, non poſſe per inſenſilem materiam fieri; ſed requiri ſpiritus perceptione & ſui determinatione præditos. Totum ergo, *quod in natura contemplandum venit, ad materiam & ſpiritum, potentiam & modum referri.* In quorum explicatione Peripateticos & Carteſianos paſſim perſtringit.

His de originali unione corporum præmiſſis, progreditur *Exploratione Tertia* ad Motum, modorum præcipuum, omniumque naturæ phænomenum maxime conſpicuum. Cauſam motus naturalis nec cum Carteſianis ſoli DEO, nec cum Peripateticis ſolis formis, nec cum Atomicis materiæ ſuisque potentiis motricibus attribuit, ſed medio modo ſolis potentiis motricibus, quas partibus quibusdam materiæ libere Deus indidit, eamque potentiam materiæ conatum ſeu preſſuram verſus motus ſimplices & uniformes eſſe, intelligit. Motus autem uniformes & naturales, rectum, circularem, vel ad modum cochleæ ſpiralem eſſe putat, contra violenti motus ſpecies, pulſionem ſeu truſionem, tractionem, vectionem, penſionem, lationem. In his motibus violentis præcipuas difficultates circa tractionem & projectionem, quæ eſt pulſionis ſpecies, ex ſuis principiis ſolvit; deinde reflexionem, cauſam accelerationis in deſcendentibus, motum pendulorum, cauſas variorum motuum miſtorum, refractionem, leges motus ſeu phænomena corporum collidentium, & tandem quietem dilucidat. *In Exploratione IV.* naturam ætheris & globulorum ac cœleſtium ſphærarum formationem indagat, expenſisque celebribus hypotheſibus Ptolemæi, Copernici, Tychonis, & Hamelii, novam ponit divinæ ſapientiæ, revelationi & experimentis magis congruam, quæ nec in omnibus differt, nec in omnibus convenit cum modo nominatis. Eam primo generaliter, ut in ſchemate proponit, & deinde phænomena omnium planetarum, motuumque communium inde conſequentium, prout ex indefeſſa induſtria recentium aſtronomorum, ope teleſcopiorum aliorumque inſtrumentorum inveniuntur, ordine

dine applicat. Supponit autem, & vindicat quoque ab objectionibus, tum ex ratione tum ex Scriptura ſumtis, terræ motum diurnum ab occaſu in ortum. *Exploratione Quinta* gravitatis cauſam cum Carteſianis circulari motui ætheris adſcribit, a quibus tamen quoad modum operandi recedit, atque porro ex ſua opinione cauſam levitatis effectusque præcipuos gravitatis, juvantia gravitatem in fluidis potiſſimum, ac tandem cauſas inſignium effectuum per inſtrumenta mechanica deducit. Juxta *Explorationem Sextam* ignis eſſentia conſiſtit in figura corpuſculorum igneorum, ac preſſura ad motum circularem circa ſua centra. Figura autem eorum dicitur conſtare ex ſpiculis per alterum extremum unitis, flexibilibus & per motum partis intimæ, cui uniuntur, undequaque porrectis. Quam veram eſſe ignis ideam, ex phænomenorum ab igne provenientium reſolutione confirmatur. *Exploratione Septima* Carteſio conſentit, ignis vibrationem eſſe cauſam lucis & luminis. *Exploratione Octava* calorem docet conſiſtere in motu igniculorum, quo alia corpora premunt ac ſtringunt, pro diverſa conditione igniculorum & illorum corporum, & contra frigus in aptitudine corporis ad impediendam rotationem igniculorum. Corpuſcula ex quibus aqua componitur, opinatur eſſe filamenta undiquaque aperta, fibris metallorum tenuiora, olei craſſiora, *Exploratione IX.* Cauſam æſtus marini Carteſianam approbat *Exploratione X.* De fontibus & fluminibus agens *Exploratione XI*, curioſum fontem in Anglia nuper inventum deſcripſit. Aquæ oleum ſubjungit *Exploratione XII*, ob ſimilitudinem corpuſculorum & phænomenorum, idque præcipuum conſtitutivum corporum miſtorum laudat, quod Chymici male ſulphur appellent. *Exploratione XIII* ſalem componit ex corpuſculis inſtar ſpiculorum longis, figuræ cylindricæ, undiquaque aſperis, ejusque ſpecies contemplatur. *Exploratio XIV* agit de fermentatione, cujus ſal præcipuum eſt inſtrumentum; *Exploratio XV.* de corroſione & metallorum ſolutione; *Exploratio XVI* de fixatione & congelatione, ſalis effectibus. *Exploratione XVII* inquirit ſpiritus ſpecificos, i. e. alia ſimplicia & originaria corpuſcula, quæ nec ad ætherem, nec ad ignem, nec ad aquam, nec ad terram, ſal aut oleum referenda ſunt, peculiarem tamen habent figuram, preſſuram & motum naturalem ab iſtis omnibus diverſum, quorum maxima efficacia ſit in univerſo,

 præ-

Digitized by Google

præſertim quoad vegetabilia & animalia, & quæ omnium materialium ſpiritus propriiſſime dicendi ſint, quod naturalem preſſuram & motum ſpiralem habeant.

Exploratione XVIII docet, communis terræ corpuſcula eſſe rotunda, aut rotunditati proxima, habentia angulos maxime obtuſos, ob quam cauſam in aere & aqua non ſuſpendantur, & corruptionis fiant origo paſſiva, quia reſectis filamentis aqueis & oleoſis corpuſcula terreſtria non amplius in unione retineantur: cauſas phænomenon magneticorum, neque a Peripateticis, neque a Democriteis, neque a Carteſianis aſſignatas eſſe genuinas, ideoque aliam inquirit & pertractat: ſemina plantarum, quæ corpuſculis terreſtribus annumeranda, a Deo creata, & circa ſuperficiem terræ diſſeminata fuiſſe cenſet.

Exploratione XIX aerem componit ex igniculis & heterogeneis corporibus aliquantulum onuſtis, ſed magis æthere puro repletis, ideoque celerius rotatis & minus oneratis in aere, quam in aqua aut oleo. Ex qua ejus natura phænomena tum naturalia tum artificialia, nimirum reſpirationem animalium, motusque ei ſimiles, deinde ſuctionem, motus varietatem in hygroſcopiis, in tubo Torricelliano, aliisque barometris & thermometris, cohæſionem tabularum politarum in libero aere, aliove fluido, cohæſionem inſtrumenti Magdeburgici, campanam urinatoriam, preſſuram aeris in aquam; quæ in antlia pneumatica conſpiciuntur, quæ corporibus in recipiente exhauſto concluſis contingunt, ſive liquoribus, ſive floribus, herbis & fructibus, ſive duris corporibus, ſive lucidis, ſive animalibus; quomodoque motus in eodem ſe habeat, educit. Tandem altitudinem atmoſphæræ facit 320000 pedum.

Exploratione XX vacuum omne explodit, atomiſtarumque argumento a compoſitione continui per indiviſibilia, unde vacuitas reſultet, reſpondet; univerſum non integrari per prima principia extenſa quadrangularia, ſed triangularia, & ita nullam eſſe, ne puncti quidem, vacuitatem. Porro etiam puncta quatuor fieri plena interpoſito medio puncto, tumque iſta quatuor puncta tangere punctum medium, nec ullam fore vacuam diſtantiam, atque inde fieri originem circuli.

Ultima Exploratione qualitates communes materiales explicat, puta

Digitized by Google

puta quantitatem, exilitatem, tenuitatem, fluiditatem, liquiditatem, humiditatem, firmitatem, duritiem, ſoliditatem, & cæteras.

D. JUNII JUVENALIS ET AULI PERSII Satyræ cum veteris Scholiaſtæ & variorum Commentariis. Editio nova.

Amſtelodami, apud Henr. Wetſteinium, anno 1684, in 8.

D. JUNII JUVENALIS AQUINATIS Satyræ Veterum Scholiis & Doctorum Commentariis illuſtratæ, ex recenſione Henrici Chriſtiani Henninii.

Ultrajecti ex officina Zyliana anno 1685, in 4.

QUanquam principatus inter ſatyricos ſcriptores Horatio tribuatur ab aliis, eo quod inter moroſitatem obſcuritatemque Perſii, & Juvenalis æſtuationem atque luxuriem medius veluti incedat, auſteritatem nempe jocorum ſuavitate attemperans, palmam tamen veritatis præ illis mereri videtur Acron, vetus ille Horatii commentator, ſic dicens: *niſi Juvenalis ſcripſiſſet, Horatio nemo eſſet melior*; quam ſententiam & præter duos Scaligeros, Julium Cæſarem & Joſephum, Juſtus Lipſius, atque Eilhardus Lubinus, aliique plures ſuam faciunt. Et profecto ſermo Juvenalis longe omnium eſt latiniſſimus, & purior, quam Horatii; numeri etiam rotundi, concinni, & Horatianis multo exactiores; ſententiæ denique creberrimæ, & ad ſtuporem usque ingenioſæ, ut nihil dicamus de argumentorum nobilitate ac varietate, quæ tanta ingenii judiciique dexteritate tractavit, ut affirmare nihil vereatur Lubinus, qui Satyras Juvenalis omnes proſaria ecphraſi reddidit, in una Juvenalis Satyra plus doctrinæ & ſapientiæ ad vitam moresque regendos contineri, quam in X Ariſtotelis ad filium libris. Quam Juvenalis præ Scriptoribus aliis excellentiam cum probe agnoverint viri in ſummis Reipublicæ literariæ anabathris conſtituti, eum ſtudioſæ juventuti quam eni-

xiſſime commendarunt, eundemque non multoties tantum recudendum fecere, ſed & doctisſimis commentariis ac notis illuſtrarunt. Quod recentiores Juvenalis editiones attinet (nam anteriores omnes hic memorare nil attinet) principem inter illas locum ſibi vendicat illa a *Ludovico Prateo* in uſum Sereniſſimi Delphini Pariſiis a. 1684 edita, quam ſuperiore anno in Actis Octobris pag. 448. & ſeqq. recenſitam a nobis eſſe meminimus. Huic proxime jungenda venit Amſtelodamenſis, quæ eodem, quo Pariſienſis anno, in lucem prodiit, & obſtetricante quidem doctiſſimo Bibliopola *Henrico Wetſteinio*. Hic non aliam ſecutus eſt editionem, quam Schrevelianam, ita tamen ut tautologias, quarum non paucas deprehendit, eliminaverit, earumque loco obſervationes plurimas easque præſtantiores, ex Grangæo aliisque ſubſtituerit. Adjecit etiam obſervationes aliquot clariſſimi Grævii, & quas Octavius Ferrarius in Electis ſuis vulgaverat, ſuo loco inſeruit. Indicem præterea verborum omnium, eumque accuratiorem eo qui Britannici editioni acceſſerat, ſubjecit; Perſii autem indicem plane novum addidit. De cætero ne antepagmenti quid eleganti huic operi deeſſet, *Nicolai Rigaltii* diſſertationem de Satyra Juvenalis præfixit, ut & varias lectiones ex Juvenale manuſcripto, qui in Bibliotheca Baſileenſi aſſervatur, excerptas.

Sed ecce recentiorem adhuc duabus hiſce, Pariſienſi videlicet & Amſtelodamenſi, Juvenalis ac Perſii editionem, quam ſuperiore anno Vir clariſſimus *Henricus Chriſtianus Henninius* cum veterum & recentiorum commentariis Ultrajecti publicavit. Hic non minus, quam Wetſtenius, editionem variorum a Schrevelio editam fuit ſecutus, & quidem tam in Satyris ipſis, quam in ſcholiis veterum, ſed & ipſe in locis nonnullis variavit, inq; ſcholiis & verſus poetarum integros ſecundum editionem Pithœanam excudi fecit, quod in editione variorum Schreveliana neglectum fuerat. Singulis Satyris præmiſit verſiculos argumenta Satyrarum referentes; ac præter veterum notas *Iſaaci Grangæi* potiſſimum, quia & abſtruſiora pleraque explicent, & ex optimis autoribus hinc inde conquiſitæ ſint, textui ſubjecit. Juvenalis iſthoc τὸ κείμενον ſeu textum, & notas, quas diximus, tam veteris Scholiaſtæ, quam Grangæi excipiunt *Johannis Britannici* Brixiani commentaria in Juvenalis Satyras, quibus

& *Cœlii*

& *Cælii Secundi Curionis* (nam huic Britannicus Poetæ ſenſum non ſemper aſſecutus videbatur) ſunt immixta. In his Henninius nonnusquam pueriles &grammaticas verborum facillimorum paraphraſes expunxit; litura etiam errores nimis craſſos induxit, & quæ Grangæus in obſervationibus ſuis jam attulerat, omiſit, ne crambe videlicet bis cocta legentibus apponeretur. Sequuntur hæc tum *Theodori Pulmanni*, tum *Petri Pithœi* variæ in Juvenalem lectiones, una cum notis *Nicolai Rigaltii*, ut & notis aliquot lectionis repetitæ, quæ Priſciani, Servii, Acronis, & ſimilium ex Juvenale citationes, nec non nonnullas manuſcriptorum codicum variantes lectiones repræſentant. Succedunt *Domitii Calderini* Veronenſis commentaria. In his omiſſæ ſunt paraphraſes, argumenta item, & errores ab Henninio deprehenſi; adductæ vero in illis veterum Gloſſæ, ſed ſine indicio, & meliora aliis ex *Angeli Sabini* Turrenſis quæſtionibus ſuper Juvenalem. Sequuntur Notæ ex *Georgii Vallæ*, *Antonii Mancinelli*, & *Jodoci Badii Aſcenſii* commentariis, *Hadriani Junii* Scholiis, *Eilhardi Lubini*, & *Bernhardi Autumni ac Thomæ Farnabii* annotationibus ſelectæ, quæ & ſelectæ a concinnatore ſuo Henninio appellantur; ut & cento variorum, ſeu ſylloge notarum *Iſaaci Voſſii*, *Octavii Ferrarii*, *Claudii Salmaſii*, *Caſparis Barthii*, *Iſaaci Caſauboni*, *Joh. Frid. Gronovii*, *Nicolai Heinſii* aliorumque plurimorum; animadverſa item *Theodori Janſſonii ab Almeloveen*, & ipſius editoris *Henninii* ſpicilegia; quibus omnibus Index abſolutiſſimus vocabulorum omnium, quæ in Satyris XVI Juvenalis reperiuntur, isque ſumma fide recenſitus, & ad hanc editionem accommodatus, ſubnectitur. Præmittuntur huic operi, ne & hoc prætermittamus, prolegomena, inque illis vita Juvenalis, quæ Suetonio Tranquillo a quibusdam adſcribitur, una cum notis *Petri Pithœi* & *Henninii*; 2. elogia, teſtimonia ac mentiones veterum, item judicia nonnulla eruditorum recentioris ævi de Juvenale, & 3. *Nicolai Rigaltii* diſſertatio de Satyra Juvenalis ad illuſtriſſ. Jacobum Auguſtum Thuanum, in qua de origine & ratione Satyræ a Juvenale ſcriptæ accurate diſputatur, & loca illius plurima perquam ſagaciter excutiuntur.

Digitized by Google

RELATION DE L' ETAT DE GENNES &c.

id eſt:

Relatio de ſtatu Genuæ, additis pactis per quæ Genuenſes ſeſe Carolo VI Galliæ Regi ejusque Succeſſoribus dediderunt. Autore Dn. Le Noble, Procuratore Generali in Parliamento Metenſi.

Lutetiæ, apud Car. de Sercy, 1685, in 12.

PRodiit libellus hic non multo poſt horrendam illam ignium lapidumque pluviam, quam celeberrima Genuenſium urbs a Gallica claſſe anno 1684 paſſa eſt, ac durantibus adhuc inter Galliæ Regem ac Rempublicam illam diſſidiis. Deſcribitur autem in eo breviter ſtatus *Genuæ*, ſive ut ſeculis anterioribus ſcribebatur, *Januæ*, urbis & Reipublicæ nobiliſſimæ, quæ in ora Liguſtica & in Tuſciæ finibus ſatis late imperat, & Corſicam inſulam regni nomine decoratam ſibi ſubjectam habet, poſtquam hæc a Caroli Magni Legato, Genuæ Præfecto, Saracenis erepta fuit. Inveniet hic Lector in compendio notabilia plurima de ſitu ſtructura, & deliciis urbis; de nobilium ſeu patriciorum familiis; de oppidis, arcibus & regionibus dominio Reipublicæ ſubjectis; de proventibus opiparis ex oleo, vino & mercatura ſalis; de apparatu nautico; tum de forma gubernationis, & de interioribus quibusdam ſtatum tuendi artibus, utque mercatoriæ utilitatis vinculo Genua, utut libera, Hiſpanicæ Monarchiæ connexa ſit. Conſiderari præ aliis meretur Collegium quoddam ſeu Tribunal, quod a S. Georgio cognominatur, raro exemplo, veluti ſeparatus quidam & a nemine dependens Status, in media Republica erectum, cui pleræque civium opes concreditæ ſumma fide ac ſecuritate ſervantur. Scilicet neceſſitate publica aliquando ita exigente, ingentes æris ſummæ a civibus æque ac extraneis nonnullis mutuo olim ſumtæ fuerunt, oppignoratis in creditorum ſecuritatem vectigalibus aliisque reditibus publicis. Utque ex his tanto certiorem uſurarum exolutionem nunquam non ſperare poſſent creditores, permiſſum ipſis fuit e numero ſuo collegium quadringentorum virorum erigere, ac ex his rurſus Præſidem cum octo Protectoribus, quos vocant, aliisque nonnullis officialibus eligere, quibus ipſa redituum dicto modo oppigno-

pignoratorum atque ceſſorum exactio & adminiſtratio concederetur, ut exinde creditorum ſingulis uſuræ habita ſortis proportione diſpenſarentur. Atque hi jam liberrimo jure ac a poteſtate ſuprema velut emancipato, de cauſis ſuper negotio hoc emergentibus ,tam civilibus, quam criminalibus ſtatuunt. Tam inviolabili vero nexu bona fides inter Rempubl. & Collegium hoc ſervatur, ut ſummis etiam neceſſitatibus illam prementibus, nefas tamen ſemper habitum fuerit, in hujus reditus ullatenus involare: in tantum ut nec civibus rebellibus, nec extraneis bello cum Republ. implicitis, accurata uſurarum de ſorte iſtac collocata præſtatio ſeu exolutio unquam fuerit interverſa. Egregia etiam eſt annonæ cura: ſumtu enim publico ingentia & fornicibus adverſus incendia munita horrea ædificata ſunt, quæ Magiſtratus frumento in tempore coemto implet, ut ſemper ad tres annos copia adſit, moderato pretio piſtoribus diſtribuenda. Ita etiam vini particulatim vendendi poteſtatem ſolus habet Magiſtratus in cellis publicis, conſtituto æquo valore, & evitata omni mixtione. Monetæ porro laudabilis perhibetur modus, ita ut melior paucis locis reperiatur. Quod ad Reipublicæ reditus attinet, Auctor tradit, eos octingenta ſcutatorum millia non ſuperare. Hæc ad ſtipendia trium peditum millium, qui in præſidiis habentur, & ad ſumtus in triremes ordinarias ſex, tum in ſalaria magiſtratuum & penſiones æris alieni, impenduntur. Utut vero urbs hæc civium induſtria ob maris & commercii commoditatem, regionis etiam fertilitatem, inter opulentiſſimas Europæ cenſenda ſit, plus tamen nominis aut opinionis, quam ſolidæ potentiæ illi tribuit Auctor, nec defectus tacet, quibus laborare eam exiſtimat. Scopum tamen ſuum non ſparſim ſolum, ſed in fine libri evidenter patefacit, ubi ex iis, quæ narraverat, hoc format judicium: Nobilitatem Genuenſem, ſi a præjudiciis diſcedere, & veram utilitatem reſpicere velit, pro vana libertatis imagine, ſub qua unius legitimi Domini loco centum tyrannos patiatur, regium imperium ſubituram eſſe; quod utique perfectiſſimum eſſe, & Romæ vetus & hodiernum Florentiæ exemplum evincat. Hoc poſito, non in aliam, quam Galliæ Regum poteſtatem majori cum ſucceſſu concedere eam poſſe arbitratur: hos etiam veros & legitimos ejus Dominos eſſe, poſtquã olim civitas ſponte Carolo VI omne in ſe imperium detulerit. Quod ſi Chriſtianiſſimi

Regis

Regis,qui nunc rerum potitur, virtutes incomparabiles conſideraverit,ejusque protectioni bona fide ſeſe commiſerit,ad quem magnitudinis gradum non perventura eſt (ſcribit) Reſpublica? qua libertate & utilitate ſub Regii vexilli veneratione negotia maritima exercebit? qui piratæ in mari mediterraneo comparere audebunt? Nonne, quam nunc ſex triremium ſumtus premit, viginti inſtruere poſſet, expenſis inutilibus liberata? Nobilitas luxu & otio marcida,ſub Rege, qui virtutes & merita diſcernit & honorat, ad ſummas dignitates in regno emerget,& Genuenſes Maſſilienſibus ſociis a Freto Gaditano ad Helleſponti clauſtra mari imperabunt, ipſumque Turcorum Sultanum in regia ſua contremefacient. Junctæ vero opes Regiæ & ſubditorum,culmen potentiæ perficient, in quod virtute & fortuna ſua Gallia aſſurgit. Addit votum auctor,ut Rex coronæ ſuæ hanc gemmam propediem uniat,neque inter illum & Genuenſes aliud certamen ſit, quam de clementia in cives a Rege, de obſequio ab his in illum exercendo. Subſcribit dictum Pſal. VII: *niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibravit, arcum ſuum tetendit & paravit illum.*

Ut vero voti deſideriique ſui rationem reddat, pactum ipſum A. 1396. menſe Octobri, inter Legatos Caroli VI Galliæ Regis,& inter *Antonium Adurnum* Ducem & Senatum civitatis Januenſis Latine conſcriptum,cum Gallica verſione adjungit; cujus ſumma & ſtylus eſt; Januenſes ex certis,juſtis & rationabilibus cauſis matura deliberatione digeſtis, Carolum Regem & ſucceſſores ejus in verum dominum civitatis, diſtrictus, territorii, & pertinentiarum ejus eligunt & habituri ſunt, inque eos omne jus,proprietatem & poſſeſſionem jurisdictionis,præeminentiæ & honoris,quod habent & habere poſſunt, transferunt. Promittit viciſſim Rex, conſtituto licet ex ſubditis ſuis Gubernatore, regimen tamen urbis ſuo nomine & ſecundum ſtatuta Januenſia adminiſtrandum, conſilio *Ancianorum*, ſive Seniorum,i.e. Senatus,conceſſurum,ac leges civitatis ſervaturum eſſe: abſente vero aut non conſtituto Gubernatore regio, permittit, ut primus ex Senatoribus, qui ſemper *Gibellinarum* partium eſſe debeat, ejus fungatur officio. Statuit porro, ut hoſtes amicosque communes Rex & cives habeant; hi ſub vexillo regio, addito tamen & Imperii & civitatis inſigni, liberrime navigent, & Rex in univerſum Genuenſes ita protegat,ut fideles ſubditos a vero & bono Domino

mino

Digitized by Google

mino protegi fas eſt, utque pari cum Gallis ubique jure cenſeantur. Octo vero caſtra ſeu fortalitia regis cuſtodiæ permittantur, ſumtu ſcilicet civitatis; præter quem tamen & Gubernatoris ſalarium nullum aliud tributum populo imponi poſſit. Additur, quia tunc ſchiſma inter Pontifices erat, Regem Januenſibus nihil ratione Eccleſiæ imperaturum eſſe, quod ipſorum opinioni contrarium eſſet. Iſta & alia, in quæ conventum eſt, juramento firmata ſunt, & ratihabitio Regis ſecuta eſt, quæ integra exhibetur, die 11. Decembr. an. 1396 data. *Adurnus* pro Duce Regius Gubernator factus, & inſignia Gallica in portu, & in turri palatii erecta fuerunt, idemque pactum anno 1458 cum Carolo ſeptimo renovatum, per annos centum & quinquaginta valuiſſe traditur, donec poſt cladem & captivitatem Franciſci I. Andreæ Auriæ defectione Urbs in illum ſtatum, ad exemplum fere Venetæ Reipublicæ, anno 1528 pervenit, in quo nunc verſatur.

TH. J. AB ALMELOVEEN OPUSCULA, ſive Antiquitatum e ſacris profanarum ſpecimen, Conjectanea, Veterum Poetarum fragmenta, & Plagiariorum Syllabus.

Amſtelodami, apud Janſonio Waesbergios, 1686. in 8.

MUltum conferre antiquitatis Rabbinicæ ſtudium ad Novum Teſtamentum felicius interpretandum, oculatiſſimi dudum intellexerunt Viri, & propterea in eruendis veterum Judæorum ſcriniis operam collocarunt permagnam. Ut *Joh. Buxtorffium* taceam, qui *in Lexico Rabbinico-Talmudico* non pauca Novi Teſtamenti loca ex Rabbinorum libris illuſtravit, *Johannes Druſius* certe *in libris Præteritorum decem, Cappelli* fratres, *Jacobus in obſervationibus*, & *Ludovicus in Spicilegio*, & maxime omnium *Johannes Lichtfoot Horis Hebraico-Talmudicis in IV Evangeliſtas & alios quosdam Novi Teſtamenti libros*, evicerunt clariſſime, explicationi Novi Teſtamenti, utpote a Judæis concinnati, ex profanis Judæorum ſcriptis haud parum accedere poſſe luminis. Nec ſoli Rabbini, ſed & profani ſcriptores alii, illuſtrandis utriusque fœderis monu-

Digitized by Google

mentis egregie inſerviunt. Oſtenderunt id ipſum *Johannes Henricus Urſinus in Analectis ſacris*, *Sylva Theologiæ Symbolicæ* &c. *Johannes Conradus Dietericus in Antiquitatibus Biblicis*, *Paulus Sherlogus in Antiquitatibus Hebraicis*, *Joſua Stegmannus in Studii Pietatis Icone*, *Dougtæjus* & alii plures, quorum catalogum texere ſupervacaneum credimus. Poſt hos omnes larga beatos beantesque meſſe, clariſſimus Autor ſpicilegium relictum ſibi eſſe probe perſpexit, multorumque excitatus hortationibus, *ſpecimen* præſens erudito indulſit orbi. Loca in univerſum XXIIX propinat, ſingulaque ita tractat, ut ex profana antiquitate, quæ ad intelligentiam eorum faciunt luculentiſſime, ſedulo producat. Exempli loco unum alterumque adducemus, ne ſingula delibantes novo ſpicilegio aut ſpecimine Lectori tædio ſimus. Primum omnium profert locum *Gen. III. 7.* & præmiſſa opinione ſatis frequentata, ficum fuiſſe arborem, cujus fructum ne attingerent vel comederent, primis parentibus interdictum erat, argumentisque prolatis variis, rem ipſam ex Periphalliis ſeu Phallagogiis Gentilium, quæ inde manaſſe autumat, dilucidat, & de ficu ruminali nonnulla ſubjicit. Alter locus habetur *Gen. VI. 4.* ad quem illuſtrandum non modo allegat Autores, qui navium ſtructuram ſunt commentati, *Lazarum Baifium*, *Iſaacum Voſſium*, *Marcum Meibomium*, *Nicolaum Witſen*, & a ſe concinnatum *rerum inventarum Onomaſticum*, verum etiam a longo tempore cera ac pice illinere naves, apud antiquos in uſu fuiſſe, pluribus confirmat teſtimoniis. Reliqua adjicere ſuperſedemus, excepto loco unico Pſal. LVI. 9. cum curioſitati Lectoris non male hac repetitione conſultum iri credamus. Videlicet exiſtimat Autor, Davidem hæc ſcribentem, in animo habuiſſe morem apud Gentiles, forſan & apud Hebræos, familiariſſimum, quo lachrymas utre incluſas ſervarent, apponerentque in ſepulcris vel ipſis cadaveribus. Ejusmodi lachrymatorium Embricæ Clivorum comparatum, una cum urna & lampade Autor figura deſcriptum exhibet, aliudque vitrum alibi comparatum inſerit, ut, quemadmodum ipſe ſcribit, reſciſcere poſſet ex viris doctiſſimis, quod qualeque ſit, ſiquidem ipſe dubius hæreat, alii vero urnam vitream, alii, ut voce utatur medica, urinale, alii lachrymatorium dicant. Diverſam ejus eſſe figuram a figura lachrymatorii, quam propoſuere *Johannes Jacobus Chifletius Veſont. Part. 1. cap. 27. pag. 97.* & *Jacobus Sponius in Miſcellaneis eruditæ*

dita antiquitatis (a nobis enarratis *anno 1683. M.Sept. pag.369. ſeqq.*) *pag.304.* ipſe non diffitetur. Specimini ſubjungit *Conjectanea*, in quibus *Marcum Velſerum Opp. pag.511.* de lapide quodam ejusque figuris differentem modeſte tangit,& quod puerulus manu tenet,non cardui ſcolymon, ſed nucem pineam eſſe, tanquam amoris ſive conjugii ſymbolum, variis rationibus ac auctoritatibus demonſtrare ſtudet. His ſubnectit aliqua, quæ obſervata a *Caſparo Sagittario de veterum januis earumque ornamentis* confirmare, illuſtrare aut ſupplere poſſe videantur; dein duo proverbia Latina,*ad umbilicum perducere*, & *pro aris & focis dimicare*, duo proverbia Belgica,*Het Katje van de baan Ziin*,& *Geen Kat Zyn om ſonder handſchoen aan te grypen*,exponit,*Ciceronem* emendat & *Iſidori* quædam loca corrigit.Addit porro *fragmenta veterum Poetarum,Accii,Ælii,Afrani,Attæ,Cæcilii* aliorumque,ex *Servio ad Virgilium,Donato in Terentium* magnam partem excerpta. Tandem *plagiariorum Syllabum* adjicit,auctarium, quod ipſe in Præfatione affirmat, lucubrationum B. *Jacobi Thomaſii* Polyhiſtoris inſignis, cujus ſummorum in rem literariam meritorum Academia noſtra nondum dememinit,*de plagio literario*; & *addenda atque emendanda* paginis aliquot abſolvit.

METHODE GENERALE POUR TRACER des Cadrans ſur toute ſorte de plans &c.

h. e.

Methodus Generalis deſcribendis Sciatericis ſuper quibuscunque planis, Autore Dn. Ozanam, Profeſſore Mathematicæ.

Pariſiis, apud Stephanum Michalettum, A.1685, in 12.

SEcundam hanc eſſe Libri hujus editionem, Autoris ad Lectorem indicat præfatiuncula, eamque priori non parum auctiorem, ex acceſſu eorum, quæ cum ductu propriæ experientiæ, tum amicorum monitu, Autori viſa ſunt ad perfectam Gnomonicæ cognitionem conducere. Ipſam Gnomonicen redactam in formam compendii, univerſa tamen,circa ſcientiam hanc ab aliis tradita, complexi, theo-

Digitized by Google

remati huic tanquam fundamento omnibus omnino ſciatericis communi inædificat: *linea recta maximum Sphæra circulum in plano aliquo repræſentans, geometrice dividi poteſt in partes inæquales, gradus illius circuli exhibentes:* hujusque uſum priusquam in praxi delineandorum ſolariorum commonſtret, rationes ducendarum ſuper plano linearum, horizontalis, ſubſtylaris, meridianæ; inveniendarum, altitudinis, declinationis & verticalis Solis, elevationis poli, declinationis plani; dividendæ lineæ æquinoctialis in horas &c. per modum lemmatum, ſuccincta faciliſque demonſtratione firmatorum, exponit.

Capitibus deinde tribus conſtructiones ſciatericorum, ſuper planis, horizontali, verticali & inclinato docet; modum in ſingulis, pro diverſa planorum conditione, innuens, deſignandis arcubus ſignorum zodiacalium, horis Italicis & Babylonicis; circulis altitudinum, domorum cœleſtium, verticalibus & parallelis Solis. Coronidis loco capite quarto eoque ultimo ſciaterica quædam minus communia deſcribit, nimirum portatile rectilineum, ellipticum, hyperbolicum, eaque univerſalis uſus; Aſtrolabium item Horizontale, & ſciatericum horizontale dioptricum.

THEOPHILI BONETI D. M. MEDICINÆ Septentrionalis collatitiæ Pars altera.

Genevæ, apud Leonh. Chouet. 1686, in fol.

DIximus de inſtituto clariſſimi auctoris, utiliſſimo utique ac merito commendando, in Actis noſtris menſe Novembri 1684, pag. 594. ſeq. cum primam *Medicinæ ſeptentrionalis collatitiæ* partem recenſeremus. Itaque cum idem propoſitum altera quoque, quam nunc ſiſtimus, parte proſecutus ſit, nihil aliud neceſſe nunc erit innui, quam quæ argumenta complecti ea diligentiſſimus variarum obſervationum medicarum, a Germanis, Anglis, & *Danis* profectarum, collector voluerit. Nimirum uti in prioris partis libro primo circa capitis, altero circa thoracis, tertio circa abdominis affectus, obſervationes rariores exhibuerat: ita in poſteriore hoc tomo quartum librum mulierum affectibus conſecravit, clariſſimorum virorum de uteri morbis, de menſibus muliebribus & fluore albo, de paſſio-

paſſionibus hyſtericis, de fœcunditate & ſterilitate muliebri, de conceptione vera & falſa, de abortu, de partu difficili & nullo, de puerperiis, fœtibus, mola, mammis & lacte, ſelectis obſervationibus. Quinto libro de omnis generis febribus egit, ephemeris, continuis, hecticis, intermittentibus, malignis; nec non de peſte, variolis, morbillis & affinibus. Sexto libro obſervationes complexus eſt de affectibus externis corporis habitus, trunci, artuum, de arthritide, tumoribus, vulneribus, ulceribus, fracturis, luxationibus, venenis, antipathiis variis &c. Septimo libro paralipomena exhibet, & priorum librorum ſupplementa, quod & obſervationes quædam primam diligentiam effugiſſent, & dum ſub prælo opus gemeret, prodiiſſent in lucem recentiores. Libro denique octavo reliquam rem medicam ſecundum medicinæ partes digeſtam ita comprehendit, ut phyſiologica primum, inde ſemejotica, poſtea diætetica, & therapeuticen denique tradat. Adjecta ſub finem eſt appendix, miſcellanea, ſeu quæ ad certum caput reduci commode non poſſe viſa ſunt, continens.

LINDENIUS RENOVATUS, SIVE JOhannis Antonidæ van der Linden de ſcriptis medicis libri duo, continuati & dimidio pene amplificati a Georgio Abrahamo Mercklino.

Norimbergæ, apud Joh. Georg. Entherum 1686, in 4.

QUam in *Caſtello Renovato* operam Medicorum filiis Jacobus Pancratius Bruno, eam in *Lindenio renovato* G. A. Mercklinus præſtitit. Nam ut ille *Bartholomæi Caſtelli* Lexicon Medicum, quod ſtudioſæ juventutis medicæ manibus tritum dudum fuerat, ſed defectibus ſuis laborabat, ita ſupplevit, ut majori longe uſui eſſe nunc posſit, ceu in Actis anni 1682, menſe Decembri pag. 401, pluribus memoravimus; ita hic *Joh. Antonidæ Lindenii* de ſcriptis medicis libros, non minori in pretio ſemper habitos, ſed ſupplementorum, ob libros quorum ad Lindenium notitia non pervenerat, novorumque qui de re medica poſt illius mortem prodierunt, ſcriptorum immenſam copiam, indigos, perficere ſuſtinuit. Utrumque vero labore hoc ſuo de re publica medica egregie eſſe meritum, ut nemo it inficias, ita

Digitized by Google

elogiis noſtris memorari non attinet. In nova vero hac *Lindenii Renovati* editione, quid præſtitum a clariſſimo editore fuerit, quid corrigendum ſit & hic illic emendandum a Lectore, in præfatione operi præmiſſa uberius exponitur; nec prætereunda Mercklini ingenuitas, qua celeberrimos viros nominat, quorum opera adjutum ſe in nova hac editione profitetur, *Guidonem Patinum*, *Iohannem van der Horne*, *Carolum Offredum*, *Gabrielem Clauderum*, *Conradum van Hooven*, *Theodorum Colbium*, *Lucam Schröckium Jun.* *Joh. Maurit. Hofmannum*, *Joh. Georg. Francum*, *Paulum Hermannum*, *Joh. Chriſtianum Frommannum*, *Waldſchmidium*, *Joh. Chriſtian. Trilleſium*, *Joh. Georg. Volckamerum*, *Septimum Andream Fabricium*, *Emanuelem Guilielmum Ayrerum*, *Chriſtoph. Fridericum Gruberum*, & inprimis *Joh. Paulum Wurffbainium*. Unde facile intelligitur, quanti æſtimanda ſit nova hæc bibliotheca medica, cui adornandæ tot tantique viri auxiliatrices manus admoverunt. Denique ſilentio prætereundum non eſt, de quo in Præfatione Lectorem Mercklinus admonuit, celeberrimi quondam Medici ac Philologi, *Caſparis Hofmanni*, in omnia Galeni Volumina Commentarium Græco-Latinum manuſcriptum, eumque exaſciatiſſimum, ſupereſſe adhuc, & a *Joh. Georgio Volckamero*, viro clariſſimo & Hofmanni tum arte Medica, tum elegantiorum litterarum cultu ſimillimo, poſſideri; qui ut quamprimum luci publicæ, qua haud dubie longe digniſſimus eſt, & philiatrorum uſibus exponatur, etiam atque etiam exoptamus.

D. GEORGII CHRISTOPHORI PEISKERI Index de Vernaculæ & rerum Germanicarum ſignificatione, pro Græca ac Germanica linguæ analogia.

Lipſiæ, typis Joh. Köleri 1685. in 12.

GErmanicam linguam longe antiquiorem eſſe linguis tam Græca, quam Latina, poſt alios literariæ orcheſtræ proceres *CL.* Morhofius, præfulgidum Academiæ Chriſt. Albertinæ in Holſatia lumen, in disquiſitionibus de Germanica lingua & poeſi (quas in Actis noſtris anni 1682 p. 271 & ſeqq. recenſitas vide) luculenter admodum deduxit, & explicatius dubio procul deducet in *Originum Germanica-*

rum,

Digitized by Google

rum,quod moliri ſe illic ait, opere. Et quem latet, Goropium Becanum jamdudum ſtatuiſſe,Germanicam linguam mundo ipſi antiquitate eſſe parem? Superiore menſe *Joh. Ludovici Pruſchii* diſſertationem ad Acta retulimus, in qua Latinam linguam non aliunde quam ex Germanica oriundam eſſe παραδόξως quidem, ſed ſatis plauſibiliter oſtendit. Alium autem eidem ſubjunximus παραδοξολόγον, *Ericum* videlicet,natione Germanum, ſed Profeſſorem Patavinum, qui in*Principio*,ut vocat, ſuo e *myſterio renato*,linguam Græcam non Germanicæ tantum,ſed & aliarum Europæarum linguarum facit matrem. Ab hac ſententia,quod Germanicam quidem linguam attinet, non multum abludere videtur *Peiskerus* conſultiſſimus, in Indice ſupra memorato. Nam & hic vocabula Germanica non alius, quam Græcæ originis eſſe contendit, Græcamque & Germanicam non ſecus inter ſe differre, quam linguam eruditam ac vulgarem; cumque mirificam utriusque linguæ analogiam deprehenderit, *Lexicon Græco-Germanico analogicum* adornavit, cujus prodromum hunc indicem vocum quarundam Germanicarum alphabeticum, ut vadum veluti prætentaret, eſſe voluit. Deducit autem, ut nonnulla ſaltem verba ex hoc Indice afferamus, Bahn/bahnen/a βαίνειν gradiri, dienen a τείνειν, τείνεσθαι, extendere, ehren ab ἐρᾶν, amare, erben ab αἴρειν, tollere, Kerckern a καρκαίρειν tremere, Küſſen a κύειν, κύσαι, oſculari, qvicken/erqvicken/a κικύειν valere &c. ſic Edel dictum ipſi videtur ab ἄθλος præmium, Faſte ab ἀπαςία inedia, Haſe ab ὖας auritus, Ahnen ab ἄνω ſupra, Artzt ab ἄριστος optimus, Hagen vel Hayn ab ἅγιος ſanctus, Hülff ab ἔλπις, ſpes, Jahr ab ἔαρ ver, Kuhrn a κὴρ, ſors, fatum, Noth a νωθίζω fugio, Ofen ab ἄυω accendo; Rauſch a ῥάζω aſpergo, Raſt a ῥαςώνη, laboris levamentum, Volck ab ὁλκὸς, tractus &c. De cætero uti Themidis potisſimum vexilla ſecutus eſt Peiskerus,a qua & ſummum brabeum retulit, ita, dum vocabula Germanica ex Hellade arceſſit, non pauca, utilia non minus, quam jucunda, interſpergit ex prudentia civili ac forenſi depromta.

Sed ecce dum in eo jam ſumus, ut aliquid de inſtituto iſthoc Peiskeriano Actis noſtris inſeramus,ex Bononia,antiquiſſima illa ſtudiorum matre,ad nos perferuntur prolixiuſculæ Viri CL. *Joſephi Mariæ Bellini*, quem famigeratiſſimi fratris *Laurentii Bellini* veſtigia cum

cum laude ſequi inaudimus, literæ. In hiſce & ipſe in itinere ante quadriennium per Germaniam facto deprehendiſſe ſe profitetur, *linguam Germanicam* (verba ejus referimus) *omnino Græcam eſſe; Græcam linguam vocalibus & ſyllabis circumciſam, & conſonantibus roboratam, ita ut quemadmodum Bononienſium lingua in Italia ſe ad Italicam habet, ita Germanica ad Græcam;* & ne quid fictum nobis & fabuloſum narrare videatur, ſpeciminis loco nobis mittit dictiones aliquot Germanicas ab A usque ad E ex Græcia deductas. Nimirum Agſtein dictum ipſi videtur ab ἄγαι litora, quaſi litoreus lapis, Artiſchock ab ἄρτι nuper, & κόκκαλος nux pinea, Aug ab αὐγᾶν, reſpicere, inſpicere; Berg ab ὑπέρκειμαι immineo, ſuperſto; Berſchwalm ab ὑπὲρ, ἴσχω habito, & ἅλμαια, maria; Byſem/Moſchus, a πυὸς pus, & αἷμα, ſanguis, quaſi pus-ſanguis. Dapffer/fortis, ſtrenuus a δαῒς bellum, & Φερὸς potens. Dolmetſch interpres, ab ἄδολος, dolo carens, & μεθίσχω, expono. Durſt ab ὑδώρηγος, ex ὑδωρείζω quaſi aquaturitio, Ewig ab αἰὼν, ævum. Præſtructa hac opinione, quod Græca videlicet & Germanica non niſi Dialectis differant, ſtatuere ulterius non dubitat, non Latinam tantum (nam *religio* ipſi eſt ab ἱερολογία, de rebus ſacris dictio, *Cæremoniæ* a χαιρεωμενίαι, ſalutationes, ſupplicationes, preces, *tempus* ab ἄθεμφος incoercibilis vel incoercitus, *turbo* a τυρβέω, tumultuor, *maneo* a μένω, perſiſto, *impleo*, ab ἐμπλεόω, ſaturo, *impedio* ab ἐμποδίω, infreno pedes, *nebulæ*, νεφέλαι obſcuræ &c.) ſed & Chaldæam & Hebraicam & quamvis antiquiſſimam linguam, quæ in ſua puritate etiamnum ſervetur, unam eſſe linguam, Dialectorum diverſitate variatam, Germanicamque adeo non minus, quam Chaldæam, Hebraicam, Latinam ac Græcam, divinam ac ſacram eſſe appellandam. Quæ ſententia *Bellini* cum & ipſa ſit valde παράδοξος, nos ἐπέχοντες eam non minus quam *Praſchii* atque *Erici*, erudito orbi dijudicandam hic loci exhibemus. Cenſuræ enim quidpiam ei ſubjicere, quod deſiderat Bellinus, nobis religio eſt, quippe qui non tam cenſendi quam recenſendi partes nobis ſumimus. Autori interea Italo, qui ſententiam ſuam duplici opere, Grammatico videlicet & Geographico, ſtabilire induxit animum, grates a Germanis, quorum linguam tantopere evehere inſtituit, deberi, non diffitemur.

Digitized by Google

N. IX.

ACTA ERUDITORUM
publicata Lipſiæ.

Calendis Septembris, Anno M DC LXXXVI.

PAULI HACHENBERGI, P.P. GERMANIA Media, Publicis Diſſertationibus in Academia Heidelbergenſi propoſita, in qua res mediorum ſeculorum, quæ a Trajano ad Maximilianum Primum fluxere, ex priſcis autoribus recenſentur &c.

Jenæ, apud Joh. Jac. Ehrten / 1686, in 4.

ANtiquitates Germanicæ cum eo loco habeantur merito, ut Romanis Græciſque monumentis nec varietate argumenti, nec exemplorum fructu & magnitudine cedant: cumque poſteris haud validiora, quam avita virtutum ac morum exempla admoveri poſſint, eoque civi turpe ſit, res Majorum ac Reip. ſuæ ignorare; laudari ſatis conſilium Autoris nunquam poterit, erudito hoc Diſſertationum opere id agentis, ut priſci Germanorum ritus ab oblivione vindicentur, & protracti ex tenebris aliquanto majori exponantur luci. Nec animus tamen Clariſſimo Viro fuit res ævi luſtrare antiquiſſimi, quod a vetuſtiſſimis primordiis ad Trajani imperium usque ſtetit, cum & ex priſcis *Cornelium Tacitum*, & ex recentioribus *Andream Althamerum, Beatum Rhenanum, Franciſcum Irenicum, Philippum Cluverium* in horum temporum antiquitatibus eruendis ita judicet deſudaſſe, ut pauca poſterorum induſtriæ reliquerint; verum ad ea ſe maxime teſtatur intendiſſe animum, quæ vita Germanorum, qui mores pace belloque obſervati, quæ imperia legum ac religionis, poſt Trajani tempora fuerint, quando Germania cadente Imperio Romano, primum in Francorum poteſtatem

 conceſ-

Digitized by Google

conceſſit, deinde a Francico avulſa Imperio, in ſingularem ſe rempubl. collegit: donec variis agitata & defuncta caſibus, ſub manſuetudine Maximiliani primi requievit.

Prima Diſſertationum itaque REGIMEN veterum Germanorum ſic ponit ob oculos, ut varias enumeret Reſpublicas, in quas Germania vetus diviſa legitur: Gothorũ puta, tam Orientalium, quam Occidentalium; Sclavorum Gothis occurrentium; Saxonum ex Anglorum monumentis maxime; Longobardorum, Thuringorum, Bojorum, Suevorum, Burgundionum, & denique Francorum. Quibus probe excuſſis ediſſerit, quemadmodum Germania in unam redacta corpus, & cum Gallia per Francos fuerit conjuncta, quis Germaniæ ſtatus ſub Francis, & quod regimen, quæ imperii forma, poſtquam a Francis receſſit, Regesque peculiares habere cœpit.

Secunda Diſſertatione ORDINES Germanorum Veterum expreſſurus Autor, quatuor in univerſum, Nobilium ſcilicet, Ingenuorum, Servorum, atque Libertorum conſtituit. E primo Reges fuiſſe ſumtos memorat, priſcaque lege artibus plebejis eum abſtinere juſſum: in altero de conditione, fortuna, ſtatu & nominibus Ingenuorum agit. In tertio cauſæ ſervitutis, ſervorum genera, conditio, ſtatus, onera, manumiſſio, ejusque ritus explicantur. In quarto ratio redditur, cur Tabularii, Chartularii, Cerarii, Aldii, Fulfreales &c. Liberti in legibus dicantur. Clauſula diſſertationis monet, quanta religione cautum apud Veteres, ne memorati Ordines aut matrimoniis inæqualibus, aut vulgatis honoribus confunderentur.

Tertia Diſſertatio, cui contemplatio LEGUM, veterumque Germanorum Jurisprudentia eſt pro argumento, feliciſſimum quidem docet fuiſſe Germanorum ſtatum, quum ſine legibus ſcriptis viverent; temporum tamen lapſu Longobardos, Francos, Gothos, Saxones, Danos, cum victricia per Europam ſigna extuliſſent, triumphatis populis ſuas impoſuiſſe leges, quas ex patriis moribus hauſtas deſcriptasque ſinguli ad genium gentis expreſſerint. Inter præcipuas leges itaque, queis honor in Germania fuit, cum Lex Longobardorum, Lex Salica, Lex Francorum, Alamannorum, Bajoariorum, Saxonum, Anglorum & Werinorum, Burgundionum, Friſonum, Lex Ripuaria, Lex Wiſigothorum, Danorum, & denique Lex

Lex Apparens ſive Simplex celebrentur; de ſingularum origine, ratione, autoritate, incremento, dignitate, & præſtantia, gravi diſſerit Autor judicio. In Lege Saxonum, originem & rationem affert Speculi Saxonici, Juris Magdeburgici, Juris Feudalis, & Secreti Weſtphalorum judicii. Poſtremæ legis occaſione, quæ judicium, ut vocant, Dei, ſeu priſca ſuſpectorum examina complectitur, agi de ordalio videas, de duello, ferro candenti, aqua fervida, aqua frigida, ſymbolo crucis, de purgatione per ſacram Euchariſtiam, panem hordeaceum, offam judicialem, & caſeum execratum, per ſortes, per juramentum. Tandem forma & conſtitutio veterum Judiciorum in Germania evolvitur.

REM MILITAREM Diſſertatione quarta aggreſſus, Germanorum Veterum gloriam extollit & fortitudinem bellicam. Inde rationem diverſam explicat in militum delectu habitam, Vaſallorum inſtitutionem & conditionem in bello ætatemque in milite obſervatam: quantum item exercitus Germanici robur in pedite, quanta equitis Germani gloria, quæ militum ſtipendia, quis Ducem Bellicum conſtituendi modus fuerit, quæ poteſtas eidem conceſſa. Armorum genera dum perluſtrat, Bombardarum etiam, Tormentorum, ac Mortariorum inventa autoribus Germanis vindicat, ſic tamen, ut incertum ſtatuat iratis ex provocatione, an propitiis diis excogitata fuerint. Hinc ad militaria ſigna & vexilla progreditur, ad tubas, cornua, buccinas, tympana, accendendis ad bellum animis inventa. Porro exercitus in hoſtem moventis diſciplinam ubi approbaſſet, modum declarat indicendi bellum, & Heraldorum officium: adeoque ſago hactenus quaſi delineato, in aciem nunc prodit Autoris calamus, Majores noſtros in campo, in prælio, in urbium obſidione deſcripturus. Nam & quomodo locata caſtra, quæ aciei inſtruendæ ratio, quis dimicandi modus, qui ritus obſervati in prælio: quibus artibus, quibus machinis oppugnarint oppida, quomodo defenderint ſe obſidione cincti, quid parta victoria factum, uberius legas hic expoſitum. Tandem & præmiorum fit mentio, quæ fortibus viris tribuit Imperatoris munificentia; nec non pœnarum, quas juſtitia inflixit his, qui aut bello abfuiſſent, aut fuga turpi deſeruiſſent exercitum.

Digitized by Google

Ad NUPTIARUM contemplationem veniens, oſtendit Diſſertatione quinta, quam ſancta, quam caſta Germanis olim habita ſint conjugia, quas uxores ducere licuerit, qui gradus prohibiti, quæ nubentium ætas legitima, nec niſi parentum conſenſu legitimas effici potuiſſe nuptias; qui vero uxores raperent, obnoxios pœnis graviſſimis ac ſuppliciis fuiſſe. Nam ut *clandeſtinas nuptias*, ait, *divortio, aut mulcta pecuniaria lex coercebat; ita grave ſupplicium raptori infligebat, ſive reluctantem puellam, ſive verborum blanditiis expugnatam abſtuliſſet. Quin eadem* (Gothorum) *lege Parentes ac Curatores, ſi raptorem querelis perſequi, aut accuſare negligerent, in exilium projiciebantur, quod intereſſe ipſius Reipubl. exiſtimarent, ne ejusmodi ſcelera languore aut avaritia parentum eſſent impunita.* Porro, in ambiendo nihil æque ſpectatum fuiſſe probat, ac virtutem & facinorum bellicorum gloriam: poſt amantium voluntatem, parentumque conſenſum celebrari ſponſalia conſueviſſe, quibus parentes ac propinqui interfuerint, dotemque conſtitui. Nec indigna obſervatu ſunt, quæ reliqua Diſſertationis parte de Morgengaba, Faderfio, Meta, de annulo conjugali, de cultu & ornatu ſponſæ, nuptiali pompa, benedictione ſacerdotali, feſto & convivio nuptiali, deductione ſponſæ ad thalamum, de fide & continentia conjugum; de divortio denique, de pœnis in adulteros & ſcortatores conſtitutis, nec non de laudabili ſobolis educatione adferuntur. Ad officia conjugum ut reſpiciamus: *Non aliud*, inquit, *ſpectaculum Diis hominibusque gratius eſt, quam ubi mulier obſequii gloria certet, maritus autem inſtar boni principis lenitate, manſuetudine, moderatione majeſtatem virilem tueatur.*

Sexta Diſſertatio memoria prodit, quibusnam in rebus potiſſimum elaborarint veterum Germanorum STUDIA. Nimirum, non in artibus popularibus ſolum & inferioris, ut ajunt, ordinis; quales fuere Grammatiſtice, Gymnaſtice, Muſice, & Graphice; ſed progreſſu temporis in omni quoque liberalium diſciplinarum genere. Ad Philologiæ ſtudium referri videas Grammaticæ, Rhetoricæ, Poeſeos, & Hiſtoriæ omnigenæ cultum: ad Matheſeos, Arithmeticam, Geometriam, Aſtrologiam, Opticam, Geographiam, Geodæſiam, & Mechanicam: ad ipſius Philoſophiæ, præter ſcientiam

entiam Entis, ſtudium Phyſicum, & Theologicum ex una: & ex altera parte Ethicum, Politicum, Oeconomicum, & Jurisprudentiæ conſecratum. Phyſicæ operativæ (quæ naturam induſtria humana ſubactam dicitur contemplari) Agriculturam, Paſtoritiam, venandi peritiam, quin & Medicinam Autor annumerat. Atque hæc ſunt, quorum initia, progreſſum, inſtaurationem, uſum, honorem, & dignitatem apud Germanos hæc Diſſertatio percurrit. Mechanico ſtudio grave teſtimonium perhibet triplex Germanorum inventum, Bombardarum, Horologiorum, & Typographiæ. Commendatur eodem loco artificum Noribergenſium ſolertia, cujus teſtem producit Muſcam ferream, quæ e manibus ſe attollens convivas omnes circumvolitarit, ac deinde velut defeſſa ad manum artificis redierit: ut & Aquilam ligneam, quæ ad quintum ab urbe lapidem obviam facta Karolo V Imperatori, eundemque ad portas usque Civitatis comitata, placide procubuerit. Iſta ſtudiorum ſpatia emenſus autor, Germanos veteres ut armis, ſic & ingenio omnes ſuperaſſe populos concludit.

A Studiis ad LINGUAM veterum Germanorum progreditur Autor Diſſertatione ſeptima, ſic ut ſermonis neceſſitate ac utilitate, primisque Linguæ Celticæ initiis excuſſis, Germanicum ſermonem nobiliſſimam linguæ Celticæ partem eſſe evincat. Nec tamen omnia vocabula, queis lingua Germanorum hodie utitur, a veteri Celtica arbitratur profluxiſſe; ſed multa a Græcis, & Græcorum coloniis, non nulla ab ipſis etiam Perſis: imo Græcas literas in privatis ſuis publicisque rationibus Germanos adhibuiſſe, luculento Cæſaris teſtimonio confirmat. Nec parum corruptam a Romanis eſſe, poſtquam victricibus armis magnam Germaniæ partem pervagati, more ſuo linguam Romanam inter gentes devictas invexerint, ut illo ſermonis quoque vinculo fortius coaleſcerent animi, Romanoque nomini parendum ducerent. Incultus vero & aſper populus cum difficili rudique ore Romanorum linguam pronunciaret, & caſtimoniam ejus majeſtatemque nativis vocabulis pollueret, enatum ſermonem eſſe, quem *Provincialem*, ſeu vulgarem vulgo dixerint. Auctam tamen ornatamque vernaculam fuiſſe a Karolo Magno; & cum inſcitia temporum, vel Sacerdotum ambitione Latina invaleſceret rurſus, Maximilianum I in comitiis Colonienſibus revocaſſe Conſtitutionem

tionem Rudolphi I, decretoque interpoſito ſanxiſſe, ut Germanico ſermone conſignarentur omnia monumenta publica: maximum decus denique ac robur eidem acceſſiſſe Karolo V imperante: nec parum expolitam præclaris Lutheri operibus, doctiſſimisque Bibliorum verſionibus. Hinc præſtantium virorum celebrat inſtitutum, *qui magnorum auſpiciis Principum, in Societatis clariſſimæ ſacra tranſivere, ut patriam linguam retinerent in veteri ac illibato flore, eamque a contagione & commercio exoticarum vocum defenſam ſuo ſeculo aſſererent.*

Octava Diſſertatio eaque gemina, Germaniæ RELIGIONEM conſiderat; & Gentilem quidem, prior: poſterior vero, Chriſtianam. Atq; ut in illa, quam turpiter abuſi ad cultum ſint Dæmonibus ac Geniis, ſideribus & planetis, elementis ac meteoris, hominibus utriusque ſexus, quadrupedibus, ſerpentibus, arboribus denique & montibus ordine exponitur, prætereaque de cultu ſymbolico, de Theologia gentili & fide, de templis & ſimulachris, de ritibus & ceremoniis, de victimis, ſacris conviviis ac ludis feſtis, de ſacerdotum officio ac honore diſſeritur: ita in hac Chriſtianæ Religionis apud Germanos incrementa, mutationes inclytæ, præcepta ſacroſancta, imperiaque rituum & cæremoniarum evolvuntur. Nam præter antiquitatem, doctrinam, & regimen eccleſiæ veteris Germanicæ, Epiſcoporum conditionem & fortunam autor hic perſequitur: mutationem inprimis purioris doctrinæ per Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum, ſtatumque Eccleſiæ regnante Pipino, & Carolo Magno. Adhæc, quod regimen Eccleſiæ, quæ doctrina ſeculis IX.X.XI. obtinuerit, quomodo Seculo XII Eccleſia Germanica ab imperio Cæſaris detracta, in poteſtatem Romani Pontificis conceſſerit: quis ſtatus, quod regimen, quæ doctrina Eccleſiæ per ſeculum XIII. XIV. & XV. E quibus inter cætera, origo Traditionum & Ordinum, uſus Annatarum, decimarum, vigeſimarum, & triceſimarum, Jura Conciliorum, egregie diſpaleſcunt.

Nec minus ſcita ſunt, quæ de RE FEUDALI nona Diſſertationum ſubjicit. Siquidem & origo Feudorum, & primævus uſus, (armis ſcilicet tegere patriam, Dominum defendere, militanti portare auxilium, ſua fortia facta gloriæ ejusdem magnitudiniq; aſſignare) & natura, ac genera diverſa evoluta hic leguntur: ritus præterea

in

in conferendis feudis uſitati, Inveſtituræ ſymbola, gladius, vexillum, annulus, baculus: Homagium item inveſtituræ complementum, (a quo jusjurandum fidelitatis diſtinguit) diverſa Vaſallorum nomina, ſervitia, onera; Hoſtenditiæ, Heribannum, Foderum, ſeu annonæ militares. Legum intuitu, queis Domini Vaſallos ſuos duxere obnoxios: *Nihil*, ait, *ſupra Vaſalli fidem obſequiumque eſt, quum tanta juris fiduciarii ſit obligatio, ut etiam adverſus fratres ac liberos, imo in ipſos parentes, vaſallum pro ſalute ac dignitate patroni armet.* Tandem & Feloniam, ac cæteras cauſſas repetit, quibus amitti Feuda ſolent, docetque quam imprudens ſemper & damnoſum fuerit, parem potentia, aut viribus ſuperiorem agris provinciaque involvere, & ad Vaſallorum obſequium invitare, quum & armatus juſſa impune poſſit ſpernere, & injurias ſuas ac dignitatem vindicare.

Diſſertationi decimæ RES NUMMARIA veterum Germanorum eſt pro argumento. De cujus pretio & fructu: *quid*, ait, *pulchrius digniusque eſt, ac omnes pene res ſacras profanasque, militiaque geſtas, nummorum orbibus videre inſculptas, & in tantillo clauſum compendio luſtrare, quicquid ullis hiſtoriis & annalibus commendari, ullo marmorum ac monumentorum apparatu exprimi celebrarique potuit?* Commendatis itaque Scriptoribus, quorum labor in illuſtrandis Romanorum numiſmatibus glorioſe verſatus eſt; *Fulvio* nempe *Urſino*, *Antonio Auguſtino*, *Georgio Agricola*, *Budæo*, *Golzio*, *Frebero*, *Ezechiele Spanhemio*, & *Carolo Patino*; meminit inter alia, priſcis Germanis nullum fuiſſe pecuniæ uſum, opes eunctas in pecoribus habitas, permutatione rerum agitata commercia, reditus annuos ab ipſis Regibus in eduliis collectos: pecuniam a Romanis demum in Germaniam introductam: ab iisdem monetæ procuratores conſtitutos Treviris, ut & Lugduni in Galliis: ante Ottonis I. tempora auri argentique venas in Germania nusquam apertas legi. Ut prætermittamus, quæ de ſerratis nummis, bigatisque, de Byzantinis, de nummis Francorum & Gothorum, de libræ pondere & pretio, de ſolidis atque denariis, de marca & uſitata per eam computatione, de florenis, ducatis, taleris, groſſis, bernis, obolis, ſchillingis &c. eorumve origine & priſco pretio, nec non de nummorum veterum inſcriptione & figura, carioſe diſcuſſa hic leguntur. Rei monetariæ leges quando explicat, Germanos priſcos falſarios mulctaſſe refert

Digitized by Google

fert amputatione manus: idem & Græcis fuiſſe familiare ac Ægyptiis: Anglos inſuper ea parte, qua viri erant, mulctaſſe reos: nec minore in crimine habitum, numiſma publice ſignatum deſcalpendo, radendo vel in orbem attondendo violare: his legibus rem monetariam in ſimplici, opumque ſuperfluarum ignaro ævo diu ſtetiſſe intemeratam.

REM VESTIARIAM Diſſertatio XI complectitur, ac laudato ſimplici corporis cultu, curaque veterum Germanorum circa capillos & barbam deſcripta, antiquiſſimo ævo ex taurorum, cervorum, luporum, lyncium, aprorum, quin & caſtorum, lutrarum, muſtelarumve pellibus confectas eſſe veſtes narrat. Idem teſtatur Propertius de Romanis:

> Curia prætexto quæ nunc nitet alta ſenatu,
> Pellitos habuit ruſtica corda Patres.

Nec alia de cauſa *Gunatam*, id eſt, pelliceam vocari Saxoniam a Luitprando: Gunam quippe veſtem pelliceam media ætate vocaſſe, uſumq; ejus in Angliam intuliſſe Saxones, unde toga a Gowne hodienum dicatur Anglis: Galfrido Monæmuthenſi, veſtem pretioſam e pellibus muſtelæ albæ, vocari notat *Herminium*. Colorem veſtium quod attinet, album in baptiſmo, feſtisque diebus adhibitum. Hinc tegumenta capitis, thoracis, ac totius corporis memorantur. Inter crurum ac pedum tegumenta recenſentur & calcei feneſtrati, Cis Rhenanis: uncinati, roſtrati, lunati, cornuti, Francis nobilioribus: cuſpidati, Anglo-Saxonibus uſitati. In extremo Diſſertationis conqueritur Autor, luxum quidem Karoli V Edicto, in Comitiis Auguſtanis anno MDXLVIII. fuiſſe repreſſum, ſed per noſtram haud licuiſſe veſaniam, & perdendi omnia, pereundique libidinem, ut ſanctiſſima lex in ætatem noſtram duraret.

Ultima Diſſertationum explicandæ REI FUNEBRI tributa, diverſos pro Religionis diſcrimine, ritus funebres Germanorum veterum adducit. Apud gentiles enim cremare corpora receptum fuiſſe per Illyricum, Germaniam, Galliam, Hiſpaniam, Britannias: omnia quæ vivis cordi fuerant, in rogum pariter conjecta, quandoque & uxores ſuperſtites: defuncti manibus parentatum cæde clientum, aut ſervorum. Morem vero, quem Chriſtianis addicti ſacris in luctu, exequiis, & parentalibus obſervarint, ex Romanæ, & Judaicæ Eccle-

Eccleſiæ ceremoniis, bonam partem fluxiſſe: ægrotos oleo unctos: tam infantibus, quam adultis datam euchariſtiam: defunctorum corpora aquis lota, aromatibus condita, ſale etiam & myrrha nonnunquam conſperſa. Crucis ſignum, gliſcente paulatim ſuperſtitione, a Romana Eccleſia fuiſſe invectum, quum antea ſola in Chriſtum fide fulti contentique morientes, externis illis ritibus ſuperſederent: nec ab aliis primordiis eſſe aquæ, ut vocant, benedictæ, & cereorum uſum. Regum & Principum exuvias ſepultas diverſis eſſe locis, hic cerebrum, illic cor, alibi corpus reliquum: floribus conſperſos eſſe tumulos, unguento fragranti perfuſa ſaxa, lampades ad ſepulchrum ſuſpenſas. Tandem & de monumentis, epitaphiis, & anniverſaria defunctorum memoria mentio injicitur. Hæc utcunque ſumma Diſſertationum eſt, queis CL. Hachenbergius grande illud Germaniæ ævum illuſtratum dedit. Quo labore ut de rebus Patriæ inſigniter meritus cenſetur, ſic dolendum utique, quod grandiori operi, in quo, ſicut Cluverius Antiquam exhibuit, Univerſam Germaniam Mediam oculis ſubjicere, teſte præfatione, decreverat, ultimam adhibere manum, quantum quidem ſcimus, non potuerit. In Diſſertationum fine adjectum habes rerum præcipuarum indicem.

SAMUELIS PUFENDORFI COMMENTARIOrum de Rebus Suecicis Libri XXVI. ab expeditione Guſtavi Adolfi Regis in Germaniam, ad abdicationem usque Chriſtinæ.

Ultrajecti, apud Joh. Ribbium, 1686, in fol.

HIſtoriam belli Germanici & id conſecutæ pacis Oſnabrugenſis, a viro prudentiæ & eloquendi vi prædito, juſto ordine, ex documentis minime ſuſpectis bona fide collectam, in commentarios Latinos referri, diu multorum votis exoptatum fuiſſe, notum eſt. Quia poſteritatis maxime intereſſe videtur, ſcire ejus belli originem & cauſas, quod per triginta annos, tanto molimine tantaque armorum & conſiliorum contentione, a maximis Europæ Principibus geſtum, & tandem poſt varios caſus valde memorabiles ac magnam

Digitized by Google

etiam rerum converſionem lætiſſima pace compoſitum fuit in Germania. Hoc bene de poſteris merendi ſtudium, non ſine orbis eruditi adplauſu, *Autor libri hujus ampliſſimus* occupavit; quippe qui Sereniſſimi ac Potentiſſimi Regis Sueciæ *Caroli XI.* juſſu & auſpiciis autoratus, XXVI, libris hanc telam hiſtoriæ illuſtris abſolvere ſuſtinuit. Nam etſi operis inſcriptio res ſolum Suecicas promittere videtur; tamen cum illis res Germanicæ ſint innexæ, & utramque fere paginam faciant, non immerito illo hiſtoriam belli & pacis Germanicæ contineri quis dixerit. Quam *autor celeberrimus*, non ut narrationum ſcriptores vulgo, incertis e rumoribus aut conjecturis conſarcinavit; ſed ut ipſe fatetur, e documentis omni exceptione majoribus ſumma fide collegit. Equidem non diffitetur, levamenti multum ſibi acceſſiſſe a labore Bogislai Philippi Chemnitzii, qui bellum Germanicum a principio ad finem contexuit; cujus prima pars ad mortem Guſtavi Adolphi, Latino & Teutonico ſermone, altera Axelio Oxenſtierna res Germanicas moderante, Teutonico ſolo prodiit, quo & conſcripta eſſe reliqua volumina, quæ Archivio Regio inedita cuſtodiuntur, ipſe memorat. Sed quia ejus viri induſtria non pauca *Autoris ſolertiſſimi* curæ reliqua fecit; hinc in evolvendo nominato jam Archivo plurima ab eo præterita deprehendit, quæ maxime ad rem facere videbantur; multa etiam ſuperflua, quæ annexuit ille, *Autor* vel omittenda, vel in caſtigatam brevitatem redigenda cenſuit. Cæterum in hoc opere, quod præcipuum hiſtoriæ officium eſt, fidem ſumma religione præſtitiſſe ſe; conſilia authenticis ex actis depromſiſſe, a ſe nullibi interpolata; eventus e literis ducum bellicorum & legatorum repræſentaſſe; adverſæ partis conſilia & acta non ulterius fere tradere curæ ſibi fuiſſe, quam qua ſuis velut oculis incurrerint; ejusdem arcana conjiciendo rimari, aut interpretari temerarium ſibi habitum; judicium lectori ubique integrum relictum, quid ſibi videatur, haud interpoſito; cum aliena geſta memorare, non cenſuram in eadem exercere ſibi propoſitum fuerit, teſtatur. *His de* operis inſtituto præmiſſis, antequam rerum narrationem ordiretur, exponere ipſi libuit, qui tum temporis Germaniæ, quæ illi bello arenam præbuit, tum Sueciæ atque vicinorum fuerit ſtatus, qui apud ſocios hoſteſque animorum habitus, quæ ſpes & fiducia qui-

ve

Digitized by Google

ve metus, quid firmum aut debile. Inprimis autem occaſionem belli a religionis diſſidio acceſſit, quippe quod & ſuperiori & hoc noſtro, quod decurrit ævo, in id miſeriæ Germaniam devolvit. Hinc primo libro Reformationis a D. Luthero ſuſceptæ hiſtoriam repetit; ut dein Pontificiorum conſilia de Proteſtantium religione opprimenda, & motuum Bohemicorum, unde belli Germanici origo, cauſſa innoteſcant magis. Inde vero juſto ordine, hiſtoriæ belli telam ab anno hujus ſeculi XVIII, ad expeditionem Guſtavi Adolfi Regis in Germaniam brevius, & hinc ad abdicationem usque Chriſtinæ incomparabilis herois filiæ, anno M DC LIV factam, prolixius pertexere contendit. Cuique libro epitomen præmittit, ut lectori primo intuitu, quid eo contineatur, conſtare poſſit: ſub finem vero operis eruditiſſimi rerum eo contentarum index ſubjunctus eſt copioſus, qui nos excerpendi labore jam videtur levare poſſe.

CHRISTOPHORI CELLARII GEOGRAPHIA Antiqua, ad veterum Hiſtoriarum, ſive a principio rerum ad Conſtantini M. tempora deductarum, faciliorem explicationem apparata.

Cizæ, apud Joh. Bielkium, 1686, in 12.

Sicut Hiſtoriarum cognitione diſciplinæ & artes liberales illuſtrantur: ita ipſis Hiſtoriis & Geographica ſcientia lumen ſane clariſſimum adfulget. Utriusque ſtudii ſe ducem tironibus clariſſimus Auctor ſæpiusque a nobis ex merito laudatus præbet, utrumque etiam, ne quid inſit confuſionis, in temporum periodos diſtinguit. Antiquam ejus Hiſtoriam, id eſt ad Conſtantini M. tempora deductam, ſuperioris anni Auguſto menſe p. 357. delineavimus: nunc *Geographiam*, quæ illi Hiſtoriarum parti reſpondet, deſignamus breviter. Præmiſſa generali Introductione, quæ Artis vocabula exponit, & Uſum Globi Terreſtris demonſtrat, XXVII capitibus Antiqui Orbis imperia, regna, populos, urbes, regiones, flumina, & quæ alia obſervatu digna ſunt, ita ſuccincte deſcribit, ut nihil fere deſiderari poſ-

Digitized by Google

ſit, quod Græcis Latiniſque illorum temporum ſcriptoribus geographice intelligendis neceſſarium eſt. Singula ex antiquis Geographis, Hiſtoricis, Inſcriptionibus, urbium populorumque Nummis fideliter deſumta & accurate ita digeſta ſunt, ut faciliime inveniri, perluſtrari & intelligi ab unoquoque poſſint. Singula etiam ad Hiſtoriam ita accommodata, ut rerum quovis loco geſtarum haud prætermittatur mentio. Si cetera, ut promiſit Autor, ita continuaturus eſt, præſertim Medii Ævi Geographiam; non dubitamus, gratiam illum haud exiguam ab amœniorum literarum ſtudioſis initurum eſſe.

SENTIMENS DE QUELQUES THEOLOGIens de Hollande ſur l' Hiſtoire Critique du Vieux Teſtament composée par le P. Richard Simon.

h. e.

Judicia quorundam Theologorum Hollandiæ de Rich. Simonis Hiſtoria Critica Veteris Teſtamenti.

Amſtelodami, apud Henricum Desbordes, 1685. in 12.

Vix prelo emerſerat nova Simonianæ Criticæ editio, quam præſentis anni menſe Februario p. 100. ſeqq. indicavimus, cum Hollandiæ quorundam Theologorum in Criticam illam cenſuræ, quas nunc una cum Simonis ad eas Reſponſo ſiſtimus, lucem aſpexerunt. Nec meræ tamen aut perpetuæ illæ ſunt cenſuræ, cum & digreſſionibus multis, ſed caute legendis, cordatique Theologi examen omnino promerentibus, ſubinde interrumpantur, nec pauca a Simone tradita, v. g. *punctorum novitatem, modum corrigendi hodie textus Ebraei per verſiones antiquas, obſcuritatem Græcæ Apoſtolorum dictionis, Pentateuchi textem moderni multa ad ſcriptorem Moſen referri nequaquam poſſe, & complura veteris teſtamenti loca in novo allegata vim ſuam ſine præcepta aliqua traditione non habere*, ultro & benigne ſatis admittant.

Sed videamus ſtrictim, quæ XX. harum, quibus incluſa Hollandorum habentur judicia, epiſtolarum ſumma ſit.

I. Do-

I. Docetur, haud ſufficere ad intelligendam Scripturam, ut quando, a quibus, quam bene maleve liber quiſque ſcriptus, tralatus, expoſitus ſit, ſciatur; cum ſimul peculiaris ſingulorum voluminum occaſio ac ſcopus ſolicite inquiri debeat. Quod poſterius cum Simon facere neglexerit, magna Criticam ejus imperfectione laborare, cenſores monent noſtri. Ipſimet vero in illuſtranda exemplis ſua ſententia ita procedunt, ut laudatis *Spenceri* & *Marsbami* de legum Moſaicarum origine hypotheſibus, tentationem protoplaſtorum ſerpentinam explicent allegorice; contendentes inſuper, Pauli ad Romanos epiſtolam, & Apocalypſin recentioribus de juſtificatione, prædeſtinatione, Antichriſto, controverſiis infirme accommodari.

II. Demonſtratur, ſatis callide Simonem ingratum affectibus indulſiſſe adverſus Proteſtantes, ſuos in re critica, quidquid diſſimulet, magiſtros, quos ſaltem Romano-Catholicis utiliores invenerit. Referunt vero Collocutores noſtri non tantum *novam præfationem* ſeptimæ Critices editioni præmiſſam, ſed & reſponſa *Iſlii* Theologi cujusdam Pariſienſis, & *Hieronymi le Camus* nomine, *Veſlio*, *Spanbemio*, *Voſſio* oppoſita, nec non adjunctas ſecundæ Critices editioni *notulas*, imo ipſius *Petri Ambruni reſponſum*, ad unum eundemque progenitorem Simonem nempe ipſum.

III. Expoſitis ejus Criticæ periculoſis hypotheſibus oſtenditur, quam male ſcopo cohæreat frequens illa catholicæ traditionis inculcatio, eaque cum objecto Scripturæ obſcuritatis crimine conjuncta, cum Simon ipſe multis eam modis locisq; deſerat. E re autem ſua fore crediderunt Hollandi iſti, ſi vere catholicorum fidemque conſtituentium articulorum compendium delinearent, quo quiſque ſine incerto traditionum ſubſidio ſalubriter uti poſſet. Veræ nempe religionis plures quæſtiones non dari cenſent, quam an & quod ſit ſummum bonum, hoc eſt, promiſſa a Chriſto reſurrectio & vita æterna, quæque ſint eo pertingendi media? Nempe Deo promittenti confidere, & obedire præcipienti. Abſolute præterea creditu neceſſarias eas tantum eſſe hypotheſes, easque ſimpliciſſimis etiam captu faciles, quæ cum ignorantur aut negantur ſummi ejus boni vel cognitio vel impetratio intercluditur, e. g. Deum eſſe, eſſe veracem, æternum, bonum bonique amatorem & hoſtem mali, omnipoten-

 tem.

Digitized by Google

tem, eumque Chriſti Jeſu & diſcipulorum miniſterio in patefacienda voluntate ſua uſum fuiſſe.

IV. Convellere aggrediuntur famoſam de prophetis *ſcribis* ſcilicet publicis hypotheſin, nonniſi ex aliquot ſcriptoribus ſubleſtæ fidei obtruſam. Advertunt quidem Hollandi Simonem in Joſephi ſuffragio magnum collocare præſidium: ſed hunc ipſum ab eo laudari, deſeri, ut expedit. Quemadmodum etiam alibi antilogiæ ejus referuntur.

V. Poſt varias varii generis animadverſiones, quarum una p. 82. quædam infra Moſis legislatoris exiſtimationem habet, reſpondetur ad allata pro illa hypotheſi Scripturæ loca 2. Sam. VIII, 16. 1. Paral. XXVII, 24. 2. Paral. XXVI, 22. 2. Petr. I, 21. Quid? quod & locus 2. Paral. XX, 34. a Simone quidem ipſo prætéritus, ſed favere illi viſus abundante quadam liberalitate affertur, allatusque explicatur.

VI. Simonis ſententiam de modo collecti ex Annalibus, per ſcribas publicos ſumma fide conditis, inque publicis monumentis aſſervatis, Pentateuchi, (quem ipſi potius e privatorum antiquis commentariis compoſitum putant) ſacræ adverſari hiſtoriæ cenſores oſtendunt, ac potiſſimum textui 2. Paral. XXXIV, 15. quo legis liber, poſtquam diu latuiſſet, inventus rurſum eſſe in templo, Joſiæ Regis cum ſtupore, legitur. At ſi Pentateuchus annalium ejus temporis fuiſſet epitome, annales hos ipſos quotidie evolvi, pluraque ex iis, quam ex ipſo legis libro peti potuiſſe, notant. Congeſſere dein larga e Pentateucho loca, quæ Moſis non modo excedant tempora, (ut Gen. II, 11. 12. X, 8. ſeq. XI, 28. 31. XIV, 14. XXXV, 21. XXXVI, 31. XXXVII, 14. XL, 15. Exod. VI, 26. 27. XVI. 35, & ubicunque נביא legitur; Deut. I, 1. III, 14. & caput ultimum) verum antevertant quoque, ut creationis, lapſus, diluvii hiſtoria, aliaque quæ *frigide* ſæpe ſcripta fuiſſe, pronunciare auſi ſunt. Negant ergo atque pernegant, Pentateuchi totius autorem eſſe Moſen; (quicquid ſit de Chriſti Apoſtolorumque vulgari opinioni accommodatis allegationibus) aut Esdram; allata potius amici conjectura, Bethelanum illum ſacerdotem 2. Reg. XVII, 18. virum nec Samaritanis ſuſpectum nec Judæis, ſeu ſolum, ſeu aliorum advocata opera, quinque illos libros antiquis exaraſſe characteribus.

VII. Li-

VII. Libros Joſua, Judicum, Ruth, Samuelis, Regum, Paralipomenon, ex utcunque habentibus hypomnematibus, (cum traditione tot nomina ſervari nequiverint,) multiplici cum mutatione & contractione fuiſſe confectos profitentur. Librum Joſua non ab ipſo Joſua, ut ex c. IX, 27. X, 13. coll. 2. Sam. I, 18. (ubi etiam ſingulare illud ſolſtitium expreſſionis poeticæ exemplum faciunt) XVI, 2. XIX, 27.29. 47. 48. conſtare poſſit, ſed poſt Joſiæ demum regnum compilatum videri. Samueli quidem librum Judicum tribui: ſed uti hoc locis illius libri variis I, 21. IV, 4. VI, 8. XVII, 6. XVIII, 1. XIX, 1. XXI, 25. repugnare credunt, ita ex XVIII, 30. intelligi poſſe putant, librum Judicum poſt abductos demum decem tribus Iſrael ſcriptos fuiſſe. Deinde cum libellum Ruth, Davidis injecta ad finem mentione, recentiorem autoris ætatem ſatis teſtari advertiſſent: neque viginti quatuor capita libri prioris Samuelis Samueli, ut volunt alii, neque reliqua prophetis Gad & Nathan poſſe tribui judicant, loco 1. Sam. XXVII, 6. permoti maxime, qui ſcriptorem nonniſi poſt Salomonem facta decem tribuum ſeparatione vivere potuiſſe, abunde doceat. Poſt captivitatem demum, facta ad 1. Reg. VI, 1. VIII. 2. &c. provocatione, libros Regum & Paralipomena incerto collectore (aliorum enim de Jeremia vel Esdra ſententiam magnæ poſtulant infirmitatis) prodiiſſe putant. An vero infinita eaque manifeſta, ut putant, nominum, numerorum, genealogiarum menda biblica, quæ in verſionem quoque LXX viralem tranſierint, ſummæ priſcorum Judæorum in tranſcribendis libris ſacris negligentiæ tribuenda ſint, ut Hollandi fidenter ſtatuunt, cordati judicent: nam & genealogiam Chriſti apud Matthæum hoc ex fonte mancam eſſe alibi pronunciant; quanquam emollire ſententiam voluiſſe videntur, dum in genealogia iſta *legali* immediata ſerie opus non fuiſſe confitentur, ſecundum JCtorum regulam: *hæres hæredis mei hæres meus eſt*.

Cogitationes vero de Esdra *ſcribæ* nomen ob legis peritiam adepto, Nehemia, & libro Eſther, reſervarunt inquiſitores noſtri epiſtolæ VIII. Ubi Eſræ librum prout duorum olim cura confectus ſit, haberi hodie negant contra Huetium, quod teſte c. 2. varia ſecuto tempore adjecta ſint, ut ejus editor multas Nehemiæ partes transſcripſiſſe videatur. Nehemiam porro libri integri, qui ab eo nomen accepit,

auto-

autorem non eſſe,ex c. XII.22.probare,cum is Jaddum pontificem videre per ætatem non potuerit, aggrediuntur. Quod ipſum Spinozæ argumentum eſt: etſi ab infauſto hoc homine in deſignando editi Nehemiæ opuſculi tempore abeunt. Definire tamen, an liber Eſther vel in totum ſit fabula, vel quibusdam in partibus, auſi hic non ſunt. Inauditam denique Simonis de convolutis foliolis hypotheſin, nullibi cum fructu ſine metu erroris applicari poſſe ſtabilitur, eandemque aperte corruere inſpecto loco Jer. XXXVI, 2. 23. Eo enim omnia divinitus dictata Prophetæ verba uno volumine (megillath ſepher) ſcripta & Regi prælecta referri, quod ad ignes damnatum ſi multis conſtitiſſet foliis minuſculis, cultro in partes ſcindi, ut eo arderet facilius,neceſſe haudquaquam fuiſſet.

IV. Agitur de libris *moſchelim*, Jobi nempe, Pſalmorum cæterisque. Et Jobi veram quidem perſonam, ſed valde poetice paraboliceque, etiam præter veriſimilitudinem & decorum, deſcriptam, ejusque autorem circa captivitatis initia vixiſſe, pſalmosque inæquali elegantia imitatum tradunt. Pſalmos, a reditu ex carcere Babylonico citra ordinem vice non una collectos, quosdam etiam v. g. XIV, LIII, LXXIV. CXXXVII. durante captivitate, alios ea finita, v.g. CXXVI, variis autoribus ſcriptos fuiſſe ajunt. De Salomonis libris tenuiter ſatis ſentiunt,notantque generatim prophetarum ſtylum valde hyperbolicum, quem ſimiliter cap. 24. Matthæi & 16 Apocalypſeos regnare affirmant.

X. Diſquiritur,quid vocet Simon libros apocryphos, quid veteris Teſtamenti canonem, quando, quomodo, a quibus conſtitutus ſit,quæque in ea re Synedrii fuerit autoritas.Etſi vero Hollandi ipſi nihil definiunt, niſi quod Veteris Teſtamenti canoni autoritatem eadem acceſſiſſe ratione conjiciunt, qua Novi fœderis libros primum privati aliqui in uſum ſuum collegerunt,uſque dum ab aliis etiam reciperentur publice: dolent tamen, jejune adeo ac ex ineptis incertisque principiis tradi arduam hanc materiam; neque enim ex Rabbinis judicium hinc ferri debere. Qua occaſione epiſtolis XI. & XII, Anonymi cujusdam *Holdeno* audacioris meditatio paradoxa juxtim ac copioſa, de inſpirationis argumento ſane difficillimo inſeritur, qua non verba, ſed ſolas res quasdam quorundam librorum ita a Spiritu

S. in-

Digitized by Google

S. inſpiratas, ut ſacri tamen ſcriptores ſæpe ſe prophetare neſciverint, in nominibus ac linguis memoria, (quam nihilominus cum probitate conjunctam ad conciliandam ipſis hiſtoriis ſacris fidem, etiam ſine inſpiratione, qualem vulgo tradunt, ſufficere credit, cum ſecundum hunc ipſa de Jeſu Chriſto doctrina humana fide nitatur) lapſi ſint, verasque contradictiones irreconciliabiles in circumſtantiis hiſtoricis, e. g. Matth. XXVII. 5. Act. I, 18. admiſerint, ſtatuitur. Quid? quod in Pſ. LXIX, 23. ſeq. CIX. 6. ſeq. (ſolis accommodationibus Novi Teſtamenti Sociniano more agnitis) immoderatam vindictæ libidinem, in Stephani vero apologia Act. VII. ἀλλότρια reperiſſe ſe putat, Judæorumque canonem vocat in dubium? ne cumulemus multa hujus notæ alia, aut quæ partim ab ipſis jam collocutoribus affirmata fuere, partim affirmantur, ſaltem cautius, in ſequentibus. Nam tantum abeſt, ut examen dogmatum horum collocutores inſtituant, ut commendent potius Scriptoris hujus a Deiſmo alieni pietatem, agnoſcant argumentorum robur, aliorumque de novata hac opinione judicia moderata exoptent.

XIII. Secundæ Criticæ partis examen adeuntes, repetita querela de immoderatiore Simonis in Proteſtantes animo, peculiaria conjectantur de verbi ברא vi nativa: & poſthæc τȣ̃ ἀυτό Geneſ. III, 15. pro ἀυτός, ut in LXX virali editione longo hactenus tempore lectum fuit, reſtitutionem a Simone temere urgeri contendunt. Male contra a Simone ajunt negari, quod ulla unquam eccleſia de viſis a ſe autographis Apoſtolicis gloriata ſit, cum tamen Tertulliani de literis authenticis *cap. 36. Præſcriptionum contra Hæreticos* locus adeo pervulgatus ſit.

XIV. Docetur, quo Tridentini ſenſu vulgatam authenticam haberi juſſerint, collatis illis *in verſionem Montenſem obſervationibus*, quarum ſumma capita menſe Aprili hujus anni pag. 201. dedimus; quid ante Simonem etiam, *Ludovicus de Dieu* de punctatione Danielis & Targumim ſenſerit; quo Simon jure fideque in Bibliorum animadverterit interpretes. Quanquam hi ipſi p. 324. Lutheri, interpretationem loci Rom. III, 28. heroice defendentis, cenſura abſtinere potuiſſent.

Mmm XV. In-

XV. Incipit examen partis tertiæ Criticæ, de autoritate Maſoræ, quam noſtri valde deprimunt, nec non de æquivocis Hebraicis nimium a Simone hoc exaggeratis fine, ut traditionis eo major pervideretur neceſſitas. Solicite vero excuſſa novæ verſionis idea Simoniana judicatur tandem, omiſſas fuiſſe quæſtiones duas; primum quidem, *an ad verbum verti omnes Hebraiſmos oporteat, necne?* deinde, *an in verſione quadam Latina liceat adhibere vocabula, quæ ſenſu vetere primogenio textui reſpondent, ſed uſu ſcholæ aliam ſignificationem induerunt*, e. g. num שאול recte vertatur per infernum?

XVI. XVII. Exagitato Rabbiniſmi nimio cultu, de methodo Græcorum Latinorumque Patrum hermeneutica, eaque valde frigida, *Dallæo* præeunte allatisque exemplis diſſeritur. Deinde notantur interpretes & philologi famoſi, nec tamen a Simone nominati, *Pocockius*, *Hammondus*, *Lightfootus*, *Seldenus*, *Carthvvricht*, *Glaſſius & Hackſpanius.* His vero judiciis maxime de *Hugonis Grotii* exiſtimatione ſunt ſoliciti, eamque inprimis contra autorem libri, qui noſtra quidem Acta, at non multorum notitiam effugit, *L'Eſprit de M. Arnaud*, hoc eſt, *Spiritus vel ingenium Arnaldi*, tuentur, inſerta quoque eum in finem juſta Grotii morientis hiſtoria.

XVIII. Ad Socinianos provehuntur, quibus ut accenſeri Grotium poſſe antea vel ex eo negaverant, quod caput Johannis primum, validiſſimum ejus ſectæ, ſi ſerio loquuntur, antidotum, ſenſu minime Sociniano intellexerit: ſic inter eos *Brenium* & *Cuperum* relatos fuiſſe mirantur, Simoniq; ignorantiam Socinianæ methodi exprobant. Cæterum quod eam Scripturæ explicandæ methodum omnibus Proteſtantibus communem venditant, nec non quod omnes illos, quibus ſola Scriptura fidei regula eſt, fundamento convenire, quantælibet agitentur invicem controverſiæ, ſatis aperte pronunciant: nimis profecto liberales ſunt aut ambigui.

XIX. demum & XX. epiſtola de autoritate eccleſiæ in corruptos codices biblicos; de prima lingua ſeu Adami, quam Ebræam non fuiſſe ex ethniciſmis phraſium, quas putant, ut *elohim*, nomine plurali Deo uni tributo, aliisque multis, magna animorum fiducia colligunt; (diviſionem vero linguarum Babelicam unus eorum pro ſola diſcordia accipit;) de punctorum antiquitate, & confeſſionibus ac

decre-

Digitized by Google

decretis ſymbolicis diſſeritur. Quo loco Genevenſium ſane, quos jam ſubinde laceſſiverant, Helvetiæque theologorum gratiam captare parum voluiſſe videntur. Ferre enim Hollandi iſti nequiverunt, quod inter alios ſex & viginti canones anno 1678 publicatos, cautum eſt, ne quis dictis in locis Eccleſiæ miniſter recipi poſſit, niſi fateatur publice, textum Hebræum, ut hodie eſt in exemplaribus maſorethicis, divinum & authenticum eſſe, *tum quoad conſonas, tum quoad vocalia ſive puncta ipſa.* His viginti epiſtolarum periochis id ſubjunctu haud indignum cenſemus, quod pari fere labore, *Petri Danielis Huetii Demonſtrationem Evangelicam*, librum celebratiſſimum, data quacunque occaſione, maxime epiſtola 6. 7. 8. 9. diſcuſſerunt. Ab hoc enim Præſule, viro ut loquuntur defendendæ ſuorum ſententiæ quadam velut febri correpto, hiſtoriasque ſacras, ut ajunt, toties in prophetias convertente, Spinozam etiam cum haud opus erat, redargui, nulloque fundamento Moſen pro Pentateuchi, Samuelem pro Judicum, Gadem & Nathanum pro librorum Samuelis a capite quarto ac vigeſimo auctoribus, ut cætera taceamus, venditari exiſtimant: ut adeo intermiſtæ hæ cenſuræ Huetiani quoque operis vindicias peculiares exigere videantur, ſeu ab ipſo Huetio, ſeu a quocunque alio huic rei pari ſuſcipiendas.

RESPONSE AU LIVRE INTITULE' SENTIMENS de quelques Theologiens &c. par le Prieur de Bolleville.

i. e.

Reſponſum libro oppoſitum, cujus titulus eſt: *Judicia quorundam Theologorum Hollandiæ de Critica Richardi Simonis.*

Roterodami apud Regnerum Leers 1686. in 4.

Quis ſit noſter *Prior Bollevillanus*, non ſcrutabimur, quippe qui *Simonis* perſonam diſſimulare non voluiſſe videtur; ut potius in anteceſſum ſimus relaturi, quos hic illorum judiciorum auctores exiſtimet. *Triumviris* nempe Socinianis ea tribuit, quorum duo Amſtelo-

dami degant in Hollandia, tertius autem ſit *Miniſter Charentonenſis*, qui diſſertationem *de conciliorum quorumvis definitionibus ad examen revocandis*, ſex abhinc annis Pariſiis ediderit, ac in libro recentiore, *Entretiens ſur diverſes matieres de Theologie*, hoc eſt, *Dialogi de diverſis materiis theologicis* inſcripto, *Philaletha* nomen aſſumſerit. Hunc vero meditata ſua Pariſiis publicari tuto non poſſe advertentem, cum *Clerico*, literarum Ebræarum apud Amſtelodamenſes Profeſſore, ſecta Arminiano, arctam ait familiaritatem contraxiſſe, atque hujus ipſius Clerici maximas in formandis, omnes in publicandis illis judiciis partes fuiſſe exiſtimat, adjecta ratione, quæ Arminianum iſtum Theologum contra Simonem concitaverit.

Sed narremus eadem, qua judicia illa, fide capita reſponſi potiſſima. Ad *primam* epiſtolam capite ſecundo (nam primum ea maximam partem habet, quæ jam memoravimus, ſicut & reliqua viginti capita epiſtolarum numerum ſimiliter antevertunt) Bollevillanus regerit, noluiſſe Simonem ſcribere commentarios. Ad II. negat, a Proteſtantibus in rebus criticis ſuperari Romano-catholicos, utpote qui e ſuis raro ultra Grammaticam ſapientibus, neminem *Lucæ Brugenſi* & *Andreæ Maſio* parem allegare queant, cum & *Bochartus* adeo laudatus, nihil fere niſi etymologias compilaverit. Quanquam autem novæ præfationis, quæ ſeptimæ Critices editioni nuper acceſſit, latum de Proteſtantibus judicium alibi p. 144. approbat, utpote qui vel ideo acrius Catholicis examinandi fuerint, quod geſſerint ſe pro puritatis biblicæ reſtitutoribus: ejus tamen, ut & aliorum quorundam ſcriptorum autorem Simonem haberi poſſe negat, cujus alias in Reformatos idem jus fuerit, quo Genevenſes perſtrinxerit Clericus. Aſt p. 32. 38. 39. pluribusque locis aliis, reſponſum *Veilio* oppoſitum ſatis clare ad Simonem refert. Idem de *Hieronymi le Camus judicio* ſtatui debere, ex p. 42 conſtat, præſertim ſi p. 147 conferas, imo & pag. 211. de *Reſponſo ad literas Spanhemii*. Ad Epiſtolam III. duo ex inſtituto docet; primum, quod traditionis, hoc eſt, perpetui omnium, primariarum ſaltem, ad noſtra usque tempora eccleſiarum conſenſus inculcatio frequentior, a ſcopo Criticæ haud aliena ſit; deinde quod Clericus Arminianus eam deſignaverit Chriſtianæ theologiæ epitomen, qua Judaiſmus, Muhamediſmus, quid? Deiſmus etiam admittantur. Ad IV. tum ſe, vel ſi mavis, Simonem, ab

anti-

antilogiis, tum *ſcribarum* teſtes, Joſephum, Euſebium, Theodoretum & Abravanelem, ab infirmitate probandi objecta liberat. Ad V. novam novæ hypotheſeos illuſtrationem petit a libris Joſua, Judicum, Samuelis, Regum, quos priſci Judæi *propheticos* haudquaquam ſalutaſſent, niſi horum ſcriptores hiſtorici vere *prophetæ* fuiſſent. Loci 2. Paral. XX, 34 ad Simonem ipſorum Hollandorum beneficio delati robur agnoſcit tantum, ut nihil ei horum decedere exceptionibus contendat. Non enim, ut iſti reſponderant, ambigua ibi eſſe Ebræi verba textus, ſi interpretes conſulantur veteres, textusque vertatur, ut in vulgata eſt: *reliqua geſtorum Joſaphat priorum & noviſſimorum ſcripta ſunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digeſſit IN libros Regum Iſrael:* nec ὃς κατέγραψεν βιβλίον βασιλέων Ἰσραήλ, ut cum editione LXX Romana legit Clericus, ſed οὓς κατέγραψεν ἐπὶ βιβλίον βασιλέων Ἰσραήλ legendum monet. Omnem vero obſcuritatis ſive cauſam, ſive occaſionem, hoc in loco falſam putat Maſoræ punctationem eſſe, quæ ex העלה in hiphil, העלה in hophal fecerit. Ad VI, cum obſervaſſet, Clericum multa Pentateuchi loca Moſi citra validas abjudicaſſe rationes, textum II. Paral. XXXIV, 15. extricare nititur. E reſponſo ad epiſtolam VII, VIII, & IX. pauca huc quidem tranſcribi oportere videntur, niſi quod hypotheſeos de convolutis foliis epiſtola VIII, e Jer. XXXVI, 2. 23, tentata deſtructio perſtringitur. Potuiſſe enim Arminianum e Grotio ſuo diſcere, quam ſit infirma a ſingulari nomine (megillath-ſepher) ducta argumentatio: ac inſuper temere nimis affirmari, ſciſſum ſcalpello fuiſſe Jeremiæ volumen ideo, ut eo citius igne conſumi poſſet. Cæterum quoniam objectum præterea ex eodem loco fuerat, Jeremiam prophetias ſuas conſcribere juſſum, non ut eæ actis inſererentur publicis, ſed ut a Barucho coram rege & populo legerentur relegerenturque: ex duplici capite Simon defenditur, primum quod rei lectæ in Acta publica inſertioni, ordinarie fieri ſolitæ, non obſtare lectionem, vel ex 1. Sam. X, 25, collata Joſephi obſervatione clarum ſit; deinde quod, uti differri potuerit ſeveræ ingratæque cujusdam prophetiæ publica in archivis aſſervatio, ita effici inde nequeat, eam ſecuto etiam tempore prorſus fuiſſe omiſſam. Ad X, probat Bollevillius, Simonis de Judæorum canone ſententiam non ſimplici Patrum vel Rabbinorum autoritati, ſed veteris, ſacræ potiſſimum, hiſtoriæ traditioni ſuperſtrui.

Qua occaſione locum II. Maccab. II, 13. 14. ad Grotii mentem explicat, ægre ferens, tum quod *Clericus* aliena magis laboret deſtruere, quam ſua adſtruere, tum quod de duratione ſynedrii a Moſis obitu, contra claram Scripturam Joſ. XXIV, 1. 2. Paral. XIX, 5. 8. Ezech. VIII, 11. moverit dubium. Ad XI, & XII, *Natali Alberto de Versé*, qui quinque circiter abhinc annis Simonis Criticam Latine vertit, quemque præter varia variis ſparſa nominibus opuſcula, libri notiſſimi *le Proteſtant pacifique* parentem dicit, perniciosam illam de inſpiratione tractationem tribuit Auctor, eamque examinat; illos autoritati Novi Teſtamenti renunciare oportere adjiciens, qui rejicere Judaicum veteris teſtamenti canonem conentur. Quod ſi etiam v. g. ponatur, librum Eſther non eſſe veram hiſtoriam, eum idcirco canone exturbandum non eſſe. Concedit tamen Bollevillanus, ipſos etiam prophetas veros, quæ dixerint ſæpe, non intellexiſſe, ac quoad verba inſpiratione non eguiſſe; in rebus quoque quibusdam inæqualem modo, modo nullam inſpirationem, ut vulgo ea intelligitur, agnoſcit, quandoquidem ipſe hoc vocabulo non immediatam ſuggeſtionem, ſed ſolum erroris antidotum aut phylacterium indicat. Quod quam verum falſumve ſit, arbitrari venerandi Theologorum ordinis eſt. Ad epiſtolam XIII, capite decimo quarto reſpondet quidem Bollevillanus per omnia: ſed malumus unicam loci Tertulliani *de præſcript. c. 37. de literis authenticis* explicationem audire. Hæ nempe nihil noſtro poſt Rigaltium ſunt aliud, quam intemerata indubiæque fidei non autographa, ſed apographa: quo ſenſu & ipſe Tertullianus *14. adverſus Marcionem c. 3. paraturam authenticam*, & Concilium VI generale *τὰ αὐθεντικὰ βιβλία* Patrum, & noſtrates textum vocant *authenticum*, cum contra Romanos diſputantes, a verſionibus ad fontes provocant. Ad XIV, præter ea, quæ de Vulgata verſione, etiam ut ejus autoritatem authenticam nuper ab autore obſervationum in verſionem Montenſem, *Teliero* Jeſuita Pariſienſe, defenſam novimus, diſſeruntur; novum nec hactenus a *Ludovico de Dieu*, aut ullo Proteſtantium obſervatum proponitur *εὕρημα*: *integros nimirum extare Scripturæ libros, pro paraphraſibus Chaldaicis iisque Judæorum opera confectis traditos, qui a Syris nati Syriacæ ſint verſiones.* Adeo Simon videri non vult, fur-

tim

tim habuiſſe ſe quicquam a Ludovico de Dieu; cujus neque Grammaticam ante ſcriptionem Criticæ ſuæ viderit, neque ſententiam plane eandem protulerit. Defectus, quos Hollandi iſti theologi epiſtola XV, in idea Simoniana verſionis novæ notavere, Bollevillanus non agnoſcit. Ad primam enim quæſtionem generali Simonem regula reſpondiſſe in Critica, & aliquando *Fremondo d' Ablancourt* homini Reformato, quosdam libros ſacros tradncturo ſuaſiſſe, ut duas verſiones, unam ad verbum exemplo verſionis Hiſpanicæ Ferrarienſis, alteram ad ſenſum magis, neque tamen longe nimis a litera abeuntem conficeret. Ad ſecundam etiam quid reſpondendum ſit, ex Critica ejus colligi poſſe, nempe in quacunque verſione abſtinendum a verbis, quæ non ſunt in uſu, aut ſenſum falſum gignere poſſunt. Ad XVI, confundi a Clerico judicat Patrum opiniones privatas & catholicas, nec diſtingui tempora, infauſteque eum *Dallæum* ſequi, cujus *de uſu Patrum* libro pejor inter omnes iſtius fœtus nullus ſit. Ad XVII, fatetur Bollevillanus ingenue, *Chriſtophorum Cartvvright, Commentario in Geneſin & Electis Targumico - Rabbinicis ſive annotationibus in Exodum* celebrem, merito memorari debuiſſe, niſi Simon ingentem bonorum auctorum numerum Latinæ Critices editioni reſervare tum ſtatuiſſet. Ad XVIII, parum Simonis intereſſe putat, an unquam Socinifmum palam ſint profeſſi *Brenius*, a *Sandio* utique in *Bibliotheca Antitrinitariorum* relatus, ejusque avunculus *Cuperus*: ſufficere, quod Unitariorum in explicanda Scriptura methodum Critico minime ignoratam uterque ſequatur. Ad ultimas denique literas XIX, & XX, reſpondet, ſi qui corrupti ſint Scripturæ loci, non quidem eos pro lubitu reformare eccleſiam poſſe, attamen ſi conſultis apographis melioribus res nondum definiri certo poſſit, fideles ad traditionis conſtantis canonem remittere, hocque ſenſu *ſolam eccleſiam habere veras Scripturas*; ejus Simonem autoritati velle cedere, ſi qua indubia traditio de primæ linguæ infuſione extet; mirari ipſum Theologos Helveticos, qui omnes alios ſuæ confeſſioni fidei & Synodo Dordracenæ ſubjicere voluerint, neque tamen eccleſiæ deciſiones Tridentinas non detrectent. Multa præterea ſunt, quæ animadvertit Bollevillius: verum cum partim prolixum nimis foret & ab inſtituto noſtro alienum ſingula perſequi, partim ab ipſomet ὡς ἐν παρέργῳ inſerta multa videantur, filum hic abrumpimus.

HYDRO.

Digitized by Google

HYDROLOGIA PHILOSOPHICA, OR AN Account of Ilmington VVaters in VVarvvickſhire, vvith Directions for the drinking of the ſame: by Sam. Derham Bachelour in Phyſick Lately of Mad. Hall. Oxon.

ſive,

Deſcriptio Aquarum Mineralium apud *Ilmington* in Comitatu *Varvicenſi* repertarum, una cum bibendi eaſdem methodo, authore Samuele Derham Medic. Baccalaur. ultimum Aulæ S. Mar. Magdalenæ Oxonienſ.

Oxonii, apud Joh. Hovvell, A. 1685, in 8.

NOn dubium eſt, quin Aquæ Medicatæ, de quibus Noſter hic agit, ad oppidum *Ilmington* recens repertæ, aque loco, ubi ſcaturiunt, quibusdam *Balmoore VVaters* denominatæ, multum illuſtrent famam, qua Comitatum jamdum Varvicenſem in Anglia præ reliquis hujus provinciis ob ſalubrem aeris conſtitutionem celebrem *Dn. Briot, dans l' Hiſtoire des ſingularitez Naturelles d' Angleterre p. 191.* commemorat. Primus Medicorum, qui Aquas iſtas in uſum medicum vocaverit, *Cl. Cole* ab Autore effertur in præfatione, rationes, quibus inductus præſens de iisdem ſcriptum in *tres* diſtributum *partes* concinnaverit, exponente. In partium harum *prima* Autor in mixtorum corporum principia, & in glebas Minerales, Aquarum Spadanarum eſſentiam primario conſtituentes, inquirit. Quoad principia corporum, quatuor potiſſimum Philoſophorum hodie excellere hypotheſes refert, *Ariſtotelicorum* videlicet, *Chymicorum, Thaletis & Helmontii*, *Epicuri* denique ac *Democriti*; e quibus *Ariſtotelicorum* ac *Chymicorum* Elementis rejectis, poſteriorum ita amplectitur ſententias, ut cum *Thalete* quidem & *Helmontio* Aquam ſeu ſuccum potius ſui generis nutritium materiale mixtorum principium,

pium, ex quo omnia corpora, adeoque Aqua ipſa, tanquam Elementum ſecundarium, componantur, cum *Epicuro* & *Democrito* indeterminatam quandam afferat Materiam. Glebas vero Minerales quod concernit, juxta harum diverſitatem in terræ viſceribus ab acido eſurino ſeu univerſali diverſa efformari ſalia, a quibus omnis Aquarum Mineralium deſcendat varietas, cum *Helmontio*, quem ſtrenue adverſus *Liſterum de Fontibus Medicatis*, tam quoad Sal eſurinum univerſale, quam quoad Vitrioli generationem propugnat, defendit. In ſpecie Aquas Ilmingtonenſes de Vitriolo Martis participare in *Parte ſecunda* oſtendere nititur, ceu in qua, præter alia Experimenta, ſequentia circa colorem, pondus ac naturam iſtarum a ſe inſtituta exhibet. Scilicet Aquas Ilmingtonenſes in ſe luſtratas colore apparere multo pallidiore, quam aquam e petra alias exeuntem; miſtas vero cum violarum ſyrupo, hunc in viridem mutaſſe, cum pulvere autem gallarum colorem modo purpureum, modo etiam nigrum contraxiſſe: a decima quippe ſexta grani gallarũ parte, vel integrum Aquæ ſextarium, ſive pintam, colore tinctum fuiſſe purpureo, quem magis tamen conſpicuum, ac ſyrupo roſarum Damaſcenarum cum Aqua ſimplici miſto perquam ſimilem, octava ſaltem grani gallarum pars adjecta reddiderit; non ſecus ac major pulveris gallarum quantitas addita obſcuriorem ac atramentoſum penitus Aquæ colorem induxerit. Ab Aquæ ejusdem pinta ſicciori tempore trutinata, pintam aquæ communis dimidiam fere drachmam fuiſſe ſuperatam; humidiore autem tempeſtate & ubi ochra jamdum ſubſederat, æquilibrium utramque inter aquam adfuiſſe; unde fere nullum certum cujuslibet aquæ fontanæ definiri poſſe pondus conjicit. Aluminis nequicquam Aquis Ilmingtonenſibus ineſſe, e comparatione harum cum aquis aluminoſis facta perſuadet; aluminis ſiquidem ſolutionem oppido lacti inferre coagulum, non item aquas Ilmingtonenſes; Aquas aluminoſas vi pollere cathartica, fontium apud Scarbrough, Epſom & Barnet. &c. exemplo, Spadacrenem verò Ilmingtonenſem diuretica potius gaudere virtute; e diverſo aquas apud Ilmington fæces alvinas inficere nigredine, ſecus ac aquas impraegnatas alumine cui ipſi alias ſolenne quoq; eſſet ſit cum ſpiritibus urinoſis, v.g. ſpiritu cornu Cervi ſ. effervеſcere, cum pulvis tamen rubellus poſt evaporationem aquæ Ilmingtonenſis relictus non, niſi cum acidis in efferve-

ſcentiæ abiret motum. Porro neque nitrum in aquis ſæpius memoratis deliteſcere, multo minus ſulphur commune ſubeſſe, exinde deducit, quod primũ aquæ quocunq; examinatæ modo, ſive deſtillatæ, ſive evaporatæ &c. ne veſtigium exhibeant nitri, quin potius pulvis poſt evaporationem reſiduus multum a nitro diſcrepare obſervetur; dein vero deſtillatæ aquæ eædem partim aquam fundant prorſus inſipidam, nec odore ſulphureo nares ferientem, partim autem ſuppeditent remanentiam, quæ, uti & ſedimentum, carbonibus vivis aut ferro candenti impoſita, ſulphuris communis ad inſtar nequaquam concipiat flammam. Quod vero Aquæ prædictæ, ubi aliquamdiu ſtagnaverint, cuticulam ſive cremorem quendam ſubcæruleum in ſuperficie contrahant, odoremque tetrum exhalent, non tam ſulphuri cuidam adjudicat communi, quam putrefactione ſulphuris embryonati, cum minerali ſimul adportati, tantillum exaltanti. Concludit proin e mutationibus, quas a pulvere gallarum fons Ilmingtonenſis patitur, hunc ingredi omnino vitriolum; an album tamen ſive venereum hoc ſit, an vero martiale, ulterius ſcrutatur. Sed cum Aquas Ilmingtonenſes omni vi emetica & cauſtica deſtitutas deprehendat, e contra talem obtinentes ochram, quæ ad terram mineralem potius ferri, quam cupri accedat, mox vitrioli albi aut venerei deliteſcentis ſuſpicionem removet. Nihilominus ut ad oculum *quaſi vitriolum* Martis præſentibus in Aquis monſtret, phænomena Aquæ Minerali ac ſolutioni Vitrioli Martis Aqua ſimplici factæ, Ochræ itidem ac Vitriolo Martis communia, prout a ſe obſervata ſunt, ſtudioſe ſubnectit: *(1)* videlicet, & Aquam mineralem, & Aquam vulgarem Vitriolo Martis imprægnatam, eodem propemodum ſapore affeciſſe linguam; *(2)* utramque Aquam a minori gallarum portione colorem acquiſiviſſe purpureum, ſub hac tantum diſparitate, ut purpureus Aquæ Mineralis color ad rubrum, ſolutionis vero Vitrioli ad cæruleum magis accederet; quod tamen diſcrimen ab ochra ſubrubra, ſalitera Aquæ Minerali combinata, provenire, nec diverſam arguere materiam, prolixe ſatis evincere ſatagit; *(3)* Aquam utramque a majori pulveris gallarum copia atramentoſo colore ita fuiſſe tinctam, ut nigredinem hanc, ob rationes additas, modo cum transparentia priſtina adjecto acido commutarit, modo etiam ab alcali inſtillato denuo recuperaverit; *(4)* Aquam neutram lacti conciliaſſe coagulum;

(5) ve-

(5) vero utramque Aquam parum ab oleo tartari per deliquium fuiſſe præcipitatam; (6) terram ſubrubram poſt evaporationem relictam, item ochram ſponte ſua ſubſidentem, cum paucis aliquot guttulis ſpiritus æque nitri ac vitrioli inſtillatis, notabilem & cum ſpuma fumoque ſociatam concepiſſe ebullitionem, cui ſimilem quoque in Vitriolo Martis a ſpiritu nitri, non tamen a ſpiritu vitrioli, cum ab hoc ferrum in vitriolo Martis perfectius jamdum, ac quidem in Aqua Minerali ab acido eſurino ſaturatum ſit, annotatam fuiſſe effervescentiam; (7) denique, Sal e terra inſipida, poſt evaporationem multam ſuperſtite, convenienter extractum, colorem quidem pallidum figuramque irregularem obtinuiſſe, eosdem tamen cum vitriolo Martis dediſſe effectus. Satis ſic natura Ilmingtonenſium Aquarum vitriolica comprobata ad *partem Auctor* progreditur *tertiam*, ubi poſtquam varias in corpore ſano fermentorum ope expoſuit digeſtiones, morbosque pariter a fermentis deperditis aut depravatis oriundos enumeravit, ipſum perſequitur uſum, qui nominatis in morbis ab Aquis Ilmingtonenſibus, intuitu vitrioli Martis, poſſit ac debeat expectari; quem in finem uſitatas quoque Martis præparationes cum operandi harum ratione ſuppeditat, in Methodo tandem ab iis, qui Aquas deſcriptas fructuoſe haurire geſtiunt, obſervanda finiens.

DE IMPETU TRACTATUS DUPLEX,

Autore Franciſco Eſchinardo, e Soc. Jeſu Math. Prof. in Colleg. Rom.

Romæ, 1684, in 4.

RAtionem motus rerum naturalium, quem vel ex gravitate innata, vel ex impetu habent, traditurus ingenioſiſſimus Autor, priori tractatui partes duas facit, unam de impetu, ejusque natura & proprietatibus; alteram de Mechanica inſcriptam. In illa per capita quinque poſt explicationem terminorum, exiſtentiam impetus, ſeu qualitatis motus productivæ, tum ex projectione corporis gravis in altum, tum ex acceleratione motus in deſcenſu probat, illumque vel intrinſecus corpori inhærere, ut in motu animali membro-

 rum,

Digitized by Google

rum, gravitate, &c. vel extrinſecus provenire, ut in projectis, attractione, &c. ait. Differit inde de productione, conſervatione, propagatione & deſtructione impetus, omnia adductis exemplis declarans. Docet ſpatia localia, quæ occupat corpus naturali motu deſcendens, inter ſe in ea ratione eſſe, in qua ſunt quadrata temporis, in quo unumquodque perficitur, nimirum ſi in uno minuto lapis ex alto decidens ſpatium certæ magnitudinis conficiat, in duobus minutis quadruplum, in tribus noncuplum &c. confecturum. Creſcere itaque ſpatia de minuto ad minutum per 2, progreſſione Arithmetica, v. gr. 1, 3, 5, 7, 9, &c. & quidem non minus in deſcenſu inclinato, quam perpendiculari, per media quæcunq; , aerem, aquam, &c. Quantum vero temporis ad conficiendum quodlibet ſpatium requiratur, ex Galilæo & Torricellio inde determinat, quod grave libere deſcendens eodem tempore, quo pendulum integram vibrationem ſimplicem faciat, octuplum longitudinis fili permeet, pendulum vero $4\frac{1}{3}$ palmorum, vel, ut alio loco tradit, $3\frac{1}{3}$ pedum Geometricorum, aut juxta Ricciolum, 3 pedum cum 3 unciis & $\frac{27}{100}$ vibrationem ſimplicem in uno ſecundo horæ perficiat. Solutis poſthæc duabus, quæ traditis obſtare videbantur, difficultatibus, agit Autor de motu reflexo, ſeu repercuſſione, cujus cauſam ſtatuit introductionem impetus contrarii a corpore percuſſo in percutiens, diverſisque caſibus ejusdem expoſitis tranſit ad vibrationes penduli, & præmiſſa terminorum definitione, adductisque aliorum cum aliqua ἀνακρίσει ſententiis tum ſuper centro oſcillationis, tum ſuper pondere ipſius penduli, longitudines filorum docet invicem eſſe in duplicata ratione temporum, quibus vibrationes peraguntur, adeoque ſi velis vibrationem ſimplicem per duo ſecunda durare, requiri longitudinem ſupra dictæ quadruplam, &c. prorſus ut in deſcenſu perpendiculari. Eique aſſerto demonſtrando varias ex Torricellio & Galilæo repetit propoſitiones, ſubjunctis quibusdam corollariis, & problematibus. Parte altera de Statica, & machinis per quatuor capita diſſerit, iterumque præmiſſa terminorum explicatione, quid ſit vis movens, quid momentum? tradit modum inveniendi centrum gravitatis, & diſcuſſa natura ſive proprietate vectis, docet, ad habendum æquilibrium, requiri, ut virtus movens ad reſiſtentiam corporis movendi

Digitized by Google

vendi ſit in reciproca proportione diſtantiæ uniuscujusque a fulcimento. Momẽta enim inter ſe habere rationem potentiarũ in diſtantias ductarum. Unde erraſſe arguit Galilæum, in determinanda potentia requiſita ad ſuſtinendum per vectem grave inclinatum. Enarrat hinc quædam experimẽta, quando pondere currus vel carrus, determinata rotarum altitudine & diſtantia, atque axis craſſitie, ſic vel aliter onuſtus in plano tum horizontali, tum elevato moveri potuerit, aitque motum horizontalem per ſe nullam experiri reſiſtentiam a corpore vel gravi movendo, niſi quæ ex contactu oriatur, unde pluralitatem rotarum motum difficiliorem reddere concludit. Poſtea exponit varias machinarum ſpecies, ſuculam, vectem, cuneũ, cochleam, ac inprimis Archimedeam, cujus delineandæ modum præſcribit, horologia, & quæ huc pertinent, inſperſis quibusdam de motu campanarum, & de indicibus aeris incaleſcentis, aut remittentis.

Poſteriorem tractatum corporibus fluidis deſtinat Autor, & poſtquam cap. primo ſuppoſuit, omne fluidum (ſaltem ſublunare) gravitare, ejusque partes facile ab invicem ſeparari, & in hoc a ſolido differre, præmiſſa definitione gravitatis ſpeciei & molis, cap. ſecundo demonſtrat: 1. ſuperficiem fluidi in vaſe incluſi, eſſe ſphæricam; 2. ſolidum corpus in vaſe incluſum, ejusve partes non moveri ad conſtituendam ſuperficiem ſphæricam; 3. ſolidum ſpecie levius in aqua tantundem immergi, quanta ſit moles aquæ æquiponderans toti; 4. ſolidum ſpecie gravius in aquam immerſum ac ab alto ſuſpenſum, tanto minori pondere ſuſtentaculum urgere, quam in aere ſuſpenſum faciebat, quantum ponderet moles fluidi, ſolido æqualis; 5. ſi totaliter velis immergere intra aquam ſolidum ſpecie levius, tantam vim exercendam eſſe immergenti, quanto plus ponderet altera tanta moles aquæ; 6. æquilibrium altitudinum, ſeu ſuperficiem ſphæricam fluidi non impediri per inæqualitatem vaſis continentis, ſed partem illam ſolidam vaſis, quæ illud inæquale reddit, tantundem reſiſtere fluido, quanta ſit gravitas alterius tantæ molis fluidi; 7. ſuſtinentem vas, in quo eſt fluidum, ſentire pondus totius fluidi, etiamſi partes ejusdem æquilibrentur. Quibus ſubjungit, quantam vim & quomodo faciat fluidum incluſum tam in latera, quam in fundum vaſis, quantumq; differat impetus ſive preſſura fluidi fluentis & quieſcentis; & ejusmodi alia.

Digitized by Google

Cap. tertio agit de fontium naturali fluxu, qui ſive continuatim deſcendat, ſive rurſus aſcendat, utrobique requirat, ut orificium canalis, unde egreſſura ſit aqua, reſpectu horizontis inferius ſit loco ingreſſus. Amplitudinẽ vero canalis ad impetum fluxꝰ vel augendum vel minuendum per ſe nihil putat facere; facere tamen per accidens & indirecte, quod nimirum altitudo aquæ in vaſe magis minusve diu conſervetur, prout foramen exitus arctum vel amplum ſit. Impetum porro in canali inclinato ab altitudine perpendiculari ait metiendum; eundem eni eſſem, ſive hoc, ſive illo modo deſcendat; tempus autem diverſum eſſe. Diſſerit hinc ex Merſenno de quantitate aquæ ex vaſe aliquo fluentis, tum abſoluta, tum cum aliis collata; de diſtributione aquarum in ductibus ſeu fiſtulis, præfertq; huic fini foramina quadrata æqualis altitudinis, rotundis; Portiones enim inæquales longe accuratius haberi poſſe, per ſolius latitudinis diverſitatem; item de aſcenſu aquæ tam intra canalem, quam in libero aere; de remedio aerem in canali compreſſum educendi; de aquarum libellatione, &c. Caput quintum paucisſimis abſolvit, fontium artificialium ſtructuram, & rationes ex Microcoſmo Autoris Phyſico Mathematico, & quæſitis ſub finem hujus Tractatus annexis petendas innuens. Monet tamen, per ſiphonẽ vel anthliam aquam ultra 18 cubitos, vel 46 palmos circiter in altum attrahi non poſſe, iſtudq; orificium ſiphonis, unde aqua fluere debet, inferius eſſe debere reſpectu horizontis, quam alterum, per quod aqua ingreditur, quod equidem in vulgus notum eſt. Capite quinto comparat fluida diverſa, tum inter ſe, tum cum ſolidis, aitque fluida graviora regulariter inferiorem locum occupare, niſi diverſitas modica ſit. Solida vero tantæ moli aquæ æquiponderare, quantam occupent, ſi eidem innatent. Urinatores propterea preſſuram aquæ ſuperioris non ſentire, quia tantundem repellantur ab inferiori. Diverſum tamen quodammodo expertum eſſe Boylium in animalculo intra Mercurium abdito. Capite ſexto & ſeptimo agit de experimento Torricelliano circa Mercurium in fiſtula ultra palmos $3\frac{1}{3}$ non adſcendentẽ, vel remanentem, ſi in vas eodem plenum fiſtula aperto orificio immittatur, adductis & inter ſe collatis rationibus diverſorum Autorum. Ubi ſimul quærit, quidnam id ſit, quod deſcendente ita Mercurio in fiſtulæ ſumma

parte

parte quaſi vacuum remanet. Capite octavo eoque ultimo menſuram aquarum currentium tractat, & præmiſſis terminorum definitionibus, quæque circa velocitatem exitus aquarum quietarum ab earum altitudine dependentem obſervata ſunt, vel ſupponuntur, varia problemata de quantitate & velocitate aquarum effluentium per foramen vel emiſſarium datæ magnitudinis, item de intumeſcentia & decreſcentia fluminum ex determinato acceſſu vel defectu, ſolvit, adjecto lemmate, per foramen unciæ palmi Romani quadratæ, tempore 80 ſecundorum ex aqua quieta exire quaſi 17 heminas. Heminam autem alibi ait continere 18 uncias cubicas pedis Romani, cujus $\frac{3}{4}$ ſint palmus. Sextarium porro æqualem 2 heminis, & congium 6 ſextariis. Digreſſione dein facta de origine fluminum & ventorum, examinat quæſtionem, an expedierit ſectio Iſthmi inter mare rubrum & mediterraneum, quam quosdam Regum Ægypti & Perſarum, ut & Trajanum Imperatorem intendiſſe veteres narrant, expenſaque altitudine utriusque, nullam quidem inundationem metuendam fuiſſe concludit, futurum tamen autumat, ut arena in canali per ventos accumuletur, & ſi illa conjunctio mediante Nilo fiat, aquæ ejus ſalſæ reddantur. Addit denique prælecta quondam de inundatione Tiberis de Anthlea, per machinam, de frigore cavearum montis Dolioli, ſive Teſtacei, & de Cochlea Archimedis pro attollenda aqua.

Sequuntur coronidis loco quæſita, ſeu problemata centum, ex hactenus traditis ſolvenda, quæ recenſere nimium foret.

PETRI PETITI PHILOSOPHI ET DOCTORIS

Medici Pariſienſis de Sibylla libri tres.

Lipſiæ, apud Heredes Frid. Lankiſch, 1686, in 8.

QUos de Sibylla libros Scriptor doctiſſimus promiſerat in diſſertatione *de furore poetico p. 33.* eleganti cultu omnique doctrina perpolitos nobis dedit. Nihil pene videbatur addi potuiſſe, ex quo tot prodierunt monumenta, in quibus, ſive hiſtoriam Sibyllarum cognoſcere cupiamus, ſive illarum oracula, examuſſim ſingula apparent diſcuſſa. Heic vero haud vulgaria & jam obſervata ab aliis, ſed alia

alia reperies omnia. De qua re jam Taciti ævo dubitatum fuit, *una an plures Sibyllæ fuerint*, Annal. lib. 6. cap 12. ſententia fertur, & unam fuiſſe contenditur Sibyllæ nomine apud Græcos celebratã: ex hac autem una & ſingulari Sibylla plures vulgi errore inductas, duabus de cauſis; tum quia longæva admodum fuit, & vitam ultra ſolitos ætatis humanæ limites produxit, tum quia in tam longo ætatis decurſu fere ſemper peregrinata eſt, inque variis urbibus vaticinationum ſuarum monumenta reliquit, præſertim Erythris, Cumis, Samo & aliis Aſiæ civitatibus, in quarum templis oracula ejus repoſita fuerunt. Quæ de ea veteres prodidere, aut ab iis prodita poſteri congeſſere, nequaquam ſollicite recoquuntur, aut ad normam religionis componuntur; ſed, quod nemo in hunc diem egerat, Divæ hujus facultas prænunciandi futura, corporis temperamentum, indoles animi, itemque educatio, victus, longa ætas, vita ſolitaria & cœlebs, peregrinationes, habitacula in antris, mors ipſius, cum ſepulcro & epitaphio, penſiculate exhibentur. A genere quidem divinandi ac ſacris illius librum primum orditur, quæ Græcorum fuiſſe propria demonſtrat, & hinc non Sibyllam tantum, verum & omnes fatidicas reliquas internoſcit. Nomen Sibyllæ non eſſe appellativum contra Grammaticos docet, inprimis Servium, Heſychium, Iſidorum, Lilium Gyraldum, quem præterea falſum eſſe in Phemonoe & Caſſandra, indicat. Mox Ariſtotelis & Plutarchi loca ſibi profutura aut explicat, aut emendat, tranſiturus ad vaticinationem Sibyllinam, ejusque rationem ac naturam interiorem, ubi principium agnoſcit ſublimius, quam indoles fert humana. Sed neque excludit omnino vim naturalem, qua Sibylla præ aliis habita ſit idonea ad ſocietatem cum cælitibus colendam, & divini afflatus capax fuerit: factaque digreſſione oſtendit, an & quomodo innata homini ſit vaticinandi facultas, & quatenus ea cum memoria conveniat, quomodo pet varias ſpecies, phantaſmata, & operationes memoriæ hoc vaticinandi genus comparatum fuerit, quanta ſit virtus vini ac ſomni in divinatione, ac quare morituri vera interdum prædicant. Futura autem contingentia ab homine nulla ratione prævideri poſſe, argumentis contrariis propoſitis, erudite diſquirit. Sic porro ex ingeniorum diverſitate colligit, quodnam ſit aptiſſimum ad prænoſcenda incerta, quæq; ſit ad fundenda oracula efficacia mentis, naturaliter

rapta

Digitized by Google

rapta ad contemplationem divinorum, ſic ut ferrum trahitur a magnete: hoc addito diſcrimine, quod viſio cœleſtis pauciſſimis detur, nec niſi illis quos ad magna genitos Deus hiſce amoris ſui ſymbolis dignetur, ut arcana voce cum ipſis intus loquatur. Sibyllæ temperamentum ex Ariſtotele indicat, & maxime aptum fuiſſe illud exiſtimat atræ bili generandæ, tanta copia ut melancholicis proxima cenſeretur. Ac ſimile quid deprehendi in Moſe, qui tali corporis habitu præditus amaverit ſolitudines, opilio ſoceri, ac minus ad eloquendum promptus, ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος; nec non Elia, cujus vitæ rationem e ſacris tradit. Nec vero ſemper neceſſariam eſſe ad altiores mentis functiones quasvis obeundas (e quibus præſtantiſſima eſt futurorum eventuum cognitio) præclaram indolem cenſet, nec Sibyllam ideo naturæ quodam privilegio excelluiſſe, cujus vi mundum impleret oraculis; ſed dæmonem præcipue ſuperbia incitatum hic quoque Dei opera voluiſſe imitari, ut quantum valeret in rudi & ſocordi muliercula, oſtenderet. Præter dotes nativæ κράσεως ex Cardano & Pomponatio docet, in ortu Sibyllæ aſtra etiam concurriſſe, eamque ad vaticinandum præparaſſe: quando tamen non ad omne divinandi genus quod afflatu conſtat hæc poſſunt accommodari, legitimæ demonſtrationis dignitatem adhuc requirit. Terræ halitu Sibyllam motam eſſe, inſtar Pythiæ quæ exſpiratione antri Delphici ediderit oracula, non plane negat: cum in agro Veronenſi mulier ex ſpelunca quadam ædis D. Mariæ pari impetu vaticinata ſit, teſte illorum temporum Leonico Thomæo, philoſopho Platonico. Hieronymus contra redarguitur, auctor ſententiæ, quod ob virginitatem Sibylla in præmium acceperit facultatem prædicendi futura, immemor Jacobi, numeroſæ familiæ patris, qui hoc dono præcelluit, ac Salvatoris noſtri adventum apertiſſime prænunciavit. Interim ex caſtitate & Veneris abſtinentia ortum apud virgines furorem ſecundum Hippocratis opinionem declarat, & ex menſium ſuppreſſione oriri putat, cum venæ in uterum tendentes obſtruuntur, & ſanguis, prohibito exitu per inferiora, ſurſum refluit ad ſeptum transverſum, indeque ortus calor nimius ecſtaſim cauſſatur. Longævitatem Sibyllæ ex ſententia Cardani & Verulamii contemplationis ſtudio, habitationi in ſpelunca, ac alimentorum rationi tribuit; quæ quod ſimpliciora fuerunt, plurimum ad protractiorem ejus vitam contuliſſe

Ooo affir-

Digitized by Google

affirmat. De ſolitaria etiam Sibyllæ & aliorum vita, tum nobili, tum ferina, haud contemnenda profert. Explicatis hunc in modum libro primo naturalibus & inſignibus propr etatibus Sibyllæ, quas nemo antea adeo accurate inveſtigaverat, in poſterioribus duobus libris hiſtorica perſequitur, Sibyllæ patriam, & ,cum ea varie jactata fuerit, diverſa cognomina inde orta, plurimasque peregrinationes & in antris habitationes, aditumque ad Tarquinium commonſtrans: ex quibus ipſam ceu vatem gentium conſiderat, atque κακοζηλίαν dæmonis rurſum deſignat, qui eam in varias terræ partes abegerit, juxta modum, quo Deus homines ſanctiſſimos, mutatione locorum ſubita transtulit in montes remotos, avia nemora, ſcopulorum abrupta & feris horrendas & torrentium fragoribus ſolitudines, ut ſine ullo labore ab una regione in alias remotiſſimas ſe abductos ſentirent. Poſt hæc, ſubterranea loca, & Corycium ac Cumanum antrum detegit, in quibus habitaſſe Sibylla dicitur; ac per occaſionem myſticum Nympharum antrum, quod Homerus deſcripſit lib. 13. Odyſſeæ, cum perenni aquarum fluxu exponit, & quid ſapientiæ ſub iſthoc fabuloſo antro lateat, oſtendit. Qua occaſione, an mediam inter hominem & dæmonem Sibylla obtinuerit naturam, ex Platonicorum potiſſimum ſententia erudite diſquirit, ac de migratione ejus poſt obitum in globum Lunæ, hujusque proprietatibus, facie, deliquiis, & comparatione cum mente Sibyllæ, quæ nunquam tota numinis afflatu repleta fuerit, ſicut nec Luna propter maculas tota exſplendeſcat unquam; tandemque de morte illius, & poſt eam cultu, ſolida veterum documenta ab aliis hactenus non obſervata profert. Tandem prædictionum ejus differentiam ab aliis vaticiniis, & quo charactere ab aliorum vatum facultate vis ejus ſecerni poſſit oſtenſurus, univerſali quadam præſagiendi ſcientia eam valuiſſe, neque tempori aut loco cuipiam peculiari addictam fuiſſe, inſtar Pythiæ & aliorum vatum, ſed quovis loco & tempore vim ſuam præſto habuiſſe, adeoque univerſalem orbis univerſi & plane mundanam vatem, theſaurumque vaticiniorum & prophetiæ apud paganos fuiſſe, docet: in prodigiis autem notandis, explanandisque ſacrorum ritibus, quibus placandi eſſent Dii, verſatum eſſe ejus ſtudium, & ea ipſa, de quibus aruſpices reſpondebant, oracula iſtam edidiſſe tradit. Quo factum, ut maxima veneratione, apud Romanos præſertim, ea culta fuerit, ejusque libri ingru-

Digitized by Google

ingruente publica calamitate aditi & conſulti ſint. Quia vero & in his majora comparent, quam ut prævidere mortales queant, nec conficta tamen aut ſuppoſita omnia a fraudulentis hominibus exiſtimanda ſunt, cacodæmonis artes interceſſiſſe affirmat, ejusque artes expendit, quibus futurorum ſcientiam ſibi arrogarit alaſtor ſuperbisſimus, quippe qua opinionem divinitatis ſe conſecuturum crediderit. Quæ futura igitur eſſent, partim incredibili qua pollet ſagacitate eum conjeciſſe, partim verborum ambagibus involviſſe, ne, quamcunque in partem eventus ceſſiſſet, mendacii redargui poſſet: in his autem, Deo concedente, non ſemper caſu & fortuito, multa vidiſſe & prædixiſſe vera. Idem ſentiendum affirmat de aliis vatibus, dæmonis afflatu rerum futurarum veritatem attingentibus: in quorum tamen numerum falſo referri exiſtimat, editis carminum fatidicorum centuriis celebrem, Michaelem Noſtradamum, Doctorem Medicum Monspelienſem, cujus originem, ſtudia, honores, famam, amicitiam ſimultatemque cum Scaligero patre deſignat, & ſcientiam ejus aſtrologicam & hariolationes a malevolorum obtrectationibus liberat, aliorumque vaticiniis illuſtrium virorum exempla profert, qui fata hominum ac ſingulares rerum eventus prædixerunt. Ex iis autem colligit, eandem facultatem Sibyllæ adfuiſſe, proindeque præſcita in veterum monumentis ejus nomine prolata pro adulterinis non omnia eſſe habenda: ubi tamen non diffitetur, ab otioſis & malitioſis hominibus multa jam inde a priſcis ſeculis nomine ejus conficta ac veris inſerta fuiſſe; rationem igitur genuina ab adulterinis dignoſcendi tradit: qua occaſione egregia affert de poetica Sibyllæ, ſcriptura ejusdem in foliis palmarum & per notas, opertis Apollinis, & Hyſtaſpe mago. Octo autem illos Sibyllinorum oraculorum libros, ab Antimacho, Betulejo & Caſtalione vulgatos, piæ Chriſtianorum ſeplaſiæ & fraudis magna ex parte inventum cenſet, ideoque non habendos eſſe dignos, quorum teſtimonium inter vera fide inſtrumenta, vel ad ethnicos convincendos, vel ad infringendam Judæorum pertinaciam, habeatur.

VITÆ CLARISSIMORUM JCTORUM, N. Boerii, G. Budæi, A. Auguſtini, A. Goveani, F. Hotomanni, J. Cujacii, B. Briſſonii, J. Bertrandi, P. Pithœi & G. Panciroli, ex recenſione & cum notis Frid. Jac. Leickheri, U.J.D.

Lipſiæ, ſumptibus Mich. Guntheri, Bibliop. Dreſd. 1686. in 8.

GRatiſſimus nunquam non eruditis habitus fuit eorum labor, qui magnorum virorum vitas & elogia tradere, eosque poſt fata etiam vivis adhuc coloribus depingere ſategerunt: plus enim plerumque efficaciæ in formandis ad virtutem hominum animis habent præclara ejusmodi exempla, quam prolixæ morum regulæ. Operam proinde ſemet haud perditurum ſperavit editor præſentis libelli, ſi recentiorum quorundam eorumque humanioribus literis cultiorum JCtorum vitas congereret ac una quaſi tabula exhiberet. Extabant quidem eæ jam antea, ſed cum aut difficilius reperirentur, aut non niſi cum operibus eorundem, magno plerumq; precio conſtantibus, haberi poſſent, conſultum judicavit ipſas in unum collectas exhibere, non diſſimulatis tamen eorum nominibus, qui ſingula hæc elogia concinnaſſent. Sic in hac decade exhibita Nic. Boerii vita autorem habet Joh. Aleſmium, Guil. Budæi Ludovicum Regium, Ant. Auguſtini & Ant. Goveani Andream Schottum, Franc. Hotomanni Petrum Neveletum Doſchium, Jac. Cujacii Papirium Maſſonium, Joh. Bertrandi Franciſcum Bertrandum, Pet. Pithœi Joſiam Mercerum, Guidonis Pancirolli denique Jac. Phil. Thomaſinum. Barnabæ Briſſonii elogium editor ipſe ex Thuano, Sammarthano, Botero aliisque compilatum conſcripſit. Nec tamen præterea nihil de ſuo idem adjecit; nam hinc inde addidit notas elegantulas & ad hiſtorias haſce colluſtrandas haud parum facientes, evolutis hanc in rem prædictorum Virorum ſcriptis ac enotatis inde, quæ huc pertinere fuere viſa. Singulis inſuper elogiis ſubjecit catalogum operum a quolibet horum JCtorum conſcriptorum, commemoratis ſimul diverſis horum edi-

Digitized by Google

editionibus. Cæterum quod Gallorum maxime JCtorum vitas præ aliis colligere ipſi placuerit, factum ait partim, quod Germanorum plurimi jam a Melch. Adami & Joh. Wittenio eſſent deſcripti, partim quod Galli in elegantiori Jurisprudentia excolenda aliis fere palmam præripuiſſe paſſim judicentur. Denique lectorem jubet aliam propediem decadem huic ſimilem expectare, in qua Æmylii Ferreti, Hug. Donelli, Guil. Marani, Jani a Coſta, Franciſci Florentis, aliorumque vitas ſemet exhibiturum promittit.

REPETITIO LEGIS QUOTIES COD Quando non Petentium partes Petentibus accreſcant. Leonori Comitis de Valmarana Opus poſthumum.

Venetiis, apud J. B. Tramontinum, 1684, in fol.

Quamvis tempora noſtra librorum ſingulis pene momentis prodeuntium copia vix ullis cedere videantur, non tamen ubivis eandem cum prioribus ubertatem oſtentant. Sic enim, ut ad rem ſtatim tranſeamus, tam fœcundam Repetitionum, quas vocare ſolent, ſegetem hæc ſane ætas non tulit, ut præcedentis ævi induſtriæ hoc in ſcriptionis genere comparari queat, aut modernorum labores tot ſpiſſis voluminibus, quot a veteribus habemus, concinnandis ſufficiant. Qua tamen laude æquo fortaſſe animo illis cedere poſſumus, poſtquam inſignibus documentis deprehenſum eſt, quam non tot commentariis atque repetitionibus Jurisprudentiæ jam dum mole ſua laboranti conſulatur, & quanto rectius judicio quoque magni Carpzovii, illi faciant, qui ſententiis curiarum memorabilibus atque deciſionibus caſuum rariorum colligendis operam impendunt. Ne tamen nil ad augenda Repetitionum volumina noſtra ætas contuliſſe dicatur, juxta alios effecit Leonorus Comes de Valmerana, qui l. un. *C. quando partes non petentium petentibus accreſcant*, peculiari Repetitione eaque ſatis prolixa exornandam ſuſcepit, uſus ſtylo huic ſcribendi generi admodum accommodato, ut dictionis majeſtate non minus quam decidendi felicitate Bartolum, Baldum & reliquos iſtorum tempo-

Digitized by Google

rum proceres expreſſiſſe videatur. Univerſum vero opus his fere finibus conſiſtit. Ab initio quidem Auctor textum ad liberos, & quidem ex jure Prætorio ſuccedentes reſtringit, utut propter rationis ſimilitudinem & liberis ex jure Civili ſuccedentibus, & extraneis hæredibus inſtitutis deciſionem legis adplicari poſſe concedat. Inde rationem juris adcreſcendi in hæreditatibus inquirit, quam ubi ex teſtamento ſucceditur, ex notiſſima juris regula, quod nemo pro parte teſtatus, pro parte inteſtatus decedere debeat, in aliis vero ex vocatione legis repetit. Hinc utrum portio hæreditatis vacans perſonæ an portioni adcreſcat, expendit, & hac occaſione ad quæſtionem, utrum ſi hæres ex parte partem ſuam vendiderit, pars quæ poſtea vacat, illi an vero emtori accreſcat, dilabitur. Ubi vero jam abundanti jure textum ipſum perfudit, gloſſam quoque aggreditur, & cum in vero ejusdem ſenſu eruendo non parum ſolicitum ſe præbuiſſet, ſuum quoque hæredem, ſi longiſſimo tempore hæreditate ſe abſtineat, jure immiſcendi per præſcriptionem excludi aſſerit, & tandem in quæſtione, utrum prohibitio teſtatoris jus adcreſcendi tollere queat, definit.

ANTONII MATTHÆI, JURIS IN ACADEmia Lugduno-Batava Anteceſſoris, de Nobilitate, &c. Libri quatuor.

Amſtelodami & Lugduni Batavorum, apud Janſſonio-Waesbergios & Felicem Lopez, 1686, in 4.

MUltifaria ſunt, qui libri hujus rubrica (cujus potiorem ſaltem partem brevitatis ergo hic expreſſam voluimus) lectori promittit. Præter titulum enim de Nobilitate, inſcribitur etiam, *de Principibus, de Ducibus, de Comitibus, de Baronibus, de Militibus, Equitibus, Miniſterialibus, Armigeris, Barſcalcis, Marſcalcis, Adelſcalcis, de Advocatis Eccleſiæ, de Comitatu Hollandiæ & Diœceſi Ultrajectina*: ut adeo prima facie mirari quis facile queat, qua ratione thema tam multigenum in unam compingi tractationem potuerit; niſi præfationem operi præmiſſam & methodum ab Autore adhibitam propius inſpexerit. Scilicet cum hic in evolvendis conſuetudinibus Ultrajectenſium

ſium non ita pridem occupatus fuiſſet, ibique in locum quendam incidiſſet, qui abſque pleniori Nobilitatis, antiquioris inprimis, cognitione vix commode intelligi valeret, ſtatuit materiam hanc profundius excutere, atque hinc præſens ipſi volumen enatum eſt. Quemadmodum vero ad excurſiones ſubinde faciendas admodum proclivis eſt Autor, ita dum inter varias Nobilitatis ſpecies etiam ad Comites devenit, hac occaſione ad Comitatum Hollandiæ ejusque hiſtoriam ſpeciatim delabitur, quo nomine quoque porro de Diœceſi & rebus Ultrajectinis tractandi anſam arripit, quo hac ratione ſuæ erga civitatem patriam devotionis aliquod extare faceret monumentum: atque inter hæc dum de Epiſcopatu etiam & Eccleſiaſticis rebus agit, unum alterumve caput de Advocatis Eccleſiæ inſerere, ac materiam hanc una quadantenus dilucidare ſatagit. Nec putandum eſt, eum levi ſaltem brachio haſce materias pertractaſſe: quin potius tam diffuſum ſemet in iis præbuit, ut vix tertia operis pars principali de Nobilitate tractationi manſerit reſidua. Tametſi vero copioſæ hæ digreſſiones ingratiores forte cuiquam videri poſſent; fatendum nihilominus eſt, earundem lectionem nec injucundam eſſe, nec uſu deſtitui, cum variæ in iis res exponantur non ubivis obviæ, quarum pleræque inſuper per chartas & inſtrumenta publica, verbotenus plerumque exhibita, edita partim, partim adhuc inedita, aut confirmantur aut illuſtrantur. Speciatim occupatus eſt Autor paſſim in obſoletis antiquiorum ſcriptorum ac diplomatum verbis ac ſenſibus inveſtigandis ac annotandis. Sic notat v.g. vocem *Juncfrouwen* in chartis antiquis tanquam titulum appropriatum fœminis nobilibus apponi, nec alium ipſis Regum filiabus datum fuiſſe: eundem vero tam late quoque patuiſſe, ut non innuptæ ſaltem, ſed nuptæ etiam ac viduæ, quin & anus eo appellarentur, *pag. 24.* Pariter deducit pluribus, Hollandiæ ante ſeculum undecimum aut duodecimum vix factam reperiri mentionem: dictam vero olim hanc provinciam fuiſſe nomine *Kinnem & Flatirdinge* quandoque, ejusque comitem ſæpe vocari *Comitem aquarum* ſeu *aquaticum, pag. 45. ſeqq. & pag. 65.* Porro multus eſt in variis antiquorum comitum nominibus derivandis ac explicandis, dum ſcilicet alii appellantur *Burggravii*, alii *Frygravii*, *Centgravii, Gogravii, Pluymgravii, Dyckgravii, &c.* In ſpecie Pluymgravium

narrat

Digitized by Google

narrat cygnis olim præfuiſſe per tractum Delfenſem ac totam Rynlandiam, ita ut nulli jus eſſet hoc invito cygnos publice alendi: datum id honoris olim fuiſſe Dominis de Waſſenaer, itemque Dominis de Naeldvvick per univerſam Schielandiam, ac comprehenſum hoc ipſo una fuiſſe jus *Gruta*, i. e. exigendi certam penſionem a coctoribus cereviſiariis pro uſu purioris aquæ ac diſſipanda tollendaque lenticula paluſtri, *Croos* vulgo dicta, aquas alias operiente, *pag. 910.* Ne de aliis dignitatum titulis, quorum plurimos enodare ſategit, dicamus. Ubi de Hollandiæ Comitatu agit, pluribus deducit, erroneam eſſe opinionem, quæ ſtatuit Theodericum primum fuiſſe comitem Hollandiæ, collatæ ipſi a Carolo Calvo: nam utut fateatur, Theodericum a Carolo, (non Calvo tamen, ſed Simplici,) quasdam terras accepiſſe, Hollandiam tamen fuiſſe negat; in qua provincia comites plures ante Theodericum regnaſſe probat, *pag. 42. & pag. 117. ſeqq.* Id quoque latius refutat, quod vulgo dicunt, Willebrordum primum fuiſſe, qui Friſiis (quo nomine tum Hollandiæ incolas etiam veniſſe evincit) Evangelium annunciarit: oſtendit enim jam ante hunc eo munere ibi defunctos Eligium, Wilfridum, Vulfrannum, Viebertum, aliosque, *pag. 100. ſeq.* De urbe etiam ac diœceſi Ultrajectina ejusque tum hiſtoria, tum politia ac ſtatutis ſpecialia plurima alibi vix occurrentia, edocet, quæ tamen huc adducere prolixum nimis foret. Promittit Autor inſuper in præfatione editionem cujusdam rerum Ultrajectinarum ſcriptoris hactenus inediti, antiquioris tamen adhuc annalibus Johannis de Beka: pariter quoque *pag. 1023.* ait, penes ſe eſſe annales Egmondanos Johannis a Leidis, qui ſub Maximiliano I. vixerit, itidem nondum in publicum emiſſos, quorum ſimiliter editionem lectori propediem ſpondet.

M. JOH. REISKII EXERCITATIONES HIſtoricæ de Imaginibus Jeſu Chriſti, quotquot vulgo circumferuntur, reviſæ, interpolatæ, figuris æneis & multis acceſſionibus auctæ, quibus exercitatio philologica de Lingua vernacula Jeſu Chriſti emendatior & locupletata ſubjungitur.

Jenæ, typis Joh. Jacob. Bauhoferi, 1685. in 4.

Duo-

DUodecennium eſt, ex quo CL. hic Autor, cum eruditionis non trivialis laude inter Magiſtros Jenenſes exſplendeſceret, tres de Imaginibus Chriſti exercitationes, tanquam publicæ diſputationis materiam, pro Academico more prodidit, Bibliothecis tum publica, tum privatis, celeberrimi inprimis polyhiſtoris Boſii, adjutus. Poſt illa tempora operis ſcholaſticis penes Luneburgenſes immerſus tantum abeſt, ut curas ulteriores imaginum illarum intermiſerit, ut potius exercitationes de iis ſuas horis ſubceſivis recognoverit, caſtigarit, noviſque acceſſionibus locupletarit, & tum quidem cum maxime, cum Rectoratum, ut vocant, Gymnaſii Guelpherbytani cum Luneburgenſis moderamine commutaſſet, & Bibliothecam ibi illuſtriſſimam & longe inſtructiſſimam perreptare ipſi liceret. Et vero ſic factum, ut exercitationes, quæ juveniles antea fuerant, ad virilem quaſi ſtaturam illam, in qua nunc temporis conſpiciuntur, perductæ fuerint. Unice autem imaginem Chriſti illam, quam penicillo ac calamo ſuo expreſſere familiares ejus Apoſtoli, veneratus, tam *ἀχειροποιήτους*, quam *χειροποιήτους*, ut vocantur, imagines Chriſti ſub examen revocat, dumq; id agit, non *πολύγλωττον* tantum & terſæ Latinitatis, ſed & diffuſæ lectionis & exquiſitæ *κρίσεως* ſcriptorem legentibus ſe approbat.

Præmittit autem exercitationibus ſuis primum theſes vel propoſitiones ex univerſa hiſtoria deductas, atque in illis fundamenti loco præſtruit, Scripta Hiſtoricorum alia genuina eſſe, alia ſuppoſititia, ſcriptoreſque ipſos aut *αὐτόπτας* eſſe aut *αὐτηκόους*, eoſque vel æquales eſſe rebus, quas commemorant, vel poſteriores, atque adeo vel priſcos vel recentiores; teſtimonia ſcripta prævalere narratiunculis vel rumuſculis; monumenta alia publica eſſe, alia privata; alia item religionis veræ multum, alia ſuperſtitionis non parum habere, nec tam ad multitudinem, quam ad ſinceram teſtimoniorum fidem in re hiſtorica reſpiciendum &c. Theſes haſce generales XII excipiunt Hypotheſes IX, ab omnibus, quotquot Chriſtiani ſunt, admittendæ; quæ eo tendunt, ſacras literas non exponere, quo vultu Servator conſpicuus in terris fuerit, nec ad ſalutem pertinere hujuſce rei notitiam, quin ſatius eſſe, Chriſtum verum Deum ac hominem fide perpetua intueri. Hypotheſibus ſubjiciuntur XXX concluſiones,

quarum hæc ſumma eſt, fruſtra eſſe, qui vel examuſſitatam corporis pulchritudinem, vel ſingularem Chriſto deformitatem adſcribant.

Et iſta quidem ſunt πϱϵλεγόμϵνα. Sequuntur Exercitationes VIII, in quibus tam ἀχειϱοποίητοι quam χειϱοποίητοι, ut Iconolatræ vocant, h. e. tam miraculo & ſine hominis adminiculo formatas, quam arte humana factas Chriſti imagines diſtincte examinat Reiskius. In Exercitatione I, qua Edeſſenam ſolam, quæ ad Abgarum Regem transmiſſa a Chriſto traditur, ſub examen vocat, non incommode & epiſtolas illas ἀμοιβαίες Jeſu & Abgari, quas Syriaca, Perſica, Arabica, Græca & Moſcovitica linguis extare obſervat, ſimul attingit, easque ſuſpectas apocryphasque eſſe oſtendit, adductis ex ipſis Pontificiis, Gelaſii videlicet Papæ, Concilii Francofurtenſis a Carolo M. inſtituti, Laurentii Vallæ, Bellarmini, Melchioris Cani, Coſteri & Valeſii autoritatibus, illosque inſimul, qui pro epiſtolis illis tanquam γνησίοις militant, Baronium nempe, Montacutium & H. Grotium confutat. Epiſtolis hiſce νοθείας accuſatis, imaginem Abgarenam ſive Edeſſenam ipſam, quam ex Joh. Damaſceno, Nicephoro aliisque aſſerit Baronius, ſuppoſititiam eſſe contendit, quod neque ab Evangeliſtis, neque ab Apoſtolis ſit tradita; quod primitiva Eccleſia intra 400 annos ab uſu imaginum abſtinuerit; quod pictura Sanctorum tum in Concilio Eliberitano, A. Chriſti 305, tum in Concilio Conſtantinopolitano A. Chriſti 338, prohibita fuerit (ubi & teſtimonia Epiphanii, Auguſtini, & Georgii Caſſandri, viri inter Pontificios cordati, afferuntur;) quod item Imago Edeſſena proximis poſt C. N. quinque ſeculis nihil quicquam autoritatis habuerit, illiusque nulla penes Euſebium, qui de Jeſu tamen & Abgari epiſtolis non pauca retulit, fiat mentio; quod denique plures ex ſcriptoribus poſterioribus, ad quos provocat Baronius, mirifice tum quoad ſubjectum, quo effigies concepta fertur, tum quoad expreſſionis modum inter ſe diſſentiant. Autores poſtea a Baronio citatos, Evagrium ſcilicet, Joh. Damaſcenum, Georgium Syncellum, Theophanem, Conſtantinum Porphyrogenetam, Simeonem Metaphraſten, Cedrenum, Curopalatem & Nicephorum Xanthopulum excutit, eosque partim nimiæ credulitatis, partim falſæ narrationis ac fictionis incuſat, interque alia Synodo Nicenæ II, Pſeudo-Catholicæ (quæ, contra quam in Conſtantinopolitana decretum fuerat, ima-

Digitized by Google

imaginum cultum confirmarat,) ſcripta Caroli M. & Concilium Mœno-Francofurtenſe opponit, & quam inviſa atque exoſa plerisque gentibus, Orientalibus maxime, imaginum uſurpatio ac veneratio fuerit, commonſtrat; corollarii etiam loco Caſaubonum contra Jac. Gretſerum defendit, qui in Syntagmate ſuo de imaginibus ineptias ei impegerat, quod dixiſſet Evagrium primum fuiſſe, qui miraculoſæ Edeſſenorum imaginis meminerit. Quamvis enim prior ſit Procopius, ex quo ſua deſumpſit Evagrius, nusquam tamen Evagrium profiteri, quod particulam de imagine Abgarena e Procopio deſumpſerit; perperamque adeo urgere Gretſerum, extitiſſe olim in Procopio, quæ hodie in Procopio tam edito, quam manuſcripto non inveniantur.

In Exercitatione II, de imagine Chriſti illa, quam S. Veronicæ a Chriſto ipſo datam Pontificii credunt, doctiſſimus Autor diſpicit. Eſt autem hæc vulgatiſſima de ea traditio. Cum Veronica eo tempore, quo Servator una cum cruce ad crucem protrahebatur, præ foribus domi ſuæ ſtetiſſet, linteumque capitis peplum Chriſto cruciario, ut faciem ſudoribus cruentis horridam abſtergeret, porrexiſſet, Chriſtus effigiem vultus ſui impresſiſſe linteo, ac mulieri velut argumentum amoris indubitatum reddidiſſe perhibetur. Sed præter hanc & alia traditio ex Martini Corneri, Ord. Prædic. Chronico manuſcripto, quod in Senatus Luneburgenſis Bibliotheca extat, alia item ex Conradi de Mure, Canonici & primi Eccleſiæ Tigurinæ Cantoris Nomenclatura Eccleſiaſtica, quam Tigurini, teſte Hottingero, adhuc aſſervant, a Reiskio affertur. Refert autem Cornerus, Voluſianum quendam, qui Hieroſolymam ad Jeſum Romam adducendum, quo Tiberium a graviſſimo morbo liberaret, ablegatus fuerat, ex S. Veronica intellexiſſe, Medicum, quem quæreret, crucifixum quidem eſſe, at reliquiſſe tamen imaginem, quam ſi intuiturus eſſet Tiberius, priſtinæ illum valetudini mox reſtitutum iri; quod & eventus poſt deinceps ipſe comprobaſſet. Conradus vero de Mure id memorat, Veſpaſianum ſimul ac per naſum, qui veſpis plenus erat, juraverat, ſe mortem Jeſu Medici vindicaturum, a malo ſuo fuiſſe reſtitutum; Titum vero ejus filium lepra laborantem miſiſſe quosdam ad Pilatum, qui de vita & morte Chriſti ſciſcitarentur, hosque, cum in Veronicam ſibi obviam incidiſſent, ab ea non certiores tantum de morte

Digitized by Google

Chriſti fuiſſe redditos, ſed & Chriſti effigiem ſudario impreſſam accepiſſe, qua conſpecta & Titus a lepra fuerit liberatus. His minime inter ſe convenientibus de Veronicæ imagine relationibus ſubjiciuntur a Reiskio, quæ a Baronio, Chiffletio, Boſio & Aringho pro aſſerenda illa afferuntur, ut & Inſcriptio Urbani VIII Papæ, qua conditorium effigiei ejus, quæ Romæ ſanctiſſime hodieque colitur, exornavit. Quamvis autem Veronicæ huic imagini fidem undecunque conciliare ſatagant Pontificii, Reiskio tamen & hæc non minus, quam prior Edeſſena ſuſpecta eſt; & his quidem de cauſis: quod de Veronica ejusque ſudario ne γρῦ quidem extet in ſacra crucifixionis hiſtoria; nec de nomine ejus ſatis conſtet, (aliis Berenicen, aliis Beronicen, aliis Veronicam eam appellantibus) multo minus de ejus patria, religione ac vita; quod nullus imaginum ex VIII ſeculo patronus, hanc fœminam, aut divinam hujus peplo impreſſam effigiem conſignarit; quodque ipſi Pontificii, Baronius, Pamelius, Bzovius & Salmeron in narratione hujus rei minime conveniant. Nec momenti quid afferre imagini iſti videtur Reiskio, quod Bullæ quædam Pontificiæ indulgentias omnibus eam aſpectantibus indulſerint, quodque preces, quales tres affert, effundi ad illam conſueverint. Nam eadem ipſi hic fabula videtur ludi, quæ penes veteres Romanos circa cultum Cereris Ennenſis, de qua Cicero Orat. IV in Verrem: *Mira quædam in tota Sicilia privatim ac publice religio eſt Cereris Ennenſis. Etenim multa ſæpe prodigia vim ejus numenque declarant; multis ſæpe in difficillimis rebus præſens auxilium ejus oblatum eſt, ut hæc inſula ab ea non ſolum diligi, ſed & incoli cuſtodirique videatur. Tanta enim erat auctoritas & vetuſtas illius religionis, ut cum illuc irent, non ad ædem Cereris, ſed ad ipſam Cererem proficiſci viderentur.*

In Exercitatione III, Imaginem Chriſti ſindoni ac linteis ſepulcralibus impreſſam ſub examen vocat Reiskius; & primum quidem obſervatis aliquot Judæorum circa corpora ſepelienda moribus, ſudarium ſoli capiti, non toti corpori obvolvendo inſerviiſſe, contra Chiffletium contendit; dein imagines haſce æque ac duas antecedentes, ſuſpectas reddit, quod nullus Evangeliſtarum, nullus Apoſtolorum, nullus Doctorum ætati Chriſti proximorum tale quid prodigio ſimillimum recenſuerit, nec ullus Patrum ante Bedam mentio-

nem

nem ſudarii fecerit ; quod præter illud Anglicanum, non Veſontinum tantum,quod pro genuino venditat Chiffletius, ſed & Moguntiacum & Gadunienſe,nec Taurinenſis tantum ſindon, ſed & Compendienſis, aliæque plures alibi oſtendantur, neque inter omnes de omnibus conveniat.

In Exercitatione IV, ab imaginibus Chriſti ἀχειροποιήτοις quas pontificii vocant,tranſit ad χειροποιήτους h.e.manibus hominum effectas,fuſas videlicet, ſculptas, pictas & ſignatas ; & primum quidem agit de imagine Chriſti & ſtatua Paneadenſi, quam hæmorrhouſa a Jeſu ſanata præ foribus ſuis in urbe Paneade, Cæſarea etiam Philippi dicta,collocaſſe traditur,auctoribus Euſebio, Philoſtorgio, & Nicephoro Calliſti, & qui hos ſequuntur,Ruffino,Cedreno, & Caſſiodoro ; ex recentibus Bellarmino, Poſſevino & Aringho. Accedit autem Reiskius,quod hanc ſtatuam attinet, non Martino Chemnitio, Theologo Lutherano, nec Hoſpiniano & Forbeſio,Reformatis Theologis, quibus vera videtur iſthæc hiſtoria, ſed J. Dallæo, celeberrimo antiquitatum ſacrarum cenſori, qui cum Carolo M. rem omnem in dubio atque incerto collocat, cum de ſtatua iſta, neque Evangeliſtæ, neque Patres primorum ſeculorum, qui in Apologeticis ſuis pleraque alias Chriſti miracula ſtudioſe conquiſivere, Juſtinus puta,Irenæus, Tertullianus, Minutius Felix, Clemens Alexandrinus & Origenes, quicquam commemorent ; Euſebii etiam narratio rumore ἀκεφάλῳ innitatur, hiſtoricique duo reliqui Philoſtorgius & Nicephorus cum Sozomeno in unam relationem haud conſpirent.

In exercitatione V, Imaginem Chriſti illam, quæ S. Lucæ tribuitur, ſub diſcuſſionem vocat Reiskius. Tribuitur autem Lucæ a Theodoro Lectore, Simeone Metaphraſte, Nicephoro Calliſti ſeu Xanthopulo, Baronio, Poſſevino, Aringho & Athanaſio Kirchero ; quemadmodum & aliæ Sanctorum imagines, Mariæ inprimis, Petri & Apoſtolorum profectæ a Luca traduntur. Sed autor & hic impetrare a ſe non poteſt,ut aſſenſum illis præbeat, quia ea de re neque in Actuum Apoſtolicorum hiſtoria, neque in Epiſtolis Apoſtolorum, neque in univerſa Patrum ad ſeculum usque IIX hiſtoria vel veſtigium quidem compareat ; dein quia Romanenſes ipſi, Bellarminus, Sixtus Senenſis & Gretſerus ambigue admodum de imaginibus his loquantur ; & denique quia Lucas medicus quidem, ſed non pictor fuiſſe penes veteres legatur, ſuſpectaque præterea Theodori, Metaphraſtis & Nicephori ſit narratio.

In

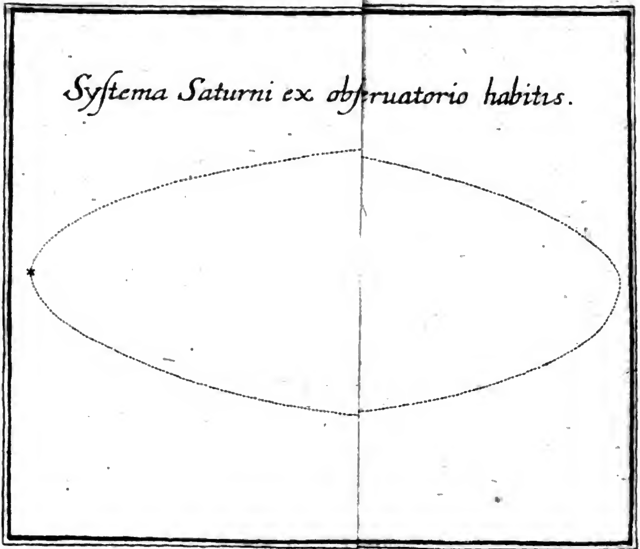
In exercitatione VI. de imagine Chriſti per Nicodemum ſculpta, quæ tertia eſt inter χειροποιήτυς, agit. Hujus mentio fit in libello Athanaſii, Epiſcopi Alexandrinæ urbis, de paſſione imaginis Domini noſtri Jeſu Chriſti. Fertur enim Nicodemus arte ſculptoria Chriſti effigiem ex ligno, ad exemplar linteis ſepulcralibus impreſſum efformaſſe. Sed hæc Nicodemi imago eodem a Reiskio cenſetur pretio, quo Nicodemi Evangelium; quod Nicodemus nempe neque in ſacris literis, neque in hiſtoria Eccleſiaſtica ſculptor fuiſſe legatur, nec ferri etiam inter Judæos potuiſſet, quippe qui pictores ac ſtatuarios ex terris ac civitatibus ſuis proſcripſerint; porro quod liber Athanaſii ſit minime genuinus, ipſis Pontificiis ſcriptoribus non diffitentibus; maximaque inter Græca & Latina exemplaria ſit diſcrepantia; quod denique Synodi Nicænæ II, in qua hiſtoria illa de Nicodemi imagine refertur, plane nulla, dudumque dejecta ſit autoritas.

In Exercitatione VII, ventilantur Imagines Chriſti juxta epiſtolam Lentuli & proſopographiam Nicephori delineatæ. Præmittitur igitur epiſtola Lentuli proconſulis ex Manuſcripto quodam Bibliothecæ Jenenſis, ut & epiſtola Pilati ad Tiberium Imp. de Chriſto perſcripta. Sed mox notha a Reiskio pronunciatur illa Lentuli epiſtola, quod nihil fundamenti in Eutropio habeat; quod cum hiſtoria Lentulorum non congruat; quod plena ſit barbariſmis ac ſolœciſmis; quod altiſſimum de ea penes antiquos Patres ſit ſilentium; quod denique a quibusdam Pontificiis & ipſa explodatur. Nec melioris Reiskio notæ eſt & altera Pilati epiſtola, quanquam Acta Pilati vera eſſe poſſe non abnuit. Quod proſopographiam Nicephori attinet, rejicitur & illa, quod nihil de ea Evangeliſtæ & Patres antiquiores memorent; præſertim cum Nicephorus *ridiculus rhapſodus*, *fabuloſiſſimusque multarum fabularum narrator* ab ipſo Baronio & Poſſevino agnoſcatur, Patresque contrarium potius de informi & inglorio Chriſti vultu aſſerant; Naſiræatus etiam Chriſti probari ex ſacris non poſſit, quamvis Nazarenus ab oppido Nazareth dicatur.

In Exercitatione VIII, dijudicantur imagines Chriſti per numiſmata procuſæ. Facit autem Reiskius tres numiſmatum id genus claſſes, quarum in unam primæ, in alteram mediæ, in tertiam poſtremæ ætatis collocat; cumque per tria ſecula priora affflictiſſimus rerum Chriſtianarum fuerit ſtatus, nihil talium nummorum ad primam

Digitized by Google

In exercitatione VI. de imagine Chriſti per Nicodemum ſculpta, [illegible] eſt [illegible] Hujus mentio fit in libello

Syſtema Saturni ex obſeruatorio habitus.

rum Chriſtianarum fuerit ſtatus, nihil talium nummorum ad primam ætą-

ætatem pertinentium ſuppeditare ait. Profert equidem ex Hottingero, ex Bibliotheca Guelpherbytana, & Cl. Wagenſeilii Sota nummos aureos & argenteos, eosque æri inciſos, in quibus Chriſti imago cum literis Hebraicis eſt inſcripta. Sed hi omnes Reiskio adulterini ſunt ac ſuppoſititii, a falſario videlicet quodam vel monetæ falſæ artifice ad Lentuli vel Nicephori proſopographiam efficti. Ex ſecunda claſſe vel ætate nullos eſſe affirmat nummos, qui Chriſti effigiem referant, tum penes Patinum, tum penes alios rei nummariæ ſcriptores; falſo etiam tales Conſtantino M. a Damaſceno, & Juſtiniano M. ab Occone, Strada & Chiffletio tribui oſtendit. Ad tertiam claſſem refert nummos Servatoris ex octavo, nono & decimo ſeculis, *Z*imiſcæ inprimis Imperatoris, qui A. C. 969. imperavit; nummos item Comnenorum & Serviæ Regum, ac Venetorum Ducum, qui quidem non Chriſto tantum, ſed & Mariæ, Michaeli Archangelo, aliisque ſanctis ſunt dicati; qua occaſione & de varia Chriſti effigie, & nummorum inſcriptione diſſerit, multosque illorum, qui pro Chriſti nummis venditantur, incertitudinis arguit, una cum numiſmate aureo, quod Johannes quidam Schlegelius tanquam genuinum Conſtantino M. aſſerere non dubitavit.

Exercitationibus hiſce annectit CL. Reiskius exercitationem Philologicam de lingua Chriſti vernacula, quam Chaldæo-Syram fuiſſe cenſet.

NOVÆ OBSERVATIONES CIRCA SYSTEMA Saturni, habitæ in Obſervatorio Regio Pariſiis a Dn. Job. Dom. Caſſino, lentibus Dn. Joannis Campani.

SYſtema Saturni, præter annulum quo cingitur, quique Planetam hunc utrinque anſatum repræſentat, quinque ejusdem ſatellites comprehendit. TAB. XII.

Primus intimusque, ab extremitatibus anſarum paulo plus ipſa anſæ unius longitudine digreditur, revolutionemque ſuam circa Saturnũ bidui fere ſpatio abſolvit. Detectus eſt menſe Martio anni 1684, lentibus Dn. Campani, 100 & 36 pedum, citra tubi opem uſurpatis.

Secundus, ab extremitatibus anſarum, aggregato Diametrorum Globi & anſæ Saturninæ recedit. Revolvitur circa Saturnum trium fere dierum ſpatio, iisdemque cum priore lentibus obſervatus eſt.

Tertii diſtantia ab anſis maxima paulo major eſt diametro annuli:

mili: Revolutio vero circa Saturnum 4 dierum & 12½ horarum. Obſervatus hic eſt Teleſcopio Campaniano 34 pedum.

Quartus qui prioribus longe magis conſpicuus eſt, ab iisdem terminis elongatur paulo ſupra tres diametros annuli; revolutionemque ſuam 16 fere diebus abſolvit. Repertus hic eſt primum a Dn. Hugenio.

Quintus a Saturno decem diametris annuli digreditur, & 80 circiter diebus circa eundem revolvitur. Obſervatus eſt Tuboſpecillo Campaniano 73 pedum anno 1671.

LIBRI NOVI.

La Morale de Jeſus Chriſt. a Paris chez E. Michallet 1686, in 4.

La Morale de Tacite de la Flaterie, par le Sr. Amelot de la Hauſſaie. a Paris chez I. Boudot. 1686. in 12.

Traité du Corps & du Sang du Seigneur, composé en Latin il y a plus de huit cens ans, par Ratramne; traduit en François avec des Remarques. A Paris chez I. Boudot, 1686, in 12.

Eſſais nouveaux de Morale. De l'Ame de l'Homme premier Eſſai. a Paris, chez la veuve Macroy 1686, in 12.

Traité de Mouvement des Eaux & des autres Corps fluides, par feu M. Mariotte, mis en lumiere par les ſoins de M. de la Hire. a Paris chez E. Michallet. 1686, in 12.

Stephani Morini Diſſertatio de Horis ſalvificæ Paſſionis Jeſu Chriſti. Lugd. Bat. 1686.

Le veritable penitent, ou Apologie de la Penitence. a Cologne, chez B. d'Egmond. 1686, in 12.

Lettres du Pere Malebranche, dans lesquelles il répond aux Reflexions de Mr. Arnauld ſur le Traité de la Nature & de la Grace. A Rotterdam chez R. Leers 1686, in 12.

Reflexions Philoſophiques & Theologiques ſur le Nouveau Syſteme de la Nature & de la Grace. Livre ſecond touchant l'ordre de la grace. a Cologne 1686 in 12.

—— —— —— Livre troiſieme touchant Jeſus Chriſt comme cauſe de la grace. a Cologne 1686 in 12.

Hiſtoire de l'Etat preſent du Royaume de l'Hongrie. a Cologne 1686, in 12.

Specimen Philoſophiæ Civilis, continens Excerpta Ariſtotelica e libris ad Nicomachum, Carteſii de Affectibus librum, Inſtitutionem Reipublicæ, cum excerptis Ovidianis. Ulricus Huberus rationem inſtituti in præfatione reddit. Franequeræ apud J. Gyſelaer, 1686, in 8.

Abrahami Heidani Corpus Theologiæ Chriſtianæ. Lugd. Bat. 1686, in 4.

Hiſtoire de l'origine & des progrés de la Monarchie Françoiſe, par Guill. Marcel. a Paris chez D. Thierry. 1686.

Jacobi Rhenferdii Diſſertationes Philologicæ de decem Otioſis Synagogæ. Franeck. apud J. Gyſelaar. 1686.

Traité de l'efficace des cauſes ſecondes, contre quelques Philoſophes modernes. a Leyde chez Cl. Jordan, 1686, in 12.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Octobris, Anno M DC LXXXVI.

COSMOPOLITÆ HISTORIA Naturalis,

ſeu

Nova & Genuina Animalium Generatio, nec non Accuratiſſima Corporis Humani Delineatio Anatomica.

Lugduni Bat. typis Joh. Kellenaar, 1686, in 12.

PRo novis duo hæc opuſcula in præfatione Typographi ad Lectorem venditantur, quorum Auctores, tum ex modeſtia, tum quod vino vendibili opus non eſſet ſuſpenſa hedera, reticeri nomina ſua voluerint. Neque dubitamus, excepta ea velut nova a multis fuiſſe, cum parum abfuerit, ut etiam nobis ab eorum editore imponeretur. Aſt poſtquam pervolvere librum cœpimus, minime nova eſſe opuſcula, ſed mutatis titulis, omiſſisque auctorum, qui latere tamen non voluerunt, cum hos fœtus ſuos luci publicæ primum exponerent, nominibus, novam tantum faciem mentita, facile deprehendimus. Et primus quidem tractatus, qui *Nova & Genuina Animalium Generatio* hic inſcribitur, non alius eſt, quam qui Medioburgi ſub titulo, *Novus & Genuinus Hominis Brutique Animalis Exortus*, auctore Antonio Everardi, anno 1661 prodiit. Nec in eo mutatum quicquam, niſi quod cum epiſtola dedicatoria Præfatio Everardi ad Lectorem plane omiſſa eſt, forte quod ad palatum novæ editionis curatori non eſſent verba, quæ altera ſtatim ejus pagina leguntur: *Turpe ſane & indecorum eſt, aliena meſſis fructus colligere, vel aliorum ovis incubare* &c. & non multo poſt: *Fert proverbium,*

mundus vult decipi &c. Alter vero, qui nunc ſub titulo, *Accuratisſima Corporis Humani Delineatio Anatomica*, exhibetur, Viennæ Auſtriæ anno 1682 hoc titulo prodiit: *Franciſci Stockhamer Doctoris Medici & Anatomici Microcosmographia, ſive partium humani corporis omnium earumque actionum & uſuum brevis quidem, accurata tamen & atoma Deſcriptio, novis [illegible]jus ſeculi inventis exornata.* Cum vero recentior hic liber eſſet, ne fraus pateret, transpoſitione ſaltem capitum opus fuit viſum. Ita enim, quæ in editione genuina capite ultimo *de fœtu* leguntur, in nova hac de verbo ad verbum, dempto tantum primo paragrapho, Opuſculo inſtar præfationis cujusdam, procemio Stockhameri omiſſo, præmittuntur: quod in Stockameri editione caput XIII eſt, in hac primum conſtituit; quod ibi duodecimum, *de facie & ejus muſculis*, hic quartum eſt, & ita porro. Cæterum uti de opuſculorum argumento dicere nil attinet, quod dudum trita ſint eruditorum manibus, ita vindicanda tamen ea Auctoribus ſuis merito fuere, quos fructu laboris ſui & gloria meritorum in rem medicam privari indignum erat.

CAROLI DRELINCURTII OPUSCULA DE fœtus humani Conceptione, Membranis, Umbilico, Nutritione atque Partu.

Lugd. Batav. apud Cornelium Boutenſtein, 1685, in 12.

SI quis generationis noſtræ negotium paulo curatius reputat, Authorumq; plurium ea in re vel ignorantiam craſſam, vel negligentiam aut credulitatem, vel pertinaciam nulli cedentem atq; intempeſtiva litigia, vel arrogantius ac plane ſingulare novitatis ſtudium expendit, eum certe non poterit latere ſumma illa difficultas, quæ doctrinam de hominis generatione undique premit. Itaque hoc magis admiramur & exoſculamur præſentia Authoris Noſtri ſcripta, Opuſcula certe non parvi æſtimanda, utpote quæ ſubtili brevitate multum in receſſu habent, laboremq; ac ingenium oſtendunt non translatitium. Nimirum id unice intendit Cl. Drelincurtius, ut quicquid ab aliis traditum vel fictum eſt, adducat & examinet nervoſe, in adverſariis de conceptione, in hypomnematibus de humani fœtus membranis, ſpecia-

Digitized by Google

cialius in meletematibus de tunica fœtus allantoide & animadverſionibus de tunica chorio, nec non caſtigationibus de membrana fœtus agnina atque emendationibus de fœtuum pileolo, item in meditationibus elencticis ſuper humani fœtus umbilico: ubi vero aliorum inſufficientiam, hiatus & errores manifeſtos dextre detexerit, ſuam quoque mentem exponat candide, potiſſimum in ſyſtemate de humano fœtu. Et quandoquidem Tractatus hi non indigent ſuſpenſa hedera, ſeque ipſi ſatis commendant omnibus, ſufficiat, poſthabitis amplioribus encomiis, ſaltem pauciora, non potiora, indicaſſe, ut qualitercunque contentorum ſuavitatem Lectori prægustandam offeramus.

Sententia Authoris Noſtri circa generationem hæc eſt. Dum in fœcundo coitu uterus mulieris libidine tentatur, flaccidæ alias tubæ ad inſtar mentulæ virilis eriguntur, ſpiritibusque venereis turgidæ expandunt fimbrias ſuas foliaceas, donec cœco impetu in teſticulorum amplexus ruant. Elidunt itaque ovulum quoddam maturius ſuo compreſſu, juvante inſimul niſu proprio ſcrobiculi nerveo-carnoſi cui inhæret ovulum; nec obſtat tunica teſticulos inveſtiens, quippe quæ non minus diduci & expandi videtur ovis maturatis, quam pericarpia ſolent in plantis, cum ſemina maturuerint. Elapſum hoc modo ovulum, ſuisque incluſum membranis, excipitur a tuba illa uterina, atque ope fibrarum ejus per anfractus maximeque tortuoſam viam in cavitatem uteri deducitur. Hic vero demum accedit ſeminis maſculini fermentum ſpirituoſum, innumeris conſtans atomis acido-ſalinis, quæ ſicuti ab univerſo corpore deciduæ ſunt, ita & partium ideis inſtructæ ovum petunt ejusque porulos quoquoverſum ſubeunt. Uniti hac ratione ſpiritus cum ſpiritibus itidem acido-ſalinis ovuli muliebris, colliquamentum ſuum jugiter conquaſſant ac ſubigunt, primum quidem ſubtiliſſimas portiunculas in venarum fila propellentes, cordisque primordia formantes, donec forma ſalientis puncti ſanguis purpuraſcens intra cor in conſpectum prodeat. Excitatum ita corculum a ſanguine intra ſe calefacto expanſoque, & ad ſui contractionem invitatum, in alia quoque fila ſurſum ac deorſum annexa diffundit recentem ſanguinem, atque ſic longius latiusque protendit molliora illa embryonis ſtamina. Hactenus albugine ſua totus mergitur embryo, duplicique incluſus tunica, quarum una im-

Digitized by Google

mediate ſuccingens ſuccum illum albugineum cum embryone amnion vocatur, cui altera chorion dicta exterius incumbit, non ſecus, ac dura meninx piæ matri. Poſtquam autem fœtus grandeſcens colliquamentum ſuum pæne conſumſit, neceſſum eſt, aliunde peti ulteriorem nutritionis materiam. Eam vero promte affundit maternus uterus, utpote cujus poris acini placentæ quaſi per inoculationem ſeſe inſinuant, affuſique per arterias hypogaſtricas & ſpermaticas ſanguinis partem nobiliorem excipiunt, atq; per venam umbilicalem deferunt in tenellum fœtus corpuſculum. Abit autem peculiari via per medias jecoris portas ad venam cavam, atque ex hac partim per canaliculum venoſum pergit ad ſiniſtrum cordis ventriculum, partim dextro cordis ventriculo excepta beneficio canalis arterioſi ex arteria pulmonali ad aortam transfertur, ubi cum ſanguine reliquo e ſiniſtro cordis thalamo prodeunte concurrens, ad nutritionem ſingularum partium, diſtribuitur per univerſum corpus; atque hoc pacto non tantum circuitum ſuum intra fœtum, ſed & extra eum abſolvit, quatenus per arterias umbilicales binas, ad evitandum ſuffocationis periculum, ſanguinis quantitas notabilis placentæ uterinæ reaffunditur. Interea dum ſanguis per arterias ad cunctas partes affluit, neceſſum eſt, non aliter ac in adultis, humores ſequeſtrari, laudabiles pariter & excrementitios, lympham puta, urinam, bilem &c. Lympha quidem e glandulis oculorum, narium, oris & maxillarum partim quidem in fauces & ventriculum delabitur, partim in amnion redundat. Hinc liquori ſalivali admiſcetur urina per urethram egreſſa, ſiquidem in homine nec urachus eſt, nec peculiaris tunica allantois. Bilis autem & ſuccus pancreaticus cum reliqua lympha inteſtina ſucceſſive replent, donec collecta majore quantitate tormina inde oriantur in fœtu, quæ cum inquietum reddant eundem, matrem ſimul excitant, ut vel hac de cauſa maturum partu excludat fœtum.

ANT. DE LEUWENHOECK OBSERVATIONES circa generationem & conceptionem fœtus in utero.

Ex Transact. Angl. M. Auguſt. 1685. n. 174. p. 1120. ſeqq.

Poſt

Digitized by Google

3.XIII.

Digitized by Google

XIII
1686.
. 501

Fig. 5.

Digitized by Google

POſtquam aliquo abhinc tempore *Leeuwenhoeckius* in ſemine maſculo variorum animalium detexit, ope præſtantiſſimorum, quibus inſtructus eſt microſcopiorum, inſecta ſeu animalcula viva numeroſiſſima, anſam inde ſumſit comminiſcendi novam quandam rationem, qua abſtruſum iſtud generationis atque conceptionis negotium explicaret. Scilicet rejecta penitus illa opinione, tantum licet hactenus applauſum merita, qua ovulum ex ovario muliebri elicitum per tubarum anguſtias in uterum deſcendere exiſtimant, ibidem per virtutem virilis ſeminis ulterius elaborandum; ſtatuit, in homine pariter ac brutis non aliter conceptionem fieri, quam ex prædictis animalculis. Putat nempe dari in utero ejusve tubis paucas quasdam easque exiguas arteriolas aut loculos recipiendis ac enutriendis iſtis animalculis aptos; ex his animalcula, ſi in ea incidant, alimentum ſugere, donec brevi aliam induant figuram, & abjecta exemplo gyrini, cauda aut pellicula tota extima, formam retineant corporis cujusdam ovalis ac fœtui convenientis, atque ſic magis magisque creſcant, donec ad maturitatem partus pervenerit. TAB. XIII. Exhibetur forma hujusmodi inſectorum ex canis ſemine in *Fig. 1. & 2.* in priori quidem, ut viva apparent, in poſteriori, uti mortua conſpiciuntur, ubi I. K. L. itemque E. F. G. corpus inſecti, H. & M. vero caudam indicant. Similiter in *Fig. 3.* vivum, & in *Fig. 4.* exanime cernitur animalculum, qualia in ſemine cuniculorum fuere conſpicua: ubi in ſpecie annotavit Autor, horum corpus A.B.C. & E.F.G. non globoſum aut ovale, ut in aliorum fere brutorum ſemine, ſed complanatum magis apparuiſſe, diverſis inſuper ac clarioribus globulis inibi contentis inſignitum, uti pariter figuræ indicant. Tanto vero numero animalcula hujusmodi in materia ſeminis ait eſſe, ut eorum multa millia in guttula, arenæ grano non majori conſpiciantur; agilia inſuper & vivacitatem ſuam vario caudæ motu ſatis oſtendentia, poſt ſeptem & plures quandoque dies adhuc viventia, ſi a frigore muniantur, nec humor, cui innatant, deficiat. Sexum etiam fœtus non aliunde arceſſendum credit, quam ex iisdem animalibus, utpote quæ & ipſa duplicis figuræ conſpici perhibet, ac proinde conjicit, ea jamjam in ſe ſexu diverſa eſſe, pariter ac membris viſceribusque inſtructa; cujus rei probabilitatem exemplo minimorum inſectorum, ipſamque viſus noſtri aciem prope effugientium arguit. Ac veroſimilius multo autumat, animam ani-

 mal-

Digitized by Google

malculis hiſce jam inſitam ibi remanere, figura eorum externa ſaltem immutata; eamque animam ex corpore uno in aliud, ex ſemine ſcilicet in ovulum, migrare. Non ergo auram aut vaporem ſeminis ad conceptionem ſufficere poſſe concedit, ſed ipſum ſemen neceſſario matricem intrare debere opinatur, nec aliam dicit eſſe rationem, cur canes, lupi, vulpes, inter coeundum tam firmiter cohæreant, quam ut parum illud ſeminis, quod exſtillent in congreſſu, melius intra uterum fluendi ſpatium habeat. Virorum quoque frigiditatem non alia in re conſiſtere conjicit, quam quod eorum ſperma aut animalibus iſtis in totum deſtituatur (uti obſervatum narrat in viro quodam olim quidem fœcundo, nunc vero ſterili) aut ea tam debilia ſint, ut vitam in utero diu producere nequeant. Multum enim intereſſe putat, num vivacia hæc ſint, nec ne; nam nec animalculum mox ipſo coitus tempore reperire punctum nutritioni aptum, ſed contingere id aliquando poſt pluſculos etiam dies: præterea fieri poſſe, ut uterus non mox prima vice eorundem receptioni *ſit* accommodus, ſed poſt unum alterumve diem demum his alendis idoneus reddatur. In oviparis quoque neceſſum ait, ut animalculum maſculi ſeminis juſtum vitelli punctum feriat, ubi intrare & nutriri poſſit: tum deinde ovum unice inſervire paſcendo ſucceſſive animalculo, non vero putandum eſſe, ac ſi hoc ipſum animam ſuam poſtmodum intra ovum perderet. Cæterum alteram illam opinionem, quæ vult, viviparorum quoque generationem ex ovo fieri, cum rationibus impugnat, tum experimentis ex diſſectione variorum brutorum fœminini ſexus, canum puta, ovium, cuniculorum captis. Imprimis urget magnitudinem ovulorum in ovariis contentorum, utpote quæ ſubinde piſorum quantitatem adæquent, cum tubæ cavitas, per quam (& plura ſimul quidem in multis animalibus brevi illo coitus tempore) migrare debeant, vix ſtylum mediocrem admittat & ſinuoſos habeat anfractus, uti infuſo argento vivo ſemet expertum teſtatur. Ovula iſta præterea exitum ex ovario quomodo & qua via habere queant, ſe fruſtra quæſiviſſe ait, præſertim cum eadem membranis tam valide cohæreant, ut vix ungue divelli poſſint. Nec unius generis ovula eſſe, quæ in ovario deprehendantur, alia nempe ex partibus glanduloſis conſtare, alia veſiculas aquoſas referre, quæ iſtis minores eſſe ac ſub iisdem profundius fere latere ſoleant. Probabile præterea eſſe dicit, ovula

Digitized by Google

ovula hæc, ſi ad generationem dicata eſſent, in tenellis animalibus fore exigua ac tum demum grandeſcere, cum ad maturitatem hæc perveniſſent; uti in oviparis animantib9 obſervare eſt: at vero hic omnia contraria apparere: examinatis enim in præſentia aliorum ovariis vitularum 3, 4, 5, 6 ſeptimanas natarum, apparuiſſe ovula æque grandia ac in juvenca adulta; pariter ovula agnæ lactentis, magnitudine adæquaſſe ovula robuſtæ ſatis ovis. Inſtitutam præterea brutorum ſectionem aliquot poſt eorum coitum diebus, nunquam ſibi exhibuiſſe quicquam intra uterum ejusq; cornua, quod ſimilitudinem ovulorum talium, viſu alioqui ob magnitudinem haud difficilium habuiſſet; ſemper autem ingentem animalium iſtorum ſeminalium copiam, tam in utero, quam in ejus cornibus, extremis etiam, dummodo beſtiæ vita poſt congreſſum tam diu conceſſa fuiſſet, ut iſta natando illuc penetrare valuerint: e rudi enim calculatione ex motu & natatione eorum collecta conjicit, intra 40 minuta unius horæ ea $5\frac{1}{3}$ pollices nando progredi poſſe. Ovaria proinde vulgo ita dicta exiſtimat revera nil aliud eſſe, quam inſtrumenta ad exonerandas partes vicinas facientia; ac in mentem ſibi veniſſe ait, an non inſerviant evacuandis aliquibus humoribus eo tempore, quo clauſo utero per vaginam via non pateret: inventum enim quandoque a ſe in tenuiori tubæ parte non procul ab ejus orificio materiam albidam, conſiſtentem ex globulis transparentibus, paulo craſſioribus ac globuli iſti, qui ſanguinem componunt, eſſe ſoleant. Ad id vero, quod multi anatomicorum paſſim aſſerant, reperta a ſe ſæpenumero intra tubas & uterum ovula talia fuiſſe, reſpondet corpuſcula illa globoſa quæ iſti offendiſſent, nequaquam pro veris ovulis habenda eſſe, ſed vel pro reliquiis ſeminis virilis in globuli formam coagulatis, vel pro alius generis excrementorum particulis undiquaque æquali vi preſſis, atque hoc pacto in corpora globoſa efformatis. Dubio denique, cui bono tot animalium millia in una gutta ſeminis comprehendantur, cum vel unicum eorum ad generationem ſufficiat, occurrere nititur per ſimilitudinem a ſemine pomorum aliorumve fructuum petitam. Videlicet facta in ſolo fœcundo foveola, & in eam conjectis ſimul pluribus pomi ſeminibus, non tot arbores inde proventuras ait, quot grana fuiſſent: ſed illud ſolum granum, quod in principio maximam in terra radicem fixiſſet, in ar-

in arborem excreturum, cæteris omnibus ſuffocatis: quo tamen pacto num objectioni huic aliisque dubiis hanc opinionem comitantibus ſatisfactum ſit, nec ne, penes alios eſto judicium.

OSSERVAZIONI NATURALI, OVE SI CONtengono Materie Medico-Fiſiche, e di Botanica, Produzioni Naturali, Foſſofori diverſi, Fuochi ſotterranei d' Italia, & altre curioſità. diſpoſte in Trattati familiari da D. Paolo Boccone.

i. e.

Obſervationes Naturales, in quibus varia Medico-Phyſica & Botanica, Productiones item Naturales, diverſi Phoſphori, Ignes ſubterranei Italiæ, aliaque curioſa continentur, in tractatus ſive epiſtolas familiares diſpoſitæ a Paulo Boccone M.D.

Bononiæ, apud Navolaſſos 1684, in 12.

QUi Obſervationum num. XXVI hic ſiſtitur faſciculus, Italice ab autore Nobili Siculo prodit conſcriptus, poſtquam idem tam Gallice *Diſquiſitiones & Obſervationes Phyſicas circa corallium, Aſtroiten &c. Pariſiis* primum anno 1671, dein *Amſtelodami* auctiores longe an. 1674, quam Latine, *Icones & Deſcriptiones rariorum plantarum Siciliæ, Melitæ etc. Londini* anno 1674 ediderat. Inter admiranda vero Recentiorum inventa, quemadmodum cum reliquis de primatu fere certat Noctiluca ſive Phoſphorus Aereus, ita & in *Obſervationum* quæ familiaribus his continentur literis, *Prima* ſtatim Phoſphori hujus Aerei effectus non minus, atque cauſa, & præparatio, prout hæc a *Domino Boyle* quidem edocta proſtat, perluſtrantur. Hinc in *Obſ. II.* Ignium ſubterraneorum, qui in ditione Mutinenſi reperiuntur, recenſentur phænomena, horumque cauſa non ſine ambagibus ex efferveſcentia quadam ab acido & alcali oriunda, materiaque ſubtili ſive ætherea huic

huic interpoſita, deducitur. Sed Medicamenta nonnulla peſtis tempore præſervationi & curationi inſervientia ſpeculatur Autor *Obſ. III*, multum inter iſta extollens Veſicatoria, ceu quorum præſidio anno 1656, cum Genuæ dira admodum ſæviret peſtis, quicunque eodem ſe muniverant, a truculento hoc morbo ex relatione viri cujusdam experti fuerint præſervati. Unde Autor Radici quoque Colchici, quam ex ſcripto quodam Germanico ſalutare in Germania anno 1680 præſtitiſſe amuletum intellexit, virtutem laudatam non tanquam amuleto ſimplici, ſed tanquam blando potius Veſicatorio, ratione acriorum quibus conſtat particularum, fert acceptam. *Obſ. IV.* annulos conſiderat ferreos (ex quorundam mente eosdem cum *Helmontii* annulo, quem *c. 2. de Febribus* §. 39. non ſolum laudavit, ſed & deſcribendum *Tractatu In Herbis, Verbis & Lapidibus magna eſt virtus*, licet ſine effectu, promiſit,) absque ullo ignis adminiculo e clavis ſoleæ ferreæ, quæ ungulæ anteriori ſiniſtræ equi nondum caſtrati aliquamdiu affixa fuerit, fabrefactos, veluti egregie a ſpaſmo & vertigine, ſi in digito annulari manus ſive dextræ ſive ſiniſtræ geſtentur, præſervantes, forſan ratione particularum volatilium ex ungulis acceptarum; magnam quippe effluviorum ejusmodi eſſe efficaciam, multis una exemplis, v. g. Tanaceti criſpi, prout Lugduni Gallorum ad refocillandos defatigatos, item ad ſudorem provocandum in uſu eſſe ſolet &c. comprobatur. Aliorum effectuum naturalium, qui ſympathetici plerumque audiunt, catalogus *in Obſ. V* conficitur. *Obſ. VI.* lapillos illos gypſeos & aculeatos, quibus ſuperficies piſcis Rajæ, Paſtinacæ marinæ ſimiliumque contegitur, commode lapillis cancrorum, utpote in Italia rarioribus, ſubſtitui poſſe e partium analogia conjicit. *Obſ. VII.* plantas aliquas rariores, quarum proventum in montibus circa pagum *di Alano* inſpectioni *di Quero* ſubjectum Autor obſervavit, variaque remedia empirica, hinc inde, præſertim adverſus faſcinationem uſitata, enumerat. *Obſ. IIX.* Aquam deſcribit fumantem, quomodo ex Mercurii ſublimati libris duodecim, ac ſtanni optimi unciis octo, deſtillando proliciatur; hancq; in lateribus vitri, in quo paulo ante oleum aniſi aſſervatum fuerat, elegantes inopinato produxiſſe ramificationes reticulares, coloris ſanguinei, ita tamen, ut nec perſpicuitas nec fumandi etiam proclivitas ipſius aquæ remiſerit, commemorat. Succinum in Italia produci, paucioribus eſt no-

Digitized by Google

tum; nihilominus in *Obſ. IX*, loca Italiæ nonnulla denominantur, in quorum aliis flavum, in aliis autem nigrum colligatur ſuccinum. *Obſ. X.* in media Oſtrei teſta, reperta in Monte Mario, nidum quendam detegit inſectorum, non abſimilem nidis iis cellulosis, qui a muſcis certis vel apibus in arborum cavitatibus, nec non ſupra plantas ſolent efformari. *Obſ. XI.* animalcula quædam & in tubulis aliquibus teſtaceis, & in certis plantis reperta indigitat, e. g. ſingulas veſiculas Veſicariæ Marinæ præter aquam obtinuiſſe materiam quandam flavam, inſtar minutiſſimorum ſeminum Pentaphylli; quodlibet vero ſemen microſcopio examinatum exiguam admodum exhibuiſſe cochleam &c. *In Obſ. XII.* diverſa diverſis Quadrupedum morbis plantarum viribus feruntur auxilia. Virum quendam in Umbria poſt uxoris mortem mammis propriis anno 1633 lactaſſe infantem, hominum fide dignorum teſtimonio confirmatur in *Obſ. XIII.* Quænam curioſa rerum naturalium Muſæa hinc inde in Italia, præſertim Bononiæ, ſingulari cum voluptate conſpiciantur, in *Obſ. XIV.* videre eſt. *Obſ. XV.* Phoſphorum ſeu Lapidem Bononienſem, hujusque præparationem exhibet, Autoris methodo, ſi lapis per bihorium plus minus calcinandus prius maſſa quadam, e portione anatica Lapidis Bononienſis crudi atque Nitri pulveriſatorum, cum ſufficienti urinæ humanæ quantitate confecta, incruſtetur, concinne peragendam. Aſt curioſum ſatis eſt phænomenon, quod de urina humana communicatum Autori a Dn. D. Joh. Baptiſta Martelli ſubjungitur: hunc ſcilicet in arcani cujusdam remedii præparatione occupatum, poſtquam ab urina putrefacta ſal omnę volatile, quod prima prodierat deſtillatione, aliquoties cohobarit, in octava cohobatione, cum vitrum ruptum ab igne removere, materiamque alii vaſi indere haberet neceſſe, notabilem ſatis Mercurii vivi quantitatem, uncias duas cum drachmis duabus æquantem obſervaſſe, Mercurio vulgari quoad pondus, colorem & fluiditatem non diſſimilem; eum nihilominus repetitis cohobationibus ſenſim iterum defeciſſe, donec in earum vigeſima Mercurii currentis penitus amiſerit formam, tandemque diutius protracto labore, pondus olei tartari per deliquium, colorem rubini, ſalis dulcis ſaporem, ac fragrantiſſimum violarum inſtar odorem acquiſiverit. *Obſ. XVI.* plura enumerat concreta terrea, ſingula abſorbendis acidis apta. *Obſ. XVII.* ſalutarem Antimonii adverſus Italorum quorundam

dam

dam timiditatem vindicat uſum, magni cumprimis faciens Panacæam ex Antimonio crudo, Liquoris Nitri cum carbonibus fixati auxilio præparatam, ac a *Franc. Lana* in Prodromo ſuo p.126. jamdum deſcriptam. *Obſ.XVIII.* Radicis Perfoliatæ Alpinæ latifoliæ minoris Bauhini, ab Autore in certo Corſicæ monte repertæ, mirabilem evolvit texturam, eamque inſtar multiplicium membranarum artificioſe invicem complicatarum rugoſam, cujus ſignaturæ quoque intuitu, Radicem nominatam herniis forſan mederi eo magis, quod alia Perfoliatæ ſpecies, Chabræo Leporis Auricula dicta, in earundem medela fructuoſe a quibusdam adhibeatur, conjicitur. *In Obſ.XIX.* ea annotantur, quæ aliorum experientia quoad Fontem Plinianum, fluviumque, Torbidone incolis ſalutatum, ſuggeſſit, v. g. Fontem Plinianum menſe Aprili anno 1680 una horæ quarta ad altitudinem trium digitorum accreviſſe, detumuiſſe vero ſeſqui horæ intervallo, hancque viciſſitudinem alternativam ordinarie ſingulis binis horis ſucceſſiſſe; obſervatam itidem tunc fuiſſe fontis intumeſcentiam trium digitorum non duabus diebus, uti vulgi ibidem ferat opinio, ſed paucis ſolum horis ante, quam imber defluxiſſet. *In Obſ. XX.* dum muſcæ æq; ac formicæ nonnullæ Piſanæ, odorem moſchi ſpirantes delineantur, fragrantiam ejusmodi a ſubtiliſſimis ibidem ſtercorum particulis ſulphureis, volatili animalculorum prædictorum ſali combinatis poſſe derivari, aliquot oſtenditur exemplis. *Obſ. XXI.* cauſas, cur plantæ nonnullæ omni anni tempore vireant, enucleat quatuor; primo videlicet abundantiam particularum oleoſarum, uti in Tanaceto, Agerato, Mentha Græca, Cupreſſo &c: deinde ſubſtantiam magis craſſam & viſcidam, v.g. in Sempervivo majori, Tithymalo Paracelſ. &c: hinc fibrarum folia componentium implicatam admodum texturam, e. g. in Opuntia, Aloe Americana &c: cuticulam denique, a qua folia quædam inveſtiuntur, duriorem, v. g. in Lauro Alexandrina, Buxo, Helleboro nigro &c. *In Obſ. XXII.* de Inſectis, quæ foliis Myrti Tarentinæ inſidentia Romæ ab Autore anno 1678 fuerunt deprehenſa, eademque judicantur cum iis, quæ a *Ballonio* in Obſervationibus ſuis animadverſa leguntur, referuntur ſequentia: ſingula ſcilicet inſecta coloris gryſei, nudo oculo figuram exhibuiſſe convexam, inſtar cannabini ſeminis dimiati, microſcopio vero adhibito ſuperficiem oſtendiſſe,

quemadmodum millepedes, e multis ſqammulis coagmentatam; affricta hinc v. g. chartæ, hanc oppido colore purpureo ſatis ſplendido & grato infeciſſe, adeoque magnam præ ſe tuliſſe convenientiam cum ipſis Cochinillis, ceu quæ pariter juxta exactam eorum deſcriptionem, *a Dn. D. Paulo Ammanno in Manud. ad Materiam Medicam* traditam, inſecta ſint cimicibus ſimilia, ac foliis ficus Indicæ adhærentia. *In Obſ. XXIII.* rationibus de perenni plantarum quarundam viriditate paulo ante datis cogitata ſuperadduntur alia: v. g. tametſi folia multarum plantarum, quæ hyemis rigori reſiſtunt, quemadmodum Arum vulgare, Acetoſa, Beta, Branca Urſina, Braſſica &c. ſubtiliſſima cingantur membrana, hanc nihilominus, quia microſcopia ſimili gaudere textura demonſtrant cum cuticula humana, ſimilem quoque cum iſta præſtare uſum, i. e. defendere partes ſubjectas ab injuria externa. Quod vero plantæ nonnullæ ſolidioris etiam texturæ, mutationibus anni temporum ſint obnoxiæ, cauſa tam in Auſtri vehementiam, quam in humidum in iisdem plantis ad reſiſtendum inſufficiens rejicitur &c. *In Obſ. XXIV.* Exhalationum in nonnullis Italiæ locis e terra quadam ſulphurea emergentium prodigioſi recitantur effectus, quorum cauſa tamen doctoribus eruenda relinquitur. *In Obſ. XXV.* Salis Ammoniaci, poſt horribile Montis Ætnæ incendium, ſuper eructatas ſcorias ferrugineas anno 1669 ab Autore reperti, ac in *Diſquiſitionibus & Obſervationibus Phyſicis circa Corallium &c. Edit. Amſtelod. pag. 47.* jamjam deſcripti, novæ non ſolum exponuntur conditiones, ſed & ad quæſtionem a *Cl. Menzelio de Lapid. Bononienſ. Sect. 2. Cap. 4.* Autori propoſitam: An lapide quodam gypſario vel alterius fixioris naturæ fuerit permixtum? reſpondetur. Tandem in *Obſ. XXVI.* virtus Lapidis Bezoar Mineralis, qui in Sicilia colligitur, & ab Autore in Diſquiſitionibus modo allegatis valde quoque celebratur, denuo commonſtratur efficaciſſima, adeo, ut in virgine aliqua 19 annorum, febri epidemica laborante, aliisque, cæteris nequicquam juvantibus alexipharmacis, ſalubrem non minus ſudorem provocarit, ac cuticulam ab univerſo corpore ſummo cum emolumento ſepararit; ſed qua ratione, ſimul expenditur.

LA

Digitized by Google

LA MORALE D' EPICURE, AVEC DES REflexions, &c.

Sive,

Moralia Epicuri cum annexis Animadverſionibus. Editio noviſſima, recognita, correcta & adaucta per Autorem Vitæ Epicuri.

Hagæ Comitum, apud Barent Beek, 1686, in 12.

AUtor Vitæ Epicuri, quem præſens rubrica innuit, non alius eſt, quam Rondellus, prout jam patere poteſt ex iis, quæ proxime præterito *menſe Auguſto pag. 385. in Actis hiſce* perhibuimus, dicentes eundem novam & auctiorem Vitæ modo dictæ editionem ſpondere. Stetit nimirum promiſſis, dum eodem hoc anno biographiam iſtam rurſus in lucem emiſit, pariter Hagæ Comitum impreſſam; quæ utut paucis abſolvatur pagellis, pleraque tamen omnia per compendium exhibet, quæ apud Laertium aliosque tam antiquos quam recentiores ſcriptores hac de materia reperiuntur: inprimis dogmatum Epicuri ſumma capita indicare fategit, inſimul demonſtrans, ex quo fonte perverſa iſta de Philoſopho hoc opinio, quæ vulgo percrebuit, primum fluxerit, & quomodo Stoici, quorum elatum ſupercilium Epicurus contemnere conſueverat, hanc ipſi maculam adſpergere haud fuerint veriti. At non acquievit in hac promiſſi ſui impletione Rondellus; ſed & præſentis libelli, (cujus autor eſt *Dn. des Coutures*) editioni expoliendæ manum admovit, cum affinis eſſet argumenti: de cujus methodo ac contentis jam a nobis pauca erunt pro inſtituti ratione dicenda. Ac in præmiſſa quidem præfatione prolixiuscula Autor occupatus eſt in encomio Epicuri formando, docens, quomodo is honor & admiratio ſui quondam ſeculi fuerit, ac invidas malevolorum criminationes integritate vitæ diluere fuerit ſolitus, laudemque adeo meritus multorum celebrium virorum, Ciceronis puta, Auguſtini, Hieronymi, quin & Senecæ, Stoicæ licet ſectæ addicti: id quod adeo permoviſſe narrat Joh. Gerſonem, Pari-

Digitized by Google

ſienſis quondam Univerſitatis Cancellarium, ut duos ſibi fingeret Epicuros; cum perſuadere ſibi non poſſet, unum eundemque hominem fuiſſe, cujus vita tot paſſim conviciis proſcindi, quique rurſus a Seneca aliisque tantis excipi encomiis meruerit. Fatetur quidem Autor, eum falſam quodammodo de Deo ideam dediſſe: ſed nec alios Philoſophos pleroſque hac in parte minus erraſſe monet, cum v. g. Ariſtoteles mundum Deo coæternum ſtatuerit, Plato Solem & aſtra pro diis habuerit, Stoici Deum fato ſubjecerint. Nec hos ergo, nec phyſicos Epicuri errores, morum ejus integritati præjudicium facere debere, ſed nihilo ſecius moralem ejus doctrinam utique cognitu dignam eſſe concludit. Ad quam porro antequam ſe accingat, præmittit expoſitionem tituli *Sapientis*, cum ejus deinde nuſquam non mentio eſſet facienda; docetque quemnam ſub hoc nomine diverſarum Philoſophiæ ſectarum aſſeclæ voluerint intellectum. Pergit hinc ad moralia ipſa exponenda, quæ quidem univerſa ex Diogene Laertio excerpta ſunt, cujus tamen verba, quandoque nimis ſuccincta, plerumque per commodam paraphraſin clariora reddere ſtuduit. Idem etiam fere ordo obſervatus eſt, quo in Laertio iſta proponuntur; ut nimirum primo loco ſtent axiomata potiora, ſeu regulæ in morali Epicuri doctrina eminentes: ſequatur epiſtola ejusdem ad Menecæum, per compendium exhibens ea, quæ ad felicitatem vitæ facere poſſe credidit: hinc ponantur opiniones quædam a Philoſopho hoc ejusque ſectatoribus defenſæ, ac tandem agmen claudant ſententiæ ratæ, quas vocant, tales nempe, quas pro certis maxime habuit idem Epicurus. Univerſa vero hæc uti particulatim & per diſtincta axiomata ac regulas proponuntur, ita ſingulis iſtis ſegmentis animadverſiones ſeu conſiderationes ab Autore ſubjiciuntur, in quibus per exempla ex hiſtoriis petita, & rationes ex meliori Philoſophia deſumtas, ampliorem iis lucem affundere occupatus eſt, quæ ſtylo breviſſimo Laertius ſolum conſignata reliquit. Cæterum, uti dictum, ea tantum ex ſcriptore hoc delibavit autor noſter, quæ moralem concernere doctrinam viſa ſunt: non item phyſica aliaque Philoſophi hujus etiam dogmata; uti in incomparabili ſuo ad decimum Laertii librum commentario fecit celeberrimus Gaſſendus. Subjungitur denique in fine, Vitæ Epicuri, prout eam ſæpe dictus Dio-

Diogenes Laertius deſcripſit, in Gallicam linguam ab Autore facta translatio.

EXERCITATIO AD NICOLAI CHVVALkovii Jus Publicum Regni Poloniæ.

Dantiſci, anno 1685, in 4.

EDidit anno 1676 Nic. Chwalkovius, Eques Polonus, Conſiliarius & in aula Regis Poloniæ Reſidens Curonicus, librum de Jure Publico Poloniæ, Regiomonti impreſſum; quem cum non ita pridem denuo in eruditi orbis conſpectum prodire juſſiſſet, auctiorem quadantenus & auguſtiori jam forma conſpicuum, anſam dedit ſcripti præſentis Autori anonymo accuratius in ejus contenta inquirendi, mendaque ſic inibi deprehenſa, tum ex prima editione reſidua, tum noviter illapſa detegendi. Fatendum vero utique eſt exercitationem hanc perlegenti, ejus concinnatorem rigidi ſatis cenſoris munere defunctum eſſe, dum non ea ſolum perſtrinxit, quæ in hiſtoriæ veritatem ſtatusve regni notitiam impingere viſa ſunt; ſed & in aliis, quæ non ſatis ipſi ad palatum fuere, annotandis & corrigendis multa uſus eſt libertate, in tantum ut nec typi fere ſphalmata condonet, & quandoque ſuper nomine ſcriptoris, ex quo hauſiſſe quid Chwalkovium hinc inde conjecit, non allegato, magnas ſatis turbas moveat. Sic mox ab initio plurimum conqueritur de imperfectione Catalogi Scriptorum rerum Polonarum, quem modo dictus Autor operi ſuo adjecit; expoſtulans, quod cum unum alterumve tale quid vix meritum in eo numero recenſuerit, multo plures tamen memoratu, ut credit, digniores ibi nominare omiſerit; Stephanum puta Damalevicium Vartam de Vitis Epiſcoporum Vladislavienſium & Archiepiſcoporum Gneſnenſium, Franciſcum Marinium (ſeu, quem ſub hac nominis larva latuiſſe ait, Secretarium Thorunenſem Joannem Sachſium) de ſcopo Reipubl. Polonicæ, Hoſium item, Reſcium, Cichotium, Lochovium, Gorecium, Sienenium, Firlejum, Lubomirſcium, Kuſzevicium, Mlodzianovium, Pruſzczium, Gliznerum, Tvvardovium, Kunicium, Liſiecium, Nixdorffium, Paprocium, alios-

aliosque. Cæterum non pigebit exempli loco unum alterumve caput hiſtoriæ ac juris publici Poloniæ indicaſſe, in quibus Chwalcovium erroris aut negligentiæ coarguere anniſus eſt Autor. Sic *pag. 22.* corrigit illum aſſerentem, juſſiſſe Caſimirum M. ut omnibus regni incolis idem jus eſſet impoſterum; idque ad ſolos Nobiles reſtringendum eſſe inde colligit, quod civici ordinis hominibus idem Rex uſum Juris Magdeburgici ipſe confirmaverit, & ad illud melius exercendum Tribunal Juris Magdeburgici Cracoviæ erexerit, ne, ut antea, cogerentur incolæ regni ad Scabinos Magdeburgenſes provocare. *Pag. 25.* negat, quod tamen Chwalcovius aſſeruerat, Sigismundum Auguſtum ſemet titulo heredis per Conſtitutionem anno 1564 abdicaſſe, probatque eundem *illo* poſtea quoque uſum eſſe, legemque illam poſt fata demum Sigiſmundi Auguſti latam, heredis titulo Reges ne utantur. *Pag. 26.* evincit, Vladislaum Jagellonidem non Poſnaniæ juxta Chwalcovium, ſed Cracoviæ fuiſſe coronatum. *Pag. 27.* negat anno 1540, ut *ille voluerat*, cautionem Sigismundi Auguſti factam eſſe, qua ſancitum, ut rex neque conjugium absque Senatu, neque divortium absque juſtis cauſis quærat: id enim cavere adactum fuiſſe regem anno demum 1548, cum invito & reclamante Senatu Radziviliam ſibi matrimonio junxiſſet. *Pag. 43.* culpat, quod Chwalcovius præciſum catalogum nunciorum terreſtrium pro quibuslibet Palatinatibus ac terris exhibere ſuſtinuerit, cum tamen eorum numerus nulla conſtitutione reperiatur definitus, ſed ſubinde variare ſoleat. *Pag. 68.* eundem reprehendit, quod Pruſſiam Regiam a Pomerellia diſtinguere fuerit auſus, cum tamen terræ hæ æterno nexu ſint conjunctæ. Atque hæc quidem ſpeciminis loco adduxiſſe ſufficiat. Quod reliquum eſt, proteſtatur Autor in fine operis, hæc a ſe neutiquam ſcripta eſſe eo fine, ut Chwalcovii librum lectoris manibus excuteret, ſed potius ut eundem ad ejus perlectionem validius impelleret, utpote quem ſua neutiquam utilitate deſtitui, ultro largitur.

GEOR-

Digitized by Google

GEORGII ASH, SOCIETATIS DUBLINENSIS Secretarii Epiſtola, ſcripta Dublino d. 10 Octob. 1685. ad unum e Secretariis Societatis Regiæ, de puella quadam Hibernica, e cujus corpore varia excrevere cornua.

Tranſlata ex Transact. Philoſ. Angl. M. Nov. 1685. n. 176. pag. 1202.

RElatio, quam hic de puella cornigera transmitto, imperfectior multo eſt, ac eandem fore ſperaveram; partim quod hujus parentes aut cognati, qui de initio ac occaſione germinationis iſtorum cornuum quadantenus informare nos potuiſſent, ad manus haud forent: partim quod hujus monſtri poſſeſſor perſuaderi haud valuerit, ut delineationem ejus nobis permitteret, quam vobis alias deſtinaveramus.

Puellæ nomen eſt *Anna Jackſon*, natæ in civitate *Waterfordia* parentibus Anglis, quorum uterque ſanus ac valens fuiſſe narratur. Symptoma iſtud non exſeruit ſe, antequam trium circiter annorum eſſet, quibus elapſis mater ejus celare ipſam præ pudore, ac clam educare ſtuduit: verum hac brevi mortua, ac patre in extremam paupertatem delapſo, infantis alendæ onus ad Parochiam devolutum eſt. Vivit jam inter 13 & 14 ætatis annum, at vix dum ambulare poteſt, eſtque ſtatura adeo puſilla, ut infantes quinque annorum proceriores viderim. Stupidi eſt ingenii, nec niſi parum loquitur, idque non diſtincte ſatis, ſed feſtinanter & cum difficultate nonnulla, voce ſubmiſſa & aſpera. Temperamento atque vultu ſatis bono eſt, oculis exceptis, quibus omnis nitor vividus abeſt, obductis, ut apparet, membrana aut cornu quodam ſuccreſcente, in tantum ut jam vix colores ipſa diſtinguere valeat.

Cornua majore copia erumpunt præcipue circa commiſſuras atque flexuras, nec adeo in toroſis aut carnoſis corporis partibus. Cuti annectuntur fere ut verrucæ, quibus etiam circa radicem non multum abſimiles in ſubſtantia ſunt, quamvis verſus extremitatem duriorem & magis corneam induant formam. E ſummitate ſingulorum,

tam in manibus, quam pedibus, digitorum cornu tale extat digitum longitudine adæquans, non directe tamen antrorſum, ſed in medio inter unguem & carnem ſurſum pauliſper vergens: (prope radicem enim harum excreſcentiarum unguis inſtar eſt;) ac rurſus recurvum velut ungula gallopavi, cui & colore multum accedit. In reliquis utriusque generis digitorum articulis minoris formæ cornua extant, decidentia quandoque, aliis in eorum locum ſuccreſcentibus. Univerſa cutis in pedibus, cruribus atque brachiis perquam dura eſt & calloſa, ac indies magis magisq; talis evadit. In genibus quidem, cubitis & juncturis circumquaque varia enaſcuntur cornua, duo tamen notabiliora fere extant in apice utriusque cubiti, intorta ſimiliter cornibus arietinis, idque quod in ſiniſtro brachio eſt, plusquam *dimidii* pollicis latitudinem, quatuor vero pollicum longitudinem habet. In natibus puellæ magnus eorundem numerus excrevit, quæ ipſa ob frequentem ſeſſionem planam nactæ ſunt figuram. In ejus axillis mammarumque papillis germina nonnulla exigua ſubſtantiæ durioris erumpunt, tenuiora ac albidiora, quam reliqua illa apparent. Prope utramque etiam aurem extat cornu. Cutis in collo nuper cœpit fieri calloſa & cornea, perinde ac illa, quæ in manibus ac pedibus eſt. Cæterum edit ipſa bibitque ſtrenue, belle quoque dormit, nec aliis naturæ officiis ſecus defungitur, ac ſanus quilibet: evacuationibus tamen ejus ſexui propriis hactenus deſtituitur. Atque hæc ſunt de puella hac ſpecialia, quotquot potuimus conquirere, &c.

STEPHANI MORINI S.T.D. &c. DISSERTAtio de Horis ſalvificæ Paſſionis Jeſu Chriſti Domini noſtri.

Lugd. Bat. typis Joh. Lindani, 1686, in 8.

PRæmiſſis locis, quibus Evangeliſtæ certum temporis articulum in hiſtoria paſſionis Chriſti notarunt: in plerisque circumſtantiis conſtantem verborum concordiam laudat Autor. Mox *Lucam* & *Marcum* diſcordes, quin ipſummet *Marcum* a ſe ipſo diſſidentem, *Johannem* vero ab omnibus alicubi diſſentientem ſiſtit. Dehinc ab ovo

ovo repetere inſtituit varia tentamina, quibus lites has componere enixi ſunt veteres non minus ac recentiores Scripturæ Interpretes, ab *Hieronymo* exorſus, ad *Theophylactum, Petrum Alexandrinum,* atque *Auguſtinum* progreſſus. Hiſce ſubjungit *Lyram*, eique aſſentientem *Bezam*, faventem *Baronium*, ſuccenturiantem *Maldonatum*, & ſuppetias ferentem *Grotium*. Deinceps *Heinſium* alia machinantem memorat. *Caſaubonum* denique cespitantem addit. In ſingulis quid deſideret, non præterit. Inprimis vero fundamenta vulgatiſſimæ ſententiæ, quæ diem in quatuor quadrantes a Judæis fuiſſe diviſum, eosque horarum nomine appellatos urget, omni conatu, nec infeliciter diruit. Varias igitur diei diviſiones ab ipſius temporis exordio cum cura repetit. Et primum quidem, poſt noctis & diei diſcrimen, diem distinctum in duas partes monet, mane & veſperam; quibus poſtea acceſſerit tertia, meridies, ſolenni Hebræorum, Græcorum, & Romanorum conſenſu. Similem noctis diviſionem in tres vigilias, Hebræis & Græcis haud ignotam, ac a militari uſu derivatam recenſet. Quadripartitum vero diei & noctis multo recentiorem & minus conſtantem ordinem, ad militarem Romanorum conſuetudinem unice refert. Judæis hunc uſum denegat. Sed nec quadrantes illos, etiamſi Judæis darentur, horarum nomine inſignitos fuiſſe fuſius ostendit. Quapropter ad minutiorem in horas partitionem deſcendit. Et Iſraelitis quidem antiquis ne nomen quidem horæ innotuiſſe inculcat. Quamobrem vocis שעה, a Daniele primum uſurpatæ, vim ac genuinam ſignificationem exponit, ac τῷ רגע vel momento reſpondere, ex *Onkeloſio* & *Jonathane* Syriacaque verſione confirmat. Quanquam poſtea ad horam deſignandam fuiſſe adhibitam non neget. Nec feliciores Chaldæos atque Arabes prædicat, quibus pariter vox peculiaris deſit, qua horam exprimant. An Ægyptii jam olim horas agnoverint autore Mercurio, explorat, ſed & pernegat. Septentrionales gentes nullam earum habuiſſe notitiam, *Busbequii* & *Cluverii* teſtimoniis corroborat. Ex quibus concludit, antiquos Judæos a nullis gentibus horarum uſum accepiſſe, cum omnes eum ignoraverint. Recentius igitur eſſe inventum, Romanis præcipue acceptum ferendum, & ad primum bellum Punicum transmittendum, it aſſertum. Græcis tamen initia deberi non diffitetur. Ceterum horas iſtas recentiores, duodecimam partem definientes,

Digitized by Google

mox ad excubias & vigilias cognominandas a Romanis ſimul fuiſſe traductas, ut hora trihorium quoque notaverit, indeque duplicem hunc nominis uſum in Judæam tranſiiſſe, non admittit, cum nullo id nitatur teſtimonio: præterquam quod duplex illa denominatio, qua hora duodecimam, dein & quartam diei partem notet, maximam in Republica peperiſſet confuſionem. Proinde veram horæ ſignificationem ex Græcia repetit. Ubi ὥρα generatim tempus, mox idem opportunum denotet, indeque ad quatuor anni tempeſtates ſignandas transferatur. Miſſo, quod ὥρα totum quoque annum comprehendat. Unde ὡρόγραφοι annalium Scriptores dicti. Speciatim vero ad diviſionem diei in duodecim horas deſcendens, totum cum annexa nocte diem in duodecim olim horas fuiſſe diſtinctum, & quamlibet harum duas noſtrarum comprehendiſſe docet: ab aliis autem duplices illas horas fuiſſe diviſas, ut 24 diei aſſignarentur, quarum duodecim diurnæ & totidem nocturnæ quavis anni tempeſtate numerarentur. Et inæquales primum, hybernas breviores, æſtivas longiores extitiſſe conjicit. *Quæ inæqualitas mox ſit correcta, & ad conſtantem æqualitatem reducta*, horologiorum & gnomonum umbratilium opera. Quorum originem & uſum, ut & clepſydrarum & arenariorum horologiorum ſcrutatur, ac nullam ea ex ſe cum horis habere affinitatem, vel ſi quam habeant, poſt inventas horas contraxiſſe, ſupponit.

Poſtquam igitur ex hiſtoria longa ſerie diduxerat, quadrantes diei, eosdemque ab horis primis vel poſtremis appellatos, omnibus gentibus fuiſſe incognitos: objectiones etiam, ex hiſtoria ſacra petitas, diluit. Et huic tandem ſententiæ merito acquieſcit: Poſt horas a Græcis conſtitutas, Romanos Judææ dominos eas admiſiſſe, atque in Judæam & per totum ſuum imperium deduxiſſe. Collapſo igitur vulgaris conciliationis, in trihorio quadrantis ſitæ, fundamento, ipſe Autor aliam diſſidia Evangeliſtarum componendi viam ſubindicat: ex diverſo, puta, horas numerandi initio, propter diverſum diei principium, quod alii a veſpera, ut Athenienſes, inchoaverint; alii, ut Romani & Ægyptii, a media nocte, alii, ut Babylonii, a Solis exortu, alii, ut Umbri, a meridie. Sed & hunc modum repudiat. Sibi itaque relicto rem omnem definiendi loco, Paſſionis hiſtoriam in 4 diſtin-

diſtinguit partes, ut prima initum a Pontificibus concilium comprehendat. 2. Accuſationes a concilio illo & comitante turba in Chriſtum intentatas, ſententiam Pilati, & contumelias a ſatellitibus illatas. 3. Crucifixionem ipſam, & comites tenebras. 4. Mortem & paſſionum tenebrarumque exitum. Dehinc Evangeliſtarum in ſingulis conſenſum parat. De concilio Pontificum nullum dubium, cum ſummo mane coactum dicant omnes. Accuſatum vero & damnatum hora tertia ſive noſtra nova, juxta Marcum, qui magna diligentia judicium & ſententiæ horam deſcripſerit. Quippe cum in hiſtoria ad executionem transeundum foret, interrupta ſubito narrationis ſerie obiter inſeruerit: *Erat autem hora tertia*, cum ſcilicet juridicus hic proceſſus peragi cœpit, continuatus per quartam & quintam. Mox interruptum narrationis filum iterum pertexuerit his verbis: *Et crucifixerunt eum &c.* Tandemque totam crucifixionis hiſtoriam clauſerit: *Et facta hora ſexta, tenebræ ortæ* &c. Atque in ſubſidium vocat Autor teſtes, Romanos judicia ſua hora tertia inſtituiſſe. Crucifixioni horam ſextam aſſignat, Lucæ teſtimonio fretus, qui dicit, hora ὡσεὶ ἕκτῃ tenebras ingruiſſe, h.e. hora ſexta completa. Poſthæc apicem rei attingit, & objectionem ex Johanne format, qui circiter horam ſextam Chriſtum coram Pilato adhuc comparuiſſe, nondum lata ſententia, aperte aſſerit. Solutionem quærit in vocula ὡσεὶ, qua utitur Johannes, quæ ab utroque latere non exiguam latitudinem & horam integram poſſit complecti. Ut ſenſus ſit, *cum immineret ſexta*, vel, *cum quinta paulo poſt eſſet in ſextam deſitura*. Quod autem nimis anguſtum temporis ſpatium unius vix horæ videatur relinqui innumeris injuriis, quibus poſt dictam ſententiam Chriſtus fuit expoſitus, longo itineri a prætorio ad Golgatha, aliisque actionibus & remoris; in præcipitem furoris aliquamdiu retenti impetum transfert. Quin etiam potuiſſe Chriſtum crucifixum videri, ſimulatque crux moleſtisſima humeris ejus eſt affixa. Expiraſſe Chriſtum hora nona, unanimi Evangeliſtarum conſenſu adſtruit, cum tenebræ operuiſſent terram a ſexta ad nonam. Et illam quidem mortis horam illuſtrare ſtudet typo agni Paſchalis, qui inter duas veſperas fuit mactandus. Duas autem veſperas totum pomeridianum tempus complecti, nonnullis teſtimoniis confirmare annititur. Poſtremo decus aliquod ſuæ conci-

 liationi

Digitized by Google

liationi quærit ex epiſtola Ignatio adſcripta,& titulis Syriaco Matthæi textui adjectis, ut & canonibus quibusdam Apoſtolicis, quos ab antiquitate robur aliquod habere perſuaſus eſt.

Atque hæc de libelli argumento dixiſſe ſufficiat. Cæterum non poſſumus ea occaſione diſſimulare, perveniſſe ad manus noſtras non ita pridem doctiſſimi cujusdam Viri ſchediaſma, quo comprobare is aggreſſus erat, non poſſe difficultatem omnem rectius & expeditius tolli, quam ſi dicatur, *Marcum* Judæorum, qui a Solis ortu horas diurnas numerabant, *Johannem* vero Romanorum, qui a media nocte horas computabant, calculum ſecutos; eandemque horam fuiſſe, quæ *Marco* ſecundum Judaicum ſtylum tertia, *Johanni* ſecundum Romanum ſexta appelletur. Quæ ſententia (aliis quidem jam ante notata, ſed non probata) uti plauſibilis eſt, ita non dubitamus fore, ut juſto ſtudio exculta publicæ luci peculiari commentatione ab Auctore ſuo propediem exponatur.

OCCULTATIO JOVIS A LUNA, obſervata d. 31. Martii veſperi an. 1686. Grenovici, Noribergæ, & Lipſiæ.

PHænomeni hujus, rariſſime hactenus ab aſtrorum peritis annotati, obſervationes a Clariſſimis Viris *Joanne Flamſteedio* Grenovici,& *Joh. Jacobo Zimmermanno* Noribergæ habitas; illam ex literis Autoris, hanc ex typis Noribergæ ſumptibus Joh. A. Enteri impreſſo ſchediaſmate, una cum Lipſienſi *Kirchii* noſtri, annectere hic viſum fuit: ut Aſtrophili, quibus ejusmodi ſpectacula cœleſtia curæ ſunt, rem gratam faceremus, eosque ſimul invitaremus ad publicanda, quæ circa hiſtoriam hujus phænomeni rei aſtronomicæ promovendæ futura comperient.

OB-

Digitized by Google

OBSERVATIO GRENOVICENSIS.

Tempore Horologii oſcillatorii ex altitudinibus ſtellarum correcto.

H. ′. ″.		Partes. microm.	′. ″.
9. 32. 30	Jovis limbus tangebat Lunæ limbum Maræotidis diametrum a termino ejus boreo.		
9. 33. 42	Jupiter totus tectus erat, quantum per vapores horizontis, & undulationem limbi valde turbidam licuit conjicere.		
10. 11. 12	Differentia declinationum limbi Lunæ Auſtrini & loci ingreſſus, Tubo ped. 8.	1546	12. 42
10. 30. 30	Jovis particula emerſerat e regione Borealis limbi Mœotidis.		
10. 31. 36	Jupiter totus jam liber -		
10. 35. 50.	Differentia declinationum centri Jovis & limbi Lunæ Auſtrini - -	3436	28. 15
10. 41. 40	Eadem differentia repetita - - -	3585	29. 28
10. 44. 0	Lunæ Diameter - -	3906	32. 7
10. 45. 44	Eadem repetita - - -	3915	32. 11

Immerſio Jovis & egreſſus Tubo 16 pedum obſervati ſunt, declinationum autem differentiæ & Lunæ diameter pedum 8, & micrometro proprio.

OBSERVATIO NORIBERGICA.

Ex hac ſolas B. Lectori exhibemus Tabulas, ipſius Obſervationis hiſtoriam, cum aliis huc ſpectantibus, ex memorato ſupra ſchediaſmate facile petituro.

Tabula

Digitized by Google

Tabula A. Exhibens ea quæ ex Tabulis & Ephemeridibus ſupponuntur.

Autores	Siderum nomina	Longitudo		Latitudo		Aſcenſio recta		Elongatio a ☉ e		Tempus a meridie
		o.	/.	o.	/.	o.	/.	o.	/.	Hor. I //
Ricciolus.	Jub. Col. ♌	25.	6. ♌	8.	45. Bor.	150.	36.	131.	10.	8. 43. 19.
Kirchius.	Saturnus	25.	15. ♍	2.	31. Bor.	176.	38.	157.	12.	10. 27. 8.
Ricciolus.	Altera ſeq. in hume. ♍	5.	46. ♎	2.	49½ Bor.	187.	37.	167.	43.	11. 10. 52.
Kirchius.	Sol.	21.	3. ♈			19.	26.	0.	0.	0. 0. 0.

Tabula B. Vibrationes Oſcillatorii ſingulis φαινομένων interſtitiis temporariis reſpondentes ac debitas continens.

Inter bina φαινόμενα.	Vibrationes	Tempora debita	Inter bina φαινόμενα.	Vibrationes	Tempora debita
	Sexag. vibr. 2x. 1x. 0.	hor. /. //		Sexag. vibr. 2x. 1x. 0.	hor. /. //
A juba culmin. ad ortum ſuperioris ☽ phaſeos.	0. 26. 15.	0. 27. 1.	A ♄no culminante ad culmin. prædictæ ✳ in ♍.	- - -	0. 43. 44
Ab ortu ſuperioris ☽ phaſeos ad ortum limbi inferioris.	0. 4. 8	0. 4. 15.	A fixa hac ad integram ♃ emerſionem.	0. 11. 38.	0. 11. 58. ſ.
Abhinc ad ortum ♃	0. 2. 33	c. 2. 37. ſ.			
Ab ortu ♃ ad contactum ☽ æ.	1. 0. 54	1. 2. 42.	Ab emerſione totali ♃ ad emerſ. medii ſatellit.	0. 2. 48	0. 2. 53.
Ab contactu ad totalem immerſ.	0. 0. 50.	0. 0. 51. ſ.	Ab emerſione medii ad emerſionem tertii viſorum.	0. 5. 13.	0. 5. 22.
A totali ♃ immerſione ad ♄num culminantem.	0. 6. 10.	0. 6. 21.			

Tabula

Tabula C. referens tempora omnium apparentiarum debita, & ab antecedente meridie numerata.

Apparentiæ ſingulæ.	Hor. /. //	Apparentiæ ſingulæ.	Hor. /. //
Juba colli ♌ culminat.	8. 43. 19	Saturnus culminat - - -	10. 27. 8
Superior ☽æ phaſis oritur.	9. 10. 21	Altera ſequens in humero ♍ culminat.	11. 10. 52
☽a tota oritur. - -	9. 14. 36		
Jupiter oritur. - -	9. 17. 13	Jupiter totus iterum emergit.	11. 22. 51
Jupiter ſtringit limbum ☽ lucidum.	10. 19. 56	Medius Satell. trium emergit.	11. 25. 43 ſ.
Jupiter totus occultatur.	10. 20. 47	Tertius eorum emergit.	11. 31. 6

Tabula D. determinans ea, quæ moras, initia ac fines occultationis ſpectant.

	Hor. /. //		Hor. /. //
Initium occultationis ♃	10. 19. 56	Finis totius occultationis.	11. 22. 51
Initium omnimodæ occultationis.	10. 20. 47	Mora omnimodæ occultationis.	1. 1. 12
Medium temp. occultationis	10. 51. 23	Duratio ab initio ad finem.	1. 2. 55
Initiũ emerſionis æſtimatũ.	11. 21. 59	Diameter ♃ is reſpondens.	0. 0. 51. ſ.

Cæterum cum eodem loco occultationis hujus a Domino *Wurzelbauero*, rerum aſtronomicarum ſcrutatore percurioſo, inſtituta obſervatio a Domino *Zimmermanno* recenſeatur, & cum propria ſua comparetur, ſeriem ejus & momenta, prout a Clariſſimo Editore typis prodita ſunt, ſubnectere vel maxime congruum duximus. Ea ergo nunc ſequuntur.

Digitized by Google

Tempora Horologii Oſcillatorii.			Altitudines Solis.			Tempora ex Altitudinibus ☉ ſupputata, demtâ ubi opus erat refractione, & ſuppoſitis Elev. Æquatoris Noribergæ 40°.30'. & loco ☉ ex obſervatione Meridiana. 21°. 5'. ♈.		
Hor.	Min.	Sec.	°.	'.		Hor.	Min.	Sec.
4.	8.	30.	24.	10.	Quod in his & ſequentib9 obſervatis minutiorum ſecundorum ſingulorum rationem nō habuerim, eſt, quod fere ſolus obſervationi præfuerim, adeoque nulla non ſubinde morula interceſſerit.	4.	8.	40.
	11.	0.	23.	49.			10.	50.
	12.	50.	23.	29.			12.	58.
	19.	40.	22.	22.			20.	11.
	24.	0.	21.	43.			24.	18.
	30.	0.	20.	45.			30.	24.
	45.	0.	18.	25.			45.	1.
5.	6.	0.	15.	2.		5.	6.	3.
	41.	30.	9.	19.			41.	0.
	46.	30.	8.	35.			46.	30.
6.	35.	0.	-	-	Sol poſt ædificia mihi occubuit.			
	45.	0.	-	-	Signum occaſus ☉ horologiis publicis dabatur.			

8. 33. 0. culmimat Cor. Leonis. Altitud. ejus meridiana 54°. 4'. 35''.
9. 14. 0. Lunæ limbus ſuperior oritur.
18. 0. Luna orta. Obſervabatur tubo 9 pedum duabus
21. 0. Jupiter oritur. convexis lentibus armato.
47. 0. Jupiter tanto intervallo a Macula Pal. Maræot. quanto hæc a Monte Sinai diſtat.
15. 0. ♃ diſtat a limbo Lunæ, quantum limbus ab Ætna.

Hor.

Hor.	Min.	Sec.		
10.	6.	30.	♃ diſtat a limbo ad longitudinem Inſ. Cercinnæ.	
	14.	0.	--- diſtat, quantum loca Paludoſa Cercinnæ ab Ætna.	
	19.	0.	--- diſtat ♃ fere ſesquidiametro ſua.	
	20.	50.	Jupiter appellit e regione locorum paludoſorum Inſ. Cercinnæ.	
	22.	0.	fere medius tegitur.	Nulla macula Lunaris cum diſco
	22.	30.	totus tegitur	Jovis magis comparari poterat,
11.	19.	40.	Jupiter emergere incipit.	quam Inſula Besbicus.
	21.	20.	--- emerſit in obſcura ☽ parte ad dextram Pal. Mæotidis, inverſo ſitu.	
	37.	0.	---diſtat a Lucido limbo ☽æ, quantum Ætna ab Inſ. Rhodo.	
	40.	0.	Altitudo Procyonis verſus occaſum 8. gr. 37. min.	

Die ſequenti, primo videlicet Aprilis, horologium oſcillatorium, ut & vibratorium portatile, ab appulſu Solis heſterno ad hodiernum uſque, non niſi unico minuto primo citius juſto rediiſſe, ſimulque altitudinem Solis meridianam reperiri 49. gr. 6. m. 20. ſec.

Quæ porro ibidem de apparenti Solis Diametro ex mora ejus in occaſu vel ortu deducenda, Terræque globo in longum & latum facili methodo dimetienda adjecta ſunt, anguſtia ſpatii commemorare nos hic prohibet; nominanda vero B. L. fuere, ut epiſagmata aut corollaria hæc non inerudita ex ipſo textu petere nobis indicibus poſſit.

Obſervatio Lipſienſis.

H. ′. ″	
10. 29. 16.	Jupiter 36 partibus micrometri h. e. 6. 12. diſtat tam a monte Porphyrite quam Palude Mæotide.
10. 30. 33.	Jovis Limbus Lunam contingit.
10. 31. 4	Jovis centrum Lunam ſubit.
10. 31. 35	Jupiter totus tectus.
11. 35. 0	- - - extra Lunam.

Digitized by Google

H. / . //	
11. 26. 50.	Jupiter 18 partibus micrometri, ſive 3. 6 diſtabat a termino boreo Paludis Mæotidis.
0. 53. 25	Mora centri Jovis.
0. 54. 27	Duratio totius Eclipſis.
10. 57. 46	Tempus mediæ occultationis.

EXCERPTA BINA RHETORICARUM Acceſſionum, quorum priori enthymematica, poſteriori affectuoſæ inventionis doctrina Ariſtotelica ordinata, & triplo amplius aucta exhibetur: per Vincentium Placcium, Hamburg. J. U. L. Phil. Pr. & Eloq. PP.

Hamburgi, ſumptibus Auctoris, 1686, in 8.

DOctrinam Rhetorum de argumentorum inventione majori perfectioni redditurus Cl. Autor, quatuor initio Excerpti primi recludit ac demonſtrat Oratoriæ inventionis fontes: Experientiam, Scientiam, Excerpta, & Locos Dialecticos. Haud diſſimilem ad modum præter Dialecticorum locos, quatuor Inventionis organa: Excerpendi, ambigua diſtinguendi, differentias rerum indagandi, & ſimilitudines contemplandi ſolertia, Diſputatori futuro commendantur I. Top. XIII. & ſeqq. ab Ariſtotele. Hinc locorum, ut & titulorum, maximarum, ac quæſtionum diſtincta facit genera, communia (tum Rhetori & Logico, tum generibus cauſſarum ſingulis) a propriis diſcernens, adducto inſuper titulorum incremento, & maximarum in hoc libello expreſſarum ordine.

In ſpeciali Excerpti hujus parte ad thematum ſingulorum genera deſcendit: ad quæſtionem videlicet de accidente abſoluto, de accidente comparato, de poſſibili facto & futuro, de bono & utili, de meliore & utiliore, de malo & pernicioſo, de deteriore & pernicioſiore, de honeſto, de honeſtiore, de turpi, de turpiore, de jucundo, de jucundiore, de moleſto, de moleſtiori; regularumve inductione monſtrat

monſtrat, quem uſum quæſtioni unicuique probandæ præſtent, quamque maximarum copiam effundant LOCI 1. tranſcendentes duo, ex probabilitatis natura, atque perſuaſionis derivati; 2. Notionales ſeptem, generis, ſpeciei, univerſalitatis, particularitatis, accidentis, proprii & definitionis: 3. Reales viginti, Locus videlicet exiſtentiæ, quantitatis, qualitatis, actionis, paſſionis, correlatorum, totius, partis (quo compoſitionis quoque locum ac diviſionis retulit) perfecti & imperfecti, cauſæ & cauſati, antecedentium, conſequentium, & concomitantium, ſigni & ſignati, ſubjecti & adjuncti, relationis ad hominem ejusque partes corpus & animam, ejusdem & diverſi, parium, majoris & minoris, ſimilium & diſſimilium, oppoſitorum: 4. denique Verbales quatuor, conjugatorum, etymologiæ, homonymiæ, & ſynonymiæ. Poſtremo titulo de maximarum uſu ad inventionem potiſſimum oratoriam rite inſtituendam diſſerit, objectionibus quæ diverſum ſuadere videbantur ſolutis, enumeratisque autoribus, cum veteribus tum recentioribus, qui hoc in argumento laborarunt. Selectum in iſtis adhibendum ſuaſurus: *Non ſemper æque,* ait, *opus eſſe haſce maximas percurrere, quin imo fieri poſſe, ut iis recte careamus; ſcientia & experientia collectaneisque circa materiam præſentem ita inſtructi, ut jam copia laboremus, non inopia enthymematum*; & rurſus: *maximas ſingulas ita urgere velle, ut argumentum præbeant ſingulæ, id nunquam non erit inconſultum.* Lucis interim non parum, Stagiritæ certe regulis conciliant, quæ de locorum combinatione ſive compoſitione, unde maximæ pluribus e locis compoſitæ reſultant, & de tranſitu ex uno loco ad alia paragrapho hujus tituli octavo atque nono ſubjiciuntur.

In Excerptorum altero, quod Affectuoſam probationem oratori familiarem tractat, ſic progreditur, ut in principio naturam iſtius, ſpecies, attributa, & inventionem generatim ponat ob oculos. Deinde παθήματος cujusque naturam tradit, ſuccincta definitione expresſam; porro uſum affectus oratorium, nonnunquam & moralem; denique affectus cujusque tum movendi tum evellendi, excitandi pariter ac ſedandi media, prout variæ rerum partim, partim & perſonarum concurrentium conditiones oratori iſta ſuggerunt. Illa enim ſunt quæ præſtantur ab Autore, evolutis affectuum ſpeciebus ſingulis;

quarum quidem numerus excrevit nunc ad ſemicenturiam. Cum inter cæteros enim Schraderus *in Ariſtotelis Rhetorica Commentario l. 2. c. 1. Obſerv. 9.* plures & affectuum ſpecies, & de ſingulis propoſitiones in Philoſopho deſiderari advertiſſet, hoc excerpti genere non illuſtrandam modo doctrinam Ariſtotelis, ſed acceſſionibus etiam ſuis, ad Ariſtotelis imitationem efformatis, explendum quodam modo deſiderium illud Autor ſtatuit. Sunt vero affectuum, dictum in modum hic evolutorum nomina: Attentio, admiratio, incuria, diſtractio, æſtimatio, contemtus, irreſolutio, amor, odium, dignatio, horror, philautia, odium ſui, benevolentia, malevolentia, veneratio, deteſtatio, obedientia, inobedientia, lætitia, triſtitia, acquieſcentia, elatio animi, pœnitentia, depreſſio animi, gloria, pudor, favor, indignatio, invidia, ἐπιχαιρεκακία, miſericordia, ſecuritas, conſolatio, tædium, luctus, deſiderium, zelus, fuga, adverſatio, cura, ſtudium, angor, metus, ſpes, confidentia, deſperatio, æmulatio, gratia, & ira. In calce opuſculi ſubjungitur, clariſſimorum, quos recitat, virorum exemplo, librorum hactenus abs Autore editorum, edendorumve impoſterum, Juridicorum, Philoſophicorum, Hiſtoricorum, ac Philologicorum, nec non alienorum ſcriptorum Syllabus, eo fine maxime, ut tanto uberior facultas Autoris propoſitum promovendi detur, quibus id facere libuerit.

D. PAPINI EXPERIMENTUM SOCIETATI Regiæ Anglicanæ exhibitum, concernens Jaculationem mediante aeris Rarefactione efficiendam.

Ex Tranſact. Philoſ. M. Jan. Febr. 1686, n, 179. p. 21.

CUm vulgata ſclopeta pneumatica per compreſſionem aeris ſuum producant effectum; *Otto Guerike* novam eorum ſpeciem excogitavit, quæ mediante rarefactione jaculatur; quod artificium quidem pluribus expoſuit in libro ſuo *de Experimentis Pneumaticis*, non exprimens tamen, quantum & quam validum res hæc effectum præ-

præſtiterit. Curioſitate proinde ductus ſum, ut ipſe ejus periculum facerem alia quadam via, quam meliorem adhuc ejus invento eſſe autumo; primo quidem, quia hoc modo rarefactio perfectius, quam ad ipſius methodum fieri poteſt: deinde quia illius inventum uſum habere nequit niſi in bombardis oris anguſtioris; cum contra ratio a me inita applicari poſſit ſclopetis orificii etiam ampliſſimi, quale quidem ab opificibus parari queat: ut adeo ope hujus inventi vaſta quoque pondera ad ingentem diſtantiam projici valeant.

A A eſt tubus perquam æqualiter excavatus ab una extremitate ad alteram. Tab. XIII. Fig. 5.

B B eſt canaliculus adferruminatus foramini cuidam prope extremitatem tubi A A, & applicatus laminæ machinæ pneumaticæ.

C C ſcabelli ſeu fulcri ſpecies eſt, ad ſuſtinendam partem poſteriorem tubi A A.

D fruſtum plumbi adaptatum foramini tubi A A.

Sic tubus A A claudendus eſt utrinque ope valvarum extrinſecus applicatarum, atque ita prædictus tubus, ampliſſimus licet, aere vacuus reddi poteſt mediante antlia pneumatica: quo facto illa e valvis, quæ eſt prope D, repente aperienda eſt, ita ut univerſa atmoſphæræ preſſio plumbo D incumbens id propellat per tubum A A tanta celeritate, ut ad notabilem diſtantiam evolet. Et quandoquidem valvæ talismodi, majus aliquando foramen obturantes, apertu difficiliores eſſe poſſent, ſi ſcilicet tubus A A latioris ſit orificii; ſciendum eſt, aperturam prope D relinqui poſſe multo minorem ac ipſa tubi cavitas eſt. Aeris enim pernicitas tanta eſt, ut per exiguum etiam foramen in plumbum D vim ſuam tantum non æque libere exerat, ac ſi tota canalis cavitas late pateret.

Præparato ſic ſclopeti tubo, plumbum duarum unciarum capere apto, experimentum rei factum eſt in conſpectu Societatis Regiæ, ac effectus ſatis notabilis deprehenſus, dum vis haud multo minor ſe exeruit, ac in bombardis pneumaticis per compreſſionem eſſe ſolet. Idem experimentum repetita vice captum eſt adhibito longiori ſclopeto, animadverſumq; in hoc jaculandi genere, tubi longitudinem auctam nihil aut parum valde prodeſſe poſſe.

PEN-

Digitized by Google

PENSIERI FISICO MEDICI &c. di Giacomo Brachi Dottor in Filoſofia, e Medicina.

i. e.

Jacobi Brachi Phil. & Med. D. Cogitata Phyſico-Medica circa Animalia, quæ moriuntur in Recipientibus, & Aere vacuis, & Aere factitio, a diverſis mixtis fermentationis ope elevato repletis.

Venetiis, apud Andream Poletti, A. 1685, in 8.

TAntam Reſpirationis liberæ ad vitam animalem conſervandam eſſe neceſſitatem, ut animalia pulmonibus inſtructa, ſi receptaculis ejusmodi includantur, quibus aer vel naturalis ſolerter ſubductus, vel alius magis artificialis ingeſtus eſt, oppido langueant ac tandem deficiant, ſatis ab eo tempore, quo ingenioſiſſimi Anglorum Philoſophi Boylii Antlia Pneumatica verſari, variaque hujus generis experimenta divulgari cœperunt, innotuit. Quemadmodum vero Eruditi in utriusque phænomeni modo memorati enodanda ratione nondum inter ſe conſentiunt; ita quas Autor noſter circa eadem, velut in Academia Sarottina experimentis a ſe deprehenſa, foveat cogitationes, in tractatulo præſenti voluit eloqui. Quod mortem proin animalibus in vacuo ſic dicto imminentem concernit, ut ætiologiam hujus tanto evidentius exponat, in principio ſtatim reſpirationis uſum, juxta ſententiam, *Praxagoræ*, Aſclepiadis, Democriti & Hippocratis evolvit, oſtendens inſpirata minima aeris corpuſcula diverſimode figurata, ſanguini in pulmonibus levem fermentationis imprimere motum, qui licet cauſa ſit, ut fuligines inter fermentandum elevatæ tempore exſpirationis foras expellantur, remanere tamen aeris particulas perfectiores, i. e. magis ſphæricas, (quas ad mentem Hippocratis ex humido per Solis calorem declarat efformatas,) utpote & motu, & figura conformes moleculis ſanguinem, in quo, ſeu potius,

qui ipſe Anima ſenſitiva eſt, componentibus. His præmiſſis, dum varia, quæ animalia in Recipientibus Machinæ Pneumaticæ adaptatis exhibere ſolent, perſequitur ſpectacula, horum palmarium, vitæ ſcilicet ipſius ceſſationem, ſanguinis cuidam coagulationi, ex defectu aeris ambientis, a quo ſpiritus internus reſtaurandus ſanguinisque fluiditas conſervanda ſit, oriundæ, unice adſcribit, omni tunc pulmonum ac thoracis ab aeris incluſi elaterio inflatione rejecta, cum viſcera exemta talem ſiſtant nullam, e contrario vero pulmones in aqua ſubſidentes omnimodam aeris jacturam perſuadeant. Dicta hactenus quo magis illuſtrentur, piſces producit Vacuo pariter cum aqua immiſſos, v. g. Gobium, Anguillam & Soleam, quorum iſte ob expanſum aeris interni elaterem, nervos ac vaſa ſanguifera comprimentem, non minus intumeſcat ac functiones exercere animales deſiſtat, novo autem rurſus aere admiſſo ſenſim ad vegetam redeat vitam, quantum quidem parum aquæ diu vitæ protrahendæ inſufficiens permittat; cum e diverſo Anguilla & Solea nequicquam tale patiantur: indicio manifeſto, piſces, ſi cetaceos excipias ceu ſanguine abundantes, aere non æque indigere ac animalia pulmonibus prædita, hinc branchiis ſaltem pulmonum loco gaudere, quibus craſſior & frigidior Aquæ ſubſtantia nitroſa, vitæ ipſorum ſuſtentandæ proportionata, ſecernatur. Cur animalia vero citius expirent in recipiente, qui vice naturalis aeris extracti, alio aere arte facto, v.g. ab uvis conquaſſatis fermentantibus elevato, turget; rationem eo expeditius ſuggerit, quo certius in anteceſſum, aerem purum ac ſimplicem mixto ac heterogeneo ad vitam diutius continuandā præſtare, demonſtrat. Scilicet cum primo ſpiritus noſtri vitales & animales, naturam obtinentes ſimplicem & puram, homogeneum deſiderent alimentum; dein homines quoque, qui in montibus aere puro fruuntur, magis longævi obſerventur præ iis, qui circa paludes degentes aerem halitibus impuris imprægnatum inſpirant: in propatulo eſſe, halitus ejusmodi crudos, quales v. g. ab uvis conquaſſatis beneficio pauxilli aeris hiſce interni elevantur, ineptum penitus exiſtere alimentum, quo dulces animalium recipienti inditorum ſpiritus refocillentur: neceſſario hinc humorum contingere coagulationem, proximam mortis cauſam, partim ob ſpiritus ipſos diſſipatos, motum alias humoribus conciliantes, nec vice hac reſtauratos; partim ob ex-

halationes uvarum fermentantium acidas, coagulationi tali fovendæ perquam idoneas. Cæterum præter alias objectiones, quas hinc inde Autor removet, in fine fere iis etiam, qui ætherem pro ſpiritu univerſali omnium animalium vivificante venditant, nititur ſatisfacere, quatenus æther corpus ſit ſubtiliſſimum, puriſſimum & homogeneum, quod ſolum indifferenter haud ſufficiat adeo differentibus animantibus, utpote quæ ſpecie diverſa diverſum quoque efflagitent alimentum vivificans; quin animalia iis quoque in locis, ubi æther tamen ſolus & copioſus adeſt, v.g. in montibus quibusdam prægaltis, item in recipiente aere vacuo, occumbere obſerventur.

ACTA SANCTORUM APOSTOLORUM AD literam explicata, opera ac ſtudio Caroli Mariæ du Veil Metenſis, Sacræ Theologiæ Doctoris ejusdemque Profeſſoris emeriti.

Londini, apud T. Malthum, 1684. in 8.

POſt commentarios in Matthæi & Marci Evangelia, nec non in Canticum Canticorum, 12 Prophetas minores, & Eccleſiaſten editos, Apoſtolorum Acta aggredi Autori placuit, quæ in quatuor partes hoc ordine diſpeſcit, ut prima eccleſiæ N. T. originem & progreſſum inter Judæos, altera a c. 9. incipiens ejusdem inter gentes dilatationem & propagationem, tertia c. 16. 17. 18. & 19. contenta diverſas Pauli peregrinationes, & quarta denique poſtremum ejusdem iter Hieroſolymitanum cum variis moleſtiis & perſecutionibus conjunctum referat.

In ſingulis partibus verborum ſententiam perſpicue declarat, variisque obſervationibus e Theologia pariter & Philologia cum ſacra tum profana petitis ſic illuſtrat, ut eum in Hebræorum monumentis, hiſtoria eccleſiaſtica, aliisque varii generis Scriptoribus egregie verſatum eſſe, lectorum nemo dubitare poſſit. Explicationi textus haud raro vindicias, nonnunquam etiam alias digreſſiunculas ſubjungit, qualis eſt illa, quæ in notis ad c. II, v. 38 legitur, de baptismo non

per

per aſperſionem aut affuſionem aquæ, ſed per corporis in aquam immerſionem peragendo. Hanc enim non liberam, ſed neceſſariam eſſe, ex voce baptiſmi, Chriſti & Apoſtolorum exemplo, perpetua eccleſiæ praxi, ſacramenti hujus analogia, Græcorum & Ruſſorum ſcandalo aliisque rationibus probare contendit. Adducit pro ſententia ſua præter alios *Nortonum Knachtbullum*, qui in notis ad 1. Pet. III, 20 & 21 aſſerit, finem baptiſmi non eſſe, ut interiorem a peccatis ablutionem repræſentet, ſed ut mortem Chriſti immerſione in aquas adumbratam, ejusdemque reſurrectionem exprimat, idque Petrum, cum loco allegato non depoſitionem ſordium in corpore, ſed bonæ conſcientiæ ſtipulationem apud Deum per Jeſu Chriſti reſurrectionem baptiſmum eſſe dicit, indicare velle, æque ac Paulum Rom. VI, Col. II, & I. Cor. XV, v. 29. ubi ex baptiſmo ſuper mortuis reſurrectio mortuorum demonſtratur. E quibus concludit, rejectis humanæ contentionis erroribus, ad apoſtolicam traditionem & evangelicam autoritatem recurrendum, nec hoc in caſu ſcandalum aut baptismi iterationem metuendam eſſe, cum baptiſmus per aſperſionem aut affuſionem adminiſtratus baptiſmi rationem non habeat, & juxta Gregorii Magni ſententiam natum ex veritate ſcandalum permittere, quam relicta veritate ſcandalum declinare, utilius videatur. Eandem materiam repetit in notis ad c. VIII. ubi poſtquam pædobaptiſmum impugnaſſet, iterum pro antiquo immerſionis ritu militat, *Lutheri* quoque & *Bugenhagii* teſtimoniis in medium prolatis, qui ſe Hamburgi infantis faſciis adhuc involuti caput aqua leviter aſpergi non ſine magno ſtupore vidiſſe profiteatur, ut cætera ejus argumenta a noſtratibus Theologis jam pridem ſolide diſcuſſa ſilentio involvamus.

HISTOIRE DES REVOLUTIONS ARRIVE'ES dans l'Europe en matiere de Religion, par Monſieur Varillas.

i. e.

Antonii Varillaſii Hiſtoria Revolutionum in Europa, quæ occaſione religionis acciderunt.

Pariſ. apud Cl. Barbin. 1686, in IV. & ſecundum ejus editionis exemplum in Belgio recuſa in 12.

MOdeſtior *Revolutionum* titulus in frontiſpicio libri oſtentatus, ſubito in odioſiorem tranſiit, dum ſingulæ libri paginæ *Hiſtoriam hæreſeos* ſupra ſcriptam gerunt. In dedicatione etiam ad *Regem Chriſtianiſſimum* euphemiſmum omnem deponens Autor, Proteſtantibus hæreſin aperte imputat, & *Carolum Quintum* Imperatorem culpat, quod occaſionem opprimendi Lutheraniſmi in autore ſuo per annos triginta neglexerit. Deinde in præfatione diſerte recipit, ſe *contra hæreſes* ſcripturum eſſe, alia tamen methodo, quam illi, qui probare intenderunt, *hæreſes Scripturæ & traditioni* contrarias eſſe. Novam ipſe invenit, oſtenſurus: *omnes qui ab annis trecentis contra veterem religionem docuerunt, aut concionati ſunt, id ex cauſis pure humanis & ſæpe criminoſis feciſſe; qui vero eos autoritate & armis defenderint, non aliud intendiſſe, quam ut ex turbis utilitates caperent*; quæ quo pertineant, non difficile eſt judicatu. Nam ut excuſari poſſent, qui errore quodam mentis a veritate diſcedunt, ita nullam merentur veniam, qui diſſenſum ſimulant, & religionem ſceleribus prætexunt. Itaque arduum negotium ſibi ſumſit autor; controverſiarum enim alii tractatores ex verbis & ſcriptis errores eruunt, & ſic tamen difficillime ad veritatem errantes reducunt: at qui animos hominum penetrare noverit & oſtenderit, eos meliora videntes deteriora fraudulenter & utilitatis cauſa ſequi, ille diſputandi de dogmatibus moleſtia evitata, adverſarios non refutandos, ſed puniendos & opprimendos ſiſtit, doli nequiſſimi convictos. Fatetur vero autor ſuſceptum ſibi ſcribendi onus gravius fuiſſe, quam ut defungi eo ſine auxiliis potuerit, duoſque inprimis collaudat, quibus gratiæ debeantur, ſi quid publici commodi ex labore hoc ſuo oriatur: unum, qui adhuc vivit, Archiepiſcopum Pariſienſem *Dn. Franciſcum Harlæum*; alterum, qui deceſſit, *Eduardum Camuſium*, egregiis muneribus functum, ſed qui pro-

provectiori ætate per triginta annos in Carmelitarum monaſterio, quod in ſuburbio Jacobæo eſt, Deo & proximo ſerviverit. Hiſtoriæ deinde ſuæ fontes aperit, & ex Proteſtantium autorum relatione retinuiſſe ſe ſcribit omnia, quæ ſincera repererit, non niſi in illorum defectu ad Catholicos recurrens: maxime vero in tam prodigioſo ſcriptorum numero uſum eſſe epiſtolis *Hæreſiarcharum* (ita *Lutherum, Melanchthonem, Bezam, Bucerum* & *Socinum* vocat) quia in epiſtolis minus quam aliis ſcriptis mens hominum diſſimuletur. Commendat inde Manuſcriptum *de Concilio Conſtantienſi* in Bibliotheca Puteana, & hiſtoriam Huſſitarum *Æneæ Sylvii*, ſive *Pii II.* De *Sleidano* omiſſa quædam (ut ait) ab aliis annotans, inter alia ignobilitatem generis inde arguit, quod cognomen non a parente, ſed a patria ſumſerit, (quanquam id illo tempore ſuetum municipalibus familiis, etiam honeſtiſſimis fuit.) Penſionem eum annuam centum aureorum a Franciſco I. Galliæ rege habuiſſe, ex *Manuſcriptis Lomenianis* comperiſſe ſe teſtatur. Cæterum ſuppeditat aliquid, quod diligentiæ eruditorum, qui hæc legent, & talia non dedignantur, indagandum commendamus. Scribit enim, primam commentariorum Sleidani editionem, quæ anno 1553, in *folio minori, litera Italica* prodierit, habere quædam, quæ Catholicis faveant, ſed ex altera editione, quam *in octavo* majoribus characteribus impreſſam refert, expuncta ea eſſe. Fatemur, quanquam curæ aliquibus ex noſtratibus fuerit editiones illas inquirere & conferre, nullam tamen, quanquam multæ aliæ comparerent, huc usque inveniri potuiſſe, quæ cum deſcriptione Varillaſii conveniat. Sequitur prolixa collatio diverſi ſtyli & ingenii, quam ex epiſtolis Lutheri & Melanchthonis eruiſſe ſe exiſtimat autor, in qua quid deſiderari poſſit, alii examinabunt. Cæteri quos laudat autores, aliquando & taxat, ſunt: *Joh. Meurſius* de rebus Danicis, Autor Diarii de geſtis *Georgii Fronspergii*, dein *Chytræus, Hieronymus Zanchius*, & de rebus Anglicis *Camdenus, Burnetus, Sanderus, Ribadenaira*, de quibus ſingulis non ſpernenda monet, multum vero epiſtolis Cardinalis *Bellaii* adjutum ſe ſcribit. *Bezam* de Calvino non hiſtoriam, ſed panegyricum ſcripſiſſe judicat. *Hieronymi Bolſeci* Medici Lugdunenſis bilem contra Reformatos non probat, & fidem elevat; idem de *Jacobo Langio* ejus exſcriptore cenſet. Vitam

vero Calvini, quam *Baleſdanus Papyrio Maſſonio* tribuit, credente id temere, ut ait, *Spondano, Jacobo Gilloto* vindicat, viro apprime docto. Quæ *Grotius* de Calvino ſcripſit, minus ſatyrica eſſe ait, quam Bolſeci & Langii, Arminianiſmum tamen ſapere. *Drelincurtii* ſcriptum de Calvino ob elegantiam laudat; ſed arctius juſto eſſe & ad Genevenſia reſtrictum notat. Allegat acta ex archivo regio duarum inquiſitionum, Franciſco I & Henrico II regnantibus habitarum, iisque plenam fidem tribuit. Periodum operis ſive terminos conſtituit, ut ex lemmate Tomi I. apparet, intra annum Chriſti 1374 & 1658, & nunc *libros decem* exhibet, *duobus tomis*. Primus & ſecundus hiſtoriam Wiclefi & Huſſi continet ab anno 1374. ad 1461. quæ (ut obſervat V. Cl. Roterodamenſium relationum autor) jam anno 1682, absque nomine autoris, Lugduni Gallorum prodiit, & nobis in Actis anni 1683 memorata eſt pag. 506. Libri III, IV, V. referunt, quæ occaſione doctrinæ Lutheri ut & Zuinglii in Germania, in Helvetiis, & in Dania geſta ſunt, ad annum usque 1525. Libro VI. narratur bellum ruſticum; & quædam Belgica & ad Rhenum acta. Lib. VII. præmittuntur aliqua de matrimonio *Zuinglii* & *Lutheri*, inde de rebus *Boruſſicis* agitur, & de expeditione Cæſareani exercitus in Italia, item de comitiis Auguſtanis & exhibita in iis confeſſione Proteſtantium anno 1530. Libro VIII ſequuntur, quæ usque ad annum 1533. in Germania geſta ſunt ab Imperatore cum Proteſtantibus, & de horum fœdere, aliisque eo pertinentibus, ut & de cœptis in Gallia Lutheranorum perſecutionibus agitur. Liber IX res Anglicas enarrat ſub Henrico VIII, ad mortem usque Annæ Bolenæ. Libro X Anabaptiſtarum tumultus *Monaſterienſis*, & Gallica quædam exponuntur, Calvini præcipue actiones & fortuna ad annum 1535. Non revocamus quidem laudes, quibus Varillaſii libros hiſtoricos, in Actis noſtris memoratos, proſecuti ſumus, ſed cum hoc opere, ut ſupra notavimus, non hiſtoricus, ſed novus & ſingularis hæreticorum cenſor eſſe velit, mirum non eſt, ſi memor inſtituti nihil omiſit, quod ſcopo ſuo ſerviat. Diſſimulare non poſſumus, videri nobis immitius eum egiſſe cum Luthero & Lutheranis, quos vocant, quam *Ludovicus Maimburgius*, hiſtoriæ odioſiſſimæ de Lutheraniſmo autor, nuper defunctus. Quasdam enim huic prætermiſſas, easque atroces dudumque refutatas calumnias, in libros hos ſuos retulit Varillaſius. Sed non eſt noſtri laboris, nec hujus loci, iſta ſpeciatim annota-

Digitized by Google

re & refellere. An vero ſufficiens rerum noſtrarum peritia, aut noſcendi eás diligentia Varillaſio fuerit, dubitare nos multa faciunt, nec vitio nobis verti poſſe exiſtimavimus, ſi id aliquibus exemplis, ex rebus potiſſimum Saxoniæ, quæ notiſſimæ nobis eſſe debent, petitis comprobaremus, non repugnaturo, ut ſperamus, autore; vera enim doceri neminem pudere debet, nec irritare, ſi modeſte fiat. Neque tamen niſi hiſtorica notabimus, ad factùm, ut dici ſolet, non ad jus pertinentia, omiſſis ſcilicet dogmaticis, & quæ ſtatum publicum ſpectant, & ex comitiorum aliisque actis operoſius examinanda eſſent. Fatendum eſt, cum prius ad nos editio libri Batavica, quam Pariſienſis perveniſſet, multa quæ errata deprehendebamus, typographorum culpæ nos tribuiſſe: verum poſt aliquot demum menſes exemplar Gallicum nacti, & eadem reperientes, non potuimus ab aliqua admonitione prorſus abſtinere.

Præli quidem errores facile committuntur, nec rigide condemnari debent; inter alios tamen paulo craſſior eſt, quod in utraque editione, *Libro Quarto* non ſolum *falſum lemma*, ſed & *annus 1528* margini ab initio ad finem prope libri adſcribitur, cujus loco *annus 1520 & 1521* notari debuiſſet. Orthographiæ etiam ſphalmata multa ſunt, v.g. quod *Staupitius* (nemini ignotus Auguſtinianorum vicarius) *Stanibiz*, vel *Stambiz*; *Tezelius* (itidem notiſſimus) *Teckel*, neque id una vice; ſed niſi fallimur, ſemper ſcribitur. Vid. Tom. I. edit. Batav. pag. 226. 229. 237 & paſſim. Confundit etiam autor miris modis tres Electores Saxoniæ, *Fridericum*, *Johannem*, & *Johannem Fridericum*; abdomen ſive molem corporis fere omnibus objicit, qua ultimus ſolum gravabatur. Hunc modo fratrem, modo filium Johannis facit. Sciunt autem vel mediocriter in hiſtoria hac verſati, & autor ipſe alicubi memorat, *Friderici* fratrem & ſucceſſorem *Johannem* fuiſſe: hujus autem filius erat *Johannes Fridericus* poſt patrem Elector; interim unus pro alio non ſemel ponitur, vel uni tribuuntur, quæ ad alium pertinent. Vid. Tom. II. pag. 87. 91. 126. 205. *Magdeburgenſis Archiepiſcopatus in centro Sax. Electoratus ſitus eſſe* dicitur, & urbs *Magdeburgum potentia totum Electoratum ſuperare*, Tom. I. pag. 231. utrumque contra ſitus & rei evidentiam. Æmulationes inter familias Saxonicam & Brandeburgicam d. p. 231. & ſeqq. narrantur, ignotæ rerum noſtrarum autoribus; ſicut nec a quo-

quoquam prodita ſcimus, quæ de offenſa & ſimultate inter Fridericum & Pontifices, ob Archiepiſcopatum Magdeburgenſem ad familiam Brandenburgicam translatum diſſeruntur. Eadem p. 231. *Fridericus* literarum omnium pene rudis deſcribitur, qui tamen Latinæ & Gallicæ linguæ non fuit imperitus. Quæ vero pag. 244. ab amicis Electoris Saxonici dicta referuntur, ut Luthero animum facerent Cajetano ſe ſiſtendi, unde didicerit autor, aſſequi non poſſumus. Ajunt illi inter alia, *metuendum eſſe Maximiliano Cæſari Fridericum, quia facile ab eo dejici imperio poſſet: tenues eſſe Auſtriacæ domus vires, & Electorem Saxonem fœderis Suevici ducem intra tres ſeptimanas ſeptuaginta millium exercitum colligere poſſe, nullo plane ſumptu: protectionem itaque perpetuam Luthero ab illo ſperandam eſſe, quia injurias a Sede Romana ſibi illatas irreparabiles exiſtimaret.* Nihil dici poteſt a veriſimilitudine remotius. Non erat in tota Germania Princeps Maximiliano Cæſari obſtrictior & fidelior, quam Elector Fridericus: nam præter ſanguinis nexum (avia enim ejus fuit amita Cæſaris) miniſterio etiam ſe obligaverat, ſupremumq; aulæ magiſteriũ aliquot annis geſſerat, cui & abſens Cæſar vices ſuas demandabat. Vires erant Electori non ſpernendæ, ſed cum Auſtriacis non comparandæ. Fœderis Suevici ne membrum quidem fuit, nedum caput. De exercitu quæ adduntur, ut & de ira in Pontificem, incredibilia ſunt. Denique ea Friderico cautela fuit, ut neque hoc anno, cum Lutheri doctrina in tenuiſſimis verſaretur initiis, nec poſtea, cum incrementa maxima haberet, protectionem ejus aperte ſuſciperet; imo nec Lutherus eam deſiderabat, ut ex actis literisque ejus conſtat. Porro *Spalatinus* ejus *Conſiliarius* fuiſſe, idemque pauper & multis liberis oneratus, dicitur pag. 254. cum nunquam Conſiliarius, ſed a literis Latinis & a ſacris illi fuerit, cælebs eo tempore, utpote Clericus & Canonicus Altenburgenſis. *Sex Epiſcopatuum Saxoniæ maxima pars in temporalibus invaſa* anno 1530 dicitur tom. II. pag. 153; cum non niſi tres ſint, in quos jus ſibi aſſerunt Saxoniæ Principes, nec Epiſcopis eo tempore ablatum aliquid fuerit, ſed *temporalia* eorum poſt multos demum annos mutationem paſſa ſint. Diſputatio Lutheri & Eccii *Marsburgi* habita eſſe dicitur pag. 264. quam Lipſiæ factam nemo neſcit, & autor alibi agnoſcit. *Pontificii Legati, Caracciolus & Aleander (Alexander* perperam vocatur*) magnifice ab Electore excepti* traduntur

p. 308.

pag. 308; cum illum non niſi fortuito colloquio Coloniæ Agrippinæ in templo acceſſerint, frigide habiti, & in Saxoniam nunquam profecti. *Lutherus Wormatia redux ex cœnobio ſuo Wittenbergenſi raptus & abductus eſſe dicitur*, pag. 317; quod tamen in finibus Thuringiæ, quinque a Wittenberga dierum itinere, factum fuiſſe notorium eſt. Caſtellum in quo latuerit, vocatur *Aſtat* d. pag. 317, & *Alſtat* pag. 372: ſed id erat Wartenburgum, Iſenaco imminens. Alſtet bidui itinere ab Iſenaco diſtat. Ibi inter ſparſos tunc rumores Cochlæo veriſimile viſum fuit Lutherum latuiſſe, quia Muncerus paſtor oppidi erat: Cochlæus autem plenam apud Lutheri adverſarios fidem invenit, calumniandi protervia. *Caroloſtadius primus ex Clericis uxorem duxiſſe* dicitur pag. 371 Tom. I. ſine fundamento; nominant enim hiſtoriæ, ipſiusque Lutheri Epiſtolæ, qui eum præivit, Paſtorem Kembergenſem. Fruſtra etiam ſcribitur pag. 372 Tom. I. *Nicolaum Pelargum* (pannifex erat Zuiccavienſis, homo indoctus & militaris) Lutheri diſcipulum fuiſſe, ſicut & quod de *Muncero* Tom. II. p. 13. narratur. Hos Lutherus nunquam pro ſuis agnovit. *Auguſtiniani Wittenbergenſes* non anno 1523, ſed 1521, *nec omnes*, ſed privatas tantum ſeu ſolitarias miſſas abrogarunt, contra quam pag. 368 refertur. Virgines ex *Vimiguenſi* (Nimeccenſi ſcribere debuit) cœnobio rapuiſſe dicitur *Leonardus Koppe*, *Præpoſitus* (Prevoſt) Wittenbergenſium ſcholarium, ſeu ſtudioſorum, Tom. II. p. 7. Verum Koppius ille Torgenſis ſenator fuit, ſociosque facti non habuit ſtudioſos. *Catharina Boria*, d. pag. 7, quæ inter virgines monaſterio elapſas erat, deſtinata jam tum Luthero fuiſſe, nullo idoneo teſte dici poteſt, cum poſt biennium demum, ex improviſo, & jam ab alio ambita, Luthero nupſerit. Poſtea diverſa plane de Catharina narratio inſtituitur, quaſi alia eſſet, quam de qua d. pag. 7 dictum erat. Jam enim Lib. VII. pag. 86. & 87 *Abbatiſſa Miſnenſis fuiſſe, & in aula potentes cognatos habuiſſe* perhibetur; *Lutherus vero a Friderico Electore a nuptiis prohibitus, cum fratre & ſucceſſore ejus Johanne Friderico* (en iterum hunc pro Johanne patre poſitum) *pactus* dicitur, *ut Abbatiſſam jungere ſibi liceret, quam antea ſæpe inviſiſſet & dein Wittenbergam accerſiſſet:* quæ profecto neque cum raptu ejus ex Nimeccenſi monaſterio conveniunt, neque ulla nituntur fide; cui & repugnat, quod pag. 87 dicitur, *Electorem ſucceſſorem minus addictum*

fuiſſe Lutheri doctrinæ: contrarium enim verum eſt, quia Fridericus tantum connivendo & diſſimulando, Johannes vero ejus frater & ſucceſſor aperte & publice doctrinam illam fovit & profeſſus eſt, ut omnes norunt. Sic etiam hiſtoriæ palam adverſatur, quod pag. 9. 10 ſcribitur, *Lipſienſes* noſtros anno 1523 *bona Eccleſiaſtica invaſiſſe, & edictum ea de republicaſſe*: nam Georgio Duci tunc ſubjecti erant, acerrimo Lutheri hoſti, & eo demum mortuo poſt annos fere XVIII, ad religionis libertatem pervenerunt. *Leiſnici* (oppidum id ad Muldam eſt aliquot milliaribus a Lipſia diſſitum) tale aliquid eo tempore geſtum, in Lutheri tomis reperitur, & aliqua vocis ſimilitudo autorem decepit. Pater Lutheri pag. 367 tom. I. *Jacobus* vocatur, quem alii omnes *Johannem* appellant. Coroloſtadii tumultus, & Lutheri ad eum ſedandum reditus, *ad annum 1523* refertur, cum ad finem 1521 & initium 1522 pertineat. In belli ruſticani narratione, præter alia, erratur inſigniter, pag. 42, tom. 2. quod Electori Saxoniæ Johanni, in pugna ad *Franckenhuſam* (*Cranchauſen* mendoſe ſcribitur) ultimus locus aſſignatur, primus Georgio Duci, qui nullo modo Electorem præcedere potuit, multo minus, qui itidem Electori præponuntur, Brunſuicenſis & Haſſus. Nec Georgius fœderis Suevici, ut narratur, dux fuit, neque copiæ Suevicæ in Thuringiam ad compeſcendos ruſticos venerunt, domi ſatis occupatæ. *Helderang* ſeu *Heldrungen*, pag. 54, non fuit *oppidum*, nedum *primarium* Comitatus Mansfeldenſis, ſed arx cui pagus ejusdem nominis adjacet. *Melanchthon* nec *diſcipulus*, nec *ſecretarius*, nec in *contubernio* Lutheri fuit, donec hic maritus factus eſſet, uti tom. II. pag. 140 ſcribitur: ille etiam prius quam hic uxorem duxit. *Viginti ex familia Saxonica* Principes vixiſſe, tempore pactæ inter Saxonicam & Clivenſem familiam ſucceſſionis, erroneum eſt p. 92. Tom. II, cum vix decem, qui tunc vixerint, patres & filii familias numerari poſſint. Sed hæc, prætermiſſis pluribus, ſpeciminis loco, nec alia, quam diximus mente, notata ſunto.

Haud minori numero & graviora de aliis etiam Germaniæ rebus exempla oſtendi poſſent, quæ paris incuriæ argumentum præbent, aut actorum fidei repugnant; duo ſaltem notabiliora afferemus, & primum quidem pro dignitate nationis Germanicæ. *Georgius Fronſpergius* (rectius *Frundsberg* ſcriberetur) Eques Suevus, *Mindelheimii* Dynaſta,

naſta, Præfectus Comitatus Tirolenſis ſub Maximiliano I & Carolo V Cæſaribus, magni nominis vir fuit, imo & patriæ & equeſtris Nobilitatis decus. Non latuit id Varillaſium; commendat enim in præfatione *Diarium* vitæ ejus, illoque uſum ſe teſtatur *Libro Sexto* (*ſeptimum* ſcribere debuit) hujus hiſtoriæ. Diarium aliud notum nobis non eſt, quam quod diſſimulato nomine compoſuit *Adamus Reiſnerus*, teſte *Cruſio* in *Annal.* Suevicis, Francofurti anno 1568 Germanice editum. Cum hoc vero minime concordant, quæ Varillaſius Libro VII, pag. 95 & in præfatione de Fronſpergio ſcribit. *Stultum & temerarium ei conſilium* tribuit, *quod Romam excidio deſtinaverit*; deſcribit eum *ut belluam, qui brutali omnia impetu agens vera virtute caruerit, & vulgi applauſum ſolidæ laudi ab honeſtis viris prætulerit.* At ex Scriptore vitæ diſcitur, conſilium de Pontifice Romæ oppugnando, nec Fronspergio, nec cui parebat Carolo Borbonio (is enim Cæſaris nomine res Italicas cum ſumma poteſtate curabat) ex deſtinatione, ſed ex neceſſitate, ob ſummam ſtipendii militaris inopiam, captum fuiſſe; imo antequam copiæ ex Hetruria moverentur, Pontificem centum aureorum millibus damnum urbis, quod *viginti millionum* æſtimatur, redimere potuiſſe. Fabula etiam de fune ſerico, quem ſtrangulandi Pontificis cauſa Fronspergius geſtaverit, refutat. Memoratur ibidem, quomodo non ſuo arbitratu aut lubitu, ſed a Ferdinando Auſtriaco rogatus & impulſus Fronspergius, confecto ex oppignoratis ſuis & uxoris bonis, & Ferdinando mutuato ære, 12000 pedites conſcripſerit. Interim non negat autor vitæ, Fronspergium Pontificis erga Cæſarem machinationes vehementer odiſſe & improbaſſe, & pœna dignas ſtatuiſſe. Ex eodem conſtat, Fronspergium quinto decimo poſt captam Romam menſe Mindelhemii deceſſiſſe d. 20 Auguſt. 1528. Incidit nempe duobus fere antequam urbs caperetur menſibus, ex vehementi commotione, cum concione militari tumultuantes ob ſtipendia copias compeſcere non poſſet, in deliquium animi & loquelæ, in finibus Hetruriæ, d. 16 Martii 1527, & inde Ferrariam ductus ultra annum cum morbis conflictatus eſt, nulli rei gerendæ, etſi ſollicitaretur a Ferdinando, idoneus. Atque inde demum domum, ut diximus, reductus diem obiit: tantum abeſt, ut, quemadmodum Varillaſius narrat, *prædam Romanam cum militibus diviſurus ſubito ab equo lapſus deceſſerit.* Corporis

ris robur magnum ei fuit, ſed parva ex hoc laus, maxima ex animi virtute & prudentia, ex inſigni pietate, & ex conſtanti in Heros ſuos Auſtriacos fide. Belluinum ſane dictum ejus non eſt, quod refertur: *bello viris bonis abſtinendum eſſe tribus de cauſis, primum ne innocentes & miſeri opprimantur, ſecundo ob militum ſceleratam vitam, tertio ob ingratum Principum erga bene merentes animum.* Belluinum non magis erat, cum in prælio Ticinenſi cum cohortibus ſuis, idque ex more ſuo, in genua provolutus, ardentibus precibus ad Deum ſe converteret, antequam fortiſſimam Germanorum legionem, quæ Langenmantelio Auguſtano duce Gallis militabat, & in qua robur hoſtilis exercitus conſiſtebat adoriretur, ipſumque Tribunum, a quo ferociter provocabatur, cum omnibus ſuis ad internecionem cæderet. Erratur etiam, cum d. lib. VII ſcribitur, duos Fronſpergii filios Romæ peſte ſublatos eſſe, nam junior tantum, *Melchior*, obiit, ordinum ductor; natu major *Caſparus* paterni exercitus legatus, & virtutum æmulus, aliquot annos ſupervixit. Quantis vero elogiis *Carolus Imperator, Carolus Borbonius, Sfortia* Mediolani Princeps, & *Antonius de Leva* Cæſareus dux, Fronſpergium honoraverint, quas penſiones & ditiones in Mediolanenſi Ducatu ipſi & filio aſſignaverint, nulla hæreſis imputatione, nec mentione, ex diplomatibus Diario inſertis relatu utique digniora videri poſſent, quam quæ in contumeliam nobiliſſimorum & fortiſſimorum virorum ex ſuſpicione vel incertis rumoribus afferuntur.

Reſtat alterum & ultimum, quod pro honore Principum, ex quibus *Sereniſſimus Potentiſſimusque Elector Saxoniæ, Dominus noſter clementiſſimus,* cum aliis ſummi ordinis magnatibus maternum genus ducit, addimus, in quo mire lapſus eſt autor. Scribit enim eodem Lib. VII, pag. 89, *Albertum Brandeburgicum,* qui ex Magiſtro Teutonici ordinis Dux Boruſſiæ factus eſt, ſexaginta novem annos natum fuiſſe (addit *completos*) cum Dorotheam Holſatam (erat autem Friderici I. Daniæ Regis filia) duceret, nec virginem alia mente aut ſpe in decrepiti ſenis nuptias conſenſiſſe, quam ut eo mox defuncto, juniori marito corpus, & ingens, quod pacta fuerit, dotalitium afferret; at (pergit) *egregie deluſa eſt, fit enim gravida, parit filium, cum quo ſpes potiundi opibus mariti decollavit, & quod pejus erat, coacta eſt cum Alberto, qui triginta fere annis ſupervixit, juventam to-*

tam

Digitized by Google

tam tranſigere. Sed alia omnia ex Genealogiarum ſcriptoribus, vel ex Chytræo, quem legit & laudat autor, diſcere potuiſſet. Natus fuit Albertus anno 1490. Dorotheam duxit anno 1525, atque ſic florente ætate, annum nempe trigeſimum quintum agens. Dorothea plurium liberorum mater ex eo facta eſt, ex quibus tamen una ſolum filia ſuperſtes fuit, *Johanni Alberto Meckelburgenſi* Duci poſtea nupta. Deceſſit ipſa Dorothea poſt annos 22, & Albertus anno 1550 ſecundo matrimonio Annam Mariam Brunſvicenſem duxit, ſenex quidem tunc ſexaginta annorum, vegetus tamen, ut *Albertum Fridericum* Boruſſiæ Ducem progigneret, cujus filia altera Electori Saxonico, altera Brandenburgenſi, reliquæ aliis Principibus elocatæ, poſteritatem ſplendidiſſimam & tantis majoribus dignam reliquerunt. Deceſſit *Albertus* a. 1568, cum ætatem ad annum ſeptuageſimum octavum produxiſſet, pro quibus nonaginta novem ei tribuit Varillaſius. Cadunt ergo omnia, quæ de improba illa Dorotheæ ſpe, de tædio mariti, de captato fœde lucro narrantur, falſo Chronologiſmo ſuperſtructa. Cautio ſit ſtudioſæ juventuti, quæ ad hiſtorias vel genealogias ſcribendas, ſæpe promtius quam prudenter properat: cautio etiam ſcripta peregrina legentibus, quorum autores ex præcipiti inſpectione malevolorum aut mendoſorum librorum, & abſque ſufficienti hominum, locorum, temporum notitia, aliquando non tam facta referunt, quam ficta, aut quæ fieri potuiſſe, ex ſuo ſuæque nationis ingenio ratiocinantur.

PHILIPPI A LIMBORCH SS. THEOLOGIÆ inter Remonſtrantes Profeſſoris THEOLOGIA CHRISTIANA.

Amſtelod. apud Henric. Wetſtein, 1686, in 4.

QUod eorum, qui in Belgio Remonſtrantium nomen ſibi ſumſerunt, ſtudium eſt, (ut ex *Simonis Epiſcopii*, qui inter primos ejus Sectæ poſt Arminium faciem novam induentis, celebris extitit, operibus perſpicitur,) pauciſſimos fidei articulos ad ſalutem creditu

Digitized by Google

neceſſarios definire; plerasque controverſias, inter Theologos poſt reformationem a Papatus erroribus, inaniter ſubtiles, & ad pietatis ſtudium plane inutiles, temere & arroganter deciſas judicare; ac proinde iis non obſtantibus, ſuadere pacem & mutuam tolerantiam: id *Stephanum Curcellæum* recte tenuiſſe, in præfatione Operibus ejus præfixa laudat noſter *Philippus a Limborch*, & ipſemet in hac Theologia Chriſtiana proſequitur. Opus univerſum, quod ſynopſis & complementum Inſtitutionum Theologicarum ab Epiſcopio & Curcellæo ſcriptarum dicas, in ſeptem libros diſtribuit.

Primus eſt de Scriptura S. quem de Theologia ac Religione in genere orditur. Religionem naturalem ſufficientem ad peccatorem in gratiam cum Deo reducendum negat, at notitiam Dei innatam cum Socinianis ſociisque impugnat: acquiſitam bene contra Socinum adſtruit, & miracula quoque dari, ex quibus exiſtentia Dei elucefcat, contra atheos evincit. Auctoritatem Scripturæ S. ab ejus veritate & divinitate, non a teſtimonio Eccleſiæ etiam quoad nos pendere, *adverſus Pontificios* aſſerit, ſed ſimul tamen teſtimonium internum Spiritus S. quo nobis divinam illam Scripturæ auctoritatem, ex characteribus ipſi impreſſis infallibiliter perſuaderi docent Theologi, rejicit. Scripturæ perſpicuitate adſtructa, infert pro libertate ſuæ ſectæ, dogmata fidei ad ſalutem neceſſaria, quorum fidem & conſenſum ab aliis requirimus, vocibus ipſius Scripturæ exprimenda eſſe, nec quemquam adſtringendum ad phraſes, ab ipſo Spiritu S. non uſurpatas. *Verſionem Belgicam* reprehendit; ſententiam *Coccejanam* de ſenſu Scripturæ profligat; confeſſiones, catechiſmos, decreta Synodorum fieri, ut ſint norma ſecundaria fidei & conſenſus, improbat. Clavem, qua obſcurus Scripturæ ſenſus eruatur, duplicem proponit, Scripturam & rectam rationem; negat autem Philoſophiam eſſe Scripturæ interpretem, quomodo *Autor Tractatus Paradoxi* nuper voluit.

Liber II Deum & opera divina conſiderat. In anteceſſum monet, ea ſubtilia & intricata, quæ circa attributa divina in ſcholis ventilari ſolent, conſequentiis tantum & ſpeculationibus metaphyſicis niti, nullum aut exiguum ad pietatis exercitium reſpectum habere, ideoque ſine ſalutis jactura ignorari poſſe, audacter non definienda,

da, nec deciſorum fidem aliis imperioſe præſcribendam eſſe. Nomen *Jehovah* juxta ipſum non denotat eſſentiam Dei, ſed conſtantiam in præſtandis promiſſis: ex nomine plurali *Elohim* pluralitas perſonarum in divina eſſentia non ſolide colligitur: quæſtiones, an æternitas Dei ſit duratio fixa, vel ſucceſſiva; quonam modo Deus ſit omnipræſens, in medio relinquendæ. Futurorum contingentium præſcientiam Deo aſſerit, negat vero eſſe articulum fidei neceſſarium plane ad ſalutem creditu, aut eos, qui eam non credunt, errore exitiali teneri. Negat Juſtitiam Dei vindicativam eſſentialem. In doctrina de Omnipotentia Dei, contra *Burmannum* Spinozæ caſtra ſecutum bene diſputat. Ad Trinitatem in divinis probandam renuit uti 1. Joh. V. 7. utpote dubiæ autoritatis dicto: Spiritum S. eſſe Deum concedit, in Scripturis exſerte ita vocari inficiatur. Inter perſonas tres divinas ſubordinationem facit; Patrem ſuper Filium & Spiritum S. eminere ait dignitate & poteſtate. Suadet, ut in hoc myſterio abſtinentes a terminis philoſophicis, loquamur vocibus & phraſibus Scripturæ S. Decreta Dei non eſſe ipſam eſſentiam divinam, ſed liberas volitiones ab eſſentia revera diſtinctas ſtatuit, ideoque æterna ipſa non admittit. Primam creationem longo tempore anteceſſiſſe ſecundam, credibile putat. Maxime probabilem judicat ſententiam eorum, qui credunt Angelos diu ante mundum hunc viſibilem a Deo conditos, & ſupremi cœli incolas fuiſſe. Per Spiritum DEI Gen. I, intelligit ventum ingentem, aut agitationem divina virtute productam. Imaginem DEI in homine fuiſſe ſitam in dominio ſuper omnes creaturas docet, non ſimul in juſtitia originali, non in immortalitate. Quæſtionem, an conſervatio creaturarum ſit actus DEI poſitivus, an negativus, indeciſam in medio relinqui poſſe opinatur.

Libro Tertio de Redemtione, ſpeciali quodam Providentiæ modo tractaturus, occaſionem ejus, miſeriam hominis, in quam per peccatum lapſus eſt, præmittit. Negat primam comminationem Gen. II, 17. ultra mortem naturalem quicquam continere; negat promisſionem vitæ æternæ ullam factam fuiſſe primo homini. Negat Adamum ex peccato contraxiſſe impotentiam bonum faciendi. Negat primum Adami & Evæ peccatum, poſteris ipſorum eſſe imputatum. In-

Digitized by Google

Infantibus peccatum originis connaſci itidem negat. Negat extra fœdus DEI cum Abrahamo conſtitutos, convenienter tamen legi naturæ, monitisque DEI generalibus vitam inſtituentes, vita æterna excluſos eſſe. Negat Deum peccata absque ſatisfactione remittere non potuiſſe. Negat Chriſtum patientem ſuſtinuiſſe aut ſenſiſſe pœnas damnandorum. Negat omnipræſentiam Chriſti DEI & hominis, Chriſtum aſſerit Legislatorem, qui præcepta ſub N. T. dederit proprie dicta, ac legem Moſis novis additionibus perfecerit. Adverſus *Socinum* bene propugnat, mortem Chriſti habuiſſe rationem ſacrificii proprie dicti, per quam Deus ex irato placatus eſt redditus, peccataque, iræ ſuæ cauſam, remittere voluit; ſed quod negat tum obedientiam Chriſti activam noſtri loco, tum paſſivam pro omnibus pœnis debitis peccatis noſtris, ac ſolum vult eundem pro nobis tuliſſe miſeriam gravem & mortem cruentam, cenſuram Theologorum noſtrorum incurret, quibus nec ea quæ de dignitate & vi ſacrificii a Chriſto peracti ſentit, ſatisfacient. Jeſum eſſe Chriſtum adverſus Judæos nervoſe demonſtrans, Marshami *de Septuaginta hebdomadibus Danielis* interpretationem confutat.

Lib. IV, de Prædeſtinatione divina hominum, tam ad ſalutem quam ad damnationem tractans, totam controverſiam, in Actis Synodi Dordracenæ adverſus Contra-Remonſtrantes copioſe diſcuſſam, in compendium redegit, præcipua argumenta ſelegit, eaque ab exceptionibus vindicavit, ad objectiones adverſariorum reſpondit. Sumſit autem ſibi præcipue refutanda *Wilhelmi Ameſii Antiſynodalia*, quem multi invictum habeant, & pro malleo Remonſtrantium, quod a nemine eorum peculiariter ſit refutatus.

Lib. V Præcepta Novi Fœderis proponit. De quibus *in genere* diſſerens, opera irregenitorum bona prædicat; motus primo primos peccatorum numero eximit: peccati mortalis ac venialis novas notiones excudit: peccatum in Spiritum S. interpretatur de eo, quo opera miraculoſa, a Servatore noſtro virtute Spiritus S. patrata, adſcribuntur Diabolo; unde hoc peccatum hodie vix locum habere poſſe concludit. Hinc ad *ſpeciales virtutes Chriſtianas* a Jeſu Chriſto nobis mandatas progreſſurus, præmonet omnia officia noſtra in N.T.

N. T. frequenter venire nomine Fidei, quam exponit per obedientiam divinorum præceptorum. Virtutes ipſas generatim diſtribuit in intellectuales, quales nominat duas, ſcientiam & prudentiam; ac in morales, quas rurſum in varias claſſes diſpeſcit. Generales, quæ univerſum hominis Chriſtiani officium ſummatim comprehendant, dicit duas, fidem in Jeſum Chriſtum & reſipiſcentiam. Fidei antecedens ipſi eſt ſcientia; formalis actus aſſenſus, illiq; juncta fiducia; objectum in ſpecie, Jeſum eſſe Chriſtum, i.e. Jeſum eſſe Salvatorem illum, cui homines ſalvandi munus a Patre impoſitum eſt. Nam eo enunciato præciſe contineri ait, quæ munus Jeſu concernunt, non quæ perſonam, ejus naturas, harumque unionem. Quare pronunciat, filiationem æternam non eſſe neceſſarium fidei Chriſtianæ objectum, nec duas in Chriſto naturas, nec modum unionis inter ipſas, nec incarnationem æterni verbi. Conſequentem fidei actum, obedientiam eſſe docet. Fidei cauſas expendens, ſtatuit fidem eſſe obedientiæ noſtræ actum, a voluntate noſtra, per gratiam divinam prævenientem & concomitantem excitata, elicitum. In diviſionibus Fidei cenſet, vivam ac mortuam fidem differre, non ſpecie ſed gradu; ac omnem fidem in ſe nude ſpectatam mortuam eſſe, vitam autem accipere ab operibus. Reſipiſcentiam proprie in dolore animi de peccatis commiſſis ponit, cujus effectus, confeſſio DEO facta, ac propoſitum efficax vitam emendandi. Negat in regenitis manere concupiſcentiæ innatæ reliquias; negat porro regenerationem in hac vita tantum inchoatam eſſe; itidem ſanctiſſima noſtra opera peccatis eſſe inquinata, ab inhabitante concupiſcentia, negat. Virtutes, quæ Chriſtiani hominis officium diſtincte & per partes explicant, ratione triplicis objecti trifariam partitur. Quæ Deum reſpiciunt, nomine Pietatis; quæ proximum, nomine Juſtitiæ, ſeu potius Charitatis; quæ nos ipſos, Temperantiæ, ſeu non Dilectionis mundi appellatione complectitur. Singulas earum virtutum partes excerpere, longum ſit. Multa bene dicta ſunt, non pauca etiam improbabunt Theologi, in quibus præcipua nunc ſuccurrunt; eos qui circa eſſentiam divinam errant, non alium habere aut colere Deum; cultus religioſi objectum non includere tres perſonas in eſſentia divina; Judæos

non colere alienum Deum; cultum Jeſu Chriſti ut Mediatoris, non eſſe abſolute ſummum, ſed cultui Patris ſubordinatum; Angelos in V. T. ut legatos DEI, fuiſſe adoratos; ſub Lege Moſis odium erga inimicos proprios fuiſſe licitum, in religione Chriſtiana demum prohibitum. Officiis, quæ omnibus Chriſtianis ex æquo præſcripta ſunt expenſis, tradit, quæ ſingulis juxta diverſæ vitæ ſtatum ſunt neceſſaria. Iſtis præceptis Jeſu Chriſti moralibus, ſubjungit ceremonialia, ut vocat, ſive Sacramenta, Baptiſmum & Cœnam Domini. Horum efficaciam omnem in ſignificando collocat. Pædobaptiſmum non eſſe neceſſarium arbitratur, quanquam licitum habeat contra Anabaptiſtas. In Cœna ſacra dari dicit merum panem & vinum, quæ tamen ſigna ſint corporis ac ſanguinis Chriſti, in quantum ceremonia illa fractionis panis, & effuſionis vini adumbretur, qua ratione corpus Chriſti pro nobis ſit fractum, & ſanguis effuſus. Hinc non ſolum Evangelicorum manducationem realem, ſed & Reformatorum ſpiritualem explodit. Clauſula libri eſt, hominem gratia DEI adjutum poſſe ea omnia præcepta iſta perfectionis menſura *implere*, qua Deus eorum obſervationem ſub æternæ condemnationis denunciatione a nobis exigit.

Liber Sextus promiſſa & minas Novi Fœderis enumerat. Initio quæſtionem, an licitum ſit ſpe præmii Deo obedire, affirmat multis argumentis. Promiſſa vero dicit reſpicere vel vitam hanc animalem, puta largitionem eorum, quæ ad noſtri ſuſtentationem ſunt neceſſaria; vel vitam ſpiritualem. Et quidem quæ hanc concernunt, ſunt actus divini, qui vel in hac vita, vel in futura implentur. Actus ſalutares, quos Deus in hac vita fidelibus confert, nominat Electionem, Adoptionem in filios, Juſtificationem, Sanctificationem, Obſignationem per Spiritum S. Electionem definit actum DEI, qui in tempore fit, quo fideles ſegregat ex impia pereuntium turba, & ex ordine damnandorum exemptos, velut in peculium ſuum ſeponit, & ordini ſalvandorum inſcribit. Atque hoc modo electos, reprobos ſua culpa fieri poſſe ſtatuit. In juſtificatione hominis peccatoris coram Deo, negat juſtitiam Chriſti nobis imputari in *juſtitiam* propter Chriſtum, ſed vult acceptari juſtitiam noſtram *imperfectam* pro perfecta, propter Chriſtum, adeoque nos juſtificari operibus, inter

quæ

Digitized by Google

quæ & fides eſt, evangelicis. Actus his oppoſitos, quibus Deus circa peccatores impœnitentes in hoc ſeculo occupatur, recenſet, Reprobationem, Excœcationem & Indurationem. Poſt hanc vitam, negat animas piorum ſtatim frui beata viſione DEI, & impiorum animas mox infernali igne torqueri. Utrum eadem numero corpora ſint reſurrectura, an vero Deus corpora glorioſa eorum loco ſit producturus, inter curioſas quæſtiones, non neceſſarias, non utiles, numerat, cenſet tamen probabilius, eadem numero corpora reſurrectura. Beatos non viſuros eſſentiam divinam opinatur, ſed ſplendorem quendam eximium a Deo diffuſum.

Liber Septimus & ultimus Eccleſiam Jeſu Chriſti ſiſtit. Diſceptationem, an Eccleſia V. T. eadem ſpecie fuerit cum Eccleſia N. T. inutilem reputat. Excommunicationem pro inſtituto humano habet. Synodos nec ad bene eſſe Eccleſiæ abſolute neceſſarias æſtimat; ad decreta earundem neminem vult obſtringi. *Mutuam* tandem diſſentientium in dogmatibus non neceſſariis *Tolerantiam* perſuaſurus, pauca numero neceſſaria ſancit, ac nonniſi ea, quæ vel in Scriptura clare ac perſpicue extant, addita neceſſitatis nota, quorum ſumma in Apoſtolico Symbolo continetur; vel ſine quibus ſanctimoniæ ſtudium, aut æternæ vitæ ſpes ſubſiſtere nequit. *Per prius requiſitum* neceſſariorum numero excludit 1. voces trinitatis, perſonæ, ὁμουσίας, & in materia de Sacerdotio Chriſti, meriti, ſatisfactionis vocabula. 2. quæ per obſcuras ac ſubtiles conſequentias eliciuntur, qualia multa ſunt de DEO ac divina eſſentia, attributis ac decretis. 3. quæ clare in Scriptura exſtant, ſed non addita neceſſitatis nota. His accenſet multas de Juſtificatione diſputationes. *Per poſterius requiſitum* removet 1. pure ſpeculativa, quæ nullam omnino ad pietatis exercitium relationem habent. 2. quæ ad praxin relata, utilitatem quidem habere poſſunt, non tamen ſimpliciter connexionem cum ea neceſſariam habent, v. g. quæſtionem de pædobaptiſmo, de diſcrimine præceptorum V. & N. T. utrum Jeſus legem Moſaicam novorum præceptorum additione perfecerit. 3. quæ ex ſe arctam quidem & neceſſariam cum mandatorum divinorum obſervatione connexionem habent, quam tamen errantes, ſive ignorantia quadam, ſive judicii infirmitate non animadvertunt. Illuſtre hujus exemplum profert doctrinā de abſoluta prædeſtinatione. Similiter circa præcepta morum *errores*

Digitized by Google

alios exitiales judicat, qualis eſt Pontificiorum de cultu imaginum, & panis Euchariſtici; eorundem & Reformatorum de hæreticidio; *alios non exitiales*, quales eorum, qui munus magiſtratus & juramentum Chriſtiano illicitum credunt. Errores circa ceremonias, baptiſmum & cœnam Domini, non fundamentales habet, modo idololatria Pontificia abſit. Inter eos ergo, qui in non neceſſariis illis paucis ad ſalutem diſſident, mutuam tolerantiam multis argumentis commendat, oſtenditque qua ratione illa coli poſſit, ut unusquisq; prophetandi libertatem habeat, omnis confuſio vitetur ac veritas conſervetur.

Quanquam igitur non pauca in hac Theologia Chriſtiana docentur, quæ diſplicebunt Theologis orthodoxis; iis tamen, quæ adverſus Pontificios, Reformatos, Anabaptiſtas, Hugonis Grotii ſententiam de Antichriſto, perſpicue & erudite dixit, laudem ſuam nemo negabit.

SOME ANIMADVERSIONS UPON A BOOCK intituled THE THEORY of the EARTH, by Herbert Lord Bishop of Hereford.

i. e.

Herberti Epiſcopi Herefordienſis Animadverſiones nonnullæ in librum, cui titulus, THEORIA TELLURIS.

Londini, apud Carolum Harperum, 1685, in 8.

THomæ Burnetii *Theoriam Telluris Sacram* Latine conſcriptam, quintoque abhinc anno publici juris factam, in Acta noſtra anno ſequente 1682, pag. 70 retulimus. Eandem non ſine augmento *Anglice* editam Londini in fol. Regique dicatam anno 1684, nunc Lectorem latere nolumus, cum vernacula hac editione uſus ſit illius adverſarius *Herbertus*, Herefordienſis Epiſcopus; cui cum videretur Burnetius ingenio variaque lectione contra Scripturæ auctoritatem totiusque hactenus orbis fidem abuti, deliriaque e Gentilium, Epicuri

præ-

Digitized by Google

præſertim, Marcionitarum item & Manichæorum, imo Atheorum lacunis hauſta, ceu vera & divinitus tradita, magna cum animi confidentia Chriſtianis propinare, indignum ipſe cenſuit, Theoriam illam a quamplurimis applauſu, a nemine animadverſione exceptam fuiſſe. Unde quamvis jam ſecundum ſupra octogeſimum annum ageret, necniſi altero eoque ſatis hebeti oculo uti poſſet, ſibi temperare non potuit, quin publico hoc ſcripto illam confutaret, ex quo aliquoties repetito commercio literarum (ad quarum etiam contenta liber hic ſubinde collimat, utut talia in ipſa Theoria revera haud extent,) Burnetium ad ſaniora perducere fruſtra tentaverat.

Diſſertatio ipſa triplici ſectione abſolvitur. *Prima* quidem expenduntur dicta *II. Pet. III. 5.6.7. Proverb. VIII. 23. 28. Pſalm. XXIV. 1. 2. CXXXVI, 4. 6.* quibus Burnetius ſuam telluris primævæ ideam ſuperſtruxerat, oſtenditurque, ea præter, imo contra Autorum ſacrorum mentem illuc detorta eſſe.

Sectione *altera* in deſtruenda explicatione *Diluvii* Burnetiana occupatus eſt Auctor. Scilicet, uti ex *loco Actorum noſtrorum ſupra allegato* latius videre eſt, ſtatuit Burnetius, exteriorem tum terræ cruſtam, (quam, poſt factam ex Chao diverſæ naturæ particularum ſecundum innatam cujusque gravitatem ſeparationem, ex materia oleoſa, abyſſo aquarum ſupernatante, & delapſis in eam ſucceſſu temporis aeris pulviſculis concreviſſe ac induruiſſe vult,) nimio continuoque Solis ardore fatiſcentem rimas agere cœpiſſe, ac excitatis dein ab eodem Sole ex abyſſo per rarefactionem vaporibus ſpecie quadam terræmotus undiq; diſſiluiſſe in fruſta, atque his cum impetu in abyſſum ruentibus, tantam aquarum inundationem contigiſſe. Oſtendere itaque laborat Herbertus, hanc explicandi methodum *non eſſe neceſſariam*, cum *aut* aquæ ſupracœleſtes (*Gen. I. 6. 7.*) & infracœleſtes (*Pſalm. XXXVII, 7.*) ſimul ſumtæ eadem facilitate orbem tegere potuerint, qua primo mundi die ante ſeparationem illam primævam eum texiſſe leguntur *Gen. I. 2: aut* aquæ infracœleſtes divino miraculo (uti panes, quibus auditorum ſuorum famem explevit Servator) ſenſim multiplicari valuerint, nec indignior miraculo videatur πανωλεθρία generis humani, ac victoria Joſuæ adverſus Amoræos,

Digitized by Google

aut ſanatio Ezechiæ. Porro *nec Moſaicæ deſcriptioni conſonam*, utpote quæ per gradus aquam creviſſe memoret; *econtra totius Chriſtiani Iudaicique orbis opinionibus adverſam*, cum extra dubium tamen eſſe videatur, Noachidas exactam illius rei ſcitu, imo creditu maxime neceſſariæ memoriam ad poſteros transmiſiſſe; *multis denique abſurdis obnoxiam* oſtendit. Sic v. g. abſurditatis arguit, quod juxta hanc ſententiam, Solis calor per terræ ambitum ſeu cruſtam illam extrinſecam, quavis tamen nive millies profundiorem habitam, penetrarit in abyſſi aquas usque, in regionibus etiam temperatis & Borealioribus, cum tamen camera arcuata terræ ſuperficie viginti perticis profundior, in zona licet torrida, eidem hodie impervia deprehendatur: item quod tota terræ ſuperficies imaginario iſto terræ motu undique diffracta fuerit, nec rupturæ aliquot in zonæ torridæ regione, Solis æſtui maxime expoſita, ſufficere potuerint vaporibus ſubterraneis emittendis, cum quilibet tamen terræ motus ſedari ſoleat, ubi æſtuantes vapores vel unico loco exitum nanciſcantur: denique quod Noachus modo ſubſidente terra in abyſſum dejectus, modo reſilientibus terræ motibus undisve ad nubes propemodum rejectus, vitæ periculum non adierit, & quæ id genus alia ſunt.

Sectione *ultima* ſub examen revocatur Telluris Burnetianæ fabrica, probaturque primo, *non neceſſarium* eſſe cum Burnetio terram primævam undique uniformem & lævigatam ſtatuere, eo quod hodiernæ telluris moles inæqualis, ſubeſa, horrida, operis divini nomine indigna ſit. Objicit enim illi Herbertus inſtantiæ vice Microcoſmi corpus, membris variis, inæqualibus, externis, internis, extantibus, depreſſis, hirſutis, glabris, aſperis, lævigatis, carneis, oſſeis conſtans, cujus præſertim inteſtina variam formam habeant, confuſiſſimumque ſitum obtinere videantur. Sed & *injucundam* futuram fuiſſe telluris Burnetianæ faciem urget, cum vel ſola nos varietas delectare ſoleat. Additur, *falſis* fabricæ talis commentum *principiis niti*, chao ſcilicet Epicuri, materia aliqua oleaginea, quintoque adeo elemento, aliis; *abſurdorumq; feraciſſimam* eſſe, inter quæ ſequentia familiam ducant: *quod* piſces & aves ex aquis productæ (*Gen. I. 10.*) ultra ſedecim ſecula intra telluris carceres procul ab omni hominum conſpectu latuerint; *quod* ita non hexaemeron, ſed longiſ-

ſimum

ſimum temporis ſpatium Creationi impenſum dici debeat, cum vix citius ſedimentum terræ centralis ſubſiſtere, aqua abs oleo diſtingui, huic craſſiores aeris particulæ inhærere, & ſic in teſtam concreſcere potuerint; *quod* tellus tanta pinguedine & fertilitate prædita fuiſſe feratur, ut animalia viva perfectaque ſinu, ſua ſponte excluſerit, cum tamen videatur tota fere lapidea fuiſſe, eo quod montium noſtrorum cacumina, (quæ rudera terræ primigeniæ, in quibus non ſubſtantiæ ſed ſitus tantum mutatio contigerit, Burnetio audiunt) duriſſima & ſolidiſſima offendantur. Improbabile quoque cenſet Auctor, particulas ob gravitatem ex aere delapſas oleo inhæſiſſe, nec ulterius, cum tamen graves ac terreæ eſſent, abyſſum quoque penetrare potuiſſe: pariter, quod particulæ minerales & metallicæ tam inæqualiter, ut hodie in fodinis reperiuntur, olei partibus immerſæ fuerint; quod Telluris planeta ob vicinorum planetarum preſſionem e ſphærico ovalis evaſiſſe perhibeatur, cum tamen ſphæræ duæ ſe invicem comprimentes, in circulum potius extendi ſoleant æqualiter, non in ovi figuram. Nec minus denique abſurda Herberto videtur Burnetii ratio deducendi rivos paradiſiacos, per ſuperficiem terræ perfecte ſphæricæ aut æquabilis: pluviam enim, quam ille verſus polos tantum æqualiter placideque delapſam unice fluminibus iſtis materiam ſuffeciſſe credit, aut æqualiter a terra hauriri, aut æqualiter per omnia terræ, exacte ſcilicet lævigatæ, puncta promanare debuiſſe, nec ſic ullam ad hunc illumve terræ tractum in fluminis alveum excavandi vim habere potuiſſe, Auctor noſter autumat.

LIBRI NOVI
hoc anno impreſſi.

Hiſtoria plantarum, ſpecies hactenus editas aliasque inſuper multas noviter inventas & deſcriptas complectens; Auctore Joh. Raio. Tomus I. Londini, in fol.

Journal du Voyage du Chevalier Chardin en Perſe & aux Indes Orientales, par le Mer noire & par la Colchide. Premiere partie, qui contient le Voyage de Paris a Iſpahan. A Londres in fol. Il ſe vend a Lipſic chez J. F. Gleditſch.

Thr

The Life of James Usher late Lord Arch-Biſhop of Armagh: VVith: Collection of three hundred Letters betvveen the ſaid Lord and moſt of the eminenteſt perſons in his time. Publiſhed by Richard Parr. London in fol.

Aſtro-Meteorologica: or Aphoriſms and Diſcourſes of the Bodies Cœleſtial, their natures and influences; collected from the Obſervation at leiſure times, of above thirty years; by J. Goad. London in fol.

Several Chirurgical Treatiſes: by Richard VViſeman, Sergeant-Chirurgeon. The ſecond edition. London in fol.

Hugonis Grotii Epiſtolæ. Amſtelod. in fol.

Theſaurus Linguæ ſanctæ, ſive Concordantiale Lexicon Hebræo-Latino-Biblicum, in quo Lexica Hebraica omnia huc uſque edita ſuccincte exhibentur, una cum Concordantiis Hebraicis; auct. Gul. Robertſon. Londini in 4.

Diſquiſitio Theologica de Charitate ad obtinendam veniam peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ per contritionem neceſſaria. Embricæ in 8.

Angliæ Notitia, ſive præſens Status Angliæ ſuccincte enucleatus, auct. Thoma VVood. Oxonii & Amſtel., in 12.

Hiſtoire du Monde, par Mr. Chevreau. a Paris in 4, voll. 2.

La Science & l' Art des Deviſes dreſſez ſur de nouvelles regles, par le P. Meneſtrier de la Comp. de Jeſus. a Paris in 8.

D. Petri Stockmans Opera, quotquot hactenus edita fuere, omnia. Bruxellis.

Ad Guilielmi Cave Chartophylacium Eccleſiaſticum Paralipomena, autore Paulo Colomeſio Bibliothecæ Lambethanæ Curatore. Londini in 8.

Reflexions ſur les differens de la Religion avec les preuves de la Tradition Eccleſiaſtique. a Paris in 12.

Hiſtoire des Avanturiers & des Boucaniers, par Alexandre Olivier Oexmelin. a Paris 2. voll. in 12.

La Morale du Monde, ou Converſations, par M. de S. D. R. ou Scuderi. a Paris 2. voll. in 12.

La Morale de l'Evangile, ou l' on traite de la Nature de la Vertu Chrétienne &c. traduit de l' Anglois de Mr. Lucas. a Amſterdam in 12.

Inſtructions Crétiennes ſur les Sacremens & ſur les ceremonies avec leſquelles l' Egliſe les adminiſtre. a Bruxelles in 12.

Avertiſſement charitable a ceux, qui compoſoient autrefois les Egliſes de Poitou &c. a Cologne in 12.

Orophile en deſordre, ou L' Art convaincu d' impoſture dans l' uſage de Seignée. a Cologne in 12.

N. XI.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Novembris, Anno M DC LXXXXVI.

DON ISAACI ABARBENELIS COMmentarius in Prophetas priores, h. e. Joſuam, Judices, librum utrumque Samuelis & Regum. Acceſſerunt indices Latini locupletiſſimi.

Lipſiæ, apud M. G. Weidmannum, 1686. in fol.

EX quo literæ inter Judæos Occidentales, Chriſtianorum æmulos, exſplendeſcere cœperunt, duo præcipua in iſta caligine effulſere lumina, *Maimonides* atque *Abarbenel*, Hiſpani. Neutri rara defuit doctrina, excellens ingenium, gravis prudentia, nobiliſſima literarum præſidia. Nec minus ſummis uterque rebus præfuit in aulis Regum atque Principum. Ut ſuo hi nominis ſplendore & vaſtis literarum monumentis, ſuſpenſam teneant hactenus longam doctæ æque ac imperitæ gentis Judaicæ catervam, quam inani ſpe alius, quam per Jeſum Chriſtum factæ, liberationis vel ſoli lactant. Et tam late quidem gemina hæc lux radios ſuos ſparſit, ut & Chriſtianorum oculos perſtrinxerit, eorundemque vultum in ſe converterit. Ea quippe gens, cui Hebræa lingua fuerat vernacula, & quam antiquitatis Judaicæ eſſe peritiſſimam eſt conſentaneum, magnam fontibus ſacris lucem non ſine cauſa hactenus promiſit: dum & ritus ſacri, & Hebræa phraſis, propter obſcuram ſuam antiquitatem illuſtrari magnopere deſiderant. Sicuti vel recentiſſimæ de Hebræorum legibus controverſiæ maximam partem illis duobus Doctoribus debentur. Accedit, quod Chriſtia-

norum interſit, arma & machinas noſſe, quibus ſe Judæi jam olim in hunc usque diem adverſus Eccleſiam muniverunt; quæ vel extorquenda, vel in eorumnet ſalutem ipſis opponenda, ſi qua ad Evangelicæ veritatis confeſſionem perducantur, ac per Jeſum Chriſtum tandem nobiſcum ſalventur. Sic paſſi ſunt Doctores Chriſtiani, ſua caſtra ab illis luminibus eminus irradiari.

Etſi vero hi Rabbinorum principes de palma, apud Judæos non minus ac Chriſtianos obtinenda, inter ſe decertent, & autoritate ac gloria ſibi vix cedant: parum tamen abeſt, quin ætate poſterior *Abarbenel* Maimonidi eam præripiat, vel ob ſolos in Scripturam Commentarios luculentiſſimos. Maxime vero ſi attendatur, *Abarbenelem* diu a Maimonidis obitu, multis ac duriſſimis perſecutionibus exhauſtæ penitus genti, ac deſperationi proximæ ultimum reddidiſſe ſpiritum, quem hodienum trahit. Id quod præter hiſtoriam, & librorum ab eo conſcriptorum nervum, pertinax quoque gentis jactantia, & vel noviſſima Uri Veibes Hebræorum fontium verſio Germanica, ſatis abundeque docent. Perſuaſiſſimi namque ſunt, hunc doctorem cuncta Chriſtianorum argumenta ſolidiſſime ſolviſſe, ut nulla elabendi rima ſuperſit, omnemque eorum doctrinam funditus evertiſſe. Nec niſi magna de hocce ſuo heroe venditat gens palabunda, non vulgaria in eo quærens fictæ ſpei glorioſi redemptoris præſidia.

Illuſtrem illius ex Davide Rege proſapiam jactat populus in exilio ſuo arrogantiſſimus: nec diſſimulat ipſe *Abarbenel*, ſuæ gentisque exulantis gloriæ quam tenacisſimus. Siquidem in *Commentario in Zachariam cap. XI. fol. 293. col. 4. fin.* a R. Aben Eſra & R. Benjamin relatum quidem meminit, in celebri *Orientis* urbe *Bagdad* Davidis ſupereſſe poſteros, cum antiquis libris genealogicis: fide vero R. Iſaac Ben Geath nobiliorem progeniem Davidicam, familiæ ſuæ charactere inſignem, in *Occidente* celebrat: dum ſub primi templi *παρολεϑρίαν* duæ in *Hiſpaniam* ex ſtirpe Davidica ſint delapſæ familiæ, quarum una בני דאוד *Lucenæ*, altera בני אברבנאל *Seviliæ* ſedem acceperit, poſteritatemque propagaverit: cujus migrationis hiſtoriam contexuit Autor in *Comment. in 2 Reg. 25. f. 305. col. 2.* Quanquam *R. Salomo ben Virga* in *Schebeth Jehuda* fol. 11. ſeqq non diffiteatur, Alphonſum Luſitaniæ Regem, Thomæ, migrationem iſtam fuſe diducenti,

Digitized by Google

centi, ac regiam Rabbini originem adſtruenti, adduci non potuiſſe, ut crederet, qui genealogias dubiis ἀπεράντοις implicitas urſit. Ut caute agant poſteri, qui libros Abarbenelis Genealogicos, in exiliorum, quæ ſubiit tantus vir, tumultu deperditos affirmant. Ceterum e majoribus Noſter *Caſtellam* Hiſpaniæ, ex parentibus *Olyſſiponem* Luſitaniæ agnovit patriam, lucemque hanc vidit anno mundi 5197, ſive a nato Chriſto anno 1437, patre uſus Jehuda, avo Samuele. Ibidem educatus, inſtitutus, atque ad ſummas in aula dignitates ab Alphonſo Rege evectus, honorum culmen tenuit usque ad annum ætatis ſuæ quadrageſimum quintum, quo Rex Alphonſus vivere deſiit, ac eundem vitæ ſuæ & Abarbenelis fortunæ terminum poſuit. Johannes enim regni hæres, imperium capeſſens, parentis defuncti ſummos miniſtros, interque eos Abarbenelem, non honoribus ſolum exuit, ſed &, ſi fides *Autori* habenda in *præfat. in Joſuam*, eorum necem paravit, hoc prætextu, quod inſidias, quas ſibi ſuoque regno, quod Hiſpanis eſſent tradituri, ſtruerent, inſidiis eludere teneretur. Harum rerum inſcius initio Abarbenel, nil minus quam cædem metuens, ad Regem adventum maturare juſſus, in itinere vero in diverſorio de machinis atque inſidiis certior factus, fuga ſalutem in nocte intempeſta quæſivit, & circa mediam alterius diei noctem regni Caſtellæ fines attigit. Rex videns, milites ad prehendendum vivum vel cæſum advehendum fugientem miſſos, fruſtra laboraſſe, ac Abarbenelem evaſiſſe, omnes ejus opes atque facultates invaſit. Inchoaverat Olyſſiponæ *Commentarium in Deuteronomion*: ſed in fuga occupato e muſeo ſurreptum una cum reliquis libris, conqueritur in *Præfat. in Deuteron.* Sed non prætereundum, eſſe Chriſtianos, qui ingentis hujus infortunii & exilii duriſſimi cauſam in ipſummet Abarbenelem devolvant, eumque ſuæ fortunæ fabrum dicant. Quippe quod Johannes, Luſitanorum Rex, agnita Judæi malitia, hunc a ſe repulerit, gravius etiam in eum animadverſurus, niſi ab innata humanitate fuiſſet prohibitus. Abarbenelem igitur criminum conſcium, & a propria conſcientia accuſatum, ſolum vertere Luſitanicum conſtituiſſe, proindeque noctu aufugiſſe, ſeque in Caſtellæ regnum citius, quam credi poſſit, contuliſſe. Quicquid ſit, exul, ſede in Caſtilienſi regno quæſita, docendo ac ſcribendo vitæ aliquod tempus illic tranſegit A. C. 1484. Et eo quidem anno exaravit *Commentarium in tres priorum Prophetarum*

 libros,

libros, Joſuæ, Judicum, Samuelis. Poſthæc a Ferdinando Catholico, Hiſpaniæ Rege, in aulam adſcitus, & inter miniſtros cooptatus. Quo in honore verſatus eſt octennio, usque ad A. C. 1492. Quinquageſimum jam & quintum agens annum, acerbiora fata eſt expertus. Siquidem eo tempore, quo Granatæ regnum Mauris eripuerat Rex, ferale decretum fuit cuſum, devotionis & erga Deum obſervantiæ ac gratitudinis teſtandæ cauſa, Judæos intra trium menſium ſpatium vel baptiſmatis lavacro tingendos, vel regno ejiciendos eſſe. Abarbenel ſuæ univerſæque gentis ſalutis ſtudioſiſſimus, ſupplex apud Regem intercedere non intermiſit, operam vero omnem perdidit, Regina imprimis Eliſabetha precibus ejus adverſante. Quanquam neque hic deſint ex Chriſtianis, qui majoris hujus quoque mali autorem faciant ipſum Abarbenelem, qui pecuniariam mercaturam in regno Caſtellæ faciens, hac via aulam ſit ingreſſus, artibusque Judaicis callidiſſime exercitis, divitias multas aurique ingentem ſummam cumulaverit; poteſtatem tyrannicam in pauperes exercuerit, uſuris omnia corroſerit, magnificos & illuſtriores titulos, ſolis nobilibus & ingenuis Hiſpaniarum familiis debitos, ſuperbe ambierit: indeque, cum religionis Chriſtianæ iniquiſſimus eſſet hoſtis, ipſe potiſſimum inter reliquos Judæos effecerit, ut excidium ſibi familiæque ſuæ & toti Judæorum populo pararetur. Dum itaque in exilium pulſa CCC millia Judæorum, Noſter cum ſua familia altera vice profugus, navi in *Italiam* vectus eſt, appulitque *Neapolim* A. C. 1493; ubi eodem anno *Commentarium in libros Regum* confecit. Et hic in aulam Ferdinandi, & poſt hunc Alphonſi Regis penetrat, conſuetis, ut iterum aliqui opinantur, artibus, cum veteranum aulicum, rerumque Luſitanorum & Caſtellæ Regum apprime peritum ſe jactaret. Quiete pauliſper potitus, mox tertium fit exul. Carolus enim VIII Galliæ Rex, ab obitu Ferdinandi, Neapolitanorum Regis, bello regnum Neapolitanum ſuo ſubjiciens imperio, Alphonſum regno ejecit, ac *Meſſenem* in *Siciliam* concedere adegit, cumque eo Noſtrum, individuum illius comitem. Sic direpta iterum ſupellectile & libris perditis, Alphonſo quoque morbo paulo poſt extincto, incertis ſedibus eſt jactatus; usque dum navi denuo ſe credens, in maris Jonii inſulam *Corcyram* deferretur. Iſtic hoſpes *Commentarium in Eſaiam* incho-

Digitized by Google

inchoavit A. C. 1495, ſed propter alios ſcribendi labores filum abrupit. Magni interea fuit gaudii materia, cum in eum, quem olim Olyſſiponæ inceperat in Deuteronomion Commentarium, ſibique ereptum doluerat, hic fato quodam incideret. In *Italiam* redux, *Monopolim* in *Apulia* elegit, ubi, tanquam in aſylo, tuto deliteſceret, & Gallorum injurias effugeret. Diu hic latitans *Commentarium in Deuteron.* abſolvit, A. C. 1496. Conſcripſit etiam libros *Sevach Peſach*, & *Nachalath Avoth*. Sequenti anno 1497. edidit *Majene Hajeſchua*. A. C. 1498. perfecit *Commentarium in Eſaiam*, & concinnavit *Maſchmia Ieſchua*. Hinc, comite altero filio Joſepho, *Venetias* conceſſit, lites inter Venetos & Luſitaniæ Regem ob aromatum mercimoniam motas, compoſiturus. Ad conſilia igitur arcana admotus, ſua prudentia maximam apud primates iniit gratiam. Compoſuit hic *Commentarium in Jeremiam A. C. 1504*, &, ex quorundam ſententia, in *Ezekielem & duodecim Prophetas minores*; ſimiliter in *Exodum* A. C. 1506. Senio tandem confectus, ibidem diem obiit ſupremum A. C. 1508, cum ipſum luce hac frui contigiſſet annis ſeptuaginta & uno: relictis filiis, *Jehuda*, Medico & inſigni Poeta, qui variis poematibus parentis merita & ſcripta illuſtravit, *Joſepho*, ac *Samuele*, quem Chriſtianam fidem Ferrariæ ſuſcepiſſe, & de nomine Ducis illius urbis Alphonſum cognominatum ferunt: nominis quoque celebritate parta monumentis literariis præter ſuperiora non paucis, nec minoris momenti, quorum alia lucem nondum viderunt, pleraque tamen manibus verſantur. Quibus annus & locus aſſignari nequit, ut reliquis, hæc innotuerunt: *Commentarii in Geneſin, Leviticum, Numeros. Roſch Amana. Sepher Jeſchuoth Meſchicho*, de Majorum traditionibus, Meſſiam concernentibus. *Zedek olamim*, de hujus & futuræ vitæ pœnis ac præmiis. *Sepher Jemoth Olam*, hiſtoriam ab Adamo ad illa tempora complectens. *Maamar Machaſe Schaddai*, de Prophetia adverſus Maimonidem. Item adverſus eundem *de Viſione Ezekielis. Sepher Atereth Sekenim, Miphaloth Elohim. Sepher Schamaim Chadaſchim. Lahakath Nebbiim.* Exequiæ a Venetorum magnatibus & Judæorum primoribus non ſine pompa celebratæ. Corpus vero *Patavium* vectum inque cœmeterio antiquo, extra urbem ſito humo fuit mandatum; cujus latus mox clauſit R. Jehuda Menz, Academiæ Re-

ctor, proximis illis diebus defunctus. Monumenta tamen mœnibus vicina mox A. C. 1509. ex obſidione urbis Patavii diruta ſunt & diſtracta, ut ſepulcreta nec hodienum internoſci ac diſtingui queant. Ita extinctum Venetiis hoc lumen, inter Judæos enatum, quando majus atque ſplendidius in Eccleſia Chriſti in Saxonia oriebatur, quod Evangelii radios in totum orbem ſubito ſparſit. Inciderat ergo in eam ætatem, qua cum nobili arte typographica, elegantiores literæ in Italia & Germania e barbarie inter Chriſtianos reſurgebant, & in omnibus artibus præclara ingenia promicabant: fecitque adeo inter ſuos quoque Abarbenel, in tanto negotiorum publicorum ſtrepitu, exiliorum continuorum tumultu, traditionis præcipue Judaicæ denſiſſimis tenebris, quod Judæus potuit. Dum rem Chriſtianam attigit in ſuis ſcriptis, nullus craſſior & blaſphemiæ ſpiritu turbulentior: dum antiquitatem & phraſin enarravit, nullus ſubtilior atque ſincerior. Planus ubique & perſpicuus. Magiſtrorum verbis non, niſi ubi placent, addictus. Nec in Chriſtianorum ſcriptis hoſpes. Libertate judicii uſus, nunc laudat, mox damnat, Aben Eſram, Maimonidem, Kimchium, Nachmanidem, Albo, aliosque, Judæos æque ac Chriſtianos, prout ſuis rebus inſervire viderit. Plagio literario infenſiſſimus: ut Kimchium ſæpe aliosque ejus vitii arguere *non vereatur.* Exiliorum vero calamitate preſſus, ac Judaicæ Synagogæ afflictiſſimæ amore, inque Chriſtianos furore ad calamum compulſus, omnes ſuos prope libros atque Commentarios doloris ac indignationis ſenſu tinxit, & ad præſentem iniquiſſimæ fortunæ conditionem omnia traxit; hoc fine, ut expiranti Synagogæ vitam redderet, ac deſperationi communi remoram injiceret.

Cæterum clariſſimi hujus Judæorum luminis, a quo Chriſtiani Doctores antiquitatis lucem non omnino nullam haut inviti ſæpe mutuantur, memoriam, recens diu deſiderata *in Priores Prophetas Commentarii* luculenti & curioſi editio, quam erudito orbi dedit *Lipſia*, refricavit. Perſuaſum itaque erat, perelegantem illam, & Chriſtianorum uſibus apprime nunc accommodatam Commentariorum horundem editionem, haud dedecere *Abarbenelis* imaginem operi præfixam. Eam vero non arte ſculptoria, ſed hiſtorico ſtylo exaratam atque expreſſam hic dare, non ingratum

tum lectoribus fore credidimus. Omnis autem hujus operis ornatus, eximiaque in Lipſienſi hac editione ſupellex, lectorum uſibus perquam apte inſerviens, debetur, cum viro Maxime Reverendo *D. Pfeiffero*, Academiæ noſtræ Prof. Publ. & Eccleſiaſtæ celeberrimo, qui & præſtantiam Commentarii, & elegantiam operis, dignis elogiis in præfatione exornavit: tum literarum harum paraſtatæ *Friderico Alberto Chriſtiani*, proſelyto noſtro, meritis in hæc ſtudia ſatis claro, qui vigilem ſplendidi apparatus curam in ſe ſuſcepit. Non charta ſolum mundisſima, ſed & typi nitidisſimi elegantisſimique oculos lectoris oblectant. Sed & textus a mendis, quibus prior editio ſcatet, ſolicita opera eſt purgatus: ut lectorem non amplius remorentur horridæ aſperitates, ſed recta ubique expresſio mentem lectoris velut per planum campum ſine hæſitatione ſuaviter abripiat. Præterea, ut omni modo lectorum commodis ſerviretur, ipſi Commentario nitida fuit induta forma, qua Chriſtianorum Commentarii ob variam diſtinguendi curam ſuperbiunt. Nec enim Judæi in ſuis enarrationibus verſus, quos exponunt, ſigno aliquo a reliquis diſcernunt, ut annotationum in ſingulos verſus initia citò reperiri queant: neque contextum ullo modo diſtinguunt: neque Scripturæ loca, quibus utuntur, notant: neque Rabbinorum, quorum teſtimonia vel ſententias allegant, libros, capita, folia, diſtincte commemorant: ut tanquam rude chaos plerumque alias appareat commentatio Rabbinica, ſi cum Chriſtianorum arte & induſtria componatur. Veſtis ergo elegantior, Chriſtianis Scriptoribus, doctrinæ politioris ſtudiosisſimis uſurpata, Abarbeneli circumjecta deprehenditur. Adjuvat igitur lectoris promptitudinem in hac editione verſuum Biblicorum in margine notatio, non ad textum ſolum Hebraicum ſeorſim poſitum, ſed in Rabbinico obvium: ut occupatus lector mox reperire posſit locum enarrationis in quemvis verſum, quem deſiderat. Majorem adhuc lucem perſpicuitati affundit accurata contextum diſtinguendi ratio, Latinorum formæ æmula, per commata, puncta, interrogandi, exclamandi, & parentheſeos ſigna. Poſthæc cum Scriptores Chriſtiani ſtylum curate forment, ut nec redundet facile quippiam, nec deficiat, quod intellectioni & faci-
litati

litati obſit: Judæi ex adverſo literis minus imbuti, haud raro orationi inſerant ſuperflua, & neceſſaria omittant, ut lectorem ſtylus ille nonnunquam teneat & offendat: & huic morbo medela fuit prudenter adhibita; non textui Rabbinico vim inferendo, ſed ſignis hiſce ( ) [ ] quæ redundare vel deeſſe videbantur, includendo. Id quod equidem in aliis jam tentaverant Judæi exteri. Præclarius ſupereſt editionis hujus ornamentum, dum libri, capita, & verſus eorum locorum, quæ aliunde ex Scriptura ſunt citata, in margine notantur. Nec minus libri, capita, folia & columnæ deſignantur, unde frequentes veterum Rabbinorum ſententiæ repetuntur, & vage plerumque, ſine mentione libri & capitis, memorantur. Immenſus igitur, quem lector continuo alias ſubire cogitur, evolvendo tam vaſta volumina, ut ſententiæ ſedes inveniatur, hic exhauſtus eſt labor. Scriptionis compendia in hac citatione adhibita, in præfatione a laudato *Chriſtiani* explicantur. Neque vero hoc prætereundum: cum Abarbenel, vel quod ſuæ memoriæ aut aliorum allegationibus fideret nimis, vel quod ſufficienti ſupellectile libraria non eſſet in exilio ubique inſtructus, plus ſimplici vice lapſus fuerit, hunc pro alio ſubſtituendo librum; & hæc impedimenta ſtudioſe ſunt remota, exhibitis ubique genuinis libris & locis. Quæ reſtitutio a reliquo textu eſt ſeparata, ac ſignis parentheticis quadratis incluſa. Ne quid porro vel decori vel uſui deeſſet, potiora argumenta ad oram chartæ ſunt ſignata, exemplo iterum doctorum Chriſtianorum. Poſtremo duplex index operi ſubjectus, Scripturæ locorum extra ordinem poſitorum, & rerum ac verborum maxime notabilium. Indefeſſa proinde diligentia, in exornando hoc opere adhibita, exemplum exiſtit manus Chriſtianæ, edendis Rabbinorum libris cum fructu admovendæ, nec minus ſtudii Chriſtiani, in hoc etiam literarum genere Judæis exercitatiſſimis nihil quicquam cedentis, ſed vel eos ſuperantis.

R. ISA-

Digitized by Google

R. ISAACI ABRABANELIS COMMENTARIUS in Hoſeam, cui & præmiſſum Procemium in duodecim Prophetas minores, Latinitate donatum, una cum notis ſuis ab Franciſco ab Huſen.

Lugduni Bat. apud Joh. de Vivie, 1686. in 4.

CElebrati modo R. Abarbenelis fama non ſolummodo Chriſtianos in ſui amorem pellexit, ut ſcripta ejus Doctorum manibus frequentiſſime terantur: ſed & anſam dedit aliis, integros ejus libros, vel nobiliores eorum particulas in Latinam transfundendi linguam. Quin ad examen etiam ſuarum hypotheſium viros doctos invitavit. Hos inter noviſſime locum ſibi vindicavit Cl. Autor. Id enim egit, ut longiuſculum Abarbenelis in duodecim Prophetas minores procemium, ut & integrum in Hoſeam Commentarium Latio donaret, non verba, ſed ſenſum expreſſurus, quo liceret Latinis auribus aliquid indulgere. Verſioni ſubjunxit notas, in quibus non omnium quidem, ne opuſculum nimis excreſceret, & eſſet, quo ſuum ipſe judicium Lector exerceret, ſed præcipuarum atque obviarum ſententiarum, quibus Abarbenel delectatus eſt, examen vel explicationem inſtituit: non tam rationibus, quam proprio imprimis vel gentis ſuæ gladio Abarbenelem, ubi opus, confodere anniſus. Brevitatis gratæ, quantum res permiſit, ubique ſtudioſus. Novam præterea Hebræi textus verſionem, non quam veritas poſtulabat, cum aliena tractaret, neque ex ſuo cerebro effictam, ſed ad mentem Abarbenelis compoſitam, adornavit, eamque per partes ſuis locis Commentationibus Autoris præmiſit.

HISTORIA NATURALIS MOLARUM UTERI, auctore Joh. Bapt. de Lamzwerde Med. D. Colonienſi & in Ubiorum Univerſitate P. P.

Lugduni Batavorum, apud Petrum vander Aa, 1686, in 8.

QUid Clar. Auctorem ad hanc commentationem impulerit, ipſe in Dedicatione aperit. Voluit nempe diu vexatas quæſtiones de molis virginum, & ſagarum a Diabolo prægnatione, ad imum reſecare, & utriusque falſitatem oſtendere. Et erudite quidem præſtitit, diſpeſcens librum in 29 capita, quorum hic ſummam damus. Cap. I. agit de varia variorum definitione molæ, ſimulque recenſet, qui aſſerant, quique negent virgineæ molæ conceptum, quorum litem componi poſſe judicat adhibita diſtinctione inter molam generationis & nutritionis. Illam eſſe ſubſtantiam carneam in uteri capacitate productam: hanc vero quemvis illius tumorem citra conceptionem. Cap. II. diſtinctionem hanc probaturus, quod ad molam nutritionis, ait a nemine dubitatum eſſe, an tumores carnei ex ipſa uteri virginei ſubſtantia oriri, ejusque parietibus qua internis, qua externis adnaſci poſſint. Suis enim ſe oculis uſurpaſſe ejusmodi molas, in virgine alteram moniali, quæ diſſecta loco uteri tumorem ſcirrhoſum ferro vix cedentem pondo 18 librarum exhibuerit; alteram in puella 11 annorum, teſticulo per pedunculum annexam 15 librarum pondus æquantem, cujus figura in *Blaſii* obſervationibus Anatomicis jam proſtet. De mola generationis monet, quod ſit imperfectus conceptus, ſemperque carnoſa, nunquam flatuoſa, vel aquoſa. Hinc impugnat communem Practicorum diviſionem in molas ſanguineas, aquoſas, carnoſas, ventoſas, ſcirrhoſas &c. quia ſemen utriusque ſexus ad conceptionem requiratur, ita ut molæ productio ſit ſpecies conceptionis, cujus actus nec flatu, nec aqua abſolvatur. Hanc autem generationis molam in mobilem ſive vivam, & immobilem ſive vitæ expertem dividit, intelligendo tamen non veram vitam, utpote quæ citra cor, tanquam vitæ radicem & principium non detur; ſed tantum varias vibrationes & contractiones in quibusdam partibus, vel ſanguinis ſpirituumque quendam periſtalticum motum, qui vitam aliquatenus adumbrare videatur. Hinc vanitatem ait traditionum & fabularum a fœminis allatarum, ac ſi molæ quædam glirium aut felium inſtar parietes aut feneſtras aſcendant, facile apparere. His poſitis inquirit cauſas hujusmodi conceptus imperfecti, & cap. III. digreditur in contemplationem ſeminis generalem, ubi ex antecedentibus concludit: ſemen eſſe congeriem

tiem minimarum particularum, rudimentum omnium partium corporis, in quo colligitur, continentium, cum determinatione motus proprii fluidi intus concluſi, quo ſingula partium ſtamina debita proportione ex convenienti alimento ſenſim in requiſitam molem extendantur. Hinc vero cap. IV. presſius rimatur ipſam ſubſtantiam ſeminis phyſicam, atque veritatem axiomatis, quod iisdem nutriamur, ex quibus conſtamus, ita agnoſcit, ut per converſionem quoque valeat, nos iisdem conſtare, ex quibus nutrimur. Eandem adeo eſſe generationis & nutritionis materiam aſſerit, ut ſcilicet minimæ particulæ e maſſa ſanguinea ſecretæ, quibus ſingulæ nutriuntur partes, eadem figura, magnitudine, ſitu debeant eſſe circumſcriptæ, quibus fuerint adaptatæ, cum partes ex iis generarentur. Sic generationem ſaltem conſiſtere in illa actione, qua prima partium in ſemine efformata ſtamina in colliquamento juſto ordine debitoque ſitu collocantur: verum cum dicta ſtamina increſcunt, & in majorem molem extenduntur, ipſisſimam nutritionem eſſe. Itaque deducit hinc, phyſicam ſeminis ſubſtantiam eſſe ipſisſimas proximi alimenti ad vitam ſuſcipiendam ultimatim (ſic enim loquitur) elaborati particulas, quæ in certis capſulis vel vaſis generationi dicatis, ad ſtatum fixionis redactæ ibidem pro ſpeciei propagatione in tempus opportunum reſerventur. Specialius vero cap. V. dicta applicat ſemini humano, ubi rejecta ſeminis in teſtibus coctione, & aſſerta fuſius particularum ejus in ſingulis partibus figuratione, plura de ideis, item de primo & ſecundo elemento microcoſmi, vel globulis ſive ſpiritibus vitalibus, & ex eorum ramentis enatis ſpiritibus animalibus, item de tertio elemento, quod ad craſsiores ſeminis particulas figuris ad motum minus aptis præditas interpretatur, ſubtiliter diſſerit. Et ſunt certe tam in hoc, quam in ſequentibus cap. 6. 7. 8. & 9. ubi de utriusque ſexus ſemine agit, permulta lectione digna, in compendio hic non memoranda. Inveniet Lector plura de duplici ſemine maſculino, germinoſo & alimentoſo; de uſu & differentia ſeminis maſculini & fœminini; de naſcentium ſexuum in moribus variantium ratione; de teſtibus muliebribus, qui ovarii nomen nequeant ſuſtinere; de ſubſtantia ſeminali, quæ ovum non posſit commode vocari; de principio, quod in genitura motum producit; de

Digitized by Google

diſtinctione ſexus in genituram introducenda a matris imaginatione; de circulari ſeminis in ſanguinem regreſſu &c. His ita omnibus ſuppoſitis in orbitam redit, ac cap. X. de molarum cauſa materiali disquirit, quam ſemen utriusque ſexus certis particulis deſtitutum in uteri aream effuſum ſtatuit, ita ut ſanguis menſtruus affluens materiam nutritionis ſuppeditet. Efficientem vero cauſam molæ cap. XI. non aliam agnoſcit, quam virtutem ſeminalem utriusque ſexus unitam, in ipſo ſpumoſo ſpermatis fœcundi corpore reſidentem, quæ conſiſtat in certo motu corporeo ſemini a parentibus impreſſo, ita tamen ut efficiens primaria ſit virtus ſeminis maſculini, ſecundaria fœminini. Hinc cap. XII. procatarcticam molarum cauſam vocat omne illud, quod in genitura defectum particularum ad cordis fabricam neceſſariarũ procurare, vel earum convenientem ſitum, illarumve in motu ad partes debite extendendas progreſſum impedire poteſt. Unde cauſas quatuor proximas molarum enumerat: (1) defectum in genitura particularum ad cordis machinam neceſſarium. (2) earum amiſſum vigorem, vel quod virtute ſeminali deſtitutæ ſint. (3) pravam earundem ſituationem, ac (4) externam ſive violentam compreſſionem. Atque has ſingulas ſeorſim diverſas habere poſſe cauſas remotas. Locum vero, in quo generentur molæ, cap. XIII. determinat ſolum uterum, variasque auctorum fabulas, de fœtibus aliunde excluſis refutat, ac tubas Fallopianas, in quibus quandoque conceptio facta, ad uteri partes refert. Cap. XIV. de tempore geſtationis diſcurrens, rationem reddit diuturnæ molarum in utero moræ, ac concludit deinde, quod illæ per plures annos ſine putredine jus incolatus in eo queant poſſidere, imo ad exitum vitæ perſiſtere. Cap. XV. multiformes dari molarum figuras novem hiſtoriis evincit; ſigna vero, quibus an molam vel fœtum geſtet mulier, cognoſci queat, cap. XVI. recenſet. His deinde ſubjungit cap. XVII. curationem, cautelam ſuggerendo Practicis, ne nimis diu hæreant in medicamentorum per os aſſumptione, atque ſi purgantia in uſum vocent, illa potiſſimum eligant, quæ ſimul emetica ſint; hinc ad peſſaria, clyſteres uterinos, ſuffimigia, vaporaria deveniant, cum his topicis magis fidendum arbitretur, quam pharmacis per os ingeſtis. Imo in manuali operatione Chirurgica ab Harvæo in ſuis obſervationibus de partu tra-

dita

Digitized by Google

dita, efficaciorem & certiorem molas curandi conſiſtere methodum omnino exiſtimat. Cap. XVIII. prolixe diſputat, an virgo absque maris copula poſſit generare molam? Negat; & cap. XIX. pariter demonſtrat, nec viduas poſſe concipere molam virtute mariti defuncti relicta in utero, ſine novi maris auxilio; ſicut cap. XX. oſtendit, quod nec virgines & viduæ, nec conjugatæ mulieres viribus imaginationis molam gignere poſſint. Imo cap. XXI. Averrhois & Amati Luſitani aliorumque errores & detegit & refutat, qui virgines viduasque per attractum in balneo ſemen a viro effuſum, item per accubitum mulieris brevi antea cum marito congreſſæ concepiſſe, aliisque modis ſperma maſculinum a matrice allectum conceptioni inſerviiſſe falſo tradiderunt. Operoſe autem non minus, quam erudite cap. XXII. oſtendit, Diabolum vel dæmonem incubum non poſſe virtute ſibi congenita ex ſemine præciſo in virgine vel vidua ſuccuba ſuſcitare prolem vel molam, cum in actu generationis longe plura requirantur, quæ diabolus nec procurare, nec imitari poſſit. Imo piaculum eſſe ait ſtatuere, dæmonem tale quid præſtare poſſe, cum ipſa Deiparæ conceptio poſſit h. m. impugnari, ac aſſeri, Angelum Gabrielem, cum annunciaret conceptionem, ſimul Mariæ uterum implevíſſe ſemine præciſo. Ad hæc ſi dæmon incubus præſtare queat officium viri, nullam apparere rationem, cur non ipſe valeat puerperæ munus ſubire, cum non plura requirantur impoſſibilia ad nutritionem fœtus in dæmone ſuccuba, quam ad generationem per incubum. Cap. XXIII. & XXIV. quæſtionem ventilat, an animalia bruta molis æque ſint obnoxia ac mulieres; & affirmativam amplectens, docet id quidem rarius contingere. Pergit autem cap. XXV. disquirere, num ex ſemine humano alia animalia & inſecta in utero muliebri generari poſſint? atque prolixa demonſtratione evincit, nullos leones, canes, feles aliaque animalia, quæ intra uterum geſtantur, ex genitura humana ulla putrefactionis aut corruptionis ſpecie, aut ullis imaginantium matrum viribus in utero muliebri generari poſſe: illa vero animalcula & inſecta, quorum virtus ſeminalis in ovis diu incorrupta deliteſcere poteſt, ſi illa indigeſta ventriculi actionem ſuſtinuerint, & vaſorum lacteorum oſcula cordisque thalamos tranſierint, ac cum ſanguine circulante per hiantia vaſorum uterinorum ori-

 ficia

Digitized by Google

ficia viribus integris in matricis ſinum deponantur, vel quod muſcæ aliave inſecta, in fœminarum ſub dio dormientium uterum exterius ingreſſa, ejus interiores parietes ovis ſuis aſperſerint, ibidem excludi poſſe. Obiter quoque annotamus h. l. elegantem obſervationem pag. 312. recenſitam, qua Auctor memorat, ſe in gravidæ immediate ante partum exſpirantis cadavere vidiſſe naturalem fœtus aquæ innatantis involucrisque concluſi ſitum tanta transparentia, ut omnes conſiderandas hujus operis circumſtantias perſpicue intueri potuerit. Cap. XXVI. fuſius deducit, quod ex ſemine humano in uterum fœmellæ brutæ injecto, generatio non ſolum ex cauſis concurrentibus, ſed ex intrinſeca ſeminum natura, juxta ordinarium naturæ curſum impoſſibilis ſit. Nam cum in generatione accurate & exacte ſingulæ ſeminis utriusque ſexus particulæ, earumque lamellæ in figura, ſitu & ordine correſpondere debeant, antequam calor naturalis, ut generationis auctor, producatur; in congreſſu hominis cum bruto, v. gr. vacca, ſubſtantiæ ſeminis utriusque diſſimilitudinem impedire, quo minus genitalis efferveſcentiæ motus ſive calor excitetur, multo minus conſervetur. Cum itaque oſtenderit, virtutem ſeminis humani maſculinam non poſſe ſemen bruti v. g. vaccæ, in actum deducere, ut naſcatur ejus aſperſione vacca; proinde cap. XXVII. demonſtrat, multo minus vim ſeminis belluini maſculinam valere ſemen muliebre humanum excitare ad generationem fœtus humani. Tandem cap. XXVIII. probat mulierem, quæ molam generationis utero gerit concluſam, iisdem legum indulgentiis ac vere gravidam gaudere. Judicium vero obſtetricum & chirurgorum non ſufficere ad abſolvendas fœminas utero molas geſtantes ab obligatione legis divinæ vel humanæ, cap. ultimo tradit, quod ab illis, utpote minus intelligentibus ſive doctis, facile citius mulieres venalia teſtimonia impetrare queant, quam a cordatis Medicis. De cætero cum Clar. Auctor cap. I. pag. 3. promittat, ſe cum tempore conſecraturum eſſe publico methodum multo certius curandi morbos illos Herculeos, paralyſin, epilepſiam, cancrum, ſurditatem, cæcitatem &c. petendum ab ipſo erit, ut cogitata ſua erudito orbi invidere ne diu velit.

LE

Digitized by Google

LE ORIGINI DELLA LINGVA ITALIANA compilate dal Sre Egidio Menagio, Gentiluomo Franceſe,

ſivo

Origines Linguæ Italicæ, compilatæ a Dn. Ægidio Menagio, Nobili Gallo.

Genevæ, apud Joh. Ant. Chouet, 1658. in fol.

QUod ſuo jam tempore Quintilianus agnovit, *Grammatices elementa non modo acuere ingenia puerilia, ſed exercere altiſſimam quoque eruditionem ac ſcientiam poſſe*; id ſuopte exemplo noſtro etiam ævo comprobat literati orbis delicium, Menagius; omnigenæ nempe, qua pollet, eruditionis theſauros non alio lubentius, quam hoc, etymologico imprimis, ſcribendi genere recludere geſtiens. Non contentus itaque linguæ ſuæ vernaculæ fontes jam antehac ſpiſſo ſatis volumine eruiſſe, cum ſequenti tempore ob raram in Italico quoque idiomate ſcientiam ac dexteritatem in numerum Academicorum *della Cruſca* receptus eſſet; quo dignum ſe illuſtris hujus Societatis, quæque ſummum velut in hac lingua expolienda tribunal exercet, membrum probaret, mox ad conſcribendum Vocum etiam Italicarum Lexicon Etymologicum ſemet applicuit. Quod tametſi jam anno 1669 in gratiam modo dictorum Academicorum Florentinorum, qui ejus videndi deſiderio flagrabant, typis imprimi curavit Autor; vix tamen hoc pacto publici juris factum dici potuit, cum iſta quidem vice non niſi centum exemplaria ſic exſcripta fuerint, quibus inter amicos fere Autoris diſpenſatis, reliquis librum hunc expetentibus expectandum fuit, donec præſenti ejus editione ipſorum deſiderium expleretur, qua nempe demum omnium oculis manibusque patere cœpit. Non vero eſt, cur de libri hujus præſtantia multa hic verba faciamus; certe enim haud vano augurio ipſemet Autor in præmiſſa epiſtola dedicatoria confiſus eſt, plurimas res doctas, eruditas ac reconditas in eo repertum iri, memoratque ſimul permulta ſibi hand

hanc in rem communicata eſſe a *Carolo Dati*, *Franciſco Redi* & *Valerio Chimentelli*, Academiæ *della Cruſca* ſociis, ut & a *P. Bertet* Soc. J. magno, ut eum vocat, originum fabro. Quamvis autem opus hoc inſcribatur Dictionarium etymologicum; nequaquam tamen putandum eſt, ac ſi per ſteriles ſolum Grammaticæ ſalebras aut horrida literularum ſyllabarumque teſqua lectori hic ſit incedendum: quin potius ex inſpectione ejus quilibet mox deprehendet, id locupletem omnis eruditionis penum complecti, ſuavibusque paſſim floſculis conſperſum eſſe: quorum nonnullos, in gratiam lectoris, ſpeciminis loco hic colligere haud pigebit. Sic v. g. ad vocem *Calamita*, quæ Italis Magnetem ſignificat, eleganter ex antiquis ſcriptoribus edocet, quisnam primo in re nautica magnetis uſus fuerit, antequam acus, qualibus nunc utuntur, parare didicerint hujus artis magiſtri: oſtendit nempe, eos tum ipſum ſaltim lapidem duabus feſtucis aut arundinibus in vaſe aqua pleno imponere ſolitos fuiſſe, quo ſic ejus ad polum directionem obſervarent. Ad nomen *Occhiali del Galilei* diſcurrit de primo teleſcopiorum inventore, quem quidem non agnoſcit Galilæum Galilæi, quamvis fateatur eum, cum de adminiculo tali optico a Jacobo Metio, Alcmarienſi, confecto audiviſſet, mox ex proprio ingenio ſimile quid reperiſſe: ſed hanc laudem deberi vult cuidam Zachariæ Jouannidi, Middelburgenſi-Zelando, qui antea nonniſi perſpicilia ſenibus cœcutientibus familiaria fabricare fuiſſet ſolitus. Horum vero perſpiciliorum uſum longe antiquiorem eſſe, & jam in finem ſeculi 13. incidere, probat ex concionibus Fratris cujusdam Jordani, ex ordine Prædicatorum, habitis ſub initium ſeculi 14; in quarum una ille teſtatur, nondum viginti annos elapſos eſſe, ex quo hæc ars adinventa fuerit. Occaſione vocis *caduco* de epilepſia diſſerit, monſtratque, quam mali ominis jam olim hic morbus fuerit, adeo ut eum vix nominare, aut ad ejus appellationem certe exſpuere ex ſuperſtitione quadam conſueverint: in cujus rei teſtimonium verſum ex Plauto allegat:

Iſti, qui ſputatur, morbus interdum venit.

Pyra quæ Italis *Buoncriſtiano* vocantur, non aliunde nomen hoc nacta evincit, quam ex corrupta voce Cruſtumianum: pyra enim Cruſtumia ſeu Cruſtumiana ob ſaporis ſuavitatem jam ab antiquis in pretio

Digitized by Google

pretio habita eſſe, ex Virgilii Pliniique ſcriptis demonſtrat. E diverſo alteram illam pyrorum ſpeciem, quæ *Bergamotta* dicitur, non a civitate Bergamo, ut vulgo fit, derivat, ſed Turcicam vult eſſe vocem, compoſitam, ex *Beg* quod Dominum, & *armol*, quod pyrum ſignificet, quaſi pyrum dominorum menſis dignum diceres. Ad verbum *Chinmna* annotat, quamdiu jam hoc ludi genus, quod hodienum Quintana vocatur, in uſu fuerit, utpote cujus & antiquitatem & etymologiam ex *leg. 1. Cod. de Aleator.* oſtendit. Vocabulum *bagatella* vulgo notiſſimum non aliud eſſe vult, quam deminutivum ex Latino *bacca*, quod pro margarita uſurpatum ſæpe reperiatur: non alio ergo ſenſu voce hac res nauci & nugas indigitari, quam Latini *nugas* vocare ſoliti fuerint res omnes muliebris mundi, ac *nugivendos*, qui eas venderent. Infamem illam Italorum vocem *Bugerone* ex Latino *Bulgarus* derivat; adducitque hac occaſione ex Froiſſardo, qua ratione Betiſachus quidam, Joannis Bituricenſis ducis quæſtor, vulgo creditus fuerit Sodomiticæ libidinis reus, cum tamen aliud nil confeſſus ibi perhibeatur, quam ſe Bulgarorum ſectæ addictum eſſe: vocem vero hanc in lemmate capitis illius hiſtoriæ ob ſoni ſimilitudinem ita ſiniſtre expoſitam fuiſſe. Cui geminum exemplum ex Suetonio allegatur, quem vulgus autumat Neroni imputaſſe, quod cum matre ſua concubuerit, eo quod inſcriptio iſtius capitis ita concepta ſit: *Matris nefarius concubitus*: cum tamen ipſe contextus doceat, hiſtoricum tale quid neutiquam de Nerone ſcripſiſſe, ſed potius, quod invitus quaſi ab matris amplexibus abſtinuerit, tametſi clam ejus amore flagraret. Ad vocem *Fata* notat, Parcas etiam apud Latinos aliquando *Fatas* vocatas fuiſſe; eamque in rem adducit nummum quendam aureum Diocletiani, cujus poſtica pars tres fœminas repræſentet cum inſcriptione: *Fatis Victricibus*. Occaſione verbi *intabaccare* narrat tabaci herbam, quæ vulgo Nicotiana audit a Joh. Nicotio, qui anno 1558 eam primus e Portugallia in Franciam invexiſſe dicitur, apud Italos vocari *Tornabuona*, pariter a quodam, cui nomen Tornabuoni, qui primo ipſam in Toſcanam terram transportaverit: ſicut alio loco edocet, corticem Peruvianum ſeu Chinam Chinæ apud Italos appellari *polvere del Cardinal Lugo*, eo quod Cardinalis & Jeſuita iſtius medicinæ notitiam Italiæ pri-

 mus

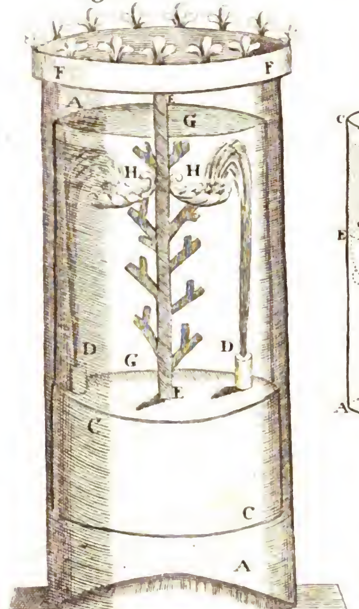
Digitized by Google

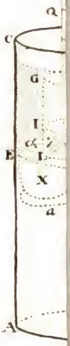
mus comunicarit. Ad vocem *Palmiere* annotat, tametſi peregrinantes religionis ergo communi appellatione *Pellegrini* vocentur, eorum tamen tres diſtinctas claſſes eſſe, diſtinctis etiam nominibus inſignes: alios enim dici *Palmarios*, qui nempe Hieroſolymam viſitaverint, a palmarum ramis, quos ſigni loco inde reportare conſueverint; alios *Pellegrinos* in ſpecie ita dictos, qui fanum D. Jacobi in Gallicia adierint; alios denique *Romeos*, qui Romam profecti fuerint. Ad vocabulum *Porcellana* multa habet de fictilibus ejus nominis vaſis, quæ cum murrhinis antiquorum nil commune habere ex Bellonio probat: ſed & exploditur una vulgata illa fabula, quæ vaſcula illa feruntur fingi ex maſſa 100 annis ſub humum defoſſa, docetur que, quomodo ex terra quadam e montibus prope *Hoeicheu*, metropolin Nanquini, in Japonia eruta formentur, ac menſis unius ſpatio excoquantur, & qua ratione nonniſi in pago *Sincteſimo*, ob ſingularem ejus aquæ proprietatem, fieri poſſint. Nomen *Poliziano* (nam & nomina propria, familiarum imprimis, ſubinde explicat) non gentilitium famoſi illius Scriptoris fuiſſe docet, utpote quem *Agnolo Baſſo*, aut ut alii volunt, *Cino*, dictum fuiſſe probat, ſed a patria ſolum id nominis ipſi impoſitum, quam fuiſſe *Montepulciano* perhibet. Paſſim quoque voces apud Scriptores mediorum ſeculorum pro Latinis uſurpatas, barbaras licet, explicat occaſione data: ſic e. g. quod in Concilio Baſileenſi præcipitur, ut grates Deo perſolvantur horis debitis non curſim aut feſtinanter, ſed *aſiatim* ac tractim, id ex Italica voce *adagio* commode deducit: pariter aliis locis probat, pro chely ſeu teſtudine *Laudem*, pro anſere *Aucam* fuiſſe dictum, ut alia hujus generis adducere omittamus. Ordinem in opere hoc Autor, uti in lexicis ſolet, alphabeticum elegit, ſecundum quem voces potiores recenſet, ac ſic earum etymologias cum ex aliorum mente exponit, tum ex ſuo ut plurimum ingenio. Ac fatendum certe eſt, eum mirum hac in arte Dædalum ſemet probaſſe, dum quidvis ex quovis exſculpere ſe poſſe, paſſim demonſtravit. Quis enim quæſo unquam crediđiſſet, vocem *ban: eton* ab aſilus, *boccia* a valvus, *ciotto* a ſaxum, *fioco* a raucus, *francolino* a lagopus, *ghezzo* a niger, *giarda* a clavus, *gozzo* a faux, *laquais* a vernula, *leſina* ab acus, *macchia* a dumus, *maccare* a minutus, *miccio* ab aſinus deri-

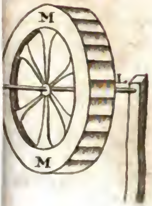
Digitized by Google

TAB. XIV

Fig. 1.

Digitized by Google

derivari poſſe, niſi hic ad oculum pene demonſtraſſet Autor, quomodo ſenſim per literularum cognatarum commutationem lapſu temporis ab una voce ad alteram deveniri potuerit. Ne vero hæc gratis ſcripſiſſe videatur, præmiſit operi ſyllabum literarum, quæ naturalem quandam relationem invicem habere videntur, adeoque faciliori inter ſe permutationi locum dare potuerunt, adductis ubique exemplis ex lingua Græca, Latina, Italica, Gallica atque Hiſpanica. Subnectitur libro explicatio variorum proverbiorum apud Italos uſitatorum, quorum alioqui verba obſcuriora exteris imprimis multum negotii faceſſere ſolent: ut & index quadruplex etymologiarum, ex lingua nempe Græca, Latina, Hiſpanica, ac Gallica, quæ occaſione vocum Italicarum in tranſitu ab Autore indigitatæ fuerunt. Denique ſubjicitur etiam additamentum variorum locorum, quæ ab autore, cum jam liber ſub prelo eſſet, annotata fuere, quæque ad majorem operis perfectionem ſupplementi vice locis congruis inſerta voluiſſet.

D. PAPINI, E SOCIETATE REGIA Anglicana, inventa nova Hydragogica.

Ex Tranſact. Philoſ. Anglic. Menſ. Decemb. 1685. p. 1254. & 1274. ſeqq.

Communicaverat ingenioſiſſimus *Papinus*, jam menſe Julio anni elapſi, machinam a ſe noviter repertam Societati, cujus eſt membrum, eleganti ſpectaculo exhibentem aquæ per circulationem occultam circumactæ & continuo ſalientis luſum. Quo vero curioſorum ingenia exerceret, ac ad ſimile quid tentandum inſtigaret, placuit ipſi inventum ſuum primo per modum ſaltem ænigmatis ſolvendum proponere, celato artificio & inteſtina machinæ ſtructura, ac exhibita tantum ejus figura extrinſecus in oculos incurrente; quæ talis fuit, qualem *Fig. 1.* depingit. TAB. XIV.

AA. eſt vitrum majuſculum forma cylindrica, repoſitum ſuper tabula camini *BB.* Fig. 1.

CC. eſt machina, parvæ rupis figuram habens, quæ continuo aquas ejaculatur per duo foramina *D D.* Hæc vero rupes adhuc ſpatio quodam ſuſpenſa diſtat a fundo vitri *A A*, quo planius videre ſit, nullas eam aquas beneficio tuborum forte ſubterraneorum recipere.

EE. Ramus coralii factitii, pertingens a centro rupis *CC.* ad centrum coronamenti *FF.*

F F. eſt corona impoſita aperturæ vitri *A A.* tenensque rupem *CC.* ſuſpenſam ad diſtantiam notabilem a fundo vitri.

G G. vitrum utrinque apertum applicatum rupi *CC.* quo aquam ſuper ea detineat, nec deorſum labi ſinat.

HH. duæ conchæ ad recipiendam aquam e ſiphonibus profilientem.

Spectandam etiam tum ipſam machinam ejusque effectus dedit Inventor teſtibus aliquot oculatis, a Societate Regia ad hoc domum ipſius ablegatis: qui cum ſuſus ejus per aliquot horarum ſpatium vidiſſent, non niſi mediante quadam circulatione machinam operari ſic poſſe unanimiter judicarunt, ex ingenti aquarum copia, vitri capacitatem plusquam centies excedente, quam tempore ſuæ præſentiæ profluentem ſpectaverant.

Exercuit ita propoſitum problema tempore aliquo curioſorum ingenia, quorum etiam nonnulli ſuas ſuper hac re ſpeculationes atque conjecturas Societati Regiæ communicare haud omiſerunt; quos inter quidam *V V. Tenon* aliam machinæ ſpeciem commentus eſt, repræſentatam *Fig. 3.* quam ſi non eundem, affinem tamen quadantenus cum Papini invento effectum habituram confidit.

TAB. XIV. Fig. 3.

ABCD. ſignificat vas cylindraceum undiquaque clauſum, ac in duas quaſi contignationes ſeu intercapedines diviſum mediante area *EF.*

G L M H. eſt aliud vaſculum cylindriforme intra ſuperiorem intercapedinem, ſubtus verſo ſui orificio adferruminatum iſti areæ, & aqua plenum usque ad ſuperficiem *IK*, aere ſupremam ejus regionem *GIKH.* replente.

QQ

QO RP duo tubuli, ſupra & infra patentes, transmiſſi per ſuperiorem intercapedinem intra aliud vaſculum, ac pertingentes fere usque ad aream *EF.*

UVV Tubus utrinque apertus, & penetrans intra ſuperius illud interſtitium. Tubulos hos, qua pertranſeunt areas *CD.* & *GH*, oportet eſſe apprime adaptatos ac circumcirca probe clauſos.

XY. Veſiculæ duæ hemiſphæricæ, oleo aut oleoſa quadam materia, ut butyro aut terebinthina munitæ adverſus aquam, orificiis valide ſurſum adglutinatis ad inferiorem ſuperficiem areæ *EF.*

α, β, duæ valvæ ex ſuperiori interſtitio hiantes intra veſicas.

γ, δ, aliud par valvarum viam aperiens e veſicis in vaſculum interius, quod ſupra eſt.

NZ eſt pendulum quoddam ſuper centro *N.* ſeſe movens ac munitum duobus brachiis, palas quasdam repræſentantibus, *a, b,* ad comprimendas alternative veſicas, quæ ipſis incumbunt.

Impleto ſic ſuperiori intervallo aqua per canalem *UVV* infuſa, ac pendulo iſto automati cujusdam ope ſemet vibrante, inventor autumat, veſicas aquam perpetuo intra vaſculum interius propulſuras, aerem vero compreſſum *GIKH* in vaſculi ſummitate, rurſus premendo ſuperficiem aquæ *IK*, eam hinc compellere intra tubulos *OQ, PR*, quæ deinde ex his æquabili fluxu perpetim erumpens in cochlearia *ST* tandem relabatur per canalem *VVU* intra ſuperiorem cavitatem ſeu intercapedinem. Hanc vero ad ſummitatem usque canalis *VV U* implere jubet, ſic enim expeditiores fore penduli vibrationes. Cæterum loco veſicarum alia quoque adminicula adhiberi poſſe ait, uti ſpeciem quandam antliarum, aut follium organicorum, duobus foliis quaſi circa axem in medio ſitum alternative ludentium.

Verum enim vero cum appareret, ex hiſce omnibus neminem ex aſſe propoſitum ænigma ſolviſſe; noluit *Papinus* curioſorum animos longiori expectatione ſuſpenſos tenere, quin potius ultimo anni elapſi menſe rem totam Societati aperuit, ac pleniori ſua, quæ jam verbotenus translata ſequitur, explicatione non tenebras ſolum

Digitized by Google

problematis penitus diſcuſſit, ſed & quæ ejus utilitas eſſe poſſit, una demonſtravit:

TAB. XIV. Fig. 4. *In Fig. 4. AA.* eſt vitrum illud cylindraceum majuſculum, quod in fundo oportet habere exiguum foramen, ut *I*.

ILL. Tenuis Tubulus occultatus ope tabulæ camini *BB*, quo mediante, vitro *AA* communicatio patet cum antlia ſeu folle *MM*.

MM. ſpecies quædam antliæ aut follis probe clauſi, nec aliam habentis aperturam, niſi per canaliculum *ILL*. Atque hæc quidem antlia in loco aliquo ſecreto collocanda, ubi quis eam exercere queat clam ſpectatoribus.

NN. exilis tubus, communicationem faciens inter vitrum *AA* & coronam *FF*: pertingit tubus hic prope ad operculum usque coronæ, ne ſcilicet aqua in ea contenta per hanc aperturam defluat.

EE. indicat corallium factitium, intus excavatum, in fundo clauſum, at in ſummitate patulum.

DDDD. duo canaliculi recurvi adferruminati ad latera coralli *EE*, ſic ut aqua per hujus cavitatem delabens proſilire queat per foramina *DD*.

OO. Tubulus occultatus intra corallium *EE* ac per ejus fundum tranſiens, ubi probe ferruminatum eſſe oportet, ac pertingens prope fundum usque rupis *CC*.

PP. Canalis ad deducendum aquam e vitro *GG*. intra rupem *CC*. cum cujus operculo ſeu ſuperficie per ferruminationem probe combinandus eſt.

Q. Valvula in fundo canalis *PP*. pinna reſiliente munita, prohibens, ne aqua, quæ hac via intravit, queat retrocedere.

R. alia valvula in vertice canalis *OO* ad impediendum, ne aqua eadem, qua aſcendit via, refluere poſſit.

Jam planum eſt, rupe *CC* aqua partim, partim aere repleta, ſi attollatur antlia *MM*, aerem e corona *FF*, fluere oportere per canalem *NN*, intra vitrum *AA*, ac inde per tubulum *ILL* ad *MM*, pro replendo vacuo ibi facto. Aer ſic intra coronam *FF* rarefactus, libertatem concedit aeri in rupe *CC* concluſo ſemet pariter rarefaciendi, expellendo aquam per tubum *OO*; quæ aqua ſic delata in coronam

Digitized by Google

nam *FF*, delabitur per corallium *EE* & per recurvos tubulos *DDD*, e quorum ſupernis oſtiolis emicat, ac deinde e conchis *HH* cadit ſuper rupem *CC*. Rurſus ſi deprimatur antlia, ſeu claudatur follis *MM*, aerem, qui hujus vacuum occupaverat, retrocedere oportet in vitrum *AA*, atque ſic urgere ſeu premere aquam in ſuperficie rupis *CC*. Dum autem aer intra hanc rupem antea rarefactus fuit, ejus elater haud ſufficiens eſt ad reſiſtendum huic preſſioni, atque ſic aqua intra rupem compellitur per canalem *PP*. Per talem ergo attractionem depreſſionemque antliæ *MM* alternative factam neceſſe eſt, ut aqua per vias modo dictas conſtantem ac perpetuam faciat circulationem.

Uſum quod attinet, quem hic modus aquas ſuſtollendi præſtare poſſet, talem concipio. Vitra, ut quæ mere celando ſecreto inſerviunt, omittenda penitus: cæterum fieri poterunt diverſa receptacula, unum ſuper alterum, ad recipiendam aquam in altum evectam, prout hic faciebat corona *FF*, ac tot fieri oporteret folles, quot receptacula, ita ut ſinguli cum ſingulis communicarent: hi folles moveri deberent ope axis cujuſdam, ſic ut aperto primo ſecundus clauderetur, tertius rurſus aperiretur, quarto clauſo, &c. donec aqua ad poſtulatam altitudinem foret ſublata. Receptacula talia commode duodecim aut quindecim pedibus ab invicem ſurſum diſtare poſſent, ſic ut eorum non ita multa aquam ad notabilem ſatis altitudinem elevare valerent, æque bene ac antliæ ordinariæ faciunt. Præ his ipſis tamen id præcipuum habet hoc noſtrum inventum, quod in antliis quidem vulgatis vis ſive potentia huic rei applicanda fere non multum diſſita eſt ab aquis ſurſum tollendis: aſt mediante hoc invento vis fluminis adhiberi poteſt aquis educendis e fodina, utut multum diſtante. Eadem ratione *Tameſis* profluens perpetuos aquæductus in caſtello *Windſorienſi* præſtare valeret, tantum non æque facile, ac in humilimis agris: *Sequana* flumen idem efficere valeret in *Fano S. Germani*, ac forte etiam *Verſaliis*, haud obſtante diſtantia longinqua. Obſervandum enim eſt, quod canales pro communicatione inter folles & machinam, dum aeri ſaltem, qui celerrimo movetur, devehendo inſerviunt, ſatis tenues fieri queant, nec niſi exiguam aeris rarefaciendi quantitatem complecti debeant. Præterea

Digitized by Google

terea iidem non facile rimas agere aut rumpi poterunt, dum preſſio omnis, quam ſuſtinent, extrinſecus ſaltem canales afficit, id quod ad eos potius roborandos aut conſervandos, quam deſtruendos ac rumpendos facit. Unde etiam ſequitur, dictos canales non oportere adeo validos aut ſolidos eſſe, ſed perquam levi ſumtu fore parabiles. Notandum inſuper eſt, quod hi folles, qui aperti ſunt, aerem in ſe habent admodum rarefactum, ut adeo aer externus gravi mole ipſis incumbat ad eos claudendos ac deprimendos; qua ratione motus Machinæ non poteſt non adjuvari in attollendis follibus oppoſitis, qui tum aperiendi ſunt: quæ ipſa obſervatio removere valet maximam difficultatem, quæ alias contra inventum hoc moveri poſſet. Ut adeo non dubitem, quin modus hic aquam ſuſtollendi, variis occaſionibus multum præſtare queat emolumenti.

TAB. XIV. Fig. 2. Pro ulteriori inventionis talismodi explicatione videri poterit *Fig. 2.*

A B. AB. Sunt diverſa receptacula ſibimet invicem ſuperimpoſita, quæ probe claudi ac undiquaque ferruminari debent,

CDD.CDD. ſunt duo tubuli exiles, quorum ope primum ac tertium receptaculum communicant cum antlia *HH.*

EFF. EFF. aliud par canaliculorum, per quos ſecundum & quartum receptaculum communicant cum antlia *II,*

HH. II. Duæ antliæ, quarum emboli ſic moventur ab axe *LL,* ut uno deſcendente alter aſcendat.

MM. Rota ſic affixa axi *LL,* ut circumvolvi queat a præterlabente flumine,

NO. PQ. NO. PQ. Sunt craſſiores canales pro aſcenſione aquæ e receptaculo inferiori ad ſuperius.

O. Q. O. Q. Sunt valvæ adaptatæ vertici dictorum canalium, ne aqua per eosdem deorſum relabatur.

Jam evidens eſt, quod cum embolus in antlia *HH* attollitur, aer intret per tubulos *CDD,* ac ſic rarefiat in primo ac tertio receptaculo *AA:* & hoc pacto aqua propelli poteſt in dicta receptacula per canales *NO*, eo quod illo ipſo tempore embolus antliæ *II* depreſſus facit, ut aer redeat ad preſſionem ſuam ordinariam in ſecundo & quarto

Digitized by Google

quarto receptaculo, aptusque adeo ſit ad aquam per dictos canales *NO* propellendam: canalis vero omnium infimus trahit aquam aeri aperto expoſitam. Eadem ratione cum embolus in antlia *II* adſcendit, aerem oportet intrare per tubulos *EFF*; atque ſic rareſit in ſecundo & quarto receptaculo *BB*, & conſequenter aqua ſurſum cogi poteſt intra hæc receptacula per canales *PQ*. *PQ*: dum nempe inſimus embolus antliæ *HH* deſcendens aeri primi ac tertii receptaculi reſtituit conſuetam premendi vim, ita ut aquæ per dictos tubos *PQ* altius propellendæ ſufficere queat.

AD GVILIELMI CAVE CANONICI VVINdeſorienſis Chartophylacem Eccleſiaſticum Paralipomena, auctore Paulo Colomeſio, Bibliotheca Lambethanæ Curatore.

Londini, impenſis Richardi Chiſvvell, 1686. in 8.

IN his Paralipomenis obſervat Autor, ex utraque CLEMENTIS ad Corinthios epiſtola fragmenta quædam a *Leontio Cyprio* in Locis communibus hactenus ineditis adduci, & forte ex iisdem Leontii locis depromptum eſſe locum, quem e ſecunda Clementis epiſtola *Damaſcenus* in Parallelis manuſcriptis Collegii Claromontani allegavit, & inde in notis ſuis ad Clementis epiſtolas *Cotelerius* exſcripſit; quod Oxonienſem Epiſcopum in ſua editione non attendiſſe monet, adjecto voto, ut ſuam Ceſtrienſis Epiſcopus *Joannes Pearſon* bono publico diutius non invideat. Miratur editores epiſtolarum IGNATII nullam plane mentionem facere antiquæ verſionis Latinæ, quam ex bibliotheca Vaticana in defenſione Canonum Apoſtolicorum *Fr. Turrianus* laudaverit. Animadvertit epiſtolam POLYCARPI, quam auctiorem habuerit *Turrianus*, ex Barnabæ epiſtola, & ipſam BARNABÆ epiſtolam ex chronico *Methodii* inter *Grynæi* orthodoxographa edito interpolatam eſſe. Ad quæſtionem, an Amatoria Gallice verſa & ſub ATHENAGORÆ nomine edita, ad Athenagoram tractatu de reſurrectione & apologia pro Chriſtianis non in-

Digitized by Google

celebrem pertineant, adducta negativa *Huetii* ſententia ampliandum cenſet. METHODIUM in codicibus quibusdam manuſcriptis Sidenſem appellari notat a patria, quam agnoverit etiam *Troilus* Sophiſta, cujus prolegomena manuſcripta in Hermogenem *Gerardus Langbainius* in ſuis ad Longinum notis non ſemel uſurpaverit. Doctis diſpiciendum relinquit, an JULIUS, ex quo in Catena Patrum ad Jobum & Johannem nonnulla excerpta deprehendimus, idem ſit cum Africano. VALENTINI & BASILIDIS pſalmos *Origeni* & *Tertulliano* non ignotos eſſe memorat. Cur librorum Joſephi de Bello Judaico liberior interpretatio, quæ *Ambroſium* autorem agnoſcit, EGESIPPO vulgo tribuatur, hanc cauſam eſſe ſuſpicatur, quod librarii nomen Joſephi ſeu Joſippi in Igiſippum mutaverint. Quatuor Evangelicæ Demonſtrationis libros, qui tacito EUSEBII nomine in Cæſarea bibliotheca extant, excerpta tamen Euſebii eſſe, cum *Lambecio* judicat. Ab Euſebio Cæſarienſi progreditur ad EUSEBIUM ALEXANDRINUM, a Cl. Cave prætermiſſum, cujus homilias 18 *Turrianus* in Bibliotheca Cryptæ Ferratæ ſe reperiſſe ſcribit, quarum fragmenta non contemnenda non ſolum a Turriano, ſed etiam a *Johanne Damaſceno* in Parallelis adduci Autor noſter tradit, dolens *Holſtenium* immatura morte præpeditum fuiſſe, quo minus, ut pollicitus fuerat, aliquot Euſebii iſtius homilias in lucem ederet. Notas in SYNESII epiſtolas Græce ſcripſiſſe *Matthæum Camariotam* Gennadii Scholarii præceptorem, ex *Cruſii* Turcogræcia obſervat, & ad hunc autorem referenda putat Scholia a *Petavio* notis ad Syneſium inſerta. ISIDORUM PELUSIOTAM decem millia epiſtolarum ſcripſiſſe, & in his ter mille Scripturam Sacram expoſuiſſe, e Suidæ Codic. MSC. poſt Sirmondum notat. Hypomnema ad CYPRIANI ſcripta ejusdem ad Jubajanum epiſtolam concernit, cujus finis apud *Hincmarum Remenſem* paulo prolixior occurrit. De CHRYSOSTOMI epiſtola ad Cæſarium refert, quod *Laurentius Panciatichi* Cardinalis Medicæi bibliothecarius ejus copiam *Chriſtophoro Sandio*, ut ipſe in appendice ad Arianorum hiſtoriam teſtatur, communicare noluerit, & interrogatus, quid epiſtola illa contineat, reſponderit, ſe non audere id propalare. Addit quoque nonnulla de Chryſoſtomi in totum Pſalterium homiliis a *Martino Duncapo* Latine

reddi-

Digitized by Google

redditis, ſed nondum editis. Vitam Antonii autore ATHANASIO edita longe meliorem inter codices manuſcriptos Caroli de Monechal. Archiepiſcopi Toloſani, fuiſſe, eaque uſum *Holſtenium*; ſed typographos in editione operum Athanaſii collectanea ejus omiſiſſe monet. LEONTII CYPRII locos Theologicos *Turriani* verbis deſcribit. GELASIUM Papam Scholaſticum illum eſſe cenſet a *Gregorio* M. ep. 64. laudatum, qui *Dallæo* & aliis eruditis crucem fixerit. HIERONYMIANÆ bibliorum tralationi, ut inter Latinos *Auguſtinum* & *Ruffinum*, ſic inter Græcos *Theodorum Mopſveſtenum* & *Olympiodorum* Diaconum minus faviſſe, & genuinos ejus in Pſalterium commentarios in multis bibliothecis manuſcriptis extare animadvertit. EPHREMI Syri πολυγραφίαν *Syrorum*, *Sozomeni* & *Maſii* teſtimoniis confirmat. Circa ISIDORUM HISPALENSEM *Boxhornii* verba profert, qui inſigne Iſidori fragmentum de inſtitutione jejunii quadrageſimalis editurum ſe promiſit, quamvis illud fortaſſe a cap. 36. lib. 1. de offic. eccleſ. niſi Colomeſium ſuſpicio ſua fallit, non diverſum fuerit. PACIANI editionem optimam Romanam eſſe judicat a *Paulo Manutio* curatam, & *Joh. Friderico Gronovio* non viſam, qui tot Paciani loca fruſtra in notatis ad Scriptores eccleſiaſticos tentaverit. LUCIFER CALARITANUS, cujus novam editionem jampridem *Cotelerius* promiſit, Autori noſtro utiliſſimus videtur ad genuinam LXX interpretum tralationis & Novi Inſtrumenti lectionem eruendam. EPIPHANIO, ſi denuo edatur, inſeri cupit epiſtolam ad Diodorum Tarſenſem, & addi *Thomæ Gatakeri* emendationes. EUTHYMIUM in Pſalmos & Evangelia Græce hactenus ineditum, in variis bibliothecis extare teſtatur. JOHANNIS METROPOLITÆ EUCHAITARUM cognomento mabropodis ſeu nigripedis verſus in principales dies feſtos Etonæ a *Matthæo Buſto* A. C. 1610. cum doctiſſimis notis editos, nec ubivis obvios, majori eruditorum notitia dignos exiſtimat. Fragmenta quædam PETRI Ravennatis, cognomento CHRYSOLOGI, in Lumine animæ *Matthiæ Farinatoris*, qui circa annum 1320 claruit, Autor noſter legiſſe ſe meminit. Cætera Colomeſii paralipomena tangunt HULDRICUM Auguſtanum, cujus epiſtola ad Nicolaum I in nonnullis codicibus *Voluſiano* tribuitur; FLORUM LUGDUNENSIS eccleſiæ Diaconum

auctorem actorum ſynodi Cariſiacenſis & commentarii in Pſalmos, qui in monaſterio quodam Flandriæ manuſcriptus aſſervatur; RATRAMNUM, cujus librum de Corpore & Sanguine Domini a *Sixto Senenſi* perperam *Johanni* Hauſſcheinio ſeu *Oecolampadio* tribui aſſerit, ridendum ſimul propinans *Latinum Latinium*, qui ſe ob lectionem ejus libri a Pœnitentiario abſolvendum curavit; PETRUM BOERIUM, qui juſſu Caroli V. Francorum Regis *Damaſi* Pontificale notis illuſtravit; BURGUNDIONEM, qui ſermones nonnullos *Chryſoſtomi*, nec non *Nemeſii* libros de natura hominis, & *Damaſcenum* de fide orthodoxa Latine vertit; NICOLAUM de CLEMENGIS, cujus epiſtolas aliquot ineditas e bibliotheca Lambethana deſcripſit, & editioni paratas habet *Joannes Battelius*, ut epiſtolam de ſtudio Theologiæ inſtituendo a *Dacherio* jam editam, & in Lydiana operum Clemengis editione omiſſam taceamus; MAGNETEM incertæ ætatis ſcriptorem, qui adverſus *Theoſthenem* evangelia calumniantem Græco ſermone ſcripſit; SEVERUM, cujus nomen in catenis Græcis ſæpius occurrit; Aquilinum Gajum Veltium JUVENCUM, qui hiſtoriam evangelicam hexametris verſibus reddidit, a *Juvenco Cælio* Calano Dalmata Attilæ Hunnorum Regis hiſtoriæ Scriptore diſtinguendum; BERENGARIUM cujus epiſtolas nonnullas in notis ad Lanfrancum, nec non in Spicilegio ſuo *Dacherius* vulgavit; JOHANNEM SMERAM, cujus epiſtolam ad Ulodimirum Ruſſorum Regem Sandius in appendice hiſtoriæ Arianorum exhibet; BEDAM, quem ab Anglis in tanta codicum manuſcript. copia non meliorem edi miratur; COSMAM Indopleuſten, expoſitionis in Pſalmos, cujus fragmentum ad Pſal. 16. v. 14. *Corderius* adducit, & Chriſtianæ topographiæ autorem; JULIUM TOLETANUM, qui librum *ἀντικειμένων*, ſeu quæſtionum veteris & novi Teſtamenti de locis in ſpeciem pugnantibus vindicat; LACTANTIUM, cujus epiſtolas ſuo tempore perditas Hadrianus Junius queritur; SEVERUM SULPITIUM, cujus epiſtolas quinque *Dacherius* tom. 5. Spicileg. & duas *Baluzius* tom. 1. Miſcell. inſeruit; VERECUNDUM autorem libelli de reſurrectione, & alterius de pœnitentia, quem Gothicis literis exaratum *Loaiſa* vidit; AZELINUM REMENSEM, qui libel-

Digitized by Google

libellum, titulo Cœnæ inſignitum verſibus reddidit, & RICHERIUM Senonienſem, cujus Chronicon in Spicilegio ſuo *Dacherius* vulgavit.

Ad hæc paralipomena peculiaris de PHOTII ſcriptis diſſertatio accedit, in qua Colomeſius obſervat, Bibliothecam Photii a Latino interprete *Andrea Schotto* neque diligenter neque fideliter redditam; *Metii* autem & *Fonteji* verſiones nondum in lucem prodiiſſe; inter epiſtolas Photii a *Monmcutio* editas non legi epiſtolam ad Theophanem, *Franciſci Scorſi* ad Theophanis Ceramei homilias prolegomenis inſertam, item epiſtolam ad Archiepiſcopum Aquilejenſem, quam in noviſſimo Bibliothecæ Patrum auctario *Fr. Combefiſius* publici juris fecit, & alias; Lexicon Photii vidiſſe ſe apud *Iſ. Voſſium*, eumque codicem nunc eſſe apud *Marquardum Gudium*; ex odis Photii, quas bibliotheca collegii Claromontani manuſcriptas aſſervat, manifeſtum eſſe, quod carminis pangendi laude floruerit; ut cæteras obſervationes de Photii ſcriptis editis pariter & ineditis ſilentio involvamus. Poſtero loco legitur PASSIO S. VICTORIS MASSILIENSIS, qualem Colomeſius noſter recenſuit & emendavit.

LUMEN RATIONALE MEDICUM.

h. e.

Praxis Medica reformata Henrici Regii.

Medioburgi, apud Joh. de Reede, Anno 1686. in 8.

QUamvis prima fronte caput occulat ſub anonymi ſenticeto, quicunque tandem editor eſt libri, ex relatione tamen Domini B. *aux Nouvelles de la Republique des lettres*, menſ. Febr. hujus anni pag. 219. & 230. conſtat, quod nobiliſſimi Viri Theodori Craan opera & ſtudium in ipſo contineantur. Nam poſt exceſſum celeberrimi Sylvii, hic ſucceſſor Medicinam Practicam Lugduni Batavorum profeſſus, auditoribus ſuis quædam ſcholia ad Henrici Regii Praxin in calamum dictavit, ac poſtquam ille a Potentiſſ. Electore Brandenburgico ad munus Conſiliarii & Archiatri largo ſtipendio

nunc evocatus eſt, cœperunt illa annotata typis exſcripta circumferri, utut vel inſcio plane; vel invito nobiliſſimo auctore edita, quod forſan ultimam ipſis limam adhibere non libuerit. Quod ad librum ipſum attinet, non licet vitandæ prolixitatis ergo ſingula jam capita recenſendo percurrere. In genere ſaltem ſufficiat noſſe, quod in plerisque affectibus cum mixturæ legitimæ ſanguinis reſtituendæ, tum motui ipſius vel nimio compeſcendo, vel tardiori promovendo; hinc pororum ac tubulorum partium vel obſtructioni, vel aperturæ nimiæ tollendæ palmariam operam navet. Ut quoque vel unicum duntaxat adducamus medicamentum eo directum, pag. 12.132. 147. ac paſſim alibi, pulverem maxime refrigerantem commendat, qui in omni motu ſanguinis vehementi, item in æſtu ipſius compeſcendo, circa obſtructionis novæ metum utiliſſimus ſit. Componitur autem ex lap. prunell. gr. XV. caphur. gr. iij. iv. vel v. Laud. op. gr. ſem. vel gr. j. Atque ab hoc & ſimili pulvere miras aliquando ſe vidiſſe ait operationes in phrenitide & mania, ita ut ægri ipſi admirarentur mutationem. Cæterum interſperſæ hinc inde ſubtiles ſymptomatum rationes ſatis oſtendunt, quod Carteſiana dogmata tanquam ſumme utilia applicet. Adjectæ etiam ſunt ſingulis fere capitibus explicationes quorundam aphoriſmorum Hippocratis eo pertinentium, ita ut 105. illorum hoc modo allegati reperiantur. Tandem annectitur examen inſtitutum in Danielis Sennerti Librum quintum Inſtitutionum de auxiliorum materia, ubi omnium medicamentorum naturam per particulas explicat, conſiderando earum magnitudinem, figuram, poros, ramoſitatem, flexilitatem, rigiditatem & cohæſionem, ac nonnulla de æthere ſanguinis naturali & peregrino, indeque reſultantibus effectibus breviter addit, ſubjuncta loco indicis tabella, quam & index rerum toto hoc libro explicatarum excipit.

EXCERPTA EX ACTIS NOVÆ ACADEMIÆ Brixienſis Philo-Exoticorum Naturæ & Artis.

Quod Illuſtriſſimæ in Anglia Societatis Regiæ, ejusque exemplo inſtitutorum non ita pridem Oxonii & Dublini Collegiorum, idem,

Lector

Lector Benevole, novæ hujus in Italia Academiæ propoſitum eſt, ſcientiam nempe Phyſicam, Medicam, Mathematicam novis obſervatis, inventis ac experimentis excolere, & magis magisque perficere. Sedem illi Brixia *præbet, non Tirolenſis illa Epiſcopo ſuo, quem Germanici Imperii Statibus accenſeri conſtat, ſubjecta; ſed quæ in Inſubria ſita Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ imperio ſubeſt,* Breſcia *Italis appellata: urbs ampla, & præclarisſimorum ingeniorum, ut vel ex* Leonardi Cozzandi *Bibliotheca Brixienſi (quem librum menſe proximo Auguſto in Actis noſtris pag. 285 memoravimus) patet, feraciſſima. Conſtituerunt etiam novi hi Academici Acta ſua publici juris facere, & per menſium intervalla edere; jamque ejus rei initium menſe Martio præſentis anni fecerunt, publicis omnium, qui his ſtudiis ducuntur, commodis eo rectius conſulturi. Cum vero Acta illa ipſa ad longius ab Italia diſſitas gentes, & harum tamen rerum maxime curioſas, Anglos, Batavos, Danos Suecosque, non poſſint non ſerius paulo pertingere: veniam, opinor, dabit nobis illuſtris Academia, ſi ſubinde ex iis excerpamus quædam, Actisque noſtris, quæ maturius ad illos perferuntur, inſeramus, ac veluti pragustum quendam novarum harum ex Italia dapum Cis Alpinis præbeamus. Habes itaque nunc quidem, Lector Benevole, ex Martii, Aprilis, Maji atque Junii Actis Excerpta, quæ ſequuntur.*

NUM. X.

Obſervationes mutationis declinationum magneticarum in eodem loco, ſimul cum inventione, qua ipſæ declinationes exactius inpoſterum obſervari poſſunt, nobis communicatæ a P. Franciſco Lana Societatis Jeſu.

QUandoquidem ſucceſſiva mutatio declinationum magneticarum in uno eodemque loco, res eſt, quæ præſenti ætate multorum torquet ingenia, præcipue cum deſit ſufficiens numerus experimentorum, quo poſſit certa aliqua hypotheſis inniti: ac unicum ſit omnium votum, ut in diverſis regionibus a philoſophiæ magneticæ ſtudioſis fiant novæ ac frequentes obſervationes: P. Franciſcus Tertius de Lana communi deſiderio cupiens obſecundare, ope-

Digitized by Google

operam, ac ſtudium non leviter in illis collocavit, quarum etiam aliquas nobis communicavit, ut propterea rem gratam Philoſophis nos facturos ſperemus, ſi illas his noſtris Actis inſeramus.

Dum igitur ille in Lyceo Ferrarienſi Mathematicam doceret ante annos fere novem, obſervavit acus magneticam cuſpidem a vera meridiana declinare duobus circiter gradibus verſus occaſum; cum P. Cabeus ante annos multo plures obſervaverit, in eadem civitate acum declinare gradibus quinque, minutis quinquaginta, a ſeptentrione in ortum, ut conſtat ex tabulis Kircheri, & Riccioli.

Aliam obſervationem inſtituit hic Brixiæ; ubi cum decem circiter abhinc annis notaverit acum declinare a ſeptentrione in occaſum quatuor gradibus, & aliquot minutis, hoc anno facto ſæpius experimento deprehendit, declinationem eſſe auctam usque ad gradus quinque, & minuta ſaltem triginta; quam obſervationem mutationis, utpote factam ſatis accurate, & mediante eadem pyxide, eademque acu, nulla nova illius applicatione ad magnetem, nulli errori aut fallaciæ obnoxiam eſſe poſſe arbitratur.

Jam vero iſtas ſuas obſervationes conferens cum aliis, quas habuerunt inſignes Mathematici, ſcilicet prope Londinum Barrovius, Gunterus, Gellibrandus; Pariſiis Merſennus, Petitus aliique; Aquis ſextiis Gaſſendus; Romæ Kircherus, Giattinus, Auzutus; in campis non longe Londino Sturmius; Gedani Hevelius; Regiomonti Lenemannus: annotavit in omnibus hanc certam regulam ſervari, ut non modo ſpatio annorum ſex, aut ſeptem, fiat mutatio unius gradus; verum etiam, (quod magis conſideratione dignum, & a nemine, quod ſciamus, obſervatum fuit) acuum cuſpides in omnibus memoratis locis ſingulis annis magis ac magis tendere unanimiter ab Oriente in Occidentem; cum & declinationes, quæ olim erant orientales, minuantur, vel etiam evadant occidentales; ipſæ vero occidentales ſucceſſive incrementum acquirant.

Licet autem ex iſta obſervatione acus ſucceſſive declinatione ſua tendant ab Oriente in Occaſum; diligenter tamen obſervare oporteret, an in omnibus aliis locis, ubi hujusmodi effectus nondum fuit obſervatus, res eodem ritu procedat, ac in urbibus ſupra memoratis; cum hoc ſit maximi momenti, ad ſtabiliendam aliquam hypo-

hypotheſin, quæ cum omnibus obſervationibus congruat. Præterea operæ pretium eſſet indagare, num etiam ultra æquatorem, in hemiſphærio videlicet Auſtrali, contingant hujusmodi mutationes, & an paribus intervallis temporum & graduum incrementis procedant. Præcipue vero expediret inquirere, an declinatio vergat ad occaſum, ſicut in noſtro hemiſphærio, an (quod probabilius eſt) ad ortum. Si enim ibi omnes declinationes ad orientem ſucceſſive contendant, dum citra æquatorem vergunt ad occaſum; indicium eſſe poteſt alicujus obliquitatis terreni axis vel abſolute, vel reſpective ad punctum aliquod cœli, a quo terra vim magneticam combibit.

Monuit etiam nos Auctor citatus, in obſervationibus declinationum magneticarum inpoſterum inſtituendis, oportere ſingulis annis, quando in eodem loco declinationem obſervare voluerimus, lineam meridianam prius invenire; neque enim antiquæ meridianæ in aliquo loco notatæ omnino fidendum eſſe; cum & ipſa poſſit per obliquationem, ſeu inclinationem axis terreni non minus mutari, quam ipſa declinatio acus; qua de re jam aliquibus cœpit non ſine aliqua ratione dubitari.

Præterea ipſam meridianam lineam inveniendam eſſe non tam ex Solis altitudine meridiana, ſeu ex aliis altitudinibus ſupra horizontem, quam potius ex puncto polari firmamenti, quem fixum eſſe conſtat. Syſtema enim mundi tale eſſe poſſet, ut ſolaris meridianus non cohæreat cum meridiano per polos cœli fixarum tranſeunte. Præſtare autem utroque modo lineam meridianam in plano horizontali ſtabili delineare, ut inpoſterum animadvertere poſſimus, an etiam in his aliqua mutatio contingat.

Inſuper cum nonnulli etiam dubitare cœperint de conſtanti elevatione poli, ſeu latitudine cujuslibet regionis, aut civitatis (hæc enim mutatio neceſſario conſequeretur, ad obliquationem, ſeu inclinationem axis terreni, vel mundani;) ipſam etiam loci latitudinem obſervandam monet, & diligenter adnotandam eodem tempore, quo inſtituitur operatio circa magneticam declinationem: demum hortatur omnes, ut hujusmodi obſervationes habeant, præcipue vero ſolſtitiorum aut etiam æquinoctiorum temporibus, ad hoc, ut collatis invicem plurium annorum & locorum obſervationibus, aliquid luminis affulgeat pro vero mundi ſyſtemate conſtituendo.

Digitized by Google

NUM. XI.

Nova methodus conſtruendæ pyxidis magneticæ, & obſervandi cum exacta præciſione gradus & minuta declinationum.

AD hoc ut quilibet præcedentes obſervationes facile & exacte inſtituere poſſit, ſupra citatus Auctor novum inſtrumentum magneticum nobis oſtendit, quo ipſe utitur in declinatione quotannis notanda. Cum enim experimento didicerit, conſuetas acus & pyxides multis incommodis eſſe obnoxias, vel quia rubiginem contrahant, vel quia æquilibrium amittant, vel quia ſtyli apex, cui acus innititur, obtundatur, vel quia ipſius acus pileolus motu attritus depravetur; propterea hæc aliaque ſimilia incommoda evitare ſtudens, magnetis fruſtum eligit ſatis robuſtum & oblongum, ita ut axis ſecundum ejus longitudinem extendatur. Inferiori autem iſtius magnetis parti in planam ſuperficiem efformatæ connectit acum in ſitu ad axem parallelo, & tantæ longitudinis, ut hinc inde protendatur ad duodecim, vel etiam plures digitos; tum magnetem ſimul cum acu ei annexa filo tenui, & minime contorto ſuſpendit; & ne a vento poſſit agitari, ſuperponit vas cryſtallinum in modum campanæ efformatum, cujus inferius orificium tantæ ſit latitudinis, ut ejus diameter nonnihil acus longitudinem ſuperet. Campana vitrea, ex cujus ſummitate magnes cum acu filo ſuſpenſus in medio pendet, complanatæ tabulæ, vel laminæ horizontali inſiſtit, in qua deſcriptus eſt circulus diviſus in gradus & minuta, ita ut centrum circuli, magnetis & acus centro correſpondeat, nec tamen ab ipſis tangatur, ad hoc ut acus libere ſuſpenſa circumagi queat, & cuſpide acuta gradus ipſos & minuta in circuli circumferentia notare.

Inſtrumentum hoc modo diſpoſitum ita collocatur, ut diameter circuli exacte congruat cum linea meridiana, in ſubjecto plano horizontali prius delineata. Quia vero non eſt facile ita acum magneti connectere, ut illius longitudo cum iſtius axe perfectiſſime congruat; Auctor conſultius exiſtimat acum ſenſim deflectere hinc inde, donec ſe libere convertendo, cernamus eam quieſcere ad amuſſim ſupra lineam meridianam, nulla habita ratione declinatio-

nis

Digitized by Google

nis ipſius magnetis, ad hoc ut inſtrumentum aptum ſit indicare lineam meridianam veram ſine ulla declinatione.

Non eſt autem neceſſe chalybeam acum adhibere, ſed æréa, vel argentea, vel ex qualibet alia etiam leviori materia uſui eſſe poterit; imo niſi ipſi magneti ſit ita connexa, ut congruat cum axe, ſed in loco, ubi cæteræ acus & magnes declinant, ipſa congruat cum meridiana, & conſequenter axem magnetis interſecet, præſtabit hujusmodi acum æream eſſe, non ferream; vim enim aliquam faceret ipſi magneti, dum & ipſa a magnete animata deflectere tentaret a meridiana. In locis ubi magnetica nullam habent declinationem, facile erit ita acum magneti annectere, ut exactiſſime congruat cum illius axe; inventa enim ſemel linea meridiana, ſi acus ad amuſſim quieſcat ſupra illam, ſignum erit cohærere cum axe magnetis; ſi minus, eam flectere oportebit, donec meridianæ perfecte inſiſtat. Quod ſi aliunde ſit nota declinatio, facile erit acum ita magneti aptare, ut cum ejus axe cohæreat; imo hoc artificio poſſumus cujuslibet dati magnetis polos reperire. In hoc autem caſu, quod acus congruat cum axe magnetis, utilius erit acum chalybeam uſurpare; ſiquidem vis directiva ei robuſtior a magnete communicabitur.

Utilitas hujus inventionis in hoc præcipue ſita eſt, quod cum magnes filo ſuſpenſus vim directivam poſſideat longe validiorem, quam ſimplex acus magneti affricta (præcipue ſi magnes fuerit optime notæ, & oblongus, nec exiguæ molis) dirigere poterit longiſſimam acum, quæ quo longior, eo magis diſtincte gradus & minuta notabit in circulo circa illam deſcripto; adde, vacare omni periculo contrahendi vitia illa, quæ paulo ante indicabamus, & quibus communia verſoria frequentiſſime ſunt obnoxia.

Fatetur quidem, acum in mari hoc modo ſuſpenſam magis obnoxiam fore titubationi, quam ſi acus conſueto modo ſtylo pyxidis innixa; poſſe tamen fortaſſe magnetem ipſum perforatum, & pileolo inſtructum ſtylo imponi, & ita æquilibrari, ut facile circumagatur, quo caſu poſſet adnecti acus quantumvis longa, quæ extrema cuſpide gradus & minuta declinationum indicaret; ſed cum id experiri nondum licuerit, non audet de fortunato eventu quidquam certi affirmare.

Digitized by Google

Demum optimum conſilium putat, ſi cuſpidi acus ſuperponatur microſcopium duplici lente cryſtallina inſtructum, & in ipſo inſtrumento firmatum, illic loci, ubi cuſpis ipſa a puncto ſeptentrionali meridianæ lineæ declinat; tum in foco lentis ocularis transverſim aptetur ſubtiliſſimum filum, ita ut directe jaceat ſupra ipſam cuſpidem, eamque oculo occultet; ſic enim fiet, ut quilibet cuſpidis motus & declinatio, quamvis minima faciillime dignoſcatur.

NUM. XVII.

Experimentum ſingulare, quo bini liquores omnino limpidi, dum ſimul permiſcentur, in corpus conſiſtens & omnino ſiccum coaleſcunt.

ANno 1684 Octob. die 28. prodierat in lucem epiſtola Perilluſtris & Eximii Doctoris Med. *D. Hieronymi Alegri* Veronenſis; in qua prædictum experimentum ab ipſo Auctore caſu potius, quam ſtudio peractum accuratiſſime deſcribitur. Verum cum ille modum parandi liquores certas ob cauſas occultare decreviſſet, nil aliud ex illius epiſtolæ lectione nobis innoteſcere potuit de hujusmodi natura liquorum, niſi quod eorum alter eſſet lixivialis, vel ex aliquo ſalino & calcinato, ſeu alkalizato corpore paratus. Cum autem huic experimento ingenioſiſſimus Auctor & in Chymica ſcientia optime verſatus, multa alia ſuperſtruat, rei novitas, & deſiderium plenius intelligendi doctrinam in epiſtola propoſitam, aliquos ex noſtra Academia ſtimulavit, ut impenſo ſtudio, & ſi opus eſſet, pluribus etiam adhibitis experimentis, in hujusmodi liquores inquirerent; donec tandem vel illi ipſi, vel alii, qui eundem effectum exhiberent, adinvenirentur. Cum ecce admodum Rev. P. Franciſcus Tertius de Lanis Soc. Jeſu, binos liquores ſeorſim ſingulis vitris incluſos, eosque omnino fluidos, & externo aſpectu aquæ limpidiſſimæ omnino ſimiles nobis contemplandos exhibuit; tum altero ex his in alterius liquoris vitrum effuſo, ſpatio unius tantummodo minuti horarii, utriusque ſimul permixti agitatione factum eſt, ut ſenſim primo coagularentur, ac tandem in corpus albiſſimum omnino ſiccum, & butyro ſimile, imo etiam majori conſiſtentia præditum transmutarentur.

Nove-

Digitized by Google

Noverat ille ex Helmontio, tum deinde etiam ex Roberto Boyle, puriſſimum vini ſpiritum permixtum rectificatiſſimo urinæ ſpiritui in ſimilem ſubſtantiam concreſcere & coagulari, & cum in his aliisque ſimilibus experimentis plurimum verſatus eſſet, ſtatim animadvertit, hanc virtutem coagulativam præcipue ineſſe ſpiritui urinoſo; ac proinde aquam quandam ex ſale Armoniaco artificio chymico præparatam, cujus vires illi alias innotuerant, ad id opus aptiſſimam eſſe poſſe exiſtimavit; quod & experimento ipſo comperit; atque hanc eſſe unum ex duobus liquoribus, quem D. *Hieronymus Alegri* occultare voluit, manifeſtiſſime deprehendit: alter enim ex ipſius narratione in epiſtola facta, facile innoteſcebat, nimirum liquor ex tartaro calcinato & humido aeri expoſito profectus, quem chymici vocant oleum tartari per deliquium; vel quivis alius liquor ex ſale alkalizato, vel etiam ex nitro ſimili modo præparatus. Aquæ vero ſalis Armoniaci conficiendæ modum hunc adhibuerat. Sumuntur ſalis prædicti, & calcis lapidum recentis æquales partes, & invicem permixtæ ſupra marmor conteruntur aſſidue; exhalat interim odor fœtidiſſimus, ac efficaciſſimus, innoxius tamen, imo qui etiam amiſſum odoratum quibusdam reſtituere potuerit; tum ſimul brevi temporis ſpatio mixtura illa, dum conteritur, humectatur, & ad modum pultis efficitur, quæ deinde aeri humido expoſita, magna ex parte in liquorem reſolvitur urinoſum, ſed omnino limpidum. Non audebat tamen P. *Lana* arcanum iſtud a ſe detectum nobis manifeſtare, invito ipſius primo inventore Domino *Alegri*, donec tandem, impetrata ab ipſo facultate, rem totam nobis aperuit.

NUM. XVIII.

De Tranſplantatione Morbi.
Ex Epiſtola Doct. Medici Chirurgi ad NN.

Juvenis Nobilis Brixianus parotide ſub maxillis laborabat; plura emollientia, lenientia, data Chirurgiæ methodo, affectæ parti applicata; at increſcens tumor venenoſis ſpiritibus gravidus ultimum diem indixit Juveni, qui tota gula intumeſcente, nec atomos cibi, nec guttam potus admittebat. Venit altera die Chirurgus, faſcias ex parotide removet, denuoque dulcium amygdalarum oleo infuſo

 ſtrin-

ſtringit. Servus adſtans faſcias illas e feneſtra dimittit, quas lambens ſus caſu prætericns, ſubito terribilem edens grunnitum, ſe in luto tortuoſe volvit, & facile fuit comprehendere, ingentibus correptum doloribus; nam intumeſcere cœpit, donec immiſſis in os purgantibus tertia die convaluit. Vix faſcias projecerat ſervus, cum laborans juvenis, cui usque adhuc artis adminicula nullum obtulerant ſubſidium, aliquod ſenſit lenimentum, & tale, ut nova luce novæ fuerit ſanitati reſtitutus. Scio quod Chriſtus Dominus, cum adhuc in vivis eſſet, ab hominibus ejecit dæmones, imperans, ut porcorum gregem intrarent. Hoc divinæ potentiæ miraculum: modo hoc aliud naturæ portentum conſidera. Venenoſi ſpiritus, qui in faſciis ſedebant, longam aliorum ſimilium ſpirituum catenam attrahentes univocum pabulum in porci corpore invenerunt, & ita a primo animali vel virtute ſympathetica, vel magnetica omnimode ſeparati peſtem in aliud induxerunt, & talis transmutatio proprie a medica ſynodo transplantatio vocatur.

NUM. XXV.

Quartana Febris in canem transplantata novum experimentum.

Cum transplantationem Parotidis numero XVIII. ſupra memoratam caſu potius, quam ex arte contigiſſe videatur; novum magneticæ curationis exemplum, ſolertiſſimi medici & chirurgi induſtria nuperrime peractæ, noſtræ Academiæ ſociis, ut exteris communicetur, digniſſimum viſum eſt. Nobilis Juvenis Almi Brixienſis Collegii Societatis Jeſu convictor, fervidiſſimo febris quarto quoque die recurrentis calore, poſt algores rigidiſſimos æſtuabat. Nulla virtus pharmacis, nullumque ad extinguendum ardorem præſtabant juvamen, quæcunque ex arte medica ſuppeditabantur. Quare cum inter tantas abſumeretur flammas ægrotus, adeſt ſupra laudatus medicinæ Doctor; narrat ſimile morbi genus ſe transplantationis ope felici ſucceſſu ſæpius profligaſſe, ac modum perquirenti exponit. Dictum, factum. Valetudinarii præfectus ſufficientem farinæ triticeæ quantitatem, ut monuerat medicus, lotio febricitantis in ſummo paroxiſmi ardore mincto permiſceri jubet & placentam inde efformari,

in

Digitized by Google

in ſartagine coquendam. Hanc deinde cani comedendam porrigit; nulloque alio adhibito remedio, juvenis convaleſcit, omni prorſus morbi fomite eradicato.

NUM. XXIX.

Hydrocephalon in ſubſtantia medullari cerebri.

EXcellentiſſimus Doctor noſter Bernardinus Tombinus, Hydrocephalicum puerum poſt duos vitæ annos extinctum, in præſentia nonnullorum Medicinæ Doctorum diſſecabat, cumque nullum læſionis ſignum appareret, neque extra, neque intra cranium, quin imo neque in ipſa cuticali cerebri portione, obſtupuerunt omnes; donec tandem cerebri cortice aperto, tota medullaris ſubſtantia (ut idem Tombinus prædixerat) corrupta, & in aquam converſa apparuit.

Inſolitum hoc naturæ portentum, cum forſan a nemine unquam fuerit obſervatum, noſtris Actis inſerere non incongruum duximus, ad hoc, ut ii, qui hæc noſtra legerint, cauſas diligenter inquirant, quarum cognitio novum fortaſſe lumen aliquod Anatomiæ, vel Medicinæ conferre poterit.

COMETA ANTELUCANUS

Menſe Sept. anni 1686 Lipſiæ alibique obſervatus.

DIe 7 Septembris ex literis hominis cujusdam agreſtis, & ruri in vicino pago Sommerfeld dediti, rerum tamen aſtronomicarum non imperiti, ad ſpectatum hujus urbis civem ſcriptis, primum rumor circumlatus eſt, de Cometa paulo ante lucis exortum comparente. Et conciliavit narrationi fidem pagani hujus ſolertia, in detegendo ſimili phænomeno, Cometa nimirum anni 1683, non infelix.

Viſum itaque eſt *Kirchio* noſtro, ſequenti mane cœlum ipſum conſulere: quo inſpecto Hora 4, diluculo jam ingruente, Cometam primum deprehendit ſub ſigno Leonis, ad dextram hujus ſtellæ, ejusdem circiter cum hac magnitudinis & coloris, cauda tenui curtaque ſurſum erecta. Supra Cometam, in eodem verticali, θ Leonis (ſed nudo oculo tum non aſpectabilis) 56 partibus micrometri, hoc eſt

Sex-

♀ exacte, remota exiſtebat: ducta vero a θ ad Cometam recta, dupla erat circiter perpendicularis, ab eadem θ ad rectam, δ Leonis & Cometam connectentem, productæ; diſtantia vero Cometæ a regulo, radio capta, 1♀ erat.

Die 9 Sept. Cometa denuo comparuit, ſed jam profundius auroræ immerſus obſcurior erat & difficulter obſervabilis; ita ut nec per pinnacidia conſpici, altitudinesque ejus menſurari potuerint: quæ vero tum peracta, ſequens tabella exhibet.

Hor. ′		° ′ ″
3. 58	Cometæ a θ diſtantia, 134 partium micrometri	2. 23. 34
4. 1½	Altitudo reguli.	13. 30. 0
4. 8	Altitudo δ Leonis.	11. 10. 0
4. 15	Cometæ a regulo diſtantia, radio capta.	18. 0. 0
4. 40	Cometæ a θ diſtantia 136 partium micrometri.	2. 25. 43

Recta per Cometam & θ verſus b Leonis producta hanc parumper ad dextram relinquebat. Diebus inſequentibus Horizonte nubilo nihil porro obſervari potuit.

Quod ad obſervationem ſupra memorati ruſtici attinet, facta ea eſt die 6. Septembris, & continuata diebus inſecutis. Cumque dictus homo ſupra ſortem ſuam ſidereæ addictus ſit ſcientiæ, nec ingenii alias abſurdi: non ingratam B. Lectori futuram arbitramur eorum communicationem, quæ ab Obſervatore hoc notata ſunt.

Die 6. Sept. mane Hora 4½ cum ad Lunam ſeneſcentem adverterem; prope illam, verſus ſeptentrionem, Cometam primum animadverti in lumbis Leonis, cum cauda trium circiter graduum; quantum conjicere nudis oculis licebat, extrema caudæ Urſæ majoris, lucida in dorſo Leonis (δ *Bayeri*) & Cometa rectam lineam conſtituebant; & hic a dicta lucida tantum diſtabat, quantum binæ ſupra Cor Leonis (γ & η) a ſe invicem. Æquabat ſtellam primæ magnitudinis, & coloris erat albicantis.

Die 7 Hora 3¾ ſupra Horizontem emergens in Zodaico directo motu

Digitized by Google

motu ſeſquigradum confecerat; aberatque a lucidiori in lumbis Leonis (*θ Bayeri*,) quantum tubo meo unius gradus capaci collegi, 24. corpore & cauda jam obſcurior, quod diluculo magis magisque appropinquaret.

Die 8 Sept. ipſa luce exoriente, paulo ante Hor. 4, & Cometa aſcendit; jam uno pene gradu ante ſe relicta ſtella prædicta (*θ*) quam dubio procul cauda ſua obtexit. Videbatur aliquantum eclipticæ vicinior fieri, motu diurno adhuc $1\frac{1}{2}$. Cæterum corpore caudaque ſatis conſpicuum ſe dabat, non multum tamen ſuper Horizontem evectus, ſub radiis Solaribus ſe abſcondidit.

Die 9 Sept. rurſum aliquanto ſerius exorſus, priſtinam adhuc ſervabat magnitudinem; obſervatu tamen erat difficilior, aurora urgente: recta tum per Cometam & lucidam dorſi Leonis ducta incidebat exacte ſupremæ in Jordane ſtellulæ. Comparebat hodie per ſemihoram.

Die 10 & 11 cœlo nubilo nihil obſervatum.

Die 12 Sept. inter dehiſcentes nubes raptim ipſum & vix per duo minuta horaria conſpexi. Quantum conjiciebam, motum ſuum in longum eodem tenore hactenus conſervaverat: de latitudine incertus ſum, cum nubium compages aliarum fixarum aſpectum pertinaciter interceperit. Sequentibus 14 diebus continuis vapores Horizontem ambientes Cometam oculis ſubduxere.

Hæc ex relatione ruſtici. Cæterum & Ulmæ Suevorum a Clariſſimo Mathematum Profeſſore *Honoldo*, die 9 Sept. Cometam obſervatum, at die 15to, cœlo defæcatiſſimo denuo fruſtra quæſitum; eundem vero & ad Saravum ſeu Saram fluvium jam die 1 Septembris conſpectum, ex literis amicorum fide dignis accepimus.

CASPARIS ZIEGLERI DE EPISCOPIS, EOrumque juribus, privilegiis & vivendi ratione Liber Commentarius.

Norimbergæ, apud Joh. Hofmannum, 1686. in 4.

Digitized by Google

QUod diu votis expetitum, & a multis etiam doctrina & uſu peritis flagitatum de *Epiſcopis* opus eſt, hoc anno prodiit tandem, atque in formam ſyſtematis perapte redactum, quatuor libris continetur: quorum priores duos nunc paucis enarrabimus, reliquis, ob rerum in iis obviarum ubertatem, in aliud tempus ſepoſitis.

Primo itaque libro ediſſerit illuſtris Auctor vocabuli hujus origines, & ab ultima antiquitate deducit, variaque nomina cum apud profanos, tum apud Eccleſiaſticos ſcriptores recepta ſubjungit, inprimis Pontificis & Papæ titulos ex inſtituto veteris Eccleſiæ explicat, atque ex occaſione controverſiam tangit, an Imperatores Chriſtiani olim appellati fuerint Pontifices maximi; quod quin ab aliis factum ſit, non negat, ſed ipſos ſibi hunc aſciviſſe titulum, atque ita ſe appellaſſe, non temere vult affirmare, Zoſimique fidem non ſine cauſa reddit ſuſpectam, de qua jam ante multi ac graves viri in ejusdem hiſtoria, quatenus ad Conſtantinum M. pertinet, non immerito dubitarunt. Neque vero non opportune eruit, quando Pontificis Maximi nomen migraverit ad Antiſtites, atque ab his tranſierit delatumque fuerit ad ſolos Antiſtites Romanos. Simul quomodo Papæ titulus antehac Epiſcopis ſimplicibus tribui ſolitus, proprius deinde ac peculiaris factus ſit Metropolitanis, atque ab his tandem ad ſolos Antiſtites Romanos, ſive uſurpatione quadam, ſive aliorum patientia & conceſſione pervenerit, copioſe ſolideque docet. Hinc de Epiſcoporum officio, & ſacræ poteſtatis origine exponit, quam ſoli Deo acceptam fert, ſive aliquis a Deo, nullo alio interveniente, ſive ab Eccleſia vocetur. Tum Apoſtolorum primariorum, & primariis ſuffectorum duplicem conſtituit poteſtatem, alteram ordinariam, alteram extraordinariam, eamque ad Epiſcopos accommodat, & quatenus Apoſtolis ſucceſſerint, oſtendit. Quia vero omnium Apoſtolorum par & æqua poteſtas fuerit, neque alius in alium quodam præcipuo argumento imperium jurisdictionemque habuerit, manifeſto colligit, Pontifices Romanos non conceſſu divino, neque decreto publico, ſed ſolo ſedis Romanæ placito, & privata doctorum opinione, ſummam in omnes Epiſcopos poteſtatem recentiori Eccleſiæ ætate ſibi vindicaſſe. Poſthæc diſcrimen inter Epiſcopos & Presbyteros in tantum concedit, in quantum a jure humano in eccle-

eccleſia conſtituto arceſſitur, ac argumentis Divini codicis & ultimæ antiquitatis paria facere, demonſtrat, & quomodo deinceps a ſimplicitate ac moderatione primæ ac naſcentis Eccleſiæ receſſum fuerit, & paulatim corruptelæ cum ambitione ſimul invaluerint, atque ordinandi prærogativam Antiſtites ſibi ſumſerint, tituloque non ſatis bono ad ſummum dignitatis hujus gradum pervenerint, ex Chryſoſtomo inprimis evincit. Dehinc aperit occaſiones & cauſas, quibus cœperit ratio diſtinguendi Epiſcopos, quam conſuetudinem introductam, ſenſimque auctam, & vel præcipue ob eccleſias matrices, quæ ſive ab Apoſtolis, ſive ab eorum diſcipulis inſtitutæ ſunt, magis magiſque amplificatam confirmat, nec minus originem gubernationis Eccleſiaſticæ, atque differentiam diœceſeωn ac provinciarum, ad exemplum & ſimilitudinem regiminis civilis proponit, & his cognata atque conſequentia, de Archiepiſcopis, Patriarchis, horumque dignitatibus, primum conſuetudine & tacito populi conſenſu receptis evolvit, ſic tamen, ut hæc ſalvo jure imperantium, quatenus ad ſacra pertinet, intelligantur. Inde agit de Patriarchis generatim, maxime de iis, qui perpetuo & ſingulari jure tales cenſentur, & quemadmodum ex cauſa celebritatis ſedium præcipuum aliquid conſecuti fuerint, recte collatis antiquitatum monumentis explanat, ſimulque admonet, permagnum hic quoque eſſe momentum conſuetudinis, deſtinationis item atque animi imperantium, præterea decretorum in Conciliis promulgatorum. Quibus traditis pergit ad Epiſcopi Romani, qui vulgo celebratur, principatum, cujus natales atque initia, progreſſionem & incrementa juſto accuratoque ordine percenſet, improbato donationis Conſtantini M. inſtrumento, quod ipſimet cordatiores Romanæ Eccleſiæ doctores, veritate victi, dudum quoque improbandum putarunt. Nec meliori loco habet confictas, ac Iſidori Mercatoris nomine pervulgatas epiſtolas decretales, quippe quæ multis falſi indiciis paſſim ſe prodant. Eodem modo perquirit artes, quæ obtentu auctoritatis fallendi neſciæ, & ſupra concilia evectæ, nec non titulo immunitatis atque exemptionis a civili poteſtate, jactantius quam verius circumferuntur. Ab hac diſquiſitione tranſit ad Patriarchas ſigillatim, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, ac denique Hieroſolymitanum, atque hinc progreditur ad Epiſcopos in inferiore gradu poſitos, Chor-

Digitized by Google

epiſcopos, eorumque dignitatem & munus percenſet, ſimulque Archipresbyteros & Archidiaconos conjungit, ac paulo poſt de vicariis & *officialibus* tradit, eosque veteri & integræ eccleſiæ ignotos fuiſſe docet; poſtremo *Coadjutores*, quos nominant, complectitur, hosque antiquius etiam viventibus Epiſcopis additos confirmat; primumque adeo librum concludit.

Librum ſecundum ab electione Epiſcoporum, quam clerus olim cum populo communem habuit, auſpicatur. Poſtquam vero deinde Imperatores ac Reges Chriſtiani rerum potiti ſunt, pro ſumma auctoritate, qua in republica fungebantur, judicium atque conſenſum electionibus Epiſcoporum eos interpoſuiſſe, rationibus & exemplis abunde roborat, Regibusque vindicat hanc eligendi poteſtatem: ab illis autem diſſentit, qui Ludovicum Pium iſti juri renuntiaſſe ſcriptitant. Cauſas quoque diſſidii ob electiones & *inveſtituras* Epiſcoporum in occidente excitati reddit, quod non prius ſublatum extinctumque fuerit, quam Henricus V Saliquus metu & calamitate coactus annulum ac baculum, quibus epiſcopi in dignitates ſuas inducebantur, Lamberto Calixti II. Pontif. Rom. Legato Wormatiæ renunciaret ac reſignaret. Non multo poſt commemorat, quomodo hoc incendium ad vicina regna trajectum fuerit, atque adeo rempublicam invaſerit, in qua tamen ſalva imperii poteſtate, hoc jus ab imperantibus auferri non poſſit. Jus *Patronatus* cathedralibus ac collegiatis eccleſiis recentiori more ademptum, eodem modo, quo in parochialibus, locum habere poſſe, evidenti veritatis argumento exiſtimat, idque in regium ac vulgare diſtinguit, quorum alterum cœperit cum imperio Conſtantini M. alterum eatenus ad regnantes pertineat, quatenus vel ædificarunt eccleſiam, vel *dotarunt*: ſed jus *præſentandi* clericos non ſimul cum jure *patronatus* introductum comprobat, propterea quod ultimis temporibus patroni (vulgares) nihil præterquam proceſſionis aditum in eccleſiis a ſe exſtructis & inſtitutis habuerint; quod quale fuerit, ibidem perapte commentatur. Neque eo ſecius circumſpicit dotes ac mores eligendi Epiſcopi, ut non is, qui per ſe doctior aut ſanctior, ſed qui habilior aptiorque ſit, ad gerendum Epiſcopi munus provehatur, dummodo alioquin ſanctitate vitæ ſe probet, & doctri-

Digitized by Google

doctrinam habeat ſufficientem. Illud ſcite una expedit, utrum exteri indigenis præferendi ſint, quod multis rationibus negat fieri oportere, ſi originarii & indigenæ præſto ſint, qui ex gremio eccleſiæ eligantur. Honeſtos natales, ſtatum, habitum, conſtitutionemque corporis, ac virtutes perinde alias, imprimis caſtitatem, ſed voti religione non adſtrictam, animum integrum, nulla *ſimoniæ* labe contaminatum, id eſt, nulla pecunia prenſantem, ac nullo dato pretio ſacrum munus capeſſentem requirit. Eo ſpectabat olim cura & conſilium Gennadii Archiepiſcopi Conſtantin. & Gregorii M. quorum alter in oriente Leonem Imperatorem, alter in occidente Reges Francorum, Childebertum, Theodebertum ac Theodericum ad emendationem ſuggeſſit, quam ibi perſequitur, ac varios ſacræ pravitatis, quæ ſimonia dicitur, modos enarrat, & *ſimoniacos* olim infamia notatos oſtendit; qui rigor poſtea temperatus ſit, ut acta pœnitentia, in priſtinum ſtatum reſtituerentur. Quando autem & quomodo ea deſignatio, quæ dicitur *poſtulatio*, ab electione diſtingui cœperit, ſervato argumenti ordine ediſſerit, ac veroſimiliter conficit, eo tempore, quo populus primum ſuffragio ac electione privatus eſt, nec tamen ſemper impediri potuit, quo minus animi ſenſa aperiret, *poſtulationis* vocabulum introductum & uſu receptum fuiſſe. Non ideo tamen, quod idoneus non eſſet, quem ſine nota populus poſtulaſſet, ſed quia iſte nec Regis auctoritatem defugere poterat, & cleri ſimul conſenſu indigebat. *Proviſiones*, quæ dicuntur, *Papales* adulta Pontificum poteſtate exortas obſervat, ex quo excreverit ærarium Pontificis, ac deminuta ſit metropolitanorum auctoritas, & eccleſia quoque ceperit inſigne damnum, litibusque diſtracta ſit, cum ſic interdum exteri & peregrini ad dignitatum faſtigia eveherentur. Confirmatio quidem veteri inſtituto ad metropolitanos pertinuit, cum ut de electionis actu, tum ut de electi conditione conſtaret; quorum alterum ſanctionibus canonum congruere debebat, alterum ad doctrinam vitamque electi ſpectabat, ut ne impedimento canonum prohiberetur. Quod jus machinationibus Pontificum poſtea metropolitanis ereptum eſſe ſubmonet, quippe quod magnum ſine momentum ad ſacram monarchiam attulerit, ut hodie confirmationes non niſi Roma petantur. Conſecratio, quæ adhibita ab Apoſtolis, certisque

Digitized by Google

ceremoniis comprehenſa eſt, retinenda docetur, ſed ita, ut ad hunc ritum divina gratia haudquaquam alligata eſſe cenſeatur. Qui conſecrandi manusque imponendi ritus ſequiori tempore presbyteris præceptus, præcipuum dignitatis metropoliticæ momentum eſt, adeo ut nullus Epiſcopus, niſi præſente aut conſentiente ac petente metropolitano, in civitate vel in provincia vacantis ſedis, conſecrari ac ordinari poſſit. Neque hic ſe non immiſcuit Pontifex, & auctoritatis amplificandæ ſtudio deſiderioque tractus, profeſſionem fidei ac jurisjurandi formulam ab epiſcopis exegit. Pallium vero, quod Roma mittitur, non poſtremum Papalis auctoritatis inſtrumentum eſt, quippe quo ſuſcepto demum Archiepiſcopi more curiæ Romanæ appellantur, ac Pontificalia munera exequuntur. Id vero ita ſibi Pontifices Romanos vindicaſſe Auctor ait, ut negent ejus conferendi poteſtatem eſſe penes Patriarchas Orientis, ſed præter jus, ac inaudita altera parte, & contra ſanctiones ac decreta hoc fieri, luculenter probat, & Archiepiſcopos ſpecioſe circumventos, atque ad Papæ obſequium traductos refert, vetusque pallium conceſſione Cæſarum dari ſolitum cum recentiori comparat, & alterum ab altero multis modis differre confirmat. Crucis ſignum, quod Patriarchis, Primatibus ac Archiepiſcopis præfertur, primum pietatis excitandæ cauſa inſtitutum, deinde in pompam abiit, imo æmulatione magiſtratuum civilium, qui adventantes crucis inſigni excipiebantur, cœpiſſe, ac antiquum adeo officium prorſus amiſiſſe videtur. Translationes Epiſcoporum non facile olim admiſſas commonſtrat, quod eadem Epiſcoporum erga ſedes, quæ maritorum erga conjuges obligatio exiſtimaretur. Sed ut hæc ſententia aliquanto poſt temperata, & cum cautione ac exceptione intellecta fuerit, recenſet, neq; immerito frequentes atque ambitioſas Antiſtitum mutationes reprehendit. Nec vero Epiſcopis protinus eſſe poteſtatem abdicandi muneris, ac deſerendi gregis, niſi vel crimina in vulgus nota ſufficientem abdicandi cauſam præbeant, vel debilitas corporis atque infirmitas, vel ſenectus etiam muneri gerendo inidoneum reddat; quo tamen caſu eveniente, expectandam ab Epiſcopo renunciationem docet, ſcandalum quoque in cauſis ponit, atque ex more & diſciplina veteris eccleſiæ nemini, ſua ac propria auctoritate, renunciare licuiſſe tradit.

CAJE-

Digitized by Google

CAJETANI VICICH CONGREGATIONIS Clericorum Regularium Liburni Fluminenſis Sacer Helicon, continens Poeſin Epicam, Lyricam & Epigrammaticam.

Patavii ex Typographia Seminarii, anno 1686, in 8.

HIc Cajetanus, uti Thomam de Vio Cajetanum, ordinis ſui inſtitutorem ſummo nunquam non affectu fuit proſecutus, ita eundem devotionis ſuæ argumentum elegit, vitamque illius omnem ad numeros Heroicos non infeliciter revocavit. Huic operi in ſex libros diſtributo Thieneidos nomen tribuit, autores Æneidos, Thebaidos, Achilleidos, Franciſciados &c. imitatus; & quandoquidem Poetarum epicorum eſt, multa fingere, & epiſodia identidem quædam veluti infibulare, neque haſce epopϾ leges neglexiſſe videri Cajetanus voluit. Sicuti v. g. in limine ſtatim libri primi Lutherum, quem pro more contribulium ſuorum, ſed more peſſimo, peſſimum facit hæreticum, ex Megæra natum fingit, atque ex orco in Germaniam protruſum; & libro III, ut dæmonis ſuggeſtiones exprimeret, fingit Plutonem, quia a novo Cajetani inſtituto offenſus eſſet, Tiſiphonem emiſiſſe, cumque hæc penes Cajetanum nihil effeciſſet, Ambitionem ſubmiſiſſe. Nec pauca hinc inde inſeruit epiſodia, ſeu digreſſiones Poeticas, qualis illa eſt lib. IV. ubi occaſione a precibus Cajetani, quas Venetiis ad Deum poſt captam a Turcis Rhodon pro Republica fuderat, accepta, in deſcriptionem Imperii Ottomannici excurrit. His libris Thieneidos ſex ſubjunguntur libri, duo Epigrammatum, quorum primus epigrammata centum de eodem Cajetano Thieneo, Clericorum Regularium fundatore complectitur; quibus & anagrammata quinque de Cajetano, & quidem ex hoc programmate: *Beatus Cajetanus Tienensis, Clericorum Regularium fundator*, ſunt annexa: ſecundus epigrammata, ex ſacro Salomonis epithalamio maximam partem deſumpta. Epigrammata excipit liber Lyricorum unus, ut & Montes Mariani, ſive montes duo S. Mariæ ſacri, Mons videlicet Laurentinus in Piceno, & Exquilinus Romæ, verſibus dimetris Jambicis & Anacreonticis, iisque homœoteleutis ſive rhythmicis deſcripti, quibus & index rerum in hoc opere contentarum ſubjicitur. Fuit alias Caje-

Digitized by Google

jetanus, ut ne nihil de eo afferamus, Vicentiæ natus, ſed Thieneus dictus, quia ortum debebat Comitibus Thienεis a vetuſta Athenienſium urbe Thiene ſic dictis; & quanquam Patavii juri utrique dediſſet operam, ubi & juris utriusque laurea fuit inſignitus, Theologiæ tamen poſtmodum ſe totum conſecravit. Romam profectus, a Julio II Pontifice Protonotarius Apoſtolicus fuit conſtitutus, ſed aulicos mores pertæſus ſacerdotio initiari ſe fecit, ac Roma diſceſſit. Sed Romam, cum aliquandiu in patria & Venetiis ſubſtitiſſet, rediit, & Congregationem Clericorum Regularium, conſenſu Pontificis, inſtituit, primumque ſui ordinis domicilium in campo Martio fixit; ſed ex quo a militibus Caroli V Romam tum diripientibus in carcerem fuit conjectus. Liberatus inde migravit Venetias, & quia Reſpublica illa a Turcis valde eo tempore infeſtabatur, preces quadraginta horarum primus inſtituit. Venetiis diſceſſit Neapolin, Pontificis ipſius juſſu, ubi & tandem diem ſuum obiit.

LIBRI NOVI.

Istoria univerſale di tutti Concilii, generali e particolari, di Santa Chieſa; di Marco Battaglini. In Venezia 1686. in fol.

Rifleſſioni Geographiche circa le terre incognite diſteſe in oſſequio perpetuo della Nobiltà Veneziana: dal P. D. Vitale Terra Roſſa. in Paduoa 1686. in 4.

De Miſeria Poetarum Liber primus, qui eſt de Miſeria Poetarum Græcorum. Collectore D. Joſepho Barberio a S. Elia. Neapoli 1680, in 8.

Lettere Eccleſiaſtiche di Pompeo Sarnelli Protonotario Apoſtolico &c. In Napoli 1686, in 4.

Samuelis König Regnum Minerale. Baſileæ 1686, in 4.

L' Eſprit de l' Ecriture Sainte avec des Reflexions. a Paris & Bruxelles. 1686. in 12.

Les Sentimens illuſtres de quelques grand Hommes d' Etat & tres prudens Miniſtres. a Paris 1686.

Relation de l' Ambaſſade de Mr. le Chavelier de Chaumon à la Cour du Roy de Siam. A Amſterdam, 1686. in 12.

Errata quædam.

Pag. 95. lin. 12, & 13 pro *reoſcentes*, lege *repoſcentes*. ibid. l. 23. pro *ſoluti* lege *ſolidi*. p. 274. l. 14. pro *his* lege *huic*. pag. 275. l. 1 lege *infinities*, pag. 511. l. 30. poſt *Nimeccenſi* adde *vulgo* Nimptſchen. p. 512. l. 24. lege *Lutheri ſuit*. ibid. l. 25. lege *ſcribitur : ille etiam*.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Decembris, Anno MDC LXXXVI.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΧΗΣ σύνταγμα μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ἀνέκδοτον.

Origenis libellus de oratione hucusque ineditus.

Oxonii e Theatro Sheldoniano a. 1686, in 12.

CUm Origenis de oratione libellus a *Pamphilo* in apologia pro Origene memoriæ proditus, nec in operibus Origenis a *Merlino, Eraſmo,* & *Genebrardo* collectis compareat, neque ſeorſim a quoquam hactenus vulgatus fuerit, plane intercidiſſe videri poterat, niſi *Huetius*, dum in Suecia ageret, manuſcripto codice in Holmienſi bibliotheca Chriſtinæ Reginæ auſpiciis invento, ejusdem editionem orbi literato jampridem pollicitus fuiſſet. Verum cum jam octodecim anni elapſi fuerint, ex quo Vir celeberrimus primum Græci ſui Origenis tomum τὰ ἐξηγητικὰ complexum in lucem publicam emiſit, & poſt tantum temporis intervallū ſecundi tomi, cui libellum de oratione & alia Origenis ſyntagmata deſtinavit, & tertii, in quem dubia & ſuppoſita Origenis opera rejecit, vix ulla ſpes appareat; non defuit in Anglia, qui hoc Origenis monumentum e manuſcripto codice, qui olim Huetio uſurpatus, nunc Cantabrigiæ in Collegio S. Trinitatis aſſervatur, Latina verſione & nonnullis annotatiunculis illuſtratum publici juris faceret.

Dedicavit Origenes hunc libellum *Ambroſio*, cujus hortatu & ſumtu Origenem infinita volumina dictaſſe *Hieronymus* & alii

Scriptores referunt, & *Tatiana*, quam editionis hujus autor Ambroſii ſororem fuiſſe ſuſpicatur, cum ejusdem uxor in Origenis ad *Julium Africanum* epiſtola *Marcella* appelletur.

Agit autem Origenes in hoc tractatu primum de oratione in genere, docens quantæ difficultatis opus ſit oratio; quid nomina εὐχῆς & προσευχῆς importent; ad quem oratio dirigi debeat; quando & quomodo orandum ſit, cæteraque, quæ ad hanc doctrinam pertinent: & refellens eos, qui vel una cum precibus omnem Dei providentiam & cultum aſpernantur, vel ex ipſa providentia & prædeſtinatione preces ſupervacuas arguunt. Poſtea ad orationem Dominicam pergit, & ſingulas ejusdem petitiones fuſe explicat.

Cæterum Origenes, ut in cæteris ſuis operibus, ita hic quoque nonnulla intermiſcet minus orthodoxa, qualia ſunt, quod orationem ad Chriſtum dirigendam negat, ejusque eſſentiam a Patre diverſam aſſerit, aliaque hujusmodi, quæ vel cenſorem, vel benevolum ſaltem interpretem depoſcunt.

Poſtremo loco monemus, Origeniano huic ſyntagmati breviorem illam orationis Dominicæ paraphraſin ſubjungi, quam anno 1601. *Morellius* edidit, & Autor noſter diu quæſitam tandem in libraria *Iſaaci Voſſii* ſupellectile invenit.

A COMMENTARY OF THE PROPHECY OF Hoſea.

h. e.

Commentarius in Prophetiam Hoſeæ; auctore EDUARDO POCOCKIO SS. Theol. D. Canonico Eccleſiæ Chriſti & Profeſſore Linguæ Hebraicæ in Academia Oxonienſi.

Oxonii in Theatro Sheldoniano, 1685, in fol.

Siſtimus hic compendium Commentarii, qui omnium in *Hoſeam* commentariorum compendium, an ſupplementum videri queat;

Digitized by Google

at: non illorum modo, quorum Excerpta in Synopſi dedit *Matthæus Polus*; ſed & aliorum, quos huic legere haudquaquam contigit.

Namque præter Orientalium Verſiones, quarum copiam *Londinenſium Polyglotta* faciunt, & Rabbinos, qui ad *Baſileenſium* Bibliorum margines habentur, *Raſchium* puta, *Aben Eſram*, *Kimchiumque*, *Abarbanelem* item, *R. Sal. Aben Melech*, alioſque id genus, qui typis dudum exſcripti, omnium manibus teruntur, ſæpiſſime a Noſtro allegata videas opera Judæorum, Arabice, ſed Ebræo charactere ſcripta, hactenusq; *ἀνέκδοτα*. Ea inter eminet Grammatici celeberrimi *Abuvvalid* liber *Moſtalhac* & liber *Radicum*, ſeu Lexicon. Porro *notæ* in univerſa Biblia, Lexiconque *Morſched*, authore R. *Tanchum* Hieroſolymitano. Præterea Verſio Bibliorum *Arabica*, non, uti illa in Polyglottis vulgata eſt, ad Septuagintaviralem verſionem, ſed Hebraicam veritatem concinnata, quam R. *Saadia Gaon* (Authori verſionis Pentateuchi in iiſdem Polyglottis contentæ) deberi, ex ſtylo conjicit Pocockius, ad *Hoſ.* IIX. 9. Sæpe in partes vocantur alii Lexicographi, paucis extra Angliam Europæis viſi: *Gieuhari* & *Kamus* Arabes, *Bar Bahlul* & *Bar Ali* Syri, ſed Arabice loquentes. Tacemus autorem Lexici Geographici Arabici *Saphoaddin*, librum נשק אלאזהאר, R. *Joſephi* Commentarium Arabicum in Canticum Canticorum, Notas *Alkaraphi* in Lexicon Kamus, quorum rarius Noſter meminit.

Nec temnendi ſunt Codices Manuſcripti *Raſchii* & R. *Davidis Kimchii*, quorum ope non tantum par illud Rabbinorum, ſed &, quod potiſſimum eſt, Paraphraſtes *Chaldeus* ab illis creberrime allegatus, priſtinæ integritati reſtituuntur. E. g. *Hoſ.* IX, 16. in Chaldæo habetur: אילנא די קלא שרשוהי *Arbor cujus* EXUSTA EST *radix*. At Kimchii Codex: די לקא *percuſſa eſt*, plane ut in Hebr. הכה. Pariter illud Targumiſtæ בחבריה *in ſocium ſuum*, *Hoſ.* III. 1. ejuſdem manuſcripti autoritate mutare licebit in בחמריה *in vino ſuo*, (i. e. Ebrietate.) Sic *Raſchii* commentarius in *Hoſ.* II. 5. XI. 5. &c. lacunis fœdatur, quæ ex illius Codice manuſcripto a Pocockio f. 43, & 599. feliciter ſupplentur.

Neque minor eſt uſus cæterorum, quos laudavimus, Autorum *ἀνεκδότων*. Novas enim ſæpeque non ineptas de ſenſu loci, phraſeos, aut vocis Biblicæ ſubminiſtrant conjecturas, quæ alios, quos evolvimus, interpretes fugiſſe videntur. Speciminis loco nonnullas adducamus. Hoſeæ X. 5. legitur: *Propter vitulos Beth Aven formidabunt Habitatores Samariæ; nam lugebit ſuper eo populus ejus & Camarim (ſeu Atrati) illius ſuper ipſum* יגילו EXSULTABUNT, *quia honor ejus migravit ab illo.* Cum vero abſurdum videatur, Atratos Sacrificulos in Dei ſui captivitate exultaſſe; hinc *Junius*, aliique poſt *Camarim illius* comma fingunt, cum repetitione vocis אבל *lugebit* (quisque,) & ellipſi pronom. אשר *qui*, itemque enallage futuri יגילו pro præterito, ut ſenſus emergat: *Quum lugebit de eo populus ejus, etiam atrati ejus, qui de eo exultant.* Contra *Abuvvalid* & R. *Tanchum* dicunt, גיל ſignificare in genere *commoveri, affici*, ſive gaudio ſive triſtitia, plane ut Arab. טרב. Illo ſenſu uſurpari *Prov.* XXIII. 24. Hoc vero ſenſu *Job.* III. 20. השמחים אלי גיל *qui lætantur propter LUCTUM*, ſive tempus, quo lugendi ſunt. *Abuvvalid* addit *Pſ.* II. 11. גילו ברעדה COMMOVEMINI *tremore*, quem locum etiam R. *Saadias Gaon* vertit: ארהבוה ברעדה *timete eum cum tremore*; & in nota adjecta, ceu parallelos, adducit *Jobi* & *Hoſeæ* locos citatos.

Locum *Hoſ.* XI. 9. *Abuvvalid* ex quodam R. *Iſaaco* hac Paraphraſi illuſtrat: *Sum Sanctiſſimus in medio tui*, ואן כנת לא יחוט בי מכאן *quamvis nullus locus me complectatur vel circumſcribat.* Et R. Tanchum: *Habitatio mea in te non eſt localis, ſed ſanctificans & glorificans te. Nam ſane eſſentia mea magis glorioſa eſt, quam ut ſub limites temporis aut loci venire poſſet.* Conferri jubet Pocockius *Job.* IV. 21. Sic Hoſ. VII. 12 exponit R. Tanchum: *Caſtigabo illos* בשמע *cum congregavero illos in congregationem ſuam*; ad normam 1. Sam. XV, 4. וישמע *Et congregavit Saulus populum.* Ejusdem capitis verſum *quintum* idem vertit: *Die, quo Regem noſtrum ægrum fecere* החלו שרים חמת מיין *principes veneno* (magis)

gis *quam vino.* חמרה enim Pſ. LV. 4. *venenum* notat. Dubii ſignificatus vox eſt עקבה in dicto Hoſ. IV. 12. *Gilead eſt urbs maleficorum,* עקבה מדם i. e. (ſi R. Tanchum & Abuvvalid audiendi,) *difficilis aditu* abrupto, hiulco, anfractuoſo, (juxta illud *Eſ.* XL. 4. והיה העקב למישור *Et convertetur* curvum *in planum,*) *ob ſanguinem*, ſive homicidia. Gilead erat urbs refugii; illuc ergo potius via erat complananda & communienda, ne magis ab latronibus, quam vindice ſanguinis timendum eſſet fugitivis *Deut.* X. 3. At contrarium fieri, indignabundus Propheta animadvertit. Nec diſplicent, quæ occaſione loci Hoſ. XII. 15 R. *Tanchum* & *Abuvvalid* de loco *Jobi* XIII. 26. monent, nempe מרורות illic notare *rebelliones*, quo pacto Hemiſtichium poſterius ἐξηγητικὸν prioris eſſet, quæq; iſthic memorantur, *iniquitates pueritiæ* reſponderent *rebellionibus* in Hemiſtichio priori: quod ut facilius admittatur, contendunt cum illo loco dictum *Hoſeæ* citatum, in quo תמרורים *rebelliones* vertunt, divinumque oraculum *Ex.* XXIII. 21. אל תמר בו *Ne rebelles adverſus eum.*

Alter illorum uſus eſt, quod teſtimoniis ipſorum κατ' ἄνθρωπον in contribules pugnare queamus. Unico exemplo rem declaraſſe ſufficiat. Quæritur de bonis *Hoſeæ* c. XIII. & XIV. promiſſis. Monet Hieronymus, *ea* intelligenda eſſe *non carnaliter, ut Judæi putant, ſed ſpiritualiter.* Conferantur nunc, quæ Pocockius ad Hoſ. XIV. 8. ex R. Tanchum affert: ולמא כאנת הדה אלמעאני עקליה מחקקה ינבגי הצורה פי חק תע וכתיר מנהא כפי ען אלנאס אתבע דלך בקול מי חכם וג׳ *Hæc cum ſint veræ ſpirituales notiones, ita concipiendæ ſunt, prout convenit veritati Dei. Attamen ſæpe abſconditæ ſunt ab hominibus; Hinc ſubjungit ſequentia:* מי חכם וגו׳ Quis eſt ſapiens, *&c.*

Orientalibus Occidentales junxit Pocockius; e patribus cumprimis *Hieronymum*, *Cyrillum*, *Theodoretum.* Ex recentioribus *Ariam Montanum*, (quem ubique *Abarbanelis*, licet nuſquam allegati, vitu-

Digitized by Google

vitula araſſe obſervat,) *Petrum a Figueiro*, *Hallum*, *Stokium*, *Rivetum*, *Tarnovium*, alios, quorum numerum inire, catalogumve contexere, nobis nec licet, nec lubet.

SCOPUS totius Operis eſt inveſtigatio Senſus Literalis; (qua etiam de cauſa Talmudiſtarum raro, Kabbaliſtarum vix unquam, aliorum Patrum Homiletarumque nunquam injicitur mentio, eo quod illorum expoſitiones nimis longe a litera Textus divagari animadvertantur.) Ad illum autem inveniendum tria ad ſingulos verſus inquirenda putavit celeberrimus Autor. Primo, *quam conſtructionem & connexionem voces inter ſe invicem habeant.* Porro, *quotuplicem ſignificationem hæc illave dictio ſuſtinere poſſit;* quo fine variorum ſententiæ perſpicue cum fundamentis ſuis adducuntur. Denique, *quem præciſe ſenſum in præſenti loco obtinere debeat*, ubi ſæpiſſime quidem, quando plura Clarorum Interpretum ſuffragia extant, quorum neutri Analogia Chriſtianæ fidei Linguæque Sanctæ connexiove textus contrariatur, judicium de illis prudentis Lectoris arbitrio relinquit: quandoque tamen expreſſe fatetur, quæ ſententia e variis ſibi magis arrideat; quemadmodum e. g. *Ludovico de Dieu*, adſtipulatur, illa Hoſ. IX. 4. ולא יערבו לו vertenda eſſe: *Et non commiſcebunt ei* libamina, utpote quæ Eſ. LXV. 11. ממסך *mixtura* dicantur. Nonnunquam ex proprio ingenio textum explicat: Res exemplis patebit. Hoſ. VIII. 10. varie supplent Interpretes. At, cenſente Pocockio, præter neceſſitatem, ſi וַיָּחֵלּוּ ſignificet *& incipient*, & מְעַט ſit Infinitivus radicis מָעַט *diminui*, ad formam מְלָךְ *regnare* Gen. XXXVI. 31. Ejusdem capitis verſu 13. זבחי הבהבי יזבחו Targumiſta reddit, *Sacrificant* דמנבן מן אונס *quod exigunt*, PER VIOLENTIAM, vel rapinam. Hinc conjicit Noſter, retroſpici ad crimen Hoſ. IV. 18. ipſis exprobratum: אהבו הבו *Amant τὸ DATE*, q. d. ſacrificia parta per exactionem, illudve avarorum πολυθρύλλητον הב הב DA, DA, Prov. XXX. 15. Sic Syrus: דבחא בגביתא מדבחין quod Polyglotta vertunt: *Victimas ſelectas ſacrificant*, At Pocockius: *Sacrificia per exactiones ſacrificant.* Nam Gebbjotho 1. Cor. XVI. 2. *Collectiones* notat, affinisque eſt voci

ci גביא *Gabbojo*, Exactor, Publicanus. Hocque modo nec præfixum *Beth* non converſum remanet, nec Chaldæus a Syro diſſidebit.

Magis adhuc placent emphaſes vocum, quas ex cognatis Linguis eruit. Vide quæ ad *Hoſ.*XII.13. f. 706. de פַּדָּן contra Bochartum ex Arabum Lexicis diſſerit, cenſetque, primario quidem illo notari *jugum*, *μετωνυμικῶς* autem *jugerum*, ſeu tantum agri, quantum juncti boves uno die exarare poſſunt. Unde dubium illi videtur, utrum *Paddan Aram* ſit tota pars fertilis Meſopotamiæ, (quod Bochartus lib. II. Phaleg, cap. 6. aſſerit,) præſertim cum *Bar Babluli* ſit אסם קריה *nomen oppidi*; ac *Saphoaddin* dicat: פדאן *Phadana eſt oppidum Regionis Harran Meſopotamiæ.* Item: תל פדאן Tel Phaddan *eſt etiam in Harran, quaſi haberet nomen ab oppido illo.* Digreſſio *de Teraphim* notis in Hoſ. III. 4. inſeritur; ubi multis contra *Chriſt. a Caſtro* & *J. Spencerum* evincitur, ea nihil commune habuiſſe cum *Urim & Tummim.* Quoad Etymologiam, propendet in ſententiam *Zohar*, quod a תּוֹרֶף, תּוּרְפָּא *turpitudo*, origines nominis *Teraphim* repetiit; aut potius radicem ejus ex Arabiſmo petendam cenſet, ubi, *Kamuſo* teſte, תרף *Tarepha*, *errare* & *errare facere* notat; adeo ut *Teraphim* & *Errores* vel *cauſa Errorum ἰσοδυναμοῦντα* ſint. Neque enim (quod objicitur vulgo,) Idololatræ id nominis Deaſtris impoſuerunt, utpote quibus hi *Elohim* ſalutabantur potius, Gen. XXXI. 30. ſed Spiritus Sanctus, ſed orthodoxi, quibus etiam אלילים *Res nihili* Lev. XIX. 4. בשת *pudenda*, Jer.III.24. Hoſ.IX.10. שקוצים *Abominationes*, Deut. XXIX,19. גלולים *Stercorei*,Lev.XXVI.30. per contemptum vocantur. Danitæ quidẽ *Jud.*XIIX.14. eodem hoc nomine idolum appellant, quod cultu divino proſequi, jamjã apud animũ ſuum conſtituerant. Sed ex veteri tantum conſuetudine. Hactenꝰ enim ab idololatria ſibi temperaverant. At vero, ubi Michæ ſculptile erexerunt, v. 31. non dubium eſt, quin illud nomine *Elohim* compellare addidicerint. Non improbatur tamen Pocockio R. *Tanchumi* opinio, quam

Digitized by Google

quam notis ad I. Sam. XV. 23. & Jud. XVII. prodidit, nempe תרפים per *μετάθεσιν* derivandum ex פתר *interpretari*, *declarare* (ſententiam Numinis, inſtar Oraculi) quemadmodum פשר non minus ac פרש *interpretari*, קהלה & קהלת *congregationem*, כשב & כבש *agnum* notant.

Facile vero inter obſervationes Pocockianas familiam ducent illæ, quibus veterum interpretum *Mentem* aut *Lectionem* Codicis Ebræi declaravit. *Καρπὸς χειλέων* Hoſ. XIV. 2. in LXX. Interpret. (unde & Paulus id depromſit Ebr. XIII. 15.) omnibus *fructum labiorum* notare videbatur. At perſiſtit Pocockius h. l. in ſua ſententia, quam dudum in *Portæ Moſis Miſcellaneis*, eruditorum diſquiſitioni ſubjecit, *καρπὸν* h. l. *τὸ ὁ* idem notare quod, *κάρπωσιν*, *ὁλοκάρπωσιν*, *κάρπωμα*, *ὁλοκάρπωμα*, h. e. עולה אשה *Holocauſtum*, quod ex פרים *juvencis* parari ſolebat. V. *Job.* XLII. 8. Unde conſequitur, Ebr. פרים non eſſe in פרי *fructum* commutandum; cum *juvenci labiorum* & *holocauſta labiorum* ſibi invicem optime reſpondeant. Addimus *Hoſ.* XII. 12. ubi Ebr. כגלים *ſicut tumuli* Græcis redditur *ὡς χελῶναι*. En Verba illorum: *καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν ὡς χελῶναι ἐπὶ χέρσον ἀγρȣ̃*. *Et altaria eorum quaſi* teſtudines *ſuper deſertum agri.* Sic *Polyglotta*, Hieronymum & Theodoretum ſecuta, vertunt. At *Cyrillus*: *Χελῶνας δὲ εἶναι φησὶν ȣ̓χὶ τὰ ζῶα, μὴ τȣ̃το νομίσῃ, ἀλλὰ γὰρ τὰς τῶν χωμάτων ἐγέρσεις.* Hinc anſam arripuit Pocockius pari modo Syrum exponendi, in cujus quidem interpret. Latina itidem *Teſtudines* habentur: nec *Gregorius* Syrus aliter accepit: חרבין איך גלא דמיתין מן בלי מיא i. e. *Deſtruentur, ut teſtudines, quæ moriuntur ex defectu aquarum.* Conſentit *BarBahlul.* Contra Pocockius optime Syro cum Ebræo convenire autumat. *In Ferrarii enim Nomenclatore,* (inquit,) *modo ejus authoritas extra exceptionem eſt*, גלי דכיפא congeries lapidum *eſt.* Quid ergo vetat גלא per *Ebr.* גלים *cumuli, tumuli, congeries*, vertere, quum illud huic procul dubio origines ſuas debeat?

Din

Dein cum Capellus, Tremellius, aliique ubivis pene in LXX. Interpretum Codice aliam Lectionem extitiſſe cenſeant, quam qualis in modernis Judæorum Codicibus deprehenditur, hinc Pockius licentiam illam varias lectiones fingendi coercendam eſſe arbitratus eſt. Sic Hoſ. V. 7. Hebræa quidem: עתה יאכלם חדש *Nunc devorabit eos LUNA* vel NEOMENIA. Aſt LXX. Νῦν καταφάγεται αὐτοὺς ἡ Ἐρυσίβη. *Nunc devorabit eos ſideratio* vel *ærugo*. *Grotio*, *Riveto*, &c. legiſſe videntur חסיל, quod ab iisdem ἐρυσίβη vertitur *Joel* I. 4. 1. *Reg.* VIII. 37. *Pſ.* LXXVIII. 46. Pocokius vero miratur, quod חסיל (Locuſtæ genus) Ἐρυσίβην verterint; non item, quod חדש eadem voce reddant. Æruginem enim vel *Siderationem* ipſorum opinione fuiſſe influxum malignum *Siderum* & ſpeciatim *Lunæ* (conf. *Pſ.* CXXI. 6.) ideoque illos cauſſam (*Lunam*) nomine effectus expreſſiſſe. Sic *Hoſ.* XI. 5. negatur Iſraelis reditus in Ægyptum, לא ישוב *Non revertetur.* Sed LXX. κατῴκησεν Ἐφραὶμ ἐν Αἰγύπτῳ. Hinc Capellus cum Tremellio conjicit, legiſſe illos: לו ישב *ſibi habitavit* Ephraim in Ægypto. Pocockio autem judice, Græcorum affirmativa in Præterito, æquipollet Ebrææ negationi in futuro, uti *Matth.* VI. 2. *Acceperunt mercedem*, i. e. nullam mercedem accipient, *Luc.* XVI. 25. *Accepiſti bona tua*, i.e. nulla inpoſterum accipies. Sic h. l. *Habitavit in Ægypto* i e. non iterum illuc revertetur, ut illuc habitet; Aſſur enim illos in via intercipiet, atque vel invitos in regione ſua retinebit, Pari modo verſ. ſeq. iidem conjiciunt, Græcos legiſſe בידיו *in manibus ſuis*, pro בדיו, eo quod vertant; κατέπαυσεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. Sed præter neceſſitatem, (inquit Noſter,) cum & בדים non *ramos* tantum, ſed & *membra*, *artus*, notent, לפי שהם לאדם כבדים לאילן *quia illa homini idem ſunt, quod rami Arbori.* *Hoſ.* XIII. 15. יפריא LXX. reddunt διαστελεῖ, Vulg. *dividit.* Hinc legiſſe dicuntur aut יפריד, aut יפליא. Negat id Pocockius, cum Arab. פרי notet *diſcindere*, *ſeparare*, *di-*

videre, æque ac Græc. πτίω; unde eandem ſignificationem Ebrææ matri non defuiſſe, aut τοῖς ὁ ignoratam fuiſſe, cenſet. Ita quoque alibi minus ſuetam vocis ſignificationem reſpexiſſe interpretes, idem pluribus probat. Sic enim Hoſ. IX. 7. Ebræa ידעו ישראל *Sciet Iſrael*, LXX. h. m. efferunt: καὶ κακωθήσεται Ἰσραήλ, *Et affligetur Iſrael.* Ideoque ex *Hieronymi* conjectura, legerunt ירעו a רעע. Pocockio vero videntur in mente habuiſſe rariorem radicis ידע ſignificationem, quæ tamen nec R. *Mordechai Nathanem*, *Schindlerum*, aliosque latuerit, qua e. g. ויודע *Et ſcire fecit* Jud. VIII. 16. æquipollet ודע *Et punivit*, unde illic R. *Tanchum* exponat עאקב ערב וארב *punivit, torſit, caſtigavit.* Hoſ. X. 1. habetur vox בוקק *vacua*, aut *evacuans.* Conf. Nah. II. 2. Eſ. XXIV. 1. Jer. XIX. 7. At Græci: Ἄμπελος εὐκληματοῦσα, *Vinea bonas habens propagines*, ſeu fœcunda. Putarunt quippe, ſenſum vocis conſuetum inconcinnum eſſe, adeoque h. l. ſenſum plane contrarium arripiendum, qui tamen Harmoniæ linguarum cognatarum ceu fundamento innitatur. Arabica enim lingua Pocockio fidẽ facit, בקק olim Hebræis *plenum vel fertilem eſſe*, *abundare*, itidem ſignificaſſe. Namque Arabicum *Bakaka* & *Bakka* id ſignificat. Unde *Gieuhari*: בקת אלשמא Bakkat Aſſamao, i.e. *cælum effudit multum pluviæ*; & בקת אלמראה Bakkati Ilmarato, i.e. *enixa fuit multam ſobolem* (mulier.) Sic *Bakka* largiter ſpargere & בקאק *vir verbis abundans*, ſive *garrulus* eſt.

Quæ tamen omnia non eo animo dicta cupit, ac ſi Lectionem Græcorum Ebraicæ veritati ſemper conciliari poſſe putet. Ipſemet enim varias ſubinde affert conjecturas, quomodo illi in Codice ſuo legerint, aut legere ſe exiſtimarint. Pertinet huc locus *Hoſ.* VIII. 1. אֶל־חִכְּךָ שֹׁפָר כַּנֶּשֶׁר עַל בֵּית יְהוָה h. e. ex verſ. *Junii*: (Adhibita) *Palato tuo Buccina* (dicito: Involat) *ſimilis aquilæ in domum Jehovæ.* Verum LXX. in Bibl. Polyglot. Londin. item ap. Cyrill. & Hieron. Εἰς κόλπον αὐτῶν ὡς γῆ, ὡς ἀετὸς ἐπ' οἶκον κυρίου. In Edit. autem Wecheliana: ὡς γῆ ἄβατος, ὡς ἀλώπηξ

ὡς

ὡς ἀετός. Hic *Druſius*, *Schindlerus*, *Capellus*, τὸ ὁ legiſſe autumant חיקך vel חֵיקָם *ſinum eorum*, loco חֵקֶךָ ; itemqve אֵפֶר *cinis* aut עָפָר *pulvis* cum præfixo *Caph*, loco שֹׁפָר h. m. אֶל־חִקְּךָ כְּעָפָר. Sed unde ἄβατος & ὡς ἀλώπηξ? Reſpondet *Pocockius*, fortaſſe hæc verba in Codice Interpretum temporis tinearumve injuria ſubeſa aut eraſa fuiſſe, non niſi ſubobſcuris literarum veſtigiis relictis. Unde, cum putarent priores duas voces legi poſſe אֶל־חֵקָם, verterint εἰς κόλπον. Alterius vocis שׁוֹפָר reliquias locum dediſſe variis conjecturis, quas omnes margini aſcripſerint. Aut enim 1. legi potuit עָפָר vel כְּעָפָר ὡς γῆ, aut 2. עֹפֶל (quod ἄβατον reddidere 1. Par. XXXIII.14.) γῆ ἄβατος, aut 3. שׁוּעָל, ἀλώπηξ, *vulpes*. Quæ variæ de vera lectione conjecturæ ſucceſſu temporis ex margine in textum ſimul irrepſerint. *Ejuſdem Cap. verſu 9.* Hebraica Biblia habent: אֶפְרַיִם הִתְנוּ אֲהָבִים *Ephraimitæ mercede conduxerunt amores.* At Græca: δῶρα ἠγάπησαν, *munera amarunt.* Pocockius itaque conjicit, ipſos ita textum punctis inſtruxiſſe: הַתְּנוּ אָהֵבוּ τὸ *DATE amant*; plane uti ſupra *Hoſ.* IV. 8. אהבו הבו *Amant τὸ DATE* Pariter *verſu ſeq.* pro מַשָּׂא legiſſe cenſet מִמְּשֹׁחַ, eo quod reddiderint τοῦ χρίειν: item Cap. IX. 2. יְרָעֵם pro יְדָעָם; Vertunt quippe: οὐκ ἔγνω αὐτούς. Unicum adhuc e multis addimus. *Hoſ.* XIII. 2. fontes ita fluunt: עֲגָלִים יִשָּׁקוּן *Vitulos oſculabuntur.* At Septuagintaviralis: μόσχοι ἐκλελοίπασι, *Vituli defecerunt.* *Capellus* hic tacet. *Grotius* inquit: Legerunt ישקטון *quieverunt.* Verum probabiliſſime (ſi quid judicamus,) *Pocockius* יפסקון *defecerunt.*

Profanæ quoque literaturæ non uno in loco lux haud vulgaris affuſa deprehenditur. V. G. Diſſident Eruditi, quid Baccharum voces εὐοῖ σαβοῖ ſignificent. *Edmundo Dickinſono* ſunt Bacchi nomina, & eadem quidem cum ἰεύω σαβαώθ, *Jehova Zebaoth.* Barbarta

εὐοῖ eſt אבוי Prov. XXIII. 29. Ariæ Montano הָבוּ *Afferte.* Altera vox סבא *Potum*, vel *vinum* notat. Hinc Pocockio interprete, *εὐοῖ σαβοῖ* eſt: *Afferte vinum.*

Et hæc quidem ex Opere hoc eruditiſſimo in gratiam Sacræ Critices Cultorum, quibus Anglica legere non eſt datum, prolixius paulo excerpere lubuit. Cæterum quin illud non minus ac *Lightfooti* opera, verſione Latina dignum ſit, nobis extra controverſiam ponitur. Servabit illud Autori ſuo, præconiis noſtris majori, æternam Nominis famam, quam dudum meritus eſt pluribus divini ingenii monumentis. Præter *dedicationem*, & triplicem indicem, *Rerum*, *Dictorum* Scripturæ, *vocumque Hebræarum*, nihil commemorandum nobis reſtat, niſi mantiſſæ loco adjecta epiſtola Anglica Clarisſimi *Eduardi Bernardi*, Profeſſoris Aſtronomiæ Oxonienſis ad *Eduardum Pocockium*, comitem habens *tergeminam tabulam* Latinam, in qua *Menſuras* Veterum *Concavas* quadraginta quinque, eorundem *pondera* ſexaginta octo, *menſuras* item *diſtantiarum* quadraginta unam recenſet, confert eas inter ſe invicem & cum modernis ponderibus ac menſuris, illuſtrat calculis Authorum editorum pariter ac manuſcriptorum, Arabum, Ebræorum, Græcorum, Latinorum cujuscunque ævi, & ex propria tandem experientia veram illorum quantitatem definit. Innumera enim numiſmata vidit & appendit Oxonii, in Archivis *Laudi* Archiepiſcopi Cantuarienſis, in ſcriniis *Freakianis*, in *Romana Collectione*, quæ in Collegio Eccleſiæ Chriſti viſitur, in muſeo denique literatisſimi *VValkeri*, Rectoris Collegii Univerſitatis. Ex exploratisſimo igitur numorum pondere pariterque certa longitudine *Stadii Herculis*, Ædis *Minervæ* Athenienſis, Pavimenti *Panthei*, *Pedis Capitolini* Lucæ Pæti, *Theatrorum*, *Amphitheatrorum*, *Aquæductuum*, aliarumque Antiquitatis reliquiarum, itemque indubitata ovorum Rabbinicorum capacitate omnium aliorum ponderum menſurarumque quantitatem colligit. Nos nihil in votis magis habemus, quam ut ampliſſimi in Tabulas illas *commentarii*, ut & Archæologiæ *Fl. Joſephi* emendatæ ac illuſtratæ properata editione, (cujus ſpem in Epiſtola fecit,) orbis literarii deſideria quamprimum exple-

Digitized by Google

expleat *Clariſſimus Autor*, quem vel hæc æternorum operum biga mori vetabit.

CASPARIS KINSCHOTII POEMATA IN LIbros IV. digeſta.

Hagæ Comitis, apud Arnoldum Leers, An. 1685, in 8.

PEtri Francii & *Jani Brockhuſii*, duorum Poetarum apud Batavos hodieque florentium poemata, quæ non ſine applauſu literarii orbis prodierant, ſuperioribus annis ad Acta noſtra retulimus. His ſi non felicitate poëtandi, certe tempore & dignitate anterior eſt *Caſpar Kinſchotius*, ex prænobili Kinſchotiorum in Belgio Fœderato familia oriundus. Obiit enim jam anno ſeculi hujus XLIX, ſed in ipſo juventutis flore, cum annum ætatis ſeptimum & vigeſimum vix fuiſſet ſupergreſſus: Poeta alias non felicisſimæ tantum venæ; ſed & linguarum literarumque humaniorum ſcientia non perfunctorie imbutus, imo titulo quoque Juriſprudentiæ Romanæ decoratus, qui &, cum in Comitatum *VII.* virorum ad Pacis negotia e Fœderato Belgio cum ſumma poteſtate fuiſſet adſcitus, non pœnitendam publico operam in celeberrimo illo Monaſterienſi conventu per triennium navavit; ſeque, uti omnium undique Legationum primoribus, ita *Fabio* imprimis *Chiſio*, tum Nuncio, poſtea *Alexandro VII*, Pontifici Romano, ſingulari officiorum arte, ingeniique nobilitate charum amabilemque reddidit. Dum in vivis erat, amicisſima corcula agnoſcebat, *Nicolaum Heinſium*, *Rabodum Hermannum de Schele*, *Johan. Fredericum Gronovium* & *Janum Vlitium*; quemadmodum & in collimitio mortis jam conſtitutus Heinſio poetas omnes Latinos, & Vlitio libros omnes Italicos, Hiſpanicos Anglicosque tanquam pignus amoris ſui non pœnitendum ſupremis tabulis relinquebat. De cætero, quamvis & Schelius & Gronovius conſanguineos Kinſchotianos inſtantiſſime ſollicitarent, ut carmina Caſparis ſui politiſſime ſcripta expromerent, & publicæ exponi luci permitterent, nihil quicquam tamen illorum precibus toties repetitis extorquere ab iis potuerunt. Tam felici autem *Jacobo Gronovio* eſſe licuit, ut abs nobilisſimo

Rulando Carpenterio, JCto, ad quem tanquam ad patruelem poemata Kinſchotii *ἀυτόγραφα* tranſierunt, non difficulter eadem impetraverit. Hic igitur ne in tenebris amplius habitarent eximia Kinſchotii, paterni amici, carmina, ea ex chirographo autoris diligenter inſpecto examinatoque edidit, & in libros IV. digesſit, quorum primus Sacra & Pia, ſecundus Elegias & Eclogas, tertius res geſtas, quartus Miſcellanea complectitur.

BIBLIOTHECA MAGNA RABBINICA,

Autore D. Julio Bartoloccio de Celleno, Congregationis S. Bernhardi Reformat. Ord. Ciſtercienſis S. Sebaſtiani ad Catacumbas Abbate.

Pars III.

Romæ, ex Typographia Congregationis de propaganda fide, 1683. in fol.

QUemadmodum ſerior ætas diuturno rerum uſu artes univerſas tantopere acuit & lævigavit, ut præ acie & fulgore metuantur magis a multis, quam tractentur: ita & rerum præteritarum immenſo cumulo *memoria* non exercita magis quam obruta videtur. Neque vero novercam vidimus naturam, quæ cum nimio beneficiorum affluxu memoriam propemodum abſorpſerit, non de commodis proſpexerit adjumentis, quibus in vigore & flore conſervetur. Indulſit enim calamum, donavit typos, conceſſit chartam: ut ne memoria conquereretur, ſe rerum tam multis ſeculis geſtarum haud capacem; ſed ut *ſervos*, ſervandis illis genitos, noſſet, *libros* puta & *Bibliothecas*, a quibus prompte exigere præterita omnia, & cum voluptate, poſſet. Sicuti ergo erudito hoc ſeculo de nobiliſſimo præſtantisſimarum rerum theſauro, memoria, viri doctisſimi optime mereri ſtuduerunt, certatim abdita quævis & vetuſtate ſepulta artium monumenta literis mandando: ita præclaræ quoque *hiſtoriæ literariæ*, quæ viros doctos eorumque ſcripta & acta a prima ætate refert, & dignis elogiis exornat, multi pertinaci incubuere labore, viri & ingenio, & judicio, & antiquitatis peritia, & ſtudio excellentes. Hinc

Digitized by Google

Hinc illuſtria publicaque *Anglorum*, *Gallorum*, *Italorum*, *Batavorum*, Collegia orbi erudito ſunt aperta, recentiſſimis clarorum virorum monumentis ornandis ac ab interitu vindicandis conſecrata. Hinc intra paucos annos *privatæ* magnorum virorum operæ, librorum & Bibliothecarum, veterum ac recentium, hiſtoriam complexæ in lucem prodierunt, ea diligentia non elaboratæ ſed elucubratæ, ut earum Autores ædes *veterum* collapſas ſine metu perrupiſſe, & jam olim extinctos viros doctos ſuſcitaſſe, eosdemque de rerum abs ſe geſtarum ſerie ſollicitaſſe videantur. Nec minus tantam *novæ* quoque Reipublicæ literariæ cognitionem præ ſe ferunt, ut præſentium noſtræ ætatis inclyta virorum doctorum muſea perreptaſſe, chartas reconditas excuſſiſſe, imo mentis acie ſecreta cunctorum de literis conſilia inſpexiſſe putentur. Neque inexhauſtum laborem frangere aut enervare potuit *Judaicæ gentis* horridus cultus, ſordidus habitus, & a luce propemodum remota ſchola: dummodo Chriſtianis univerſi orbis ſtudia panderentur. Quippe & in his exoticis literis elaborarunt Chriſtiani ad invidiam usque Judæorum, quos ſuæ ſomnolentiæ vel inſcitiæ puduit, dum Chriſtiani *hiſtoria Judæorum literaria* peritiores ſunt viſi. Quare ante quinquennium ex Judæis præcipuus prodiit *R. Schabtai ben Joſeph*, qui calcaria a noſtris, Buxtorfio, Hottingero, Plantavitio, ipſoque Bartoloccio, ut fatetur, ſibi addi paſſus, Bibliothecam ſcripſit Rabbinicam, *Sepher Siphte Jeſchenim*: quam in *Actis anni 82. p. 201. ſeqq.* recenſuimus. Chriſtiani autem, hiſtorica methodo diligentius exculta, rerum antiquarum ſcrutatores exiſtunt oculatiores, inque ſolis nominibus Autorum ac librorum commemorandis acquieſcere rem tenuem æſtimant, ſed omnem vitæ & ſtudiorum fortunæque ambitum ſua perveſtigatione comprehendere, glorioſius ducunt. Ingenii inſuper & morum Judaicorum formam explorant. Ne quid & in his literis maneat reconditum, ſed ut, quem Judæorum Doctores a doctrina aſſumſerint ornatum, vel quem literæ a Judaicis moribus induerint ſitum & ſqualorem, recluſum exhibeatur.

In diffuſo hocce ſtudio præ aliis ſedulo occupatus fuit hactenus vir laborioſiſſimus, *Cl. Bartoloccius*, Linguæ Hebrææ & Rabbinicæ in Collegio Neophytorum & Transmarinorum ab anno 1651. ad decrepitam,

Digitized by Google

pitam, quam nunc agit, ætatem Romæ Profeſſor *(Tom. III. f. 756.)* opus mole & labore magnum molitus. Quicquid enim viginti quinque annorum ſtudio in hoc literarum genere ex manuſcriptis & impreſſis codicibus hauſerat, quod ad *Rabbinicam hiſtoriam literariam* pertinere exiſtimabat, in prægrandem cumulum, concinne tamen diſpoſitum, congeſſit, ac קרית ספר ex Jud. 15. 15. & *Bibliotheca Rabbinicæ magnæ* inſigni decoravit. Anſam huic operi dederat R. Juda Jona, *ſ. Johannes Baptiſta Jona*, ex Judæo Chriſtianus, Autoris in Rabbinicis doctiſſimus Magiſter, & in Vaticana Bibliotheca ab Anno 1650. uſque ad d. 26. Maji 1668. quo vivere deſiit, ſocius, Hebraicæ linguæ in Romano Archigymnaſio & in Collegio de propaganda fide Lector, librorum Hebraicorum in Bibliotheca Vaticana ſcriptor, Orientalium linguarum, Judæorum atque Æthiopum apud S. Sedem, quam vocant, Apoſtolicam Interpres, & Catechumenornm Inſtructor; cujus doctrinam, omnemque animi & vitæ conditionem prædicat Autor *Tom. III f. 48. ſeqq.* Hic ſcribere inceperat Catalogum omnium Autorum Hebræorum, temporum ſerie ſervata: facto initio ab Abrahamo Patriarcha, uſque ad præſens ſeculum. Sed morte præventus illum abſolvere non potuit. Hujus Catalogi aliqua folia Autori communicaverat, quæ ipſum impulerunt, ut Bibliothecam hanc Rabbinicam ſcriberet; ſtylo tamen prorſus diverſo: dum Jonas recenſuit Autores ſecundum tempus, quo floruerant, unde, judice Bartoloccio, *l. c. f. 52.* dicendus potius fuerat iſte liber Hebræorum Autorum Chronologia. De ipſis Autoribus, præter nudum nomen, cognomen, & patriam, nullam aliam notitiam attulerat, contentus, ſi ſolum nomen aut titulum libri indicaſſet, nihil de ipſius argumento. A qua Magiſtri methodo longius abiit Bartoloccius, Chriſtianorum uſibus magis inſervire doctus: cujus inſtitutum proſequemur paucis.

Ingentem rei literariæ Rabbinicæ molem in quatuor diſtinxit Tomos: quorum *duo priores* antehac, anno 1675. & 1678. *tertius* ſub noſtro actorum curriculo, anno 1683. lucem adſpexit, *quartum* expectamus. Nec mirum, literarum Judaicarum pauperiem in tantam opulentiam excreviſſe, & Rabbinicam obſcuritatem tanto ſplendore coruſcare. Liberalitati id debetur Autoris. Qui, ut gentis a luce

a luce longiſſime ſemotæ literas ex tenebris rectius evocaret, ac conſpectui omnium clarius exponeret, Judæorum indigentiæ nonnihil indulſit, ac a luce aliena aliquid impertivit. Non enim Rabbinicam ſolum difficilem autoritatem commemoravit: ſed & Prophetarum, ac virorum pietate & in veterem Eccleſiam meritis illuſtrium, gravi dignitate, auſteritatem illam temperavit. Diſtinctus itaque Rabbinorum ordo, Davidis, Danielis, Habacuc, Haggæi, Zachariæ, Prophetæ, & Johannis Baptiſtæ patris, decoris luminibus. Quibus acceſſerunt, qui a fide Chriſtiana, cui nomen dederant, luce quadam ſunt illuſtrati: Antonius Margarita, Alphonſus Neophytus, Hieronymus a S. fide, Hieronymus de Bononia, Epiphanius, Egeſippus, Victor a Carbe &c. Neque excluſæ a Doctorum ſubſelliis matronæ, in Eccleſia antiqua virtute & prudentia claræ; Hanna, Debora, Chulda: Nec illæ feminæ prohibitæ, quæ famam ſcribendi exercitatione conſecutæ Rabbinicam ſapientiam ſpirabant: Beruria, Debora, uxor R. Joſephi Aſcariel. Admiſſi quoque ſine invidia, Philoſophorum, Medicorum, Doctorumque gentilium ac Chriſtianorum principes, dummodo habitum alicubi induerint Rabbinicum: Avicenna, Hippocrates, Averroes, Euclides, Almanſor, Alpharabius, Alphraganus, Ariſteas, Archimedes, Ariſtoteles, Galenus, Boetius, Thomas Aquinas. Quibus ſe adjunxit Æſopus, Rabbinico pallio ſuperbiens. Facilius locum invenerunt, qui Chriſtiana religione abnegata, turbæ illi ſe ſponte immiſcuerunt: Johannes Rodericus, Medicus & Chirurgus, Zacutus, Medicus celebris, anno 1642. defunctus. Agmen clauſerunt alii, qui Judaico ſanguine creti, a dicterio quopiam vel arte aut qualicunque invento, nomen non omnino nullum inter ſuos erant conſecuti. Nequaquam vero contentus Bartoloccius nuda nominum relatione, potiſſimum ſcripta eorum Hebraica, Arabica, Græca, Latina, Germanica, Italica, Luſitanica, recenſuit, quæ vel manuſcripta in Bibliothecis publicis in & extra Urbem latere viderat, vel ex variis editis indicibus & catalogis didicerat, vel typis impreſſa cognoverat. Quare Buxtorfii, Plantavitii, Hottingeri, Spiccllii, Kircheri, Genebrardi, aliorumque, ut & Chronologorum Judaicorum, autorum præcipue Juchaſin & Schalſcheleth Hakkabbala, uſus opera, eosdem ſimul, ſicubi in enarrando lapſi, diligenter correxit ac e-

Hhhh men-

Digitized by Google

mendavit. Varias ſingulorum librorum editiones enumeravit: verſiones, a viris doctis editas, notavit; & quousque vel ſua lectione, vel aliorum auxilio penetrare potuit, breve argumentum exhibuit. Præterea, pro hiſtoriæ antiquæ, Judaicæ præſertim, imperfectione, præcipuorum Autorum patriam, familiam, ingenium, ſtudia, eaque Philoſophica, Medica, Hiſtorica, Grammatica, Cabbaliſtica, artem & uſum typographiæ, honores, fortunam, res geſtas, exilia, natalem & ultimum diem, cum cura indagavit. Ordinem vero commodiorem, quo Rabbinos eorumque comites locaret, non invenit, quam Alphabeticum, quem lectorum uſibus apprime inſervire credidit, dum in eo prænominum ſeriem ſequeretur. Sicuti *in parte I.* ab א ad ג, *in II.* a ד ad ט eſt progreſſus, *in III.* unicam literam י abſolvit.

Hoc labore defunctus, alterum ſuſcepit. Conſtituit enim, in hac bibliotheca magna non libraria tantum Judæorum monumenta & doctrinæ veſtigia exhibere: ſed & morum formam, animique & ſtudii imaginem ſiſtere. Ut Judæorum exemplo pateret, quid poſſint literæ, & quid earum neglectus vel contemtus ferat, & numquid vere dixerit Poeta: didiciſſe fideliter artes emollit mores, nec ſinit eſſe feros. Hiſtoriam itaque populi Moſaici a lectore operis colligi exactam voluit. Quo fine ipſe de Hebræis ſcribens, iisdem, quibus olim de Romanis ſcripturus Livius, verbis lectorem admonet: *ad illa mihi acriter intendat animum, quæ vita, qui mores fuerint, per quos viros, quibusque artibus, domi militiaque, & partum & auctum imperium ſit. Labente deinde paulatim diſciplina, velut deſidentes primo mores, deinde ut magis magisque lapſi ſint, tum ire cœperint præcipites, donec ad hæc tempora, quibus nec vitia nec remedia pati poſſunt, perventum eſt.* Neque id felicius ſe effecturum autumavit Autor, quam ſi ipſorummet Judæorum verbis, quid ſentirent, edoceret. Maxime vero, quod præter humanitatis & officiorum ſupinam plerorumque ignorantiam, etiam a vita quæ in Deo eſt, Rabbinicus faſtus prorſus ſit abalienatus, ut polluta mens & conſcientia non poſſit non calamum eorum polluere & chartam maculare. Hinc ortus longiſſimarum *Digreſſionum* decurſus. Sæpe cenſuram addidit Cl. vir, in reliquis pio & ſubacto lectoris judicio confiſus. Nonnullum etiam fructus ex Rabbinorum lectione hauriendi

endi guſtum, aliis *Diſſertationibus* lectori præbere libuit: ut intelligeret, aurum non ex ſtercore ſolum Ennii Latinis, ſed & Rabbinorum, Chriſtianis eruendum eſſe. Inter hæc alias *digreſſiones*, ad illuſtrandam rem Judaicam facientes, in quibus, quas Romanæ doctrinæ inſervire opinabatur, amore ſaltem traditæ avitæ religionis impulſus, ubi viſum fuit, non neglexit. In his iterum ſæpiuſcule ad ſingularia momenta, rem Hebraicam attinentia, excurrit. Quemadmodum *in Tom. III. f. 750. ſeqq.* lectorem oblectat honorifica mentione Clariſſimorum virorum, qui *hodie* in literis Hebraicis ac Rabbinicis *Romæ* excellunt, ac non profeſſione ſolum in variis Collegiis hæc ſtudia auditoribus commendant, ſed & frequentiſſimis concionibus Judaicam gentem informant. In his, ut aliquos memoremus, non ſine elogiis effert *D. Johannem Paſtritium, D. Laurentium Moroſinum, Ludovicum Maraccium, Michaelem Heckium, Johannem Antonium Vannium, Gregorium de Scharinthiis, Franciſcum Mandarinum de Trebia, Gregorium Compagni, Romanum Petrellium, Ignatium Savinum, Octavium de Jadera, Angelum a Sirolo, Joſephum Sabbathinum, Angelum Formentinum, Aſcanium Morganam, Thomam Cantoni, Calixtum Rodigerium, Calixtum Morallum, Antonium Mariam Caſtellum, Martinum Sebregandium, Paſchalem Pagnanum, Juſtinum Camporam, Benedictum Giancaſperum, Theodorum Landum, Johannem Baptiſtam Borgiam, Johannem Mariam Gabriellium, Petrum Plantamonium, Dionyſium Echellenſem, Auguſtinum Grimanum, Julium Moroſinum,* utrumque ex Judæis converſum, qui veluti milites auxiliarii, quotiescunque ſit opus, pro religione Chriſtiana contra Judæorum perfidiam pugnaturi, in arenam deſcendant, *Carolum Marianum, Johannem Franciſcum de Laurentiis, Odoaldum Altham, Franciſcum Griſendum.* Quibus doctiſſimis viris doctiſſimam adjunxit *Tiburtinam virginem*, quæ urbanum Romæ domicilium habeat, nomine *Ceciliam Sebutiam*, annorum, cum ante triennium hæc ſcriberet, circiter 18, quam mirifice collaudat. Ceterum, ſicut triplicem operibus ſubjecit *indicem*, librorum Rabbinicorum, Locorum Scripturæ, ut & rerum & vocum memorabilium: ita *Elenchum* præcipuarum Digreſſionum atque Diſſertationum, quæ per multa folia interdũ ſunt fuſæ, ſingulis partibus

Digitized by Google

tibus præfixit. Nec pœnitebit, in Tomo III. occurrentem diſcurſuum ſeriem repetere: *De balſamo Jerichuntino. De Caryotis. De antiquitate linguæ Hebraicæ contra Syros & Chaldæos. De Juda proditore, ejus patria, opificio, morte. De Miſchna orali & traditionali lege. Quo anno Miſchnæ ſyntagma fuerit inceptum & abſolutum. De Sedarim, ordinibus Miſchnæ. De Maſſichtoth, codicibus ſive libris Miſchnicis. De Miſchnæ codicum argumento & inter ſe connexione. Index Alphabeticus omnium codicum Miſchnæ. Omnium capitulorum Miſchnæ argumentum. Cur Chriſtus prohibuerit diſcipulis, cum ad prædicandum eos mitteret, ne tollerent virgam, marſupium, calceamenta. De oblationibus, decimis, donis & eleemoſynis in lege præceptis. Frugum ſpecies quænam ſint apud Judæos. Cur Chriſtus adhuc puer ad diem feſtum Paſchæ voluerit aſcendere. Lunæ phaſis quomodo ab Hebræis obſervata. De cornu arietino inflando in principio anni. Quod mulieribus in templo reſidere permiſſum: ubi de præſentatione B. virginis Mariæ in templo. Monaſteriorum pro ſacris virginibus oſtenditur origo ex Rabbinis. De ſacrificio filiæ Jephtæ. Stationum & Jejuniorum univerſalium inſtitutio & origo. In quonam conſiſtat eſſentia matrimonii apud Judæos. Differentia inter crucifixionem Chriſti & Stephani lapidationem quænam ſit. An pro gentilibus in Miſchna intelligendi ſint Chriſtiani. Rabbini, qui in Capitulis Patrum nominantur, quinam ſint. De ætatibus hominis. Index Alphabeticus primæ vocis omnium capitum Miſchnæ. De Tanaitis ſive Miſchnicis doctoribus & illorum Catalogo. De opinione probabili ſecundum Rabbinos. De Baraita, Toſiphta & Mechilta. De Gemara & Talmude. Catalogus codicum Miſchnæ, qui cum Gemara vel ſine Gemara reperiuntur in utroque Talmude, Hieroſolymitano & Babylonico. Cenſuræ in pravam doctrinam Talmudis Babylonici.* יהוה *Dei nomen, quomodo legendum. De Sabbati ſanctificatione. De Excommunicatione Judaica & ejus ſpeciebus. De circumciſione. De reſurrectione mortuorum, & quomodo futura ſecundum Talmudiſtas. De Amoraim, Amoraitis ſive Gemariticis & Talmudicis doctoribus. De Scholis & Academiis Babylonicis. De Sevuræ, Sevuraitis Doctoribus. De Geonim, Geonitis illuſtribus doctoribus. Catalogus Amoraitarum doctorum, quorum nomina referuntur in Cenſuris ad Talmudem Babylonicum. An a con-*

Digitized by Google

a concione ſive ſermone, qui ſingulis Sabbatis Romæ habetur ad Hebræos, arcendi ſint Chriſtiani? Catalogus Rabbinorum, qui interfuerunt diſputationi cum Hieronymo a S. Fide coram Antipapa Benedicto XIII. Morenu, tituli Judaicæ dignitatis origo & exiſtimatio. Concordantiarum Hebraicarum S. Scripturæ apud Hebræos origo. Hornii fabula de ſepulcro Moſis nuper invento detegitur, atque exploditur; & Patres Soc. Jeſu ab Hornianis calumniis vindicantur.

Quanquam vero in denſa Rabbinici otii caligine occupatiſſimi Autoris oculos facile quædam effugerint, quod haud invitus largitur *in Præf. Tom.* I: nihilominus, ſi nonnulla etiam excidiſſent in diffuſa rerum copia, cum in Judæorum hypotheſibus enarrandis fere ſepultus eſſet, quæ eliminata mallet alius, quid foret mirum? Ceterum, ſi meminerit lector, κατ' ἄνθρωπον ſi diſputemus, vel alienam perſonam geramus, non quod ipſi ſentimus, defendi ac confirmari: non pauca forte in Autore rectius intelliget. Ita nulli dubitamus, quin animus abſit, dum Rabbinorum calculo diſputationis ſuæ nervum concedens, Jeſu Chriſti nativitatis annum 3760, mortis 3793, urbis deſtructæ 3828. cum Judæis definit, ac roborare contendit. *Tom. I. f. 81. 170, 171 ſeqq. Tom. II. f. 321. 322. 323. 325. 327. 338. Tom. III. f. 779. 780.* Id quod ex Diſſertatione de Chriſto, plus vice ſimplici promiſſa, inque Tomo IV. exhibenda, ſine dubio patebit. Perſuaſum enim nobis eſt, pervidiſſe Cl. Virum, quos Rabbini dolos ſub illa hypotheſi occultant. Quorum vel unum detexiſſe ſatis erit.

Cum univerſa Veteris Teſtamenti Scriptura, definiti quoque temporis defluxus, quem exoptatiſſimus in Jeſu eventus probavit, millenarii quarti exitus & Meſſiæ adventus propinquitatem antiquos Judæos docuiſſet: recte equidem, cæteris paribus ac ſano ſenſu, ſtatuerunt, millenarii quarti decurſum veri Meſſiæ præſentiam neceſſario afferre. Quam ſententiam, nobis haud invitis, autoritate Majorum confirmarunt. Quanquam διὰ φθόνον καὶ ἔριν. Illud enim Chriſtianis largiuntur, tanto tutius, quod venantur, nobis erepturi. Quorſum adeo redit, ut alia prætereamus, decantata *Eliæ* cujuſdam traditio de duobus millenariis, ab exitu quatuor priorum, Meſſiæ regno debitis. *Sanhedr. f. 97. c. 1. Avod. Sar. f. 9. c. 1. Baal Hattur.*

Gen. 1. 1. Quam relationem a pio aliquo Judæorum Doctore, Chriſti & Apoſtolorum diſcipulo, primitus quidem profectam credimus, qui ad Johannem forte Baptiſtam ſubobſcure collimans, pro more Judæorum, ſub aliena & antiqua autoritate, ſuam quandam de longa regni Jeſu Chriſti duratione, piam meditationem & conjecturam, velut antiquius dogma, pie recenſuit. Cum enim eſſent eo ævo multi Phariſæorum & Rabbinorum, qui, agnita Evangelii veritate, Judaiſmum tamen retinerent, & ſcholas ſuas claudere vererentur, ſuisque adeo diſcipulis multa ſana inculcarent: quamplurimæ inde Evangelicam veritatem redolentes, in Judæorum ſcriptis reliquæ traditiones ſunt enatæ. Verum, cum conceptis verbis ab Auditoribꝰ tanquam oracula exciperentur Magiſtrorum effata; ſæpe ea vel plane non, vel non ſatis ſunt intellecta, vel longiore temporis intervallo ab aliis in perverſam ſententiam deflexa, imo prorſus tandem obſcurata, ut nullus commodus ſenſus elici poſſe recentioribus Judæis appareat: quemadmodum ingenue fatetur *R. Jehuda in Cosri Part. 3. §. 73.* & innumeris probari exemplis poſſet, ſi id locus ferret. Parem igitur fortunam illud Eliæ ſubiiſſe dogma, vero eſt ſimile. Etſi autem in eo explicando anxie hæreant, cum Chriſtianis haud parum favere in multis diſputationibus ſit deprehenſum: id quod ex *Schebeth Jehuda*, & *Nezach Iſrael* abunde patet: quin aliqui, ut *Abarbanel* conjicit, *Maj. Haſeſch. f. 80. c. 3.* ſuſpectum habuerint: plerique tamen acceptum repudiare verentur.

Prius illud argumentum per traditionem & alterum genuit, eundem adventus Meſſiæ terminum majori robore fulciens: Meſſiam ſub millenarii quarti finem ſub templo ſecundo jam tum eſſe natum. Cujus memoriam ſervavit *Aben Eſra, Comm. Eſ 53. & Cant. Cant. c. 7. 5. R. Jehuda Leo Nezach Iſrael c. 25. f. 38. c. 1. 2. cap. 50. f. 57. c. 3. R. Sal. b. Virga, Schebeth Jehuda f. 50. ſeqq. Jeruſch. Berach. f. 5. c. 1. Echa Rabb. f. 68. c. 3.* Et hæc traditio, cum absque dubio Chriſtianam quoque agnoſcat originem, ad antiquam Rabbini converſi ſcholam deducenda, multis interpretationibus anſam dedit, ut *Nezach Iſrael, Schev. Jehuda, Tela Ignea Sat. Wagenſ.* prolixe demonſtrant.

Legi-

Digitized by Google

Legitimum igitur hunc adventus Meſſiæ terminum cum non poſſent non agnoſcere Judæi: Chriſtianis nimium videbantur largiri, & gladium quo confoderentur, manibus hoſtium tradere. Jeſum enim juſto illo tempore inter ipſos editum conſtabat. Et exacto quidem illo vaticiniorum in Jeſu complemento convicta Judæorum turba, magno numero ſingulis ſeculis ad fidem & Evangelium fuit converſa. Veruntamen cum Rabbinorum principes plebis Judaicæ hæſitantiam, & vacillantem inque Chriſtianos inclinantem animum (quo de *Abarbanel* in toto ſuo *Maſch. Jeſch.* & *Maj. Hajeſch.* vehementer conqueritur) intelligerent: multas excogitarunt vias, non minus ſe quam vulgum erigendi & confirmandi, mentemque a Jeſu Nazareno avertendi. Alia vero antiquorum, alia recentiorum fuit μεθοδεία τ͂ πλάνης. Veteres violentiores & ſtupidiores: recentiores mitiores & callidiores ſunt reperti. Iſti craſſis mendaciis & fabulis populum munire: hi argumentis præcipue eundem faſcinare ſtuduerunt. Iſti ergo Jeſum verum eſſe Meſſiam negaturi, ac mentem dubiæ plebeculæ informaturi, ad *parachroniſmum* turpem confugerunt, ejus architecti feliciſſimi, quos ſui commodi cauſa, data opera, veram temporum ſeriem pervertere, ac contra expreſſam Scripturæ quoque literam, prorſus confundere, nunquam puduit: ut vafrum hoc Rabbinorum ingenium longa oratione in *Joſepho* ſuo *Gorionide* ipſe depingit *Abarban. Majen. Hajeſch. f. 65.* Ita audacter commenti ſunt, *Jeſum* non tempore definito, ac a Prophetis prædicto, ſub millenarii quarti exitum, ſed longe ante, in lucem fuiſſe editum, indeque Pſeudo eſſe Meſſiam. Et illi quidem cum impudenter in hiſtoriam peccare ſemel inſtituiſſent, in duas iterum ſunt ſciſſi ſectas.

Alii nude & craſſe hiſtoriæ vinculum, inter ortum Jeſu & urbis interitum intercedens, ruperunt, iique *Jeſum* proxime ante urbis & gentis diſſipationem ſub Herode natum pernegarunt, idque merum Chriſtianorum figmentum vocarunt, Judæis oppoſitum, ut urbem ob Jeſu necem deletam confirmarent, uti ſine rubore mentitur *Abarbanel, Maj. Hajeſch. f. 67. c. 1.* At longe ante millenarii quarti finem, *circa annum M. 3670. Chasmonæorum ævo*, ſub Jannæo Rege, Jeſum vixiſſe clamarunt, ætate ſcil. Simeonis b. Schetach & Joſuæ

ſuæ b. Perachiæ, cujus fuerit diſcipulus, & quocum in Ægyptum, præ metu Regis Jannæi, qui ingentem inter Judæos ſapientiſſimos ſtragem ediderat, Alexandriam fugerit. Ex quo, cum reverſus incantationibus & idololatria Iſraelem ſeduxiſſet, excommunicatum, & anno 3677. ſuſpenſum, nequiter & callide finxerunt: ut ſimplici plebi fucum facerent, & adverſus Jeſum & hiſtoriam Evangelicam majus odium ingenerarent. *Sanhedr. f. 107. c. 2. Sota f. 47. c. 1. Coſri Part. 3. §. 65. Aben Eſr. Dan. XI, 14. Juchaſ f. 16. Abarb. Maj. Haj. f. 67. 1. R. Nachm. Diſp. cum fratre Paulo p. 31 35. in Tel. Ign. Sat. Wagenſ. Tol. Jeſ. p. 3. ibid.*

Cui mendacio ſuccinit & altera ejusdem characteris fabula, *diſcipulos* etiam *Jeſu*, eorumque prædicationem concernens; ad ſimplicem plebem a vero hiſtoriæ tenore ulterius ſeducendam compoſita. Cum enim Judæorum principes & ſacerdotes non Jeſum ſolum morti tradidiſſent, verum etiam diſcipulos ac Apoſtolos crudeliter trucidaſſent, & innocentem Chriſtianorum ſanguinem fudisſent, minis etiam ac fulminibus Evangelii curſum inhibuiſſent: ut ne crudelitas illa Judaicam plebem terreret, & ad ſaniorem mentem tandem vocaret, rem omnem involucris caute involverunt, ac poſterorum memoriæ ſubtraxerunt. Commentum hoc eſt. Dicto *Chasmonæorum tempore*, Judæorum Seniores ſevere interdicto publico caviſſe, *ne quis ſapientiam Græcorum* diſceret, cum id æque foret horrendum, ac porcum alere. Ea vero occaſione ad legem ferendam impulſos fuiſſe pontifices: quod ſenex aliquis Judæus, ſapientiæ Græcorum peritus, Græcis urbem obſidentibus Græco ſermone inſuſurraverit: quamdiu Judæos ſua ſacra peragere permitterent, deditionem eos non facturos. Porcum adeo corbi impoſitum, per mœnia urbi invehendum, ungulis muro infixis tantum excitaſſe ſtrepitum, ut terra Iſraelis prope univerſa velut terræ motu quaſſata fuerit & concuſſa. Quod factum ſolenne illud exceperit interdictum. Cujus quidem figmenti ſententia nulla alia eſt, quam quod Apoſtoli, σοφίας ac doctrinæ de Jeſu Chriſto, inter gentes diſſeminatæ, adeoque ex mente Judæorum abominabilis, Græcis quippe ac idololatris propriæ, legi, ut putabant, adverſæ, literis Græcis deſcriptæ, Autores, ipſos quoque Judæos hæreſi iſta inficere non deſi-

deſierint. Propter quam ſectam ac idololatriam, urbem cum tota gente deleri periculum fuerit præſentiſſimum. *Act. 21. 28.* Quare coacti ſint principes & ſeniores, non in ipſos minus Apoſtolos animadvertere, qui Iſraelem turbaſſent, & excidio anſam dediſſent; quam, ne venenum ſerperet latius, precibus avertere, *Coſri P. 3. § 65.* decretis interdicere, *Act. IV, 17. 18. 21. V, 18. 40. VII, 54. VIII, 1. 3. IX, 1. 2. XII. 1. 2. 3. 4. &c.* ac fulminibus plebem a Jeſu doctrina & Apoſtolorum ſcriptis arcere. *Sanhedr. f. 90. c. 1. 100. c. 1. Rab. Aſch. f. 124. c. 4. Schabb. f. 116. c. 1. & f. 131. c. 4.* Cum æque σοφίαν illam, inter immundos Græcos de Jeſu prædicatam, ac immundam ſuem, fugiendam & deteſtandam cenſeant; dum Græci ſive gentiles aut Chriſtiani, & porci, pari ambulent paſſu. Sicuti hodienum Chriſtianos *Græcos* & *Macedones* appellitant, quod Itali & Europæi ex illis ſint oriundi, *AbenEſra Gen. 27. 40. R. Bechai in Leg. f. 190. Abarb. Maſchm. Jeſch. f. 18. 19.* Quæ cauſa eſt, cur ubi in Ven. Bomb. Bibliorum Maj. editione in Kimchio & Raſchio fuit poſitum אדום & רומי, manifeſtius & notius Chriſtianorum apud ipſos inſigne: ad invidiam declinandam poſtmodum a Judæis ſubſtitutum *Javan*, idem ſed occultius nomen. Conf. Bomb. & Buxt. ed. Raſch. Eſ. 11, 11. 26, 5. 27, 2. 30, 25. 32, 14. Kimch. & Raſch. Eſ. 34, 5. 44, 4. Ita non Jeſu tantum, ſed & Apoſtolorum hiſtoriam fraudulenter corruperunt, ac in tempus longe antiquius rejecerunt, revera cum urbis excidio proxime connexam, ut a veritate convicti confeſſi fuerant Miſchnici, *Sot. f. 49. c. 1.* ad *Titi* ætatem eam transferendo: quam Gemariſtæ *f. 49. c. 2.* ad *Chaſmonæos* retraxerunt, quo hiſtoriam Jeſu ablegarant.

Ceterum cum hic ſaltus, trium ſeculorum recurſum ſuperans, nimis appareret aliquibus Magiſtris incommodus, & Chriſtianorum cenſuram acrem ſæpius experiretur; extiterunt, qui fraudes diſſimularent, ac alium, qui ſub Jannæo vixiſſet, Jeſum, a noſtro diverſum, venditarent. *Abarb. Maj. Haj f. 67. c. 1. R. Jechiel diſp. cum Nicolao, p. 20. 21. Tel. Ign. Sat. Wagenſ.*

Illorum veſtigiis territi *alii*, cum nativitatem Jeſu, ejusdemque mortem & urbis panolethriam aliquot ſeculorum intervallo disjungi, ſine gravi populi offenſione non poſſe animadverterent, cum illa

proxime conjuncta ſemet attigiſſe pervulgatum eſſet : cautius aliquanto & callidius rem ſunt aggreſſi, & nativitatis Jeſu & urbis excidii nexum admiſerunt : tutius ſub *excidii urbis termino, a millenarii quarti fine ultra ducentos prope annos retracto* , ſe latituros rati. Sic paulo recentiorem ſuperiore, hiſtoriæ fixerunt terminum, ac Jeſum in lucem editum prodiderunt A. M. 3760, mortuum 3793, urbem deletam 3828. Quæ pleriſque probata eſt hypotheſis, ad quam præcedentem calculum commodius aptare liceret, ne vulgus Judæorum fraudem ſubolfaceret. Unde pronam miſellæ plebeculæ ingeſſerunt argumentationem : Verum Meſſiam naſci oportuit ſub millenarii quarti exitum, elapſo legalis ævi ambitu. Sed Jeſus ille 240. annis legitimum illum & juſtum terminum præceſſit. Adeoq; pro vero Meſſia habendus non eſt, quippe quod lex ultra ducentos annos, poſtquam Jeſus erat natus, adhuc illæſa duraverit, juxta Eliæ regulam. Ita ceſpitanti plebeculæ Judaicæ aſtute imponere tentarunt impii Magiſtri, & hoc pacto errantes oves, Diaboli fraude, longiſſime a via avocarunt. Hæret enim imperitum vulgus in ſpecioſis talismodi argumentis, & externis rerum circumſtantiis, qualis eſt adventus Jeſu terminus, facile capitur; ut adduci non poſſit, ut in Jeſum, quem habet ſuſpectum, amore feratur. Hic anguis in herba latet, quem Cl. Autori non incognitum putamus.

Quando ergo confirmandæ Judæorum hypotheſi argumenti alicujus vim adhibet : Deum in Redemtione, maximo *gratiæ ſuæ opere*, aliquot ferme ſeculis terminum a ſe prius definitum anticipaſſe : ex aliena hypotheſi, non ſua ſententia, id dictum accipimus. Ut errantis plebeculæ Judaicæ miſertus, molliter eam a præconceptis opinionibus, & minus fructuoſis quæſtionibus, ac externis circumſtantiis, in perſonæ potius Jeſu amorem ſuaviter pelliceret : plus ſeductos & infirmos ferendo, prudenter connivendo, & impenſum inprimis amorem in eos demonſtrando, ſe impetraturum ratus; quam de externis multo altercandi ſtudio. Ut adeo diſſimularit Autor evidentem hiſtoriæ nexum & apertum rerum eventum : dummodo indulgentia quadam, & lenitatis ac charitatis declaratione, odio in Jeſum flagrantia Judæorum pectora deliniret ac demulceret.

JOH.

Digitized by Google

JOH. GUILIELMI BAJERI, S. THEOL. D. & P. P. Compendium Theologiæ Poſitivæ cum Notis.

Jenæ, apud Tobiam Oehrlingium, anno 1686, in 8.

ANtonii hæc laus eſt apud Ciceronem, quam Craſſus ipſe, grandioris Doctor eloquentiæ, ei tribuit, *L. I. de Orat.* in fine, *quod exiguis quibusdam finibus totum Oratoris munus circumdederit*. Theologia vero quo amplior eſt Oratoria profana, eo majori elogio dignus eſt Autor maxime Reverendus, qui totum ejus ambitum arctis quibusdam limitibus hic incluſit. Cicero propter hoc artificium, ſub involucro ficti inter Antonium & Craſſum colloquii, laudat ſeipſum: Quanto rectius nos aperte Scriptorem noſtrum? Quanta enim diligentia, tanta felicitate, quod eſt, ſumma Librum hunc ſuum inchoavit, confecit. Duodecennium eſt, ex quo eum, autoritate publica, in Lectionibus publicis paucisq; quaternionibus breviter delineavit; poſt in exponendo eo ſæpius in gratiam ſtudioſæ Juventutis occupatus, colores clarius induxit, tandemque, cum hoc anno, ad preces aliorum atque monita, in lucem publicam edendus eſſet, plenius expreſſit. Hinc in ſingulis Articulis ſententia non tantum Eccleſiæ Noſtræ nervoſe in diſtinctos paragraphos relata, ſed & Notis illuſtrata, inque iis ex Scriptura eique innixis rationibus Theologicis confirmata, pluriumque Doctorum orthodoxorum, inprimis autem *B. D. Joh. Muſei*, teſtimoniis corroborata eſt, *ut hic quaſi ſumma quædam*, ceu ipſe *in Dedicat.* loquitur, *exhibeatur eorum, quæ laudatus Doctor in ſcriptis variis ſparſim, pro diverſitate argumentorum, quæ tractabat, tradiderat.* Hæc vero methodus cum oppido ſit bona; haud alia, quod eſt, optima totius quoque Scripti eſt οἰκονομία. Præmittuntur Prolegomena in duobus capitibus, quorum primum de natura & conſtitutione Theologiæ, alterum de Principio Theologiæ Revelatæ agit. Sequitur Tractatio principalis, cujus tres ſunt partes. *Prima* decem aſſignavit capita, quorum primum eſt de Deo, ſecundum de creatione, tertium de Angelis, quartum de imagine Dei, quintum de providentia, ſextum de beatitudine,

 ſepti-

ſeptimum de damnatione æterna, octavum de morte, nonum de reſurrectione, decimum de judicio extremo. *Secunda* tria habet capita, quorum primum de peccato in genere, ſecundum de peccato originis, & tertium de peccatis actualibus tractat. *Tertia* quindecim conſtat capitibus; quorum primum agit de Chriſto, ſecundum de fide in Chriſtum, tertium de regeneratione, quartum de juſtificatione, quintum de renovatione, ſextum de Lege & Evangelio, ſeptimum de ſacramentis in genere, octavum de circumciſione & agno paſchali, nonum de baptiſmo, decimum de S. cœna, undecimum de prædeſtinatione & reprobatione, duodecimum de Eccleſia, decimum tertium de Miniſterio, decimum quartum de Magiſtratu, & decimum quintum de ſtatu domeſtico. Tam apte in ſingulis partibus Articuli agnati aut ſubordinati connectuntur, unoque memoria & intellectus artificio haud parum juvantur. Tandem etiam indices adjiciuntur, ipſumque hoc Compendium in novo compendio ſic exhibetur. Tantum abeſt, ut totius Theologiæ amplitudo exiguis quibusdam finibus hic non circumdetur.

HENR. GER. HERFELD, M. D. PHIloſophicum Hominis, methodo Carteſii concinnatum.

Amſtelodami, apud Joan Blom, 1685, in 8.

NOtitiam ſui phyſicam, i. e. machinam corporis humani in uſum Medicum traditurus Auctor, ab ovo, quod ajunt, incipit. Nam *Libro priore generationem plantarum & animalium in genere* ita explicat, ut de minimis naturalibus, ſive particulis inviſibilibus, quarum inſenſibili appoſitione generatio contingit, tanquam *de cauſa materiali*, & de Solis actione, tanquam *cauſa efficiente*, & de cæteris particulis variis, quæ diverſa compoſitione diverſos relinquunt poros ſeu tubulos, tanquam matricibus & formis ſeu *cauſa formali* præmittat. Hinc ſpeculatur non ſolum Solis naturam, ſed etiam qua ratione per motum materia primi elementi, atque ex ea Sol, in corpus globoſum confluxerit, radios ad nos evibret, & hi reflectantur; quomodoque

Digitized by Google

que materia ſecundi elementi, item tertii ſimul enata ſit, atque ex hujus particulis majoribus & terreſtribus varie conjunctis, diverſiſſima corpora, *principia Chymicorum vulgaria*, Sal, Sulphur & Mercurius, & quæ nonnulli addunt, Aqua & Terra, aliaque facta ſint, *Cap. I.*

Quandoquidem autem Corpus noſtrum ex partibus tam fluidis quam ſolidis conſtat, de natura fluidi & ſolidi ſuſcipit agere *cap. 2.* Docet fluorem primævum eſſe materiam primi & ſecundi elementi, fluorem terreſtrem & mutuatitium, aquam; & terreſtria corpora irregularia impropric eſſe fluida; ſpirituoſa & oleoſa non æque dici fluidum mutuatitium ac aquam. Quare infert ea corpora, quæ de fluido primævo magis participant, magis etiam ad fluorem & levitatem accedere. Nec omittit oppoſitum fluido durum ejusque ſpecies declarare. A fluido autem illo primævo, omnem actionem, generationem, & everſionem deducit. Quæ mutationes ut intelligantur, quomodo fiant, *aeris naturam conſiderari vult*, qui intra ſe contineat particulas nitroſas & ſalſas varii generis. Prout enim in aere volitant diverſa ſalia, ita fluidum primævum ex eo diverſas ſecum rapere, huc illuc diſpergere ejusmodi particulas, & juxta illorum motus, figuras, & corporis illius poros, quod intrare conantur, fieri diverſas operationes. Ex quibus oſtendit, quomodo *fluidum primævum in butyri ſegregatione* ſe habeat æſtate & hieme, item *in caſeorum conformatione*; quomodo excitet fermentationem, & ab ea gradu majore differentem efferveſcentiam, *cum acido Sal alkali*, (quas notiones itidem explanat) *commixtum fuerit.* Speciatim fermentationes *cereviſiæ & muſti* contemplatur, utpote quæ non exiguam lucem præferunt, ad concipiendam fermentationem, quæ fit in corpore humano. In qua tractatione, ſimul de *præparatione cereviſiæ, aſſervatione, vetuſtæ præ recenti inebriandi virtute, auſteritate, de vini clarificatione, vitiis, ſtatu nimirum pendulo & aciditate, mediisque præcavendi aut emendandi ipſa* diſſerit.

Et cum majori admiratione dignum videatur, à primævo fluido, quod omnia prius etiam duriſſime compacta præcipitavit, iterum diſſolvi poſſe, modum aperit, quo *ferrum candens admotum ſulphuri deſtillet; quo aurum, argentum & ſilices ſolvantur & in liquo-*

rem vertantur; quo eadem rurſum reviviſcant, & priorem naturam recuperent; quomodo calx efferveſcat. In fine capitis, hactenus de particulis compoſitis dicta, ad corpus humanum generaliter applicat, & pro praxi medica cautionem gravem ſcribit.

Poſtquam ita minima naturalia, variasque mutationes ex illorum varia mutatione ortas expendit, *cap.* 3. ipſam plantarum generationem demonſtrare orditur. Jubet autem primo attendere terræ conſtitutionem diverſam, ſtercorationemque ejus, quæ ſalibus alkalibus caret; iis enim abundans, fertilis ex ſe eſt. Illi commiſſum ſemen, per quos poros nutriatur, cur fructum ſui ſimilem edat, cur hordeum in avenam degeneret, diſquirit. In ſpecie de radicis, fructuum, corticis, ramificationum, & foliorum generatione, de differentia arborum in regionibus calidis & frigidis natarum, de unius arboris præ altera citiore excreſcentia, ſollicitus eſt. Oppoſitam accretioni ſeu nutritioni corruptionem, partim ex obſtructione, partim ex reſolutione pororum provenire docet, quæ utraque a fermentatione vel nimis exaltata, vel nimis depreſſa contingat.

A plantis tranſitum facit ad ζωόφυτα ſive plantanimalia, quæ ipſe interpretatur plantas, ſeu arbores obambulantes. Hic generales de generatione animalium obſervationes proponens, comparat *plantas & plantanimalia, quorum præcipuum hominem pronunciat,* ratione partium, originis, materiæ ex qua, proventus majoris aut minoris in diverſis terræ regionibus. Peculiariter annotat *diverſitatem hominum pro climatis alimentorumq; varietate, exemplorum loco afferens homines ad promontorium Bonæ Spei, Gronlandos & Lappos.*

Libro poſteriore ipſam Hominis generationem expedit. Præmittit quædam generalia, in quibus *comparationem* inſtituit *generationis cum caſeatione & artificioſiſſima textura*; ſimul tamen diſſimilitudinem hujus ſimilitudinis indicat, monens partes humani corporis non tantum fluidas, ſed & ſolidas eſſe; microcoſmum cum macrocoſmo confert, fermentationis & præcipitationis effectus in memoriam revocat; illuſtrat ſimilibus, quomodo ſpirituoſum a ſanguine craſſo ſeparetur; obſervationes Harvei de ovo gallinaceo perpendit, ad ſuam methodum applicaturus, ejusdemq; obſervata alia circa fœtuum generationes repetit. Poſthæc exactius corporis humani originem

ginem deſcribens oſtendit, qua ratione formentur primo *cor*, deinde *caput cum organis ſuis*, tertio *pulmones* eaque quæ cum ipſis conveniunt, quarto *ſpiritus & nervorum paria*; & (ubi rurſum generales quasdam obſervationes circa corpus humanum immiſcuit) ſexto *cutis*, ſeptimo *ungues*, octavo *dentes*, nono *oſſa*. Quibus declaratis, organa oris & illorum effectus conſiderat; mox exponit, quomodo hepar excreverit, quomodo lien perfectus ſit. Hinc ad pancreas, renes, meſenterii ac inteſtinorum pleniorem elaborationem transitum facit. Ab his ad omentum accedit: ſubnectit ureteres, veſicam, ſemen, partes genitales. Mammarum conſideratio opuſculum concludit.

Omnia ex Carteſii fundamentis ingenioſe ſunt deducta, nonnulla quoque medica de morbis partium immixta. Quæ longe jucundiora lectu forent, ſi ordo tractandi eſſet exquiſitior.

THOMÆ SYDENHAM M. D. OPERA univerſa.

Londini impenſis Waltheri Kettilby, 1685, in 8.

HAbes hic L. B. in uno faſciculo, quotquot hactenus ſeparatim prodierunt, Sydenhami opuſcula. Quamobrem vero ejus communicationem tam ſero exhibeamus, ratio eſt, quod parum in in te utilitatis ex ejus notitia redundaturum arbitrati ſumus, quia jamjam de ſingulis pene ſcriptis hoc in opuſculo comprehenſis per Acta noſtra ſuperioribus annis admonitus es, ac præterea ab Henrico Wetſteinio Amſtelodami A. 1683. operum omnium Sydenhami editio evulgata proſtat. Nunc vero editionem hanc Londinenſem tibi ulterius incognitam eſſe nolumus, imprimis cum ab Autore adhuc vivo paſſim emendatior ac auctior ſit reddita. Non enim ſolum tractatus de Podagra & Hydrope, qui in Wetſteniano codice deſunt, noſtro acceſſere, ſed inſuper in obſervationibus pluribus, (p. 83. 84. 139. 146. 153. 155. 156. 188. 189. 194. 229. 230. 249. 269. 288. 297. 298. 301. 302. 308. 309. 310. 311. 313. 314. 317. 318. 316. & in Epiſtolas pag. 12. 13. 20. 22. 23. 24. 26. 27. 34. 35. 36. 56. 64. 68. 69. 100. 108. 109. 145.

Digitized by Google

145.148,149. 151.152.153.154.156.160.172.173.174.175.234.235.236. 237.238.) ſæpius integra periodus omiſſa vel innovata, aut nova ſententia inſerta deprehenditur. Mirum autem eſt, quamobrem factum ſit, ut non pauca quæ prolixius tradita in editionibus primis, contracta poſtmodum in reliquis prodierant, nunc iterum in præſenti opere ſub antiqua facie redeant.

DISSERTATIO HISTORICA ET APOLOGETICA pro doctrina D. Lutheri de Miſſa.

ſive,

Confutatio renovatæ adverſus D. Lutherum, & qui ſententiam ejus ſequuntur, calumniæ impudentisſimæ, ab Abbate quodam, in tractatu Gallico anno 1684. Lutetiæ edito, qui Latine verſus ſimul exhibetur, cuique titulus eſt: *Recitatio Colloquii Diaboli cum Luthero*, &c. Huic refutatio per modum Notarum inſeritur; quam edit Caſpar Sagittarius D,

Jenæ, literis Niſianis, anno 1686. in 4.

QUi editionem hujus tractatus in nuperis nundinis procuravit V. Cl. alibi a nobis ex merito laudatus, D. Caſp. Sagittarius, Profeſſor Jenenſis, Auctorem ejus in epiſtola dedicatoria ad *Sereniſſ. Principem Bernardum Saxoniæ Ducem*, non uno mactat encomio, nomen tamen (ita illo volente) reticet, quod amicum obſequium nos quoque imitamur. Occaſio ſcribendi in præloquio tribuitur *V. Cl. Roterodamenſium Novellarum autori*, qui anno 1684. menſe Auguſto libellum Gallicum *Abbatis Cordemoii* de *Colloquio Lutheri cum Diabolo* editum recenſens, deſiderare refutationem a Lutheranis viſus eſt. Etſi vero illa a centum fere annis ad noſtra usque hæc tempora, adverſus Jeſuitas alioſque, qui eadem quæ Abbas & Gallorum alii nunc renovant, Lutheranis, quas vocant, Eccleſiis objecerunt, ſæpiſſime facta ſit, actumque adeo in repetitione illius agi videatur, laborem tamen

tamen poſt tot alios denuo reſpondendi, etſi gravioribus occupatus, non defugit Diſſertationis Autor, cauſasque cur id faceret, non parvi momenti, in dicto præloquio expoſuit. Cæterum ita proceſſit, ut ipſum libellum ex Gallico Latine verſum exhiberet, eique annotationes interſereret, per quas objecta Luthero ejusque doctrinæ de Miſſa repellerentur. Præmiſerat Abbas Lutheri narrationem ex Tomo VII. Lat. Witteberg. f. 228. Hic ante omnia monuit *Autor diſſertationis*, Lutheri libellum, ex quo narratio de colloquio deſumta eſt, Germanice ſcriptum eſſe, ideoque unum alterumque locum ab interprete Latino, ſenſum potius quam verba ſecuto, negligentius tractatum vel omiſſum ſupplevit; addidit etiam, quam Abbas omiſerat, poſtremam narrationis a Luthero factæ partem, ex qua tamen verus rei ordo & exitus omnino cognoſci debuiſſet. Inde ad *caput Abbatis* I. annotat, fruſtra laborare illum aſſerendo, quod Lutherus ipſe narrationis iſtius (Germanicæ ſcilicet) autor ſit; hoc enim neminem ex Lutheranis negaſſe: verſionem tamen Latinam a D. Juſto Jona, celeberrimo Lutheri collega, quem imperite pro præceptore liberorum Lutheri Abbas habet, adornatam, ex Germanica æſtimandam & emendandam eſſe. Dicuntur etiam quædam ad allegata ab Abbate Reformatorum quorundam Theologorum de iſto Colloquio teſtimonia. *Capite* II. Abbas urget, Proteſtantes Lutherum ne audire quidem debuiſſe, quia is aperte profeſſus fuerit, ſe doctrinam de Miſſa ex diabolo didiciſſe, ejusque perſuaſione motum, Miſſam abrogaſſe. Hic mendacii arguitur Abbas, & prorſus negatur, Lutherum id unquam profeſſum eſſe; quippe qui doctrinam ſuam, ſpeciatim de Miſſa, ex Scripturæ lumine ſe hauſiſſe, adeoq; Deo acceptam ferre, eo ipſo tempore in libello adverſus Angliæ Regem confidentiſſime aſſeveraverit. Defenduntur etiam Principes & populi Proteſtantes, ab immani convitio, quo ſcientes prudentesque doctrinam a diabolo prolatam ſecuti ſint & ſtabiliverint. Ad *cap.* III. ubi Abbas in reſponſionibus quibusdam Lutheranorum refellendis occupatur, oſtenditur, colloquium illud Lutheri cum diabolo nil aliud, quam internum mentis a Satana tentatæ diſcurſum fuiſſe, abſque apparitione viſibili; quanquam nil nocere poſſit, etſi hæc concedatur. Admittitur etiam eorum judicium, qui Lutherum parabolice & per proſopopœiam de Colloquio illo ſcripſiſſe animadverterunt.

 terunt.

Digitized by Google

terunt. Poſt alia inprimis rejicitur Abbatis aſſertum, quod Lutherus victum ſe in tentatione diabolica fuiſſe faſſus ſit; contrarium enim, & quod de ſuperato a ſe per Dei gratiam diabolico inſultu, manifeſte glorietur, ex verbis ejus demonſtratur; reſpondetur etiam ad objectamenta alia, ab exemplis aliorum ſanctorum, qui diabolo reſtiterint, Lutherique victoria aſſeritur. Acceditur inde ad caput quæſtionis, in quo lis tota vertitur, nimirum: *an Lutherus cum diabolo de Miſſa colloquium habuerit, antequam contra Miſſam ſcribere cœperit?* Affirmat id, quia tota argumentandi vis huic puncto innititur, Abbas, & ante eum alii hujus objectionis inventores; negarunt negantque Lutheri defenſores, quos *Autor diſſertationis* nominat, & inde quamvis Abbati probatio incumbat, demonſtrandum ultro ſumit, tempus quo colloquium illud cum diabolo contigit, poſterius illo fuiſſe, quo contra Miſſam, quatenus pro ſacrificio habetur, diſputare cœpit Lutherus. Hoc tam ſolide evincit, ut æquis lectoribus omnem dubitandi ſcrupulum exemtum eſſe, confidere poſſint Lutherani. Oſtenditur enim ex principiis, ab ipſo Abbate non negatis, tentationem diabolicam non potuiſſe accidere ante cœptum ſacerdotii Lutheri annum decimum quintum, id eſt ante menſem Aprilem A. 1521. Probatur vero clariſſime, Lutherum adverſus Miſſam concionatum eſſe & ſcripſiſſe *primo* anno 1520. in ſermone publico qui Germanice extat; *ſecundo* eodem anno in *tractatu de Captiv. Babylonica*; *tertio* in libello adverſus *Ambroſium Catharinum* menſe Martio 1521. publicato; *quarto* in articulis Wormatiæ menſe Aprili 1521. conſcriptis, in quibus ad librum *de Capt. Babyl.* provocat. Hic nihil omnino regeri poſſe confidit: extant enim libri, & conſtat, quo tempore editi ſint; excerpta etiam ex iis exhibentur. Itaque ſua ſponſione victus proſtituitur Abbas, dum demonſtratum eſt, Lutherum ante tentationem dabolicam, Miſſam publice oppugnaſſe, adeoque nihil ex diaboli ſuggeſtione didiciſſe. Addit tamen Autor argumenta evidentia, ex quibus deducitur, etiam tractatum Lutheri *de abrogatione Miſſæ, anno 1521. Novembri menſe editum*, ante tentationem illam ſcribi cœptum eſſe. Probat denique clariſſime ex eodem tractatu, Auguſtinianos Wittenbergenſes ſacrificium Miſſaticum ſolitarium, eodem anno 1521. inconſulto Luthero, & antequam vel librũ ejus vidiſſent, aut quidquam de colloquio cum diabolo

bolo inaudiviſſent, abrogaſſe, eorumque factum Theologos cæteros Wittenbergenſes publice coram Legatis Electoris Saxoniæ probaſſe & defendiſſe, inſcio & abſente Luthero, qui in arce, quam Pathmum vocabat, tunc latitabat. Cum vero Abbas in conjecturis præſidium quærat, & ex eo, quod diſputaſſe tamen ſe Lutherus cum diabolo dicit, colligat, Lutherum a diabolo Miſſas improbante diſſenſiſſe, adeoque fieri non potuiſſe, ut tum temporis aliquid contra Miſſam editum ab eo fuerit; Autor commonſtrat, quid diſputatum inter Lutherum & tentatorem Spiritum ſit: nempe non de Miſſa, an ſit idololatria; quod dudum publice docuerat Lutherus; ſed an Miſſam per annos quindecim celebrans, ita peccaverit, ut de venia a Deo impetranda deſperare deberet. In hac diſputatione, ad gratiam Dei per Chriſtum confugientem, diaboli inſultum ſe repuliſſe lætus refert & celebrat Lutherus. Adduntur alia argutationibus Abbatis oppoſita, & ſcopus ejus detegitur, quod totam hanc de Luthero fabulam in odium Reformatorum Gallorum renovaverit, ut & hos diabolicæ doctrinæ reos faceret, quia de abrogatione Miſſæ cum Luthero conſentiunt. Exploditur deinde, ut protervum & inſulſum, Abbatis effatum, quod Lutherus duodecim poſt oppugnatam Miſſam annis, tractatu nempe anno 1533. edito, colloquium illud, cujus præter ſe neminem conſcium habebat, omni verecundia depoſita ipſe ultro evulgaverit, & ſtatuerit, diabolum in Eccleſia docere & ſacramenta adminiſtrare poſſe. Vera ergo iſtius poſterioris tractatus a Luthero editi occaſio & intentio explicatur; nempe ut conſiliis de conciliandis cum veritatis jactura de religione, & inprimis de Miſſa & ſacerdotali ordine diſſidiis, obex poneretur. Additur gravis cenſura in Abbatem, Luthero opinionem de diaboli miniſterio in eccleſia affingentem, & verba ejus hunc in finem mala fide allegantem: adjicitur aliquid de quæſtione, an & quatenus diabolus verum dicat, & quid ille Luthero objecerit, quod verum fuerit, quoque fine & eventu; utque falſam diaboli ex veris illationem Lutherus rejecerit.

Poſt excerpta, quæ ſupra innuimus, ex Lutheri libris adſcripta, & concluſionem, qua argumenta in compendio exhibentur; appendix ſubjungitur adverſus *Antonium Varillaſium,*

 qui

Digitized by Google

qui in hiſtoria Hæreſium a nobis nuper relata, *lib. VII. p. 211. edit. Belg.* hanc ipſam de diabolica Lutheri informatione calumniam recoxit; eaque validis argumentis breviter retunditur.

LETTERE STORICHE, POLITIche & Erudite, raccolte da Antonio Buliſon. In Pozzoli.

h. e.

Litteræ Hiſtoricæ, Politicæ, & Eruditæ, collectæ ab Antonio Buliſone.

Puteolis, 1685, in 12.

Bibliopola Puteolanus eſt, qui Variorum epiſtolas, inſcriptione hac laudatas, collegiſſe dicitur. Sunt in iis, quæ curam ac ſtudium mirifice ſpirant, ac lectori poſſunt ſatisfacere. Prima enim, ut exemplis fidem faciamus, Alexandri VII. eſt Pontificis ſummi, ad Rempublicam Venetam pro Jeſuitis recipiendis: ſecunda, Venetorum ad præcedentem reſponſio: tertia, Pontificis poſt receptionem gratiárum actio: quarta, eodem argumento & ad eandem Rempublicam a Societatis Generali ſcripta. Pag. 233. habetur epiſtola Comitis Tekely ad Pontificem, qua arma adverſus Cæſarem capta excuſat. Pag. 273. ejusdem Tekely ad Grandem Vezierium de rebus male geſtis excuſatio. Pag. 270. ſeq. viſuntur binæ literæ Regis Poloni de Viennæ obſeſſæ liberatione, in cujus facinoris memoriam Panegyricus, Romæ huic laudatiſſimo Regi ab Antonio Malegonellio Latine dictus, integre pag. 248. inſertus eſt. Pag. 285. Reſponſio Regis Perſiæ ad Pontificem Clementem, a quo ad fœdus contra Turcos invitatus fuerat. Pag. 339. eſt Auditoris Generalis epiſtola ad Cardinalem Cibo, de officio Nuncii Apoſtolici, præſertim in Germaniam miſſi: & pag. 417. Petri Moccenigo, Nobilis Veneti, ad Rempublicam de Statu Curiæ Romanæ, ejusdemque erga Venetos adfectu. Et hujus generis aliæ epiſtolæ, tam veteres, quam novæ, hoc volumine continentur: etiam Patriarcharum quorundam, ex Arabica in Italicam linguam converſæ. Si quid vero judicamus, præ cæte-

Digitized by Google

cæteris commendandæ ſunt, quas Baptiſta Nani. Procurator S.Marci, ad Rempublicam Venetam pag. 365. & 385. dedit, alteram cum Legatus ad Status Germaniæ eſſet; alteram cum eodem munere in Galliis fungeretur. Hiſce enim, quidquid in utriusque gentis ſtatu publico obſervaverat, accurate diligenterque perſcripſit. Sic varii argumenti pæne multas epiſtolas prædictus Bibliopola collegit, & ne de fide earum ac genuina auctoritate dubitetur, plerumque adſcripſit, cujus beneficio exemplar quodvis indeptus fuerit.

LA VIE DE GASPAR DE COLIGNY:

i. e.

Vita Caſparis Colinii, Amiralii &c,

Coloniæ, 1685, in 12.

CUm Reformatorum religio tantum Colinio debeat, mirari merito licuit, tam raros extitiſſe, qui tanti Viri res geſtas poſteritati traderent, & memoriam ejus a fœdiſſimis calumniis, quibus illam Pontificii ſcriptores aſpergere paſſim ſolent, liberarent, ut vix unius iſthoc officio perfuncti notitia ad nos pervenerit. Eo majori ergo cum gratulatione excipi meretur præſens libellus, cujus Autor accommodate ad iſthæc tempora, quibus Reformatorum res in Gallia penitus rigore edictorum Regiorum proſtratæ fuerunt, aſſertori hujus religionis Colinio juſta perſolvere aggreſſus eſt; ita quidem, ut non ſolum Colinii vitam, quam promiſerat, ſed temporum fere iſtorum hiſtoriam ſimul jucundiſſima ratione perſcriptam, exhibeat. Initio ergo operis quædam de antiquitate Coliniæ gentis præfatus, parentes Heroi ſuo aſſignat Caſparem Colinium Franciæ Mareſchallum, & Ludovicam Momorantiam, Annæ Equitum Magiſtri ſororem. Indeque ad illa ingentis animi, & propenſæ, præſertim in militiam, indolis ſigna, in tenera infantia edita, ſermone producto, ea refert, quæ non ſine ſtupore quisquam intellexerit: Puerum vix triennio majorem, & ordines militum ex artis præceptis peritiſſime inſtruxiſſe, & ſclopetorum fragorem excepiſſe impavidum. Præ cæteris vero mirari licet profundam in iſta ætatula prudentiam & magnitudinem animi, cujus vel unicum exemplar exhibuiſſe inſtitu-

Digitized by Google

to noſtro ſufficiat. [illegible] ſolitus erat pater oblectandi filii ergo milites aliquando convocare, manipulos quos in ordines ille diſponeret, aliquando etiam, ubi illi deficerent, domeſticos huic ludo adhibere. Cum ergo aliquando noſter militum cuidam, quod ordines rectius ſervaſſet, illum quidem, quo accinctus erat, gladium, dono obtuliſſet; aſt domeſtico, cui eadem de cauſa præmium deſtinaverat, ſaltem pecuniæ aliquid a patre impetrare conaretur: interrogatus, cur non huic quoque enſem in rei bene geſtæ præmium daret, diverſa diverſis convenire reſpondit, & gladium quidem ſuum dignum milite munus eſſe, aſt majus, quam quod famuli conditio caperet. Inde quomodo patre in expeditione defuncto, in avunculi Momorantii familiam translatus, illic poſt jacta Nicolai *Beraldi* ductu, prima literarum fundamenta, ſub Prunelæi auſpiciis adoleverit, exponit, & quomodo in aulam evocatus, morum ſimilitudine Franciſci Guiſii animum ſibi devinxerit, eoque comite compluribus expeditionibus interfuerit, ingenti ubivis & fortitudinis & conſtantiæ fama relicta, narrat: quæ tamen omnia excerpere nimis longum foret, adeoque ſufficiat digito ſignaſſe unicum ſaltem facinus Viri, quo ille laudis & continentiæ gloriam, in Scipione tantopere a vetuſtate deprædicatam, æquarit, hoc fere ſuperior viſus, quod virginem, quam amare jam cœperat, inviolatam amitæ reddidit. Dum vero varia Colinii in aula fata enumerat, hac occaſione alia quoque ad hiſtoriam hujus temporis ſpectantia, nec ubivis obvia, depromit, & inter alia fœdam Duciſſæ Stampenſis atque Dianæ Pictavienſis (cujus maritum non ex Brezeo-Mallia, ſed Brezeo-Mauleoreria familia fuiſſe, tradit) æmulationem, quantique Franciæ illa conſtiterit, explicat. Dum illa, ut Delfino, qui Dianæ deditus erat, invidiam faceret, non ſaltem commeatus & ſupplementa militum, ipſi contra Carolum Imperatorem excubanti ſubtraxit, ſed etiam caſtrum Theodorici atque Epernacum Imperatori prodidit. Nec ridiculam Pauli III. Pontificis pietatem obliviſcitur, qui poſt debellatos fœderis Smalcaldici ſocios, a Franciſco Galliæ Rege ad fœdus contra Imperatorem ineundum ſollicitatus, religione ſe prohiberi dixerat, quo minus in Principem hæreticis arma inferentem, fœdus percuteret; interim vero Conſtantinopolim miſit, qui Solimannū creſcētis potentiæ Auſtriacæ metu ad

arma

arma provocarent. Ubi vero jam ad Henrici II. tempora narrationem produxit, & Metenſem obſidionem & cladem a Gallis ad Sanquintinum acceptam accurate deſcribit, & hujus jacturam Dianæ Pictavienſis artibus deberi notat, quæ indignatione in Colinium ſuccenſa, quod is Franciſci Guiſii animum a nuptiis cum ipſius filia contr[illegible], ut ſua-dis avertiſſet, Nivernenſi Duci ſibi addictiſſimo [illegible] pr[illegible]fferet. Subdolum cunctatione Amiralium, urbi in[illegible] perſtringit, qui, cum ſummum in reſtitu-etiam Henrici II [illegible] end[illegible] [illegible]arræ Rege ſtudium præferret, poſtea Bearnium quoque, ultimam ex naufragio tabulam eripere per fraudes moliebatur, quamvis conatu ad extremum irrito. Denique tranſitum Colinii ad Reformatos enarrat, & ſequentium temporum calamitates facunde deplorat; initio ducto a morte Franciſci II, quam veneno ab Ambroſio Pareo (chirurgorum is præcipua fama erat) auri infuſo acceleratam fuiſſe, ſed aliorum fide tradit. Exinde bellorum civilium hiſtoriam exorſus, Colinium præſertim autoritate ſua effeciſſe, ut moneta Ludovici Principis Condæi effigie ſignata aboleretur, memorat. Deinde Drocenſem ſtragem dum graphice delineat, in Mareſchalli Santandreani obitu narrando, diverſus eſt a Thuano atque aliis horum temporum Scriptoribus. Cum vero Drocenſi victoriæ non diu ſuperſtes fuerit Guiſius, in obſidione quippe Aurelianenſi a Johanne Poltroto cæſus, omni ſtudio cædis hujus invidiam a Colinio, a quo immiſſum ſicarium fama tulit, amolitur, & ex codice manuſcripto ſe edoctum ſcribit, a Regina matre perſuaſum fuiſſe Poltrotum, ut ſuſpicione ſceleris oneraret Colinium, quem metu quæſtionis prolixius habendæ, hac ratione facilius conditionibus, ab ipſa paci reſtaurandæ dictis, aſſenſum præbiturum ſperabat. Pacem dein, ſed infidam, & vagos Condæi amores proſequitur, præſertim vero Margaretæ Luſtracæ furorem ridet, quæ Condæi amore abrepta, cum conjugii ſpem præciſam videret, Sanvaleriana ditione in Condæũ translata, ejus emit amplexus. Bellum exinde reſumtũ, Condæiq; triſtem in Jurnacenſi prælio obitum, prolixe recenſet, ſimulque Colinii virtutem deprædicat, qui ex tot cladibus fortior ſemper & formidabilior ſurrexerit, donec tandem a Carolo IX, vi hactenus fruſtra tentata, aſtu irretitꝰ, indigno tantis virtutibꝰ exitu, Sanbartholomæ-

ana ſtra-

Digitized by Google

ana ſtrage oppreſſus fuit. Cui quidem facilius patrandæ, Regi Navarræ Reformatarum partium Principi nuptiæ cum ſorore Regis Margarita oſtentabantur; quibus cum furtivi Margaritæ cum Guiſio amores impedimento fore crederentur, Rex ſevere increpito Guiſio, jectis inter[illegible] quoque fere intentata, ſororis conſuetudine eidem minis adQuæ vero ſecuta fuere, cum in omnium verſentur memoria, ulterius pro[illegible]inet, cum ſatis jam inſtituto noſtro datum exiſtimemus, vel hiſce ex [illegible] decerptis, ex quibus de jucunditate ejusdem abunde lectorem perſuaſum [illegible] fidimus.

HONDERT: ENT EERSTE DEEL VAN

Het tvveede Hondert-getal der Zeldzame Aanmerkingen, ſo in Genees-als Heel-en Sny-konſt, meeſt by eygen ondervinding van tyt tot tyt vergadert en opgeſtelt, door Cornelis Stalpaert vander Wiel, Stads Doctor in Graven-hage.

i. e.

Centuria: nec non Pars Prima Centuriæ ſecundæ Obſervationum Medico-Chirurgico-Anatomicarum

rariorum, maximam partem per experientiam propriam de tempore in tempus congeſtarum ac conſcriptarum a Cornelio Stalparto vander Wiel, Med. D. ac Practico Hagienſi.

Hagæ Comitis, apud Danielem Geſelle, A. 1686. in 8.

DUo hic Tibi L. B. ſiſtuntur libri, tempore diverſo a Cl. Autore editi. Primus quippe quatuor abhinc annis Amſtelodami; alter vero Hagæ Comitis hoc ipſo prodiit anno, dignus uterque cujus contenta nonnulla curioſa tecum in præſenti communicentur. Centuriæ primæ Obſerv. II. infantem producit e matre, quæ ſex circiter menſes gravida procidendo ciſternæ alliſerat caput, juſto tempore vivum quidem enatum, atque 24. horas ſuperſtitem, absque ullo tamen cerebro,

cerebro; e diverſo autem excreſcentia quadam fungoſa coronalem inter ac ſagittalem ſuturas prodeunte, diſtinctasq; intra veſiculas humorem ſeroſum continente inſtructum; ita quidem, ut excreſcentia hæc ipſa non a meningibus calvariæ anguſtam admodum cavitatem inveſtientibus, ſed a principio potius medullæ ſpinalis prope primam cervicis vertebram exoriretur. Obſ. VIII. cranium Philippi Naſſovienſis, poſtquam decidens equo ſynciput ad palum impegiſſet, vicies ſepties feliciſſimo cum ſucceſſu perforatum atteſtatur. Obſ. XIII. mirandam turundæ, quæ prius vulneri frontis cum fractura hujus oſſis adaptata intra calvariam inſpirandum inter irrepſerat, excretionem per nares ſuccedaneam recenſet; quemadmodum Obſ. XXV. e naribus quoq; pus ulceris, quod collum infantis circa externam venam jugularem occupaverat, ſtillaſſe commemorat. Obſ. XXXVII. in viri, poſt continuam febrim lentam, ſanguinisq; craſſi & nigri magna in copia ſupervenientem exſcreationem defuncti, cadavere aperto ſequentia profert annotata: ſcilicet pectoris latus ſiniſtrum aliquot ſanguinis congrumati libris repletum; cor magnitudine pyrum mediocre non excedens, nec figuram conicam conſuetam, ſed fere planam ac depreſſam obtinens, cum pericardio vero arcte ubique cohærens; lienis denique corpus in medio abdomine exacte ſub umbilico poſitum, rotundum, magnitudine tamen manus palmam nondum ſuperans. Obſ. XLIII. herbæ & radicis Oenanthes faciecicutæ Lobelii lethiferas confirmat vires, exemplo duorum virorum, brevi poſt inſcium ejus vice petroſelini Macedonici eſum varia non ſolum pathemata, ſed mortem ipſam ſubeuntium. Obſ. XLVI. virum exhibet præter Medicorum opinionem hepatis ulcere decumbentem, ac materiam purulentam tuſſi rejicientem e pulmonibus, per viam non niſi poſt mortem ægri ſectione deprehenſam, quæ videlicet ipſam diaphragmatis partem, cui ſuperius inferior dextri pulmonum lobi portio, inferius vero ſubſtantia aliqua hepatis ulceroſi adnaſcebatur, ab ulcere perforatum fuiſſe innotuit. Obſ. LIV. errorem medici cujusdam & chirurgi detegit, bubonocelen in juvene quodam pro bubone peſtilentiali, cum læſione ipſius inteſtini aperientium. Obſ. LXI. pingues ac virides protrahit globulos, a fœmina quadam diarrhœa laborante una excrementis, magnitudine

modo groſſum, modo nucem moſchatam minorem adæquantes, in cochleari carbonibus vivis admotos butyri inſtar diffluentes, igni vero poſtea injectos ad inſtar olei concipientes flammam. Obſ. LXXII. mulieris gravidæ facit mentionem, canem vivum, digitum præter propter longum, ſuis incluſum membranis omnibusq; membris abſolutum, (prout ab Autore depingitur) partu edentis, fœtu humano ſano & perfecto, eoque maſculino, quatuordecim demum ſeptimanis poſt ſubſequente. Obſ. LXXV gemellos duplici incluſos involucro una cum funiculo tertio, connectente placentam utramque, tradit & delineat. Obſ. LXXXI vulnus veſicæ fundo in equite Hagienſi ſupra os pubis gladio latiori inflictum, tres intra ſeptimanas refert ſanatum. In Obſ. LXXXVII videre eſt, ficum cancroſum interius collo uterino adhæreſcentem, feliciter tamen fili conſtrictione intra dies quinque ablatum. Obſ. XCVI circa juvenem verſatur, cui tametſi os tibiæ totum a carie eſſet abſumptum, ob ſuccedentem nihilominus callum, pedis uſus reſtabat integer. Obſ. C. civem quendam Leidenſem, a morſu felis rabioſæ ſeptimo demum vel octavo menſe male ſe habentem, imo mortuum prodit. Tandem de Unicornu vero eoque terreſtri, Africam etiamnum inhabitante, annectitur Appendix.

Centuriæ autem ſecundæ pars prima quinquaginta complectitur Obſervationes, quarum priores quatuor varias capitis læſiones proponunt. Obſ. V. ruſticum quendam, duos annos ſurdum ac quatuordecim annos mutum, ſubito auditum recuperaſſe ac loquelam prolixe docet. Obſ. VIII. felicem ejusmodi oculi puncturæ, qua lamina gladii fracta oculi dextri bulbum ultra digiti medii longitudinem, adeoque ad ipſum uſque os ſphænoideum penetrabat, licet cum viſus ejusdem oculi amiſſione, deſcribit curam. Obſ. XI. modum, quo aranea viri cujusdam auri illapſa extrahebatur, exponit. Obſ. XVIII. de globulo plumbeo agit, a muliere quadam dolorum abdominis ſedandorum ergo deglutito, poſtea vero una cum urina rurſus e corpore eliminato. Obſ. XXVI. in fœmina, quæ diu de mala ventriculi diatheſi, vomitu, doloribusque ſub coſtis ſpuriis conqueſta fuerat, ſuperiorem ventriculi partem tres digitos latam cum orificio ſiniſtro ab ulcere cancroſo refert perforatam.

In

Digitized by Google

In Obſ. XXXII. infans deſignatur in lucem editus abſque umbilico, loco cujus circa regionem pubis macula quædam lata, rotunda, rubra, membranaque ſubtili cincta conſpiciebatur, in circumferentia duas papillulas oſtendens ad digitum circiter à ſe diſtantes ac urinam excernentes; quamvis enim ſcrotum exiguum admodum cum duobus teſticulis præſens eſſet, virga tamen minus erat ſenſibilis, ſed glans ſaltem omni præputio denudata, imperforata plane, ſimulque inverſa veluti frænulo ſuo abdomen reſpiciens. In Obſ. XXXV, puer ille totus, capite ſaltem excepto, ſquammis duris & aſperis coopertus piſcisque odorem ſpirans depingitur, qui in oppidulo aliquo ditioni Neapolitanæ ſubjecto natus, annis ſuperioribus variis in Italiæ, Galliæ, Hollandiæ, locis publice pecuniam certam numerantibus fuit monſtratus, cujusq; ſquammæ a *Lævvenhoekio* etiam examinatæ in *Tranſactionibus Philoſophicis Anglicanis menſis Jun. anno 1684. No. 160.* occurrunt. Obſ. XLV, tendines muſculorum diſciſſos ſutura interveniente rurſus coaleſcere, duplici evincit exemplo. Tandem Obſ. L. baſiliſcum ſuppeditat, de quo quid Noſter aliique ſentiant autores, Animadverſio adjecta ſatis ſuperque explanat. Etenim Obſervationes ſingulas libri utriusque Animadverſionibus doctiſſimis, in quibus Cl. Autor majorem Obſervationibus fidem conciliaturus, hiſtorias æque parallelas, ab Autoribus mutuatas, ac quæſtiones varias ad rem facientes profert & ventilat, illuſtrari minime ſilendum. Exempli loco, ut de reliquis ferri poſſit judicium, unicam nobis attuliſſe ſufficiat Annotationem in Obſ. XXXII, libri poſterioris de infante abſque umbilico enato factam. In hac poſtquam primum ſimile ex Diario Gallico anni 1673. adductum eſſet exemplum, mox dubio, quomodo infantes ejusmodi umbilicis deſtituti, enutriti fuerint ac reſpirarint, fit ſatis, dum multis ac diverſis rationibus, fœtum non ſolummodo per umbilicum ſuſtentari, ſed per os quoque humorem amnii, cui innatat, ceu alimoniam pariter atque reſpirationis in ipſo materiam, aſſumere oſtenditur, ſimulque ii, qui humorem amnii pro urina vel ſudore fœtus vendiтant, item qui perſuaſum ſibi habent, fœtum hoc pacto iri ſuffocatum, refelluntur. Hunc ſcilicet in finem, ut paulatim ſaltem humorem circumfluum per os abſorberi declaretur, fœtum humanum

Digitized by Google

linguam inter maxillas habere exertam, pullum vero equinum, vitulum &c. ceu animalia dentibus jam inſtructa, anterius inter labra peculiare quoddam corpus ſpongioſum ac glanduloſum obtinere, multis præditum tubulis tranſitum affluenti humori concedentibus, advertitur; quod ipſum in partu ſtatim ab adſtantibus evelli digitis ſolitum, quia a Medicorum nemine obſervatum adhuc autor novit, duplici figura, prout præſens e vitulo extrahi curavit, voluit exprimi. In fine denique foramina illa bina urinam in infante, de quo Obſervatio agit, plorantia ureterum forſan hic præternaturaliter inſertorum oſcula, vel potius duplicem urachi terminum eſſe, ſuſpicio non levis e ratione non minus atque experientia deſumitur.

SEVERAL CHIRURGICAL TREATI-ſes, by Richard Wiſeman, Serjeant-Chirurgeon.

i. e.

Tractatus varii Chirurgici, autore Richardo Wiſemanno Chirurg. Magiſt. Editio ſecunda.

Londini, apud R. Royſton & B. Took. A. 1686, in fol.

SI quis præſentem Tractatuum Chirurgicorum in unum volumen collectorum Editionem ſecundam cum prima integro abhinc decennio in lucem ab Autore editâ velit conferre, nihil prorſus acceſſiſſe novi facile deprehendet, forſan quod Editio prima ſatis jam dives Obſervationum ſit, ut plures in ſecunda hac adjungere Autor ſupervacaneum duxerit. In *Tractatibus* ſiquidem *octo*, quibus totum comprehenditur opus, quorumque capita ſingula in Tabula quadam mox poſt præfationem poſita deſignantur, non Theoria ſolummodo atque Therapeia affectuum plurium externorum edocentur, ſed & methodus præſcripta ubique fere obſervationibus ſive caſibus ab Autore in praxi multijuga annotatis, iisque non paucis, utpote in univerſum, prout in Tabula operis calci ſubjecta enumerantur, ſex centum excedentibus illuſtratur. Cæteroquin *Tr. I.* varias dum tumorum pertractat ſpecies, inflammationem ſcilicet, tumo-

Digitized by Google

tumores a lacte provenientes, eryſipelata, furunculum &c. peculiare his ipſis inſertum caput de abſceſſibus, ac ulceribus corroſivis ab uteri intemperie poſt partum exortis exhibet. *Tr, II.* circa ulcera, & ſimplicia, & variis ſymptomatis ſtipata, v. g. intemperie, dolore, hyperſarcoſi, carie oſſium, callo, varicibus &c. verſatur; præter alias Obſervationes egregias, & ulcus quoddam ſinuoſum, ad ſiniſtrum uſque renem quod penetrabat, feliciter tandem in puella quadam ſanatum commemorans. In *Tr, III.* morbi traduntur anum affligentes: ſcilicet hæmorrhoides, procidentia ani, mariſcæ, criſtæ, thymi, rhagades, phyma, ulcera denique ſinuoſa ſeu fiſtulæ; e quibus licet rhagades v. g. mariſcæ, thymi &c. plerumque lui ſaltem Venereæ ſupervenire annotentur, nihilominus exempli loco vir quidam producitur, lue ejusmodi minime infectus, in quo excreſcentiæ prædictæ ferro & igne, proſpero cum ſucceſſu, absque eo ut repullularint unquam, fuerunt eradicatæ; item mentio hic fit juvenis cujusdam maritæ, e cujus oſſe coccygis excreſcentia quædam præternaturalis, tres circiter vel quatuor digitos longa, caudæ ovis Turcicæ non abſimilis oriebatur, ſectione optime extirpata. *Tr. IV.* de ſtrumis agens, has arctiori ab Autoribus includi definitione, quam quæ ex æquo competat affectui iſti, qui ab Anglis *Kings-Evill* denominari, ac Regis Angliæ tactu curari aſſolet, obſervat. Unde ſtrumarum in latiori tali ſenſu conſideratarum partem affectam non ſolum glandulas, ſed & muſculos, viſcera, membranas, tendines atque oſſa eſſe innuit, ſimulque tanquam certas ſcrophularum ſive Kings Evill ſpecies, ſpinam ventoſam, ophthalmiam, ægilopem, tumorem tonſillarum, ranulamque expendit. *Tr. V.* vulnera in genere non minus atque in ſpecie evolvit, venarum videlicet, arteriarum, nervorum, tendinum, ligamentorum, faciei, oeſophagi, aſperæ arteriæ, artuum, pectoris, abdominis, denique capitis; ſuperpondii veluti vice diſcurſum de cerebri vulneribus addens. *Tr, VI.* poſtquam generalem vulnerum ſclopetorum medelam præcepit, perverſamque Chirurgorum quorundam conſuetudinem in prima ſtatim vulnerum horum deligatione tincturam myrrhæ melque roſatum, item turundas majores adhibentium, ceu valde exitioſam rejecit, monſtrat porro, quomodo in ſpecie ſclopetorum vulne-

Digitized by Google

ribus, ſi vel varia ſocientur ſymptomata, vel etiam diverſas corporis partes, v. g. juncturas artuum, abdomen, thoracem &c. occupent, debeat ſuccurri; tandem Appendicem ſiſtit de ambuſtis, gangræna & ſphacelo, itemque fiſtulis differentem. Quemadmodum vero *Tr. VII.* totus in eo eſt, ut reſtituat fracturas, membraque luxata, e. g. maxillam inferiorem, claviculam, humerum, cubitum, manum, femur &c. in locum reponat; ita *Tr. VIII.* & ultimus unice ſtrenuam impendit operam, ut curationem luis Venereæ atque gonorrhœæ abſolvat.

SPES DUDUM DEPERDITUM PURpuræ artificium recuperandi, enata ex Obſervationibus Wilh. Cole, Briſtolienſis, quas Societati Philoſophicæ Oxonienſi communicavit.

Ex Tranſact. Philoſ. Angl. M. Decemb. 1685, n. 197. pag. 1278. ſeq.

INter alia complura ſolertis antiquitatis inventa, quæ per incuriam mediorum ſeculorum amiſſa reſtaurare incaſſum hactenus noſtra ætas anniſa eſt, haud poſtremum locum meretur ars nobili Purpuræ tinctura pannos inficiendi, antiquis quidem ſatis familiaris, nunc tamen, niſi quantum de ea creperæ lucis ex priſcis ſcriptoribus ſupereſt, penitus ignorata. Haud indignam proinde ſua curioſitate rem judicavit *VVilh. Cole*, ſi aliis naturæ privilegiis, quibus in Anglia ſua detegendis ſtrenue hucuſque incubuit, Purpuram quoque addere liceret. Nec ſucceſſu propoſitum omnino caruit, dum in plagis litoralibus Comitatus Somerſetenſis, eique objacentis Walliæ Meridionalis, haud ignobile muricis ſeu purpuræ genus, uti ex modo dicendis apparebit, reperit, non dubitans, quin in aliis quoque Angliæ littoribus, auſtrum imprimis & occidentem ſpectantibus, diligens inquiſitio ſimile quid præſtare valeat. Cæterum ingenue fatetur, non propria ſponte ſemet adeo ad inveſtigationem hanc faciendam inductum fuiſſe, quam quod ex aliorum narratione audiverit, eſſe hominem in ora quadam maritima Hiberniæ degentem, qui artem

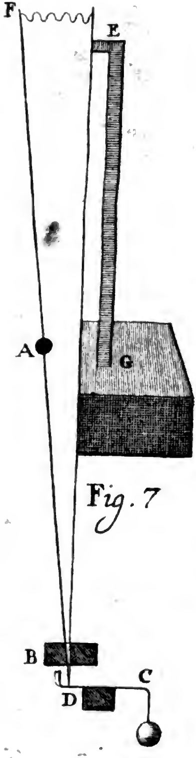

Fig. 7

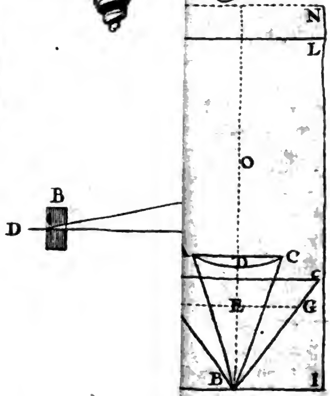
Fig.

Fig 9

Fig. 10

artem calleret, mediante liquore ex quadam conchæ ſpecie depromto, tingendi varii generis lintea ad ſe hanc in rem hinc inde delata, aut in iis potius literas aliasve figuras pingendi, colore coccineo luⅽidiſſimo & perquam durabili. Cum vero hæc referentes, iſtam conchyliorum ſpeciem, quæ huic uſui apta foret, haud ſatis noſſent, ſed in ea deſignanda multum diſcreparent, haud parũ laboris ſuſtinuit Noſter, in variis teſtaceorum generibus, variisq; rurſus horum partibus pertentandis, inani licet conatu; cum maculæ ex liquoribus inde expreſſis aut deſumtis in linteo factæ, ſapone ablutæ in totum evaneſcerent: donec tandem in genuinam ſpeciem incidens, myſterium in parte quidem, qua minime omnium conjeciſſet, detegeret. Ut autem de cochleis ipſis primo dicamus, depingitur exterior ipſarum ſpecies *Fig. 1. 2. 3. 4. 5.* & quemadmodum, ut exinde apparet, magnitudine valde variant, ita colore quoque externo haud minus inter ſe differre feruntur; alias nempe rubicundas, alias flavas, in aliis utrumque hunc colorem eſſe, alias rurſus fuſce nigricare, alias colorem arenæ imitari, alias denique paucas albis fuſciſque lineis paralſelis diſtinctas apparere. Amphibiorum ſpeciem animalia hæc eſſe, inde colligit Noſter, quod cum eorum aliqua tempore ſat longo in patina fictili ſuperfuſa aqua marina (dulcem enim nequaquam ferunt) viva aleret, obſervaverit ea ſubinde per vaſis latera ad ſummam aquæ ſuperficiem adrepere, exſerta foras quadam labiorum ac operculi ſpecie, qualem *fig. 6.* depingit; atque ſic media ſui parte ſuper aquam extantes velut aerem captare, ac dein per vices rurſus ſemet aquis ſubmergere. Methodum porro, qua ad nanciſcendam e conchis his ſperatam tincturam perveniatur, talem præſcribit. Teſtas earum, utpote aliis fere duriores, primo frangere jubet valido mallei ictu, ſuper lamina ferrea aut robuſto aſſere, & quidem orificio deorſum verſo, ne totum piſcis corpus ictu comminuatur: hinc teſtæ fragminibus collectis indeq; amotis, ait appariturам venam quandam candidam, transverſim prope caput in ſulco quodam ſeu rima jacentem; in hac contentum liquorem viſcidum ac mucoſum elicere oportere ope penicilli e pilis equinis, utpote rigidioribus, confecti, brevis quidem ac mucronati; illinendum dein ac penitus imprimendum linteo, aut ſerico albo, ob cujus reflexionem exiſtimat colorem Tab. XV.

rem

rem fore vividiorem. Atque ſic quidem in texto linteo aut ſerico expreſſas figuras aut literas, primum colore lucide virenti apparere: at quamprimum Solis radiis exponantur, paucis interjectis horæ minutis, colorem hunc evadere obſcurius virentem, mox thalaſſinum, hinc ſubcæruleum, poſt rubicunde purpuraſcentem, ac denique, ſi ita per unam alteramve horam in Sole relinquantur, emergere ſaturate purpureum, ultra quem coloris gradum radiis Solaribus nullam ad eum porro immutandum potentiam ſupereſſe perhibet. Cæterum multiplicem illam colorum viciſſitudinem ac variationem citius ſeriusve contingere, pro diverſis caloris Solaris gradibus, adeo ut ſi tempore æſtivo circa meridiem experimentum hoc inſtituatur, difficile ſit colores, cito nimis ſe invicem excipientes, *diſtinguere*. Ultimum vero omnium ac pulcherrimum colorem tum prodire *ait*, ſi linteum poſt perpeſſas omnes iſtas viciſſitudines aqua calida ac ſapone perluatur, rurſusque ad Solem aut ventum ſiccetur; ſic enim tincturam emergere coccineam pulchre lucidam, adeo conſtantem ac durabilem absque ullo alio adminiculo, ut etſi ſudarium plusquam quadragies eluatur, nulla tamen exin coloris mutatio contingat, niſi quod, ut dictum, poſt primam lotionem ille paulo dilutior reddatur. Id quoque experimento didicit Autor, omnes illos colores intermedios, ſupra indigitatos, diſtincte im ad notabile temporis ſpatium conſervari poſſe; at vivacitatem ſuam ſenſim amittere, ſi aeri libero ad lintea iis imbuta acceſſus aliquatenus ſaltim pateat: niſi hæc ipſa antequam adſervarentur, aquis eluta fuerint; ita enim tincturam perdurare. Lucidiorem præterea colorem provenire, ſi textum cui literæ vel figuræ tales inſcriptæ, mox lavetur ac ſiccetur, quam ſi aliquo tempore, clauſum licet, ac inter libri folia repoſitum prius cuſtodiatur. Cæterum quem uſum venæ illius liquor (quem quandoque multum ac viſcoſum, alio dein tempore pauciorem & aquoſum magis reperit) in animali, dum vivit, præſtet, haud ſatis compertum ſe habere, fatetur Noſter. Conjicit tamen, eſſe vel materiam ſpermaticam ac prolificam animalis; quod colligit cum ex viſcoſitate, tum ex ingrato fœtore, quem liquor hic Soli expoſitus ſpirat, non abſimilem ei, qui ex allio & aſſa fœtida commixtis prodit: vel etiam eſſe poſſe humorem quendam peculiarem, qui vivida ſua, qua polleat,

leat, energia vitam ac motum ciens ſuppleat defectum cordis, hepatis, ſanguinis; prout in aliis quoque animantibus ſanguine deſtitutis ſimile quid obſervatum narrat. Quod reliquum eſt, non ambigit præſentis experimenti autor, quin indigitata hæc cochleæ ſpecies, quam *Purpuram litoralem*, ſive Tenienſem, *parvam turbinatam* appellat, inter illas referenda ſit, quibus antiqui ad veſtes oſtro colorandas fuerint uſi; præſertim cum circumſtantiæ ſatis congruere videantur inter priſcam illam & recentem hanc purpuram; ac imprimis venæ albicantis viſcido liquore plenæ mentionem fecerint plurimi antiquiorum ſcriptorum, quotquot hanc materiam tetigerunt; quos inter dubio procul Plinius haud poſtremo loco cenſendus, utpote cujus temporibus ſub Veſpaſiani imperio ars iſta ad ſummum perfectionis faſtigium perducta fertur. Denique confidit noſter, inventionem hanc utilitate ſua neutiquam carituram, dummodo debita porro cultura, variis ſuffulta experimentis eidem accedat: utut enim parum liquoris requiſiti in una tali concha reperiatur, cum tamen magna copia in Angliæ litoribus eædem deprehendantur, facile tantum inde liquoris elici poſſe, quantum ad notabilem aliquam lanæ optimæ aut ſerici quantitatem colorandam ſufficere valeat. Quemadmodum etiam conjicit, in oris Britanniæ maritimis grandioris quoque ſpeciei cochleas inventum iri, quæ ſi non eundem omnino, ſimilem tamen liquorem, tingendo aptum, pariter in ea corporis parte contineant.

EXAMEN PERPETUI MOBILIS, PARISIIS publicati, & in Novellis Reipublicæ literariæ Roterodamenſibus, menſe Nov. 1685, artic. 7, ad diſcutiendum propoſiti.

Potuiſſemus deſcriptione machinæ hujus ſuperſedere; quippe cujus defectus in memoratis Novellis hujus anni, articulo 7. menſis Aprilis, p. 444, *ex* Tranſactionibus Anglicanis menſis Decemb. 1685. pag. 1140, a D. Papino, *Regiæ Societatis Anglicanæ Socio, jam dum detectus habetur: niſi a Clariſſimo Viro* I. Bernoulli *nobis ſubmiſſa*

Digitized by Google

peringenioſa Machina dictæ diſcuſſio, utramque Lectoris B. ulteriori inquiſitioni exponere nos admonuiſſet. Deſcriptionem vero machinæ non ipſius Autoris *verbis exhibemus; ſed laudati* D. Papini, *ex Anglico in Latinum idioma translatis, adjecta ejusdem cenſura; quam* Bernoullianum *deinde* Examen *excipiet. Sic vero* D. Papinus:

Propoſitionem de motu quodam perpetuo, non ita pridem in Galliis impreſſam, cum ita involuta ſit, ut nonniſi difficillime ab iis

TAB. XIV. poſſit intelligi, qui non magnopere ejusmodi deſcriptionibus aſſuevere, ſequenti modo conatus ſum explicare.

Fig. 7. DEF, Fig. VIImæ, eſt follis 40 pollices longus, qui diductis alis, F ab E, expandi poteſt. Sit vero idem undique exacte occluſus, præterquam ad foramen E, cui tubus EG, 20 *aut* 22 *pollices* longus, exactiſſime adferruminandus; hujus vero altera extremitas vaſculo G, pleno Mercurii, & propo medium follis conſtituto, immittenda.

A, eſt axis, circa quem follis revolvi poteſt.

B, ſacoma interiori parti follis affixum.

C, pondus cum pinna, retinendo folli in ſitu erecto.

Jam ſi ſupponatur, follem ſic erectum, tantum tertia aut quarta ſui parte diſtentum, plenumque Mercurii eſſe; perſpicuum eſt, mercurium 40 pollices altum, deſcenſurum ad 27 circiter pollices, juxta experimentum Torricellianum: conſequenter follis ſe verſus E expandet, relinquetque ibi ſpatium vacuum; ſpatium hoc replebitur mercurio, in vaſculo G contento, qui per tubum GE aſcendet; cum tubus hic nonniſi 22 pollices longus ſit: ob hanc cauſam follis magis magisque ſe divaricabit, usque dum mercurius aſcenſum continuans, ſupremum follis tam grave reddat, ut inferior pars a pinna C ſe expediat, follisque ad inverſum prorſus ſitum revolvatur; niſi vaſculum G ita convenienter collocatum, eundem in ſitu horizontali, juxta

Fig. 8. Fig. VIIIvam detineret: pars etiam F alia pinna C ſiſtenda eſt. Tunc mercurius pondere ſuo ex folle, per tubum EG, defluet in vaſculum G, ipſeque follis eo usque ſe contrahet, ut pars EF ita levis evadat, ut ſacoma B valeat partem F a pinna D liberare: tum follis ſe iterum eriget, ut in Fig. VIIma; mercurius in eo reſiduus, deſcendet denuo ad altitudinem 27. pollicum, & conſequenter cæteri

eſſe-

Digitized by Google

effectus omnes ſupra memorati contingent, motusque in perpetuum continuabitur. *Hucusq;* Autor Gallicus.

Ad hoc notandum eſt: quod follis ſe non diſtendere poſſit per preſſionem interiorem, niſi hæc preſſio fortior ſit exteriore: jam vero in hoc caſu pondus Atmoſphæræ libere premit exteriorem follis partem; verum ad interiorem pervenire non poteſt, niſi per tubum GE, qui continens 22 pollices perpendiculares mercurii, ita contranititur preſſioni aeris, ut ſupponendo hanc presſionem eſſe 27 pollicum mercurii, eadem hæc non poſſit premere interiorem partem follis, niſi pondere quinque pollicibus mercurii perpendicularibus æquipollenti. Unde concludere licet, presſionem Atmoſphæræ intra follem plus debilitatam eſſe, quam ut mercurium in dicto folle contentum poſſit adjuvare, id quod calculo facile oſtendi poteſt; dictumque follem, juxta Fig. VIImam erectum, clauſum potius perſtiturum, quam ſe expanſurum. Ut ita, nullo laboris ſumtuumve periculo facto, quivis certus eſſe poſſit, machinam ejusmodi omnino fore fruſtraneam. *Hactenus* D. Papinus.

EXAMEN BERNOULLIANUM.

Machina hæc peringenioſa eſt, & cum legibus hydroſtaticis prima fronte egregie conſpirare videtur: ſed hoc habet peculiare, quod qua parte eam optime cum iis conſentire putes, eadem ſi penitius inſpexeris, quam maxime iis repugnare deprehendas. Conſiſtit autem in ſpecie quadam Follis, 40 digitos alti impletique Mercurio, cuſpide ſua deorſum, baſe ſurſum verſa, & circa axem horizontalem, alterutrius alæ medio applicatum, mobilis. Exiſtimat enim Inventi hujus Auctor (ſed falſo, ut mox videbimus) argentum vivum in Folle deſcenſurum ad conſuetā, quam in experimento Torricelliano obtinet, 27 digitorum altitudinem, atq; hoc ſuo deſcenſu dilataturum alas follis, relicto in ſummitate ej9 vacuo, quod alio deinceps Mercurio mediante aeris preſſione adimplendum ſit. Anſam erroris haud dubie captavit inde, quod videret, hydrargyrum non tantum in fiſtulis cylindricis, ſed in tubis quoq; inferne acuminatis & Conum referentibus deſcendere ſolere: non conſiderans, aliam lon-

ge hac in parte rationem eſſe Mercurii ſuſpenſi in Cono firmorum laterum & acuminis perforati, per quos defluere poſſit in vaſculum; aliam rationem Mercurii in folle ejuſmodi ſeu Cono ſubtus impervio detenti, & viciſſim per ſolam laterum aperibilium expanſionem deſcenſum molientis. Dico namque, multo majorem requiri, quam 40 digitorum in tali Cono incluſoque Mercurio altitudinem, ad æquipondium faciendum cum externo aere, latera Coni introrſum premente; nedum ad ejus preſſionem ſuperandam. Cujus aſſertionis veritatem ſimplicioris calculi & majoris evidentiæ ergo oſtendam ſolum in Triangulo, facile poſtmodum accommodando ad Pyramides Conosve, in quibus ob dimenſionum pluralitatem demonſtratio valebit a fortiori.

Eſto itaque Triangulum Iſosceles A B C, perpendiculariter erectum, cujus angulus ſeu vertex B, deorſum proſpiciens libere aperiri claudique poſſit, ſic ut ejus crura AB, CB repræſentent quaſi duos vectes mobiles circa punctum B, ceu hypomochlium ſuum. Fig. 9. Area porro Trianguli tota repleta ſit Mercurio, qui diviſus concipiatur in filamenta innumera, qualia ſunt db, db, tum inter ſe, tum axi DB parallela, quæ pondere ſuo agant in crura AB, CB, eaque divaricare conentur, dum totidem filamenta atmoſphærica eb, eb, extus urgentia, eadem comprimere annituntur: ubi ſtatim apparet, tametſi filamentum mercuriale DB, 40 digitos longum, pondere exſuperet æque craſſum filamentum atmoſphæricum; bene tamen fieri poſſe, ut omnia filamenta mercurialia ſimul ſumta, utpote continue verſus A & C decreſcentia, multo minus habeant momentum atmoſphæricis omnibus ſimul ſumtis, ceu pondere & longitudine ad ſenſum æqualibus. Sed ut palam fiat, quanta debeat eſſe altitudo Trianguli, ſeu longitudo filamenti DB, ut momenta utrobique reddantur æqualia: conſiderandum, pondera filamentorum mercurialium db, db, conſtituere ab A verſus B (perinde ut ex altera parte quoque infinitam ſeriem arithmetice progreſſionalium, 0, 1, 2, 3, 4. &c. usque ad DB, cujus pondus appellemus x; diſtantias vero eorundem reſpectivas ab hypomochlio B (poſita AB $= a$) eſſe $a, a-1, a-2, a-3, a-4$, &c. usque ad $a-a$; adeoque momenta, utpote ex ratione ponderum & diſtantiarum compoſita, $0, a-1, 2a-4, 3a-9, 4a-16$

Digitized by Google

$44-16$ &c. usque ad $ax-ax$, quæ ſeries eſt primanorum; diminuta ſerie ſecundanorum, cujus proin ſumma eſt $\frac{aax}{6}$. Nam quanquam momenta revera minora ſint, propter obliquam filamentorum actionem in crura Trianguli, hoc tamen non officit calculo; quoniam ex altera parte filamenta atmoſphærica actione ſua reflexa eodem obliquitatis angulo latera iſta feriunt, atque ita eorum momenta in eadem ratione minuuntur. Conſtituunt autem iſtorum filamentorum atmoſphæricorum pondera ſeriem æqualium, quorum ſingula vocentur p; diſtantiæ eorum ab hypomochlio B, eædem ſunt quæ ſupra: unde reſultat ſeries momentorum, pa, $pa-p$, $pa-2p$, $pa-3p$, $pa-4p$, &c. usque ad $pa-pa$, cujus ſumma exiſtit $\frac{paa}{2}$. Et quoniam momenta hinc inde ſupponuntur æqualia, erit igitur $\frac{aax}{6} = \frac{aap}{2}$, $x = 3p$: ſive quod indigitat, pondus filamenti mercurialis DB triplo majus eſſe debere pondere ſimilis filamenti atmoſphærici; id eſt, (ſi pondus atmoſphæricum numero rotundo 30 digitis mercurialibus æquivalere ſupponamus) Follem triangularem 90. digitos altum requiri, antequam incluſus mercurius æquilibrium duntaxat cum aere conſtituat, nedum illi prævaleat. Quod ſi vero in Pyramide vel Cono ſimilis calculus inſtitueretur: deprehenderetur, omnino quadruplo majorem, ſcilicet 120 digitorum in illis altitudinem depoſci.

Sed & porro, etiamſi Follis triangularis 90, aut pyramidalis cubicusve 120 digitis fieret altior, non tamen exiſtimandum eſt, deſcenſurum propterea in illo Mercurium ad dictos usque 90 vel 120 digitos: hærebit enim iis adhuc notabiliter altius, ob rationem quod deſcendendo deſerit ſupremam alarum follis partem: in quam pergit agere aer externus, qui majori hac ratione ſuſtinendæ altitudini par eſt. Si Fig. X latus Trianguli AB vocetur l; Alti- Fig. 10.
tudo Mercurii BD, quam obtinet in Triangulo ABC, $mp > 3p$; & Altitudo ejusdem BE (ad quam deſcendit in Folle expanſo aBc,) y. Reperietur Æquatio $y^4 - 3plly * mmppll - m^4p^4 = 0$. Quocirca poſita altitudine DB, ſeu $mp = 4p = 120$ digit. Si latus follis AB $= l$ ſtatuatur 130 digitorum, erit $y = 106$ fere; & ſi $l = 140$, erit $y = 101$

fere utrobique ſcilicet major quam 90. Si $l = 150$, erit quidem $y = 90$ præciſe, ſed tum nullum in folle relinquitur vacuum, mercurio replente totam ejus cavitatem, utpote quæ expanſis ultra rectum angulum alis iterum diminuitur, ſicuti antea accreverat. Si $l > 150$, deſcendet Mercurius, dilatabiturque follis ultra angulum rectum, quousque nullum in illo ſuperſit vacuum, ſiquidem hoc per ejus aperibilitatem liceat; ſecus enim relinquetur quidem vacuum, ſed utroque caſu argentum in majore, quam 90 digitorum altitudine hærebit. Si denique $l < 170$, nec deſcendet Mercurius, nec dilatabitur follis omnino; quoniam alias volumen ejus contraheretur, nec argentum haberet, quo cederet.

Illud etiam inſuper non prætereundum eſt, quod *in allato* calculo ſolius aeris lateralis in comprimendis cruribꝰ vires contemplati ſumus, excluſa adhuc conſideratione aeris, baſi Trianguli AC imminentis, eamq; deſuper prementis introrſum, atque ita alarum AB, CB diſtenſionem tanto fortius prohibentis: quo fit, ut ad Mercurii deſcenſum promovendum altitudo Trianguli aſſignata multo adhuc major requiratur. Si & hujus habenda foret ratio, id accuratius quidem non aſſequeremur, quam ſi calculum noſtrum fundaremus ſuper Principio illo Mechanico, quo ſtatui ſolet; *Nullum produci poſſe motum naturalem, niſi eo motu centrum commune gravitatis corporum in ſe agentium deſcendat.* Hunc enim in finem concipiendum eſſet Triangulum ABC (fig. X) incluſum Rectangulo HI, latitudinis arbitrariæ, altitudinis vero ultra fines Atmoſphæræ HL tantiſper productæ; cogitandumq;, dū dilatato Triangulo ſubſidit Mercurius in FG, neceſſū eſſe, ut aer exundet in MN; adeoq; ut centrū gravitatis hujus attollatur, illius deprimatur: unde id ſolum calculo explorandum relinquitur, utrum commune utriusq; centrum gravitatis eo motu elevetur deprimaturve; & ſi reperiatur deprimi, quousque divaricanda ſint crura AB, CB, donec illud loco omnium humillimo conſiſtat. Quod Problema ut jucundum, ſic Viris Analyſtis non prorſus indignum cenſebitur. Ubi id ſolum moneo, aerem baſi Trianguli AC incumbentem, diverſos plane habiturum effectus, prout baſin hanc vel rigidam & ſolutam, vel, ut eſt, introrſum plicatilem & punctis A, C affixam conceperis; priori namque

caſu

caſu conatum Mercurii in divaricandis cruribus juvat; poſterior in iisdem contrahendis aeri laterali auxilium feret.

Cum itaque ex hactenus dictis ſatis pateat, follem (ſepoſito etiam aeris baſin deprimentis impedimento) minimum 90 digitos altum requiri, ut in illo tantillus Mercurii ſequatur deſcenſus: facile deinceps capiet Lector, nequicquam ejus medio adaptari exterius vaſculum cum tubo ad ſummitatem follis pertingente, ad replendum, ſi quod ibi extiterit vacuum: quoniam enim tubus eum in finem ad minimum 45 digitos longus ſit oportet, manifeſtum eſt, fluxum Mercurii per illum ſuccedere non poſſe.

Si quis vero malo huic medelam allaturus, elevatione vaſculi tubum abbreviare vellet, is novæ difficultati ſe intricatum ſentiret: nam flueret tum quidem Mercurius ex vaſe in follis ſummitatem, ſed iſto poſtmodum circa axem medio ſui applicatum rotato, ſitumque horizontalem adepto, argentum ex folle in vaſculum ſe elevatius retrofluere amplius non poſſet. Taceo alia, quæ Machinam hanc urgent incommoda, ita comparata, ut ſi unam ejus partem perfeciſſe credideris, alteram continuo mancam & claudicantem deprehendas.

ISTORIA UNIVERSALE DI TUTTI CONCILII GENERALI e particolari di Santa Chieſa, di Marco Battaglini: ſeu Hiſtoria univerſalis conciliorum, autore Marco Battaglino.

Venet. per Andream Polettum A. C. 1686, in Fol.

HOrtatu *Vincentii Mariæ Urſini* Cardinalis, conciliorum hiſtoriam aggreſſus Autor, e *Surio, Binio & Labbeo*, præcipuis conciliorum collectoribus, nec non *Baronio* ejusdemque epitomatore & continuatore *Spondano* opus hoc concinnavit, in quo id apprime novum eſt, quod Italico habitu veſtitum prodit. Incipit a conventu Apoſtolorum in Judæ locum Matthiam ſurrogantium; deſinit in concilio Tridentino, quod omnium conciliorum centrum & compendium eſſe ſtatuit. Præmittuntur gemini conciliorum indices, unus chronologicus, alter alphabeticus, qui ſimul 475 conciliorum, quorum hiſtoria hoc volumine continetur, materiam breviter exhibent,

hec

Digitized by Google

nec non geminæ tabulæ geographicæ epiſcopatuum, quarum una novam, altera priſtinam eorundem notitiam ſuggerit. Reliquorum memorabilium index ordine alphabetico digeſtus in fine operis occurrit.

LIBRI NOVI.

DEux eſſais d'Arithmetique politique, touchant les villes & hoſpitaux de Londres & de Paris; par le Chev. Petty a Londres 1686 in 4.

Catalogus Patrum Societ. Jeſu, qui poſt obitum S. Fancisci Xaverii ab a. 1581. in Imperio Sinarum Jeſu Chriſti fidem propagarunt, e Sinico Latine redditus a P. Philippo Couplet. Paris 1686 in 8.

Abregé de l'Hiſtoire de la Congregation de Auxiliis, c'eſt a dire des Secours de la Grace de Dieu, tenuë ſous les Papes Clement VIII & Paul V. a Francford. 1686 in 12.

Le Grand Dictionaire de l'Academie Françoiſe, I. Partie. a Paris chez Petit, a Francfort chez Frederic Arnaud. 1686. in 4.

Lettre Paſtorale de Monſieur l'Eveque de Meaux aux nouveaux Catholiques, avec une reponſe pour relever la foi de ceux qui ſont tombez. a Cologne 1686, in 12.

De igne Diſſertationes Phyſicæ, auctore Paulo Caſato S. I. Venetiis 1685. in 4.

La Vita di D. Giovanni d' Auſtria, Figlivolo naturale de Filippo IV. Rè di Spagna. In Colonia 1686 in 12.

Vita del S. Patritio, Primate dell' Ibernia, deſcritta dall' Abbate D. Giacomo Certani. in Bologna 1686 in 4.

Mare magnum Sacramenti Matrimonii in exiguo, auctore Carolo Mazzio Clerico Florentino. Venetiis 1686, in Fol.

Bibliotheque Univerſelle & Hiſtorique de l'année 1686. a Amſterdam 1686. in 12.

Giornale de' Letterati dell' An. 1686. in Parma 1686, in 4.

Della Bibliotheca Volante di Giovanni Cinelli Academico Gelato e Diſſonante, Scanzia quinta, in Parma, 1686, in 8.

De Novitio Opere, quod inſcribitur Prædeſtinatus, Authoris anonymi Semipelagiani, nuper reperto & impreſſo in Galliis, nova Quæſtio Hiſtorico-Theologica &c. Authore F. Seraphino Piccinardo. Patavii 1686, in 4.

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

I. Theologica & ad Eccleſiaſticam Hiſtoriam ſpectantia.

ANonymi de nuperis Angliæ motibus Epiſtola, in qua de diverſum a publica religione ſentientium differitur tolerantia. 127

Anonymi Notæ in Acta Congregationis Cleri Gallicani in cauſa Religionis, a. 1685. 140

Anonymi Obſervationes in novellam defenſionem Verſionis Gallicæ Novi Teſtamenti Montibus impreſſæ 201

Anonymi Veræ Cauſæ converſionis ſive vitæ Monaſticæ Abbatis Trappenſis 208

Anonymi Litteræ Proteſtantium Galliæ ad omnes alios Proteſtantes Evangelicos 275

Anonymi Elogium Johannis Launoji Pariſienſis Theologi, una cum ejusdem Notationibus in Cenſuram duarum propoſitionum A. A. D. S. 342

Anonymi Diſſertatio Hiſtorica & Apologetica pro Doctrina D. Lutheri de Miſſa, contra calumniam in libello Gallico: Recitatio Colloquii Diaboli cum Luthero, *renovatam* 606

Iſaaci Abarbanelis *Commentarius in Prophetas priores h. e. Joſuam, Judices, librum utrumq; Samuelis & Regum* 527

Commentarius in Hoſeam, & Proœmium in Duodecim Prophetas minores. 535

Antonii Arnaldi *Reflexiones ad Malebranchii de Natura & Gratia Syſtema. Liber I.* 183

S. Athanaſii Opera 270

Stephani Baluzii *Opera Marii Mercatoris notis illuſtrata* 276

Marci Battaglini *Hiſtoria univerſalis omnium conciliorum* 69

Joh. Guil. Bayeri *Compendium Theologiæ Poſitivæ cum Notis* 601

Antoniæ Burignoniæ *Opera Omnia, novendecim voluminibus comprehenſa* 9

Digitized by Google

Hieron. le Camus *judicium de nupera Iſaaci Voſſii ad P. Simonis objectiones reſponſione* 106
Guilielmi Cave *Chriſtianiſmus Primitivus ſeu de Religione priſcorum Chriſtianorum in primis Evangelii ſeculis* 164
Carthophylax Eccleſiaſticus. 177
Pauli Colomeſii *Paralipomena ad Guilielmi Cave Chartophylacem Eccleſiaſticum* 551
Henrici Dodvvelli *Diſſertationes Cyprianicæ* 61
Jacobi Gaillardi *Melchiſedecus Chriſtus, unus Rex juſtitiæ, Rex pacis* 148
M.C.S. Tractatus de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, continens Diſcuſſionem Declarationis a Clero Gallico a. 1682. factæ 230
Godofredi Henſchenii *& Danielis* Papebrochii *Acta Sanctorum Maji collecta, digeſta & illuſtrata* 270
Humphredi Hody *diſſertatio contra Hiſtoriam Ariſteæ de LXX Interpretibus* 205
Franciſci ab Huſen *Notæ in Abarbanelis Commentarium in Hoſeam* 535
Joh. Lightfoot *Opera Omnia. Anglice.* 126
Latine 269
Philippi a Limborg *Theologia Chriſtiana* 515
Joh. Mabillonii *Veterum Analectorum Tomus IV, complectens iter ipſius Germanicum, cum monumentis in eo repertis* 17
De Liturgia Gallicana Libri III. 20
Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti in ſeculorum claſſes diſtributa 57
Ludovici Maimburgii *Hiſtoria Pontificatus S. Gregorii Magni* 343
Malebranchii *Converſationes Chriſtianæ, per quas aſſeritur veritas Religionis & diſciplinæ Chriſtianæ* 24
Reſponſio ad Diſſertationem Arnaldi Additamento Tractatus de Natura & Gratia oppoſitam 179
Stephani Morini *Diſſertatio de Horis ſalvificæ Paſſionis Jeſu Chriſti* 488
Stephani le Moyne *Varia Sacra, ſeu Sylloge variorum Opuſculorum Græcorum ad rem Eccleſiaſticam ſpectantium, inque ea notæ* 70. 145

Digitized by Google

Origenis *Libellus de Precatione, hucusque ineditus* 575
Caſimiri Oudin *Supplementum de Scriptoribus vel ſcriptis Eccleſiaſticis a Bellarmino omisſis* 396
Eduardi Pocockii *Commentarius in Prophetiam Hoſeæ* 576
Joh. Andreæ Quenſtedt *Theologia Didactico-Polemica, ſeu Syſtema Theologicum* 212
Joh. Reiskii *Exerc. Hiſt. de Imaginibus Jeſu Chriſti, quotquot vulgo circumferuntur.* 462
Antonii Reiſeri *Johannes Launojus Theologus Pariſienſis Teſtis & Confeſſor Veritatis Evangelico-Catholicæ vindicatus* 341
Emanuelis a Schelſtrate *Tractatus de Senſu & Autoritate Decretorum Concilii Conſtantienſis, Seſſione IV & V circa poteſtatem Eccleſiaſticam editorum* 307
Richardi Simonis *Hiſtoria Critica veteris Teſtamenti.* 100
Opuſcula Critica adverſus Iſaacum Voſſium 106
Reſponſum ad Judicia Theologorum Hollandiæ de Hiſtoria Critica Vet. Teſt. 439
Joh. Spenceri *de Legibus Hebræorum Ritualibus & earum rationibus libri tres* 113
Thomæ Tanneri *Origo & incrementum primæ Dei Eccleſiæ* 245
Epiſcopi Tornacenſis *Reſponſio ad Reflexiones Memoriali ſuo oppoſitas* 274
Theologorum *quorundam Hollandiæ judicia de Rich. Simonis Hiſtoria Critica Veteris Teſt.* 438
De Veil *Epiſtola ad Maimburgum Equitem* 104
Caroli Mariæ du Veil *Acta ſanctorum Apoſtolorum ad literam explicata* 504
Campegii Vitringa *Archi-Synagogus, ubi de Epiſcoporum Presbyterorumque primæ Eccleſiæ origine agitur* 253
Chriſtophori Wittichii *Inveſtigatio Epiſtolæ Pauli ad Romanos* 198
Caſparis Zigleri *de Epiſcopis eorumque juribus, privilegiis, & vivendi ratione Liber Commentarius* 567

II. Juridica.

Joh. Petri Actolini *Reſolutiones Forenſes.* 323
Joh. Eiſenhard *Proceſſus Inſtantiæ Reſtitutionis in integrum* 154

Digitized by Google

Fabii Capycii Galeotæ *Reſponſa Fiſcalia Selectiora* 322
Joh. Chriſtoph. Heroldi *Conſilia Deciſiva* 339
Wilhelmi a Loon *Eleutheria, ſive de Manumiſſione Servorum apud Romanos Libri IV.* 134
Caroli Antonii de Luca Praxis judiciaria in Civilem diviſa & Criminalem 337
Erneſti Theophili Majeri *Commentarius Theoretico Practicus in quatuor Libros Inſtitutionum* 338
J. Mariæ Novarii *Tractatus de Vaſallorum Gravaminibus* 322
Leonori Comitis de Valmarana *Repetitio Legis* Quoties *Cod.* *Quando non petentium partes petentibus accreſcant* 459

III. Medica & Phyſica.

Anonymi Mundus naſcens, ſive Creatio Mundi demonſtrata ex principiis ſimpliciſſimis & maxime conformibus Hiſtoriæ Moſaica 199
Anonymi Relatio de Evacuatione ſanguinis periodica, per extremitatem digiti facta 386
Davidis Abercrombii *Obſervationes de Variatione Pulſus.* 215
Georgii Ash *Epiſtola de Puella quadam Hibernica, e cujus corpore varia excrevere cornua* 487
Pauli Bocconis *Obſervationes Naturales, in quibus varia Medico-Phyſica & Botanica continentur.* 478
Joh. Bohnii *Circulus Anatomico Phyſiologicus, ſeu Oeconomia Corporis Animalis* 225
Philippi Bonanni *Recreatio mentis & oculi in obſervatione Animalium Teſtaceorum* 108
Theophili Boneti *Medicina Septentrionalis collatitia* 416
Roberti Boylei *de Specificorum Remediorum cum Corpuſculari Philoſophia Concordia, nec non de varia ſimplicium medicamentorum utilitate uſuque diſſertatio* 373
Jacobi Brachi *Cogitata Phyſico-Medica circa animalia, quæ moriuntur in recipientibus, & aere vacuis & aere factitio repletis* 502
Guil. Briggs *Ophthalmographia & Nova viſionis Theoria* 318
Excerpta ex Actis novæ Academiæ Brixienſis *Philo-Exoticorum Naturæ & Artis* 557

Buſſe-

Digitized by Google

Buſſerli *Obſervatio de Granis Avenæ, quæ in ſtomacho germinarunt* 276
De extraordinaria quadam Prægnatione 277
Leonhardi Capuani *Lectiones naturam Mephitium concernentes* 367
Gualteri Charletonis *Inquiſitio Phyſica de cauſis Catameniorum ex uteri Rheumatiſmo* 78
Wilhelmi Cole *Obſervationes, ex quibus nata ſpes dudum deperditum Purpuræ artificium recuperandi* 620
Samuelis Derham *Deſcriptio Aquarum Mineralium apud Ilmington* 444
Isbrandi de Diemerbroeck *Opera omnia, Anatomica & Medica* 1
Caroli Drelincurtii *opuſcula de Fœtus humani conceptione, membranis, umbilico, nutritione atque partu.* 472
Georgii Entii *Apologia pro Circuitione Sanguinis adverſus Æmilium Pariſanum.* 278
Ant. Everardi *Novus & Genuinus hominis brutique animalis Exortus.* 471
Joh. Franci *Caſtorologia* 138
Joh. Goedartius *de Inſectis, cum notis M. Liſteri* 139
Guenelloni *Epiſtola Anatomiam oculi concernens* 319
Hen. Ger. Herfeld *Philoſophicum Hominis, methodo Carteſii concinnatum* 602
Joh. Baptiſta de Lamzvverde *Hiſtoria Naturalis Molarum Uteri* 535
Ant. Levvenhoek *Anatomia Muci inteſtinorum ac de uſu ejusdem* 5
Obſervationes circa generationem & conceptionem fœtus in utero 474
Georgii Abrahami Mercklini *Lindenius Renovatus* 417
VVilhelmi Molineux *Obſervatio de inſecto Hibernico vocato Connugh-VVorm* 300
Antonii Nuck *de Ductu Salivali novo, Saliva, Ductibus aquoſis, & Humore aqueo oculorum* 158
D. Papini *Experimentum concernens jaculationem mediante aeris rarefactione efficiendam* 500
D. Peirce *Relatio de Cochleæ putamine reperto in Rene mulieris* 387
Roberti Plot *Obſervatio de Panno quodam incombuſtibili* 400

Digitized by Google

Pauli Portal *Praxis Partuum, magno obſervationum numero ſuffulta* 503
Poſtelli *obſervatio circa Tubos uteri muliebris* 279
Franciſci Redi *Obſervationes circa animalia viventia, quæ reperiuntur in animalibus viventibus* 48
Henrici Regii *Praxis Medica reformata* 555
Nathanaelis Sprye *Tractatus de Fluxu menſtruo* 111
D. de Stair *Phyſiologia nova Experimentalis* 403
Cornelii Stalparti *Centuria, nec non Pars prima Centuriæ ſecundæ Obſervationum Medico-Chirurgico-Anatomicarum* 614
Franciſci Stockamer *Microcoſmographia* 472
Thomæ Sydenham *Opera univerſa* 605
Phil. Sylveſtri *du Four Tractatus novi de Potu Cafee, de Chinenſium The, & de Chocolata* 155
Joh. Baptiſtæ Triumfetti *Obſervationes de ortu & vegetatione Plantarum, cum novarum ſtirpium Hiſtoria.* 217
Georgii a Turre *Hiſtoria Plantarum* 86
Georgii Wolfg. Wedelii *Exercitationum Medico-Philologicarum Decades duæ* 361
Richardi Wiſemanni *Tractatus varii Chirurgici* 618

IV. Mathematica.

Anonymi Mathematica Demonſtratio Rarefactionis & Condenſationis Aeris 98
J. Bernoulli *Dubium circa cauſam Gravitatis a Rotatione vorticis Terreni petitam* 91
Solutio Difficultatis contra Propoſitionem quandam Mechanicam, auctore I.F.V. propoſita 96
Narratio Controverſiæ inter Dn. Hugenium & Abbatem Catelanum de Centro Oſcillationis 356
Demonſtratio Rationum, quas habent ſeries numerorum naturali progreſſione ſe inſequentium &c. ad Series numerorum totidem maximo æqualium 360
Examen perpetui Mobilis Pariſiis publicati & in Novellis Reipublicæ Literariæ Roterodamenſibus propoſiti 623
Franciſci Blanchini *Obſervatio Eclipſeos Lunæ totalis d. 10. Dec. 1685.* 52

Digitized by Google

Joſephi Campani *Deſcriptio novi Microſcopii, ejusque uſus* 371
Joh. Domin. Caſſini *Obſervationes novæ circa Syſtema Saturni* 469
Detblevi Cluveri *Quadratura Circuli infinitis modis demonſtrata* 369
Joh. Craige *Methodus Figurarum lineis rectis & curvis comprehenſarum Quadraturas determinandi* 169
Franciſci Eſchinardi *Tractatus duplex de Impetu* 447
Joh. Flamſtedii *Occultatio Jovis a Luna d. 31. Martii a. 1686. obſervata* 492
Godofredi Kirchii *Ephemerides Motuum Cœleſtium* 222
Cometa Antelucanus Lipſiæ menſe Septembri 1686. obſervatus 565
Adami Adamandi Kochanski *Conſiderationes circa Quadrata & Cubos Magicos* 391
G.G.L. Brevis Demonſtratio erroris Carteſii & aliorum circa legem Naturæ, ſecundum quam volunt a Deo eandem ſemper quantitatem motus conſervari, qua & in re Mechanica abutuntur. 161
Meditatio de Natura Anguli Contactus & Oſculi, horumque uſu in Practica Matheſi. 289
De Geometria recondita, & Analyſi Indiviſibilium atq; Infinitorum 292
Franciſci Tertii de Lanis *Obſervationes mutationis declinationum magneticarum in eodem loco &c.* 557
Guilielmi Molineux *Inventum novum hygroſcopicum* 389
Samuelis Morlandi *Elevatio Aquarum reducta ad pondus & menſuram* 280
Dn. Ozanam *Methodus generalis deſcribendis Sciatericis ſuper quibuscunq; planis* 415
D. Papini *Inventa nova Hydragogica* 545
Godofredi Teuberi *Inſtrumentum novum, variationem Magnetis minori acu ſecundum gradus minuta prima & ſecunda exacte monſtrans* 125
D.T. Reſponſum ad Objecta Joh. Craige in Methodo &c. 169
Matth. Waſmuth *Annalium Cœli & Temporum reſtitutorum, ſive Operis Aſtrochronologici Sciagraphia* 34
Joh. Walliſii *Tractatus de Algebra, cui nonnulli Tractatus alii acceſſerunt* 283
Mauritii Wheleri *Automaton novum, per deſcenſum ſuper Plano declivi* ho-

Digitized by Google

horas indicans 79
J. Jac. Zimmermann *Occultatio Jovis a Luna d. 31. Martii a. 1686. obſervata.* 493

V. Hiſtorica & Geographica.

Anonymi Nova deſcriptio eorum, quæ in urbe Pariſiorum notatu digniora habentur 75
Anonymi Vita Wilh. Bedelli, Epiſcopi Kilmoriæ in Hibernia 239
Anonymi itinera Imperatoris Chinenſis in Tartariam 259
Anonymi Hiſtoria Occupationis Floridæ factæ ab Hiſpanis Duce Ferdinando de Sota 277
Anonymi Exercitatio ad Nicolai Chvvalkovii jus publicum Regni Poloniæ 485
Anonymi Vita Caſparis Colinii, Amiralii Franciæ 611
D. Buiſſon *Vita Henrici Turrenii* 130
Chriſtophori Cellarii *Geographia antiqua, ad Veterum Hiſtoriarum, ſive a principio rerum ad Conſtantini M. tempora deductarum faciliorem explicationem apparata* 431
Giraldi de Cordemoy *Hiſtoria Franciæ* 313
Leonhardi Cozandi *Bibliotheca Brixienſis reſerata* 385
Dellonii *Relatio Itineris per Indiam Orientalem* 211
Martini Difenbachii *Diſſertatio de vero mortis genere ex quo Henricus VII. Imperator obiit* 311
Clementis Galani *Hiſtoria Armena Eccleſiaſtica & Politica* 336
Pauli Hachenbergi *Germania Media, in qua res Mediorum Seculorum, quæ a Trajano ad Maximilianum I. fluxere, ex priſcis Autoribus recenſentur.* 421
Edoardi Herberti *Baronis de Cherburi Vita Henrici VIII. Angliæ Regis* 133
Friderici Jacobi Leickeri *vita Clariſſimorum JCtorum* 458
Franciſci Mackenzie *Vindiciæ Antiquitatis Regiæ Familiæ Scotorum* 317
Caroli le Maire *Lutetia vetus & nova* 76
Franciſci Mezerayi *Hiſtoria Franciæ a Pharamundo uſque ad Regnum Henrici Juſti* 334
Dn. le Noble *Relatio de Statu Genuæ, additis pactis per quæ Genuenſes ſeſe Carolo VI. Galliæ Regi dediderunt* 410

Rode-

Roderici Oflaherty *Ogygia, ſeu Rerum Hibernicarum Chronologia* 249
Chriſtiani Franc. Paulini *Theatrum illuſtrium virorum Corbejæ Saxonicæ* 273
Conradi Peutingeri *Sermones Convivales de Finibus Germaniæ contra Gallos &c.* 51
Samuelis Pufendorfii *Continuatio Hiſtoriæ de præcipuis Regnis ac Statibus Europæ, in qua Regnum Suecicum deſcribitur* 381
Commentariorum de Rebus Suecicis Libri XXVI ab expeditione Guſtavi Adolphi in Germaniam ad abdicationem uſque Chriſtinæ 429
Renati Papini *Comparationes Magnorum Virorum ex Antiquitate* 192
Conſiderationes ſuper Eloquentia, Poeſi, Hiſtoria & Philoſophia 263
Georgii Stiernhielmii *Anti-Cluverius, Gentis Gothicæ originem & antiquiſſimam in Scandinavia ſedem vindicans &c.* 32
Antonii Varillaſii *Hiſtoria Franciſci I Galliarum Regis* 87
Anecdota Florentina, ſive Hiſtoria arcana Familiæ Mediceæ 88
Hiſtoria Revolutionum in Europa, quæ occaſione religionis acciderunt. 506

VI. Philoſophica & Philologica Miſcellanea.

Anonymi Linguæ Gallicæ Continuata Expoſitio 221
Anonymi Judicia Eruditorum de primariis Scriptis Autorum 251
Th. I. ab Almeloveen *Opuſcula, ſive antiquitatum e ſacris profanarum Specimen, Conjectanea, Veterum Poetarum fragmenta, & Plagiariorum Syllabus* 413
Julii Bartolocci *de Celleno Bibliotheca Magna Rabbinica* 588
Litteræ Hiſtoricæ, Politicæ & Eruditæ, collectæ ab Antonio Bulifone 610
Guilielmi du Choul *Religio, Caſtrametatio, Diſciplina Militaris & Balneæ veterum Romanorum.* 220
Dn. des Coutures *Moralia Epicuri* 483
Joh. Petri Erici *Remtum e Myſterio Principium Philologicum, in quo vocum, ſignorum & punctorum, tum & literarum maxime ac numerorum*

merorum origo, nec non novum Specimen Etymologicum propalatur 327
Vincentii Fabricii *Orationes Civiles, Diſſertationes varii argumenti, Epiſtolæ & Poemata* 278
Joachimi Felleri *Catalogus Codicum Manuſcriptorum Bibliothecæ Paulinæ in Academia Lipſienſi* 223
Leonhardi Frizon *Furſtenbergiana* 136
Herberti *Epiſcopi Herefordienſis Animadverſiones in librum cui titulus,* Theoria Telluris 521
D. Junii Juvenalis *Satyræ, Veterum Scholiis & Doctorum Commentariis illuſtratæ, ex recenſione Henr. Chriſtiani Henninii* 407
Caſparis Kinſchotii *Poemata* 587
Georgii Mackenzie *Juſta & ſolida tum Monarchiæ in genere, cum ſpeciatim Scoticæ Fundamenta* 315
Joh. Danielis Majoris *Epiſtola de Nummis Græce inſcriptis, qua de lingua Græca ſecundum accentus non pronuncianda, & de ſuſpecta Jotorum ſubſcriptione agitur* 331
Caroli de Marouville *Notæ in M. Tullii Ciceronis Orationes* 74
Antonii Matthæi *Tractatus de Nobilitate, Principibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus &c.* 460
Ægidii Menagii *Origines linguæ Italicæ* 541
Joſephi Monterchii *Commentarii in rariora Cardinalis Carpegnæ Numiſmata* 213
Georgii Chriſtophori Peiſkeri *Index de Vernacula & rerum Germanicarum ſignificatione, pro Græcæ ac Germanicæ linguæ analogia* 418
Petri Petiti *de Sibylla libri tres* 451
Vincentii Placcii *Excerpta bina Rhetoricarum Acceſſionum* 498
Joh. Ludov. Praſchii *Diſſertatio de Origine Germanica Latinæ Linguæ* 325
Joh. Rondelli *Animadverſiones in caput quoddam Theophraſti, ſeu Diſcurſus de Superſtitione* 382
Dn. Viti Ludovici a Seckendorf *Orationes Germanicæ quadraginta quatuor, cum Præfatione & additamentis* 376
Caroli Sigonii *de Republica Hebræorum libri VII cum Annotationibus Joh. Nicolai* 219

Phi-

Digitized by Google

Philippi Silvii *Notæ in Catullum, Tibullum & Propertium.* 215
Georgii Silvani *Opuſcula Græca Iſocratis, Plutarchi, Æſopi, Luciani, Theocriti, ſcholiis illuſtrata.* 258
Jac. Turneri *Specimina varia Artis Militaris tum Veterum Græcorum ac Romanorum, tum hodiernæ* 303
Cajetani Vizich *Sacer Helicon, continens Poeſin Epicam, Lyricam, & Epigrammaticam* 573
Gerh. de Vries *Exercitationes Rationales de Deo, diviniſque Perfe-ctionibus.* 198

Errata quædam.

Pag. 6. l. 9. lege, *ſemet intra venas.* P. 7. l. 27. lege *vero.* P. 38. l. 34. lege *utraque.* P. 83. l. 20. pro *una*, lege *qua.* l. 34. lege *continue.* P. 107. l. 26. lege חצרן. P. 148. l. penult. lege אבן. P. 167. l. 27. lege *Presbyterum.* P. 244. l. 17. lege *Chriſtiana.* P. 297. l. 16. lege *fore.* P. 329. l. 29. lege ΛΤΚΟΣ. P. 245. l. 1. lege: *principium admittat, primum tamen ac unicum principium, ex quo omnia* &c. P. 450. l. 9. lege, *enim eſſe.* P. 525. l. 23. lege *excavandum.* P. 567. l. 2. lege 24. l. 8. lege $1\frac{1}{2}$ gr.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google